

ગાથા સીરીઝ : ભાગ પ્તીજી

અહુનવદ ગાથા, હા ૨૯.

તેના તરજુમા, શબ્દ અર્થ, ગુહ્ય અર્થ અને
ગાહિસારણામાં તેના વપરાસના અર્થ સહિત;

દીનકર્દના સદ્ગર, વરશત માન્સર અને બગ નરકોમાં
એ ગાથાના હા વિષે આપેલાં બ્યાનની વીગત ગાથાના
આ હાના શબ્દ અર્થ સાથે કઈ રીતે બંદ બેસે છે
તેની સમજ દનૂમ મારફતે આવી શકે છે તેનો ચિતાર

પહેલવી-ફારસી તરજુમાઓ આજના શબ્દ અર્થના તરજુમાને
તેના અસલ થવા ધારેલા અર્થ ઉપર લખવામાં આવેલાં
દનૂમ કેવું ઉપયોગી થઈ પડે છે તેનો ચિતાર.

લખનાર :

ડા. ફરામરોઝ સોરાબજી ચીનીવાલા, આદ્યદમાક
બી. એ. એલ. એમ. એન. એસ.

લકબે “ ખુશેચીને ઇલમે દનૂમ.”

પ્રગટ કરનાર :

આરસી વેપરેરીયન એન્ડ ટેમ્પરન્સ સોસાયટી,
૧૨૪, દાદીશેક હાઉસ, કોટ, મુંબઈ.

(સર્વ હક્ક સ્વાધીન)

(All Rights Reserved)

પ્રગટ થ. ડ. - ઈ. સ. ૧૯૪૦ એપ્રિલ

જરથોસ્તીઓને ખુશ ખખર !

એક વખત વાંચશો તો હમેશનાં ઘરાક થશો.

જરથોસ્તી દ્વએન તથા હાલની વિદ્યાની ધોરકુએથી તન મન અને રવાનને
એકી વખતે તરોતાજગી અને રાહત બક્ષનારૂં જ્ઞાન આપનારૂં

એકલું ઉમદા સાંધન :

ફ્રેશો-ગર્દ.

Established.

1911 A. D.

(i. e. Renovation.)

ગુજરાતી કોપીરાઇટ અમાની.

ગુજરાત વિદ્યાપીઠ ગ્રંથાલય

[ગુજરાતી કોપીરાઇટ વિભાગ]

અનુક્રમાંક ૨૨૨૩ કિમત

ગ્રંથનામ ગાથા સ્તીતીર્ક-૨

વર્ગાંક ૫૮૪૫૬ : ૨૩૨

છે.

સવાજમ—ફક્ત વરસ દહાડે રૂા (પોસ્ટેજ સાથે) આંગપર—
વી. પી. થી પણ મોકલીશું.

લખો :—ઑનરરી સેક્રેટરી,

ધી પારસી વેજ્ટેરીયન એન્ડ ટેમ્પરન્સ સોસાયટી,

૧૨૪, દાદીચેઠ હાઉસ, કાવસજ પટેલ સ્ટ્રીટ, કોટ, મુંબઈ.

કાંઈથી હુલ્મ (જ્ઞાન) મેળવવા માટે ધીરજ સાથે ખંત
એજ મોટું ધન છે !

શું તમને જરથોશ્ટી ધર્મનું ખરું નાદર
જ્ઞાન મેળવવાની ખરેખરી હોંશ છે ?

તો,

કાંઈ નહીં તમે નીચલે ઠેકાણે કાંઈથી ફી વગર નીચમીત
દર સોમવારે (તેહેવાર સીવાય) સાંજે

સ. ટા. ૬૫ થી ૭૫ સુધી ચાલતા મીંઠ જહાંગીર સો. ચીનીવાલાના
તેમજ

બુધવારે સાંજે સ. ટા. ૬૫ થી ૭૫ સુધી ચાલતા

મીંઠ દીનશાહ શા. મસાનીના

હુલ્મે-દનૂમના કલાસમાં હાજરી આપતા ?

વળી જાણીતા એરવદ રસમ દીનશાહ દરતુર મેહેરજીરાણાના

ગુરવારના અવસ્તા કલાસ (સ. ટા. ૬૫ થી ૭૫)

નો પણ લાભ લેઓ.

કલાસ ખાનુઓ તથા ગૃહસ્થો માટે ખુલા છે.

ઠેકાણું : પારસી વેજિટેરીયન એન્ડ ટેમ્પરન્સ સોસાયટી, ત્રીજે માળે,

૧૨૪, દાદીશેઠ હાઉસ, હોંગકોંગ બેન્કની સામે

કાવસજી પટેલ સ્ટીટ, કોટ, મુંબઈ.

ગાથા સીરીઝ : ભાગ બીજો

અહુનવદ ગાથા, હા ૨૯.

તેના તરજુમા, શબ્દ અર્થ, ગુહ્ય અર્થ અને ગાહેસારણામાં તેના વપરાસના અર્થ સહિત;

દીનકર્દના સૂદગર, વરશત માન્સર અને બગ નરકોમાં એ ગાથાના હા વિષે આપેલાં બ્યાનની વીગત ગાથાના આ હાના શબ્દ અર્થ સાથે કઈ રીતે બંદ બેસે છે તેની સમજ ક્ષમ મારફતે આવી શકે છે તેનો ચિતાર

પહેલવી-ફારસી તરજુમાઓ આજના શબ્દ અર્થના તરજુમાને તેના અસલ થવા ધારેલા અર્થ ઉપર લઇ બંધ છે, તેમાં ક્ષમ કેવું ઉપયોગી થઈ પડે છે તેનો ચિતાર.

લખનાર :

ડૉ. ફરામરોઝ સોરાબજી ચીનીવાલા, ઓફિસીયલ સરજન,
બી. એ., એલ. એમ. એન્ડ એસ.,

લકબે “ ખુશેચીને ઇલમે ક્ષમ.”

પ્રગટ કરનાર :

પારસી વેલ્ટેરીયન એન્ડ ટેમ્પરન્સ સોસાયટી,
૧૨૪, દાદીશેઠ હાઉસ, કોટ, મુંબઈ.

(સર્વ હક્ક સ્વાધીન)

(All Rights Reserved)

૧૩૦૯ વ. ડ. - ઇ. સ. ૧૯૪૦ એપ્રિલ

ગુજરાત વિધાપીઠ ગ્રંથાલય
OFFICE
ગુજરાતી કોપીરાઈટ-સંગ્રહ
૨૨૨૧૩

આ ચોપડી દીનશાહ શાપુરજી મસાની, બી. એ., એ મુંબઈના કોટમાં
નં. ૧૯, બેંક સીટ કોસ લેન ખાતે ધી “ક્રેશો-ગર્લ” પ્રીન્ટીંગ
પ્રેસમાં છાપી છે, અને પારસી વેજીટેરીયન એન્ડ ટેમ્પરન્સ
સોસાયટી, હોંગ-કોંગ બેન્કની સામે, દાદીશેઠ હાઉસ,
કાવસજી પટેલ સ્ટ્રીટ, કોટ, મુંબઈમાં પ્રગટ કરી છે.

આ કેતાબ માટે શરૂઆતના બે બોલ:-

જે ગાથા સીરીઝ જરથોસ્તી ઇલ્મે ક્દૂમની રોશનીમાં તેની પહેલવી સમજણ સાથે બહાર પાડવાની યોજના ડોક્ટર ફરામરોઝ સોરાબજી ચીનીવાલાએ હાથ ધરી છે તેમાંનો અહુનવદ ગાથાનો ફક્ત એક ૨૮ મે 'હા' ૧૮૦ પાનાના દળદાર પુસ્તક મારફતે ગયે સાલ બહાર પાડવામાં આવ્યું હતું.

હવે એજ અહુનવદ ગાથાનો બીજો 'હા' ૨૯ની સમજણ લગભગ ૨૭૦ પાનાં જેટલાં આ પુસ્તક મારફતે બહાર પાડવામાં આવે છે જે ખરેખર આવકારદાયક છે. ગાથાની બેઠી સમજણ ફક્ત પહેલવી ખાંઓ આપી ગયા છે અને પહેલવી સમજણ પણ એટલી બધી ગુણ છે કે જરથોસ્તી દીનનો આખો નકશો અને દરેકે દરેક તેમાં સમજાવેલી બાબતો અખંડ ખ્યાલ હોય તહિ ત્યાં સુધી ગાથાની પહેલવી સમજણ પણ આપણને અંધારમાં ગોથાં ખવાડે છે. જરથોસ્તી ઇલ્મે ક્દૂમની મદદથી સૃષ્ટિ રચનાનો અને જીંદગીની નેમનો તથા રૂવાનની વૃદ્ધિનો આખો સીલસીલાનો ખ્યાલ મેળવવા પછીજ પહેલવી સાહેબો શું કહેવા માગે છે તેની કંઈ સમજણ પામી શકાય છે. દીનકર્દમાં જે ત્રણ નરકો સુદકર, વરશત માન્સર અને બગાંન નામે જણાવેલા છે તેઓની અંદર ગાથાના દરેક 'હા'ની ચાવી આપવામાં આવેલી છે અને તે ચાવી કેમ લગાડવી તે ક્દૂમનું અખંડ જ્ઞાન શીખવે છે.

આ સિદ્ધાંત ડોક્ટર ચીનીવાલાની અથાગ મહેનતથી લખાયેલી કેતાબ પુરવાર કરી આપે છે. અવસ્તાના અખ્યાસીઓને નમનતાઇથી જણાવવાની જરૂર છે કે આ કેતાબમાંથી અવસ્તાના શબ્દાર્થ તથા પહેલવીના અર્થો જે દરેક છુટા છુટા શબ્દોના સંબંધમાં આપવામાં આવ્યા છે તે બારીકીથી વાંચી જોવા અને પછી તેની સાથે ઇલ્મે ક્દૂમની રોશની જોડીને ગાથાના દરેક ફકરાની, દરેક લીટીની સીલસીલાગંધ સમજણ આપવામાં આવેલી છે તે ધ્યાનમાં લઇને ઇલ્મે ક્દૂમના જ્ઞાનની કીંમત આંકી લેવી.

આ કેતાબમાં જે બધી બાબતો સમાયેલી છે તેનું ફક્ત સાંકળ્યું જેમાં લગભગ ૨૦૦ જેટલી બાબતો છે તે સાંકળ્યું જોઇ જવાથી જરથોસ્તી ધર્મમાં સૃષ્ટિ રચનાનો ખ્યાલ કેટલો બધો બારીકીથી આપવામાં

આવ્યો છે તેની કંઈક માહિતી મેળવી શકાશે. ડોક્ટર ચીનીવાલાના શબ્દોમાં ગાથાઓમાં શું પ્લાન છે, કુદરતના બેદોનું કેવું બીતર છે, અને તરીકત, માંથ તથા યશન યાને બાતેન ક્રીયાકામોનાં બેદો તેમાં કેવી રીતે સમાવવામાં આવ્યા છે તેની તપાસ આ નવીજ જાતની કેતાબોથી થઈ શકશે. જે મીનોગાસની પાંચ તલેસમે છે તે પાંચ તલેસમને લગતા માંથની બંદગી તે પાંચ ગાથા છે. પારસી સ્કોલરોએ અવસ્તાના પહેલવી તરજુમાઓ તરફ અણુગમે બતાવ્યો છે તેનું કારણ કુદરતી છે કેમજે દરેક ચીજને સ્થુલ મધ્યબીંદુથી અને દુન્યવી સંસાર વહેવારના 'સ્ટેન્ડ પોઇન્ટ'થી જોવાની આપણને આદત પડી છે. જરથોસ્તી ઇસ્મે-દનૂમ એવી રીતનું સાધન છે કે જે એકલુંજ આ દુન્યા ઉપરાંત બીજી અણુદીઠ દુન્યાઓ અને હૈયાતીઓનાં બ્યાન આપીને જરથોસ્તી ધર્મ સમજવામાં મદદ કરે છે. આવી રીતનો મામલો હોવાથી દનૂમની મદદ વીના અવસ્તા અને પહેલવી સમજવા જતાં બહુ ખોટા અર્થો કરવામાં આવ્યા છે. ફક્ત "ગવ" અને "ગેઉશ" શબ્દ અને એવા બીજા શબ્દોએ અવસ્તાના અભ્યાસીઓને ઘણી ગુલાંટ ખવાડી છે. આ કેતાબ જેમાં ગાથાનો રહ મો 'હા' "ગયેહે" "ગવ" અને "ગેઉશ"ની ખાસ બાબદ સમજાવે છે તેનો અભ્યાસ કરવાથી દરેક વાંચનાર પયગમ્બર સાહેબ ઉપર આફરીન કરશે અને આવા ગુહ્ય અવસ્તાને ખોલવાને માટે પહેલવી ચાવીઓ બનાવનારા જે અશો નરો થઈ ગયા છે તેઓ તરફ માનથી જોતા થશે. અને આ પહેલવી ચાવીઓ ક્યાં અને કયે વખતે અને કેવી રીતે અને કેટલા પ્રમાણમાં લગાડવી તે બાબતો ખાસ ઇસ્મે-દનૂમ જે ખુદ ગાથાના ૪૮ મા તથા ૫૩ મા 'હા'માં જણાવેલોજ દનૂમ છે તેને ચાલુ સાચવી રાખનારા આખેદ સાહેબ દેલાન સાહેબો તરફ પોતાના અંતકરણથી માનની નજર કર્યા વીના રહેશે નહિ.

જ્યારેબી કામમાં જરથોસ્તી ધર્મને લગતી કંઈપણ બાબદનો સવાલ ઉભો થાય છે ત્યારે તે સવાલનો ફડો કરવાને માટે અવસ્તા ભાષાનો ખાલી વ્યાકરણ સાથે તરજુમો શીખેલાઓનો મત માગવામાં આવે છે એજ પ્રમાણે દરતુરો કે જેઓનો અવસ્તા અભ્યાસ હોય યા નહિ હોય અને જેઓ ક્રીયાકામની અંગત માહિતી અને તે બાબતોનું વિશાળ જ્ઞાન તથા સમજણ નહિ ધરાવતા હોય તેઓની પાસે ક્રીયાકામની નાજુક બાબદો ઉપર મત માગવામાં આવે છે તે વખતે તેઓ જે મત આપે છે તે તેઓના જ્ઞાનના પ્રમાણમાંજ હોય છે અને જરથોસ્તી ધર્મ

અભ્યાસની રૂઢી હાલમાં ક્ષુભની મારફતે સંપૂર્ણ નહિ હોવાને લીધે કોમની હાલત દીવસે દીવસે કઢંગી થતી જાય છે તેવા ઐયામમાં આ ગાથાની સમજણ જેવી કેતાબો કોમને ભવિષ્યમાં ખરે માર્ગે દોરવવાને માટે ફેટલી બધી ઉપયોગી થઈ પડે તેનો ખ્યાલ ધીરજથી વાંચનાર કરી શકશે. આજે કોમની અંદર આવા અભ્યાસને અને આવી કેતાબોને ઉત્તેજન આપવા માટે ખાસ ‘એન્ડાઉમેન્ટ ફંડ’ નથી. કોમનો પૈસો ધર્મ અભ્યાસને નામે અને ધર્મ ફળવણીને નામે વીચીત્ર દીશાએ ધસડાય છે તેનું કારણ ફક્ત અંગત માની લીધેલી ઉલટી લાગણી (personal prejudice) છે. જે અંગત લાગણી વગર Dispassionately ડૉક્ટર ચીનીવાલાની આ કેતાબ જેવી ઇસ્મે-ક્ષુભની રોશનીમાં લખાયેલી કેતાબોનો અભ્યાસ કરવામાં આવે તો ખચીત અભ્યાસીઓનાં મનની વક્ષણ નેક અને ફાયદાબરેલી દીશાએ ઢલાણુ લઈ શકે. ડૉક્ટર સાહેબ પોતાના દીવાયામાં જે સ્તોત યસ્ત અને નસ્કોની બાબદ સમજાવે છે તેની ઉપર ખાસ ધ્યાન ખેંચવાની જરૂર છે. જે બે પ્રકારની ત્રગડી (trinity) જેને અવસ્તામાં વીરપરદમાં ‘ત્રીત્ર’ તરીકે ઓળખાવવામાં આવી છે જે પહેલી ત્રગડીમાં નીર+આતરે શયદાન+યવએચ યવએતાતેએ સમાય છે અને બીજી ત્રગડીમાં અહુનવદ+સ્તોત+ફવશી સમાય છે જે બેઉ ત્રગડીઓ આખી સૃષ્ટી-રચનાનો મુળ છે તેનો ભેદ પયગમ્બર સાહેબે સ્તોત યસ્ત તરીકે સમજી લઈને ફપુષો માંથના ૨૧ નસ્કો ઉભાં કર્યાં જે તદ્દન ગુહ્યમાં ગુહ્ય અને ગોદી રચના હતી. આ ૨૧ ફપુષો માંથના નસ્કો ઉપરથી માંથ-સ્પેન્ટના ૨૧ નસ્કો થયાં હતાં અને તેને બનાવવાને માટે સ્તોત યસ્તના ફરહગાન ફરહંગના ૨૧ નસ્કો કામે લગાડવામાં આવ્યા હતા. આ પ્રમાણે ત્રણ મરતબાના ૨૧ નસ્કોની હકીકત જરથોસ્તી ઇસ્મે ક્ષુભ શીખવે છે. વળી દરેક મરતબાના ૨૧ નસ્કમાં ગાર્થીક+દાતીક+હદ-માંથ્રીક એવા ત્રણ નીયમ પોતપોતીકા મરતબામાં રાખવામાં આવેલા છે અને આ દરેક ત્રગડીની અંદર પાછી યથા+અષેમ+યેંધહે હાતાંમની ખાસ ત્રગડી રહેલી હોય છેજ.

આ તદ્દન નવીન બાબદ ઉપરથી જરથોસ્તી ફએનનો વિસ્તાર અસલ થું હોવો જોઈએ અને હાલમાં આપણી પામે ફેટલું થોડું ફક્ત મુઠ્ઠી-બર જેટલું રહેલું છે એ બેની સરખામણી જ્યારે બરાબર ક્ષુભના અભ્યાસથી કરવામાં આવે છે ત્યારે આપણી હાલની દીનતાં જ્ઞાનની તંગદસ્ત હાલત જોઈને આપણને રડવું આવે છે. દરેક દીની બાબદનો

નિર્ણય કરતી વખતે અસલ જરથોસ્તી દીનના વિસ્તારનો ખ્યાલ જો
ખ્યાનમાં લેવામાં આવે તો હાલમાં દરેક દિશાએથી કામને ખોટે માર્ગે
દોરવીને ખરાબા સાથે અથડાવી નાખવામાં આવે છે તેમ થવાની કદીપણ
ધાસ્તી રહે નહિ અને જરા જરામાં અવસ્થા અબ્યાસી તરીકે અને દસ્તુર
તરીકે મત આપવા તથા લખાણો કરવા બહાર પડનારાઓ ગંભીરતાથી
પોતાની સ્થિતિ સમજીને બાઝ રહેતાં શીખશે.

અનુહવદ ગાથાનાં જે સાત 'હા' છે તેમાંનો ફકત ૨ જો 'હા'
આ દળદાર કેતાબ સમજાવે છે. બધા મળીને પાંચ ગાથાઓમાં એકંદર
૧૭ 'હા' છે તો આવી ૧૭ કેતાબો જલદીથી ડોક્ટર ચીનીવાલા બાહર
પાડે એવું દરેક વાંચનાર ધમ્મશે. અને એ કેતાબોનાં લખાણ કરવાને
માટે ડોક્ટર ચીનીવાલાને એવણનો ખુદા તંદુરસ્તી બક્ષશે એવી દુઆ
ગુજરશું. કેતાબો પ્રગટ કરવાનું કામ પારસી વેજીટેરીયન એન્ડ ટેમ્પરન્સ
સોસાયટી પોતાની નાણાની કમજોર સ્થિતિ છતાં કરે છે તો તેને લાયક
ઉત્તેજન આપવાનું કામ કામના હાથમાં છે. લગન-નવજોત વખતે આવી
કેતાબો ભેટ આપવા માટે અને ધર્મ જ્ઞાનના ધનામો વખતે આવી કેતાબ
તદનજ વાજળી લેખાશે એમ કહેવામાં કાંઈપણ સરાગાત નથી.

આપણે આશા રાખશું કે કામના દરેક સમાસદ પોતીડી જરથોસ્તી
દીનના જ્ઞાનનો આવી રીતનો ફેલાવો કરવામાં ચાલુ હમશરીફા આપવાની
પોતાની ફરજ નિચારશે.

લા. ફીરોજ શાપુરજી મસાની

મુંબઈ તા-૧૦ ફેબ્રુઆરી ૧૯૪૦.

સાં કે ડ્યું.

નં.	પાનું.
દીખાથો ...	૧-૧૬
૧ ગાથાની ખરી સમજણથી મળતો આનંદ ...	૧
૨ “સ્તોત યસ્ન” તે શું? ...	૨
૩ “વાસ્તારેમ નસ્ક”ની ઉપયોગીતા ...	૩
૪ પહેલી ત્રગડી (અવસ્તાં “તીશર પઓઉવ”) તે શું?...	૪
૫ કપુષો માંથના ૨૧ નસ્કો; માંથ સ્પેન્તના ૨૧ નસ્કો; ફરહંગાન ફરહંગ સ્તોત યસ્નના ૨૧ નસ્કો બાબે સમજણ ...	૪
૬ ગાથીક, દાતીક, હદ માંથીક-તથા યથા, અષેમ, ચેંધહે હાતાંમ એવા પાયા રૂપી અવસ્તાના ખાસ મરતખા ...	૬
૭ દીનકર્દમાં મળતી ગાથાઓની સમજણ-“ગાસાનીકીહ” તે શું? ...	૭
૮ “અહુનવદ” એટલે શું? ...	૯
૯ ગાથાઓની ગોઠવણીમાં કયો કાયદો કાય કરે છે? ...	૯
૧૦ “અહુનવર” અને “અહુનવદ” વચ્ચે ફરક શો? ...	૧૦
૧૧ “પાય જીરમો”ને કાયદે પાય મોટા ધર્મેનું જુદા પડવું કેવી રીતે? ...	૧૧
૧૨ “આવાં યઝત” અને “તીર યઝત” હસ્તીની આલમોના “બઓદ” તથા “ઉરવન” તરીકે કેવી રીતે છે? ...	૧૨
૧૩ “ગેઉશ તપન” અને “ગેઉશ ઉરવન” નીસ્તીની આલમોના “બઓદ” તથા ઉરવન તરીકે કાંય? ...	૧૨
૧૪ “હમીસ્ત ગેહાન” અને “અવિથિજીવ” વચ્ચે ફરક શો? ...	૧૩
૧૫ પાય ગાથાઓના નામો કેવી રીતે અપાયલાં છે? ...	૧૪
૧૬ દરેક જીરમોના આસ્માનો સાથે દરેક ગાથાનો સંબંધ. ...	૧૫
૧૭ “યાનીમ મનો, યાનીમ વચો, તે કેવા? ...	૧૬
૧૮ આ કેતામ બાબે શરૂઆતના બે બોલ ...	૧

નં.	પાનું.
૧ દીનકર્દમાં જણાવેલા ૨૧ નરકમાંના ત્રણ નરકો—સુદકર, વરસ્ત માન્સર, અને બગાંન નરકમાં આપેલી ગાથા હા ૨૯ ના ૧૧ ફકરાઓની તાવીલ યાને અંદરનો બેદી અર્થ ...	૧
૨ બેપરવાહી—પોતપોતીકાંને બુલી જવાના જમાનામાંથી ગાથાનો મીનો ગાથા ભણનારાઓ તરફ બેપરવાહ નથી ...	૧
૩ ગાથાના મીનોની ફરયાદ	૧
૪ અશોધનું પહેલું પગથું—આઝાદી યાને હવસમાંથી છુટવાની હાલત	૨
૫ “ગેહિશ ઉરવા”નો પોકાર તથા તે મુજબ ચાલવાનો એકરાર	૨
૬ ગોશોરને દાદાર પાસેથી માંગેલી ખાહેશ ...	૪
૭ “આઝાબ” ખમવા માટે “ગેહિશ ઉરવા”નો મકકમ કરાવ. ...	૫
૮ આદમ ગોરપંદ થઇને “ગેહિશ ઉરવા”ને મદદ કરવા શા માટે સરખયો છે? ...	૫
૯ “વશોપશ્ન વચારસ્તીહ” યાને નાશનો ઇલાજ તે કયો ...	૬
૧૦ “ગનામીનો” અને “સેતાન” વચ્ચે ફરક શો? ...	૭
૧૧ “ગનામીનો” જરથુસ્ત્રનો માર કાંય ખાય છે? ...	૮
૧૨ “અએષમ” યાને હવસને ખેડીને “સરોશ” યાને દાદારની તાબેદારીનો નતીજો અપાવનાર “ગેહિશ ઉરવા” ...	૯
૧૩ “પસે-રતુ” પશુઓનો સરદાર કાણુ થઇ શકે? ...	૯
૧૪ “પશુશ-હૃન” પશુઓનો રક્ષક “અએષમ-દ્રવન્દ-અન-ધરાનને કેવી રીતે મારે છે? ...	૧૦
૧૫ “ગોશોરન” અમશારપંદો સાથે તથા ખુરશેહ સાથે “હમ-કેહરપી”માં અને યજ્ઞદો સાથે પેવંદમાં કેવી રીતે છે? ...	૧૧
૧૬ મેહેર તથા રખુની મારફતે બધાંનો ન્યાય આપનાર ખુદા કેવી રીતે છે? ...	૧૨
૧૭ “અયજ્ઞ પવન માન્સર રપેન્ત”નો સિદ્ધાંત અવસ્તા-માંથી બુલંદી માટે યાદ રાખવાની જરૂર ...	૧૨

નં.	પાનું.
૧૮	“અએવગીહ વ અહમતાગીહ-ઇ જરાતોસ્ત મહમ વાનીહન -ઇ એઅગહ”નો સીદ્ધાંત The Unique Unrivalled position of Zoroaster in annihilating the Defective Principle of Ahriman in nature. ૧૩
૧૯	કુદરતમાં રોશન ગતી પાંચરનારા ગોસ્પંદોની સંખ્યામાં વધારો કરનારા કમયાબ કાંય ... ૧૩
૨૦	“ગવ” દરેકની અંદર તેમજ બહારની કુદરતમાં તથા ગોસ્પંદોની અંદર... ૧૪
૨૧	ગોસ્પંદ ગતીનો એટલે સ્વાર્થ-રહીત ઇનસાન ક્યારે થવાય? ૧૫
૨૨	“ગવ” યાને કુદરતની સફેદ બાબુની “પરવરેશ” તરીકે-તથી કેમ થઈ શકે છે? ... ૧૫
૨૩	સૃષ્ટી થવાની મકસદ શું? ... ૧૬
૨૪	દરેક વ્યક્તિનો “ખોદા” શું કહે છે? ... ૧૭
૨૫	“ગેઉશ ઉરવા” ગેતીનો બાર ખમવા શા માટે સરખ-યલી છે? ... ૧૭
૨૬	યઝતોને અર્પણ થયલો ક્યારે કહેવાય ... ૧૮
૨૭	ગોસ્પંદી મનના ઇનસાનોને પેટે જન્મ લેતાં ફરજંદો ... ૧૯
૨૮	“વન-ઇ-ઝવીત-ખીશ” દુઃખ દરદથી નીરાળું ઝાડ તે કયું? ૧૯
૨૯	ગોસ્પંદોની વૃદ્ધિમાં બેહમન અમશાસ્પંદનો વાસો ... ૨૦
૩૦	પસુ-પત્રમાં ઝખેહ થવું તે શું? તેમાં જનવરને કાપી ખાવાની વાતજ ગાથામાં નથી... ૨૦;૨૧
૩૧	પહેલવી લખનારા સાહેબોએ બેદી માએની રાખીને હદિમની સજાદ કાંય નથી ખોલી? ... ૨૧
૩૨	હસ્તી તરફ જનારાંએના ગુણો કેવા હોય તે માટે પહેલવી વીખેશણો યાદ રાખવા જોગ ... ૨૧;૨૨
૩૩	“અએાજમંદતર” નરનો સીદ્ધાંત:-“Greatness consists not in never falling, but in rising every time we fall” ... ૨૩
૩૪	મહેર-પતેતથી વીર, હોશ, ખેરદ કેમ ખરપા થાય છે? ... ૨૪

નં.	પાનું.
૩૫	ધારેલો બદલો મેળવવા માટે તરીકત પાછળ શરીરને રમ- ડાવવાની જરૂર ... ૨૫
૩૬	જાપાન+દેમાગ+દીલની અધિક્યતાથી બેહમનનું રહેઠાણ કેવી રીતે થાય ? ... ૨૫
૩૭	રવાનને ગેતીમાં ઉતરવાનું કારણ-દ્રવાઓની અજ્ઞાનતાને સુધારવા માટે ... ૨૬
૩૮	ગોરપંદી તથા પ્રફુલ્લી તેવીપીની સમજણ ... ૨૭
૩૯	જરથુશ્ત્રને મદદ કેમ કરશે ? ... ૨૯
૪૦	માંથ બણતી જાપાનની દુઆથી કુલ જહાનનું કલ્યાણ. ૩૦
૪૧	“૫ ખીશી-૫-યજ્ઞાંન દારહોમ” દાદારના પેવંદમાં રહેવાનો સિધ્ધાંત ... ૩૧
૪૨	“અહુરાષ્ટ્ર મજ્ઞદાષ્ટ્ર વીરપા વોહૂ ચિનહમી”-દાદારને સર્વસ્વ અર્પણ કેમ કરી શકાય ? ... ૩૧-૩૨
૪૩	ગાથા હા. ૨૯ ફકરા પહેલા બાબે ખાસ નોંધ તથા “ગવ” શબ્દની સમજણ ... ૩૪-૩૭
૪૪	જરથુશ્ત્રના આ દુન્યામાં આવવાથી કુદરતમાં “તુર”ને મારવાથી કેવી સમાધાની થાય છે ... ૩૮
૪૫	ગાથા ૨૯; ૧ ના દરેક શબ્દની ક્ષુભીક તાવીલ ... ૩૯
૪૬	“પાયુ” તથા “શ્વરેશ્તાર”ની ગતીઓ ... ૪૪
૪૭	“ગેઉશ ઉરવા” શું શું મનન કરે છે ? ... ૪૫
૪૮	અવસ્તાના દરેક શબ્દનાં લોધતીક ભેદ ક્ષુભ મારફતે સમજવાની જરૂર ... ૪૯
૪૯	દોકતર મીલસમાં આપેલી પહેલવીની સમજ ... ૫૦
૫૦	એ ફકરા બાબે સુદકર નરકમાંથી મળતી તાવીલ ... ૫૪
૫૧	જગતની રચના તથા તેની બહી આકેબતનો ખ્યાલ ... ૫૫
૫૨	પહેલવી જાપાન સાધારણ રીતે નહીં ઉકેલાવાનું કારણ- પહેલવીમાં ક્ષુભના ભેદો મઠી લેવાયા છે ... ૫૭
૫૩	બધા “ગેઉશો” બહુમન અમશારપંદનો સીલસીલો રાખનારા કેવી રીતે છે ? ... ૫૮

નં.	પાત્રું.
૫૪ “ગેઉશ ઉરવા” વિશાળ જગતનો ભાર ખમીને ઇન્સાનનેખી તેવો ભાર ખમતાં કેવી રીતે શીખવે છે ?... ...	૬૦
૫૫ દરેક નાશની ગતીની પછવાડે તેની મુક્તીનો ઇલાજ કુદરતે મુકેલો છે	૬૧
૫૬ જે કોઈ “ગવ”ને દુઃખ દે છે તેઓ “ગેઉશ ઉરવા”ને દુઃખ દેનારા છે એટલે ગોસ્પંદને કાપી ખાવાની પહેલવી કે અવસ્તામાં વાતજ નથી	૬૨
૫૭ નૈતીક ગતીના ઉત્તમ પાઠનું શિક્ષણ દીનકર્દના બગ નરકની અંદર	૬૩
૫૮ મોતનો ભેદ શો ? “ગવ”—જીવ શું ચીજ છે ? ...	૬૭
૫૯ ગાથા રહ; રતી પહેલવી સમજ ...	૬૯
૬૦ “ગોસ્પંદ” એટલે ફક્ત મેંઢા, બકરા, ગાય બળદ નહીં પણ “ગવ”ની તમામ જગત ...	૭૦
૬૧ ગાથા રહ; ર ના દરેક શબ્દનો અર્થ (other words) ...	૭૩
૬૨ “ગવ”ની અંતર જગત તે “ગવોષ”, “ગવોષ”ની અંદરથી ઉભાં થતાં ૩૩ આલાતો ...	૭૫
૬૩ અશો—જરથુશ્ત્રનો એલકાબ “ગઝો—દાઝો” શા માટે ? ...	૭૬
૬૪ “ગેઉશ ઉરવન” તથા “ગેઉશ તપન” સાથે મળી જશે ત્યારેજ “ફશોગર્દ” કેવી રીતે ? ...	૭૮
૬૫ માનવની શરીર—રચનામાં બેઉ “ગેઉશ”નો ફાળો ...	૮૦
૬૬ “ફવણિ”નો સંક્ષેપ ખ્યાલ ...	{ ૮૦-૮૧ કુદનોટ
૬૭ “અવસ્તા”ની ચાવી “પહેલવી;” “પહેલવી”ની ચાવી “ક્ષનૂમ” કેવી રીતે ? ...	૮૨
૬૮ “વોહન” એટલે તમામ ગેતીમાં થયેલું “હુવી” તથા “ગવ” નું મીશ્રણ ...	૮૪
૬૯ “વોહન”માં સંસારની મેખનું મજબુત ઠોકાવું કેવી રીતે ? “હવસો”ની ઉત્પત્તીની ક્ષનૂગીક સમજણ ...	૮૫

નં.	પાનું.
૭૦ “વાસ્ત્રા” એટલે મીનોષ ખેતી કરનાર, “અએષમ”ને હઠા- વનાર કેવી રીતે ? ૮૬	૮૬
૭૧ “દાતા-ક્ષયન્તો”માં જીરમેને ઉભા કરવાનો બેદ ... ૮૭	૮૭
૭૨ “ગવોષ” એટલે જડ જગતમાંની “ગવ”ની ખુખીવંત ગતી જેનો રાખનાર ગાથાનો મીનો છે ૮૯	૮૯
૭૩ “ગેતી થાયજ નહી તો સાઈ”-એમ ધનામીનો શા માટે પ્રશ્ન છે ? ૯૧	૯૧
૭૪ “ધનામીનો”ને મારનાર એકલો જરથુશ્ત્ર ૯૧	૯૧
૭૫ જરથુશ્ત્રી દીન મુજબ ચાલનારનો બેડો પાર-કેવી રીતે થાય છે ? ૯૩	૯૩
૭૬ “ગોસ્પંદ” એટલે ગવની ગતી-જેરાંન-ધ-જન મનસ્વી, ગવસ્વી, કુનસ્વી, વીર, હોશ, ખેરદ ૯૪	૯૪
૭૭ તરીકતનો પાળનાર દશમે ભાગ બદલો મેળવે છે, પણ નવ ભાગ બદલો કુદરતને આપી સૃષ્ટીની વૃદ્ધિ કરે છે ... ૯૫	૯૫
૭૮ “ગવોષ-રતુ” ગોસ્પંદ સરદાર થઈને નાયબ-ધ-જરથુશ્ત્ર કેમ થવાય ? ૯૬	૯૬
૭૯ દુન્યાના ભોગવટાઓ “રાદી” રીતે કરવાથી “અએષમ” જન્મ પામેજ નહી તેની સમજણ ૯૭	૯૭
૮૦ આદમીમાં મીનોષ શક્તિ ઉગ્યા વગર તે નેકીનો કરનાર બનેજ નહી ૯૮	૯૮
૮૧ પરદુષ્ખલંજનની અમર ગતી રાખનાર “ગઓ-દાઓ” કયારે થવાય ? ૧૦૦	૧૦૦
૮૨ દીની સંસ્થાઓને ટેકા આપનાર-“અષવન”ને સહેલાઈ કરી આપનાર-ખુદ પોતાને દાદાર તરફ અર્પણ કેવી રીતે કરે છે ?... .. ૧૦૧	૧૦૧
૮૩ અવસ્તાની પહેલવી શરેહ તરફ તીરસ્કાર બતાવનારની કુદ- રતમાં જોખમદારી... .. ૧૦૨	૧૦૨
૮૪ ગાથા હા રદ્દ ફકરા ત્રીજાની સમજણ ૧૦૨	૧૦૨
૮૫ મીનોષ વૃદ્ધિના સવાલનું ગેતીમાંથી તમામ શુલાઈ જવું... ૧૦૩	૧૦૩

નં.	પાનું.
૮૬ પહેલવી સાહેબોની શરેહમાં ગાથાના લોધતીક અર્થોની પ્રુલાયલી સમજણ ૧૦૯	૧૦૯
૮૭ “અપ” તથા “અપવહિસ્ત” વચ્ચેનો ફરક ૧૧૪	૧૧૪
૮૮ “ગેહિશ ઉરવા”નો સવાલ-તેનો જવાબ “અપવહિસ્ત” કાંય આપે ? ૧૧૪	૧૧૪
૮૯ પઓધરથો તકઓપ પહેલવાનો દેવોના જોરને અટકાવે, પણ મનુષ્ય માત્રના મનના દેવ સામે તેઓ લાચાર થઈ પડતા... ૧૧૫	૧૧૫
૯૦ જડ પ્રકારનું વર્તન; મીનોષ્ઠ તરફ “ફરામોશી” બેદરકારી- તેનું કારણ ૧૧૭	૧૧૭
૯૧ કુદરતનાં આપીશ ગેતી ઉપર ક્યારે નહીં પડી શકે ? ... ૧૧૮	૧૧૮
૯૨ જરથુસ્ત્ર સાહેબની આગમજ અહેરેમન તથા કીક, કરપની સામે “ગેહિશ ઉરવા”ને મદદ ફાળુફાણે આપી ... ૧૧૯	૧૧૯
૯૩ “વરશ-માન્સર” નરકની સમજણ ગાથાના હાને ઉકેલવા ફેવી મદદ કરે છે ? ૧૨૩	૧૨૩
૯૪ હવગી જીંદગીને દાખી દબને, પોતીકી “ગવ”ની હેફાઝત કરવાથી કુલ જગતની “ગવ”ને રક્ષણ ફેવી રીતે મળે છે તે બાબે “બગ-નરક” ૧૨૪	૧૨૪
૯૫ ગવની હેફાઝત માટે “કદ-પ્રુદાષ”નો ફાલ પાળવાની જરૂર ૧૨૫	૧૨૫
૯૬ નર અપવન ગવની હેફાઝત કરનાર હોવાથી તેનું મૃત્યુ દુર જઈને “દેર-જીવસ્તી” ફેવી રીતે “દેરધાંમ-દેરધો-જીતીમ” પામે છે તે બાબે બગ નરક ૧૨૫	૧૨૫
૯૭ “યોજદાથેગર” એટલે હાતાંમ નરો યજ્ઞત વસેલા નરો જીવતાં તેમજ ગુજર પામેલાંની મુરાદ ફેવી રીતે પાર પડી શકે ?... .. ૧૨૬	૧૨૬
૯૮ “ફરદાર” શુદ્ધ રાખવાથી જ્યાંની શક્તિ ખીલીને અપીશ દેવાને લાયકની ફેવી રીતે થાય છે ? ૧૨૭	૧૨૭
૯૯ જરથુસ્ત્રએ દીની સંસ્થાઓ, પાવ મહેલો, આજ્ઞાતો બરપા કરીને ગેહિશોને ફેવી રીતે કાયમની મદદ કરી છે ? ... ૧૨૮	૧૨૮
૧૦૦ ગાથા હા ૨૬;૪ ની સમજણ ૧૨૮	૧૨૮

નં.	પાનું.
૧૦૧	“મજદા”ની ખાસ ખીશ્કારી હીસાબ શુમાર public prosecutor-“અહુરા”ની ખાસ ખીશ્કારી સેવટનો ચુકાદો Magistrate or Judge ... ૧૨૯
૧૦૨	ઝરવાને અકરને; યવએચ યવએતાતએચ; યાઓંધહરય; પધરિચીથીત; અધપિચીથીત; મજે યાઓંધહો-વગેરે “વખત” ને લગતા જુદા જુદા અવસ્તા લોધતોની સમજણ ... ૧૩૫-૧૩૭
૧૦૩	“પતેત” કરવામાં તે સાહેબની અસલ હીકમતની યાદ તથા શુક ગુજરી-“પતેત”નું ઉપયોગીપણું સમજવામાં આવે તો “આપધાત”ના બનાવો બનેજ નહી ... ૧૩૮
૧૦૪	ગાથા ૨૯;૪ ને ત્રણે નરકોની મદદ ... ૧૩૮-૧૪૭
૧૦૫	મજદા દરેક કારદાનીની નોંધ (Asmani Records)ના ગુખારો કેવી રીતે લે છે ? ... ૧૪૧
૧૦૬	“ગવ પતમાન ખુરીશ્નીહ” ગોસ્પંદને હદસર ખાવું તે શું જનવરનું માંસ ખાવાની વાત છે કે ? ... ૧૪૩
૧૦૭	“અહુરમજદ-ખુદાય”માં “ખુદાય” એટલે ભોગવાવનાર “મગ”નો ભેદ કેમ સમજાય છે ? ... ૧૪૪
૧૦૮	ભલાં ઓકાદવાળાં ફરજંદોનો જન્મ આપવાથી “ગવ”ની વૃદ્ધિ કેમ થાય છે ? ... ૧૪૬
૧૦૯	ગોસ્પંદી તેવીખીનું રાજ દરેક શખ્સમાં સ્થાપવું જોઈએ જે ખરું સ્વરાજ (Self-Sovereign-Power) છે ... ૧૪૬
૧૧૦	“ખીશ્કારી ઇ કદારચાઇ” કાઇખી ભલી ફરજ બજાવવાની હોંશની જરૂર ... ૧૪૭
૧૧૧	ગાથા ૨૯;૫ ની પહેલવી સમજણ ... ૧૪૯
૧૧૨	“યઝતો” અને “જેહિશો”ખી અહુરમજદને નમે છે તેનું કારણ તેઓમાં ખુદ-પરસ્તી નથી પણ અહ-પરસ્તી છે ... ૧૫૦
૧૧૩	“જેહિશ-અજયાઓ” જે હસ્તીને લગતી ત્રણ વર્ષની ગાય છે તેનો ભેદ-હું+તું+તે મળી જાય છે, એટલે “અદુષ્ટ”ની કુદરત થાય છે Unity in Diversity... ૧૫૧
૧૧૪	“ઉંચા કીધેલા હાથો” “ઉસ્તાનાઇશ ઝસ્તાઇશ” તે શું ? ૧૫૧

નં.		પાનું.
૧૧૫	“ગેઉશ ઉરવા” જે નીસ્તીની કુદરત છે, તેને “ગેઉશ-અજ્યાઓ” હસ્તીની કુદરત તરફથી મદદ કેવી રીતે મળે છે ? ૧૫૨	૧૫૨
૧૧૬	“હયત દવખદી” તે ગુમાનો “anomalies of life” કોણ સમજાવી શકે ? ૧૫૩	૧૫૩
૧૧૭	સત્યની જીંદગીમાં રવાનનું નુકસાન નથીજ-તે તો આગળ વૃદ્ધિ પામનારજ થાય છે, અને દરજના હુમલાથી નીરાળો છે ૧૫૪	૧૫૪
૧૧૮	પહેલવી સમજણુ જમાન-દર-જમાન ચાલી આવતી સમજ છે ૧૫૫	૧૫૫
૧૧૯	બાઝાર-ઇ કુલ ઇદમ ઓ અમલ-ઇ દુન્યા “ઇરાન” અસ્ત. ૧૫૫	૧૫૫
૧૨૦	“સ્તોત યસ્ન” અને “ક્ષૂમ” જે અસલ ચાવી અવસ્તાની છે તે તાજ કરનાર તો બહેસ્ત બહેરેહ ઉસ્તાદ સાહેબ બહેરામશાહ નવરોજ શરાફ ૧૫૫	૧૫૫
૧૨૧	અવસ્તાના પહેલવી તરજુમા તરફ પશ્ચિમના યુરોપ્યન વીદવાનોની ગીઠી નજર, પણ હમદીન અબ્માસીઓની કડવી નજર કાંઈ ? ૧૫૬	૧૫૬
૧૨૨	ગેઉશચા અજ્યાઓ=Revolving Cow ની ખાસ સુંદર તાવીલ ૧૫૮-૧૫૯	૧૫૮-૧૫૯
૧૨૩	ગેઉશની કુદરતમાં શું શું બને છે તેનું લીસ્ટ ... ૧૬૦	૧૬૦
૧૨૪	ક્ષૂમ જેવાં હકીકતના જ્ઞાનની મદદથી પહેલવી સમજણુની બુલંદી પીછાણીને પહેલવી ખાંઓને અવસ્તા વ્યાકણીઓએ આપવો જોઈતો ઇનસાફ ૧૬૨	૧૬૨
૧૨૫	ગાથા ૨૯; પને પહેલવી નસ્કોની રોશની ... ૧૬૩	૧૬૩
૧૨૬	કાઇબી ખીસ્કારી માટે તેની ઉપર ઉસ્તવારીની જરૂર-Steadfastness to Duty ૧૬૮	૧૬૮
૧૨૭	ગાથા ૨૯;૬ ની પહેલવી સમજણુ ૧૭૦	૧૭૦
૧૨૮	ધના મીનોથી જે નુકસાન જેવું થાય છે તેનો ઇલાજખી ચોજેલો છે ૧૭૦	૧૭૦

૧.	પાનું.
૧૨૯ દાદારનું મોઢું સાતેસાત કાળનું ખ્યાન કેવી રીતે કરે છે.	૧૭૩
૧૩૦ જેમ સાદો સ્યાવ તેની ઉપર બણાયલાં માંથના બાજના સ્તોતનો ફાયદો ગુજરેલાં રવાનને આપે છે, તેમ “ગવ” જેવો સ્વાર્થરહીત સ્યાવ તેની કીધેલી હેઠાઝતની અસ્પંદીથી “દ્રવાઓ”ને “ગવ”માં ફેરવી નાંખે છે	૧૭૫
૧૩૧ અહુરમજ્દ સર્વ વ્યાપક વણુકર “વપુશ” “વ્યાનયા” દરેકમાં વસનાર, કેવી રીતે હસ્તીમાં “હામોષ” થઇને, નીસ્તીમાં “ગવ” મારફતે “વીત” થઇને	૧૭૭
૧૩૨ ગેઉશોથી ચાલતા ગેતીના દમને બંધ કરવાની અહેરેમનની ચાલુ નીબંધ જતી કોશેશ	૧૮૦
૧૩૩ વંદીદાદમાં જણાવેલા ૧૬ શહેરોમાં કેહપના “ચપ્પો”માં અહીરીમન કયારે દાખલ થયો... ..	૧૮૧
૧૩૪ “ગરો-દેમાન”ની ગેતી અને દુળે-દેમાન”ની ગેતી વચ્ચે ફરક	૧૮૨
૧૩૫ જગતનો ભાર ઓછો કરવા માટે અશોષની તરીકત પાળીને હવસેને શાંત કરવાની જરૂર-એવી ગેતી કાંય બનાવી તેનો જવાબ ગાથા ૨૯ ની અંદર	૧૮૪
૧૩૬ ગાથા હા ૨૯;૭ માટે પહેલવી સમજ	૧૮૬
૧૩૭ પતમાનનો ખોરાક ખાનારની લાયકાત-તેમાં કંઈ ગોસ્ત ખાવાની જાગ્રદ નથી	૧૮૭
૮૩૮ “ક્ષુમ”ના જ્ઞાનની મદદ વીના, અવસ્તાના જે પહેલવી તર-જુમાઓ છે તેઓની કદર થઇ શકી નથી	૧૮૭
૧૩૯ યુરોપ્યન સ્કોલરોનો પહેલવી તરજુમા ઉપરનો પ્યાર-પારસી સ્કોલરોનો પહેલવી તરજુમા ઉપર અભાવ સામાન્ય રીતે	૧૮૮
૧૪૦ “ઉશ્પએષખ્યો” યાને ઊરવનની “રએ”ની વૃદ્ધિ માટેના ઉમેદવારો-એ શબ્દ ઉપર ખાસ નોંધ	૧૮૯
૧૪૧ પહેલવી ખાંઓનો “સીના-મસીહ” અને “બાઝુ-મસીહ”ના સીદ્ધાંતો ઉપર ખાસ નોંધ; તેમાં દશમાં તથા બારમા ચપ્પોનો ભેદ	૧૯૨

નં.	પાનું.
૧૪૨ માંથ્રની બુલંદી; માંથ્ર ઉપર શકક લાવવો એ ગોયા કુદરત ઉપર શકક લાવવા બરાબર કાંય ? ... ૧૯૬	૧૯૬
૧૪૩ “મહેર+પતેત+માંથ્ર” એ ત્રણના અમદ્યાતી સરવાળાનો જવાબ=અપ+ક્ષત્ર=સીના મસીહ+બાઝા-મસીહ ... ૧૯૪	૧૯૪
૧૪૪ આ બધું શીખવનાર કોણ ? અશો સ્પિતમાન જરથુશ્ત્ર સીવાય બીજું કોઈ નહીજ ... ૧૯૯	૧૯૯
૧૪૫ “માંથ્ર”ની કાયદેસર અમદ્યાતપ્રીજ “પસુશ-હરન” “ફષે-રતુ” થવાશે ? ... ૨૦૧	૨૦૧
૧૪૬ સંપુર્ણ તરીકતની અમદ્યાતનો ઇન્કલા શો ? પરદુખબાંજ-નની જરથોશ્તી ગતીનું પ્રાપ્ત થવું તે ... ૨૦૨	૨૦૨
૧૪૭ મોઢાં ને બહમન-વસેલું કરવાની ખાસ જરૂર ... ૨૦૩	૨૦૩
૧૪૮ ગાથા હા ૨૯;૮ બાબે પહેલવી સમજ ... ૨૦૫	૨૦૫
૧૪૯ જુઠાઈને બાજથી તોડવાની જરૂર ... ૨૧૦	૨૧૦
૧૫૦ પેગામ્બર સાહેબે ઉભી કીધેલી “નાઇસીમી-દઝેવો”ની તલે-સમની અસર ... ૨૧૦	૨૧૦
૧૫૧ “ચરેકરેથ્રા સાવયેંધહે,” curriculum of Zoroastrian Ordinances-જરથોશ્તી માંથ્ર-બાજ-તરીકતનો સીલ-સીલાબંધ ક્રમ ... ૨૧૨	૨૧૨
૧૫૨ “All partial evil, Universal Good” દરેક ભુરાઈના થવામાં ભલો નતીજો છુપાયલો છે તે બાબે વસ્ત માનસર નરક ... ૨૧૪	૨૧૪
૧૫૩ માંથ્ર-રપેન્તના અમલના આપીશોથીજ બધે મુક્તિ-ક્રશો-ગદ-ફેલાશે ... ૨૧૫	૨૧૫
૧૫૪ ગાથા હા ૨૯;૯ ની પહેલવી તાવીલ ... ૨૧૮	૨૧૮
૧૫૫ કુદરતમાં જરથુશ્ત્ર સાહેબે ઉભા કીધેલા મીનોઇ ગાસ સાથે અહીંયાના “પાવ મહેલ”નો સંબંધ જાળવવાની જરૂર ... ૨૧૯	૨૧૯
૧૫૬ જરથુશ્ત્ર સાહેબના જન્મ વખતના શેહ-જેર જાદુગરોના ઇસ્મતું જેર; મોજેજાઓ ... ૨૨૨	૨૨૨

નં.	પાનું.
૧૫૭ જરથુસ્ત્રની “ધર્મો-ક્ષત્ર”થી ગેતીના પાવ મહેલમાં વસાયલા યજ્ઞોની ગતી ૨૩૦	૨૩૦
૧૫૮ ગાથા હા ૨૬;૧૦ ની પહેલવી શરેહ તથા સમજ ... ૨૩૨	૨૩૨
૧૫૯ છેક “આતરે-ક્ષએતાન”થી “ખાઓ અફળયમ્ન” થઇને “અફળીમંત ગાત્વ”માંથી “મજ્જદા” કેમ થાય તેનો સંક્ષેપ ખ્યાલ ૨૩૫	૨૩૫
૧૬૦ “હુષીતી” બલી રહેઠાણની હાલત તે કેમ ?... .. ૨૩૭	૨૩૭
૧૬૧ “અના-માંથવાઓ”માંથી “ચીથ્ર-ઇ અનહુમા” જેના જે ફણુગા “હુ-મત યાને રપેન્ત” તથા “હુ-વીઅત” યાને “અંથ્ર” ૨૩૮	૨૩૮
૧૬૨ ગાથા હા ૨૬ આખાનો ટુંક સાર ૨૩૯	૨૩૯
૧૬૩ “ગેઉશ ઉરવા”ની મુરાદ ફળી અને “અંથ્ર”ની ગતી નાખુદ થવાની તૈયારી ૨૪૧	૨૪૧
૧૬૪ ગાથા હા ૨૬;૧૧ની પહેલવી સમજ ૨૪૫	૨૪૫
૧૬૫ જરથુસ્ત્રનો કાલ-“યથા અહ વધરયો”નો કલામ-અરદી- બહેસ્ત તથા શહેરેવરની બલી બખ્શેશોના સંબંધમાં ... ૨૪૫	૨૪૫
૧૬૬ અવસ્તા “મજેઇ મગાઇ;” પહેલવી “મસ મગીહ” “The Sublime Magianship” તથા “ખએત્વદથ” બાળે ખાસ નોંધ ૨૪૭	૨૪૭
૧૬૭ “મગવ” તે કંઇ ખીજી પ્રજા Magi નથી, પણ ખુદ ગાથામાં જણાવેલો ઉરવનની વૃદ્ધિનો સૌથી ખુલ્લું અને એજ દરજ્જો છે ૨૪૯	૨૪૯
૧૬૮ કુદરતની રજેરજમાં કેહપ છે, તેમ “માંથ્ર-રપેન્ત”નુંખી કેહપ હોવાથી તેની સાથે “યજ” એકતાન થવાની જરૂર. ૨૫૦	૨૫૦
૧૬૯ “અહુરમજ્જદ”ને માટે ગાથાના લખાણો ઉપરથી “ક્ષનૂમ”ની મહદ વગર ઘણા ખોટા ખ્યાલો અવસ્તા અબ્યાસીઓએ ઉભા કર્યા છે ૨૫૧	૨૫૧
૧૭૦ “માંથ્ર-રપેન્ત”ના આશીશોમાં અહની શક્તિ “નીર-ઇ- ખદાત” તથા “આથ્ર” હાજર રહેલાજ હોય છે ... ૨૫૨	૨૫૨

નં.	પાનું.
૧૭૧ કુદરતના તમામ બનાવો “માંથ્ર-સ્પેન્ટ”ના અધીકારથી અને તેનીજ બરાબરના અવસ્થાના ભાગોળી છે ... ૨૫૩	
૧૭૨ મરણ વખતે “કેહરપ”ને લીધે કુદરત જાતજાતના બનાવો કેવી રીતે ઉભા કરે છે ... ૨૫૪	
૧૭૩ માંથ્ર-સ્પેન્ટની શબ્દરચનામાં એવી તે કેમ શક્તિ છે જે-મરણ વખતે કુદરતની કાળી બાજુના બનાવો ઉપર એકલા હાથે સફેદ બાજુ તરીકે અહુનવદ ગાથાના તલેસમ તરીકે મરણ વખતે “ગેહસારણાની બુલંદ અસર ઉપજાવી રહે છે ? ૨૫૫	
૧૭૪ ગાથાના દરેક હા.ના કેહરપ સાથે સેવટે કાંચ “યજ” થવાના સ્તોત તથા મીથ્ર આવે છે ? ... ૨૫૫	
૧૭૫ દીનકર્દમાંના ત્રણે નરકની રોશનીમાં ગાથા ૨૯; ૧૧ની સમજ ... ૨૫૫	

દિ બા ચો.

ગાથાના અમુલ્ય રત્નો-તેઓથી થતો આત્મ આનંદ તેઓની સમજ વીધે.

ગાથાની બંદગીઓ માથો તેમ સાહિત્યના બજારમાં બેનમુન અને પહેલા નંબરની છે એમ કહેવામાં જરાગી સહરાગાત નથીજ. ગાથાઓનો ખરો રહસ્ય તે વ્યાકરણી તરજુમાઓની ઉપર જ્યારે શબ્દ અર્થોના ખરા લોઘતીક અર્થો લગાડાય છે અને પછી તેવા અર્થોને ક્તુમની હકીકતથી ખોલવામાં આવે છે ત્યારેજ માલમ પડે છે ત્યારેજ ખરો આનંદ કે, જેને પહેલવીમાં 'હુરવાખમની' કહે છે જે દીલમાંથી ધગી વીસારી મુકીને 'આઝંઘણુ' = દુખ-દીલની સંકેતીત હાલતને દુર કરીને 'રવંઘણુ' = દીલ કુશાદી ઉભી કરાવી આપે છે-તેવો તે ખરો આનંદ-દીલમાંનાં દુખને વીસરાવનારો-હમેશની ખુશાણીવાલો ઉભો થાય છે. કહે છે કે અવસ્તા માથોની બંદગીઓ ખાસ તેમાં ગાથાઓ 'રફેદ'વાળા છે એટલે તે માથો ખુદમાં અમરદાદ અમશારપંદની ઉસ્તા=પરમ અમર આનંદના દરયાવનો ઝરોહ ઉભો થયેલો છે-માટે તે બંદગીઓ ખુદમાંજ આનંદ આનંદ રહેવે જ્યારે તે બંદગીઓને તે આનંદ ઉભરાવીને ભોગવવાની રીતીએ ભણાય છે ત્યારે તે આનંદ તે ભણનારને પ્રાપ્ત થઈ શકે છે.

ગાથાનો આવો આનંદ કે જે તે ગાથાઓના માથોની તલેસમાતીક ખુબીમાંથી નીકળે છે તે આનંદમાં રહેલો ખરો તાત્પર્ય જણવા કાઢી મારે એતો ખુદ્દુ છે. ખાલી વ્યાકરણી તરજુમાઓ કે જેમાં syntax શબ્દોના અર્થોને ગોઠવવાની રીત ખામીવાળી હોય તેમાંથી તે ખુશાણી બરેલા અર્થ મલતા નથી. પણ મામરની રીતીએ ઉકેલેલા શબ્દોની ગોઠવણીઓ (syntax) જ્યારે કદીમ તરજુમાઓ પ્રમાણે ગોઠવાય છે અને તે શબ્દ અર્થોના લોઘતોને જરાખર ઉકેલવામાં આવે છે અને તેવી ઉકેલામણુને ક્તુમની હકીકતી સમજથી સમજાવવામાં આવે છે, ત્યારેજ ખરી ખુશાણીવાળી-અંતઃકરણને શાંત કરતી-દીનદુન્યા ઓઢાઓનો રાહ બતાવતી મગની નીકળે છે અને તેમાંથી ગાથા અવસ્તાનો 'રફેદ' તરીકે થવાનો દાવો-અમરદાદની ઉસ્તાના દરયાવનો ઝરોહ રાખવાનો દાવો સીધો થઈ શકે છે. ગાથા પાંચ છે જેઓને અહુનવદ-ઉશ્તવદ-રપે-ન્તોમદ વોહુ-કથ-વહિશ્તોઈશ્તને નામે ઓળખે છે. આ દરેક

ગાથામાં અમુક નંબરના બાળો છે જેઓને હા તરીકે ઓળખે છે. આ દરેક ચેપ્ટર હામાં અમુક અમુક ફકરાઓમાં છે. દરેક ચેપ્ટર હાને છેડે પહેલા હાને સપ્પર પહેલો ફકરો આવ્યાજ કરે છે. દરેક હાઓ-માંના ચેપ્ટરોમાંના ફકરાઓમાં દરેક હાઓમાં અને કુલ ગાથાઓમાં એક દીલપત્રીર સીલસીલો રહેલો છે જેમાંથી હકીકતો બહાર મ્મ રહે છે. એટલે ટુંકમાં એક ગાથાઓમાં અમુક theme મન્તા વીષયોની યોજના છે જેની છેલ્લી નેમ છે.

ગાથાઓની ઉસુલ માટે, ગાથાઓના વિષયોના સીલસીલા માટે સ્તોત-યસ્ન. સ્તોત યસ્નનો અર્થ; જગતની ઉસુલ સ્તોત યસ્ન અને પેગામ્બરે ઉભા કીધેલા સ્તોત યસ્ન વીગેરેની સમજ.

ત્યારે ગાથાનો theme-વિષયની યોજના શું છે તે યોજના એક મોટા ફરહંગાને ફરહંગમાંથી ઉકેલાય છે. ફરહંગાને ફરહંગ છે તેની અમુક શાખો છે દરેક શાખામાં જ્ઞાન છે. આ ફરહંગાને ફરહંગને સ્તોત યસ્ન કહે છે, તે સ્તોત યસ્નમાં ઘણી શાખાઓ છે જે બધાની સમજ માટે જે જ્ઞાન છે તેને ક્ષૂમ કહે છે. ક્ષૂમ ત્યારે તે જ્ઞાન છે કે જે સ્તોત યસ્નનો બેદ ખોલે છે એટલે નરકોનો દીનનો બેદ ખોલે છે. સ્તોત યસ્નના ફરહંગાને ફરહંગમાં બધી જાતજાતની આટ અને સાયન્સીસ કળા વીકળા જે ઝરવાને અકરનેના સાત દોરોમાં આ દુન્યા ઉપર, તેમ નીસ્તીની જગતમાં કે જેમાં આપણી દુન્યા જેવી અગણીત દુન્યા છે તેઓ ઉપર, તેમ હસ્તીમાં થશે તેનો ગુહ્ય ચીતાર હતો. આપણને તો આજે જડાને લગતી કળા વીકળાનું જ્ઞાન હોય. પણ કળા વીકળાને કયે છેડે લખ જમ શકાય તેનું જ્ઞાન આપણને કેવળેજ હોય-ના, તે તો myth દંતકથા જેવું હવાય લાગે. પણ તેમ નથી. આપણી હાલની સમજ શક્તિ સંકેચીત છે તે નોંધવું. સ્તોત યસ્નની ફરહંગને ફરહંગના ત્યારે ૨૧ નરકો હતા. આ બધી કળા વીકળાનો ઘણો મીનો ગુહ્ય જાગ માંથોનો હતો તલેસમાતીક હતો. પણ બીજો સમજમાં ઉતરે તેવો હતો. તલેસમાતીક ગતીનો કળા વીકળાનો જાગ માનવની સમજમાં આવી શકે પેલા સમજમાં ઉતરે તેવા જાગની માફક સમજાય શકાય માટે માનવની અકકલના સંકેચીત દોરને ખોલવાની કુંચી માટેનો અને કુંચીને લગાડવાની શક્તિ માટેનો એક નરક હતો, જેને વાસ્તાર્મ નરક કહેતા હતા. આ વાસ્તાર્મ નરકમાં ત્યારે માનવની ઝહેનને બચોદીક ગતી ઉપર લખ જવાની એટલે યજ્ઞતી ગતીની અકકલ તરફ પુગાડવાની સમજો અને તદખીરો હતી. સ્તોત યસ્નના બીજા નરકોમાં

શું હશે તે જાણવાની કાષ્ટને સાલવ થાય-પણ જે કંઈ માનવી ગમે તેવી જહેનમાં આવી શકે નહિ તેને ત્યારે લખી કેમજ શકાય. પણ એટલુંજ કહી શકાય કે દુન્યામાં કાષ્ટખી ચીજ તદ્દનજ કુઝુલ નથી. તે કુઝુલ જે ખરેખર કુઝુલ છે તેના મધ્યમાં સત્યનું ખીન્દુ મંદ પડેલુંજ છે. ક્રીશ્ના-ગદ વખતે તે સત્યનું ખીન્દુ તે કુઝુલને સત્યતામાં ઉગાડશે. ત્યારે બધા આજે ગણાતાં હવાઈ ખ્યાનોમાં સત્ય કેટલે અને કેટલું છે. જેમી કંઈ સમજની જખાનમાં નહિ લખાય તેને સમજની જખાનમાં લખવા માટેની યુક્તિ હતી. આ સમજ ખુદ એવી હોય કે જે ભોગવટામાં આવેલી નહી હોય જેમકે ત્રણ પગનો ગધેડો. ગધેડો ચાર પગનો ભોગવટામાં આવેલો હોય-પણ ત્રણ પગ તો હોય નહી. આવી રીતે લખાણો થાય તે જખાનના હોય ખરા, પણ ભોગવટો જે થઈ રહે છે તેવા તે લખાણો નહી હોવે તેને માનવામાં આંચકી આવે. આવાં લખાણોને metaphoric અલંકારીક તરીકે બહુ બહુ તો ગણી કાઢે-કાષ્ટ તેઓને speculation ગણ તરીકે લખને જોય-તેને myth હવાઈ બાબદ ગણે. પણ આવી જાતના અલંકારોનો ભેદ સમજવાની બીજી રીત હોય. આવી સમજ ઉપરથી તે અલંકાર ખરોજ છે-ના, કુદરતમાં ત્રણ પગનું કેહવું છે જેને આ રીતે લેવાનું છે-એવી બધી સમજ આવે. આમ ત્યારે સ્તોત યસ્નમાં આવાં બધાં ગ્રહયમાં ગ્રહય ખ્યાનો હતાં. આ જ્ઞાન જેને ક્ષનૂમ કહે છે તે જેને ખખર હોય તે શખસ દુન્યાના પરદા ઉપરની હકીકતને પામી શકે તે સમજાય તેવું છે. આવો તે ફરહંગાને ફરહંગ સ્તોત યસ્નનો હતો. આ અખયબ જેવા ફરહંગને જરથુશ્ત્રે પોતાની આસ્તે વીરથી એટલે પોતામાંની યજ્ઞતોની અકકલ બઓદીક ગતીથી કુદરતના સ્તોત યસ્ન ઉપરથી ઉભો કીધો હતો. સ્તોત યસ્ન ત્યારે કુદરતમાં બગ તરીકે છે કે જે કુલ સૃષ્ટીની ઉસુલ છે-બધા દાત કાયદાઓનું ઉસુલ છે, કે જેની ઉપરથીજ અશો જરથુશ્ત્ર સાહેબે ઉપર કહેલો ફરહંગાન ફરહંગ સ્તોત યસ્ન ઉભો કીધો હતો. આમ ત્યારે સ્તોત યસ્ન નામ કુદરતના તે ઉસુલનું છે-તેમ ઉપર કહેલા ફરહંગાને ફરહંગનું છે-તેમ એક યસ્ત તરીકેની સ્તોત યસ્ન યસ્તબો હતી. વળી જેમ યજ્ઞસ્તે હોમની યસ્ન છે તેમ યસ્ન તરીકેની સ્તોત યસ્નખી હતી. આપણને અહિંયાં ફરહંગાને ફરહંગ સ્તોત યસ્ન જે કુદરતના સ્તોત યસ્ન ઉપરથી છે તેનું કામ છે. આ ફરહંગાને ફરહંગ સ્તોત યસ્નથી બધી યસ્નો થઈ છે તેમ તે નામની યસ્ત અને યસ્નખી થયેલી હતી. ત્યારે કુદરતની તે સ્તોત યસ્ન શું છે તે માટેનું ક્ષનૂમીક જ્ઞાન શું છે? તે ‘અહૂ’ જે સમજની પેલી મેરનો છે તેણે પોતે એક નહી સમજ પડે તેવા

કૈશવો નામે ખાઓ અક્રબ્યમ્ન ઉભો કાધો છે અને તે ખાઓની વચમાં પોતે સંકેતીત થઈને રહ્યા છે. તે ખાઓમાં ડબ્બલ ત્રગડીઓ છે જેઓને અવસ્તામાં તીશ્ર તરીકે ઓળખે છે. 'તિશરો પચ્ચોઉરવો યજ્ઞમધદે'—તે ઉસુલ સપ્પર પહેલી ત્રગડી સાથે એકતાન થઈએ છીએ. પચ્ચોઉરવ શબ્દ સુચવે છે કે આ પચ્ચોઉર્વ તીશ્ર ઉપરથી જે કંઈ બંદગીઓ પછીથી થઈ હોય તેની વાત અહિંયાં નથી. પછી આગળ કહે છે કે 'તિશર હુઅઉર્વ પચ્ચોઉર્વ યજ્ઞમધદે'—બચાવનાર સપ્પર પહેલી ત્રગડીઓ સાથે એકતાન થઈએ છીએ (વીસ્પદ્ ક. ૧૩). આ કુદરતી ત્રીશો ઉપરથી જે બંદગીઓ થઈ છે તેઓને તિશરનામ હુઅ-ઉર્વ પચ્ચોઉર્વ તે અસલ સપ્પર પહેલી બચાવનાર તીશ્રો ત્રગડીને લગતી ત્રણની જોડેની બંદગીઓ તરીકે ઓળખે છે.

અહિંયાં ત્યારે તીશ્ર ઉસુલ મીનો ત્રગડી છે કે જેના ત્રણ મોટા બગો છે, જેઓને લગતી બંદગીઓની ત્રગડી હતી તે વાત જુદી છે. ત્યારે ત્રણ યજ્ઞતો બગો તરીકે તીશ્ર છે તે અને તેઓને લગતી બંદગીઓ છે તે બે જુદી ચીજો છે. ઉપર કહેલા ખાઓ અક્રબ્યમ્નમાં આ ડબ્બલ તીશ્ર હતી. પહેલી ત્રગડી નીચે ખદાત-આતરે શેદાન-યવએચ યવે-તાએતેની છે—ખીજ ત્રગડી અહુનવચર્ધ—પચ્ચોઉર્વ દ્રવપિ અને સ્તોત યસ્નની છે. આ જેઉ ત્રગડીઓ સંબંધમાં છે—એવી રીતે કે તેઓના રજે-રજમાં એક ખીજનો પેવંદ છે. આવી સ્તોત યસ્નમાંથી જગત રચાયું છે—આ સ્તોત યસ્ન ઉપરથી પેગામ્પરે સ્તોત યસ્નનો ઇદમ શબ્દોના બેદોમાં ઉભો કાધો છે. ત્યારે સવાલ ઉભો થાય છે કે આ ડબ્બલ તિશ્રનો આખો બેદ શું હશે? આ આખો બેદ શું હશે તેને માટે પેગામ્પરે ૨૧ નસ્કો કાધા હતા.

નસ્કોની વીગત, સ્તોત યસ્ન અને નસ્કોનો સંબંધ: શાહેન શાહુત વખતનાં ઇદમ જેને દ્વુમ કહે છે તેનો પ્રભાવ.

કુદરતના આખા બેદ માટેના પેગામ્પરે ઉભા કાધેલા આ ૨૧ નસ્કોને ફશુશો—માંથના નસ્કો કહે છે. પણ તેઓ તો ગોયા યજ્ઞતોની જગ્યાન છે જે પેગામ્પર સાહેબના મહાન ચેલાઓમાંનાખી કાષ્ટક સમજી શકે, જે ત્યારે તો એક જાતની myth જેવું આપણને લાગે. પણ તેવું હકીકતન હતું અને છે. આ ૨૧ નસ્કોમાં ત્યારે અહૂના વસ્ત્ર તરીકે રહેલી જગ તરીકેની તે ડબ્બલ તીશ્રનો અખંડ બેદ હતો; એટલે કુલ સૃષ્ટી અને તે સૃષ્ટીની ઉસુલ અને તે ઉસુલના ઉસુલનો બેદ હતો. પણ આ અખંડને માનવથી સમજાતી જગ્યાન—બહેને તે ઉખ્યાણા રૂપની અને

માનવનાં અનુભવથી જુદી હોય પણ સમજતી જખાનમાં હોય તેવી જખાનમાં લખવા પેગામ્બર સાહેબે ઉપર કહેલી સ્તોત યસ્નની ફરહંગાને ફરહંગ ઉભી કીધી હતી. આ ફરહંગનાખી ૨૧ નસ્કો હતા, જેમાં છેલ્લે વાસ્તારેમ નસ્ક હતો જેમાં ૩૩ બાખો હતા. છેલ્લા બાખમાં ગ્રામરની રૂઠીઓ તેની ગુહ્યતામાં હતી. ખીજાઓમાં શબ્દ રચના સ્તોતોની ગુહ્ય વીદ્યા હતી-આવા વાસ્તારેમ નસ્કની માહેતી બચ્ચોદાંગની અકકલ યજ્ઞતી અકકલ ઉભી થવે આવતી હતી. પેગામ્બર સાહેબે પોતાના ચેલાઓને આખો સ્તોત યસ્નનો ઇદમ શીખવ્યો હતો. પણ તેઓમાંના ખાસ ચેલાઓને અધીકાર આપ્યો હતો જેઓ પાસે તે ઉમુલ ૨૧ ફશુશો- માંથિના નસ્કો ઉપરથી આ સ્તોત યસ્ન પ્રમાણે પછી ૨૧ નસ્કો કરાવ્યા હતા જેઓ માનવથી સમજતી પણ allegorical દંત કથારૂપ જખાનમાં હતા. આવા ૨૧ નસ્કોને માંથિ-સ્પેન્ટના નસ્કો કહે છે. ત્યારે સ્તોત યસ્નના નસ્કોની ઉકેલામણુને જોરે ફશુશો-માંથિના ૨૧ નસ્કો ઉપરથી માંથિ-સ્પેન્ટના ૨૧ નસ્કો થયા હતા જે જખાનની બાષામાં હતા. ત્યારે ફશુશો-માંથિના ૨૧ નસ્કો તે ખાસ હતા, જેઓ માનવને લગતી ગોખીમાં હતા નહીં. સ્તોત યસ્નનો ફરહંગાને ફરહંગ ત્યારે દરેક જમાનમાં ચાલી શકે તેવી કળા વીકળાને રચીને ઉભી કરવાના ઇદમ અમલ માટે-દુન્યાનો વહેવાર જમાન પ્રમાણે જડ યા સુક્ષ્મ રીતે રાદી રીતે ચાલી શકે તે મટેના જડ યા સુક્ષ્મ ઇદમોના અમલો થતા માટે-જડ જમાનમાં જડ કળા વીકળા રાદી રીતે થાય-સુક્ષ્મ જમાનમાં સુક્ષ્મ કળા વીકળા જેવી કે સરવે કેશમર-જામે જમ-જામે જરથુશ્ત્ર-ગુહ્ય યસ્ન વીગેરે થાય તે બધાનો ઇદમ અમલો પુરો પાડવા માટે હતો. આવા બધા ઇદમોને ફનૂમ કહે છે આખેદો-સાલેકો-રાએનીદારોને તે સ્તોત યસ્નના એટલે ફનૂમના લાહેર માહેર થવાનું હતું કે જે વગર તેઓ પોતાની તેમ દુન્યાની વૃદ્ધી કરી શકેજ નહિ. આ સ્તોત યસ્ન માટેના નસ્કો જે ૨૧ છે તે દરેક નસ્કમાં શું શું કેવી કેવી કયા ભુવનોની તેહકાકો આવે છે તે બધાનું વાસ્તવીક topical index રહે છે. અને તેવી તે વીગતોને તે તે ભુવનો ઉપરથી મેળવીને જગતનાં લોકો આગળ સાક્ષાત આશકારા કઇ રીતે કરવી તે માટેની મોટી નીરંગ વર જેવી અદ્ભુત ક્રીયાઓની સમજ ઇદમ અમલની તેહકાક હતી. આવી રીતે અસલમાં ફનૂમ એટલે જ્ઞાનનો પ્રભાવ હતો. આમ ત્યારે ફશુશો માંથિ અને સ્તોત યસ્નની વીગત છે. આ સ્તોત યસ્નના તેમ ફશુષો-માંથિ અને માંથિ સ્પેન્ટના અને તેઓમાંથી થતા ખીજા રાએનીદારોના ૨૧ નસ્કોના નામો તે યથા ઉપરથીજ થયલા છે.

અહુ આસપાસની રયાવરૂપની મુળ ડબલ તિશ્રના બગો-તે
બગોની સમજ માટે નરકોની મુળ ત્રગડી; જમાનાના રાએ-
નીદાર સાહેબોના નરકો: તેઓની ત્રગડી એમ તિશ્ર
ત્રગડીના ભેદા તેમાં ગાથાઓની જગા.

આ સ્તોત યસ્તના વાસ્તારૂંમ નરક ઉપરથી માંથોની મજમુન ઉભી
કરવાનો ભેદ જાણી શકાય છે. આવી સ્તોત યસ્તના લાહેર માહેર જર-
થુસ્ત્રોતેમોએ હવે પછીના જમાનાઓ માટે પેગામ્બરની રહેબરી હેઠળ
પેલા ૨૧ ફુશો-માંથના નરકો ઉપરથી માનવની સમજાતી જમાનમાં
અવસ્તામાં તેમ પહેલવીમાં માંથ-સ્પેન્તના નરકો કરાવ્યા હતા. આ
૨૧ માંથ સ્પેન્તના નરકોમાં ત્યારે સાતે સાત ઝરવાને અકરતેના ઇદમના
ભેદો હતા. આવા નરકો દરેક જમાનમાં આલે નહિ. પણ જે ખાસ જમાનો
આલેનો હોય તેને બરનું તે ૨૧ નરકોમાંથી કાઢીને પછી મોટા રાએની-
દારો પોતાના જમાના માટે પેગામ્બરે બનાવેલી-અહુરમજ્દના તખ્તરૂપ
થયલી મીનો ગાસની કુદરત નામે વીસ્પેરદની દોરવણીથી ખાસ ૨૧ નરકો
ઉભા કરતા હતા. આ ઉભા કીધેલા નરકો ત્યારે પેલા સાત ઝરવાને
અકરતેને લગતા માંથ-સ્પેન્તના ૨૧ નરકોમાંનો તે રાએનીદાર સાહેબના
જમાનાને લગતો નાનો ભાગ હતો. આમ ત્યારે ફુશો માંથના ૨૧ નરકો
અને માંથ-સ્પેન્તના ૨૧ નરકો અને સ્તોત યસ્તની ફરહંગાને ફરહંગના
૨૧ નરકો એક યવએય યવેતાએતેના સાત ઝરવાને અકરતેના ભેદોને
પોતામાં સમાવે છે. આ મુળ ત્રગડી છે કે જે ઉપર કહેલી અહુની
આસપાસના ખાઓ અફ્રજ્યમ્નની ડબલ તિશ્રના બગોની વીગતોને પોતામાં
સમાવે છે. નરકોની આ ત્રગડીમાંના દરેકમાં ત્રગડી છે જે ગાથીક-દાતીક
-હદ માંથીક તરીકે છે. ગાથીક-દાતીક-હદ માંથીકમાંના દરેકમાંની ત્રગડી
છે. આ બધામાં અપેમ-યથા અને યેંધહે હાતાંમ મુળ જગા રોકે છે.
૨૧ નરકોની આવી ત્રગડી એટલે ૨૧ નરકોનો ત્રણ તરેહનો આવો
બુરો પેગામ્બર સાહેબના જમાન પછીથી અવિશિષ્ટમાં એટલે જડ
હયાતીની જગતને લગતા બુદ્ધન્દ કશવાળા ભાગ ગરોદેમાનમાં દલદલદ
ફવણિની પાસખાની હેઠળજ છે જેઓને કાછળી પુગી શકેજ નહિ-જેનો
કાછળી નાશ કરી શકેજ નહી. પણ પેગામ્બર પછીના અનેક જમાના-
ઓમાં એક એક સઓખ્યન્ત-રાએનીદાર આવીને તે તે જમાનને લગતા
૨૧ નરકો ઉપર કહ્યું છે તેમ કાઢતા હતા, જે ત્યારે જાહેરમાં રહેતા
હતા. રાએનીદાર સાહેબ પોતાના જમાના માટે ૨૧ નરકો ઉભા કરતા
હતા તેઓનીથી જે તરેહો હતી: એક તરેહ તલેસમાતીક માંથ-સ્પેન્તની

રચના સાથની એટલે આશીરવાદીક ગતી સાથની હતી. બીજી તરેહ સાહિત્યરૂપની સરળ બાશની હતી. પહેલી તલેસમાતીક માંથ્ર રપેન્તની રચનાવાલી એટલે આશીરવાદીક ગતી રાખતી તરેહના ૨૧ નરકોનાખી ત્રણ મુળ ભાગો હતા, જેઓનેખી ગાથીક-દાતીક-હદ માંથ્રીક ભાગો કહેતા હતા, જેઓને યજ્ઞસ્નેમાં -માંથ્રહે રપેન્તહે અપોનો વેરેજ્યધંહહે, દાતહે વીદએવહે, દાતહે જરથુશ્ત્રીશ, દરેઘયાઓ ઉપયનયાઓ તરીકે યાદ કીધા છે. આજે આપણી પાસે ખોરદેહ અવસ્તા-મોટી અવસ્તા વીગેરે કંઈક છે તે બધું તો હદ માંથ્રીક ભાગના નરકોને લગતો કંઈક જુજ-જાજ ભાગ છે-કે જેને મોઢે રાખવામાં આવતો હતો માટે બંધી ગયો છે. બીજી તરેહના સાહિત્ય રૂપના સરળ બાશનાખી ૨૧ નરકો હતા જે તાવીલ રૂપના હતા જેમાં સ્તોત યસ્નનું ક્ષત્રુમીક જ્ઞાન રહેતું હતું. આજે દીનકર્દમાં જે નરકો છે તે આવી તાવીલનો કંઈક નાનો ભાગ છે. છેલ્લા રાએનીદાર સાહેબ આદરબાદ સાહેબની રાએનીદારીનાં બે તરેહના નરકોનો જુજ-જાજ ભાગ આજે આવી રીતે રહ્યો છે; અને પહેલવી સાહિત્ય નીકીજ રૂપનું છે.

રાએનીદાર સાહેબો 'સ્તોત યસ્ન' પ્રમાણેજ અસલ સાત કાળના નરકોમાંથી પોતાના જમાનને લગતા નવા નરકો ઉપર કહેલી બે તરેહના કાઢતા હતા. ત્યારે સ્તોત યસ્નમાં ક્ષત્રુમનું બહોળું જ્ઞાન દરયાવરૂપનું હતું જેમાં ત્યારે દરેકે દરેક જમાનાઓ માટેના પ્રભાવો દરશાવવા માટેની બધી જાત જાતની theme મુળ મુદ્દાઓ અને તે બધાની બારીકે બારીક સમજો હતી. ત્યારે ગાથાઓ માટે ખાસ theme અમુક મુદ્દાઓનાં ખાસ બ્યાનો છે જે ખુદ આજના ગાથાઓમાંથી દેખાઈ આવે છે જેને આજે જાહેર થયલા જુજ-જાજ ક્ષત્રુમની મદેહ નજરથી જોઈ શકાય છે. આજે દીનકર્દમાં ગાથાની જે તાવીલો સુદકર-વસ્ત માન્સર-બગ નરકોમાં આપી છે તે તાવીલ રૂપના સાહિત્યના નરકોની ક્ષત્રુમીક વીગત છે. આ નરકોમાં ત્યારે ગાથાઓનો ભેદ રહેલો છે. આજના ગાથા ઉપર કહ્યું છે તેમ હદ-માંથ્રીક તોરના છે જેઓમાં ગાસાનીકીહ એટલે ગાથીક નરકનો ભેદ એટલે સૃષ્ટી રચનાના બનાવોમાંના મુળ બનાવો માટેના મુળ મુદ્દાઓના મિથ્રો પુણ્ય વીચારો theme શું હોય તેમ તેઓમાં માંથ્રીક ભેદ શું હોય તેમ તેઓમાં યસ્નરૂપનો હદ-માંથ્રીક ભેદ શું હોય તે બધું જે તાવીલના ૨૧ નરકોમાંના ક્ષત્રુમમા એટલે પુણ્ય જ્ઞાનમાં હતું તેનો કંઈક ભેદ આજે દીનકર્દમાં સમાયલો છે. ત્યારે દીનકર્દના આ નરકો ગાથાઓની ઉંડી વીગત માટે અમુદ્ય છે. પણ તેઓની ઉકેલ ક્ષત્રુમના જ્ઞાન વગર અશક્ય છે. વળી ગાથાના શબ્દોનો લોઘતીક ભેદ ખરો મગની તેમ

ગાથાના તેવા લોઘતીક મઅનીના શબ્દોની રચના syntax ને ક્ષ રીતે લેવી તેનો ઉકેલ યજ્ઞસ્તોત્રના ૭૨ હાનું જે પહેલવી થયલું છે જેને વીદવાન સ્કોલર સ્પીગલે જાહેર કીધેલું છે તેઓમાં ગાથા માટે જે તરજુમો આપેલો છે તે પહેલવી તરજુમામાંથી થઈ શકે છે.

આવી રીતના પહેલવી તરજુમાઓ ઉપરથી આજની આમરની રૂઢીનો તરજુમો ઉભો થઈ શકે છે—આમરની રૂઢીએ અર્થો કરીને તે અર્થોના શબ્દોને પહેલવી સાહેબોના તરજુમામાં સુચવેલા syntax શબ્દોની ગોઠવણી પ્રમાણે ગોઠવીને પછી તાત્પર્ય નીકળી શકે છે. આજના જાહેર થયેલા દ્વનૂમનાં જ્ઞાનથી પછી તે નીકળેલા તાત્પર્યના ઉંડા બેદો રહસ્ય તરીકે દીનકર્દના ત્રણ નસ્કોની તાવીલ ત્રણ રીતની ઉભી થયેલી છે તે ખુદલી દેખાય છે જે બધું આ લખાણોમાંથી જોઈ શકાશે. આવી રીતે જ્યારે ગાથાનો ઉંડો બેદ જે દીનકર્દના ત્રણ નસ્કોમાં છે તે જાહેર થાય છે ત્યારેજ ઉપર કહેલી રક્તનંધાહુ=પ્રુશાળી ઉભી થાય છે. ગાથાઓમાં ત્યારે આવે સીલ-સીલો ઉંડો બેદોની વીગત છે તે જોઈએ. પહેલા ૨૮ મા હાની ઉડતી તપાસ લખએ તે હામાંના લોઘતો અને તેઓની દ્વનૂમીક વીગતને જોઈને પછી ૨૯-૩૦ ઉપર જઈએ. ગાથાઓમાં શું જ્ઞાન છે—કુદરતના બેદોનું કેવું બીતર છે—યરન-તરીકતના-માંથના-કીયાઓના બેદો તેમાં સમાયા છે તે બધાની કંઈક ઉડતી તપાસ લખએ.

અહિંયા એક ખાસ નોંધ લેવાની જરૂર છે. ઉપર કહી ગયા છીએ કે છેલ્લા રાએન્ડ્રીદાર સાહેબ આદરબાદ મારેસ્પંદ કે જેવણુની દસ્તુર આજે પઢાય છે તેવણે આ ચાલુ જમાનાને લગતા ૨૧ નસ્કો તલેસ માતીક ગતીના માંથ-સ્પેન્તવાલા એટલે આશીશોનો ઝરોહ રાખનાર એટાં રહેદ્રાવાળા ઉભા કીધા હતા જેઓના ગાથીક-દાતીક-હદ માંથીક ભાગે હતા. પછી કહ્યું કે આજે સીરફ હદ-માંથીક ભાગનો નાનો હીરસે આપણી પાસે છે. પણ આ હદ-માંથીક નાના ભાગમાંથી આ જમાના દ્વનૂમથી આગાહ સ્તોત યરનની કંઈક માહેતી રાખનાર દીન-દસ્તુરોં દુરઅંદેશીથી કાયદા પુર્વક રીતે ગાથીક અને દાતીક ભાગોને શોધ કાઢીને જાહેર કીધા છે. જણવું કે હદ-માંથ યરનમાં ગાથીક અ દાતીક બેદોના બેદો વણાયેલા રહે છે. જેની વણાટનું જ્ઞાન સ્તોત યરન આવે છે. આમ ત્યારે હદ-માંથ ભાગમાં ગાથીક તેમ દાતીક ભાગ અ છે. ગાથીક ભાગનું બહુતર એકલા એક માણસની ફરજ્યાત માટે છે જેને ગાસાનીકીહ તરીકે પહેલવીમાં જાળબે છે. દાતીક ભાગનું બહુ

દુઃખ-પરહેઝ માટે હોય. આજે ત્યારે ખોરદેહ અવસ્તા અને યસ્તોની મજમુન છે તે ગાથીક ભાગ જેવી છે. આજે બધી દુઃખ-પરહેઝની નીરંગો છે ઇસમો વીગેરે છે તે દાતીક ભાગ તરીકેની છે. આજે બધી ક્રીયાઓ હુશમુરદી કે પાવ મહેલની છે તે બધી હદ-માંથ યસ્તરૂપની છે. આતશખહેરામે દખ્ખાઓને ઉભા કરવા-તેઓમાં કામ કરવું-ભોય દેવી વીગેરે નવજોત વીગેરે બધું ઉપયનના ભેદનું તલેસમાતીક માંથ-રૂપે તના આશીશોને લખને સામાને આપવાનું છે તે બધુંજ યસ્તરૂપનું હદ-માંથીક તોરનું છે.

આવી હદ-માંથીક તોરની યસ્તોમાં યજ્ઞસ્તેની ક્રીયા એક છે. આ યજ્ઞસ્તેની ક્રીયામાં ૭૨ હાઓ છે. પણ આવી યસ્તમાંથી દીનદસ્તુરોએ ગાથીક તોરના બહુતર માટે ફરવરદેગાનના દીવસોની ફરજિયાત માટે ગાથાઓને નોખા કીધેલા છે અને તેઓને ફરવરદેગાનના પ્રસંગે બેહદીનોએ ખોરદેહ અવસ્તા તેમ યસ્તોની માફક બહુવા તેની નસીહતરૂપ ફરમાન આપેલું છે. આવી રીતે ત્યારે આજે ગાથાઓના બહુતરને નોખા કીધેલા છે તે નોંધવું. આવી રીતના ફરવરદેગાનના વખત માટેની ફરજિયાતના બહુતરના પાંચ ગાથાઓની શરૂઆત યજ્ઞસ્તેના ૭૨ હાઓમાંના ૨૮ માં હાથી શરૂ થાય છે.

અહુનવદ શબ્દ અને ગાથા શબ્દની સમજ; ગાથા બંદગીઓની કુદરતમાંની ખીશકારીઓ; અહુનવદ ગાથા પહેલો કાંય-તેમાં જગતના બંધારણ માટેની ગેઊશોનું-હસ્તી તેમ નીસ્તીની જગતોની શરૂઆતનું અને અશો જરથુશ્ત્રની પેગામ્મ-રીનું ખ્યાન કાંય-તેમાં જરથુશ્ત્રી દીનની ગાસનો અશવનોનો ભેદ કાંય?

યજ્ઞસ્તેના ૨૮ માં હાથી અહુનવદ ગાથા શરૂ થાય છે. આ ગાથાના સાત હાઓ-ખાઓ છે. દરેક હામાં અમુક સંખ્યાના ફકરાઓ આવે છે. પણ ૨૮ માં હાનો પહેલો ફકરો જે ‘અહુયા યાસા’ તરીકે ઓળખાય છે તે અહુનવદ ગાથાના દરેક હાઓના છોડા ઉપર આવ્યાજ કરે છે. ગાથાઓના હાની શરૂઆતમાં યાનીમ મનોનો ફકરો આવે છે જે ગાથાઓની મહાન ખીશકારીઓનો દીખાવો છે. અહુનવદ શબ્દમાં અહુન અને વદ જે આકારો છે. અહુન શબ્દ અહુનવધર્મમાંના ‘અહુન’ના જેવો છે. અહુનવધર્મમાં સૃષ્ટી રચનાની મુનાદી સાતે સાત કાળમાં જે જે થશે તેના ભેદ છે તેમ તે બધું થઈ રહ્યું છે. એવી દુઆ છે. ‘અહુન’માં

અહુ જે સાહેબ છે તેનો મનતા અને તેનો ઉખ્દ શબ્દ અને તેની ય માટેનો બેદ રહ્યો છે. આ શબ્દ તલેસમાતીક છે જેમાં થઇ રહ્યો-થશેજ દાદાર જે અહુ છે તેનુંજ થશે એમ અર્થ છે. વધર્થ શબ્દમાં મર હોકમનો અર્થ છે. ત્યારે દાદારનો પ્લાન જે 'અહુન' શબ્દમાં છે જેમાં સૃષ્ટી સાતે સાત કાળમાં થશે અને પાર પડશે તેનો બેદ રહ્યો તે 'અહુન'ના બેદનું જરી થવા માટેનું ખ્યાન જે અહુનવધર્તી ગાથા છે તે બતાવવા આ 'અહુન' શબ્દની ઉપર 'વધર્તી'નો પ્રત્યય આપે છે જે એક નારીરૂપના વિશેષણનો છે સૃષ્ટીની 'માદર' રૂપના હોકમમાં જે કંઈ બચ્ચાંરૂપનું થાય તે બતાવવા આવે. 'વધર્તી'નો આકાર બ વેલો છે. વળી 'વધર્તી' શબ્દ આવે. વિશેષણનો રૂપાન્તર બતાવ ઉપરાંત એમાં શબ્દ અર્થનો બેદબો પડેલો છે. 'વધર્તી' શબ્દ 'વ જણવા આગાહ થવા સાથેજી સંબંધ રાખે છે. જે કંઈ દાદારનો હોક છે-અહુનના બેદમાં છે તેને જણવા માટેની મહાન ચીજ જે ખુદ તલે માતીક છે-અહુના વિશેષણરૂપની અહુની ફરીઅત કહેનારી છે, તે અહુ વધર્તી છે એમ આ વધર્તી પ્રત્યય અર્થ બતાવી શકે છે. વળી વ શબ્દને બદલે 'વહ' લખએ તો તેના અનેક અર્થમાં એક અર્થ વહેવા જરી થવાનો છે. 'અહુન'ના બેદની વીગત જે જરી થઇ છે વિગતનું ખ્યાન બતાવનાર આ ગાથા છે એમ અર્થ થાય.

'અહુન વધર્તી' ગાથામાં ત્યારે જગત રચનાનો બેદ, જગતનાં થરા ભોગવટાઓનો બેદ અને તેની ભલી આકેબતનાં ખ્યાનો છે કે જે અહુ વધર્થના હોકમથી થયા છે-અહુનવધર્થના હોકમ 'અહુન'નું તે બચ છે તે પરીણામ છે માટે અહુનવધર્થનો તે એક બીજો આકાર અહુનની તલેસમોમાંની નીસ્તી ગેતીની તલેસમ તેમાં ખુલેલી છે. અહુ વધર્થની છંદ રચના જેવી જાહેર રચનાથી તે છેક અહુનવધર્થના અહુ ના તલેસમાતીક બેદોનું નીરાકરણ-અહુનવદ ગાથામાં છે. આમ ત્ય અહુનવધર્થની છંદ રચના જેવી છંદ રચના અહુનવદ ગાથામાં છે, તે અહુનવધર્થના અહુનના હોકમનું જરી થવાનો અમુક બેદ અહુનવધ ગાથામાં બતાવેલો છે. એવો વ્યાકરણી તેમ તલેસમાતીક ઉંડા બેદો બતાવતો લોધતીક શબ્દ અહુનવધર્તી-અહુનવદ છે. અહુનવધર્થના કલામ છે તેવી છંદ રચના (metre) અહુનવદ ગાથામાં છે માટે અહુનવધર્થ કલામના 'અહુન' શબ્દના વિશેષણ બતાવતા આકાર તરીકે અહુનવધર્થ શબ્દ થયો જેને પહેલવીમાં અહુનવત્ અને પાઝંદમાં અહુનવદ કહે એમ કહેવું વ્યાકરણના મધ્યખિંદુથી તેના પ્રમાણમાં ખરું છે. પણ એ

જાહેર વ્યાકરણના આકારમાંજ ઉપર કહેલા લોઘાતીક અર્થો તેને માટે છે તેની નીશાની પડેલી છે. ‘વધતી’ પ્રત્યય જે નારી જાતી રૂપના વિશે-શણનું છે તે નારી જાતીનો પ્રત્યય કાંય ત્યાં વપરાયો? વળી આ ગાથાને અપઓનીશ કહ્યો એટલુંજ નહીં પણ તેના અને તેના અનેક ‘હા’ ભાગોના કેહપો છે એમ કહ્યું-વળી તેને યજ્ઞ જેવી તેમાજ અપાધ-આ બધું કાંઈ અમરથુ નથી-એક કવીના મનની તુરંગો નથી. ‘અહુન’ શબ્દની મુળ તલેસમ, તે મુળ તલેસમમાંની પેટા તલેસમો અને તેરી અનેક પેટા તલેસમોમાંની નીસ્તી-ગેતીને લગતી તલેસમ અને તેનું થવું વીગેરે ગુહ્ય બાબદોનો ભેદ આ શબ્દમાં છે તે નોંધવું.

ટુંકમાં ત્યારે એમ લેવું કે અહુનવદ યા અહુનવધતીમાં તેના જાહેર તેમ જાતેન ભેદી અર્થોમાં અદ્વની મુનાદી જે અહુનવધય છે તે પ્રમાણે સૃષ્ટીને ચલાવવાનો ભેદ અને તે ભેદ માટેનું ગુહ્ય તેમ દેખીતી છંદ રચનાનું બ્યાન છે. સૃષ્ટીમાં હસ્તી અને નીસ્તી બે પ્રકારો છે. તે બેઉની શરૂઆત ગાથાના આ હામાં કંઈ રીતે છે તે જોઈએ.

પહેલે હસ્તીની શરૂઆત અને તેમાં રૂવાનેની પાંચ વર્ણના ભેદો છે તેની શરૂઆત જોઈએ:-

હસ્તીની સૃષ્ટીમાં સાત આસ્માનો છે જેઓ ઝરવાને અકરનેતી ગતીના કેહપવાળા છે. પણ નીસ્તીનો ફેરાવો કેહપ ઝરેહ-વોડિર કષની અંદર છે. ઝરેહ વોડિર કષ મીનો કરકો આતશથી ઘેરાયેલો છે. મીનો કરકો હસ્તીના આસ્માનોથી ઘેરાયેલો છે. ઝરેહ વોડિર કષની બહાર નીસ્તી હોઈ શકે નહીં. અહુનવધયના હોકમ મુજબ હસ્તીનું જગત થઈ રહ્યા પછીથીજ નીસ્તીનું જગત થઈને હસ્તીનું કામ જે અધુર પડેલું છે તેને પુર કરવા બધ છે. હસ્તીનું જગત સાત આસ્માનોનું બનેલું છે-સાત આસ્માન બધાંને ઘેરે છે. આ સાતમા આસ્માનને ઘેરતું અન્ય રઓચનું અસ્મ છે જેમાં અહુરાનું રહેઠાણ છે. અહિંયાં આ સાતમા આસ્માનમાં હસ્તીની કુદરત છે. અહિંયાંથી આવાં યજ્ઞત બઓદ તરીકે રહી અને તીર યજ્ઞ રૂવાન તરીકે રહીને હસ્તીની રચનાના આસ્માનોને ચલાવવાનું શરૂ કરે છે. તે આવાં યજ્ઞત હસ્તીના સાત આસ્માનોમાં ૧૦૦૧ સ્તોતના નાળાઓને પાંચરી દે છે જેથી તે આસ્માનો ગામ રાન્યો સ્કેરેતી તરીકેના થઈ રહે છે એટલે ગરદુને ગરદાન કરવા માટે ફરવાના ભેદમાં ખીસ્કારી કરી રહે છે. તીર યજ્ઞત રૂવાનો જેઓને સુધારવાના છે તેઓને આઠમાં અસ્મ ઉપરથી ત્યાં સાતમાં અસ્મ ઉપર ઉતારી રહે છે. એમ કરી રહીને પછી તે સાતમાં આસ્માન ઉપર બધા ઉતરવાના રૂવાનો માટેનો મસાવતી તોશો તેઓ ઉભો કરે છે. બધા રૂવાનો

જેઓ સુધરવા ઉતરવાના છે તેઓને તેઓ જોઈતો તોશો તે બધાના બચોબચત મારફતે અપાવશે. આમ રૂવાનો તોશો લઈને પોતપોતાનું આસ્માન કયું છે તે જાણીને તે તે આસ્માનો ઉપર ઉતરે છે. સાત આસ્માનો પાંચ વર્ણને લગતા છે. છઠ્ઠું-ચોથું-પહેલું આસ્માન બરજીસી વર્ણ માટે છે. બીજાં ચાર આસ્માનો બીજી ચાર વર્ણો માટે છે. કેટલાકે ઉપર કહેલા સાતમાં આસ્માન ઉપર રહે છે, જ્યારે બીજાઓ પોતપોતાને લગતાં આસ્માનો ઉપર ઉતરી રહે છે. ત્યારે આ સાતમું આસ્માન હસ્તીની સૃષ્ટીની શરૂઆતનું છે. આ આસ્માન ત્યારે હસ્તીની કુદરતમાંનાં આવાં અને તીરના ઓરડરને ચલાવે છે. આ સાત આસ્માનોમાંના મધ્યને અખન કહે છે. આ અખનમાં વર્ણનો ભેદ છે. આ અખનની વર્ણમાંની અસરમાં જે રૂવાનો ઉતરશે તેઓનાં તનોમંદ શરીરમાં ઓરડર-ડીસીપ્લી-નનો નાદ ઉત્તમ રહેશે. ત્યારે અહૂના હોકમ અહૂનવખ્યનું જુનદહેશન થવા માટેનું શરૂ થવું-હસ્તીની સૃષ્ટીનું ચાલવું-અહૂના પ્લાનનું 'વદ' = જરી થવું અહિંયાંથી સાતમા અસ્મથી થયું.

હવે નીસ્તીની જગત થાય છે તે જોઈએ.

વળી હસ્તીને પુરી કરી રહીને રૂવાનોને ત્યાં હસ્તીમાં એટલે ઉપર કહેલાં આસ્માનોમાં દસેમેને તોરે સુધારીને પછી રૂવાનોનો દસમો ભાગ જે હસ્તીનાં તે તે અસ્મોમાં સુધારી શકાતો નથી તેઓને સુધરવા દાદારે પોતાના આશ્ર પુશ્ર અહુરમજ્દના આતરે મીનો કરકાનો પાયો ઉભો કરીને તેમાંથી ઝરેહ વોઉર કપનો વયુરપ દરયાવ કાઢીને તેઓમાં કુદરતને જમાવીને ચલાવી. આ કુદરતમાં યજ્ઞતો અનુયાયી તરીકે છે. પણ તેઓની સરદારી ગેઉશો નામના યજ્ઞતોને અપાઈ છે. આ યજ્ઞતો ઉપર કહેલી ઝરેહ વોઉર કપ અને મીનો કરકામાંની કુદરતમાંથી નીસ્તીના જગતને કાઢીને અહૂના હોકમનું 'વદ' જરી થવું શરૂ કરશે. જેમ હસ્તીની રચનાની શરૂઆતમાં આવાં યજ્ઞત બચોદ તરીકે અને તીર યજ્ઞત રૂવાન તરીકે કામ કરે છે તેમ નીસ્તી ગેતીની જગતની શરૂઆત ગેઉશ તપન બચોદ તરીકે અને ગેઉશ ઉરવા ઉરવાન તરીકે કરી રહે છે. ત્યારે અહૂના હોકમનું જરી થવું હસ્તીમાં સાતમા સનીના આસ્માનમાંની હસ્તીની કુદરતમાંથી તે સાતમા આસ્માન ઉપરના બચોદંધહ તરીકેના આવાં યજ્ઞતથી અને ઉરવાન તરીકેના તીર યજ્ઞતથી થયું અને નીસ્તીમાં મીનો કરકા અને ઝરેહોમાંની કુદરતમાંથી નીસ્તી માટે મુકરર થયેલા બચોદ તરીકેના ગેઉશ તપનથી અને ઉરવાન તરીકેના ગેઉશ ઉરવાનથી થયું. હસ્તીનાં સાત આસ્માનોમાંના દરેકમાં જેમ જે ભાગો છે તેમ નીસ્તીની જગતમાંની

દુન્યાઓમાં એટલા માટે ગેતીમાંથી બે મુળ ભાગો છે. જેમ હસ્તીનાં દરેક આસ્માનોના મધ્યના ભાગને હુવયઓન એટલે દાદારને મળવાનું ઠામ કહે છે અને એતરાફને હુમીશત ગેહાન એટલે તે આસ્માનો ઉપર ઉતરતા રવાનોને દસેમે પ્રમાણે ચલાવનારો ભાગ કહે છે એટલે રવાનોને સુક્ષ્મ રીતે ભોગવટો ભોગવાવનારો ભાગ કહે છે, તેમ નીસ્તીમાંની દુન્યાઓમાં અને તેથી આપણી દુન્યામાંના મધ્યના ભાગને અવિચ્છિન્ન કહે છે જેને ગવોષ કહે છે જે સુક્ષ્મ અને ઉપરની હુવયઓનના સંબંધમાં રહે છે, અને એતરાફને ગેતી દુન્ને-દેમાન કહે છે જેમાં તનોમંદ હાલતમાં આવેલા રવાનોની દઝેવીક ગતી ભોગવટાઓ ભોગવી રહે છે. આમ ગેહિશોની ગવોષમાંથી જડ જગત થયું. આ સાતમા સતીના આસ્માન ઉપરના હુમીશત ગેહાનમાંથી જે રવાનો સુધર્યા તેઓ તે આસ્માનની હુવયઓન ઉત્તમ દાદારના ધરમાં દાખલ થયાં જેઓને દખ્ખલ ગવ-ચિથના પરમાથે પુગેલા રવાનો કહે છે—આ રવાનોનો એક હઝારમો ભાગ જે નહીં સુધર્યો તે ભાગ તે સાતમા આસ્માનની અખ્તમાંની વર્ણને લગતો કહેવાઈને નીસ્તી ગેતીમાં ઉતર્યો. આ ઉતરતા રવાનો ત્યારે સતીની જીરમના—અખ્તની વર્ણના કહેવાયા. આવા રવાનો તેમ બીજી જીરમોના રવાનો જેઓને ખારેજ થતા ઉતરી રહેતા ઉતરતા રવાનો કહે છે તેઓને માટે દાદારે ઉપર કહ્યું છે તેમ મીનો કરકોની કુદરત અને ઝરેહ વોઉર કપનો વયુનો દરયાવ કરીને તે વયુરૂપના ઝરેહમાં તે મીનો કરકોની કુદરતને ઉતારી વયુ રૂપની કરીને તેવી તે કુદરતનો ધલાકો ગેહિશ તપન અને ગેહિશ ઉરવાને સોંપીને નીસ્તીનું જગત શરૂ કીધું—ત્યારે અહૂના હોકમનું વદ જરી થયું નીસ્તી માટે ગેહિશોએ કીધું ત્યારે નીસ્તી-ગેતી માટે અહૂના હોકમની જરી કરવાનું જે ગેહિશો કરી રહે છે તે ત્યારે ઉપર કહેલા ખારેજ થતા રવાનો જેઓ સાત આસ્માનોની સાત અખ્તની પાંચ વર્ણોને લગતા છે તેઓને માટે છે. ત્યારે અહૂનવદ શબ્દમાં વદ જરી થવાનો ભેદ-રચના દેખાડે છે તે જોયો. હવે ગાથા શબ્દનો ભેદ જોઈએ.

ગાથા શબ્દનો અર્થ અને ગાથાઓની બંદગીઓનાં તે તે નામો થવાનો ભેદ.

આ બધાં પાંચ વર્ણોના રવાનોને દોરવવા તેઓની વર્ણ એટલે જીરમો માટેની દીનો ઉભી કરવા દાદારે ગાથા નામની યજ્ઞતી શક્તિઓને નેમી. આ ગાથાઓ જેઓ પાંચ છે તેઓમાં જરથુસ્ત્ર ગાથા ખુદ અહુરાની સાથનો હોષ તે ચાર ગાથાનો સરદાર છે. આ જરથુસ્ત્ર ગાથાને લગતુ રવાન ગેતીની ઉપર જરથુસ્ત્ર અસ્તો=પેગામ્બર તરીકે ઉતરે છે જેવળુ

ત્યારે પાંચે પાંચ વર્ણોની દીનોને થવાનો બંદોબસ્ત કરી રહે છે. ત્યારે ગેતીનું થવું ગેઊશોથી છે—ગેતીનું થવું પાંચ વર્ણોના રવાનો માટે છે—વર્ણોને દોરવનાર પાંચ ગાથાઓ છે જેઓનો સરદાર જરથુશ્ત્ર ગાથા છે. જરથુશ્ત્ર ગાથાના રતુ સરદાર તરીકે અશો જરથુશ્ત્ર છે. બધાં પાંચે પાંચ ગાથીક યજ્ઞતી શક્તિઓનું કામ ત્યારે જરથુશ્ત્ર ગાથા અશો જરથુશ્ત્રને સોંપે છે. અશો જરથુશ્ત્રને ત્યારે પાંચે પાંચ ગાથીક શક્તિઓની પાંચ વર્ણોને ચલાવવાની છે. એટલા માટે તે પાંચ વર્ણોની ઉન્નતી થવા તેવણુ પાંચ મુળ તલેસમે પોતાની મીનો ગાસમાં એવી ઉભી કરે છે કે તે તલેસમેમાં તે તે વર્ણના ગાથાનો સીધો સંબંધ હોય. આવી મીનો ગાસની પાંચ તલેસમને લગતા માંથ્રોની બંદગી તે પાંચ ગાથાની બંદગી છે. એમ ગાથાઓની બંદગીઓનાં નામો થવાનો ભેદ છે.

ત્યારે પહેલી ગાથાની બંદગી અહુનવદ છે. ઉપર જોયું કે હસ્તીનાં આરમાનો પહેલાં થયાં જેઓમાં પાંચ વર્ણોના રવાનો ઉતર્યો પણ તેઓનો અમુક ભાગ ત્યાં સુધર્યો નહિ માટે તેઓને માટે નીસ્તીનું જગત તેના અગણીત ગોળાઓ સહીત થયું. એમ હસ્તીને સંપુર્ણ કરવા નીસ્તી થઈ. ઉપર જોયું કે હસ્તીની શરૂઆત એટલે દાદારના હોકમનું જરૂરી થવું સનીનાં આરમાનથી થયું જે માંહેલી કાસરયતને પુરી કરવા નીસ્તીના જગતનું અને ગેતીનું ઉગવું થયું. દાદારના હોકમને જરૂરી થવા માટે અહુનવદ નામનો ભેદી અર્થ જોયો. અહુનવદમાં ત્યારે હસ્તી તેમ નીસ્તી તેમ ગેતીની જગતની શરૂઆત અને તે માંહેલા રવાનોની ઉન્નતીનો ભેદ આવ્યો. અહુનવદ ગાથામાં ત્યારે હસ્તીની શરૂઆતના સનીનાં આરમાનોની વર્ણનાં રવાનો માટેની તલેસમાતીક ગતીનો સ્તઓતીક† ભેદ રહેલો છે. આ સનીનું આરમાન હસ્તીની શરૂઆતનું છે. તેની અંદરની અખન ઉપર સનીની વર્ણના ગાથા મુકરર થયા છે માટે શરૂઆતમાં સનીના જીરમની વર્ણ માટેની સ્તઓતીક રચના મુકાઈ. એમ અહુનવદ ગાથા એટલે રચનાની શરૂઆત માટેના હોકમના જરૂરી થવાના ભેદનો ગાથા સપ્પર પહેલો થયો. વળી નીસ્તી

† નોંધવું કે ગાથાઓના માંથ્રોની રચના સ્તોત્રચરનના ગુહ્ય કાયદાઓ ઉપર રચાય છે. ગાથાઓની ઉપયોગીતા તે ગાથાઓના સ્તોત્રોની રચના અને તે સ્તોત્રોની ખીશકારી ઉપર રહેલી છે. આ સ્તોત્રો અને તેઓની ખીશકારી રવાનોના પાંચ વર્ણોને ટેકવવા માટેની છે. એમ ગાથામાંથી સીરફ તેનો જાહેર તેમ જાતેન અર્થ જોવાતો નથી પણ ગાથાઓમાં સ્તોત્રીક રચના અને તેઓની તે તે જીરમોના રવાનોને માટેની ગુહ્ય ખીશકારીનો ભેદ જોવાનો છે. એમ ગાથાઓની ગુહ્યતા છે તેની નોંધ લેવી.

ગેતીનું શરૂ થવું ગેઉશોથી છે અને તેઓની જગતનો રાહબર જરથુશ્ત્ર છે, માટે અહુનવદ ગાથામાં ગેતીની રચનાની હકીકત, ગેઉશોનું ધ્યાન અને જરથુશ્ત્રની પેગામ્બરીનું ધ્યાન અને જરથુશ્ત્રે કીધેલા ઝંઝોથનો ભેદ બધું આવે. એમ ત્યારે અહુના સૃષ્ટી રચનાના હોકમનું જારી થવું અહુનવદ શબ્દમાં છે. હસ્તીની જીરમની શરૂઆત તેમ નીસ્તી ગેતીની શરૂઆત ત્યારે અહુનવદમાં આવે. એમ અહુનવદ ગાથામાં ગેઉશ ઉરવા-તપનનું-ગેતીની બનાવટનું અને અશો જરથુશ્ત્રનું તેવણી દીનના પેશ-રવાનોનું ધ્યાન છે, તેમ હસ્તીની શરૂઆત વખતે સનીનું આરમાન થયલું કે જેના રવાનોએ છુટાં થઇને નીસ્તીની વર્ણની શરૂઆત કીધેલી માટે અહુનવદ ગાથામાં સનીની જીરમના લોકાના વર્ણની તલેસમ થવાનો ભેદ છે. ત્યારે આ અહુનવદ ગાથામાં ગેઉશ માટે એટલે જગતના થવા માટે-જરથુશ્ત્ર માટે-દીનની બુઝરગી નામે ગાસ માટે વીગેરે વીગેરે ધ્યાન ૨૮ મા હાના ફકરાઓમાં આવે છે તે જોના જઇએ.

જરથુશ્ત્રની ગેતીના એકલા એક દાદારના મોકલેલા-યઝતની જાતના થયલા દાતોબર પેગામ્બર થવાની મુનાદી અમશા-સ્પંદો ગેતી આગળ કરી દીનને ગેતી આગળ જાહેર કરે છે.

ગેતીની શરૂઆત એક દરેઘો ખદાતમાં થઇને જગરેલથી પુરી થયા કરે છે કે જે પછીથી નવો દરેઘો ખદાત થઇને ગેતીને પાછી સજીવન કરી ગેતીને તે દરેઘો ખદાતના ૮૧,૦૦૦ વર્ષ લગી ચલાવીને પછી જગરેલથી ખતમ કરે છે.-એમ દરેઘો ખદાતના દોરાનમાં ગેતી ચાલ્યા કરે છે. અહિંયાં ત્યારે નવા દરેઘો ખદાતમાં ગેતી ચાલે છે અને તેને ચલાવનાર જરથુશ્ત્ર અસ્તો તરીકે છે તેની મુનાદી છે. ગેતીનું થવું-ગેતીને માટેનો સરદાર અને તેના શીક્ષણોની મુનાદી છે, દાદારની પસંદગી જરથુશ્ત્ર ઉપર ઉતરે છે જરથુશ્ત્રને દાદાર ‘યાન’ બક્ષેશ પાત્રનો મેસેજ આપે છે. દાદાર પોતાના મન-બોલ-કર્મમાં જે કંઈ છે તે પ્રમાણેનો યાન જરથુશ્ત્રને આપીને મોકલે છે. દાદારનો આ ‘યાન’ બક્ષેશપાત્રનો મેસેજ છેલ્લે બલી નેમ ક્રુશો-ગર્દની લાવશે માટે તે મેસેજને દીનની તે શુભ નેમ બતાવતા યાનને એકવચનમાં દરશાવેલી છે. આ યાન જે દાદારના મન-બોલ-કર્મમાં છે તે જરથુશ્ત્રમાં ઉતરે માટે જરથુશ્ત્રને અમશા-સ્પંદો સાથે થયલું ઉસુલ કેહવું, યઝતોની અકકલ અને ગવ-ચિથ્રનું તલેસમાતીક તન મહ્યા છે કે જેઓમાંજ દાદારનો મન-બોલ-કર્મનો યાન બક્ષેશપાત્રનો મેસેજ જેને યાનીમ મનો-યાનીમ વચો-યાનીમ

પ્યઓથનેમ કહે છે તે ઉતરી શકે છે. આવો જરથુસ્ત્ર અઓવો exceptional છે. આવો જરથુસ્ત્ર જેને દાદારે પેગામ્બર તરીકે મોકલેલો છે-જેને દાદારે યાન પોતાની દીન આપી છે-જે યજ્ઞતોની જાતનો માનવ અવતાર છે તેને માનવોએ કબુલવો એમ અમશાસ્પંદો ગેતીનાં લોકોને કહીને ગેતીનાં લોકો આગળ જરથુસ્ત્રના મન-બોલ-કર્મોની ગતી જે દીન છે તે દીનને ધરે છે. ત્યારે યાનીમ મનો-વચ્ચો પ્યઓથનેમ અપઓનો જરથુસ્ત્રહું=અશો જરથુસ્ત્રના મન-બોલ-કર્મ દાદારની વસીઅત મુજબના છે, તે વસીઅતની બક્ષેશ પામેલા છે, એટલે અશો જરથુસ્ત્રના મન-બોલ-કર્મ ખુદ દાદારનાં મન-બોલ અને કર્મજ છે-એ શબ્દોમાં એવા તે જરથુસ્ત્રની યજ્ઞતી જાત અને જરથુસ્ત્રની પેગામ્બર તરીકે નેમણુકની ગવાહી છે. પછી ફેરા અમેષા સ્પેન્તા ગાથાઓ ગેઉર્વાઈધન=ગાથાઓ કે જેઓ દાદારે જરથુસ્ત્રને આપેલી યાનનું પરીણામ છે તેઓને અમશાસ્પંદો ગેતી આગળ ધરે છે. દાદારે જરથુસ્ત્રને આપેલી દીનને અમશાસ્પંદો ગેતીમાં પાંચરે છે.

અહિંયાં ત્યારે જરથુસ્ત્રની નેમણુક પેગામ્બર તરીકેની દાદારથી થઈ છે તેની મુનાદી અમશાસ્પંદો કરે છે એમ કહ્યું છે. જેઓ પેગામ્બરને મામુલી માનવ ગણતા હોય તેઓ આ ફકરાનો અર્થ સમજ્યા નહીં હોય યા તેને અતીશયુક્તિવાળો માટે ખોટો ધાર્યો હોય, અને એમ ગાથા ઉપર શક લઈ ગયા હોય. આ ફકરો ત્યારે મુળ દીખાવ્યો છે જેમાં જરથુસ્ત્રની દાતોબરી તરીકેની-ગેતીને કાયદા આપનાર તરીકેની મુનાદી અમશાસ્પંદોએ કીધી છે.

જરથુસ્ત્રની દાતોબરી જગતને માટે છે-દીન જગતના ચેરાઘ-ગેઉશ ઉરવાનનાં કામને ટેકવવા માટે છે એટલે દીન તે ચેરાઘના તેલ તરીકેની છે જેમાં માંથોની બંદગી-તરીક-તોનાં ભેદ છે જે બહુમનની પુર આનંદવાળી પ્રતુ એટલે કુદરતની અમર બક્ષેશ મેળવી શકે છે તેનો ચીતાર.

હવે જરથુસ્ત્ર ગેતીની કુદરતના ગેઉશ ઉરવા માટે-જગતના મુળને મદદ કરવા માટે-તે જગતના મુળ ગેઉશની ખુશાળી માટે ઉતરે છે-માટે હવે જગતના તારણની વાત કે જેથી ગેઉશની ખુશાળી થાય તે બતાવે છે. ત્યારે પહેલા ફકરામાં ક્ષેત્રવિષા ગેઉશચા ઉરવાનેમ=ગેઉશ ઉરવા જે જન્મતનું મુળ છે કુદરતને ચલાવનાર છે તેની ખુશાળી થવા માટે દીનનો ભેદ કઈ રીતે બહાર થશે તે બતાવે છે. અહિંયાં ચાર ચીજો બતાવી છે (૧) 'રેદ્રહયા સ્પેન્તાહયા નેમંધહા' (૨) અષા વિસ્પેંગ પ્ય

ઓખના (૩) વંધુહૃદિશ પ્રતૂમ પઓઉરવીમ મનંધહો (૪) યાસા ઉસ્તાન-ઝસ્તા. આ ચાર ચીજોથી ગેહિશ ઉરવાની ખુશાળી થાય છે એટલે જગતની સીદ્ધી થાય છે એમ કહ્યું છે. 'નેમંધહો' = પશ્ત ન્યાયશ્ન-યસ્નો વીગેરે દીની ચીજોને 'રેદ્રહયા'વાળી એટલે અમરદાદની ઉસ્તાનો ઝરોહ રાખનાર કહી છે કે જેથી જગતનું કલ્યાણ થઈ શકે. બીજી ચીજ તે અશોધની તરીકતો છે કે જેથી જગતનું કલ્યાણ થઈ શકે છે. ત્રીજી ચીજ તે બહુમનના જેવી ગોસ્પંદી તેવીષી-પરમાર્થની અકકલ જે સપ્પર પહેલી એટલે યજ્ઞતોના જેવી છે તેની ઉપર કહેલી તરીકતોથી ખીલવણી કે જેથી જગતનું કલ્યાણ થાય અને ચોથી ચીજ 'ઉસ્તાન-ઝસ્તો' કુદરતની પાસેથી લીધેલી બક્ષેશ તરીકતોનો નતીજો જે ઉંચા કીધેલા હાથથી લીધો તે અને તેજ હાથથી જગતને આપીને જગતનું કલ્યાણ કરવું-એમ જગતનું કલ્યાણ પેગામ્બરની દાતોબરીથી દીનથી કઈ રીતે થાય છે-થયા કરે છે તે બતાવે છે.

આ ફકરો પેગામ્બરની દાતોબરી જગતને માટે ગેહિશ ઉરવાની ખુશાળી માટે છે-પેગામ્બરની દીનથી ગેહિશ ઉરવાની ખુશાળી છે-દીનની ચાર ચીજો જે ઉપર કહી છે તેથી જગતની-જગતની કુદરતના ચેરાધની ખુશાળી છે, માટે આ ફકરો આ અહુનવદ ગાથાના બધાજ હાઓને છેડે આવ્યાજ કરે છે. ત્યારે આ હા 'અહુનવદ ગાથા'નો ભેદ બતાવે છે; અહુનવદ ગાથાની ખેશકારીની કુચી-નેમ બતાવે છે.

પેગામ્બરની દીનની વહેવાર બાજુ ગેહિશ ઉરવાની ખુશાળી માટેજ એટલે જગતનાં કલ્યાણ માટેજ છે તેનો ચિતાર.

હવે પછીના બીજા ફકરામાં ઉપર કહેલા ફકરાના ચાર મુળ સિદ્ધા-નતોને બજાવીને ગેહિશની ખુશાળીનો નતીજો આવે છે તે બતાવે છે. એમાં ચાર ભેદો છે (૧) પધરી-જસાધ=આસપાસથી એટલે દાદારને મલી ગયલી મારફતો જેવા કે આતશ-આવાં-માહા ખુર-મહેર વીગેરે મારફતે દાદારને પુગવું (૨) વોહુ મનંધહો-અપાત્ર હયા=તરીકતો પાળી અષ મેળવીને અપવાળા થઈને દીલમાં બહુમન વસાવવો-પરમાર્થી થવું (૩) આયપ્તા=આ અને પેલી દુન્યા માટેના-પોતાનાને બીજાઓને આપવા-અપાવવાના ફાયદાઓ-એમાં જગત ઉપરનો ભાર ઓછો કરવાની વાત છે માટે ગેહિશની ખુશાળી અને જગતનાં કલ્યાણનીજ વાત છે. એક અશવન પોતાને લગતી જગતને તારવીજ રહે છે જેમાં જગતનું કલ્યાણજ છે (૪) 'સ્પેન્તો દદહીત ખાથ્રે' રામીનીદારને-ખરો ભક્ત કે જે ઉપર

કહેલા દીનના સીધાન્તોથી થાય છે તેને ખુશાળીજ છે તેને તરીકોતોનું પાલન-બળવણી જેને અન્ય ઠેકાણે હવરસ્ત બ્યઓથન તરીકે ઓળખે છે તે બળવણી ખાથે નુરી ગતીમાં રહેલી બક્ષેશો મેળવી અપાવશે -ઉપર કહેલી રીતે મળશે જે બધું તે નર ગેતીને-ગેઉશ ઉરવાને આપી દશે-એમ ખુશાળી થશે; અહિંયાં જરથુશ્ત્રી દીનના અમલનો પ્રભાવ દેખાડેલો છે કે જે અમલ જગતનાં કલ્યાણ માટે છે એટલે ગેઉશ ઉરવાની ખુશાળી માટે છે. અહિંયાં જરથુશ્ત્રી દએનની વહેવાર બાબુ બતાવી છે કે જેમાં રાદ છે એટલે ગેઉશની ખુશાળીજ છે.

ગેઉશની અને તેટલા માટે જગતની ખુશાળી અને કલ્યાણ થવા માટેનું જરથુશ્ત્રનું મીશન પુર કરવા માટે જવેંગ-ઝઓથ્ર, રેક્રેદ્રાધ્યાની બંદગી, કે જેથી અપ-બહુમન અને મજદાની ઉક્યાણી વણાત જગતમાં થતી આવે.

હવે ઉપર કહેલો ફાયદો કે જેથી જગત ઉપરથી પાપોનો ભાર ઓછો થઈ રહે છે અને જગત ધીમે ધીમે ફ્રશો-ગર્દ તરફ મુક્તિએ જઈ રહે છે જેથી જગતના રજેરજમાં સત્યસંગ જલદીથી આવશેજ તે ફાયદાઓ કાયમના ગેતી ઉપર થયાજ કરે માટે ઝઓથ્ર આલાતો ઉભા કરે છે એટલે ફાયદો અપાવવાની શક્તિની જીવતી ફેરદાર જીવતો ફેરસ્તો ગેતીમાં ઉભો કરે છે-એમ તે આયપ્તા ફાયદાના વરસાદને વરસાવ્યા કરતા રહીને ગેઉશની ખુશાળી કરી રહે છે તેનો ચીતાર છે. આ ફકરામાં (૧) અપા ઉક્યાની મનસ્થા વોહુ અપઓઉરવીમ મજદામસ્થા અહુરેમ (૨) ક્ષથ અધજ્ઞઓન્વન્ત, વરંદત આરમધતિ (૩) આમોઇ રેક્રેદ્રાધ જવેંગ જસ્તા=આવા તણ ભેદો છે. અપોધને એટલે અપ વહસ્તને-ભલા પરમાર્થી મનવાળા બહુમનને અને તે સઉનો પેદા કરનાર દાદારને જો જગતની રજેરજમાં આણીને વણી શકાય તો ખરેજ ગેઉશની ખુશાળી ખુશાળીજ છે, કેમકે તેજ ફ્રશો-ગર્દ છે. આમ થવા માટે અડગ પુગી વળે તેવો રાદી અધીકાર અને આરમધતીની બુન્દક મનસ્તી ખાકસારી પહેલે થવી જોઈએ. અડગ અધીકાર જે રાદનો છે તે પાપો જવે આવે કે જેથી આરમધતીની તમીઝ ખરદાર ખાકસારી આવે. આવું થવા માટે દાદારનું મંદીર જગતમાં થાયે કે જ્યાંથી તેવી આણુ બહાર પડીને ઉપલી મેમો ખર આવે, માટે 'જવેંગ' = મુરાદ બક્ષનારી-મદદે આપવાની સંસ્થા આલાતો કરીને તે 'જવેંગ' = આલાતો તરફ 'રેક્રેદ્રાધ' હમેશની ખુશાળીનો ઝરોહ રાખનાર 'નેમંધહા' જે ઉપર કહી છે તે

બંદગીઓને જોરે આવવું. ‘રહેદાઈ’ની બંદગીઓ માંથી બચીને ‘જવેંગ’
=આલાતો તરફ આતશખહેરામ તરફ જવે ઉપર કહેલી ક્ષત્ર-આરમ્ભતી
મળે કે જેથી રજેરજમાં અપ-અહમન અને દાદારનો વસવાટ થાય. અહિંયાં
Imperative આશય આકાર વાપરેલો છે જે બતાવે છે કે જરથુસ્ત્રની
દાતોબરીથી આવું થવું આવશેજ-ગેતીનો ઉદ્ધાર થશેજ.

ગેઉશની ખુશાળી થવાનો વધુ પ્રયાસ : રૂવાનને લગતા દબેવ
માટે તનોમંદ હાલત થઈ જેને ગવે રેકવી છે. ગવ તેમ રૂવાન
તનોમંદ હાલતમાં વણાયલા દબેવ માટે દુજ્જે-દેમાનમાં
રહી ગેઉશ ઉપર ભાર કરે છે, પણ તરીકતથી તનોમંદ
હાલત રૂવાન જેવી થઈ ગરોથમાનમાં જશે.

હવે ગેઉશ ઉરવાનું ગેતી ચલાવવાનું મીશન ઉરવાનને ગરોથમાની
કરવા માટેનું છે. આ મીશનને બળ લાવવામાં ગેઉશને મદદ કરવે ગેઉ-
શની ખુશાળી જગતનું કદવાણુ થાય છે. ગેઉશનું મીશન શું છે? ઉરવાન
સાથના દ્રવાઓની તનોમંદ હાલતને લીધે જગતથી દુજનું રહેઠાણુ થઈ
ગરોથમાનથી દુર ગયું-ગેઉશ ઉપર ભારરૂપનું થયું-પાપોથી અત્યંત ભાર
કરી રહે છે. દુજના રહેઠાણુની જગતમાં જગતની તનોમંદ હાલતમાં
જગતની વસ્તીઓની તનોમંદ હાલતોમાં વોહુમનનો પરમાર્થ અને તે
પરમાર્થ સાથની આરમ્ભતી બુન્દક મનસ્ની આકસારીને બદલે સ્વાર્થ
અને તે સાથની તરોમ્ભતી તુંદી રહી છે, જે ગવ ઉપર ભાર કરીને
ગરોથમાનથી દુર થયા કરે છે. જરથુસ્ત્ર ગેતીની અંદરથી તનોમંદ હાલ-
તમાંથી દુજને દુર કાઢી તરોમ્ભતીની તુંદી દુર કરી સ્વાર્થને વીસારી
મેલીને અદબ-પરમાર્થ અને બહુ મન ઉભા કરવાનું મીશન લખને
આવેલા છે-આમ થવાને માટે તરીકતો તેવણે આપી કે જેના પાલનથી
અપી=કુદરતના આશીશો મળવે તનોમંદ હયાતી ગરોથમાની થશે. તરી-
કતથી અપી આશીશો મળવે અએષે અપહુયા અશોષનો નાદ, અશો-
ષનો ઇશક-સત્યસંગ મળે છે જેથી ગરોથમાની વવાય છે. ત્યારે ગેઉશની
ખુશાળી રૂવાનના ગરોથમાની થવાથી છે કે જેને માટે તરીકત-અને
તેથી ઉતરતા આશીશો માટે તરીકતના પ્રચારનું શીક્ષણુ થઈ રહેવું જોઈએ.

અહિંયાં ત્યારે મુળ ચાર બાબદો છે : (૧) ઉરવાનેમ મેન ગધરે
દહે=રૂવાન ગરોથમાની કરવું-ગરોથમાની થાય એમ કરવાનું (૨) વોહુ
હુયા મનંધહા=અહમનને મનમાં વસાવવાનાં (૩) અપીમ્યા બ્યઓ-
થનનામ અહુરહુયા=તરીકતોથી આવતા દાદારના આશીશો લેવાના

(૪) થવત્ ઇસાઇ તવાચા અવત્ બ્યાઇ અએવે અપહુયા=તરીકતો કેમે કરી પાળી અપી આશીશો મેળવી યજ્ઞતી ઇશ્કમાં રહેવાનો ઇરાવ-દુન્યાની સ્વાર્થી લેહથી, તનોમંદ જગતના પાપેથી દુર જમને ગેઉશ ઉપરનો ભાર ઓછો કરવાનો મજબુત ઇરાવ. તે માટે તરીકતની ઉજવણીનો પ્રચાર અને ગેઉશનો ભાર ઓછો કરવાની દુઆ.

ગેઉશની ખુશાળી થવાનો જગતનો ભાર ઓછો કરવા માટેની મીનો ગાસની બરકકતથી માંધોનો પ્રચાર.

હવે પછીના પાંચમાં ફકરામાં ગેઉશનો ભાર ઓછો કરવા જગતનું કહ્યાણુ કરવા પેગામ્બરનું મીશન સચેત રીતે બળ લાવવા મીનો ઝલકાતનું મીનો મકાન નામે પાવ મહેલ ગેતીની ઉપર થયો છે જે પાવ મહેલ પોતે ગાસ નુરાની ઝલકાતનો દાદારના રહેઠાણુવાળો-નુરી કેહપવાળો જે અદ્રબ્ય મહાલ ઉપર મીનોઇ હાલતમાં છે તેથી ટક્યા કરે છે તેનો ગુહ્ય ચિતાર છે. આ ગાસ આખરે પોતાનું કામ કરી ગેઉશને મદદ કરશેજ, જર-થુસ્તનું મીશન જે ફ્રેશો-ગર્દ કરવાનું છે તે બળ લાવશેજ, એમ ત્યાંથી ખાતરદારી બરેલી દુઆ થયા કરે છે. તે ગાસના સાહેબો યએઝદાએગરો માંધોના પાઠો શીખવી અમલ કરાવીને બરફસ્ત્ર એટલે ગુંચવાયલી એટલે પોતાનુંજ જોનારી સ્વાર્થી ગતીને પરમાર્થી કરશેજ.

આ ફકરામાં ચાર મુળ મુદ્દાઓ છે (૧) થવા દેરેસાની મનસ્સ્યા વોહુ=ગહમન મારફતે એટલે પરમાર્થ કરીને તુને ગેતીમાં જોઉ-તાર રાજ ગેતીમાં જોઉ (૨) વએદેમ્નો ગાતુમ્યા અહુરાઇ સેવીશતાઇ સેરઓવેમ મજદાઇ=તે 'ગાતુ' જે નુરાની જલ્લો રાખનાર અદ્રબ્ય કેહપ મહાલ 'સરેશ'ની તાબેદારીના સિદ્ધાન્ત ઉપર ચાલતો-અહુરમજ્દની મરજી બળ લાવનારો ગેતીમાં ચલીત થાય ગેતીમાં પોતાનો નાયબ ઉભો કરે, જેના બેદ જેના રાજથી બચુકાર થઇ જેના રાજ બેદને મળી દુન્યાના બીજને તેનો લાહવો અપાવું એટલે પાવ મહેલોની બરકકત ગેતી ઉપર ઉતરે તેની દુઆ છે. (૩) આ બરકકતથી શું ફાયદો થાય-સત્યસંગ પ્રાપ્ત થાય અના માંધા હિજ્જવા=માંધોના પાઠો શીખવાય-માંધ બચાય-માંધોથી બધા આગાહ થાય (૪) મજિશ્તેમ વાઉરોઇમઇદી બરફસ્ત્રા=દુન્યાના સ્વાર્થી લોહાને તે મોટી નેમ જે ફ્રેશો-ગર્દની છે તે તરફ જવાનું ઇમાન અપાવીએ. અહિંયાં ત્યારે પેગામ્બર સાહેબે જગતમાં નેકી પાંથરવાના પ્રયાસ માટે જે મોટી યોજના પાવ મહેલ કીધી છે તે યોજના કયા મુળ બેદ ઉપર રચાઈ છે-મીનો ગાસ કે જેને વીસ્પેસ્તુ ટેકવે છે તે

ઉપર રચાઈ છે તેનો ચીતાર છે. આ મીનો ગાસના વીરપેરતુથીજ પસંદ પડેલો વહેવાર ગેતીમાં ચાલશે તો ક્રશો-ગદ્ જલદી થશેજ માટે Imperative આચાર્ય પધ્ધતીના ક્રીયાપદો એવે ઠેકાણે વપરાય છે.

મીનોગાસની વીરપેરતુની દારવણીથી થતા જીવતા તેમ ગુજરેલાના કાયદાઓ: તેથી ઓછા થતો ગેતીનો ભાર-ગેઉશની ખુશાળી, તરીકત-યસ્નની ખુબીનો ઉંડો ચિતાર.

હવે પછીના છઠ્ઠા ફકરામાં આવી મીનો ગાસની પધ્ધતીએ જે બધી સંસ્થાઓ ચાલશે તેઓમાં વીરપેરતુની મદદ હોવે ત્યાંથી નેક મુરાદો ફળીબુદ થશેજ, માટે અહિંયાં કહે છે કે અમે દાદાર 'ગાદી' = ખરેખર તું આવશેજ તું આવવોજ જોઈએ, કેમકે મેં ગાસની વીરપેરતુની દારવણી હેઠળની તરીકતો મારફતે 'વોહુમનંધહુ' બહમનને મારા અંતકરણમાં ઉભો કીધો છે એટલે સ્વાર્થ રહીતનો થયો છું જેથી તું મને દરેગાયુ = લાંબી જીંદગી આપશેજ કે જેમાં હું માર કર્તવ્ય કરી મારેથી બને તેટલો ભાર ઓછો કરી બીજાને તેમ કરવા સુચવું. જગતનો ભાર ઓછો થવા જીવતા તેમ ગુજરેલાને બેઉની ખુરાઈઓને ઓછી કરવાની કાળજી કરું. આમ અહિંયાં મીનો ગાસમાંની વીરપેરતુની દારવણીથી ચાલતી સંસ્થાઓમાંથીજ મુરાદ દુઆ ફળીબુદ થશે-દુઆ જીવતાના તેમ ગુજરેલાના તારણ અર્થેની થઈ રહેશે તેનો ચીતાર છે. એમ અહિંયાં માંથ્ર-યસ્નનો ઉંડો ભેદ જગતના ભારને ઓછો કરવા માટે છે તેનો ચિતાર છે. અહિંયાં થશેજ મળશેજ એમ આચાર્ય પધ્ધતીના ક્રીયાપદો વપરાયા છે જેઓ મીનો ગાસની વીરપેરતુની મદદની ખાત્રીપુર્વક ફતેહ બતાવે છે. અદ્રખ્ય ભુવન ઉપરના મીનો ગાસની વીરપેરતુની શક્તિ સાથે જોડાયલા ગેતી ઉપરના પાવ મહેલ અને આલાતો તે મીનો ગાસમાંથી ઉતરતી વીરપેરતુની એક શક્તિને જોરે થઈ રહે છે-તે બધામાંથી અર્ધ ઉખંડ = સચ્ચાઈનો નાદ નીકલી રહે છે-માટે પાવ મહેલ આલાતોને અર્ધ ઉખંડ કહે છે. આવા પાવ મહેલો અને આલાતો જેઓ ઉપર કહેલા વીરપેરતુની શક્તિથી થાય છે તેઓમાંથી જગત ઉપર આશીશો ઉતરી રહે છે. આશીશોને નીચે જોશથી ઉતરવાનો પરવાનો, -દસ્તુરી અઓજંધહુની શક્તિ ધરાવનાર અઓજંધહુવત્ના નરો નામે ગુસ્તાપ જમારપ અસ્મો ખન્વંત પશુતન ક્રશોક્તર વીગેરેને મળી છે. એમ તે વીરપેરતુના હમકાર થવાની ખુશાળી તેઓને મળી છે. એમ છે માટે કહે છે કે અર્ધ ઉખંડ થવે તે અઓજંધહુવત્ મોટા નરોની ખુશાળી થાય છે. આવા પાવ મહેલની

મીનો જીવતી રચનાને જોરે તરીકતોને ફતેહ મળે છે. ત્યારે ત્રણ મુળ મુદ્દાઓ છે. તરીકતોથી ગાસની કુદરત નામે અષ અને બહમનનો પેવંદ થઈ શકે છે જેઓ લાંબી જીંદગી અપાવે છે; ગાસમાંના વીરપેરતુના હમકાર અઓજંધલુવત્ મોટા નરો રહે છે જેઓ વીરપેરતુની માફક દાદારનો હોકમ બળ લાવે છે એટલે તેઓને દસ્તુરી મળી છે. જરથુસ્ત્રે તેઓને તેવા બનાવ્યા માટે જરથુસ્ત્રના હોકમસરના તેઓ છે-જરથુસ્ત્રના હોકમસર ચાલીને પુશાળી પામે છે એટલે જગત માટે પરમાર્થ કરી રહે છે એટલે પાવ મહેલમાંથી આશીશો ઉતારવામાં રોકાઈ રહે છે જેથી તેઓને પુશાળી થાય છે એટલે જરથુસ્ત્ર દાદારની પુશાળી કરાવે છે એટલે પાવ મહેલનું કામ બળ લાવે છે; ધુરી કેરદાર જે જીવતાની તેમ ગુજરેલાની રહે છે તેઓને તોડાવીને તેમાંથી ભલી ખેરદ ઉભી કરાવીને તે ખેરદ મારફતે દાદારની સજા જઝા જે તેઓ ઉપર પડે તે માટે દાદારની શુક ગુજરી કરાવી રહે છે. આમ તરીકતની ફતેહ વોહુ ગમ્દી મનંધલુ= બહમનના આવવામાં એટલે પરમાર્થી થઈને સ્વાર્થ જવામાં અને દરેગાયુ=લાંબી જીંદગી મેળવવામાં અહિંયાં બતાવી છે. આવી તરીકતોની ફતેહ તે અર્ષ ઉજ્જથી એટલે મીનો ગાસના સંબંધના પાવ મહેલ અત્રાતોથી થઈ રહે છે એટલે અષ અને બહમનનો વસવાટ જે જગતમાં થયો છે તેથી થાય છે માટે તેથી તે ગાસમાંના અઓજંધલુવત્ની પુશાળી થઈ રહે છે જેને એરેખાઈશ તુ ઉજ્જાઈશ મજદાઈ જરથુ-શ્ત્રાઈ અઓજંધલુવત્ રફેનોના શબ્દોમાં વર્ણવેલી છે આ ‘અર્ષ’ ઉજ્જ’ની મકદુર જીવતા તેમ ગુજરેલાની ધુરી કેરદાર તોડીને તેઓમાં આસને ખેરદ ઉગાડીને કુદરતની શીક્ષા ઉપર બેગુમાની ઉભી કરાવવા માટેની છે માટે ત્યાં દધબિખ્વતો દ્વએષાઓ તઉર્વયામા=પુરાઈને તોડીશુંજ એમ ખાત્રીપુર્વકનો માંથ્ર અપાયો છે. આ બધું ત્યારે ગાસને લીધે છે એમ જણાવેલું છે.

સાતમા ફકરામાં ગાસની બલીહારી ગતીમાંના પાવ મહેલ તરીકેની શાહુ ગુશતાસ્પથી જન્મે છે અને આથવની શરૂ થઈ ફીયાઓ થઈ રહે છે; પાવ મહેલના આશીશો ફીયાથી મળે છે તેના ભેદને વીધે.

હવે પછીના સાતમા ફકરામાં ઉપર કહેલા વીરપેરતુ વસેલા મીનો ગાસની શક્તિ જે પાવ મહેલમાં છે તેઓનો સરદાર દોરવનાર ગતી ઉપરનો સંપર પહેલો દસ્તુરાન દસ્તુર તેમ જગતપાળ રામશાહ ગુસ્તાસ્પ છે

અને દાદાર અહુરમઝદ અને જરથુશ્ત્ર પછી તેવણુની દસ્તુરી ચાલતા દરેધો ખદાતના અધ્યામના દરેક જમાનામાં ચાલીને પાવ મહેલનો આશીરવાદીક કારોબાર ચાલી રહેશે તેનો ભેદ કહ્યો છે. પેગામ્બરને અદ્રબ્ય હુવન ઉપરની મીનો ગાસમાંથી ગેતીમાં તેવી ગાસ એટલે પાવ મહેલ બાંધવામાં મદદ કરનાર રામશાહ તરીકે ગુસ્તાસ્પ હતા અને લોકોને તેમાં સામેલ થવા માટે શીખવનાર ફરશોસ્તર હતા, જે બેઉને તેટલા માટે આવા ઉભા થયલા અને તેમાંથી દરેક જમાનામાં ચાલી આવતા ઉભા થતા પાવ મહેલોના આશીશોનો અમુક ભાગ મળશેજ, માટે હવે તે બેઉ સાહેબો-નરોની યાદ આ અને પછીના આઠમા ફકરાઓમાં થઈ રહે છે.

પહેલે કહે છે કે અષા=અષોધને જોરે તાંમ અષીમ=તે આશીશો દાઢદી તું આપશેજ. અહિંયાં 'ગાસ' જે બંધાઈ છે તેના જલ્વાને જે કાંઈ પુગે તેને ગાસમાંના આશીશો જેઓને ઉપયન તેમ રતુક્તિ તરીકે ઓળખે છે તેઓ મળશેજ. અહિંયાં ત્યારે ગાસની અગત્યતા બતાવે છે. માટેજ અહિંયાં દાઢદી આજાર્થ ક્રીયાપદ વાપરેલો છે એટલે હવે હકની વાત છે જે કાંઈ ગાસને લગતા પાવ મહેલને જોરે અપને ઉભી કરશે તેને આશીશ મળશેજ. આવી ગાસમાં 'કુએ ગુસ્તાસ્પ'ની નેમણુક થઈ છે-તેને તે ગાસનો જલ્વો ગેતીમાં સપ્પર પહેલો ચલાવનાર તરીકે ગણેલો છે એટલે દીન-દસ્તુર તેમ દહયુપત તરીકે ગણેલો છે. તેને ઇષેમ=સત્તા આપેલી છે, તે મુખેદાન મુખેદ થયેલો છે અને તેની આણુથીજ હવે બીજાઓ દસ્તુરીપદ મેળવી શકશે-માટે કહે છે કે તે દસ્તુરી જે ગુસ્તાસ્પને મલી છે તેની સત્તા મારફતે મારા ચેલાઓનેજી તેવી દસ્તુરી મળે. ગાસની આવી બલી-હારી જે પાવ મહેલમાં છે જેની ઉપર કય ગુસ્તાસ્પની દસ્તુરી મુકરર થઈ છે તેથી શું થશે તેની શું ઉપયોગીતા છે? કહે છે કે મઝદા=અએ દાદાર દાઓરતૂ ક્ષયાચા=તેવી સનદ-દસ્તુરીપદ મારાઓને-હું આશ્રવન ઉસ્તાદના ચેલાઓને વીશ્તાસ્પાઈ=ગુસ્તાસ્પની 'ઇષેમ'=દીન-દસ્તુર વડા દસ્તુર તરીકેની સત્તાથી મળે, કે જેથી વે માંધ્રા=તારા માંધ્રોને તે માંહેલા આશીશોને જે રાદાઓ=રાદી છે-સત્યતાવાલા છે-સત્ય પાંથરનાર છે-બલા સત્યસંગવાળા છે, તેવા તારા માંધ્રોને સ્વૈવીમા=હમે બીજાને સંબળાવીને આશીશો ઉતારીએ. એટલે કહે છે કે પાવ મહેલની યસ્ન કરવાનો અધીકાર મળવે હમે જીવતાં તેમ ગુઝસ્તે માટે યસ્ન કરીને તે જીવતાં તેમ ગુઝસ્તેને આશીશો પુગાડીએ. અહિંયાં ક્રીયાઓની ઉપયોગીતા બતાવી છે. અહિંયાં સ્વૈવીમા ક્રીયાપદ આશીરવાદીક છે. માંધ્રોથી આશીશો મળે છે તેની અહિંયાં ગવાહી છે. આમ 'ગાસ'ની ખુબી અને

તેની બાંધણી ગેતીમાં પાવ મહેલ તરીકે કરાવવામાં મદદ આપનાર દહયુપત ગુસ્તાસ્પ છે તેનો સંબંધ દેખાડેલો છે તે જોયો. આશ્રવનોની યજ્ઞદાથેગરી મેળવવાની સનદ છે અને તે સનદનો મુળ પરીક્ષક ગુસ્તાસ્પ અને તેવણના જાએનશીનો છે તેની નોંધ છે. આવા સનદ મેળવેલાઓ કીયાકામ કરી જીવતાં તેમ ગુજરેલાંને આશીશો જે પાવ મહેલમાં છે તે આપી શકે છે. અહિંયાં ત્યારે પાવ મહેલ અને દીન-દસ્તુરી વીગેરેના યસ્નના મોટા ભેદો પડેલા છે.

ગેઉશ ઉરવા કે જેણી ગવની કુદરતનું મુળ રૂવાન છે તેની ખુશાળી જરથુશ્ત્રથી થઈ રહે છે એમ અમશાસ્પંદાએ જાહેર કીધેલું-તે ખુશાળી ગાસથી છે અને તેને ઉભા કરવા માટે મદદ આપનાર ગુસ્તાસ્પ અને ફરશોસ્તર છે તેના સીલસીલાની સમજ.

ત્યારે ગેઉશ ઉરવાની ખુશાળી માટે મીનોમાં જે ગાસ ઉભી થઈ છે તેને શાહ ગુસ્તાસ્પની મદદથી પેગામ્બરે ગેતીમાં આણીને પાવ મહેલો બાંધ્યા અને યસ્નોનો ક્રમ શરૂ કીધો કે જેથી ગેઉશ ઉરવાની ખુશાળી વધતીજ રહી છે. ગેઉશની ખુશાળી કેવી રીતે થતી આવે છે તેનો સીલ-સીલો આવી રીતે આ હામાં દોરેલો છે. અદ્રખ્ય ભુવનની ઉપર જ્યારે ધનામીને તુરેખાદ વક્ષ બંધાવ્યો, જેથી ગેતીમાં ૨૯ મા હા પ્રમાણે પુસ્કળ ખુરાઇઓ થઈ, ત્યારે તેની સાથે દાદારે જરથુશ્ત્રનું કેહપં જે અમશાસ્પંદાનું હમકાર છે તે કેહપં પાસે આ ગાસ બંધાવી, કે જેથી ગેતીમાં તુરેખાદ વક્ષની ખુરાઇ તુટતી ચાલી અને ગેઉશની ખુશાળી થતી આવી છે. આ ગાસને ગેતીમાં પાવ મહેલ તરીકે બાંધવા શાહ ગુસ્તાસ્પે મદદ આપી માટે તેવણને દીન-દસ્તુર તેમ શહેનશાહ રામશાહ કહ્યા છે. હવે આવી ગાસને પાવ મહેલ તરીકે ગેતીમાં બાંધવામાં અને લોકોને તે તરફ દોરવવામાં ફરશોસ્તરે મોટી મદદ પેગામ્બરને આપી હતી માટે હવે તેવણને મોટો અધીકાર શાહ ગુસ્તાસ્પ પછી મળે છે તેની નોંધ આવે છે. એમ ત્યારે ગેઉશની ખુશાળી થવાના પાવ મહેલોના આ સાધનોની અને તેઓને ઉભા કરવામાં મદદ આપનારા શાહ ગુસ્તાસ્પ અને ફરશોસ્તરની યાદ અહિંયાં ૭-૮ ફકરામાં થઈ છે.

માટે અહિંયાં આઠમા ફકરામાં કહે છે કે વહિશ્તા=ઉત્તમતાથી એટલે યસ્નની તરીકતોની ગતીથી એટલે પાવ મહેલની બરકતથી મળી શકતા અથવા વહિશ્તેમ=ઉત્તમમાં ઉત્તમ સાહેબ અહુરા તમો અપા

વહિરતા હજારોમ=અમની સાથેજ મળેલા છે એટલે પુણ્ય અશોધ
વાલા હોય અશોધથીજ મળી શકે અને અષોધને મેળવવાનું કામ હવે
પાવ મહેલ છે માટે પાવ મહેલમાં મળી શકે છે. તમેએ હવે પેગામ્બર
પછીના બીજા તરીકે ફરશોસ્તરને પેગામ્બરની વસીઅતથી નેમેલા છે-કેમકે
કહે છે કે યાસા=હું જરથુસ્ત્ર દુઆ કરું છું કે નરોઇ ક્ષત્રોશ્ત્રાઇ=
નર ગતીનો એટલે દીનને ચલાવવામાં હું નહીં તેવા ફરશોસ્તરને વાઉનુશ=
ચહવાયલો થાય મધખ્યા=મારે લગતા બીજાઓની તેવણુ પછી તારથી
ચહવાયલા થાય. તે બધાઓને ફરશોસ્તરને અને તેવણુ પછીના બીજા
બધા મારા ચેલાઓને બીસ્પાઇ થવે હમેશગી લગી વંધહેઉશ મન-
ધહે=જલા મનવાલાઓ એટલે અમર શક્તિઓની 'ઇત'=તે મહા ગતી
અમર ગતી રાઓંધહેધહેઇ=તું મેળવી આપશે. અહિંયાં આ પાવ
મહેલના અધીકારીઓ દીન-દસ્તુર અને દહયુપત શાહ ગુસ્તાસ્પ પછી
ફરશોસ્તર અને બીજાઓ છે તેઓની નોંધ છે. આવી નોંધ ગાથા સીરીઝ
ભાગ ૧ માં દીનકદના નરકના આ ૨૮ મા હા માટેના વરશત માન્સર
નરક ચોથા-પાંચમા ફકરાઓમાં પાને ૧૪-૧૫ ઉપર આપેલી છે.

ગેઉશ ઉરવાની ખુશાળી જે જગતનો ભાર ઓછો કરવા માટેની
છે, જેને માટે ગાસ બંધાઇને ગેતીમાં પાવ મહેલ થયા-તેમાં
કામ કરનારા અધીકારીઓ થયા તેઓની ભવ્ય ફરજ જેને
ખએત્વોદથીનો સામાન તૈયાર કરવાની ફરજ કહે છે-
જેવિશ્ત્યાઓંધહે = સગાઓની સગાઇ દોરવવાના
સ્રવંધહે=કાયદો મેળવવાનો ઇષો-ક્ષત્ર=અધીકાર
પરવાનગી દસ્તુરી કહે છે-તેવી આગ્રવનીને બજા
લાવવા માટેની ગંભીર ફરજનો પેમાન,
દસ્તુરી કરવાનો પેમાન.

હવે પછીના નવમા ફકરામાં જરથુસ્ત્રના નેમેલા આ બધા ઉપર
કહેલા જાએનશીનો અને તેઓથી નેમાયલા દીન-દસ્તુરોનો સીલસીલો
જેઓ પાવ મહેલની આરાસ્તગી કરી જઓથ આલાતો કરી ગેતીની ઉપર
આશીશો ઉતારી ગેઉશ ઉરવાનો ભાર ઓછો કરશે અને એમ દાદારે
જરથુસ્ત્રને જે યાન આપીને મોકલીને આ બધું કરાવ્યું છે તેને ચલા-
વશે તેઓના તેમ કરવાના પેમાનની નોંધ છે. દીન-દસ્તુરો કાયદાસર
ચાલી પાવ મહેલના આશીશો ઉતારી ગેઉશને ખુશાળ કરી દાદારની
ખુશાળી કરશે તેમાં પાછળ હઠશેજ નહીં તેની ખાત્રીની નોંધ આ

નવમા ફકરામાં છે જ્યાં કહે છે કે અનાધિશ=આ બધી 'યાનાધિશ'= કરમ બક્ષેશો જે યાન છે એટલે પેગામ્બરને અહુરમજ્દ તરફથી મળેલી બક્ષેશો છે-જેઓ ગાસ મારફતે ઉતરી શકે છે તે બક્ષેશો જીવતાં-ગુજ-રેલાં અને તમામ જગત માટે છે તેઓની વ્યવસ્થા કરવાના જે અધીકાર દીન-દસ્તુર તરીકે હમુને મળેલો છે તેવી વ્યવસ્થા કરવામાં પાછળ હઠી-શુંજ નહીં-તેમ નહીં કરીને નોઘત્ અહુરમજ્દ જરનએમા=તું અહુરમજ્દ અને અપને રંજુર કરી શકીશું નહીંજ અને તે ઉપર કહેલી કરમબક્ષેશો જરથુશ્ત્રને આપીને ગાસ મારફતે હમારી ઉપર ઉતારી હમુને અપોષ અને બહમન જેવા પરમાર્થી મનના કીધા છે, તેવા હમારામાં રહેલા અપ અને વોહુમનના પેવંદને એટલે અપ અને બહમનને રંજુર કરીશું નહીં. નોઘત્ અપેમચ્યા મનસચ્યા હયત્ વહિશ્તેમ=અપને તેમ બલાધમાં ઉત્તમમાં ઉત્તમ રીતે કામ કરતા મનને રંજુર કરીશું નહીં. એમ સત્યથી ઉલટું-ખુપે રવાનની શક્તિને ધકકો લગાડે તેવું હમો કરી-શુંજ નહિ. હમો હમારી ઉપરની ફરજમાં કળીળી પાછા હઠીશુંજ નહિ. હમારી ફરજ શું છે? હમારી ફરજ જીવતાં તેમ ગુજરેલાંઓની ક્ષફનને-અંધકારને એટલે હવસી ગતીઓની પકડને-દુજ કે જેથી તે હવસો થાય છે તે દુજની પકડને-દુજની હકીકતે થતી જડ તનની જાતજાતની ખુરા-ધઓને તોડી તેઓની પકડમાંથી તેઓને આઝાદ કરીને, તેઓ પાસે પતેતો કરાવી એટલે તેઓને દાદાર તરફ પાછા મોકલવાને માટે તેઓ પાસે ચોકસ એકરાર કરાવીને તેવા ગુનાહો ફરીથી થશેજ નહીં તેનો મકમ ઠરાવ કરાવીને, જે કંઈ ગુનાહ થયો છે તે કીધેલાની શીક્ષા જે કંઈ ઇનસાફને ધોરણે નકકી થાય તે શીક્ષાને ખુશીથી 'અજ્ અનાધિશ્તુરસંદ હોમ'નાં સીદાન્તો પ્રમાણે અમવાની શુક ગુજરી કરાવીને તેઓને હવસોની ચુંગાલમાંથી આઝાદ કરી-કરાવી તેઓના અંશોને તેઓ મારફતે આઝાદ કરાવવામાં મદદ કરીને-અએત્વોદથીનો સામાન ઉભો કરાવવાની છે. આ મહાન ફરજમાં પાછળ હઠીશુંજ નહીં. જીવતા તેમ ગુજરેલાઓની કીયાકામની બળવણી દીન-દસ્તુરના કાનુન મુજબજ કરી રહીશું તેનો પેમાન આપીએ છીએ-જે પેમાનને તોડીને દાદારને હમારી અપ અને બહમનની જાતને રંજુર કરી ખોટા નીવડીશુંજ નહિ. માટે કહે છે કે ચોધ=જેઓએ એટલે ખુદ હમો પોતે તેમ હમારા જજમાનોએ વે=તારા 'દસેમે રતુતાંમ'=માંથની અવસ્તેષક કાયદાસરની બંદગીઓની 'દસેમે' કાયદેસરની બળવણીમાં અમલમાં ચોધયેમા=મથન કીધું છે. હમારા દસેમેના અંશોને આઝાદ કરવા હમોએ અમલ કીધા છે એમ હમો દસેમ રતઓ.

તરે=કાયદાસરના જોતી થયા છીએ, કે જેથી શુભ્નમ=તમે જોવીશત્યા-
ઓંધાદો એટલે તમે બધા હમારા સગાઓને તમે કે જેઓને છોડવા હમે
દસેમે સ્તઓતર થયા છીએ તેવા તમેને એટલે તમે રવાનના અંશે
જેઓ હમારી તરફ ખેંચાયલાઓ છે તેઓને સ્વંધહાંમ=રવાન માટેના
કાયદાઓથી બરેલો ઇષો-ક્ષત્ર=ઇચ્છવાજોગ અધીકાર મળે; એટલે કહે
છે કે હમારા અંશે, કે જેઓ હેઠલી દુન્યામાં જનવર-ન્યાતાત
જમાદાતની દુન્યામાં દુજના આશેજ ખમતા રહેલા છે, જેઓ હમારી
તરફ આકર્ષાયલા છે, જેઓ ખુદ હમારા સગા છે-હમારા દસેમેના અંશેના
છે તેઓને દુજ રહીતના કરી એમ સ્વંધહાંમ=મીનોઇ કાયદો અપાવીને
પછી હમુને મલવાનો પરવાનો જેને ઇષો-ક્ષત્ર કહે છે તે મેળવી અપા-
વીએ-એટલે ખએત્વોદથીનો સામાન ઉભો કરાવી અપાવીએ. આવું ખએ-
ત્વોદથીનું કામ ઉજુ થવે પાપો નક્ક થઇ સવાજ ઉભો થાય છે જેથી
ગેઊશ ઉપરનો બાર ઓછો થાય છે. આવાં કામને માટેજ દાદારે જર-
થુસ્તને યાન આપી છે. અદ્રખ્ય ભુવનની મીનો ગાસમાં દાદારનું હુવયઓન
થયલું છે જ્યાં આગળ દાદારનું તખ્ત છે. અહિંયાંથીજ દાદારે જરથુ-
સ્તને યાન આપી છે. મીનો ગાસમાંના યાનની બક્ષેશ જે જરથુસ્તને
થયલી છે તેનો સીલસીલો કંઇક મરતખેખી ગેતીમાં જરી રહેવા માટેજ
તે મીનો ગાસમાંથી ગેતી ઉપર પાવ મહેલ થયલા છે. એમ 'યાન' કંઇક
મરતખે હર જમાનમાં તે અદ્રખ્ય ભુવન ઉપરની મીનો ગાસમાંથી ગેતી-
માંના પાવ મહેલમાં ઉતર્યાજ કરે છે. એમ જરથુસ્તને 'યાન'ના સીલ-
સીલાને મીનો ગાસમાંથી ગેતીમાંના પાવ મહેલમાં ઉતાર્યો છે કે જે યાનને
જોરે થયલા માંથોથી સ્વંધહાંમ=કાયદો ખુદને તેમ ખીજઓને પુગાડી
શકાય. પણ આવો કાયદો પુગાડવા માટે લાયકાતવાળા થઇ સત્તા અધી-
કાર મેળવવા પડે છે. આ અધીકારને યઓજદાથી અને તેની સાથે
જોડાયલા યરસ્તુમ અને દસ્તુરી અને ખુપે-રવાનની હાલત તરીકે ઓળખે
છે. ત્યારે અહિંયાં આ ફકરામાં કહે છે કે હમેને તેવી સત્તા મલી છે-
યઓજદાથેગરી મળી છે, જેથી હમે જરથુસ્તનું તે કામ કરી શકીએ
છીએ એટલે જોવીશત્યોને કહેતાં રવાનના અંશેને ઇષો-ક્ષત્ર અપાવી
શકીએ છીએ, તેઓને જડતાના આઝાખમાંથી છોડવીને તેઓને લગતા
માનવના રવાનોમાં પસ કરાવી શકીએ છીએ-ઉમેરાવી શકીએ છીએ.

એવાં તે પરમાર્થનાં કામમાં હમો કમી પાછા હડીશુંજ નહીં—અને એમ
તું દાદારને આપને બહુમનને એટલે દાદાર અને તેની કુદરતને ખોટા
નીવડીને રનજુર કરીશુંજ નહીં. એમ ગેઉશ ઉરવાની નોકરી કરી તેનો
ભાર એાછો કરવામાં જગતનાં કલ્યાણ કરવામાં પાછળ હડીશુંજ નહીં.

ગેઉશને મદદ કરવા માટેનો છેલ્લો ફેઝ; તન પસીન, ખએત્વો-
દથીનો ફેઝ; આ બધું ઉભુ થવા માટેના માંથ્રો—યસ્નો, જેઓની
પ્રબળતાની કારગર થવાની ગતી ગાસમાંના પાવ મહેલથી
છે તે ઉપર; માંથ્ર-યસ્ન વગર મુક્તિ નહિ તેનો ચીતાર.

ત્યારે ઉપર ખુદને પોતાને તેમ જીભ જેવીશ્ત્યાઓંધહો = પોતા-
નાઓ—સગાઓને તેરવવાની ગંભીર ફરજ પાવ મહેલમાંના ગુસ્તારપ અને
ફરશોશ્તર અને પેગામ્પરના જીભ હાવીશ્તોના સીલસીલાના અધીકારીઓ
દીન-દસ્તુરો ઉપર છે જેને માટે તેઓએ પેમાન આપેલો છે તે જોયો. કહે-

• પાવ મહેલ અને તે માંહે થતી ક્રીયાઓ આજે જેમ કેટલાકો ખોટી
રીતે દીકા કરે છે તેમ પાપોની માફી માટે નથી. પણ ક્રીયાઓ તો કુદરતની
તેવી ક્રીયાઓની મદદગારરૂપ છે. જેમ અનાજને ઉગાડનાર કુદરતનીજ ક્રીયા
છે પણ અનાજને જમીનમાં રોપનાર માનવની ક્રીયા તે માટે અવધ્યની છે,
તેમ માનવના તન મનની બદીની ખેતીખી કુદરત માનવના રવાન વગર કરી
શકે નહીં. જે પ્રજાઓએ આ હાશમી જમાનામાંના પોતાના ધર્મેમાંથી ક્રીયાને
હડારી દીધી હોય છે તેઓના રવાનેાનેખી તેવી ક્રીયા કરવા વગરનો છુટકોજ
રહેતો નથી. ગતીમાં તેઓએ તેવી ક્રીયા કાઢી નાખી તેથી તેઓ કંઈ ફારેધ
થતા નથી કેમકે ગતીની ધણી નજદીકના અદ્રખ્ય ભુવન ઉપર તેજ પ્રજાઓના
અનુયાયીઓને તેવી ક્રીયા કરવાની સામગ્રી હબી કરવી પડે છે એમ જગત-
માંની તેઓની ભુલનો લાખગણો કર આપવો પડે છે. ક્રીયાઓ કંઈ પાપોને
માફ કરી શક્તી નથી, પણ રવાન કે જે શરીરમાં બંદમાં છે એટલે શુદ્ધ બુદ્ધ
વગરનું થઈને મુકાયું છે કે જેથી શરીરમાં મનનું રાજ થવે પાપો થાય છે તે
રવાન જે નેક પાકજ છે અને નેકી માટેજ ઉશ્તવાર છે તે રવાનને ગુજ્યા
પછી તે બંદમાંથી મુક્ત કરવાનું છે, કે જેથી પોતાની અસલ રથ શુદ્ધ બુદ્ધ
મેળવી પોતાના તન-મને જે પાપો કીધા છે તેઓની ખેતી કરવા કુદરતને મદદ
કરે. એમ ક્રીયાઓ રવાનના બંદ દરોશને તોડવા રવાનને પોતાનાં તનની ખેતી
કરવા ઉશ્તવારી આપવા અને રવાનને પોતાને લગતા અંશો જે હેઠલી દુન્યાની
ત્રણે મખલુકાતોમાં પરાગંદે છે તેઓને સંધરવા થઈ છે. ગતી ઉપરની
ક્રીયાઓમાંની અચ્છમાં એવી શક્તિ રહી છે માટેજ અચ્છને ખરબાદ નહીં
કરવાની તાકીદ આપી છે માટેજ દરન વીગેરે પારકાઓથી ખવાતા નથી.

વાની અગત્ય નથી કે જેઓ આખરની ની સામે હોય અથવા આશવન આ
આશવનીના પાયા ખોદે મુખેદી જાત્રવે નહી તેઓ જરથુશ્ત્ર ગેડશ ઉરવા
અને દાદારની સામેના દીન દુશ્મન હોય. ઉપર કહેલા કાયદાસરના બધા
અધીકારીઓ પાવ મહેલોના સ્તંભો-કુદરતની સફેદ બાજુના લડવૈયાઓ તેઓ
બધાઓ જેવીશ્ત્યોને સગાઓને સ્વવંધુહાંમ=મીનો રવાનીક ફાયદો મેળવવાનો
ધર્મો-ક્ષત્ર=મીનો પરવાનગી અપાવે છે તેથી શું થાય છે-શું શુભ નતીજો
આવે છે એટલે તે નતીજો કે જેને ખચેવોદ્યનો સામાન તૈયાર થયેલો કહેલો
છે તે નતીજો શું છે તે નીચેના ફકરામાં જતાવે છે. નીચેના હસમા ફકરામાં
કહે છે કે તેઓ પછી ક્ષત્ર રહીતના થવે વંધુહાંમ=મીનો દાથેંગા અનંધુહા
એરેથેવેંગા=અહમનની-અહમન વસેલી-સ્વાય' છોડીને પરમાથે' પુગેલી
રાદી ગતીની પુણ્ય અગત્યતાવાલી હદ+ધનિસાદના કાનુનેજ ચાલનારી અસ-
ત્ય નહી કરનારી દાથેંગા=પેદાએશ તરીકે વોધસ્તા=તેં ગણેલા છે. એટલે
તે બધા માનવો તેમ તેઓના ઝેવીશ્ત્યો અંશો બધા પરમાથી' થઇ રહે
છે. એવાઓની આખરની નેમ જે તન પસીનના થઇને ખચેવોદ્ય પુગ-
વાની છે તે આખર નેમ જેને અહિંયાં કામેમ=લેલી નેમ કહી છે તે
પુરી પાડવામાં આવશે. કહે છે કે મજદા અહુરા અઓધિયો પેરેના
આપનાઇશ કામેમ=અચે દાદાર તેઓની આખરની નેમ તું પુણ્ય રીતે
પુરી પાડશેજ. અહિંયાં પેરેના=પુરી પાડશેજ તે આજ્ઞાથ' પરસમૈપદમાં
છે જે હકની વાત રજુ કરે છે એટલે દાદાર પુરી પાડવા બંધાયલાજ
છે એમ અધીકાર જતાવે છે. આવી કામેમ=આખરની મુરાદને આપ-
નાઇશ=પુણ્યતામાં પેરેના=પુરી પાડવા માટેના જે સાધનો છે તેઓને
સ્વવાઓ=માંથો યરનો કહી છે. આ સ્વવાઓની સેફત શું છે કે જેથી
તેઓ આ બધાઓની કામેમ=છેલી મુરાદને આપનાઇશ=પુણ્યતાથી
પુરી પાડશે. કહે છે કે આ માંથો-યરનો ખરઘથ્યા વધવત્યા છે. ખર-
ઘથ્યા એટલે રવાનનો ખોરાક મેળવી અપાવનારા છે એટલે પેલા જેવિ-
શ્ત્યોના અંશો જેઓ દાથેંગા એરેથેવેંગા=સત્યવાતી પેદાશ છે તેઓને તેના
ખોરાકમાં લાવીને તેઓના રવાનને તે ખાનાર અશવનના રવાનમાં મેળવી
એમ તે ખાનાર અશવનના રવાનની રયમાં તે ખરઘથ્યામાં (ખાવમાં) આવેલા
અંશોની રય ઉમેરીને તે રવાનને ચક્કાતવાળું તુરી ગતીનું એજમતી
કરાવે તેવા છે. એમ તે માંથો ખરઘથ્યાના તુરી ગતીનો ખોરાક મેળવી
અપાવનારા છે-ખચેવોદ્ય કરાવનાર છે એટલે પોતાનાને-સગાને ખચે-
ત્વવાળા એટલે દુજ રહીતના એરેથેંગા=સન્યાઇવાલા કરી કરાવીને તેઓને
પોતાનાની તેરી દુજ રહીતની જાતમાં દથ=ઉમેરનારા છે. તેઓ વળી

વધનત્યાના ભેદના છે એટલે જે સગાઓ ખરદથ્યા તરીકે નહીં થતા હોય-નુરના ખોરાક તરીકે નહીં થતા હોય, તેઓને તે રવાનના વસ્ત્ર તરીકેના કરાવનારા તે રવાનની દોસ્તીમાં ઇશકમાં રખાવનારા-રવાનના અંગની ઉપર તેઓનું અંગ વસ્ત્ર તરીકે રખાવી રવાનની સાથેજ રખાવે તેવા છે. એટલે રવાનના સ્થાવ તરીકેના થઇને આખરે રવાનમાં ગુંઠાએ તેમ કરાવનારા છે. આમ તે રવાનમાં તેના અંશો જવે-તેના વસ્ત્રરૂપના થવે તે રવાન હવે રયોમંદ થશે-હુકેહર્પનું તન પસીનનું થશે. આવા તે રવાનને તે સ્વાઓ તે યસ્ન માંથો વે ક્ષમદખ્યા અસુના=તમે જેઉ અષ અને બહમન માટે નેમાયલી-તમે જેઉ બહમન અષની-અસુનાની અપાર કબીળી ખાલી થઇ શકેજ નહિ તેવી ગતી જેને ક્રવણિની ગતી કહે છે તેવી ગતીએ પુગાડશે-એમ તેઓ ખએત્વોદથે-પુરી ક્રવણિની હાલતે પુગીને અષ અને બહમનને મળશે એમ વએદા=ખપ્યું છે: અહિંયાં ત્યારે તે રવાન પછીની છેલ્લી મુરાદને તન પસીનની અને ખએત્વોદથની મુરાદને પુગશે કે જેથી ક્રવણિની હાલતે પુગાય છે તે વીગત બતાવી છે. એમ થવે ગેઉશ ઉપર બાર ઓછો થશે. એમ જરથુશ્ત્રને જે યાન મલી છે તે પાવ મહેલ મારફતે ક્રશો-ગર્દ થયાનું કામ કરી રહેશે તેનો આવો સુંદર ચીતાર છે જેમાં યસ્ન-માંથ-સ્થાવ વીગેરેની ઉપયોગીતા છે એમ બતાવેલું છે. આવું ગુહ્ય બ્યાન દએનના માંથ અને યસ્ન માટે અને આથવનોની આથવની માટે છે એમ જણાવેલું છે કેમકે તેઓથીજ ગેઉશનો બાર ઓછો થઇને ક્રશો-ગર્દ થશે એમ બતાવેલું છે. જરથુશ્ત્રને યાન દાદારે આપી તેનો ભેદ બતાવવા માટે ત્યાં એકવચનનો આકાર આપે છે જે આવી છેલ્લી નેમ બખવવા માટેનો છે તેનો આવો ચીતાર છે. આ ફકરામાં ખરદથ્યા શબ્દમાંના ખાવાનો અને ચલકાટનો ભેદી અર્થ શું છે અને વધનત્યા શબ્દમાં ઇશકમાં બંધાઇ જવાનો ઇશકથી જતાઇ જવાનો માટે સ્થાવ તરીકે તેના અંગ ઉપર રહેલાનો અર્થ શું છે અને 'અસુના'ની અપાર ગતી જે કબી ખાલી થાયજ નહીં તેવી ક્રવણિની અથાક ગતીનો ભેદ રાખે છે તે બધાની સમજ હવે પડશે.

ગેઉશને હમેશ લગીની પુણી રીતની કામચાખ મદદ કરવા ગાસમાં
 દાદારનું તખ્ત છે ત્યાં આગળ અસુનાના ભેદે પુખ્ત પછીથી
 -ખરખથ્યા વધનત્યાના ભેદે પુખ્ત પછી તેના ખાદ્ય તરીકે
 ઉભી રહીને-ખુન દહેશનની વીગત જાણીને ક્રશો-ગર્દને
 બજાવી-ગેઉશની ખુશાળી પુણી કરવાનો ચીતાર.

હવે છેલ્લે આવાં માંથો-યરનોની ખરકકત જે યાન રૂપની છે, જે
 ગાસમાંથી સ્વવંધુ=શાયદો આપે છે તેઓની સ્તુતી ગાય છે-તેઓને હવે
 આવા આઝાદગાનો ગેતીમાં ચલાવીને ગેઉશનો ભાર ઓછો કરાવશે તેને
 માટેની દુઆ કરે છે. ગેઉશનો ભાર ઓછો કરાવવાનું કામ તેઓ હમેશ
 કર્યા કરે તેની સુખ દુઆ તેઓ કરી રહે છે. પોતે જે હાલત મેળવી છે
 તેવી હાલત રહે તે માટેની દુઆ કરી બીજને તેવી હાલતે પુગાડવાની
 ઇનતેજારી બતાવી છે. પહેલા માંથોની યરનની પ્રસંશા કરે છે કે એ=
 ખરેખર આ માંથોથીજ અપ અને બહુમનને પુગી શકાય છે-માંથ વગર
 મુકિતજ નથી એમ કહે છે. માટે હવે પોતે નિશ્ચય કરે છે, સોગંદનામુ
 જાહેર કરે છે કે યવએચ યવેતાધતે=હમેશ લગી આઘશ અર્પમ
 નિપાઓંધહે મનસ્યા વોહુ=આ માંથોથી મલતી અપને વોહુમનને
 ટેકવી રાખીશજ. પછી દાદારની સાથે વધુ નજદીક આવવાની દુઆ કરે
 છે કે જેથી કબીબી તે પાછો ગળડેજ નહી અને ગેઉશના ભારને ઓછો
 કરવામાં પાછો હઠેજ નહિ અને ગીનો ગાસ કે જેમાં અહુરમજદનું તખ્ત
 છે જ્યાં આગળથી દાદારે અશો જરથુસ્ત્રને યાન આપી છે ત્યાં આગળના
 દાદારના તખ્તને પુગીને તેવણના ખીદમતગાર તરીકે પાખંદ રહીને જગતને
 દાદારથી થયલી સૃષ્ટીની નેમને સમજવા માટે ઉક્તવાર ઉભોજ રહે. માટે
 કહે છે કે મજદા અહુરા ક્રોમા શીષા થવહુમી વઓચંધહે=અએ
 દાદાર તારા મોહડાથી તું મને તારે માટેનું શીખવ્યાજ કર-એટલે મને
 તારી પાસે રાખીને તારા સત્યસંગમાં રાખ્યાજ કર કે જેથી હું કબીબી
 પાછો પડું નહિ. મધન્યેઉશ હુઆ થવા એએઆઓંધહે=મીનોઇનું
 હસ્તીની દુન્યાનું 'પરા' અને 'તરો'ના અને આઓંધહુધ્યાના કાળમાં
 જે બધું થઇ રહેલું છે-જગત રચના જે થઇ છે તેનું-જે જગત અહુ-
 માત=તારામાંથી નીકળી દુર થઇ-હુચ=તારી તરફજ જશે તેવી તે
 જગતની ભેદી વીગતો જાણવા અને બીજાઓને જણાવવા માટે ખુદ તારાં
 મોહડાથી એટલે યજ્ઞતો જેઓ તારાં મોઢાં જેવા છે તમને મળેલા છે
 તેઓથી શીખવ્યાજ કર. આઘશ કે જેથી-તારા યજ્ઞતના શીખવવાથી-
 તેઓના આશીરોથી-'ગાસાનીઠીહુ'=દીન પ્રમાણેની વર્તણૂક જે કુદરતના

આશીર્વાદી બરપુર છે તેથી આ અંધકુશ પઓઉરૂષો બવત=આ
જમત સપ્પર પહેલા થયું-કષ રીતે શા માટે થયું ? દ્રવાઓનો ભેદ
રૂવાનમાં જાહેર થયો માટે તે દ્રવાઓને નુરમંદ કરવા દ્રવાઓને બલાષમાં
વણીને જગત કીધું જેમાં દ્રવાઓની ખામી વણાઇ વણાઇને સુધરતી
આવી છે, અને જે ખામીઓ નહીં સુધરી તેઓને હાડમંદ જગતમાં આણી છે
એમ ગેતી કીધી છે કે જેમાં તે ખામીઓ પકવા લાગી છે મજબુત થવા લાગી
છે એમ તેઓને મજબુત કરીને તેઓનાજ વીખમાં તેઓને ખતમ કરવાની
હીકમત થઇ છે. આવી થયલી અને થતી ખામીઓનો ભાર તે જડ જગ-
તના કર્તા ગેઉશો ખમી રહે છે એમ ગેઉશને તેનો ભાર ખમવા કીધી
અને ગેઉશનો ભાર ઓછો કરવા માંદ્રો થયા ગાસ થઇ-તે બધાની ગુહ્ય
સમજ મને તારા યજ્ઞોથી-તારે મોહડેથી મહ્યાજ કરે એટલે હું ઉંડા
મનનમાં ક્રશો-ગદ્ થવાના નાદમાંજ રહું.

આમ ત્યારે આપણે અહુનવષ્ટી ગાથાના અગીઆર સ્લોકોમાં
સદ્દીની રચના અને તેની બલી આકેગત થવા માટેના પ્રયાસોનો ટુંક
સાર જોયો. આ ૨૮ મા હામાંના દરેક ફકરાઓની સીલસીલાઅંધ સમજ
જોઇ. જગત રચનાનું પ્રકરણ કષ રીતે શરૂ થયું-જરથુસ્ત્ર તેમાં ઉતરી
જગતને કષ રીતે પાર પાડશે ક્રશો-ગદ્ કરશે તેમાં તરીકત તેમ માંદ્ર-
વરનનો કેવો મોટો ભાવ છે તેનો સુંદર ચિતાર જોયો. જે કાંઇ દાદારના
વિચારમાં-ઓલમાં અને કર્મમાં હોય-જે બધું જરથુસ્ત્રને યાન તરીકે
મળે તેમાં શું ઉંડાણ હશે તેનો ભાસ હવે કંઇક આવશે. ત્યારે પહેલા
યાનીમ મનોના ફકરામાં જગતની નવરચના માટે જરથુસ્ત્ર ઉતરે છે
જેવણ પુદમાં સાતેસાત અમશાપંદોની અને પાંચ ગાથાઓની વસીઅત
રાખે છે જે વસીઅતમાંના ગાથા નામની વસીઅતને સાત અમશાપંદો
જગતની આગળ ધરે છે તે ચિતાર જોયો. આ ચિતારમાં જરથુસ્ત્રની જાત
ધજતી છે તેનો ભેદ છે તે જોયો. પછી જગત જે નીસ્તીનું છે તેની કુદરતના
રૂવાન અને બઓદ તરીકે ગેઉશ ઉરવા ગેઉશ તપન છે કે જેઓ નીસ્તીના
જગતને-ગેતીને ઉભા કરીને ચલાવી રહે છે તેઓને મદદ કરી તેઓની તે
જમતને પાર પાડવાની છે તે બધાનો ઉંડો ચિતાર જોયો. ત્યારે આ ગાથાના
બધા સાતેસાત હાઓની આખરીએ અહુયા યાસાનો ફકરો કે જેમાં
ગેઉશને તેઓના મહાન કામમાં મદદ આપવાનું પેમાન છે તે આવ્યા કરે
છે તેનો ભેદ હવે સમજ પડશે. આ હા પુદ જગત-રચનાની શરૂઆત
અને છેડા બતાવે છે કે જેમા જરથુસ્ત્ર દાદારના અસ્તો દાતોઅર તરીકે
ઉતરીને જે કંઇ કરે છે તેથી તે ગેઉશની આખરી મતલબ પાર પડશે-

તે બધું બતાવેલું છે માટે ગેહિશની ખુશાગી કરાવવાનો મહત્તમ હસવનો ફકરો દરેક હાને છેડે આવ્યાજ કરે છે. આ અહુનવધતી ગાથામાં નીસ્તીની જગત થવા માટેનો ભેદ ખોલેલો છે અને તેટલા માટે ગેહિશ ઉરવા ગેહિશ તપન જે નીસ્તીની જગતની કુદરતના મુળ ચેરાધોના તેલરૂપ છે તેઓથી શરૂઆત થમલી ચીતારેલી છે. પણ ખુદ આ નીસ્તી જે રચનો માટે થઈ તેઓ તો હસ્તીમાંથી આવશે માટે આ અહુનવધતીમાં હસ્તીની રચનાની જગતનો ચિતાર ગુહ્ય રીતનો છે એટલે હસ્તીમાંના આસ્માનોને લગતા પાંચ વર્ણોના રવાનોની અમુક વર્ણને ટેકવવાની મુળ મહદ આપનાર સ્ત્રોતીક રચનાનો ભેદ તેમાં છે. આવી સ્ત્રોતીક રચનાના ભેદની ઉદ્દેશ્યમણમાં રવાનોની આમદ નીચે ઉતરવું એક જગા રોકે છે. હસ્તીના આસ્માનોની અંદર નહીં સુધરતા રવાનોને પાંચ વર્ણમાં અમુક રીતે ગોઠવેલા છે તેવા તે બધી રવાનોની પાંચ વર્ણોમાંની એક સનીની વર્ણના રવાનોને તેઓની તનોમંદ હાલતમાં દોરવનાર અમુક ગાથીક યજ્ઞત છે. તે ગાથીક યજ્ઞતની તે પોતાને લગતી વર્ણને દોરવવાની અમુક વસીઅત છે જે અશો જરથુશ્ત્રને મલી છે અને તે પ્રમાણે જરથુશ્ત્રને ખીજી ચાર વર્ણોના રવાનો માટેના ગાથા યજ્ઞતની વસીઅત તેઓને લગતી તે તે વર્ણને દોરવવા માટે મળેલી છે. જરથુશ્ત્રે તે સનીના વર્ણની દીનને-તેમ ખીજી ચાર વર્ણોની દીનને તેઓને બર વખતે ઉગાડવા માટેનો સરસામાન કાધો છે-જે બધું મીનો ગાસના ઉભા થવામાં સમાય છે-આ બધો ભેદ અહુનવદ ગાથામાં તે ગાથાના માંથ્રોની સ્ત્રોતીક રચનાની તલેસમેમાં રહેલો છે. આખા અહુનવદ ગાથામાં નવા ચાલતા દરેધો ખદાતના પહેલા ૪,૦૦૦ વર્ષમાં છુટા રહેલા અઝી દેહાકે માનવોની મનસ્વીને બગાડીને-ધનામીનની મદદથી પોતાના સાહેબ અહીરીમનને માટે તુરેખાદ વક્ષ કે જેને ગાથામાં અએષમ તરીકે ઓળખેલો છે તેને ઉભો કરીને શરૂઆતની દુન્યામાં કેહોર વરસાવ્યો તેનું બ્યાન અને તે કેહોરની સામે અહુરમજદે સાત અમશારપંદોની સાથે બહોર થયલા જરથુશ્ત્રના કેહુર્પ મારફતે ઉપધરી-દખ્યુ ઉપર મીનો ગાસ ઉભી કરાવી છે તે મીનો ગાસમાંથી, જરથુશ્ત્રના તે કેહુર્પને રાખતા અશો જરથુશ્ત્રે ગેતીમાં તેવી ગાસ ઉભી કરીને પછી જગતમાં બલી વ્યવસ્થા કાધી-તે બધાનો ભેદ રહેલો છે. જગતને ગેહિશોનું ફરજંદ કહ્યું છે. બાપને ફરજંદ સાડ જેવી કાળજી હોય તેમ ગેહિશોને જગત માટે કાળજી છે એમ બતાવ્યું છે. જગતનું સુખ કે દુખ તે ગેહિશોના સુખ અને દુખ તરીકે ચીતારેલા છે. જગતની છેલ્લી શુભ નેમ ફ્રશો-મદ તરીકે ઓળખાય છે કે જેને માટે ગેહિશોની ખીશ્કારી બતાવી

છે. ગેઉશોને બળી રહેતા જગતના ચેરાધ માટેના તેલરૂપની બતાવી છે જેણીઓ તે દીવાને બળતો રાખી તુરેઆદ વક્ષના ક્ષત્રના અંધકારમાંથી તે જગતને ક્રશો-ગદ્ તરફ લઇ જઇ રહે છે. ગેઉશોના આવા ચેરાધને સમે રાખનાર, તે ચેરાધ ક્રશો-ગદ્ લગી પુગી રહે બળતો રહે તેવી બંદોબસ્તી કરનાર તરીકે જરથુસ્ત્રને લીધેલા છે. ત્યારે ૨૮ મા હામાં જગતની વૃદ્ધિ અશો જરથુસ્ત્ર મીનો ગાસની મદદથી કરી રહે છે એમ ગેઉશની ખુશાળી થઇ રહે છે તેનો ચીતાર આપેલો છે કે જેમાં પાંચ મહેલો યરનો વીગેરેના ગુહ્ય બ્યાનો પડેલા છે. ગેઉશોની ખુશાળી આવી રીતે થઇ તેની અગાઉ ગેઉશોની ધમી હતી. ધનામીને શેતાન અને અઝીની મદદથી લોકોની ખુરી કરણીમાંથી કાળી કુદરતનો ફાટ અએષમ-તુરેઆદ વક્ષ બાંધેલો હતો જેમાંથી જગત ઉપરનો અધમ પાપોનો વરસાદ પડતો હતો-જેને અટકાવવા ગેઉશો મનન કરી રહ્યા હતા તેનું વર્ણન પછીના ૨૯ મા હામાં છે જે નીચે જોઇએ.

હવે હા ૨૯ ના ભેદો શરૂ કરીશું.

ગેઉશ ઉરવા ગેરેઝદાનો ભેદ એટલે ગેઉશ ઉરવાનનું મનન; શા માટે? બીજા ફકરામાં જણાવેલા દ્રેગવોદેબીશ અએષમ એટલે ખુરા લોકોની બદ મનસ્વીમાંથી ઉગેલા એશમ દેવ જેને તુરેઆદ વક્ષ કહે છે તેનાથી જગત ઉપર પડતા કહેરનો અટકાવ કરનાર ઠેડવેલા અગાઉથી નક્કી કીધેલા સરદાર જરથુસ્ત્રની માંગણીનો ચીતાર.

ઉપર કહેલા જગતના ચેરાધને બળતો રાખવામાં ગેઉશોને કેવી મોટી મુશ્કેલી પડે છે-અહીંએ ઉભી કાંધેલી તુરેઆદ વક્ષમાંથી એટલે દ્રેગવોદેબીશ ખુરા દરવંદો આશમોધોથી ઉભા થયેલા અએષમ ખુરા ગુજારો અને તેઓમાં ઉભી થયેલી ખુરી અએષમની શક્તિની ખુરી મનસ્વીથી એટલે કાળી કુદરતના વંદોબ્યામાંથી અધમ પાપોની ખુરાઇનો પવન તે ચેરાધને બુજાવવાની ધમકી આપી રહે છે, માટે તેણીઓ દાદારની પાસેથી સરદાર કે જે ઉતરવાનો છે તેને ઉતારવાની દુઆ ગુજારી કરી રહે છે તેનો ચીતાર આપેલો છે. આવી દુઆ ગુજારીને-તે દુઆ ગુજારી માટેના મનનને ગેઉશ ઉરવા ગેરેઝદા તરીકે ઓળખાવેલું છે. કહે છે કે 'કહુમાઈ મા શ્વરોજ્જમ'—કેણે માટે મને તમોએ ધડી એટલે ઉદયોગ કરીને સત્ય કમાવવા મને કીધી છે; તુરેઆદ વક્ષ જે દ્રેગવોદેબીશ ખુરા દરવંદો આશમોધોના અએષમ ખુરી ઇચ્છાના ગુજારો થવાથી થયો છે અને

તેમાંથી બુરાઈ જે થઈ રહે છે તેને ખેડીને તેમાંથી સત્ય ઉભુ થવાજ મને આ મારી મારેથી થતી આ હા-નાના બેઠની જગતને કીધું છે એ વીધે હમે બીગુમાનજ છીએ. બલેને આજે હમારી પીઠ ઉપર આ જગત ઉપર અએવેમો-હુજરચ-રેમો-આહુપુયા દર્શતા તેવીશ્યાનો બુરા અધમ ભાર હોય-પણ તે બધું ઇનસાફથીજ છે-તારી હીકમત જે ક્રશો-ગદ્ લાવવાની છે તે ક્રશો-ગદ્ને ઇનસાફથી હદ મારીને લાવવા માટેજ આ બધું છે માટે હમે તે બધાને ખમી રહીએ છીએ. કેમકે તમે તે નર કે જેને તું મોકલશે તેના વગર આ બધાને સમારી શકવાના નથી;- નોઈત મોઘ વાસ્તા ખમત અન્યો તારા તરફના મોકલેલા વગરનો બીજો કોઈખી મારી ઉપરની બલી ખેતી કરનાર થશે નહિ-માટે હમે દુઆ કરીએ છીએ કે મોઘ સાંસ્તા વોહૂ વાસ્તરયા=તે બલા ખેડુતને જાહેર કરો કે હમે તેને એરતેકબાલ કરવા આગળ વધીએ. આમ પહેલા ફકરાનો બેદ છે.

અશો જરથુશ્ત્રને
 ગતીના સરદાર તરીકે
 ગતીમાં તેમ નીસ્તીમાં ઉત-
 રવાનો રાજ; સરદાર તરીકે ઉતરીને
 ગતીમાં સમારકામ કરવા લેવણને અપા-
 ચલા અહુરાના માંથ્ર-સ્પેન્તનો અધીકાર કે
 જેથી તેવણે જન્મ અગાઉથીજ મીનો ગાસને ઉભી
 કીધેલી તે ઉપર; જેમ તે ઝમાનમાં એટલે દરેકો ખદાતની
 શરૂઆતના પહેલા ૪,૦૦૦ વર્ષમાં કે જ્યારે અઝી છુટા
 હતો-દમાવંદ ઉપર બંધાયેલો નહિ કે જ્યારે અઝીએ લોકોને
 દરવંદ અને આશમોઘ કીધેલા તેવા લોકોની અધમ ગતી કે
 જેને બીજા ફકરામાં દ્રેગવોદેખીશ કહી છે તેમાંથી અએષમને એટલે
 ખુરી ઇચ્છારૂપ શક્તિ કે જેને તુરેઆદ વક્ષ કહે છે તેને કે જી
 કુદરતે ઉભો કીધેલો, માટે તે દ્રેગવોદેખીશ અએષમની સામે
 તેને વાદાયોઈત પાછા હઠાવવા માટે કુદરતના સાહેબ સ્પે-
 નામીન અહુરમજ્દ અમશાસ્પંદાની સાથે કદીમ-
 યાતથી જાહેર થયલા જરથુશ્ત્રના કેહ્યને અહુ-
 રાના માંથ્ર-સ્પેન્તનો અધીકાર અપાવીને તેની
 રૂયે મીનો ગાસને તે સ્પેનામીનની કુદરતના
 વીસ્તારમાં ઉપધરી-દખ્યુમાં ઉભી કરાવી-તે
 બધાની શરૂઆતનો ભેદ ગેઉશોના મન-
 નમાં છે, જે મનન ગેઉશ તપન તરીકે
 ઉપર જમ્ તે બધી તૈયારી જોધને
 અશો જરથુશ્ત્રને ગતી ઉપર
 ઉતરવા એશતકબાલ કરવાના
 મીથ્રો કરી રહે છે તેનો
 ભેદી ખ્યાલ.

આ રીતે મનન કરનાર ગેઉશ ઉરવાની મનન કરી રહેલી બએાદીક
 ગતીના અર્ધાંગને અર્ધિયાં ગેઉશ તપન તરીકે ઓળખે છે. ઉપર જોયું
 કે ગેઉશોના તેજમાંથીજ જગતનો ચેરાધ બળી રહે છે એટલે ગેઉશ
 તપન પોતે જગતને દાદારની હીદાયતથી તપ્ત કરી રહે છે. તેથી

બલાધને વધારે છે-પુરાધનો જાર ખમી રહે છે. પુરાધનો જાર વધે છે
 માટે તેને ઓછું કરવા બલાધની માંગણી કરે છે. જરથુશ્ત્ર તે વાસ્તવ ખેડુત
 છે કે જે બલાધ ઉભી કરવાનો ઉદ્દેશ કરી રહે છે. અહિંયાં ગેઉશ તપન
 અપને એટલે દાદારની વ્યવસ્થીક શક્તિને પ્રુછે છે કે કથા તોય ગવોય
 રતુશ=કેવા પ્રકારનો તે સરદાર હોય કે જે ગવની કુદરત અને તેથી
 થતી જગતનો સરદાર થાય એટલે પુરાધને ઓછી કરીને બલાધને જોર
 આપે. પછી અપની શક્તિ જે તેણીમાં છે તે સચેત થઈને તેણીને જાન
 કરાવે છે એટલે ગોવા અપ તેણીને કહે છે કે:-હીમ દાતા ખ્યન્તો
 હદા વાસ્ત્રા ગઓદાઓ ધ્વખ્ષો: ગઓદાઓ=બલા કાયદા કે જેથી
 ગવ જીંદગી વધે તેવું કરનાર ધ્વખ્ષો સરદાર કુળ મુખ્તાર તે હશે કે
 જે સરદાર તેણીને એટલે જગતને માટે હદા એટલે સદા ચાલે તેવા-
 ચાલતા ૮૧,૦૦૦ વર્ષ લગી રહે તેવા વાસ્ત્રા દાતા=નીયમો-કાયદાઓ-
 બલી ખેતી બલો ખચાવ કરી આપનારી મીનોધની સાથનો સંબંધ રાખ-
 નારી સંસ્થાઓ કરી આપે કે જેથી દ્રેગવોદેખીશ=દરવંદો આશ્મોધીમાંથી
 થયલા અએષેમ=ખુરી ઇચ્છાવાલો એશમ દેવને એટલે તુરેખાદ વક્ષને
 વાદાયોદત=પાછળ હઠાવે એમ વાસ્ત્રા=બલી મીનોધ સંસ્થાઓ ઉભી
 કરીને જગતને તેની ખરકકતથી સદા ચલાવ્યા કરે. ત્યારે દ્રેગવોદેખીશ
 અએષેમ શબ્દ તુરેખાદ વક્ષની પુરાધનો ભેદ બતાવે છે કે જેને જરથુશ્ત્ર
 વાદાયોદત પાછળ હઠાવે છે. અહિંયાં ત્યારે અશે જરથુશ્ત્ર મીનો
 ગાસ ખાંધી રહે છે કે જેની મદદથી તેવણુ જગતની ઉપરનો તુરેખાદ
 વક્ષના જોર જુદમને તોડશે તેનો ભેદ ખુલે છે. આવી ચલવલોને તે ગેઉશ
 તપન જોઈને આવી રીતે જેમ આ ખીખ ફકરામાં છે તેમ જાહેર કરે છે.
 પછી આ મીનો ગાસ કે જેને ઉપર થઈ રહેલી ગેઉશ તપન જોઈ રહે છે
 તેની સેફતને માટે કહે છે કે. કેમ હોય ઉશ્તા-અહુરેમ: કાણુને એટલે
 આવા જરથુશ્ત્રને કે જે આવી ગાસને દાદારના નાયબ અપની સાથે રહી
 ખાંધી રહ્યા છે તેને ઉશ્તા અનંત સુખનો લાવનાર સાહેબ તરીકે ખરેખર
 ઠેકવેલો છે-જગતની ઉપરનું દુખ હવે તે ખરેખર દુર કરશે. માટે કહે છે
 કે થે દ્રેગવોદેખીશ=દરવંદો આશ્મોધી કરનાર-અતી પાપોના ઉભાવનાર
 અએષેમ ખુરા એષમને=લોકોની મતીને ખુરી કરનાર તે દેવને તે અઝીને
 તે અઝીએ ખાંધેલા તે તુરેખાદ વક્ષના કીલ્લાને વાદાયોદત=ખરેખર મારી
 હઠાવશે-પાછળ પાડશે. આમ ગેઉશોના મનનનો ભેદ છે. જગતની પુરા-
 ધનો અને તેની સામેના ઇલાજ કરવાનો ભેદ આપેલો છે.

ગેઉશોનાં મનન તરીકેના ગેઉશ તપનનો શુભ જવાબ એટલે
અપને પુછેલા જવાબનો પ્રતીઉત્તર; જરથુશ્ત્ર તે કેણુ કેવો
હોય અને હાલના તેવણના પેશ-રવોથી તે ઘણુજ ઉંચ
કાંચ હોય? જરથુશ્ત્રની અગાઉના તેવણના પેશરવો
તરીકેના પચ્ચોધયેર્-તકએષો, તેઓની લાયકાત.

જ્યારે ગેઉશ તપન અશો જરથુશ્ત્રને સરદાર તરીકેના ઉતરવાનો
બેદ સમજે છે ત્યારે તેણીના મનનનો જવાબ તેણીને મળે છે. ગેઉશનું
ભાન એટલે રયોમંદ ગતી અષ=વ્યવસ્થાના બેદને પુગીને પછી જાહેર
કરે છે એટલે અષ તેણીને જે જવાબ આપે છે તે જવાબને જાહેર
કરે છે કે ગવોધ=જગતના જીવ-જનને અદ્વએષો=દુખ રહી-
તના કરનાર તરીકે સરેજા=અલીસ્ત સરદાર અધીકાર સાથનો નથી.
અહિંયાં કહે છે કે મીનોષ સામગ્રી જેવી કે અશો જરથુશ્ત્ર મીનો ગાસ-
માંથી ઉભી કરે છે તેવી સામગ્રી સાથનો કેાષ સરદાર નહી હોવે જગતમાં
તેઓ શાંતી પાંચરી શકતા નથી. તેઓ તેટલા માટે નીચક જેવા થઇ પડે
છે માટે કહે છે કે અવએષેમ=તેઓ જેઓ પચ્ચોધયેર્-તકએષો છે-
જગતની જુરાઇ સામે લડીને ગેઉશોનો ખચાવ કરી રહે છે, તેઓમાંનો
કાષ્ટળી આવી ઉપર કહેલી મીનો ગાસની સામગ્રીના બળ વગર નોંધત
વીદુથે યા પવધતે આદ્રેંગ એરેષ્યાઓંધહો : યા=તેવા અધીકારની
ગેરહાજરીમાં 'આદ્રેંગ'=લલાઇ ઉપર ચાલનારાઓને આખરદારોને 'એરે-
ષ્યાઓંધહો'=સત્યવાનોને આગળ વધારી શકે-તુરેષ્યાદ વક્ષના જુદમમાંથી
ખચાવી શકે, કેમકે તેઓ મીનો ગાસની સામગ્રી વગર ગેતીમાં એવી
સંસ્થા કરી શકતા નથી કે જે સંસ્થાને જોરે હમો યજતો-અષ વહિસ્તના
ખાદેમો તે સંસ્થામાં આવીને તેઓને તે કામમાં મદદ કરી શકીએ એટલે
તેઓ એવો પાવ મહેલ બાંધીને ઝઓથ્ર આલાતો કરી શકતા નથી, કે જેથી
તુરેષ્યાદ વક્ષનો દોર નાશ પામતો થાય અને ઉપર કહેલા લલાઓની
વૃદ્ધિ થાય. માટે કહે છે કે હાતાંમ=તે લલા હયાલી ભોગવનાર નરો તે
પચ્ચોધયેર્-તકએષોમાંનો હવો=કાષ્ટળી પોતે એવો અઓજિશ્તો=
જોરાવર કુદરતની અઓજની શક્તિવાળો નથી કે યહમાધ=જેઓએ
પોતાને માટે એટલે પોતે જવેંગ જિમા કર્દુષાઃ જવેંગ=મુરાદી મિથો
બળ લાવનાર આલાતો કર્દુષા=ઉભા કાંધેલા હોય, કે જે આલાતોમાં
હમો યજતોને જિમા=પુગી આવી વસીને જગતની જુરાઇને તોડી શકીએ.
અહિંયાં જગતમાં તે વખતે કામ કરતા પચ્ચોધયેર્-તકએષો જેઓ

જરથુસ્ત્રના પેશરવો છે, તેઓની નીશફળતાનું કારણ બતાવેલું છે, કે તેઓએ મીનો ગાસ એવી બાધી નથી કે જેથી ગેતીમાં પાવ મહેલો-આલાતો થઇને આબાદી થાય. એ કામ તો અશો જરથુસ્ત્રનુંજ છે કે જે કામને એટલે ગાસને બાંધવાનાં કામને તેવણુ એટલે જરથુસ્ત્રનું અમશા-સ્પંદોની સાથે ઉજી થયલું અમર યજ્ઞતી કેહપ' જરથુસ્ત્રના ગેતીમાં જન્મ અગાઉથી કરી રહ્યા છે. એમ ત્યારે ગેઉશનાં મનનની વીગત છે. ગેઉ-શોનાં મનનમાં ગેઉશ તપન આવે છે તેમ ઉપર કહેલા પઓઘર્યો-ત્કએષોનાં મનનખી આવે છે કેમકે તે બધાઓખી આ ગેઉશોનાજ હમકાર છે. જ્યારે ગેઉશોના અને તેઓનાં મનનનો આવો જવાબ મળે છે ત્યારે પછીથી તેઓ તે દાદારના શુકાના કરે છે અને કહે છે કે જે બધું થાય છે-પાપો થાય છે-પુન્ય થશે-જરથુસ્ત્ર ઉતરશે તે બધુંજ તે સાહેબની જાણમાં છે, જે બધું ઇનસાફીજ ખુરાઇની હૃદ લાવવાની છે માટે હવેનો ચોથો ફકરો તે સેપાસદારી બતાવે છે.

મઝદા ઉપરની ગેઉશોની અને પઓઘર્યો-ત્કએષોની ફેદાગીરી; તેનુંજ ધારણ થાય હુમો તેના બંદા છીએ જેમ તે ચલાવે તેમજ હુમો ચાલીશું, આવી શુકગુજરીનો ચિતાર.

હવે પછીથી ગેઉશોના મનનથી થતી થયલી શાંતીના નતીજથી તેઓ એટલે ગેઉશો તેમ જરથુસ્ત્રના પેશરવો તે સાહેબની શુકગુજરી કરે છે તેનો બેદ આપેલો છે. કહે છે કે જગત ઉપર અધમ પાપ છે-અઝી લોકોની મનસ્વી ફેાડી નાંખીને કાળી કુદરતનું જોર તુરેઆદ વક્ષની કીલ્લેબંદીથી વધારી દે છે અને પઓઘર્યો-ત્કએષો લાચાર થઇ પાછા હઠે છે તે બધુંજ કંઇ અલલટપ્પે નથી-તે બધું તે સાહેબના હિસાબ વ શુમારથીજ છે-તેના ઇનસાફીજ છે-તેની જાણમાંજ છે, માટે કહે છે કે મઝદાઓ સખારે મધરિસ્તો=મઝદા દરેકે દરેકનો જાણકાર દરેકને ગણુ-ત્રીમાં લેનાર છે-દેવો માનવોથી જે કંઇખી થશે તે બધુંજ તેની જાણમાં તેના ઇનસાફના કાણુમાંજ છે. 'હુવો વિચિરો અહુરો'=તે પોતે ખોદાય છે એટલે તે બધાનો ભોગવાવનાર છે; 'વીચિરો'=ઇનસાફી દરેકને ચાલવા દઇ હદને લાવવા માટે તે તૈયાર ઉભેલો છે-જે કંઇ થાય છે તે તેની કરમ બક્ષેશજ છે, માટે તારીજ મરજી થાય 'અથાને અંધહુત'=હમારે માટે તે કંઇખી થાય 'યથા હુવો વસત'=કે જે તેં થવા ધાયુ' હોય.

ગેઉશોના મજા ઉપરના અડગ વિદ્યાસથી ગેઉશોને થતું સાત
કાળનું જ્ઞાન-માનવની માફક ગેઉશો યજ્ઞતોળી જગતના
દારંગીપણાનો ભેદ તે સાહેબના પેવંદ વગર જાણી શકે
નહી-ગેઉશોનો વિદ્યાસ તે જ્ઞાન લાવી આપે છે માટે
માનવેથી અડગ વિદ્યાસ રાખવો કે પછીથીજ જ્ઞાન-
જ્ઞાન આવે તેનો ચીતાર.

અહિંયાં ગેઉશ ઉરવા કે જેવણના બચોદીક ભાગ તરીકે ગેઉશ
તપન છે તેવણની ઉપર એટલે જગતમાં જે કંઈ તુરેખાદ વક્ષની અવધી
મધ રહે છે તે અવધીનાં ચલનને ચાલવા દેવાની મકદુર હસ્તીનાં આસ્મા-
નોના દબારથીજ આવે છે. જે કંઈ માનવો છુદ્ડ કરે કે ભલું કરે
તે પ્રમાણે હસ્તીનાં તે સાત આસ્માનોની ઘંટી દળી આપે છે.

હસ્તીનાં તે સાત આસ્માનોની ઘંટીને ચલાવનારને અહિંયાં ‘ગેઉ-
શ્યા અજ્યાઓ’ કહી છે. ગેઉશ ઉરવાની ઉપર ત્યારે જે કંઈ તુરે-
ખાદ વક્ષનો સેતમ પડે છે તેને ચાલવા દેવા આ ‘ગાવે-અઝ’ની મદદ
આપે છે. પણ તે ગેઉશ ઉરવા તે ગાવે-અઝ સાથે રીસાતી નથી. પણ
તે બેઉ ગવો તે સાહેબની સેતાયસ્ન કરે છે અને કહે છે કે ‘દવધદી
પ્રેરેસાખ્યો’=આ બધા સવાલો જે પુછાયા છે કે જેમાં શક આવી જાય છે કે
કાંય ‘ગાવે-અઝ’=ખુરાધને ચાલવા દેવામાં મદદ આપતી હશે, -આવા બધા
સવાલોનો એટલે જગતના દારંગીપણાના ભેદનો ‘હુયત’=જે કંઈ ભલો ફેસલો
મળ્યો છે તેથી હમો બેઉ ગવો ઉશતાનાધરા જશતાનાધરા=શુક્રગુળ-
રીના હાથો ઉંચા કરી ક્રિનેમ્ના=તારી સેતાયસ્ન કરીએ છીએ અને જે
કંઈ મધ રહે તે વીધે તારી ઉપર જરાબી ગુમાન લાવતાજ નથી. ‘ગાવે-
અઝ’=થોડુંકને માટે સાત આસ્માનોની ઘંટીમાંથી તુરેખાદ વક્ષને
પોખવનો સામાન આપે તે તેમ ગેઉશોને ખમવું પડે તે બધાને વીધે જે
જ્ઞાન તેં આપ્યું છે તે ઉપર હમો બીગુમાન છીએ, કેમકે બધુંજ કર
અને જોનાં સિદ્ધાન્ત ઉપર છે, માટે આ સિદ્ધાન્ત હમો જગતને જાહેર
કરીએ છીએ કે માઝીના કેશાશોથી ગમે તેવો દારંગી પ્રભાવ જગતમાં
જામે છતાંબી સત્યને આળ આવતીજ નથી. ‘નોધત્ અરેજેજ્યોધ
ક્રુજ્યાધતિશ’=સત્ય પ્રમાણે ચાલનારને નાશ જેવું કંઈજ નથી. ભલેને
થોડુંકને માટે માઝીના તેના ગુનાહને લીધે માર પડે પણ તે ક્ષણભંગુર
છે પછીથી તો આજેજત બલીજ છે. ‘નોધત્ ક્રુજ્યન્તે દ્રેગવસ પધરી’=
મીત્રોષ રીતના ખેડુતને-સ્વાનને માટે જીંદગી ગુજરનારને જગતની માયાનું

બાંધન બાંધી શકતું નથી, જગતનો ભુલાવો તેને બમાવી શકતો નથી—
 બલેને લોકો તેને હસે પણ તેથી તે કંઈ શરમાતો છેતરાતો નથી—પણ તે તો
 સરળ રસ્તે જવાનોજ. આવી રીતે જગતના મામલાનો ચિતાર આપેલો છે.
 જગત ઉપરની અધમ ખુરાષઓ લોકોની પોતાની ખુરી કરણીને લીધેજ છે. ખુરી
 કરણીને પોખનાર તેજ હસ્તીનાં સાત આસ્માનોની ગાવે—અઝ છે અને તેનો
 જવાબ આ ગેતી ઉપર એટલે ગેઉશોની ઉપરજ છે. ‘તુરેઆદ વક્ષ’ના પહાડને
 કાળી કુદરત ઉભી કરીને ગેઉશોની જગતને એમ બલેને દાખે પણ આખરે
 તો તે સાહેબ મહેરબાન મદદે આવશેજ—જરથુશ્ત્રને ઉતારશેજ. મીનો ગાસ
 જે તેવણે બાંધી છે તે હવે બાંધાઈ રહી; ગેઉશોના મનનની શુક ગુળરીએ
 તેવણને તેમાં મદદ કીધી, બહી દુઆ મુસ્તગ્ગ થવાનો હવે વખત
 ઉગ્યો—હવે દાદાર મુનાદી કરે છે કે જરથુશ્ત્ર ઉતરશે માટે તમે તેને
 એસ્તકબાલ કરવા તૈયાર રહો. હવે પઓધર્યો—તકએષો જેઓ તુરેઆદ
 વક્ષથી માર બાઈ નીરાશ થય્યા છે તેઓને હીમ્મત મળે છે અને તેઓ
 તે ખુરાષ સામે છેલ્લો બચાવ કરી રહે છે અને મુનાદી પાંચરે છે કે
 જરથુશ્ત્ર ચંદ વખતમાં ઉતરશે.

જરથુશ્ત્રના કેહપની થવાની યોજના અગાઉથીજ એટલે સૂઝી
 રચનાની અગાઉથી થયલા અહુનવધર્યથીજ થયેલી છે. હવે
 ખરવકત ઉગ્યો છે માટે તે કેહપ માનવ અવતારમાં ઉતરશે,
 કે જેવણ વગર તુરેઆદ વક્ષને કોઈખી અટકાવી શકેજ
 નહી. ગેઉશોના મનન અને શુક ગુળરીનો ભલો નતીજો.

અહિંયાં કહે છે કે તે સાહેબ ‘વકુશ’ છે એટલે ખુરાષ અને બલાઈ
 બેઉને વણીને એક કરીને પોતાના અંગ ઉપરના ક્યાવ તરીકે તેને લેશે.
 માટે તે સાહેબ ‘વ્યાનયા’ છે, સાતે સાત કાળમાં જે જે બનશે
 તેનો જાણકાર અને ચલાવનાર થઈને એમ તે બલા ખુરાને વણનાર તરી-
 કેનો થઈ રહે છે. એવો તે સાહેબ હમેશાં જે કંઈ કહે તે સત્યજ હોય,
 તેનું ફરમાન કખી ફરેજ નહી. તેમાં સત્ય ઇનસાફજ હોય, તેમાં દવેશ
 કે ગેરઇનસાફ કે કોઈ તરફનો ધીકકાર હોયજ નહિ. એવો તે સાહેબ
 મુનાદી કરે છે કે ‘નોઈત અએવા અહૂ વિસ્તો’=કોઈખી અહૂ કુલ
 મુખ્તાર થવા લાયકનો અએવા=અપુર્વ રીતનો આજે જરથુશ્ત્ર વગરનો
 નથી; ‘નએદા રતુશ અપાતચિત હુઆ’=કોઈખી એવો સરદાર નથી
 કે જે અપની વ્યવસ્થા પ્રમાણે ચાલી જગતમાં અપ પાંચરે; તુરેઆદ વક્ષને
 તોડીને તેની ખુરાષ પછી પોતાની મીનો ગાસમાં વણાતી કરી શકે તેવી

સંસ્થાઓ ઉભી કરી શકે-જરથુશ્ત્ર વગરનો ખીજો કાષ્ટખી તેવો આજે નથી. 'ધ્વોરેશ્તા તતપા' = તે સાહેબે અહુનવધ્યમાં જરથુશ્ત્રની બાવીને તેવીજ જગતના થવા અગાઉથીજ ઘડી રાખી છે માટે 'અત્ છ ક્ષુયન્તએચા વાસ્તરયાઈચા' = ખરેખર તું જરથુશ્ત્ર 'ક્ષુયન્ત' બલો ઉદયોગ કરાવીને પાર પાડનાર ખુરાઈ બલાઈમાં વણાય તેવો કારસાજી કરાવનાર 'વાસ્તર' મીનો ખેડુત છે. એમ અગાઉથીજ બાવીએ તુને ઘડ્યો છે.

સૃષ્ટી-રચનાની શરૂઆતના પરાના કાળમાં અહુનવધ્ય પ્રમાણે યોગ્યલી જરથુશ્ત્રના કેહુર્પની નેમણુક કુલ જગતના તારણુહાર તરીકે-કુલ જગતના ખંદાખસ્ત કરનાર તરીકે-ગેઉશોના હુમકાર તરીકે; જગતના તારણુ અર્થે-ગેઉશોના સાચ્યા હુમકાર થવા અર્થે માંધ્ર-સ્પેન્તના આશીશોને જગતમાંના ચાલુ દરેઘો ખદાતમાં ઉતારવાને તેવણુને અપાયલો અધીકાર. માંધ્ર-સ્પેન્તને દીનની સંસ્થાઓમાં સિધ્ધાન્તોમાં માંધ્રોમાં યસ્તોમાં પાવ મહેલ આલાતોમાં એવણુ ઉતારેલા; માંધ્ર-સ્પેન્તનો અહુરાનો અધીકાર તેવણુને તેટલા માટે મલેલો કે જેથીજ ગેતોની નવરચના તેઓ કરી શક્યા, કે જેમાં તે માંધ્ર-સ્પેન્તની ગેરહાજરીને લીધે તેવણુના પેશરવો નાકામ્યાખ થયલા.

જરથુશ્ત્રને 'તતપા' = અગાઉથી દાદારે જગતના 'અસ્તો' તરીકે હાતોખર તરીકે થવા નેમેલો છે તેનો બેદ જાણ્યા પછી હવે માંધ્ર-સ્પેન્ત શું છે-તેનો અધીકાર અહુરાને છે તેથી શું થઈ શકે અને જે માંધ્ર-સ્પેન્તનો અધીકાર જગત માટે જરથુશ્ત્રને મળે છે કે જેથી તેવણુ 'ફનેવિષા ગેઉશ ઉરવાન' = ગેઉશ ઉરવાનની ખુશાળી કરી શકે છે તેનો બેદી પરદો ખુલે છે. માંધ્ર પોતે 'આખૂતોઈશ' છે એટલે ખુરાઈ ખર લાવી આપનાર, સેતાયસ્ન કરવા માટે લાયક, જગતમાં નેઆમત અને કરમખક્ષેશ અપાવનાર-જગતની વૃદ્ધિ કરાવનાર આશીશો તરીકે છે. પરા કાળતું ઉગવું-ના, તે અહુના અસુન્ય દરયાવમાંથી સુન્ય હુદાઓંધહોતું જગૃત થઈ-જાત હોશેખામ શરૂ થઈ કાળોતું શરૂ થવું માંધ્ર-સ્પેન્તના આશીશોથીજ હતું. આશીશો વગર જગત ચાલી શકેજ નહિ. માટે કહે છે કે 'અહુરા અપા હજઓવો' = અહુરાએ પોતે અપની સાથે સહકાર

કરીને એટલે અપ-વ્યવસ્થા અને ધનસાધના અચળ નીચમ પ્રમાણે ‘માંથ્રો’ને બનાવ્યા. અહુરાએ માંથ્રોના આશીશોથી જેઓ ખુદને માંથ્ર-સ્પેન્ત કહે છે તેથીજ જગતને રચ્યું. જગતની અંદર શું અશવનો કે જેઓને ઉરૂષ-એધખ્યો કહે છે તેઓ, કે શું ગુનાહગારો કે જેઓને મરેતએધખ્યો કહે છે તેઓ બેઉને માંથ્રો વગર ચાલેજ નહિ. ગુનાહગારો જીવે છે, તંદરોસ્તી ભોગવે છે, જગત ઉપર ચાલે છે, તેથી માંથ્ર-સ્પેન્તના આશી-શોથીજ છે, તેમ ‘ઉરૂષએધખ્યો’ = મોટા અશવન બકતો દાદારના પથ તરીકત ઉપર ચાલી રહે છે તે ખુદની ખુદીથી નહી પણ આ માંથ્ર-સ્પેન્તના આશીશોથીજ તેમ કરી રહે છે. પુછે છે કે આ ‘માંથ્ર-સ્પેન્ત’ શું કરે છે? જગતને રચે છે, જગતના લોકોનો ભોગવટો કરાવી સખ જઝા અપાવીને ‘મેરેતએધખ્યો’ = ગુનાહગાર હાલતમાંથી ‘ઉરૂષએધખ્યો’ = અશવનોની મુક્તિની હાલતે લઇ જાય છે. આ માંથ્ર-સ્પેન્તની આવી આશીશરૂપ કરમબક્ષેશ આપવાની ગતીને અહિંયાં ‘ગવોઇ દ્વીદ’ તરી-કેની ચીતારેલી છે. માંથ્ર-સ્પેન્ત ત્યારે દાદારનો મહાન બળીશ્ત અધીકાર છે-દાદારનું ઝઓથ્ર છે-તે એક ઝઓથ્રમાંથી દાદારે ૩૩ અહુ અને ૩૩ રતુના ઝઓથ્ર બનાવ્યા, કે જેઓમાં અશો જરથુશ્ત્રનું કેહપ’ની તેજ વખ-તથી થઇ ગયલું હતું. હવે કે જ્યારે ચાલતા દરેઘો ખદાતના શરૂઆતના ૪,૦૦૦ વર્ષોમાં અહિં જગતનો ફનાફાટયો કરવા બેઠો છે કે જ્યારે ગેઉશોની ઉપર તે અહિનાં કીધેલા પુરેઆદ વક્ષમાંથી જબર માર પડે છે ત્યારે જરથુશ્ત્રને નીચે ઉતારે છે, કે જેવણને એજ માંથ્ર-સ્પેન્તનો અધીકાર મળેલો છે કે જેથી તેવણ અહિના પુરેઆદ વક્ષને મારીને જગતમાં બંદોબસ્તી કરે છે. આ ‘માંથ્ર-સ્પેન્ત’માંથી અશો જરથુશ્ત્ર તે દાદારના ‘અપ’ની સાથે હુઝઓશ થઇને મીનો ગાસ કીધેલી. આ ગાસમાંના માંથ્રોથી હવે જરથુશ્ત્ર આ ગેતીમાં ‘ગાસ’ પાવ મહેલ કરી આલાતો કરી નરકો કરી જાતજાતની દીની દુન્યવી સંસ્થા કરે છે, કે જે બધામાંજ આ ‘માંથ્ર-સ્પેન્ત’ના આશીશોને તેવણે દરેકના મરતબા મુજબ ઉતારેલા છે. દીનના નરકોમાં દાદારના હેમમાં-અંતકરણમાં જે છે તે બધું તેવણે નકસ કીધું કે જે નકસબંદીમાં એવણે ‘માંથ્ર-સ્પેન્ત’ વાપરેલો છે. ત્યારે દીની માંથ્રોમાં, દાતોમાં, ઉપયનમાં બધામાં તેવણે તે ‘માંથ્ર-સ્પેન્ત’ના આશીશો વણેલા છે કે જે બધાનાં કાર્યસાધકપણાથી તે બધાની બખવણીથી યસ્નોથી યજતો આકર્ષાઇને આવી પુગીને જગતને સત્યસંગ આપી રહે છે. યજતો જગતમાં આકર્ષાઇને જગતને ક્રશો-ગદ્ તરફ લઇ જાય માટે તેવણે માંથ્ર-સ્પેન્તને દીની સંસ્થાઓમાં

માંથ-ચરનમાં વણ્યો છે. માટેજ અહિંયાં કહે છે કે 'કસ્તે વોહુ મનંધહા ચેધ દાયાત એએઆવા મરેતએધિયો'—અહમનની નસી-હતમાંથી એટલે દાદારનું અંતકરણ કે જેમાં કુલ જ્ઞાન છે કે જેને અહમન કહે છે તેથી આગાહ થઇ-દાદારથી આગાહ થઇને (દાદારના) મોઢાં મારફતે એટલે યજ્ઞતો મારફતે 'ધ'—તે બધા માંથો-દીની સંસ્થાઓ કે જેઓમાં માંથ-સ્પેન્ટ છે તે બધું જગતને આપે તેવો કાણ છે—એકલો તે જર-થુશ્ત્ર છે. એમ અહિંયાં જરથુશ્ત્ર 'માંથ-સ્પેન્ટ'થી ગેઉશોનો હમકાર થઇ જગતની ઉપરના તુરેબ્રાહ વક્ષના ભારને પાપોને હઠાવી—જેને બીજા ફકરામાં 'દ્રંગવોદેખીશ અએષેમ' કહ્યો છે તેને પાછો હઠાવી જગતની નવરચના કરનાર તરીકે ચીતારેલો છે.

અશો જરથુશ્ત્રનો ગેતીના તખ્તા ઉપરનો સમ્પર પહેલો દેખાવ;
તેવણની કહેવાતી નીબ્જળતા-તેવણને કહેવાતો નહિ મળેલો
અધીકાર નામે ઇષો-ક્ષત્ર; ઇષો-ક્ષત્ર મેળવી અપાવવાની
ગેઉશોની દાદાર પાસેની અરજ; આ બધામાં શો અર્થ
છે? ઇષો-ક્ષત્ર કહેતાં દાદારના અધીકારની ફરમાન
બરદારી કરવામાં—દસ્તુરી ચલાવવામાં આવતી
બલલ એટલે ગેતીની ઉપર તેવણ મીનો ગાસના
સંબંધનો પાવ મહેલ બાંધવામાં રોકાયેલા
જેમાં દેવોની બલલ થતી—જેથી ગેતી ઉપર
તેવણની આણ નહિ વરતેલી તેના
લેહભરમો.

જરથુશ્ત્ર જ્યારે ગેતીમાં સમ્પર પહેલા જાહેર થયેલા ત્યારે તેવણની સામે ધણી નડતલો ઉભી થઇ હતી. દેવો જાદુગરો જડવાદીઓ તેવણની સામે ફાયતા હતા અને ખુદ શાહ ગુસ્તારપખી તેવણને માનતા હતા નહીં. જરથુશ્ત્રે ગેતીની ઉપર નવો પાવ મહેલ બાંધીને ગેતીની ઉપર સત્યસંગના આશીશો પાંચરેલા નહીં, માટે જડતાની મનસ્વીનું ખંડન થયલું નહીં, માટેજ જડતાના જોતીઓનું જોર તેવણની સામે થયલું જેથી તેવણ પાછા હઠેલા હતા.

હા ૨૯ ફકરા નવમાં આ નીબ્જળતાનો ચીતાર આપેલો છે, જ્યાં કહે છે કે ગેઉશ ઉરવા 'રઓશતા'—ગેઉશે ફરયાદ કીધી કે જરથુશ્ત્ર

કંઈ કરી શકતા નથી. તેવણની હાજરી સત્યસંગ પાંથરી શકતી નથી કેમકે તેવણની પાસે ‘ધર્ષો-ક્ષત્ર’નું હથીઆર નથી. ‘ધર્ષો-ક્ષત્ર’ એટલે ઇચ્છવા લાયક સત્તા કે જે યજ્ઞતો પાસે હોય તે, કે જેથી યજ્ઞતો દાદારનું દરમાન-દસ્તુરી ગેતીમાં ચલાવી શકે છે તે. આવી સત્તાથી તેવણ ગેતીમાં યજ્ઞતોના પ્રભાવ જમાવે તો એવણને ધર્ષો-ક્ષત્ર મળેલી કહેવાય. જેમ કુદરતમાં યજ્ઞતોના પ્રભાવ ગાતૂ થયેલી છે તેવી ગાતૂ ગેતીમાં તેવણ સંપર પહેલા બનાવેલી નહી. ગેઝેશ ઉરવા તેટલા માટે દુઆ કરે છે કે જરથુસ્ત્ર ગેતીમાં જલ્દીથી ગાતૂ પાવ મહેલ બાંધીને જગત ઉપર મીનોષ આશીશો માંધ-સ્પેન્તને ઉતારે કે જેથી જગતને બરેલા હાયતો. ટેકા મળે ધર્ષો-ક્ષત્રના મળવામાં ત્યારે આવેા ઉડો ભેદ છે. એવણની દાતોજરી-પેગામ્બરીના દાવા માટેની ખુરદાનો જે પાવ મહેલ તરીકેની હતી તે જ્યારે જાહેરમાં આવી, ત્યાર પછીથીજ એવણનું કામ સરળ થયું હતું. ગેતીમાં ગાતૂને-યજ્ઞવી જલ્દવાને જાહેર કરવાના બ્યાનમાં બહોળો અર્થ છે. ૨૧ નસ્કો અને બીજી ગુદય ચીજો એટલે ૨૧ નસ્કો માંદેલા ગુદય બેદોની બનાવણીઓ કે જેથી ગેતીમાં સત્યાજ જગી રહે એટલે નસ્કોમાંની બધી મીથ્રની એટલે સમજ આવવા માટેની અને માંધ્રની મંત્રોની એટલે આશીશોનો ખોરાક આપવાની અને યસ્નની એટલે પાવ મહેલો બાંધી મીનોષ કામ જરી કરવાની ચીજોને ગેતીમાં ચલાવવાનો ભેદ ધર્ષો-ક્ષત્ર શબ્દમાં છે. જેવી રીતે ગેતીમાં કાઢળી પ્રચાર ચલાવેા હોય તો તેને માટે પહેલે સંસ્થાઓ બાંધીને નવા શિક્ષકો માહીતગારો ઉભા કરવા પડે છે, તેમ દીની બાબદના પ્રચારમાંથી સરથ યા બાંધીને નવા ચેત્રાઓ ઉભા કરીને તેઓની પાસે દાનના કારોગ્યને ચલાવતો પડે છે. આવાં કામમાં પેગામ્બરને બધી નડતલો નડેલી હતી જે દીનેની યાદ તેવણ સાથે જોડાયેલી બધી દંત કથાઓમાં આજેથી મોજુદ છે, જે બધાનું બ્યાન પહેલી નીકીઝમાં આપેલું છે.

પેગામ્બરને મળેલી ધર્ષો-ક્ષત્ર ગેતીમાં ચાલુ થયેલી દીન માટે ભલી દુઆ.

છેલ્લે ૨૯-૧૦ ના ફકરામાં જરથુસ્ત્રને અને તેવણના ચેત્રાઓને તેઓના કામમાં ફતેહ ઇચ્છેલી છે. દવે ગેતીમાં પાવ મહેલો થઈ રહીને આશીશો ઉતરીને લોકોમાં સત્યસંગ જગી રહે છે. આ કામમાં જરથુસ્ત્રના દાવીરતો બધા શ્રમ ખેંચી રહે છે જેઓને ફતેહ મળે એમ ચાહેલું છે. અદિયાં અષર્વાહુરત, દાત અને ક્ષત્ર તણના બેદોને યાદ કરીએલા

છે. દુન્યામાં અપ બંદોબસ્ત જળવવા દાત કાયદા જોઈએ અને કાયદા અલાવવા ક્ષત્ર અધીકાર જોઈએ. એ બધું જો ઇનસાફથી ચાલે તોજ ગેતીમાં શાંતી રામેશની જન્મે. માટે છેલ્લી લીટીમાં કહે છે કે અએ મઝદા તુંને તેવી રામેશનીનો રાખનાર મેં ગણેસો છે. એટલે જેમ મઝદાએ જગત રચીને જગતને મુક્તિ તરફ જતું કરીને રામેશની સપ્પર પહેલી મેગવેલી છે તેવીજ રામેશની હવે આ રાદી ક્ષત્રથી સમ્યાધવાલા અધી-કારથી દસ્તુરીથી જગતમાં જરથુસ્ત્ર અને તેવણના ચેલા જમાવશે અને તેથી તેઓને અને જગતને એટલે હું ગેઉશને તારા જેવું અનંત સુખ મળશે એમાં કંઈ શકજ નથી. એમ પોતાની ખુશાળી અશો જરથુસ્ત્રથી થઈ રહે છે તેની મુનાદી જાહેર થાય છે. છેલ્લા અગીઆરમાં ફકરામાં ત્યારે એવો ભેદ છે. ગેઉશની જે મુરાદ હતી તે હવે ફળે છે ફળતી જાય જાય છે અને ફળતી જશે તેના ભેદ આ છેલ્લા ફકરામાં છે. તેથી કહે છે કે પેગામ્બર સાહેબની હીકમતથી અપ-બહુમન-ક્ષત્ર આવતા જાય છે અને આવતા રહેશેજ અને તેઓને અએ મઝદા! તું મદદ કરીજ રહેશેજ. ખોટી સીરફ વરજેશી કરવાની છે કેમકે પાવ મહેત્ર એટલે આપવાનું યઝ્ની દામ થયલું છે-આશીશો મેળવવાની સામઘી તમયાર આશીશો છે સીરફ તે બધાને લખને કામ કરવાનું રહ્યું છે. આવું કામ અએ મઝદા તમે જલદીથી કરાવો અને કરાવશેજ. એમ છેલ્લે ગેઉશની શાંતીનો ચીતાર આપેલો છે.

મુદ્ધિ પત્ર.

પાત્રું.

લીટી.

ફેરફાર.

શરૂઆતના બે યોગ્યું પાત્રું ૩ જુ	૧૭ મી	અહિનવદને બહલે વાંચો. અહિનવર
દીઆઆત્રું પાત્રું ૨ જુ	૨ જી	ફેરફારોમાં છે ને બહલે વાંચો. “ફેરફારો છે.”
નરકત્રું પાત્રું ૨૧ મું	૨૪ મી	પારેઆત્રું નંબર ૭ મુકત્રું
„ ૧૦૩ મું	૬ મી	કેહાબી બુદને ^{૧૩} પોતે ને બહલે વાંચો. કેહાબી બુદને ^{૧૪} પોતે
„ ૧૨૯ મું	૨૧ મી	કુમાર કરનારો છે તેને બહલે વાંચો. કુમાર કરનારો મંજદા છે
„ ૧૫૬ મું	૨૮ મી	અહવાને બહલે વાંચો. આહુવ
„ ૨૩૧ મું	૨૧ મી	ગલી મેળવી-ને બહલે વાંચો. ગલી મારફતે મેળવી

હવે ગાથા હા રહ ના અગ્યાર ફકરાઓની સમજ
શરૂ થાય છે. પહેલે દીનકર્દનાં ૨૧ નસ્કોમાંનાં ત્રણ નસ્કોમાં
આપેલી વીગત આપી છે. પછી આજની રૂઢીએ સમજતા
શબ્દ અર્થની સમજ આપી છે. પછી મીઠસના પોથામાં
આપેલી પહેલવી સમજ આપી છે.

પછી શબ્દ અર્થો અને તાવીલ એટલે અંદરનો ભેદ
આપેલો છે, જેમાં આ બધી જાગૃતની રૂઢીઓની ઉકેલ
એકજ પાયા ઉપર એકજ ભેદની છે તેનો ઉકેલ દ્રુમ કંઈ
રીતે તાવીલથી ખોલે છે તે બતાવેલું છે.

ગાથાનો હા રદ કે જેમાં અગીઆર ફકરાઓ આવે છે
તે બધા માટેની, દીનકર્દમાં આપેલા નરકોમાંના ત્રણ
નરકો નામે સુદકર, વરશત માન્સર અને બગાંન
નરકમાં આપેલી તફસીલવાર સમજ-તાવીલ.

સુદકર નરક (ક્ષમધખ્યા):

ગાથાના હા રદ ના અગીઆર ફકરાઓ માટે

૧. પાંચમી 'ક્ષમધખ્યા'ની પરગરદ (જાતજાતની બેપરવાહીઓ
એટલે એકમેક તરફની ફરજો ચુકવી, હમખેશી અને એખલાકના સિદ્ધાંતોને
તલાંજલી આપવી, હેવાન જેવી હાલતે પુગવું એવી બાબતો) જેને 'ફર-
મુશતન્' = બેપરવાહી કહે છે તે માટે છે. કહે છે કે બાપ અને દીકરો,
દીકરો અને બાપ, ભાઈ અને ભાઈ, દોસ્ત અને દોસ્ત, ધણી અને ધણીઆણી,
ધણીઆણી અને ધણી એકમેક તરફ બેપરવાહ થઈ રહે છે (એકમેક
તરફના માનસાઈ તરીકાની ફરજો ચુકાને હેવાન જેવાં થઈ રહે છે),
'બઝન ઝીમાન્ અંદાઝીસ્ત' = જે ચાલી રહેલા જમાનનો અંદાઝો-
તાસીર, જે 'પવન્ સીરીહ વ બન્જ' = સીરીહ અતી ઠંકુ પડવું-ખુબક
જેવા થઈ રહેવું અને 'બન્જ' = હદની બહારની મજાહ મેળવવી તે બેઉની
વચમાં રમી રહે છે તેને લીધે છે તે બાબત માટે છે. પણ ગાથાનો
મીનો તો ગાથાઓને અંતકરણથી યાદ કરનારાઓ તરફ, ગાથાઓને
ભણનારા-યાદ કરનારાઓ તરફ બેપરવાહ નથી (એવા બેદો વીધે છે).

૨. ગાથાના મીનોની ફરયાદ, એરપત અને દસ્તોબર જેઓ 'ઉઝ-
હહી' પેલી ગેહાન તરફ પસાર કરી ગયા છે તેઓ માટે છે, કેમકે તેઓનાં
પોતાનાં 'કેહુપે' એટલે તેઓએ કીધેલી નેકીના ગુબારો (અને તે
ગુબારોમાંથી ઉતરી રહેવા જેવા બલા આશીશો) તેઓના દેશની ઉપર
ઉતરી શકતા નથી-જેને લીધે (આશીશો નહિ ઉતરતા હોવાને લીધે)
તે દેશની અંદર સખતાઈઓ-આફતો-આશમેગો-દીનને તરછોડનારાઓનો
જન્મ (થઈ રહે છે એવા બેદો વીધે છે).

૩. ગાથાના મીનોની સર્વોત્તમ સત્તાનું જોર (કેવું છે તે ઉપર)
અને રાદી ગતી સલતા રવાનને 'દુશઅહૂ' = ખુરી દુન્યાના બંદ-
માંથી, તનના અને આ ગેતીના આકર્ષણના બંદમાંથી છોડવી શકે છે

તે ઉપર છે. અષોષનું પહેલું સર્વોત્તમ પગથું આઝાદી=હવસ રહિતની હાલત છે.

વરશ માન્સર નરક (ક્ષમધખ્યા):

ગાથાના હા રદ ના અગીઆર ફકરાઓ માટે.

૧. છઠી પરગદ 'ક્ષમધખ્યા'ની 'ગરૂઝીરને ગોશોરૂન' = ગેઉશ ઉરવાનો બાગે ખુલંદ આવાઝ, મકકમ ઠરાવ અને તે પ્રમાણે ચાલવાનો એકરાર, જે તેણીએ 'ઓલ્ ચેહાખુનતન' = પેદાએશ તરફ, નીસ્તીની રચના (નાં તારણ માટેની ફરજ અદા લાવવા) તરફ 'કબદ્ અખદગીહ વ અનાગીહ ઝયશ મધનોગીહા ખદીતુન્ત' : ઘણી અખદગીહ = ખુરા-ખઓ દુજના જાતજાતના ચેપો, હલાકીઓ જે તે પેદાયશમાંથી થશે, જે બધું મીનો ચશમથી તેણીએ જોયું હતું, તે બધાંને મુક્તિ લાવકના કરવા તરફ (આવી ખુરી જગતની આવી ખુરી ગતીને સદ ગતી તરફ લઇ જવા) 'ખએન્ અમેશુરપંદાન્ હનજમન્ ઓલ્ અઉહુરમજદા' = અમશા-રપંદોની મીજલસમાં અહુરમજદ આગળ કરવાની 'નીવગીહ' = દુઆ ગુઝારી હતી, બળ લાવવાનું માંગી લીધું હતું, બળ લાવવા માટેનું જોર-હિમ્મત માંગ્યાં હતાં. 'અધઘશ પવન્ તનુ-અઓમંદીહ મદમ ચેહુમતુનેદ્' એટલે ઉપરનું મીનો ચશમથી જોયલું બધું તનોમંદ હાલ-તમાં થવાની ગેતીમાં જડ રીતે ઉભું થશે. જેમકે 'પવન્ ઝદન' = જે બધું મારામારીમાં, 'વ ચેકતલૂનતન' = કાપાકાપીમાં, 'રીશીનીદન,' = ઝખમી કરવામાં, 'દુજદન' = ચોરીઓ કરવામાં, 'આઝુરદન' = દુખ દેવામાં, આવી ઉભું રહેશે, તેમ વળી 'અવારૂન્ કુનિશન' = ખુરી કરણી, અને 'કામગ્ સરીતર' = નીચ ઇચ્છાઓને 'ચહુખુનતન' = આપી દેવામાં, તાબે થવામાં 'પવન્ પારગ્ ઓલ્ ઓલા-ઈ-દુશ-પાદખ્શાધ મર' = કે જેથી ખુરી સત્તાને-ખુરાઓના દોરને-ખુરી સાંપની ખસલતની પાદ-શાહીને ગોચા લાલચ મળે છે-ઉત્તેજન મળે છે, તેવી લાલચ આપવામાં ઉભો રહેશે, એટલે ખુરી ઝોહાકી સત્તાતા ફેલાઇ જવામાં ઉભો રહેશે. 'વ પદશ કેરદારીહ' = આવી લાલચ પામેલી ખુરી સત્તાના નતીજથી એટલે આવી બધી ખુરી વર્તણૂકથી 'વદખેશીહ' = સામાનું લુટીને પોતાનું કરવાની માલેકી, 'દુશનિગીરાહી' = બદ નજર નેમ, 'ઝુર ગોકા-હીય' = જુદી સાક્ષી (ની બદીઓ ઉભી થશે. વળી આવી ખુરી સત્તાના જામવાથી) અધશમેન્-ઈ-રતહુમગ્' = ઝુદમગાર ગુરસાખાઝ સેતમ-

ગાર (ઉભા થઇને) ‘પવન આજ વ અરેશક’=ગોળ અને અદેખાઇની
 એખો (ના દેવરૂપ થઇને) (ગરીએને, ખોદાપરસ્ત લાચારોને એટલે ગવની
 ગતી રાખનારાઓને, ગેઉશ ઉરવાની પનાહમાં જવા માંગતાઓને)=
 ‘ગરેમોગ ગોગિસ્તાન’=ગરમ તખેલામાંથી (એટલે મુકિત મેળવવાની
 ઉત્સાહ આપનાર ઉમેદ-એહીની આશા આપનારા એતેકાદ ઉપરથી)
 ‘વરદક કરદન’=ઉલટી લઇ જવાની, રાહ ભુલી દેવાની (બદ બુરી
 સલાહો રાખનારા બુદ્ધિમગાર આસ્મોધો ઉભા થશે), ‘જક ઇ તૂખાન
 તૂખશાગ પશુશ-હઅઉવો સરદારીહ’=(ચાલાક અને કુવતમંદ
 ઉદ્યોગી ‘પશુશહરન’=કુતરાની ચોકી (પસુને બચાવનાર-તરીકત
 ઉપર ચાલીને પોતાના અંશેને ખેંચવાની ચોકાસીને રાખનાર નરની
 અપોષની ગતીને) ‘સરદ’=ઠંડીવાળી (એટલે દુખોવાળી, દુજી ગતીથી
 ભરપુર, અશોષના અમલાને તોડે તેવી) ‘અઆશતાવગર’=ઉતાવળમાં
 બનાવેલી (એટલે અશોષ પાળવાની કંઈખી સામગ્રી વગરની) ‘ગાસ’=
 જગા (માટે મુકરર કરવી એટલે પસુને પોતાના અંશેને અપોષવાળા
 પોતામાં ઉમેરાઇ શકાય તેવા કરી તે અપવન પોતામાં લઇ શકે નહિ,
 તેવી હરકતો સુકનારા દ્રવંદો ઉભા થશે). ‘મીન વચગ’=ખચ્યાંથી
 ‘વ વલમન ઇ ખુર બવીહુન્દ’=ખોરાકની ઇચ્છા માટે ‘અન-અવો-
 દીશનદાર યદમન’=સખત દયાહિન હાથે, ‘પવન ગૂરગીહા’=વર જેવી
 વૃત્તીથી, ‘જવીદાક કરદારીહ’=(પોતાની માએથી) જુદા કરવા (ની કુટે-
 વવાળાઓ એટલે સામાને ભોગે જીવનાર, તરીકતને લાત મારી અહીની
 ગતીવાળાઓ ઉભા થશે. આવું બધું થશે તે ગેઉશ ઉરવા જાણે છે, જેનો
 ભાર ખમવા તેણી અહુરમજદ પાસેથી જોર માંગે છે; તેઓની મુકિત
 અપાવવાને માટે દુઆ કરે છે). (આવી બુરી પેદાએશમાં બીજું વધુ શું
 થશે કે જેનો ભાર ખમવાનો છે માટે કહે છે કે):

૨. અને (વળી બુરી કરણી અને ઇચ્છાને વશ થવે, બુરી ઝોહાકી
 સત્તાને જોર મળવે ઉપર કહેલી ખુરાઈ જામશે તેમ વળી) ‘નીજરી-
 નીદન’=(ભલાઓને) લાગ કરવાની, અને ‘કાસ્તાન’=(ભલી સત્તાને)
 ઝોછી કરવાની અને મોટી જાતજાતની હલાકીઓ ઉભા કરનારાઓ
 (ઉભા થશે; આવી મોટી ખુરાઈઓ હલાકીઓ કરનારાઓને) ‘મુનશાન
 લાખેશ-ઇ’=તેઓને જરાયી દુખ દરકાર થશે નહિ કે ‘અમત-અમ
 જક ઇ સદ્વાત વ જકીચ ઇ ગમ’ મદમ’=મને સરદી કે ગરમી
 ‘યામતુનેદ’=આવી પહોંચશે. ‘અફશાન લા ખેશ-ઇ અમત-અમ
 ખરા રમીતુન્ત અશકમ ખગ વ કુશદ’=તેઓને જરાયી દુખ દરકાર

થશે નહિ કે મારો મર્જ તુટી પડશે. તેઓ (હમારાને) મારશે, તેઓને જાણી હુખ દરકાર થશે નહિ કે મને 'ગજ' = સાંપ કે 'ખુન્-ગરાધ' = ખુન પીનાર જાનવર કે 'પતુક્ટુમ' = ખુરામાં ખુર ખરકસ્ત્ર મને કરડશે.

૩. 'વખાહીરને ગોશોરન અધધ' = ગેઉશ ઉરવાએ (દાદારથી) માંગી લીધું કે આવી અખયખ રીતની ભારી અને અખદ્ = કુજ નજ-સાતની ખુરાધવાળી નીસ્તી-ગેતી જડ હાડમંદ દુન્યા માટે (એમનો એમ મારો યજ્ઞતી દબદબો રાખીને) નેમણુક ના કરશે. જે એવી દુન્યા માટે મને નેમો તો (મનેખી તેવી ગેતીના બરની કરવી એટલે) 'ઝીમ ઉજ ઉશ્તાનીહા બરા યેહુખુન' : 'ઝી' = જે 'મ' = મને 'ઉજ ઉશ્તાન' = ઉંચાઈએ લઈ જતી દરેકથી આગાહ કરતી ઉશ્તાનની કુદરત (કુદરતી રીતે મળી છે એટલે આંઠમા આસ્માન ઉપરની ખોરદાદ અમરદાદની અમર ગતીવાળી કુદરત-દાદારના દમમાં રહેતી કુદરત-દાદારમાંથી વહેતી મતી ઉશ્તાન તેની 'ઉજ' = ઉંચાઈની પુણી રીતની બલીદારી સહિતની-આખે હયાતીના ઝલવા સહિતની એક યજ્ઞત તરીકેના મારા દબદબાની રૂયે મળી છે તેવી ઉશ્તાનની ઉંચાઈની કુદરત)નો 'બરા યેહુખુન' = નાનો કંઈક ભાગ જાહેરમાં કામ કરવાજ આપવો (ગીજને મંદ કરી દેવો) 'અધધ અમાલીદાર યેહેવુનમ' = કે જેથી હું તીક્ષ્ણ લાગણી (કે જે બાર ખમવા નાલાયક હતી હોય તેવી લાગણી) રહિતની થઉં. 'વ જક દુશવાર દદ અયુવમ' = જેથી પુરકળ દદ-ઝહેમત (જે મારા ઉપર પડે તે)નો બાર લાગે નહિ. (પણ તે 'ઉજ ઉશ્તાન' કુદરતી શક્તિનો દમ) 'ઉલ્તગીગ' = તગીની શક્તિ ધરાવનાર ધુરંધુરી પાદશાહ પહેલવાનો 'મુનશાન પવન અધયારીહ પાનગીહ ઈલી' = જેઓ મને મદદ અને બચાવ 'યેહેખુનતન કરદન' = ઉભો કરવા-પેદા કરવા 'પતુગીહેત' = સામર્થવાન છે; 'અમત ઇક કીગ વ કરપ' = કીકો અને કરપો (તેઓની યોજનામાં નડતળ સમાન) હોવા છતાંખી તેઓ મને મદદ કરવાની શક્તિ રાખે છે, તેઓને (તે પાદશાહ પહેલવાનો તગીના સાહેબોને) માટે 'યેહુખુનતન' = ઉભુ કરાવી મુકો.

૪. 'વ લેવતમન રાસ્ત ગરજીરન ઇ ગોશોરવન' = ગેઉશ ઉરવાના સાચ્યા-સાચ્યા દીલના ઠરાવની જાહેરાતને અને તેને બરની 'અવો ક્ષાયરને ઇ અમશુરપંદાન' = તે જાજતી અમશારપંદોની સ્તુતીથી 'આખર ઇક' = આખરે 'દાહીરન ઇ દામ' = મખલુ-કાલોનું ઉભું થવું 'મુનશ બ ઇન મેહ વ પહાલુમ મરદુમ ઓહ

કુશીરન અન્ આવીરન ઇ એખમદ્ : જે ખાસ મખલુકાતમાં
 'મેહુ' = મોટા ખોદા-રસીદા અને 'પહાલુમ' = સપ્પર પહેલી ગતીના
 એટલે યજ્ઞતી દબદબાના મુકિત મેળવી રહેલા નરો 'એખમદ્' = અહીરી-
 મનની 'કુશીરન' = લડાઇને 'અન્ આવીરન' = હારતી કરવા (નેમાયા)
 'અમત ચ્ ધલ્' = આને લીધે (આવા મોટા પાદશાહ-પહેલવાનો-
 પઓધર્યો-તકએષોની મદદ અને પનાહી હોવાને લીધે) 'મીન્ અદહી-
 રનીહુ' = ખુરી અને અષોષને તુચ્છકારી કાઢનારી પેદાયશ્વમાંની 'પવન્ રેશ
 વ બેશ' = નુકસાની અને ખરાબીની 'હુમ ખાસતગ' = હાજરી સામે
 ગરઝીરને ચીગુન્ ગોશ ઉરવાન્ = જેનો આઝાબ ખમવા ગેકેશ ઉરવાનો
 મકકમ ઠરાવ થયલો છે તે ખરાબી-પાયમાલીની 'હુમ ખાસતગ' =
 હાજરી 'લેવત મન ચ્' = હોવા છતાં 'અપધતીયારગીહુ ઇ કીગાન્' =
 કીગો-દીન દુશમનોનો સામનો કરવામાં ફાવેલા નહિ. પણ 'ગોશ ઉરવાન્
 મેહુ-દાદીસ્તાની હાતર ચેહેવુન્' = ગેકેશ ઉરવા તો ખુલદ ગતીના
 કાયદાસરની વર્તણુકનાં ચલણમાંજ રહી શકી, (એટલે ગમે તેટલી ધમાલ
 ગેતીની ઉપરની બદીઓથી થાય છે છતાં ગવ તો તે ભારને ખમવા
 ઉસ્તવારજ છે. તેણી થાકતીજ નથી. પણ તેથી ઉલટું કીકા કે યજ્ઞદાન
 -પરસ્તો બેઉની મુકિતની ખાસ્તારી કરવામાંજ રહી છે. તેણી તો
 ઉસ્તવારજ ઉભી છે અને કશો-ગદ્ લગી તેમજ ઉભી રહેશેજ.)

૫. 'પવન્ ગોસ્પંદ અચારીહુ' = ગોસ્પંદેતી મદદથી એટલે ગવની
 કુદરત રાખતી સંસ્થાની મદદથી માણસોએ 'ઝીવસ્તન્ વ નીવરદત
 શાયસ્તન્ રાધ' = જીવીને વૃદ્ધિ કરી પાર પડવાતું છે માટે 'ગેકેશ ઉરવન્' =
 ગવની કુદરત ઉપર સરદારી ભોગવતું મુળ ઉરવાન નામે 'ગોકેશ ઉરવન્'
 'ઉલ્ સ્તીહુ તન્ અઓમન્દીહુ' = તનોમંદ જડ દેખીતી ભોગવટા કરતી
 સૃષ્ટી ઉપર અને 'અધચારીહુ-ઇ-અનશુતા ચેહુખુન્ત' = માણસ જાતની
 મદદ માટે નેમાઇ છે (કેમકે માણસ જાતમાં ફેલની ગતી હોવે પોતે કાશેશ
 કરી ગવ ધારણ કરી ગોસ્પંદ થઇને ગવની કુદરતના અનુ તરીકે થઇને
 સૃષ્ટીનો ભાર ખમવા ગેકેશ ઉરવાને મદદ કરવાની છે. માટે માણસ
 જાતે વોહુનને દાગી ગવને પોતામાં સર્વોત્તમ કરવા કાશેશ કરવાની છે,
 જેમાં ગેકેશ ઉરવા મદદ આપવા તૈયાર ઉભી છે. પણ જાનવરો કંઇ
 ફેલ રાખતાં નથી કે કાશેશ કરી નેકા કરીને ગેકેશ ઉરવાને મદદ કરી
 શકે, કેમકે) 'કમ્ માલીદન્ ઝયાશ સ્તીહોગ અનાગીહુ રાધ,
 ગોસ્પંદ માદીનીદન્ વ અન્-આશ્તીહુ પદ્મખતન્' = ગેતીના અંદર
 રહેલી મુસ્કેલી જાનવરોને-ગોસ્પંદાને ભોગવટા વખતે બહુ માલમ પડે

નહિ, માટે જનવર ગોસ્પંદ 'માદીનીદન' = મદની એટલે બેદામ જેવી હાલતમાં અને શાંતી વગરના હમેશની લડાઇમાં મર્યા રહેવાની હાલતમાં આવી ચઢેલા છે, (જેથી જનવરોમાં રોશનફેલ કે જેમાં 'મદ'થી ઉલટી ફેમની હાલત અને મનની શાંતીની હાલત પ્રાપ્ત થઇ શકે તે ફેલજ રહ્યોજ નથી, કે જેથી જનવરો પોતે નેકા કરી ગેઉશ ઉરવાને મદદ કરી શકે. આવા જનવરોનો છુટકારો ત્યારે માનવ કે જરથુસ્ત્રથી નસી-હત પામે છે તે માનવથી અને તેટલા માટે જરથુસ્ત્રથી અને તેની દ્યેનથીજ થઇ શકે છે. માટે જરથુસ્ત્રને જનવરોને ગવની ગતીએ પુગા-ડીને તેઓનો મુરખી થનાર ગણ્યો છે, માટે લખે છે કે):—

‘ગોશ ઉરન પવન દહીશન ઇ જરથુસ્ત્ર ઉલ ગોસ્પંદાંન અધ્યારીહ રખાગીનીદન ઇ જરથુસ્ત્ર દ્યેન મજદયસ્ન બધન ગેહાન, બુબગીહ ઇ ગોસ્પંદ વ અવારીગ દહીશને ઇ શપીર પવન બુનદગ, વ રખાગીહ ઇ દ્યેન ખુરસ-દીનીદન’ = ગેઉશ ઉરવાનો સંતોષ જરથુસ્ત્રની ‘દહીશન’ = તેમણક (જરથુસ્ત્રની ચલાવેલી સંસ્થા) ગોસ્પંદી ગતીનાં જનવરોની મદદ માટે થઇ તેથી તેમ બલી માજદયસ્ની દ્યેનની આરાસ્તગી અને ચલાવુ ગેતીમાં થઇ તેથી થયો છે દ્યેનનાં એ ચલાવુથી ગવની ગતીનાં જનવરો તેમ બીજી બલી પેદાએશ ‘બુન-દગ મનશની’ = સંપુર્ણતાએ પુગી (એટલે પોતે કેટલા બધા દોષીન છે જેથી નાસઝાવાર છે તેનું જ્ઞાન મેળવી પતેત-મહેરનો અંગીકાર કરી તેમ ચાલવાનો નીશ્ચય કરવાની રોશન ફેલ મેળવવા ભાગ્યશાળી થઇ એટલે બુનદક ગતીના થઇ) ફ્રેશો-ફેરેતી તરફ મુકિત તરફ જતા રહ્યા છે, જેથી દ્યેનની ‘રખાગી’ = સીકકો ચાલુ થયો છે, જે બધાંથી ગેઉશ ઉરવાનો સંતોષ થવા લાગ્યો છે.

૬. ગોશો ઉરને કહેવામાં આવ્યું છે કે ‘યમલેલુનમ’ = હું ઝાહેર કર છું કે ‘વીશોપીશન વીચારીશનીહ’ = નાશનો ઇલાજ છે એટલે ‘વીશુપીશન’ = જે કંઇ નાશવાળું હાડમંદ છે ‘વીચારીશનીહ’ = તે તેવું કોઇ એક ઇલાજ રાખવે થયું છે (એટલે નાશની ગતી માટે ચારો-હિકમત છે કે તે નાશને અમર ગતીએ લઇ જશે.) ‘અધધ’ = એટલે કે ધનામીનથી થતી મુશ્કેલી-દુખો માટે કોઇ એક હિકમત ઉમદા મતલબ છે. હું જે અહુરમજદ છું તેની પાસે જો એમ દુન્યાની મુશ્કેલીઓ માટે ચારો ‘લા બવીતુન-સ્તાઇ’ = મણ્યો હોય નહિ (એટલે મુશ્કેલી થવામાંજ કોઇ એક મઅની છે કે જેની હિકમતથી દુન્યા પાર

પડે એમ જો મારી હિક્મત હોય નહિ), તો (એવી રીતની દુખવાળી) પેદાશ હું કરતે નહિ.

૭. ધનામીનની ઇચ્છા વીચાર એમ છે કે ‘દેન મનસ્ય અધધ્ અશ્’=આવી રીતે કે (એટલે એવો પેદાએશનો ભેદ છે એટલે) ધનામીનની ઇચ્છા એ છે કે ‘અકરજ્’=હરગેઝળી અએ અહુરમજ્દ, તું પેદાએશ નહિ ધડે તો (મને) સાર છે. આટલાં નાનાં વાક્યમાં મોટો ભેદ અને મચ્છની છે. પહેલે જાણવું કે ધનામીન તો મીનો છે, જે ‘રૂપેનામીન’ની ગતીમાંથી ઉભો થયો છે, પણ રૂપેનામીનની અહુ પ્રત્યેની અથાક ભક્તિ જે તેની ક્ષવષી છે તેવી ક્ષવષી સાથનો તે થયો નહિ હોવે તેને ક્ષવષીની હિદાયત નથી એટલે અહુ-પરસ્તી કરવાની અકકલ નથી એટલે તેમાં રસ્તુ નથી. તેમાં હદનધનસાફની ગતી નથી તેમાં ‘અક’=અસત્ય છે. તે ધનામીન એક તોપ છે કે જે પુટે ત્યારે જે કંઈ વચમાં આવે તેનો પુરચો કરે, સારી કે ખુરી ચીજ બધાંને ફેાડી નાખે. જેમ તોપના ગોળાની જેત હવાનાં દબાણથી નરમ પડતી આવે છે તેમ ધનામીનની આવી ક્ષવષીની હિદાયત વગરની ગતી જરથુસ્ત્રની ક્ષત્રથી અટકે છે, જેનો ભેદ અર્ધી યસ્તમાં છે. ત્યારે ધનામાં અકકલ છે પણ તેમાં હદ કે ઇનસાફ નથી માટે ક્યાં લગી જવું-ક્યાં અટકવું તેવું કંઈથી તે જાણતો નથી. તે તો અવધીજ જાણે છે. ધના કંઈ સેતાન નથી. સેતાન તો રૂવાનોના દ્રવાઓની ગતીનો નતીજો છે. મીનો કરકો આતશની ગતીથી રૂવાનોની હુવીના ઓળામાંથી તે સજીવન થયો છે, માટે રૂવાનોની અજાનતાનો તે નતીજો છે, માટે સેતાન કંઈ મીનો નથી. જ્યારે ધના તો મીનો છે અને રૂપેનામીનમાંથી છે. આવી ધનાની ઉત્પત્તિ થઈ, અહુનવધ્ય પ્રમાણેજ થઈ, કેમકે ધનાને તનોમંદ કાયામાંની ખુરાઇનાં ચીથ્રોને ખીલવીને ખપાવી નાખવાના છે, કે જેથી તે તનોમંદ કાયામાં ભલી ખેરદ આવે. ધનાને ત્યારે ખુરાઇમાં લપટાવાનું છે, અસત્યનો સાથી થવાનું છે, ખુરાઓને ભમાવી તેઓની ખુરાઇને ઉભરાવવાનું છે, કે જે પછી કુદરતનો ઇનસાફ તે ઉભરાયલાની કળ ઉભી કરે. ત્યારે ધનાને જો ક્ષવષીની ગતી મળે, હદનધનસાફથી તે ચાલે, તો ધનાથી આવું કામ થતે નહિ-દએવની ખુરાઇને પકડી શકતે નહિ. ત્યારે ધનાને એમ ગોળ ગોળ ફરતો કીધો છે. પેદાએશમાં દ્રવાઓની ગતી-શેતાનની ગતી ભુલાવો છે, કે જેને ઉભરાવીને ખલાસ કરવાનો છે. આ ખલાસી આપવા માટે ધનાને ઉભો કીધો. ત્યારે ધના જે રૂપેનામીનનાં અત્યંત સુખ અને રાદી ગતીમાં સુતેલો હતો તેને ત્યાંથી જગાડીને આવાં કામ માટે મુક્યો, તે તો ધનામીન માટે મોટી

તકલીફ અને જહેમત થઈ; માટે ધના કહે છે કે અએ દાદાર, તું પેદાયશ પેદા કરતે નહિ તો સારું, કેમકે હું ધના પોતે રપેનાની અંદરના અનંત ઉસ્તા- માંજ સુતો હતો. આ તો પેદાયશ થવે મને એવો તેં ઘડીને રપેનામાંથી બહાર કહાડ્યો છે કે જેથી મને અસત્યમાં રહીને તકલીફ લેવી પડે છે અને જરથુસ્ત્રનો માર ખાવો પડે છે. જો પેદાયશ થતેજ નહિ તો મને એમ રપેનામાંથી તું કાઢતેજ નહિ. આમ ત્યારે આ નાનાં વાક્યમાં મોટો મગ્નની છે તેની સમજ પડશે. દ્રવાઓની જાતને સુધારવા માટે ‘સત્ય’ની ગતી કામે લાગતી નથી. દ્રવાઓની જાત તો ભુલાવાની છે—પહેલે ભુલાવો કેટલો છે તેનું માપ થાય તોજ પછી તેની વળે થાય. પણ દ્રવાઓ તો સુસ્ત છે માટે તેને ચલીત કરીને તેની ભુલાવાની ગતી બહાર કાઢવાની છે કે જેથી તેનું માપ માપી શકાય. દ્રવાઓ સત્યથી ચલીત થાયજ નહિ. સત્યના આખમાં તે એર મંદ પડે. દ્રવાઓને જો અસત્ય મળે તો અસત્યની મીથ્યા ગતી તે દ્રવાઓના મીથ્યા ગતીને ખીલવી શકે. એમ ત્યારે ધનાને મીથ્યા ગતીનો કાષો છે છતાં ધનામાં મોટી અકકલ છે. મીથ્યા ગતીમાં હદ + ઇનસાફ નથી. એમ ત્યારે ધના તે તનોમંદ કાયાની મીથ્યા ગતીને હવસરપમાં ખીલવે છે—ઉભરાવે છે. ધનાને હદ + ઇનસાફની ખબર નહિ હોવે ધના તે ખીલવવામાં હદની બહાર જાય છે પણ બહાર કુદરતમાં સત્યની ચોક્કા, હદ + ઇનસાફની ચોક્કા છે, જેને જરથુસ્ત્રની ચોક્કા કહે છે, તે પુરતજ ‘ધના’ને પીગળાવે છે એટલે સુસ્ત કરી નાખે છે એટલે ધના તેને વધુ ઉભરાવી શકતો નથી, અને જે કંઈ ઉભરા હોય તેની વળે પછી કુદરતનો જડજ jupdgo રસ્તુ કરે છે, કે જેથી તે ઉભરામાંથી સત્યનો જન્મ થશે. આમ ત્યારે ધનાની વીગત છે. ધનાનાં મોંહડાંના શબ્દો કે દાદાર તું પેદાએશ કરેજ નહિ તો સારું, તેમાં ત્યારે આવો ઘણો મોટો ભેદ છે. વળી આગળનાં વાક્ય કે અએ દાદાર, પેદાએશ થાય નહિ તો દુન્યાની કે ધારમીક સંસ્થા હોય નહિ, તો પછી પાપ સવાબખી હોયજ નહિ—આનો ભેદ ત્યારે હવે સમજી શકાશે. માટે ધના કહે છે કે):—

‘અલ્ અકરજ્ દામ ક્રાજ બરોહીનીહ હુમુનીહ અહુરમજ્દ’
=અએ અહુરમજ્દ, તું હરગેઝથી પેદાશ કરતો નહિ.—‘વ અલ્ લતમન્ અહુમહ્ હુમુનીહ વ અલ્ રાદીહ’=ગેતીની કાણુજાંચુર કે સત્યવાળી સંસ્થા થાય નહિ તો સારું કેમકે અહુરમજ્દને અહુ અને રતુ તરીકે કોઈ અણું નહિ (એટલે ગેતીનો સત્ય-અસત્યનો પ્રભાવ નહિ હોજો). ‘વ અલ્ કામક ઈ યહલાઈ ઈ પાહુમ, આવાયદન્ ઇ અલ્ કાર

વ કીરકગ્લ' : 'કામગ્લ ઇ યહલાઇ' એ પાહ્લુમ=સર્વોત્તમ અપોષની ખાહેશ હોતી ના, કે જેને માટે નેકીનાં કામો કરવા જોઇએ તે બધાની જરૂર હોતી ના.

૮. 'પુરસીશન ઇ ગોશોરન અધધ્' = ગેઉશ ઉરવા વિષેના સવાલો કે તેણીને નીસ્તી ગેતીમાં કાંય-કયે અર્થે ઉભી કરવામાં આવી- 'ઉલ્મુન હમુન હવા બ્રહ્મીનીદ્ વ તાશીદ-હવાઅમ્' = મને ગેઉશને પોતાને કાણને માટે યોજીને ઉભી કીધી. 'પાસખુને અવખસ અધધ્ ઓલ્ વલ્મન તુખશાગી વ પત્માનીક્ર' = ગેઉશ ઉરન ખાસ તેનેજ માટે છે કે જે ઉદ્યોગ કરે છે અને પતમાન સત્યનો કાંટો રાખે છે એટલે તેવા સવાલનો જવાબ કે જે કાંઈ ઉદ્યોગી છે એટલે પોતાની અંદરની હવસની ગતીને ખેડીને સરોશ જેવી દાદારની સ્તુતીવાળી કરી રહે છે, કે જેને મદદ કરનાર આ ગેઉશ ભલી ખેતી કરાવી આપીને 'પતમાન અપાવશે-સત્ય ઉપર લઇ જશે.

૯. 'વ બવીહુનસ્ત ઇ ગોશોરન' = ગોશોરનની માગણી ગોસ્પંદો એટલે ગવની ગતી રાખનારાઓ માટેના એક મદદગાર અને પોષણ માટે થઇ. 'યેહુખુન્ત ઇ અહુરમજ્દા ઉલ્ અધયારીહ ઇ ગોસ્પંદ ગખના ઇ આહુલૂખ્' = ગોસ્પંદી જગતની મદદ માટે અપો નર અહુરમજ્દે આપ્યો, ગોસ્પંદાનરાય અધયખાર વ સરાયશને ગોસ્પંદાન રાય શીરીન વેહુ અને ગોસ્પંદી જગતનાં પોષણ માટે આખમાં મીઠાશનું જામવું કીધું અને તેવીજ રીતે ઝાડપાનમાંથી આખની શીરીન ગતી મુકી. 'અધધ્ વસ્તમુનતન દાસ્તન ઇ ગોસ્પંદ વલ્મન પાતખશા' = વળી ગોસ્પંદોને ગોસ્પંદી પેદાયશને ખવડાવવાની-હેફાઝતથી રાખવાની ક્ષત્ર સાહેબી' ઇલાંકા તેને છે, 'મુનશ હુધત્ યેહુખુનેદ્ વાસ્તર' = કે જે તે પેદાયશને માટે વાસ્તર મીનોઇ ખેડુત આપે છે વા મુકરર કરે છે. (એટલે જે કાંઈ મીનોઇ ખેતી કરી ગવની પેદાયશને માંથનો લાયક ખોરાક આપીને તેને નુરી ગતીમાં લઇ જાય છે તે તે ગવની પેદાયશનો સાહેબ ફસે-રતુ હોય છે જે તેઓને પાર પાડશેજ); એટલે કે 'ગોસ્પંદાન દહીરન પ તુખશાગ અધધ્અશ વાસ્તર યેહુખુનેદ્' = ગોસ્પંદોની પેદાયશ થવાની હેફાઝત કરનાર ચાલાક મહેનતુ નર તેઓનો ખેડુત હોય છે. (હયાં 'તુખશાગ' = ચાલાક મહેનતુ નર તે અશવન પસે-રતુ છે, જે 'ગોસ્પંદો' = ગવની ગતીએ-પરદુખલજનની ગતીએ પુગવા માંગતાઓ જેઓ ગવે પુગવાની ગતીમાં રહ્યા હોય

તેઓનો ખેડુત હોય છે એટલે તેઓને તેઓની હિંમત મુરારે પુગાડનાર હોય છે). ‘અહશ પશુશ હિમઉરવો ઈ મીનઝક પેદાગીનીદ મુન ગોરપંદ ખરા અવઝાચીનેદ’ = ત્યારે પસુની હેફાઝત કરવી એટલે પેદાયશની ખુશખતે તોડીને તેની બધાખતે પોખીને ખએતવોદથીએ લઈ જવી એટલે ખરી સરદારી ‘પેદાગીનીદ’ = ખહેર કરે છે કે ગોરપંદોની પેદાયશની વૃદ્ધિ તેથી થાય છે (એટલે સામાન્ય પેદાયશમાંથી જ્યારે ખુરી ગતી નીકળી જઈને તેમાં ગવની ગતીનું ચક્ષણ થાય ત્યારેજ તે પેદાયશ ગોરપંદી કહેવ.ય, કે જે ગોરપંદ આગળ વધવા દુઆ કરે છે કે જ્યારે દાદાર આવા ‘પશુશ હરૂન’ને એટલે ગોરપંદી ગતીવાળાને રતોતો આપીને પસુની હાલતે, ખએતવની હાલતે, દુજી રહીતની હાલતે લઈ જઈને પાર પાડી શકે છે. ત્યારે જે કાંઈ ‘પશુશ હરૂન’ છે—પસુનો સરદાર છે તે ગોરપંદોનો વધારનાર છે એમ અર્થ થયો.) વ વલમનચ મુન ઝક-ઈ દ્રવન્દ-એ-અએખમ અનઅધર વનિરને ચેહુખુનેત અધધ સ્તૂખ વખીદુનચેન = અને આવો નર અએખમ દ્રવન્દ અનધરાનને માર આપે છે જેથી તે શુધ્ધી વગરનો થાય છે.

૧૦. ‘અવઝાચીનીદન ઈ અહૂરમજદ ગોરપંદ’ = અહૂરમજદ તું ગોરપંદોને—ગવની મખલુકાતને આગળ વધારવું (ક્રશો—કેરેતીએ લઈ જવું—સુક્તિ આપતી) ‘અંદજ’-ઈ મરદુમાન પવન પતમાન ‘ખુરીશનીહ’ (ગોરપંદોની વૃદ્ધિ થાય એટલે ઇનસાનમાં ગવની ગતી જાગીને કામ કરી શકે માટે) ઇનસાનોને પતમાન રીતે ખાવાની એટલે ખયો ભોગવટો પતમાન પ્રમાણે—જેમ કાંટો મધ્યમાં રહે ત્યારે સત્ય તોલે છે તેમ સત્યથી એટલે તરીકત પ્રમાણેજ કરવાની સલાહ (કે જેથી ઇનસાનો વોહુન ગવની પધ્ધતીનો સ્થ રહીને ગોરપંદી ગતીએ પુગે). (જે કાંઈ મતમાન જાળવશે નહિ, તરીકત ઉપર સામેત રહેશે નહિ, તે પોતાના જનને—શવને બાર સમાન થશે, માટે કહે છે કે) : ગોરપંદોને (એટલે જનવર ગોરપંદને કે ગોરપંદ ઇનસાનને કે ખુદ પોતે પાપ કરી પોતાના જીવને ભારી પડે છે તે પોતાની ગવને—પોતાની સજીવન આપવી ગતીને પાપો કરીને) અદાહીહા = ગેરઇનસાધથી વર્તી (ગોરપંદો જનવરોને હલાક કરી, અપવનોને હલાક કરી, કે પોતાના જીવને માપથી ઘેરતીને) ગોરપંદને (જનવર ગોરપંદને કે અપવનને કે પોતાની જાતની દેશતીને) દુખ આપશે, તો ‘ગેરાન પેહલ-ઈ-વલમન’ = તેનો પુલ ગેરાન ભારી થશે (એટલે ચીનવત ઉપર જ્યારે તે પોતાની તેવી ખુરી

કરદાર જોશે ત્યારે તેને તે વીમેની ખરી ખખર થવે તે પડીથી તે સુમરે તેથી ખેરદ બાંધશે અને તે છરી જેના પુલ ઉપરથી નીચે તત્કાલમાં પડીને પડનાવાનું દુખ પામશે).

‘ધ ગોશોરન’=આવી તે ગેઉશ ઉરવા ‘પવન મધનોગ હમ કેહપ્-ધ-અમશુરપંદાન’=જેણી મીનોમમાં અમશુરપંદાનાં કેહપ્ સાથની એટલે મળેલી છે; તેઓ જેમ ઝરવાને અકસ્મેની ગતી સખે છે તેમ તેણીખી રાખી શકે છે.

‘હમ કેહપ્ ધ-ખુરશેદ રોશની’=જેની અમશુરપંદાના નાખખ ‘ખુર’ની અમર ગતીઓ અસર રોશની સાથે મળેલી છે.

‘વ કામક દોધસર’=જેણીની દાદારની મુરાદ નેમ બર લાવવાની આખ ‘હુચરમ’ રોશનીની રીતની અને કામ બખવતારી છે, તેથી તે ગોશોરનના હાથ આવતે માટે એટલે ગવના હેરાન કરનારને માટે અઓજની ગતી રાખી કામ કરનારા (લાયકને લાયક જગાએ તે હાથથી લઇ જનાર-ગુનાહગારને ગેતીમાં ખેંચનાર, સવાખકારને ઉપર લઇ જનાર) છે.

‘વલમન મુને ઓલ યજદાન પદવાઝેદ’=જેણી વજતો સાથે હમકલામ થાય છે.

‘અઝશ યજદાન પદવા ઝેન્દ’=જેણી સાથે વજતો હમકલામ થત રહે છે (અને એમ પોતાના અઓજના હાથથી દોસ્વાતો તે નર જેણે ગવને હેરાન કીધી છે તેને મુક્તિ તરફ લઇ જઇ શકશે).

૧૧. ‘મદમ ગોખીરન ધ અહૂરમજદ દેનાઇક અઇલ’=અહૂરમજદની જુગાની આ છે કે:-આ બધા ‘મીલાયા’=શબ્દો-વીચારો ‘આમારીનીદાર હુચમ’=મારી ગણત્રીમાંજ છે. ‘મુન મીલાયા હધ તધ સ્તીહાન ઝઇક કોલા હુહવાન રાધ ચેમલેલુન્દ’=આ બધા શબ્દો જે દુન્યાના બધાંઓ જે હયાતી માટે બોલી રહ્યા છે (જેમાં કેટલાક સાચ્યા છે, કેટલાક જુદા છે, કેટલાક દીન-દુશ્મન છે, કેટલાક એતેકાદવાળા છે, તે બધા વીચારોના ગુજારો થઇ રહે છે, જેમાંથી તે બધાને બદલો મળશે; જેને માટે કહે છે તે બધું મારી ગણત્રીમાંજ છે. હયા જ્ઞાન-અજ્ઞાનના, સવાખ-દોષ પ્રમાણેના બદલાની તેહકીમત છે-દીન ઉપર વીશ્વાસ-આસ્થા કે ગુમાન માટેના બદલાની વાત છે).

‘વ આકાશ હુવાઅમ કુનીરન મુનશાન વરઝીદ બહન અસ્તોમંદ અહવાન શેદા વ મરદુમ’=ઇનસાન કે દેવો આ જડ

નીસ્વીમાં કરી રહે છે તે બધાંથી હું માહિતગાર છું. (જેમાંની એક નાની બાબદથી મારા જ્ઞાન-બલુથી દુર નથી, એટલે રજેરજના છાપો પડી રહે છે, જેઓને મહેર ઇજત રારતીથી પોખીને બદલો અપાવશે. રક્તુની હદ અને ઇનસાફની કચેરીની બહાલીથી સજા-જઝા મળશે. માટે કહે છે કે) ‘વ મુન્ ઇક્ વરઝેંદ હવાહવામ બરા વીચીદાર ખોદાઈ’=અને જે કંઈ તેઓથી થઈ રહ્યું છે તે બધાનો ન્યાય આપનાર ખોદા સાહેબ હું છું. ‘વ એદુન હર્થત ચીગુન લીકામગ’=જેમ મારી મરણ છે તેમજ બધું થયું જાય છે, એટલે બધું મારી હિકમતમાંજ છે; માટેજ ઉપર કહ્યું છે કે ગેતીની આફતોને માટે દરમાન મારી પાસે હોતે નહિ તો હું ગેતીને રચતે નહિ, જેનો ખુલાસો ઉપર આપેલો છે કે ગેતીના દબેવીક ગતીનાં રવાનોના છુટકારા માટેજ આ બધું થયું છે, જેમાં ધનાની મોટી હિકમત છે તેમ યજ્ઞતોની પાયુ-શ્વારેશ્તાર તરીકેની હિકમત છે).

‘પવન્ ઇક્ ઝક્ષ અફુદુમ અહવાન્ વરહીશન’=આખરેમાં કે જ્યારે નીરતી-ગેતી ઉરવીસ લઈ મારી તરફ હસ્તી તરફ પાછી ફરશે, ફશો-કેરેતી કરી મને આવી મળશે, ત્યાં લગી મારી મરણ પ્રમાણેજ બધું થયા કરશે. (હયાં કહે છે કે ગેતીમાં જે બધી આફત-દુખ દરદ છે તે બધું દબેવીક ગતીની કરણીના બદલાનું છે, જે હદ+ઇનસાફથી છે, જેમાંથી ફશો-કેરેતી થશે, વીગેરે) ‘વ હરવેસ્પ ઝક્ મદમ બદીતુનમ પવન્ ઝકીઈ લી અતુ વ ફરજનગીહ મુન્ ચેહવન્ત મુન્ હેધત મુન્ ઇક્ અકરજ ચેહુવુનેદ’=હું મારી અતુ=મહાન બગાદીક ગતીથી અને ફરજાનગીહ=મહા ડહાપલુથી એટલે મારી હરવેસ્પ-આગાહીથી બધું જે કંઈ થઈ રહે છે તે પાપ-સવાબ બધાંને જોઈ શકું છું. જે બધું જે થઈ ગયું-થાય છે અને થશે તે બધુંજ મારી હિકમતમાંજ છે, (જે બધાથીજ આખરે મુકિત ફશો-કેરેતી થશેજ)

૧૨. અહુરમજદે ‘સ્તીહાન્’ નીસ્તી-ગેતીની વ્યક્તિઓ માટે ‘મ્યઝદ’=સલી દુઆનો ખોરાક-ભલા આશીરવાદ ‘તાશીદન્’=ધડી ઉભા કીધા છે-મુકરર કીધા છે. ‘પવન્ માન્સર રપેન્ત’=જેઓ માંથ્ર છે અથવા માંથ્રમાં છે એટલે માંથ્ર-રપેન્ત અહુરમજદના આશીરવાદો છે;

‘મુન્ ચેહુવન્ત ચેકવીંમુનેદ’=જે આશીરવાદ કદીમ જમાનથી સલી આવે છે, (જેને જરથુસ્ત્રે માંથ્રામાં આપ્યા છે)-‘સુદ અઓ-મંદાન્’=રાયદો કરાવનાર સઓખ્યંતો અથવા સઓખ્યંત જેવા પરગણુ

ધનસાનોનો પીશ રફતાર=તેઓની આમદને વધાવી લેવા ઇસ્તકખાલ કરનાર આ માંથ્ર-સ્પેન્ત છે (એટલે નેકાના મરદોની ઉપર તે માંથ્ર-સ્પેન્તના આશીશો રહેલાજ છે, તે આશીશો-તેઓને શોધતા જઇ રહે છે). ‘અધધ્-શાન્’=આવી રીતે ‘દસ્તોખર’=દીન દસ્તુરો (પરદુખલંજનના નરો, પારકા માટે પોતાનો ભોગ આપનારાઓ)માં ‘અવજુનીગીહ્’=વૃદ્ધિમાં રહી ખીજને વૃદ્ધિએ પુગાડવાની શક્તિ અને ‘હુરવેસ્પૂ’=અર્ધાઓને સુદ-મંદ ગતીએ ફાયદાકારક ગતીએ લઇ જવાની ‘આંકાસીહ્’=પુણ્ય માહિતગારી, કમાવ્યત ગતી આ માંથ્ર-સ્પેન્તને લીધેજ છે.

૧૩. ‘અધન્ અન્શુતાન્’=માનવી વર્ગમાં ‘પવન્ કામગ્ ઇ ઓલ્ યશરાધહ્’=અપોધનો રસ્તો-અપોધની ખાહેશ જારી કરવા માટે અને ‘ચારગ્ સનાસીહ્ ઇ મદમ્ વાનીદન્ ઇ એખ્ગદ્’=એજગદ અહીરીમનને મારી હાવવા-નમાવવા માટેની હીકમતો બતાવવા માટે જરથુસ્ત્રની ‘અધવગીહ્’=ખાસ અપવાદીક શ્રેષ્ઠાઇવાળી-એકકાપણું-અને ‘અહમતાગીહ્’ બીદમાલપણું-જેડ વગરની ગતી જાહેર છે. (આ બધું માંથ્રોથીજ છે, તેની ખુરદાન છે એમ હયાં અધ્યાહાર છે, જેનો ભેદ ઉપરના બારમાં ફકરામાં છે, અને તેથીજ પેદાયશને શીખવી દોરવાનાં પણ તેવણનુંજ કામ છે એમ ગાથા કહે છે.)

બગ નસ્ક (દ્વિમધબ્યા):

ગાથાના હા રદ્દ ના અગીઆર ફકરાઓને માટે

૧. પાંચમી પરગદ્ ‘દ્વિમધબ્યા’ની છે, જેમાં ગેઉશ ઉરવાએ ‘લા યેહુવુન્ત’=ગેરદાજરી વીધેનું જાહેર કાધેલું છે. જે કાઇ ગેસ્પંદ ધરાવે તેણે તેઓને દરોસ્તીમાં રાખવા (એટલે જે કાઇ ઇનસાન જીવતો રહીને અહુરમજદના નેઆમત આપે છે તેણે સવાખ કરવું જોઇએ); એટલે જે કાઇ ગેસ્પંદની સંખ્યા વધારે છે, જેઓ ‘આહંગ્ વ આર-ઝુદ્’=ઇચ્છા અને મરજીથી તેઓનો વધારો કરે છે, તેઓ તેઓની સાથે રીતસરની વર્તણૂક રાખે છે એટલે તેઓને દરોસ્તીમાં રાખે છે, (એટલે જે કાઇ જીંદગીમાં ભલી ઇચ્છા રાખી પોતાના ફરજંદો ઉભા કરી ભલી તાલીમ લઇ તેઓને આપે તેઓ કુદરતમાં રોશન ગતી પાંચરે છે). ‘ગેઉશ ઉરવા ગરઝીશને’=જાહેર કરે છે કે આવાઓ કમચાખ છે.

૨. જે કાઇ ‘રૂખાહુગી ઇ મનુદવમ્ ઇ યજદાંન્’=યજ્જતોને લગતી ચીજોનું ચલણ જારી રાખવા (એટલે દીનની વસીઅત પ્રમાણે

ચાલવા)નું ફરમાન આપે છે (એટલે તે ફરમાન ઉપર બીજુમાન થઈ ચાલે છે) તેણે ગોસ્પંદોની નેગેહ્યાની કીધેલી હોય છે. (જે કાષ્ઠદીનની વસીઅત પ્રમાણે ચાલે છે તે પોતાની ગવ=જીવ અને આત્માને પુરાણના બંધમાંથી બચાવે છે). આવા શખ્સનું ફવાન યજ્ઞદાંત તરફ પડોંચે છે (યજ્ઞતોની સાથે તે ફવાનનો સંબંધ રાદ પદવંદ થાય છે એટલે તે શખ્સનાં તન-મનમાંના હવસો દગાતા જઈ રાદી ગતી ઉભી થતી આવે છે). આરે તો યજ્ઞતોને લગતી ચીજો એટલે દીન પ્રમાણેની તરીકતોનાં વર્તણુમાં ગોસ્પંદોની પરવરશ થઈ રહે છે. (દીની વસીઅત પ્રમાણે ચાલવે કુદરત જે શરીરમાં જીવ તરીકે છે તે જીવની દરકાર અને બહાર જગતમાં અસર રોશની તરીકે બલાઈ આપતી કુદરત તરીકે છે-જીવ-ડાવનાર ગતી તરીકે છે, તેઓની દરકાર તેમ તેવી બલી કુદરતના મીથો રાખતા ગોસ્પંદ જનવરોની બલી દરકાર થઈ રહે છે, બલાઈની હિફાઝત થઈ રહે છે). એમ ફવાનની નાજી માટે તે ઘણી અવખ્યની થઈ પડે છે. (એટલે દીન પ્રમાણેની તરીકતો જે યજ્ઞતો સાથે સંબંધ કરાવે છે તે પ્રમાણે ચાલવે 'ગવ'=જીવ શરીરમાં તેમ 'ગવ'=બલી કુદરત જે બહાર છે તેણીને તેમ 'ગવ'ની કુદરતનું ચક્ષુ જે ગોસ્પંદ જનવરોમાં છે તે બધી 'ગવ' કુદરતને જોમ મળે છે, જેથી યજ્ઞતોની પુશાળી થવે યજ્ઞ-તોનો સંબંધ થવે ફવાનની નાજી થતી આવે છે).

૩. આ છે કે ગોસ્પંદને (એટલે એક વ્યક્તિ જે પોતે પોતાની હલકી મનોવૃત્તીને સમજીને બલાઈવાળી કરવા ગોસ્પંદી ગતીએ પુગાડવા પરદુખ-ભંજનના થવા માંગે છે તેની તેવી બલી ખેરદવાળી 'મનેશ'ને, તેનાં તેવાં ઉમેદવાર મનને-જે વર્ગમાં ગોસ્પંદ જનવરોની આવી જાય છે-તેમ તેવાં મનવાળી તેવી ખાહેશ રાખતી વ્યક્તિઓની આવી જાય છે તેઓને) 'પવન દસ્તોખર ધ ગોસ્પંદાંન રતુ'=કુદરતની સફેદ બાજુવાળી સંસ્થાઓનો રાખનાર દીનદસ્તુર કે જે દાદારનો તેમ જરથુશ્ત્રનો 'રતુ' નાયબ છે તેની સરદારી દેખરેખ હેઠળ 'ચખ્સેનુનેદ્'=મુકે છે-સોંપે છે, (એટલે જેઓ દીનને દીનના દસ્તુરને, દીનની સંસ્થાઓને, તરીકતોને સર્વસ્વ અર્પણ કરે છે, તે પ્રમાણેની સત્તાને માથે ચલાવે છે) 'અશ'=તે ખુદ પોતે 'દુસ્તીક ધ વલમન ધ ગોસ્પંદ દાદાર'=ગોસ્પંદોનો સાહેબ તેઓના મુકદ્દરને ચલાવનાર અહુરમજ્દ (અને જરથુશ્ત્ર અને તેવણના જરથુશ્ત્રોતેમો અને રપેનામીનની કુદરત)ના દોસ્ત તરીકે ગણાય છે, (જેને દીન-દોસ્ત, દીન-ચાશીદાર, હાશીશ કહે છે), 'અલ્ ગોસ્પંદ આમુખ્ત ચેહેણુનેદ્'=તેવા તેને-ગવની ગતીવાળા થવાનું-ખુદ પોતાને

ગોસ્પંદ બનાવવાનું-દીનદાર દીન આશીદાર હાથીસ્ત થવાનું શીખવવામાં આવે છે. (એટલે જે કોઈ એતેકાદ રાખી થતેલ અને મહેરથી દીનને તાબે થાય છે, તત્કીલ ઉપર ચાલવા ફાંફાં મારે છે, તેને સગવડો અપાવીને દીનનો ફાયદો આપવામાં આવશે. તેને ગોસ્પંદ કરવામાં આવશે) 'ગોસ્પંદાંન્ રતુ' = ગોસ્પંદ ગતીનો એટલે સ્વાર્થ રહીતનો નિર્મળ ઇનસાન, ગોસ્પંદોની પરવરેશ કેમ કરવી (ગવની ગતી જ્યાંથી હોય ત્યાં તેને ટેકવીને જગૃત કેમ કરવી, જેમકે કોઈ સ્વાર્થી દુન્યવી ઇનસાન કે જેમાં જે જીવ છે જેને ગવ કહે છે તે જીવના જોરાનો જેવા કે 'વીર'-'હોશ'-'ખેરદ'-'મનશની'-'ગવ-શની'-'કુનશની'-'વીગેરેઓને તેમાં કઈ રીતે કેમ ખીલવી અપા-વવા તેવી બધી બાબદોને 'ગવની પરવરેશ' કરવી કરીને કહે છે. આવું બધું કેમ કરવું-સીરફ ગોસ્પંદ જનવરનીજ હેફાઝતનો ખ્યાલ હયાં નથી પણ કુદરતની સફેદ બાજુ જે કુદરતની કાળી બાજુનો ભાર ખમી રહે છે તે ભાર ખમવામાં તે ગવને=કુદરતની સફેદ બાજુને ખોરાક કઈ રીતે ખોનાક પુરો પાડવો-એવી બહોળી વીગતને 'ગવની પરવરેશ' કહે છે, તે પરવરેશ કઈ રીતે કરવી, તેમ વળી) તે ગવની માસખાની કેમ કરવી (એક વખત એક દુન્યવી ઇનસાનમાં સચ્ચાઈનો નાદ જાગ્યો તો તેને કઈ રીતે તેમાં ટેકવવો વીગેરે તેમ વળી) તે ગવની વૃદ્ધિ કઈ રીતે કરવી (ગવની ગતી ધીમે ધીમે વોહુન ઉપર પેશ આવી ખુદ તે વોહુનને ગવની બનાવી મુકે-કાળી બાજુને સુધારી સફેદ કરી મુકે-જેમ રાત્રીના સ્વામાંથી દીવસની ઉપા=પ્રભાત જન્મે છે તેમ જુરાઈમાંથી બલા-ઇને કઈ રીતે ઉભી કરવી એટલે ગવની સ્પેનામીનની કુદરતની આજુ અને સત્તાને કઈ રીતે વધારવી) એ બધામાં તે 'ગોસ્પંદાંન્ રતુ' એટલે ગવની ગતી રાખનાર સરદાર દીન દસ્તુર 'દાનાક' = પુણ્ય સમજદારી અને દુરઅંદેશીથી પોતાના ઇદમ અમલને વાપરનાર હોય છે. એમ ત્યારે 'અશ' = તેણે પોતાના ગોસ્પંદને (ગવની ગતીને પોતાની સજીવન શક્તિને કે જેમાંથીજ વીચાર-બોલ-કાર્ય-વીર (એટલે હામ, નહતીક ગતી, moral courage જેઓ મનીની પરેહઝીના બધા જવાબો છે તે) હોશ-ખેરદ ઉભા થઈ શકે છે તે બધાને, ગવની કુદરતને કે જે બદીનો ભાર ખમીને સુધારવા મથી રહી છે તેને, તેમજ ગોસ્પંદી જનવરોને કે જેઓ જગતના વહેવારમાં અમુક્ય છે તે બધાના બેદને) ખાસ સરદાર કે જે આવી ગવની ગતીનો પરવરેશ કરનાર-માસખાની કરનાર-વૃદ્ધિ કરનાર છે, તેવા દસ્તોખર દીન દસ્તુરને સોંપી છે. અને એમ તેણે ખોતે (તે ગવની કુદરતનો સાહેબ દીન દસ્તુર)

તે પરવરશ કરનાર, તે હેફાઝત કરનાર, તેમ વૃદ્ધિમાં ચલાવનારની દોસ્તી તેના તેવા પરવરશ પામવાને લાયકના તેવા હેફાઝત કરવાને લાયકના-થવે તેવા વૃદ્ધી વધવા લાયકના તરફ 'નીમુદ્' = બહેર કરાવી અપાવી છે (તેવી તે દીન દસ્તુરની શક્તિઓના દોસ્ત તરીકે તે ખુદ માનવ બહેર થયેલા ગણાયે છે). અને 'દાહિશન' = પેદાયશ તરફ દાદારની 'ચિહુર' = પ્લાન હિકમતખી એવીજ 'પવન્ દોસ્તી' એટલે દોસ્તી-મહેર-એડાણુ કરવા કરાવવા માટેની છે, - પોતાનો સંબંધ પેદાયશમાં કરાવવાનીજ છે, (દાદારની પેદાયશ માટેની નાઝી મેળવી અપાવવાની હિકમતખી) - 'પરવર-દાર' એટલે પરવરદેગાર એટલે બગોબખત શક્તિ જે દરેકને ભોગવટો કરાવી રહે છે-ચલાવી રહે છે, તેનો મીનીટો મીનીટનો વખત સમો-ચોધડ્યું લાવીને તેને ચલાવી રહે છે, જેને તેનો ખોદા કહે છે, તેવા તે પરવરદારની તેના 'પરવરતક્' એટલે તે ચીજ તે વ્યક્તિ કે જેની ઉપર તેની પરવરેશ છે જેને તે ટેકવી રહ્યો છે, જીવડાવી રહ્યો છે, તેવા તે પોશણ પામી રહેલા તરફની કાળજી-દોસ્તી રખાવવામાં (અને એમ તે એકને મીનોષ ઇશ્કથી જોડી દેવામાં છે). એવીજ રીતે તે 'પાનાગર' = તે પાસખાન ખોદા તે શક્તિ જે તેના 'બખત' ને = તેના નેમેલા વખતને નેમેલી ગતી પ્રમાણે ચલાવવાની દરકાર અને હેફાઝત આપી રહ્યો છે તેવા તે 'પાનાક' = પાસખાનની તે ચીજ તે વ્યક્તિ કે જે તેની પાતક એટલે પાસખાની હેફાઝતમાં છે તેની તરફ કાળજી દોસ્તી રખાવવામાં (અને એમ તે એકને મીનોષ ઇશ્કથી જોડી દેવામાં છે). એવીજ રીતે તે 'અફઝાયીનીદાર' = તે ખોદા જે તેની વૃદ્ધિ થવા માટે તેની ઉપર શક્તિરૂપ બગરૂપ ઉભો છે તે ખોદાની તે ચીજ તે વ્યક્તિ કે જેની વૃદ્ધિ થવાની છે તેની ઉપર તેની વૃદ્ધિ થવાની કાળજી-દોસ્તી રખાવવામાં (અને એમ તે એકને મીનોષ ઇશ્કથી જોડી દેવામાં) છે.

શરેહ: (હયા સુદી થવાની મકસુદ શું છે તે બતાવી છે. દરેકને દોસ્તીમાં-ઇશ્કમાં-મેલાપમાં ખેંચવાની નેમ તે દાદારની છે. આ ઉપરથી ત્યારે આ સાર નીકળે છે કે દરેક તે દાદારની દોસ્તીમાં નથી એટલે તે દાદારની સામે એક યા બીજી રીતે બળવો કરી રહે છે છતાંખી તે દાદારે પોતે પરવરદાર = પરવરદેગાર તરીકેની પાનાક પાસખાન તરીકેની-અફઝાયીનીદાર = વૃદ્ધી કરનાર દરેક રીતની કંગાલ્યતમાંથી, તન-મન-ધન-ઇદમ-અમલ-ચારિત્ર દરેક રીતની કંગાલ્યતમાંથી તવાંગ-રીમાં વધારનાર તરીકેની શક્તિઓ-બગો તેના બખત તરીકે તેના ફાળે પડતા અજ્ઞાનતાની દવા કરવાની કરમ બક્ષેશના હીસાબ પ્રમાણે નેમી

આપેલી છે, જે શક્તિઓ તે દરેક વ્યક્તિ ઉપર તેના ખોદા તેના ભોગવાવનાર તરીકે રહી તેને માટે વખત કઢાવી અપાવીને તેને તનોમંદ હાલતમાં જીવતો રાખી ભોગવાવી સુખ-દુખ આપી જન્મ-મરણમાંથી પસાર કરાવીને પોતા જેવો એટલે તે ખોદા જેવો નિર્મળ કરી-કરાવીને પોતાની તે ખોદા તે પરવરદાર-પાનાક-અકૂઝાચીનીદારની અંદર મેળવી દેવડાવે છે. એમ હમેશ માટે પોતાની દોસ્તી તેમાં જોડે છે, જેને ‘સદ પદવંદ’ કહે છે. એમ ત્યારે રૂવાનની અંદરના દ્રવાઓ કે જે દુશ્મની રાખે છે તેને તે દાદારે પોતાની મ્યઝદરૂપ આશીશોથી તનોમંદ હાલતનો કરી તેની ઉપર-ઉપર કહ્યું છે તેમ ખોદાને નેમી, તે દ્રવાઓ જે તનરૂપમાં આવેલો છે તેને ગવમાં ગોરૂપદ કરીને પછી ‘પવન્ દોસ્તી’=દોસ્તી તરફ ખેંચીને પોતામાં એકરસ કરાવી દે છે. આવો ઉંડો ભેદ અવસ્તાના ‘યજ્ઞમધ્યે’ શબ્દમાં રહ્યો છે. આવો ભેદ હયાં પરવરદાર ઉલ્ પરવરતક=પરવરદેગારની તરફ તેની પરવરેશ પામેલાની દોસ્તી રખાવવી-પાનાગ ઉલ્ પાતક=તે પાનાક પાસજાનની તરફ તે હેફાઝત પામેલાની દોસ્તી કરાવી અપાવવી-‘અકૂઝાચીનીદાર ઉલ્ અકૂઝાચીનીગર’=તે મુક્તિ આપનાર તવંગરી આપનાર સાહેબની તે મુક્તિ લેના દળીદ્રતાને છોડીને સમૃધી પામતાની દોસ્તી કરાવી આપવી-એમ દોસ્તી કરાવી આપનાર ખુદ પોતે ‘રતુ’ થશે-એવા શબ્દમાં મુકાયો છે. હયાં ‘અશ’ શબ્દ તે કે તેણી માટે છે એટલે એક શબ્દ જે તરીકત ઉપર દીન ઉપર ઉસ્તવાર છે પણ ગુનાહગાર છે તેને માટે છે, અને ‘ગોરૂપંદ’ શબ્દ તેની બલી વૃત્તી-તેની સત્ય ઉપર જવાની મનેશ, તેમ બીજાની તેવી વૃત્તી, તેમ ગાય-ગોરૂપંદ જનવરો જેઓ કુદરતી તેવાં છે તે બધાનો ભેદ બતાવે છે, અને ‘ગોરૂપંદાન્ રતુ’ દીન દસ્તુરો અપવનોનો ભેદ બતાવે છે. હયાં ત્યારે ‘ગેઉશ ઉરવા’ ગેતીનો બાર ખમીને જગતનાં લોકોની ઉપર પોતાની આરમઘતીની ગતીનો છાપ પાડે છે, જેથી તે ‘અશ’=તે માણસ કે બાઇ પોતાનાં ગોરૂપંદને-જનને સત્ય ઉપર કુરખાન કરી દેવાની સત્યસંગ મેળવે છે, જે બધું ગાથા હા રહ ના પહેલા ફકરમાં છે તેની તાવીલ અપાઇ રહી છે).

૪. વળી આમ છે કે:-જે કાઇ ગોરૂપંદને (ગવની શક્તિ જે પોતામાં જીવ તરીકે છે-બલી ઇચ્છા તરીકે છે-પારકાંનું ભણું કરવા તરીકે છે-પોતાનાની તરફ ફરજ અદા કરવા તરીકે છે-દીન-દુન્યા-ઓકા-શહાનશાહત-માનવજાત તરફ નોકરી-હુતોક્ષી બજાવવા તરીકેનું મન રાખે છે, તેવી બલી મનોવૃત્તીને અને તેવી બલી મનોવૃત્તી રાખતા અને ખુદ ઇનસાનોની તેવી બલી વૃત્તિથી પોતે સચેત થઇ રહેતા ગાય-ગોરૂપંદ જન-

વરોને) ‘પવન ક્રાંતીભૂ’=ખરી નીખાલસી સદગુણોથી-વૃત્તોથી દીનના હોકમ પ્રમાણેની સમ્યાધથી રાખે છે (એટલે પોતાનાં જન-તનને અને તે મહિલા બલી વૃત્તીના વીચારોને તરીકતના જોશથી ટેકવે છે એટલે તરીકતનું જીવન પાળે છે અને ખીજ તરફ તેવુંજ અંતકરણપુર્વકનું સામ્યું વર્તન બળ લાવે છે), ‘અશ’=તેવો ઇનસાન કે બાધ ‘અલ્પચક્ષ્ણ’=ચક્ષ્ણ ગતી, દાદારના હુકમ મુજબ ચાલનારી શક્તિઓ, જેઓ ‘યહ્યુન્ત’=સામ્યી પરદુખભંજનની પેદાશ થયેલી છે તેવો તે ‘યહ્યુન્ત ચેહ્યુનેદ્’=થઈ રહે છે એટલે ચક્ષ્ણને અર્પણ થયેલો હોય છે. ‘હુનાચ્ચરાધ’ એમ છે ત્યારે તો જ્યારે તે ઇનસાન કે બાધએ ‘ક્રાંતીભૂ’=સમ્યાધ દીનના હોકમ પ્રમાણેની રાદી ગતી-નીખાલેસી ‘દાશ્ત’=રાખેલી છે, ત્યારે ‘અશ’=તે ઇનસાન કે બાધની ‘કામગ ઇ ચક્ષ્ણ મહમ રાયીનેદ્’=ચક્ષ્ણોની ખાહેશ જે દાદારની ખાહેશ મુજબ કામ કરવાની છે તેવી તે ખાહેશને બર લાવ્યા કરે છે (એટલે દીનની વસીઅત-તરીકત પ્રમાણે ચાલનાર ઇનસાન પોતાનાં અપુણ્ય મનની ગતીના કાંટા પ્રમાણે નહિ પણ દાદારની મરજી ચાલે છે) ‘અશ ઉલ્-ચક્ષ્ણ ચેહ્યુન્ત ચેહ્યુનેદ્’=તે ઇનસાન કે બાધ ચક્ષ્ણો જે દાદારના ફરમાન-બરદાર થઈ રહેલા છે તેવા તે ચક્ષ્ણોને તે અર્પણ થયેલો હોય છે, (એટલે દાદારના લકતો થઈ રહે છે જેને ‘હુઓમી’ કહે છે).

૫. વળી આમ છે કે:-‘અધધ મુન્ ગઓસ્પેન્દાન્ ગુશન’ : ‘અધધ’=આવી જાતનો ‘મુન્’=જે કોઈ એટલે ‘ગોસ્પંદાન્’=ગોસ્પંદી મન રાખનાર-તરીકત ઉપર ચાલનાર ‘ગુશન’=ભરજીવાન ઇનસાન, જીવાનીની જીખને મટાડવા માટેની મનીનો જોશ રાખનાર ઇનસાન (કે તેવી ગતીનાં ગોસ્પંદ-જનવરો) ‘પવન ગાસ્ શેદ્ કુન્થેન્’=તેવી જગામાં (હમખિશ્તરના કાયદાસરના મોકા ઉપર) દાખલ થાય છે (પોતાનો કાયદાસરનો ભોગવટો-ભોગવવાની કાયદાસરની તક પામે છે) ‘અશ’=તેવા માણસ કે બાધએ (પોતાનો તે જીવાનીનો ભોગવટો કાયદાસર કઈ રીતે ભોગવવો, દુજી-એ-જીજીને કઈ રીતે પરહેઝવી, પારકાની માને-બહેનને પોતાની મા-બહેન કઈ રીતે શા અર્થે ગણવી-એમ પોતે પોતાની ગોસ્પંદી ગતીને પોતાનાં પવિત્ર મનને અલવલ નહિ આવે તેવી રીતે તે નર-નારે પોતાનો કુદરતી ભોગવટો કઈ રીતે ભોગવવો તે બધું) ‘ગોસ્પંદ સરદારીનીદન્ ઇચ્ચ’=ગોસ્પંદી ગતીની સર્વોપરીપણાંને લગતું ગોસ્પંદી મન પોતાની તેવી ગોસ્પંદી ગતીને સરદારીને રાખી શકે તેવું બધું ‘આમુખ્ત ચેહ્યુનેદ્’=શીખી શીખવા પામીને તેવો પવિત્ર મનનો થઈ રહે છે. ત્યારે

સાર આ છે કે ‘અમ્બુ ગચ્છોસ્પંદ અકુઝાધીનીદારીહુ’=ગોસ્પંદ જનવરોની વૃદ્ધિ વસ્તી વધવાની અંદર-ગોસ્પંદી મનનાં ઇનસાનને પેટ પડતાં ફરજંદોની નવાજેશ વખતે તેનામાં તેવું ગોસ્પંદી મન રહે અને ટકે તેવી વૃદ્ધિ થવાના મોકાની અંદર ‘ગુરુ શેઠકુનીશનીહુ-ધ-ગોસ્પંદાંન્’=ગોસ્પંદોની ગોશ્ન છોડવાની જગામાં દાખલ થવાનો મોકો-ગોસ્પંદી નર-નારના કાયદાસરના ભોગવટાનો મોકો ‘માદીગાન્ કુનીશન્’=તે કામ માટે અવખ્યનો છે. પણ તે ‘અકુઝાધીનીદાર’=તેવી વસ્તી માટેની વૃદ્ધિ કરનારને ‘સરદારીનીતનચ્છ ધ-ગોસ્પંદાંન્’=ગોસ્પંદને અજતી ગવની ગતીનાં મનની તેવી મનોવૃત્તી સર્વોપરી કરાવવા (એટલે તેનું ‘મન’ વ્યભીચારી નહિ બનાવવા) ‘આમુખ્ત ચેહેવુનેદ્’=શીખવીને તેવો પવિત્ર મનનો કરવો જોઈએ છે.

૬. વળી એમ છે કે:-‘વદ્’=જ્યાં લગી ‘ગોસ્પંદ’=ગોસ્પંદ જનવર (કે જેમાં ‘ગવ’ના મીથ પ્રબળ રહે છે જેથી તે જનવરો સામાને ફાયદો કરવાની અકકલ કુદરતી રાખે છે તેવાં જનવર જ્યાં લગી સંપુર્ણતાએ પુગે નહિ-બહુમન વસી શકે તેવી હાલતે પુગે નહિ ત્યાં લગી) તેમ ઇનસાનમાંની ‘ગવ’ જીવ જન અને તે જીવના જોરાનો નામે મનસ્વી-ગવસ્વી-કુનસ્વી-વીર-હોશ-ખેરદ અને તે જીવ સાથે કામ કરી રહેતી કુદરત જે શરીરમાં ‘તળીયત’ તરીકે છે તે (તે કે જે કેહપ’-તેવીધી-ઉસ્તાન અને અઝદમાં રહીને જીવડાવે છે તે-તે કે જેમાં ખોરદાદની અમર ગતીનું અખંડપણું જેને પહેલવી સાહેબો ‘વન ઝખેત ખીશ’ કહે છે તે-જેને આમે-હયાત કહે છે તે વહી રહીને દાદારની ખુશાળી ગાયા કરે છે તે-તે કે જે દરેકને જીવ જન તરીકે મળેલું છે જે બચ્ચોદાંગરપ છે તે-તે કે જેનો ઇલાકો જ્યાંથી પુરો જામે ત્યાં બહુમન આવી વસી શકે છે તે “ગવ” જેને હયાં ગોસ્પંદ તરીકે કહે છે તે) ‘ઉલ્ બુન્દક વખ્શીશનીહુ’=સંપુર્ણ ખીલવણી તરફ પોતામાંના ‘વન ઝખેત ખીશ’નાં ઝાડની-અમર ગતીનાં ઝાડનાં પુર્ણ ઉગવાની હાલત કે જેથી તેમાં અમર્ગી અને હમેશની શાંતી જામી શકે છે, જેમાં બહુમનનો વાસો થઈ શકે છે તેવી અખંડતા તરફ પુગે નહિ ત્યાં લગી- (તેમ વળી એક જનવર ગોસ્પંદ જ્યારે પોતાના અપવન રૂવાનને મળીને પોતામાં ખેરદ ઉભી કરીને બહુમનની ગતીને પામીને તે અપવનમાં મલવા દુઆ કરી રહે છે અને ‘પસુપચ્ચ’ની કીયાની ઇન્તેઝારી કરી રહે છે તેવું ગોસ્પંદ ‘બુન્દક વખ્શીશનીહુ’=અખંડતા તરફ પુગેલું રહેલું છે તેવી ગતી તરફ પુગે નહિ ત્યાં લગી) ‘લા કુશેદ્’=તે ગવને મારે નહિ (એટલે

તે ગોસ્પંદ પશુપત્યની ક્રીયા કે જ્યાં તે ગોસ્પંદ ખુશીથી ઝમે થવા માગે છે તે ક્રીયામાં જવા લામક ઠડતું નથી, તેમ - માનવમાંની 'ગવ' જીવ જન જ્યાં લગી ઉપર કહેલી હવરેતાત અને અમેરેતાતની અમર મતી લગી પુગી શકતો નથી ત્યાં લગી તે લાંખી જીંદગી કાઢવી દરોસ્ત છે, અને જ્યારે તેમાં સંપૂર્ણતા આવે છે કે જ્યારે તેને ગેતીમાં રહેવાનું કારણ નથી-ગેતીના ભોગવટામાં રહેવાનું કારણ નથી, ત્યારે તેનું મૃત્યુ આવતું લાઝમ છે, કે જેથી ઉપલાં મરકોમાંથી તન પરીન મેળવી શકે). 'અમર' = તે નર નારીને 'ગોસ્પંદાંન્ રાધ અમખાર-ચ્ચ કરુદન્' = ગોસ્પંદને જથ્થો ઉભો કરવાનું (એટલે પોતાને લગતી હેઠળી દુન્યાની ખનીજ - કાકપાન-જનવરોમાં ગવની ગતી આણી તેઓને એકમેકમાં મેળવી જેને 'મસનચ્ચ' કહે છે તેવા વધવાના-એક થવાના ભેદમાં લાવીને તેઓને ગોસ્પંદ રૂપનાં કરવાનું-તરીકતથી તેઓને ખચેત્વ = દુજ રહીતની હાલતમાં લાવવાનું) 'આમુખ્ત ચેહુવુનેદ્' = શીખવવાનું હોય છે. 'હુનાચ્ચ-રાધ મેમન્' = જ્યારે એમજ છે ત્યારે (તો પછી ખુદલું થાય છે કે દલીલની મન્તક ઉભી થાય છે કે) 'હાદ્-ધ-અકુજુનીગ ગઓસ્પંદાંન્' = ગોસ્પંદી વૃત્તીના-ખહમન વસી શકે તેવી હાલતે પુગવાની વૃદ્ધિના વધવાના 'હાદ્' = કાયદા દુજ-એ-ખુજના પરહેજના કાયદા અને ભલી ગતીએ પુગવાના યજ્ઞતોને પોતામાં વસાવવા એટલે ઝરથુશ્ત્રી કાયદાઓમાં રહેવું 'સુદ્-ધ-મરુદુમાન્' = ઇનસાન માટેના કાયદા તરીકેનું 'ચેહુવુનેદ્' = થઈ પડે છે. માટે ત્યારે 'મરુદુમ્' = લોકોએ 'દાસ્તીએ ઓલ્ સુદરાધ' = ઉપર કહેલો કાયદો મેળવવાની તલખ તરફ-જીજ્ઞાસા તરફ 'પવન્ ગઓસ્પંદ' = જે કાયદો ગોસ્પંદી ગતીની તરફનો છે-ગવની હાલતને ખીલવવાનો છે, તે કાયદાને મેળવવા માટે-તેની આરજુ માટે 'વરૂજીદન્ અવીરતર તુખ્શેન્દ્' = પુર્ણ રીતે-પુરી રીતે મેળવવા તરીકત પાળવાની કોશેશો કરવી. 'અકુશાન્ અમખાર સાઝેન્દ્' = જેથી તેઓનો જથ્થો થશે, (એટલે જેથી ઇનસાન પોતાના અંશો જે જમાદાત-ન્યાતાત-હેવાનાતમાં છે, તેઓને ગોસ્પંદ કરીને એકમેકમાં મેળવીને તેઓનો એક જથ્થો કરશે-અમખાર કરશે, જે ઉપર કહેલાં જનવર-ગોસ્પંદમાં આવી ઉભો રહીને પસુ થઈ તેમાં મળવા ઇન્તેજાર રહેશે, માટે 'કુશેદ્' = પસુ-પત્યમાં ઝમે થવાની ઉમેદવારી કરશે.) (આ ફકરામાં સાધારણ વાંચનાર ગોસ્પંદને કાપવાની તેહકીક એક રીતે લઈ શકે એમ છે. પણ હયાં કાપવાની વાતજ નથી, કેમકે બગ નરકનાં લખાણની ઢપ જે ખાસ છે એટલે પહેલે એક વીચાર આપે છે અને પછી 'હુનાચ્ચરાય્' = એમ છે માટે-એમ કહી તેજ

વીચારને લાંબાવીને તેની મન્તક બતાવે છે. એવી હપ પ્રમાણે આ છઠ્ઠા કરદામાંના કાપવાના વીચારની જે સમજ આપે છે તેમાં ગોસ્પંદને ખરેખર કાપવાનું લખતાજ નથી. પણ ત્યાં તો સંધરવાનું કહે છે એટલે કહે છે કે ગોસ્પંદની ‘અકુચની’ કરવી એટલે ગવની ગતીની વૃદ્ધિ કરવી ત્યારે સુદમંદ છે ક્ષમદાકારક છે માટે ‘વરજીહન તુજ્જેદ’= તેમ કરવા કોશેશ કરવી, વરજીશી તરીકતો પાળવી કે જેથી ‘અકુચાન્ અમ્પાર’ ઉભો થાય=તે ગોસ્પંદ માટેનો જથ્થો થાય. ત્યારપછી આવતી સમજમાં કાપવાની વાતજ નથી માટે સાધારણ વાંચનમાંથી કાપવાનું કંઈજ નથી, પણ ખરી સમજ તો ઉપર કહી છે તેમ તરીકત પાલી-ગવની ગતી મેળવી પોતાના અંશોને ખેંચીને તેઓને પોતામાં મેળવી દેવાની છે.)

જાણવું કે આ બધી સમજ ગાથા માટેની છે કે જે ગાથામાં ગોસ્પંદને કાપવાની વાતજ નથી. વળી એજ દીનકદનો લખનાર આગળ સાફ કહે છે કે જેઓ જનવર ગોસ્પંદને કાપીને ખાય છે તેઓને માથે ગોસ્ત નહિ ખાનાર કરતાં વધુ બેજો છે. માટે જનવરને કાપવાની હયાં વાતજ નથી. જાણવું કે પહેલવી સાહેબોનાં લખાણો ભેદી રહે છે, જેની ઉકેલામણમાં ફેટલો બધો મચ્છની-ફેટલો બધો ભેદી કનૂમ પડેલો છે તે સહજે માલમ પડી આવશે. પહેલવી સાહેબોનાં આવાં ભેદી લખાણોને સાધારણ રીતે વાંચવા જતાંજ અભ્યાસાઓને લાગ્યું કે એ લોકો તો ભલતી આબદો ઉપર ઉતરી પડે છે. પણ પહેલવી સાહેબોએ જર-થુરતી દ્યેનની ઇદમની સેજદને ખોલી નથી પણ બંધ કાઢી છે, કે જેથી ગમે તેવાઓ તે સેજદની ઉપર બેસીને ગર ઉપયોગ કરે નહિ; દુઝ-પરહેઝ વગરનાઓ તે પાક સેજદ ઉપર બેસીને તેને બગાડે નહિ).

ત્યારે આમ છે કે:-‘મુન’=જે કાંઈ ‘હુઅધતાન’=સચેત માનવો, તરીકત ઉપર ચાલીને હસ્તી તરફ જઈ રહેલાં (રહે છે તેઓ) અઓજ-મન્દતર’=વધુ કુદરતની શક્તિ રાખનાર-અઓજની કુદરતના વધુ પ્રમાણના રાખનાર હોય છે. તેની અંદર રહેલી કુદરત અઓજ બીજા (પોતાના સંબંધનાની) તરફ વધુ ‘કારતર’=બલી અસર કરનાર રહે છે. આવો તે વધુ ગતીવાળો નર પોતાનાની તરફ ‘રૂખીરન’=આકર્ષણીક હોય છે. ‘અધધ જદ’=જે રીતનું, જેને (જે પોતાને લગતા છે તેને) ‘બરા ચેહુખુનેત’=આપવું જોઈએ તેવું ‘બરા ચેહુખુનેત’=તેને મેળવી આપવામાં આવે છે. ‘હુનચરાધ મેમન’=ત્યારે તો એમ છે કે ‘નફશમન

નીયાજગાન' = પોતાને લગતા હાજતમંદો તરફ 'નીયાઝગદાદરીહ' = હાજત પુરી કરનાર 'પવન દાતીક મનીશનીહ' = કાયદેસરના વીચારવાળો રહે છે. 'દાતીક મીનોશનીહ' = કાયદેસરની મનશની 'આઝ' = લોભ, 'વરન' = હવસ, 'અએશમ' = ગુસ્સો, 'નંગ' = નામોશી 'અરેશક' = અદેખાઈ અને 'અવારીગ દુજ' = ખીન બધા દુગુણો 'તનુ સપુજીહ' = તનુમાંથી કાઢી નાખવે 'નીવારીહિત' = ખીલવી રહે છે અને 'દુજ મીન તનુ સપુજી' = દુજ શરીરમાંથી કાઢી નાખવે 'ગખરા કારીગ અઓજ યેહેવુનેદ' : તે માણસ 'કારીગ અઓજ' = અસરકારક શક્તિવાળો 'યેહેવુનેદ' = થઈ રહે છે.

૮. 'પવન કરીતુનીશન નીયાયશન' = સેતાયશન અને નીયાયેશનથી 'ઓલ્ કીરક' = નેકી તરફ 'મતન' = પુગવા 'અશ' = તે ઇતસાન 'અઓજ-અઓમંદતર' = ગવની કુદરત નામે અઓજનો રાખનાર 'હિમત' = છે (એટલે જે કોઈ માનવ તરીકત મુજબની ઝવેંગ = દુઆ કરે-મુરાદ માંગે, તેની મુરાદ આ અઓજની કુદરતવાળો ફળીબુદ કરાવી શકે) 'મુન' = જે 'ખાસ્તાગ' = પોતાનું બધું તન-મન-રવાનનું ધન હેરબુદોના દીન દસ્તુરોની સરદારી માટે 'યખ્સેતુનેદ' = તૈયાર કરી રાખે છે-જેનો સાચો ન્યાય અને રાદી દસ્તુરી = સરદારી-દોરવણી 'રાસ્ત વાખીદુ-યેન' = સચ્ચાઈની ખાહેશ રાખી શકે છે, જે 'શપીરાન' = બલા મરદો તરફ 'અઈર' = નમનતાઈ ખાકસારીવાળો 'તર્સગાહી' = ભક્તિભાવવાળો 'યેહેવુનેદ' = હોય છે. 'હનાય્રાઈ મેમન' = ત્યારે આમ છે કે 'મરદુમ અમરગાનીહ' = આપણ બધા સાધારણ દુન્યવીઓએ 'ખાસ્તક' = દોલત (તન-મન-રવાનની કે બીજી જે કંઈ હોય તે)ને તનની આરઝુ (જે હવસ રહીત થઈને પરદુખભંજન થવાની છે તે) અને 'રામશની' = તે આરઝુથી નીપજતી ખુશાળી માટેજ રાખતી-અને 'વીચીર દાતો-ખરીહ ઓલ્ અધધશાન' = તેઓ માટેની-તરફની ન્યાયની ગતી અને દસ્તુરી-દોરવણી 'કામ' = ખરી ધારણા-ધચ્છા 'સજીતુનેદ' = ખર લાવે છે 'કરદન' = તેમ કરાવવું. 'અધશાન ઉલ્' = તેઓ તરફ 'અઈર' = તમીઝ તાળેદારીથી-ભક્તિભાવથી 'યેહેવુનતન' = રહેવું 'વ અમત્તયક' = બલેને કોઈ વખતે તેઓ 'અવારન આહુન્ગ' = ઉલટુ નહિ ધચ્છવા જેવા વીચારના થાય, 'વમુન' = જે કોઈ 'દએના ખતુ' = દીને બતાવેલી અકકલવાળી 'કરીતુનીશન' = ભક્તિભાવથી અને 'નયુજીશન' = તેથી

આવતા-તેની સાથે ચાલતા સત્યસંગથી 'ખાસતક' = પોતાની મતા 'પવન દસ્તોખર ધ દએના' = દીનનાં સરદાર માટે 'યખ્સેનુનેદ' = ધરી રાખે છે 'વ વીચીર' = ન્યાય 'વ દસ્તોખરી ધ રાસ્ત' = સાચી સરદારી 'વાખી-દુનયન' = ચલાવવા મથી રહે છે. 'શાપીરાન' = નેક પાક મરદો તરફ 'અધર' = નમાનો તાબેદાર-હોકમનો ઉઠાવનાર અને 'તર્સગહી' = ભક્તિ-ભાવવાળો 'ચેહેવુનેદ' = થઈ રહે છે. 'લખ્વાર નીહાદાર હુધતધજક આહંગ' : તો પછી 'જક' = તે 'આહંગ' = કંઈક ખુરી ગતી-ખુરી આદત-ખુરાઈએ ચઢવાની એખ (તેનામાં કબી હોય) તો તેને 'લખ્વાર' = ફરી ફરીને પાછી 'નીહાદાર' = દુર મુકી દે છે, નીચે મુકી દે છે. 'વમુન' = અને જે કોઈ 'પવન જક' = તેથી (ઉપર કહેલી અપવન તરફની તાબેદારીથી, દીન તરફની તાબેદારીથી) 'આહંગ' = મનની ગતી કે જેમાં ખામી હોય તે ખુરી મનની વલણ 'લખ્વાર' = ઘડી ઘડી પાછી અને પાછી 'નીહાદન' = ફેંક્યા કરે (એટલે ગુનાહ થાય અને નીચે પડે પણ ઘડી ઘડી ઉઠી કોશેશ કરે કે તેનો શીકાર ફરીથી તે થાયજ નહિ), તો તે 'પતુક' = મજબુત (ગુનાહ સામે હિમ્મતથી લડી તેનો ભોગ નહિ થનારો) 'અઓજ-અઓમંદતર' = ગવની કુદરતની શક્તિ રાખનાર હવસોને કાબુમાં લાવી મુકે તેવી તબેવાળો) 'અધશ' = તે ઇનસાન 'ચેહેવુનેદ' = થઈ રહેશે,

શરેહ :—હયાં 'મહેર' અને 'પતેત'થીજ આખરે વોહુનના દોશને છૂતીને 'ગવ'ની કુદરતવાળા થાય છે તેનો ભેદ આપેલો છે. ગવની કુદરત જ્યારે આપણી તખીયત તરીકે શરીરમાં રહીને વોહુનની હવસી ગતીઓને પોતાને તાબે રાખીને બહાર ગવની રૂપેનામીનની કુદરતને મળીને જગતનાં તારણ માટે કામ કરવા મંડે છે ત્યારે તેને અઓજની કુદરત કહે છે. અને તેવાં ઇનસાનને 'અઓજ-અવમંદ' = કહે છે. હયાં પહેલે કહે છે કે જેઓ આવા અઓજવાળાઓ હોય તેઓજ નેકી ઉપરાંત ખીજું કંઈખી ગુનાહનું કરી શકે નહિ. પણ આવા અઓજવાળા કઈ રીતે થવાય? તેને માટે કહે છે કે ગમે તેવી ખુરી ગતીનો 'આહુક' = એખોવાળો ઇનસાન હોય, પણ જે તે દીન તરફ-દીન દસ્તુરો તરફ 'શાપીરાન' = નેક મરદોની આગળ પોતાનો અચળ એતેકાદ રાખીને ભક્તિભાવ રાખે અને તેઓને પોતાનું સર્વસ્વ આપે, પોતાની ધન-દોલત-છેલ્લે પોતાનો જીનખી આપે, તો ખરેજ તેઓની દુઆ તેની ઉપર ઉતર્યા વગર રહેજ નહિ, જેથી તેનામાં 'મહેર' = સચ્ચાઈનું જેમ આવે એટલે કંઈખી ગુનાહ થાય તેની સાચી

મહેરાત કરીને પછી તેવો ગુનાહ ફરીથી થાયજ નહિ તેની ચોપ રહે છે, અને ગુનાહ જે થાય અને કબી થાય તેને માટે ‘પતેત’ની ગતી થાય છે, એટલે તે ગુનાહોથી દુર જવાનો નીશ્ચય થાય છે અને જે કંઈ થઈ ગયું હોય તેનો બાર ખમવાની ઉસ્તવારી ઉભી થાય છે. ત્યારે દીન અને દીનના બધા સાહેબોની તરફ ઝઝઝદાઈતી લાવવી પહેલું પગથું છે કે જે પછી તે દીનના મોટા સાહેબોનો સંબંધ ‘ઉતયુષ્ઠી’ તેઓમાં ઉભી થાય. ત્યારે મીથ્ર=‘મહેર’ સમ્યાધમાં ‘મીદ્’=મળવાનો અર્થ છે. મીદ્=મળવું કોણને? દીનને-દીનદસ્તુરને દીલોબ્ધનથી મળવે, તેઓનો સત્કાર કરવે, દીન દસ્તુરોનો સંબંધ તેને થવે તેનામાં ‘મહેર’નું મગથું ઉભુ થાય છે, જેથી તેને લાગે છે કે તે દીન દસ્તુર-તે દીનના વાલી તેની સાથેજ છે, જેથી કંઈખી ગુનાહ કરતી વખતે તેઓની હાજરી તેઓને લાગવે તે ગુનાહથી બાઝ આવ્યાજ કરે છે. એમ મહેરનું પગથું થવે તેના હવસો ઉપર કાબુ પડ્યા કરે છે, કે જેથી પછી તે અંતકરણપુર્વક વર્તીને ‘પતેત’=ગુનાહોથી દુર જવાની શક્તિ મેળવીને પાર પડે છે. જેમ જેમ તેનામાં ‘મહેર’નું જોર વધે છે તેમ તેમ મહેરનો મીથ્ર યજ્ઞત તેનામાં વાસો કરીને તેની ઉપર નેગાહબાની કરી પોતાની રોશની-ચોક્કી તેના રજેરજમાં પાંચરે છે, જેથી તેના હવસો જીતાઈને ગવને તાબે થઈ રહે છે. તેના જીવ જાનની જોરાન શક્તિઓ મનસ્વી-ગવસ્વી-કુનરની ખીલે છે, જેથી વીર એટલે મનીની સમ્યાધ અને તેથી આવતી હામ-હિમ્મત નમ્મતીક ગુણો આવે છે અને તેમાં હોશ આવે છે-કંઈ તરફ જવું તેનું જાન આવે છે, અને કંઈખી આકૃત વખતે તે હોશ ખોડી શકતો નથી અને ગુનાહ કરી શકતો નથી અને આખરે તેનામાં ખેરદ આવે છે, જેથી તેની આરને ખેરદ યજ્ઞતી ગતીની થતી આવે છે. આવવાની અંદરની તબીયત અઓજવાળી થઈ રહે છે.

૬. આમ છે કે દરેક માણસે ‘ખેશકારીહુ ઇ કદારઆધ’=કોઈખી જાતની ખીશકારી કામ કરવાની મહેનત માટે ‘પાહુલુમ’=પહેલી સર્વોત્તમ ‘મીનહવમ’=શરત ચીજ (એ છે કે તેણે તે કરવા માટે) ‘ચેકાવીમુનીનેત’=ઉસ્તવાર ઉભા રહેવું ‘ચેહેવુનેદ્’=હોવું જોઈએ. આવા કોઈ ખીશકારી કરનાર (તરીકતનો પાળનાર) ‘મીઝદ ચીગુનશાન’: ‘ચીગુનશાન’=જે કંઈ ‘મ્યઝદ’=બદ્દો તરીકતનો વળતો જવાબ ‘અવેઝગનીયાઝગ’=જે સાચો અને મળવા આગુર છે તેની તરફ ‘રૂબાગ’=આકર્ષણ ‘અખસેનુનેદ્’=રાખી મુકવું (એટલે તરીકતથી જે બધો

અને ‘નિઆજમંદ’ નીતીને આવે તે તેના અંશોમાં આવે છે. આ અંશો તેનાં રૂવાનના છે અને હેઠળી પેદાયશમાં તેઓ રાહમલ થયલા હવે તેઓ તરીકતને જોરે શુધ્ધ થઈને તેની અંદર મળવાની ઇન્તેજારીમાં છે, માટે રૂવાને તેઓનું આકર્ષણ રાખીને તેઓને પોતામાં ઉમેરવા. હયાં જે ‘મીઝદ’ કહે છે તે તરીકતનો બદલો છે. તરીકતો મીઝદ થાય માટે ઉસ્તવાર રહેવા કહ્યું છે, તરીકતને બરાબર પાળવા કહ્યું છે. મ્યઝદ જે ‘અવેઝગ’= ખાલેસ છે તે હેઠળી દુન્યાના અંશો એઝાબ રહીત થઈને તેમાં ‘પસ’ થવા=મળવા જેવા થાય છે તેઓ છે, જેઓ ‘નીયાઝક’ છે એટલે તેમાં મળવાની ઇન્તેજારીમાં છે, માટે કહે છે કે તે ‘રામીનીદાર’=તરીકતના પાળનાર તરીકતને જોરે તે અંશોને ખેંચવા-તે અંશોની રૂબાકી=આકર્ષણ યજ્ઞસુનેદ=ચાતુ રાખવું. ‘હુનાચરાએ મેમન’=ત્યારે તો આમ છે કે માણસોએ ખીશકારી કરવા-તરીકતો પાળવા તરફ-ફરજોને બળવવા તરફ શરીરને રંગડાવવું, કે જેથી ‘મીઝદ આરઝગ’= આરઝુ રાખેલા બદલાની ‘આહંગીનીદ’=આશા રાખી શકાય-મેળવી શકાય.

(શરેહુ:-હયાં ખીશકારીમાં તરીકતનું પાલણુ છે જેમાં દુન્યવી ફરજોને સમ્યાઈથી બળવવાનું પહેલું પગથ્યું છે-ખીશકારીમાં ભુલ નહિ થાય તો જે નીતીને આવે તેને ‘મ્યઝદ’ કે જે ‘મીદ’=તેમાં મળવા માંગે છે અને તે ‘આરઝક’ અને ‘નીઆઝમંદ’=તેનામાં મળવાની આરઝુ રાખીને મળવાની આતુરતા બતાવે છે હયાં રૂવાનોના અંશો ખેંચાય છે તેનો ભેદ છે).

૧૦. વળી આ છે કે:-જે કાંઈ ‘ચોંગ’=મોટું (જખાન) અને ‘અવઝાર’=હથ્થાર આલાતો-મોંઢાને પવીત્ર રાખવાની સામગ્રી (સામ્યું બોલવું-તરીકત પ્રમાણે રહેવું-તકે હેવાન કરવું-નીંદા નહિ કરવી-બધાંને એકસરખા દોસ્ત જેવા ગણીને બહુ ઇચ્છવું અને તરીકત ઉપર-ફરજ ઉપર ઉસ્તવાર રહેવું વીગેરે) ‘પવન ક્રાફની’=સદગણો સમ્યાઈની રીતે (વાપરે છે) તેનામાં ‘વોહુમન દારતન’=બહમનનું રહેઠાણ થયલું કહેવાય છે, તે બહમન થયલો એળખાય છે. (મોટું અને તેના અવઝારમાં જખાન, દીલ=અંતકરણ અને હેમાઘ=ભેળું વીચાર શક્તિ એ ત્રણના સાથે જવાનો ભેદ છે. જે કંઈ દીલમાં હોય-અંતકરણ કહે, તેજ વીચારમાં ભાવીને જખાનથી કહેવું તેમાં મોંઢાએ પોતાનાં હથ્થારથી કામ કાઢેલું હોય છે એમ કહેવાય. આથી મોંઢામાં સત્યનો વસવાટ થઈ રહે છે. સત્યમાં બધી મનેશ-બહમનની ગતી હોય છે એટલે મોંઢામાં બહમનની વાચા

આવે છે. ઇશ્વરના કહેપનાં ૧૬ અષ્ટોની વીગત આવે છે તે હયાં લખવાનો મોકો નથી. દુઃકમાં આટલી નોંધ કામની થઈ પડશે કે રૂવાનને ગતીમાં ઉતરવાનું કારણ તે રૂવાન સાથે રહેલી દ્રવાઓની અજ્ઞાનતાને સુધારવાનું છે. રૂવાનની રચના એટલે રૂવાનના પુદ્ગલ જ્ઞાનરૂપ તત્ત્વમાં જ્યાં સુધી દ્રવાઓનું અજ્ઞાનતાનું ગદ્ય પાણી હતું ત્યાં લગી તે રૂવાન અહુરમજ્દની ક્ષત્ર=અધીકારનો ઇનકાર કરતું હતું. પણ જ્યારે તે અહુરાએ મોટી કરમ બક્ષેશ ઉતારીને તે રૂવાનનાં જ્ઞાનરૂપનાં રચનાં તત્ત્વમાંથી તે દ્રવાઓનો ગદ્યો કચરો ગાળી કાઢ્યો, ત્યારે તે રૂવાનમાંની નીમળ રચનાં જ્ઞાને 'રઓક્ષ' = જ્ઞાનનું અજવાળું જોયું અને તે રૂવાને તે દાદારની દહ્યુપતી-શાહી-આણ કબુલી. તે રૂવાનમાં આવખતથી પરદુષ્પ્રબંજનની ગતી પ્રગટવા લાગી, જેથી રૂવાન તે દ્રવાઓના 'કુચરા'ની મુક્તિ માંગી એટલે તે દ્રવાઓને પોતાની રચનાં નીમળ પાણીરૂપનો કરીને ઉમેરવા માંગ્યું. રૂવાનની આવી સાચી બક્ષિતવાળી માંગણીથી તે દાદારે રૂવાનની તે ઇચ્છા પુરી પાડી અને તેને માટે જગતને રચ્યું. તે દ્રવાઓમાં પોતાની ગવ કુદરતને બેળીને તે દ્રવાઓના ચાર ભાગો કીધા, જેને વોહુનના ચાર ભાગો કહે છે. પહેલા ભાગમાં દાદારે પોતાની કરામત કરીને તેને આતશરૂપ કરી તે રૂવાન અને બઓદને તેમાં બેસાડીને તેઓ મારફતે તેની ખેતી કરી-કરાવીને સુધાર્યા, જે આતશ પછી મુક્તિના કીનારા આગળ પુગીને તે દાદારના કહેપ કે જેમાં જરવાને અકરનેની ગતી છે તેનેથી પામે તેવું થઈ રહેવા લાગ્યું જેથી તે આતશને કહેપ તરીકે ઓળખેલું છે. આ કહેપમાં ત્યારે દાદારની કુદરત આવી વસી. પછી તે દ્રવાઓના બીજા ભાગને પોતામાં લઈને સુધારો કરવાની ઇચ્છા તે કહેપે બતાવી, જેથી દાદારે ઝરેહોમાં દ્રવાઓના બીજા ભાગને તે કહેપમાં મુકીને તેમાં તે રૂવાન-બઓદની જગા કરીને તેઓ મારફતે તેમ કહેપમાંની કુદરત મારફતે તે બીજા ભાગને છેક મુક્તિના કીનારા આગળ લઈ જવામાં આવ્યો, જેથી તે બીજા ભાગમાં દાદાર તરફની તાબેદારી ઉગી; તે દાદારની મરજી=વધીને તે બીજા ભાગ તાબે થયો અને તે મરજી બજા લાવવાની શક્તિ મેળવી રહ્યો જેથી તે બીજા ભાગને 'તેવીષી' કહે છે. 'તેવીષી' પછી કહેપ સાથે મળીને ચાલવા લાગી, જેથી કહેપમાં ફરવાની ગતી આવી. ફરવાની ગતી હસ્તીનાં સાત અરમ જેવી હતી જેને ૧૬ અષ્ટો કહે છે. આવા ફરતાં કહેપે રૂવાનની મદદમાં રહીને પછી તે દ્રવાઓના ત્રીજા ભાગને પોતામાં લઈને સુધારવા માટે દાદારની પ્રાર્થના કીધી, જેથી તે ત્રીજા ભાગને દાદારે ઝરેહોમાં તે ફરતાં કહેપમાં મુક્યો, જેમાં પેલા

રૂવાન અને બચ્ચોદની જગા તો હમેશને માટેજ છે. આ ત્રીજો ભાગ
 'તીરે આખ' જેવો હતો જે 'તીરે આખ'ને તે ફરતાં કેહપે' એટલે
 તેવીશી સાથનાં કેહપે-તેમાંની ગવની કુદરતે સુધારવા માંગ્યો. પણ તે
 'તીરે આખ' ગદલુંજ ઝહેરી રહ્યું. આથી દાદારે પોતાનો દમ ઉશ્તાન
 'અનથ રચોચ'માંથી તે આખમાં પુકચો, કે જે પછીથી તે આખ
 સુક્ષ્મ થઇને ઉશ્તાન તરીકે કહેવાયું અને પેલાં ફરતાં કેહપે'માં એટલે
 તેવીશી સાથનાં કેહપે'માં સાથે મધ્યું. એમ રૂવાન સાથની દ્રવાચોની
 ગતીનો ૩/૪ ભાગ સુધર્યો. હવે છેલ્લો ૧/૪ ભાગ રહેલો છે. તે ઉશ્તાન
 -તેવીશી સાથનાં ફરતાં કેહપે' તે છેલ્લા ૧/૪ ભાગને પોતામાં રાખી
 પોતાની સત્યસંગથી તેને સુધારવાની પ્રાર્થના કીધી. હવે તે કેહપે'માં, તે
 તેવીશીમાં, તે ઉશ્તાનમાં કુદરત તો વસેલી રહી છે માટે તેઓ આઝાદ છે
 પણ પેલો છેલ્લો ૧/૪ ભાગ કંઈ આઝાદ નથી માટે તે ૧/૪ ગદલા
 દોશીત ભાગને તે આઝાદ થયલાં અણુદીઠ શરીરોમાં વહેંચીને એવી રીતે
 દાદારે મુક્યો છે, કે જેથી તેઓની આઝાદ ગતી તે દોશીત ભાગનો બાર
 ખમી શકે. તે કેહપે'-તે તેવીશી-તે ઉશ્તાનના બે ભાગો કીધા છે. તેઓના
 એક ભાગમાં કુદરત રહી છે જ્યારે તેઓનો બીજો ભાગ માદર જેવો થઇને
 તે છેલ્લા ૧/૪ દોશીત ભાગને પોતામાં રાખે છે. એમ ત્યારે કેહપે'નાં ૧૬
 ચપ્પેના અરધા ભાગમાં કુદરતનું ઠામ છે, અને બીજો ભાગ માદરની
 કાની થઇને તે છેલ્લી ૧/૪ ભાગની ખાકને રાખીને પોખે છે. આ બીજા
 માદરની કાની વર્તી રહેતા કેહપે'ના ભાગમાં આંઠથી સોળ ચપ્પેમાંનો
 મુળ ભાગ આવે છે, જેમાં આંઠમું ચપ્પ જગાન ઉપરનું મુળ મુખ્ય છે.
 ત્યારે આ માદરની કાની રહેલા કેહપે'નું આંઠમું જગાનનું ચપ્પ મુળ બાર
 ખમી રહે છે, જેને બીજાં ચપ્પે તે બાર ખમવામાં અને તે ખાકને
 ટેકવીને તેની સદ ગતી કરવા મદદ કરી રહે છે. એવીજ રીતે તેવીશીનો
 એક ભાગ તે દાદારની મરજી પ્રમાણે કેહપે'ના કુદરત વસેલા ભાગમાં
 ફરીને કેહપે'ને મદદ કરે છે જેને ગોસ્પંદી તેવીશી કહે છે, અને બીજો
 ભાગ તે કચરો, ખાક જે કેહપે'માં છે તેની જડતાને પોતે રાખીને તેને
 પોખી રહે છે જેથી તે તેવીશી ખાકી ખરફરો થઇ છે. આવી રીતે
 ઉશ્તાનનો અરધો કુદરત વસેલો ભાગ કેહપે'-તેવીશીના કુદરતના ભાગને
 મદદ કરીને જીવ આત્મા ઉભો કરે છે, જેથી તે ૧/૪ ભાગમાં જીવ
 આવીને ભોગવટો કરી શકશે. અને ઉશ્તાનનો બીજો ભાગ તે ખાકમાંનો
 દોશ લેવે હવસરૂપના જોલાનોને એવી રીતે ચલાવે છે કે તેઓનો ઉભરો
 થઇ રહે કે જે પછી તે હવસ શાંત પડે. આમ તે ૧/૪ ભાગ તે ત્રણ

મુકિતએ પુગતાં કેહપ'—તેવીશી—ઉશ્તાનમાં રહેયો છે, જેથી તે ૧/૪ ભાગની ખાકમાંથી આજનું જડ શરીર થઇ રહે છે. આ જડ શરીરને ટેકવનાર તેની ખુરાઇ ખમનાર તે કેહપ' છે, કે જે માદરની કાની રહેયું છે. આ માદરની કાની રહેલાં કેહપ'ને પેલો કુદરત વસેલો કેહપ'નો ભાગ મદદ કરી રહે છે. આમ ધનસાનનું તન થયું છે, જેને ફેલ અપાઇ છે. જે તે ધનસાન રોશનફેલ કરે, પોતાના હવસોની ઉપર ચોક્કી મુકે, અને હવસો થાય તેનો એકરાર કરીને હવસોને રોકે, તો પછી તે માદરની કાની રહેલાં કેહપ'ની ઉપર તેમ તેવીશી—ઉશ્તાન ઉપરનો ભાર ઓછો થાય અને સાથેસાથ તેઓ સાથનો પેલો પહેલો ભાગ જેમાં કુદરત છે તે ભાગમાંની બહમનની ગતી પેલા માદરની કાની રહેલાં કેહપ'—ઉશ્તાન—તેવીશીમાં આવી વસીને તેઓ મારફતે તેના જડ તનમાં આવી વસે, કે જે પછીથી તેનો ૧/૪ ભાગ સુક્ષ્મ થતો જાય. ત્યારે હયાં કહે છે કે 'વોહુમન દારતારીહ'થી દાદારનો પેવંદ થશે તેમાં આવો ઉંડો ભેદ છે. ત્યારે ઝખાનનું ચપ્પ મુળ છે માટે કહે છે કે ઝખાનમાંના કેહપ'ના ચપ્પમાં ખાકનો ભાર છે, જેને સત્ય મહેર પતેતથી ઓછો કરવે તે કેહપ'નો ભાગ આઝાદ થઇ ઝખાનને સાચી યજ્ઞતોના જેવી બનાવે છે, અને ઉપરથી એમજ કહે છે કે ઝખાનના અવઝારને એટલે ઝખાન જે કેહપ'નાં આંઠમાં ચપ્પથી કામ કરે છે તે આંઠમાં ચપ્પને 'ક્રાફની'—રાદી ગતીમાં લાગ્યે એટલે ત્યાં જે ખાકનો તનોમંદ ગતીની વોહુનને ટેકવવાનો ભાર છે તેને ઓછો કર્યે, તો ત્યાં બહમન વસે). એટલા માટે ત્યારે 'ચોંગ'—મોંઢુ અને તેના 'અવઝારો'—હથ્થારો—તેની સાથની સામગ્રીઓ 'પવન ક્રાફની દારતન'—સચ્ચાઇથી રાખવે 'અદીનશ ચેહેવુનેદ્'—એવી શક્તિવાળા—બહમન વસેલા થાય છે. 'અમત'—તેને 'પાનાગી'—પનાહ અને 'અધયારીહ ધ—શપીરાન'—નેકાનોની યારીથી અને 'જદન વ વાનીદન—ધ—સરીતરાન'—ખુરાઓને મારીને તેઓ ઉપર જીત મળવાથી વચ્ચેરાસ્તારીહ—ધ—ગેહાન'—ગેહાનનો શણગાર ઉભો કરવાનું (ક્રશો—કેરેતી આવે તેવો શણગાર ઉભો કરવાનું) 'ચેહેવુનેદ્'—મળી આવે છે. 'દેનમનચ એદુન'—ત્યારે એમ થયું કે 'પવન રનાખતને—શપીર વ સરીતર'—નેકા અને બદીને—અપ=વ્યવસ્થા અને અક=ગેર બંદોબસ્તીને ઓળખવાથી—સમજવાથીજ 'શાપીરાન દારત' અને 'સરીતર દુશમન'—અને તે શપીર=નેકાનોની દોસ્તી અને ખુરાઓની દુશમની 'નીવારીહ અધ—તન'—નાં પ્રભાવોની ખીલવણી જાહેર થઇ રહે છે. ત્યારે બધા અને ખુરાની પીછાણ બહમન વસેલાથી છે—જે કોઈ બહમનની ગતીને રાખનાર

છે તે 'દનાસીનીદાર્ય' = જહમનની ગતીનો લાહવો આખનાર અને તેની ખુશાળી પામનાર 'ચેહુવુનેદ્' = રહે છે.

૧૧. વળી આમ છે કે :—જે કાંઈ યજ્ઞતોને લગતી ચીજોની 'રૂખાગીહ્' = જરી કરવાનું (આલાતોને વાપરીને યજ્ઞતોની વૃદ્ધિનાં કામમાં મદદ કરવાનું) ફરમાન આપે છે 'અશ નફશમન્ય' = તેની પોતાની 'દાનીશન' = દાનાઈ-ખઓદીક અકકલ અને તેના નતીજનું મહાન ડહાપણ અને 'આમુગ' = યજ્ઞતી જ્ઞાન અને તેથી થતી તેની પવિત્રાઈ વધતી રહે છે. ત્યારે તો 'વેહુન કાર' = બલાઓને માટેનાં-બલાઈનાં કામ માટે (દીનની પાવીકતની ખજવણી માટે) ફરમાન આવાયદ્ = અવખ્યનાં છે અને 'કાર ફરમાની' = તેવાં કામને ચલાવવા માટેની સત્તાથી અને 'વાઝીશ્તીહ્ આવાયીશનીગ' = જેવી જોઈએ તેવી રીતે થઈ રહેતું કામ અને તેના પ્રભાવથી તેની પોતાની 'દાનેશ દાનાઈ' = ખઓદીક ગતીનું જોમ અને 'આમુગ' = ખઓદીક ગતીનાં જ્ઞાનનાં પ્રભાવથી આવતી પવિત્રાઈ વધતી રહે છે (દીનને રાદી રીતે જરી કરાવનાર એક સત્તાધારી પોતે મોટું સવાખ હાંસલ કરે છે-જેનો નતીજો અષ મેળવવામાં આવે છે તેનો ભેદ હયાં છે).

૧૨, ત્યારે આમ છે કે 'ઓલ્ શપીરાન્' = તેકી માટેનું દીનની તરીકતો યસ્નની ખજવણી માટેનું જે કાંઈ શીખવે, 'અદીન્ અશ ફીરફાગ ઇ મુનીક્' = તેનો જે કંઈ ભલો બદલો 'પવન્ દએના ગુફ્ તારીહ્' = દીનમાં ફરમાવ્યા મુજબની વર્તણૂકથી 'અધયારીનીદન્ ઇ જરથુશ્ત્ર' = જરથુશ્ત્રને (તેવણના ક્રશો-કેરેતીને નજદીક લાવવાનાં કામમાં) મદદ આપવા માટેનો હોય તે 'ખેશીનીદન્ ચેહુવુનેદ્' = તેની પોતાની માલેકીનો થઈ રહે છે. (તેનાં રવાનની ખીશી-સગાઈના તેને લગતા રહના અંશોના તેનાં રવાનમાં મળવાનો એટલો ખચેત્વોદથીનો હિંગામ નજદીક આવવાનો થઈ રહે છે).

ત્યારે આમ છે કે 'મદમ્ જરથુશ્ત્ર દએના' = જરથુશ્ત્રની દએન પ્રમાણે 'આમુખ્તારાન્ હામ્ દએના' = દએન સાથે હમ થયલા યિશ્તી યજ્ઞતને દીન યજ્ઞત સાથે મલી જઈને દીનનો ઇદમ રાખનારા શીખવનારા 'પવન્ આમુખ્તન્ ઇ શીપીરાન્' = દીનની અખોઈની ગતીઓ મેળવી શકવાનાં શીક્ષણો પ્રમાણે 'રાઈગુફ્તન્' = તેઓના દીન વીષેના કહયા પ્રમાણે (એટલે દીનની વસીઅત પ્રમાણે ચાલવાની રીતીઓ-રસમો-તરીકતોથી) 'પદ્વસ્તન્' = દીનનો પેવંદ મેળવવે (પોતાના અંશોની ગતીઓને

પોતામાં ખેંચીને એમ જોડાયલા આખા થઈને) ‘ઓલ્ શાન્ ઇ ક્રશો-ગર્હં ચેહ્વેપુનેદ્’=જેઓએ પોતાનો ક્રશો-ગર્હ કાઢેલો છે, તેઓ ‘પવન્ દ્યએના ગુફ્તારીહ્’=દ્યએના કહયા પ્રમાણે ચાલીને ‘ઓલ્ જરથુશ્ત્ર અધયારીનીદન્’=જરથુશ્ત્રના-(તેવણનાં ક્રશો-ગર્હં કુલ્યાતી લાવવાનાં) કામમાં મદદ કરી રહે છે તેઓને ‘જક્ કીરક્ ખેશીનીદ્ ચેહ્વેપુનેદ્’=સવાળ-કેરફે બલો બદલો જે પોતાની ખેશી કરવાનો છે તે મક્ષી રહેશે (ખએત્વોદયની હાલત મક્ષી રહેશે).

૧૩. વળી આમ છે કે:—તેઓ કે જેઓ ‘યજ્ઞદાન્’-યજ્ઞતને લગતી ગતીઓને અને ‘શપીરાન્’=નેકીનાં કામોની શુભ ગતીઓને ‘સ્તાયેદ્’=સ્તુતી કરે છે (યજ્ઞતી ગતીઓ અને નેકીની સંસ્થાઓ જેઓ આ જગતને ક્રશો-કેરેતી તરફ લઈ જઈ રહે છે તે બધાને તેઓનાં કામમાં મદદ કરી રહે છે, જેથી તેઓની ખુશાળી થઈ રહે છે). તેઓને માટે કંઈથી ચીજ (આશોદાદ) આપવનું મુકરર કરે છે-ગોઠવણ કરી રાખે છે (બવત લગી તેઓનું પુરું કરે છે). ‘અશ પવન્ ઇક્ ગુખીરન્’=તેઓની માંથ બણતી ઝખાનની દુઆથી તેઓથી થતી યસ્નના નતીજમાં પેલી ગેહાનમાં પોતાનાને લગતી પોતાની વૃદ્ધિ થાય તેવી જગા મેળવી રહે છે.

૧૪. વળી આમ છે કે:—જે કાંઈ ‘અફ્રુહનીગાન્’=વૃદ્ધિ થવા માટેની સંસ્થાને લગતું (દીનની રસમો-તરીકો-આલાતો-દીનની યસ્નની સામગ્રી કારીગીરીને લગતું) શીખવે, તો તેનાથી ‘અન્ અવઝારીહ્ ઇ પવન્ દીન્’=દીનનાં બુદ્ધિ થયલાં અવઝારો-અવાવ થયલાં આલાતો-દીન વીધેની અજ્ઞાનતાથી થયલા-પાવીકતની ખોરવણીથી જોખમાયલો દીનનો પાવ મહેલ ‘ઝીયાન્ ઇ મીન્’=અને તેનાથી થતી તુકસાની ‘મીન્ ગેહાન્’=દુન્યામાં થતી હોય તે તુકસાનીને ‘અસ્ત ચેહ્વેપુનેદ્’=(તે આલાતોને પાછા દરોસ્ત કરવે) અટકાવી શકાય છે. આમ ત્યારે ‘આમુગ્’=દીન બાળેની માહેતી અને ‘અવઝર્ ઇ દ્યએન્’=દીનના આલાતોથી-તેઓનાં કારગરપણાંથી ગેહાનમાં ફાયદો વધતો રહે છે (ક્રશો-કેરેતી નઝદીક લાવી શકાય છે, કુલ્યાતી મુક્તિ નઝદીક લાવી શકાય છે).

૧૫. વળી આમ છે કે:—જે કાંઈ અષો નરને પવિત્રાઈને ખાતર (વ્યવસ્થા પાંચરવાને માટે) ‘ઓલ્ ખોદાયાન્’=તે વખતના સરદારની આગળ ‘ફ્રાઝ’=સુધારાઓ માટે જાહેર પાડે, તેણે ‘અવરતુમ્’=શ્રેષ્ઠમાં

શ્રેષ્ઠ મદદ આપેલી હો છે. તેવો તે ઉંચામાં ઉંચી અપોષ-આશા-ઉર્મેદ મેળવી આપનારી 'ફાજ્ ઓલ્' = આગળ વધવાની જગાની સાથે બંધાયેલો રહે છે.

૧૬. વળી આમ છે કે:—'મુન્' = જે કાષ્ઠ 'તનુ' = શરીરને 'પત્રન્ બંદગીલ્ ખરા' = એક રીતની બંદગીના ભાગ તરીકે—એક રીતની નાનાં પ્રમાણની બંદગી તરીકે 'ઓલ્ ઓલાઇ મહિશ્ત મલ્કાન્ મલ્કા રાઇ' = તેમાંના શાહેના શાહને 'ચેહુખુનેદ્' = આપી દે છે, તે શખ્સ 'ઓલ્ નફ્શા' = પોતા માટે 'રાસ્ ઇ હુમીનરન' = બલી મનેશના થવાનો રસ્તો, હુમતે પુગવાનો (કુદરતમાં શું છે તે જાણવાનો) રસ્તો અને 'રામીશન અધયારી' = પુશાળીની દોસ્તી (એટલે હમેશની પુશાળી) રાખવાનો રસ્તો, અને 'ખુદાઇલ્ હેરશનીલ્ મીન્ અહુરમજ્દ ઓલ નફ્શમન્ શરીતુન્ત ચેહુખુનેદ્' = અહુરમજ્દની પેદાયશ ઉપરની ખોદાઇ અધીકાર પોતાને લગતા અંશોની ઉપરની ક્ષત્ર મેળવવાનો રસ્તો 'શરીતુન્ત' = પ્રુદ્ધો કરે છે (એટલે 'અએત્વોદથી' = મેળવવાનો સામાન તૈયાર કરી રહે છે. પોતાનાં તનને તે દાદારને આપી દેવામાં એ અર્થ છે કે તે તન કે જેમાં ખુદી રહે છે—પોતાનો કંકા ખરો કરવાનું રહે છે તે તુટી જઇને દાદારની મરજી બજાવવાની ખેરદ ઉભી કરાવે. દાદારને માટે એમ તનને આપી દેવું—એ મોટામાં મોટું લક્ષણ છે, કેમકે તનને એજ અર્થે દાદારે ઉભું કીધેલું છે. જે તનના અનુએ અનુ દાદારથી જે કંઈ સુખ-દુખ પડે તેને માથે ચઢાવે—તેને પરમ સુખ તરીકે લે, તો પછી તે તન માટે લાગણી જેવું—સુખ દુખ જેવું રહ્યુંજ નથી—તે તન સંસારનાં બંધનથી છુટી જઇને પરમ ગતી જે 'ઝઓશ' = દાદારમાં મલવાની છે તે મેલવે છે. એમ તે તન ત્યારે દાદારની મરજીની અંદરજ રહે છે, એટલે દાદારના પેવંદમાં આવે છે, જેને ત્યારે અએત્વ મળેલી છે).

એમ ત્યારે 'નીઓકીલ્ અરજનીગીલ્ ઇ મરદુમ' = માણસો માટે પસંદ કરવા અને લેવા જોગી પવિત્રાઇ અપોષ મેળવવાનું 'ખુન્ ચીમ' = જે કંઈ મુળ કારણ—મુળ મુદ્દો છે તે 'મીન્ દાદાર' = દાદારમાં પોતાને અર્પણ કરવા માટેનું છે. (એટલે પોતાનું કંઈપણ એજ નહિ, જે તે તે દાદારનુંજ છે, માટે તેના હોકમસરજ રહેવું, દીનના હોકમથી બીલકુલ વેગળા જવું નહિ, એમ સખ્ત માન્યતામાં રહીને વર્તવામાં છે.) 'બંદગીલ્ ઝયશાન્ બધન્ દાદાર' = દાદાર માટેની તેઓની બંદગી

એજ અર્થની રહે છે. 'એગુન્' = જેમ-જે રીતે એક 'હુખોદાય' = બહી રામશાહીનો ચક્રવર્તી ધર્મરાજ 'દહ્યુપત્ સ્તીહા' = આ દેખીતી ગેતીનો પતી છે, 'દાદાર' ગેતીનો ચલાવનાર છે, તેવી રીતે 'પદ્વીઝીક' = અશો-ધનો સરદાર 'દામાન્ સરદાર' = પોતાના પસુઓનો-પોતાના અંશોનો સરદાર છે, 'મુન્' = જે અંશો 'ઉશ્તીગાનીહા' = ઘણીજ ઉશ્તવારીથી 'તનુ' ને = પોતાની આખી જાતને 'પવન્ અંદગીહુ' = અંદગી માટે, તે અપવનનાં રૂવાનમાં મળી થવાની ઉમેદ માટે 'ચેહુખુનેદ્' = ઉભા હોય છે-આપે છે, 'અદીન્ અશ ઓલ ઇક' = તેજ પ્રમાણે તે એક (તે દહ્યુપત તેમ તે નર અપવન) દાદારને 'ચેહુખુન્ત ચેહુખુનેદ્' = પોતાને અર્પણ કરે છે. 'લચીનન્' = ટુંકમાં 'આમુજમ્' = શીખવું છું કે 'અર-જાનીક' = જોઈતી પસંદ કરવા જેવી અમુદ્ય 'નીવાગીહુ' = અપોષ માટેનો મુળ મુદ્દો પોતાને દાદારમાં પેવંદ રાખવાથી છે. એમ પેવંદ કરવાની રીત-રસ્તો ઉપર કહ્યો છે. અને 'અવારીગ ઇક' = જીન કાઢને માટે 'ઓલ્ નફસમન્' = પોતાનાઓને માટે તે 'નીવાગીહુ' = અપોષ 'અજશ' = આવી રીતે તેમાંથી (એટલે ઉપર કહેલા પાર પડેલાના પેવંદમાંથી) 'શરીતુન્ત ચેહુખુનેદ્' = જાહેર થઈ શકે છે-ઉભી થઈ શકે છે-મયસર થઈ શકે છે.

અપોષ ઉત્તમ પ્રકારની આઝાદી છે.

ગાથાના રહ હાને માટેની દીનકર્દના ત્રણ નસ્તોમાં આપેલી વીગત પુરી થઈ છે. હવે ખુદ ગાથાના ફકરા જોઈશું.

અહુનવદ ગાથા

હા. ૨૬-૧.

ખમધખ્યા^૧ ગેઉશ^૨ ઉર્વા^૩ ગર્જદા,^૪ કહાધ^૫ મા^૬ થવરોજદમ,
કે-મા^૭ તપલ,^૮

આ-મા^{૧૦} અએષમે^{૧૧} હજસ્યા^{૧૨} રમે^{૧૩} આહુપુયા^{૧૪} દરશ્યા^{૧૫}
તેવિશ્યા,^{૧૬}

નોધલ^{૧૭} મોધ^{૧૮} વાસ્તા^{૧૯} ખમલ^{૨૦} અન્થો,^{૨૧} અથા^{૨૨} મોધ^{૨૩} સાંસ્તા^{૨૪}
વૌહૂ^{૨૫} વાસ્તસ્થા.^{૨૬}

હા-નાની નીરંતર મારામારીવાળી કુદરત^૨ (નામે ગવ)નાં || રૂવાને^૩ ||
તમેા બેઉ^૧ (પાયુ અહુરમજ્દ અને થવોરેસ્તાર યજ્ઞતોની અમર ગતી)
આગળ || બાંગે બુધંદ અવાજે તેઓની વસીઅત પ્રમાણે ચાલવાનો પોતાનો
ઠરાવ-એકરાર જાહેર કાઢેા અને વળતો જવાબ આપેા: ^૪ || શા માટે^૫
(વાને કે તુખશાગી=ઉદયોગ અને પદમાનીક=રાસ્તી ઉભી કરવા માટે,
બદીને નેકીમાં ફેરવવા માટે) || મને^૬ (મારી સામસામીનો ભેદ રાખતી
કુદરત અને તેથી ઉભી થતી નીસ્તી-ગેતી અને તેની રજેરજને) || તમેા
બધાઓએ^૭ (એટલે અહુરમજ્દનાં ફરમાનથી તમેા યજ્ઞતોએ) || ઉભી
કાઢી-ધડી-બનાવી?^૮ || ‘કે’=કાણુ ‘મા’=મને^૬ (એટલે સામસામી
ગતીનો ભેદ રાખતી કુદરત અને તે કુદરતના મસાલાથી યજ્ઞતોએ બના-
વેલી નીસ્તી-ગેતી અને તે માંહેલી રજેરજને) || સુંદરતાવાળી ભલે છેડે
પુગે તેવી ધડી રહેશે?^૯ (જરથુશ્ત્ર તેમ મને સુંદરતાવાળી અહુરદાતના
કાનુનવાળી ધડી રહેશે). || ‘મા’=મારી ‘આ’=તરફ^{૧૦} (એટલે મારી
સામસામી ગતીનો બાર ખમતી કુદરતથી યજ્ઞતોએ ઘડેલી નીસ્તી-ગેતી અને
તે માંહેલી રજેરજમાં-રજેરજ ઉપર એટલે દુન્યવી હાડમંદ વહેવારમાં) ||
ધંધાઓનું સામસામાપણું-જાતજાતના વીચારોથી ઉભી થતી શક્તિ=
ભલેા ખુરો ફેલ^{૧૧} (અએષમ દેવના જોમનો નતીજો), || સામસામી
શક્તિઓની રસાકસીનું જોમ,^{૧૨} || લાગણીઓના બે છેડાઓ ખુશાળી અને
ધમીનું સુખ દુખ^{૧૩} (એકનું સુખ અને બીજાનું દુખ થઈ પડે તે), ||

સુકામણાથી થતી વેરાની અને તવલાટ,^{૧૪} ॥ જોર જુદમ-ખીજને ભોગે
ઉભો થતો વૈભવ,^{૧૫} ॥ (અને) સામસામેની ખસલતો-સ્વભાવો^{૧૬} ॥ (રહ્યા
છે, જેઓને જરથુસ્ત્ર અહુરદાતથી સુધારશે). ॥ તમારાને લગતા^{૧૭} (થી
દુરનો) ॥ સીવાયનો^{૧૮} (ખીજો કાષ્ઠખી) ॥ મારે માટે^{૧૯} ॥ રસ્તો દેખાડ-
નાર^{૨૦} ॥ નથી,^{૨૧} ॥ એટલા માટે^{૨૨} ॥ મારે માટે^{૨૩} ॥ ભલો પરદુખભંજ-
નની ગતીવાળો^{૨૪} ॥ જેકુત-ખુરાષ્ટ્રોની ખેતી કરનાર^{૨૫} ॥ બહેર કરો.^{૨૬} ॥

(આ ફકરા બાબેની નોંધ:—આ ફકરાની ઉકેલામણુ માટે પહેલવી
સાહેબોની સમજ ધણીજ અગત્યની છે. આ ફકરામાં ‘દરેઘો-ખદાત’નાં
૮૧,૦૦૦ વર્ષોનો દોર જે ગેતીની ઉપર નીરંતર આલ્યાજ કરે છે તે
દોરમાંના એક અગત્યના વખતની યાદ છે. જરથુસ્ત્રે આવી ગેતીની
અંદર દેવોનો જુદમ હતો તે દુર કીધો હતો. માનવ અને દેવ વચ્ચે ગેતીને
લેવાની રસાકસી દરેઘો ખદાતની શરૂઆત વખતે ચાલતી હતી, જેનો
ફડયો જરથુસ્ત્રે કીધો હતો. દરેઘો ખદાતનાં પહેલાં ૪,૦૦૦ વર્ષોમાં ગેતી
આજથી તદ્દનજ જુદી હતી. આજે અઝીના દએવ અઝી દેહાકને દેમા-
વંદ ઉપર બાંધેલો છે,—જરથુસ્ત્રે બાંધેલો છે, જે પહેલાં ૪,૦૦૦ વર્ષો
લગી છુટો હતો. દરેઘો ખદાતની ૮૧,૦૦૦ વર્ષોની આખરી જ્યારે આવશે
ત્યારે તે પાછો છુટશે એટલે ગેતીનો નાશ કરશે, જે પછી આ ચાલતો
૮૧,૦૦૦ વર્ષોનો દોર ખતમ થશે, જે પછીથી નવો દરેઘો ખદાતનો દોર
થશે, જેમાંથી અઝી છુટોજ રહેશે અને લોકોનાં દીમાધને ખાઈને લોકોની
અધમ ગતી કરતો રહેશે, જેથી ગેતીની ઉપર હદની બહારનું પાપ થઈ
રહેશે—‘દુશ અહુ’ થઈ રહેશે. ત્યારે ગેહિશ હયાં કહે છે કે ‘આ મા’=
મારી ઉપર અએર્ષેમો-હુજસ-રેમો વીગેરે છે તે બધું આવી બીના
જણાવે છે. આવી અધમ ગતીથી ‘તુર બરાતુર’નો ભેદ ઉભો થાય છે,
જેથી ગેતી ૮૧,૦૦૦ વર્ષોના લાંબા ફેરામાંના પહેલા ૪,૦૦૦ વર્ષોમાં ખતમ
થાય એમ લાગે છે. આવી ગેતીને સુદકર નરકમાં ‘દુશ અહુ’=ખુરી હયા-
તીની, અંતકરણના ડંખ વગરની કહી છે. ત્યારે બીજી લીટીમાં ગેતીના
‘દુશ અહુ’નાં વાત છે. આવી ગેતીની નવ રચના કરવા માટે ગેહિશ
જરથુસ્ત્રની માંગણી કરે છે. જરથુસ્ત્ર ઉતરીને દેવોને જમીનમાં હવામાં
બધેબધ બાંધે છે અને તેઓના સરદાર અઝીને દેમાવંદ ઉપર બાંધે છે,
એટલે લોકોની અંદરની ખુરામાં ખુરી ગતીને તેઓનાં ઉંચા ચારિત્રના
માનસીક ગુણના દેમાવંદ ઉપર બાંધે છે. જેમ માનવના બાજમાં બને છે
તેમ કુદરતના બાજમાં બને છે. માનવમાં જે કુદરત છે તેનોજ લાગ
બહાર છે. માણસમાંની કે બહારની કુદરતમાં ‘ધના’ અને ‘રૂપેના’ની

રસાકસી છે. ધનાનો ભાર આ કુદરત ખમી રહે છે માટે તે સામસામી ગતીની કુદરતને ગવ કહી છે, જેનાં રવાનને ગેઉશ ઉરવા કહ્યું છે, અને જેની બઝોદ=રચવાની શક્તિને ગેઉશ તપન કહી છે. કુદરતમાં ધનાનું જોર આ વખતે વધે છે અને શેતાન જે ખુરાઇનો દેવ છે તેના નાયબ અઝીને ડંકા ખુબ જોશથી ગેતીમાં ચાલે છે અને રપેનાની ઉપર ગોયા ફતોહ મેળવી રહે છે. આવો ભાર, અઝીની આવી અવધી ગવની કુદરતનું રવાન ખમે છે. જેમ બહાર તેમ માનવ બેઉમાંની કુદરતમાં અઝી સર્વોત્તમ બને છે. પછી જરથુશ્ત્ર ઉતરી અઝીની ચળવળને નાબુદ કરી અઝીને દમાવંદ ઉપર ઉંચાઇ ઉપર બાંધે છે, જેથી ધનસાનમાંની કુદરત અને બહારની કુદરતની હમેશની મારામારીમાં ખુરાઇ હદની બહાર જઈને નાશ ઉપર ચઢી શકતી નથી, એટલે ધનાની જીત અને રપેનાની હાર થઈ શકતી નથી પણ બેઉનું જેમ સમ એકસરખું રહી શકે છે. આવો મામલો જે દરેક દરેધો ખદાતનાં પહેલાં ૪,૦૦૦ વર્ષોમાં આ દુન્ને-દેમાન ઉપર બની રહે છે અને જરથુશ્ત્ર તેને સુધારી રહે છે તેનું ભેદી ખ્યાન આ પહેલાં ફકરામાં છે. હયાં ‘ગેઉશ ઉરવા ગેરેઝદા’ કરે છે તેમાં તે ગવની અધીરાઇ કે ફર્યાદનો અર્થ નથી. ‘ગેરેઝદા’માં ગર્જનાનો અર્થ છે જે અહીંરીમન સામેની challenge છે અને અહુરમજ્દ પ્રત્યેની તાળેદારી છે. પણ અહીંનો ભાર ખમતી વખતે ગવ પોતે મનન કરીને દાદારની મદદ માંગે છે તે વાત જુદી છે. આના ઉંડા ભેદો વરશત માન્સર-ખગ નસ્કમાંથી વાંચવા. હયાં પહેલે ગવ એટલે કુદરતનું રવાન દાદારને કહે છે કે તમોએ મારી ગવની કુદરતમાંથી આ નીસ્તી-ગેતી બધું બનાવ્યું તે શા માટે બનાવ્યું તે હું જાણું છું. તે બધું તુખશાગી અને પદમાનીક માટે એટલે ખુરાઇને ઉદ્યોગથી ભલાઇમાં ફેરવીને પતમાન ઉપર લાવવા સત્યના કાંટા જેવું કરવા બનાવ્યું. ત્યારે ઉદ્યોગ કરવાનો છે તે બતાવે છે કે શ્રમ મહેનત લેવાની છે માટે ખુરાઇ ત્યાં છે એમ ખ્યાલ ત્યાં આવી જાય છે. પછી કહે છે કે આવી તુખશાગીહુને કેમ કરવી તેની રીત શીખવનાર જરથુશ્ત્ર છે. ઉપર કહ્યું છે તેમ ખુરાઇની હદને અઝી કુદાવે છે, ત્યારે જરથુશ્ત્ર ઉતરીને તેને સુધારે છે. ત્યારે કોણ મને ઘડશે એમાં જરથુશ્ત્રની યાદ છે. પછી કહે છે કે ‘મા’=મારી એટલે મારી કુદરતની મદદથી યજ્ઞતોએ નીસ્તી બનાવી તેવી નીસ્તી ઉપર અને અંદર ‘અએષ્મો-હુજ્સ-રેમો-આહૂષ્ટયા-દૈરશ્યા-તેવીશ્યા’ છે એટલે સામસામી ગતી છે-અવધી છે, જે વિષે ઉપર કહ્યું છે. માટેજ પછીથી કહે છે કે ‘મોઇ વાસ્તા’=આવી મારી જગતને પતમાન ઉપર

સત્ય ઉપર દોરવનાર ક્ષમત=તારેથી જે કાંઈ નેમાયલો છે તે વીનાનો બીજો કાંઈજ નથી, જે વાસ્તવ્યા=ગીનોઘ ખેડુન છે, વોહુ=બલો બહમન જેવો છે, તેને 'સાંસ્તા'=મહેર કર-ઉતાર. ત્યારે હયાં સાદ્ અર્થ છે કે ગેતીમાં અવધી છે તોજ 'વાસ્તા' અને 'વાસ્તવ્યા'ની જરૂર પડી છે; નહિ તો જરૂર પડે નહિ. ગવની કુદરતમાં સામસામી ગતી છે જેના મસાલાથી યજ્ઞતો નીસ્તી-ગેતીને-રજેરજને ઘડીને ચત્રાવી રહે છે તે બાબ-દની સમજ પડે તો પછી આ ફકરો સમજવો સહેલ થઈ પડે છે.

ત્યાં ગવમાં સામસામી ગતીવાળી કુદરતનો અર્થ છે અને તેનાં મુળ રૂવાનને 'ગેઉશ ઉર્વા' કહે છે, જેની બચ્ચોદીક ગતીને 'ગેઉશ તપન' કહે છે. તમેએ મને બનાવી એટલે મારી કુદરતના પ્લાસ્તરમાંથી યજ્ઞતોએ-થ્વેરેસ્તારોએ-દાદારના કડીઆઓએ જગતને બનાવી છે. પછી કહે છે કે શા માટે બનાવી છે? કહે છે કે બલી ખેતી કરીને સચ્ચાઈ ઉભી કરવા. ત્યારે હયાંજ ભેદ છે કે બનેલી ગેતી-જગતમાં જગતની જાત પ્રમાણે પુરાઈ છે માટેજ ઉદ્યોગ કરવાનો છે. પછી કહે છે કે આમ ઉદ્યોગ કરતા શીખવનાર જરથુશ્ત્ર છે તે આ જગતની નવ રચના કરશે. ત્યારે થ્વરોઝદ્રૂમમાં ઉભુ કરવું એ અર્થ છે, જે જગતની સામસામી બલી-ખુરી ગતી બતાવે છે અને 'કે મા તપત'='કે મા મને ઘડશે-તેમાં 'તપત' શબ્દ નવ રચના બતાવે છે એટલે પુરાઈઓની ખેતી (પતમાન) બતાવે છે, જેને માટે કહે છે કે તારા મોકલેલા વગરનો બીજો કાંઈ ખેતી કરી શકે નહિ. ત્યારે ગેઉશ કહે છે કે 'આ મા'='મારામાંથી થયેલી જગત ઉપર અએષમે-હુજસ્યા-રૈમે-આહુપુયા-દૈરશ્યા-તેવીશ્યા છે, તે બધામાં જાતજાતની અવધીના અર્થો છે. ખુદ તેઓના શબ્દ અર્થોજ તેવા છે. પહેલાં 'અએષમે' શબ્દ લઈએ. અએષમને ખુરો દેવ તરીકે અવસ્તામાં ગણેલો છે. સરોશ યજ્ઞ વડીના કરદા ૧૦/૨૫ માં અએષમને 'અએષમે હુજદાઓ વીદાતઓત'='ખુરો કાયદા વગરનો અએષમ કહ્યો છે. એમ દરેક ઠેકાણે અએષમને ખુરો ગણેલો છે. 'અએષમ' શબ્દમાં ઇશ=ઇચ્છા, ઇશ=યત્ન કરવો એવો મુળ રૂત છે. માટે અએષમનો અર્થ ઇચ્છા કે પ્રયત્ન તરીકે સુચવતી વખતે ગવની કુદરતની ખેડ બાજુની ઇચ્છા-પ્રયત્ન તેમાં આવવી જોઈએ. હયાં ગવની કુદરતના બનાવોની વાત છે તે લુલવું નહિ, કે જે ગવની કુદરતનું રૂવાન સામસામી ગતીનો ભાર ખમી રહે છે માટે તો તેને સુધારવાની ત્યાં વાત છે. માટે ખેડ જાતના પ્રયત્નો-ઇચ્છાઓની રસાકસીનો હયાં ઇશારો છે. પણ અવસ્તામાં અએષમને ખુરી ઇચ્છાની અંદરથી ખુરી

ગતી ઉભી કરીને નાશ લાવવાની પ્રયત્ન કરતો જણાવેલો છે, માટે અએ-
 પમમાં અવધીતો અર્થ સાફ ખુલ્લો છે. પછી ‘હુઝર્યા’ શબ્દ છે
 એમાં જોર-શક્તિનો અર્થ છે. શક્તિથી હયાં સામસામી ગતીની હોધ
 શકે. ગવની સામસામીની મારામારી કરતી કુદરતમાં સફેદ અને કાળી
 બેઉ ‘હુજસ’ જોમથી લડી રહે છે જેનો ભાર ગેઉશ ઉપર પડે છે, માટે
 હુઝસમાં સામસામેનો જોશ અને તેની અવધીતો હયાં અર્થ છે.
 હા ૪૩-માં ‘અપા અઓજાંધહો’ શબ્દમાં જે શક્તિ છે તે સામસામી
 નથી પણ સીરફ અપની છે માટે તો હયાં અપ શબ્દ આપ્યો છે. તેમ વળી
 ગાથા ૩૩/૧૨ માં ‘હુજો’ શબ્દ છે તે શબ્દથી અપ અને વોહુમનની
 સાથે જોડેલો છે માટે તે ‘હુજો’ બલી શક્તિનું કુવત દેખાડે છે. જ્યારે
 હયાં તો સીરફ ‘હુજસ્યા’=કુવત કહ્યું છે, જે ‘આ-મા’=મારી
 ગવની કુદરતમાંની સામસામેની ગતીઓને લગતું છે એમ અર્થ રાખે છે,
 માટે હયાં હુઝસમાં બલી અને ખુરી બેઉની વચમાંની લડાઇના જોશની
 વાત છે. ‘ગવ’ની કુદરતમાં સામસામાપણું છે માટે તેની સમાધાની
 કરવા જરથુશ્ત્ર ઉતરવા જોઇએ. એ સામસામી ગતીઓનો મઅની બુલી
 જવો જોઇતો નથી. ત્યારે હુજસ ગવની કુદરતની અંદરની સામસામી
 ગતીઓને લાગુ પડે છે-ગવમાં અને તેની જગતની રચનામાં કેઠે ખુરાઇ
 છે તોજ પછી બલા કાયદા બંદોબસ્તી અને બલો સરદાર ત્યાં માંગેલો છે-
 નહિ તો માંગવાની જરૂર શું હતી? ત્યારે હયાં ‘હુઝસ’ શબ્દ બેઉ બલી-
 ખુરી ગતીની રસાકસી માટે છે એમ સાફ ખુલ્લુ માલમ પડે છે. એવીજ
 રીતે ‘રમો’ શબ્દથી છે. ‘રમ’માં મારવાનો તેમ રામેશનીતો બેઉ અર્થ
 છે. હયાં બેઉ બાજુ જ્યારે એક બાજુને મારીને ફાવે છે ત્યારે ફાવતી
 બાજુને ખુશાળી ઉપજે છે. માટે હયાં ખુરાઇ તેમ બલાઇ બેઉની ‘રમ’
 =ખુશાળી તેમ બેઉની દલગીરી બતાવેલી છે. માટે ‘રમ’નો શાદીનો
 અર્થ હયાં થતોજ નથી. એવીજ રીતે ‘તેવીશ્યા’ શબ્દમાં બલી ખુરી
 બેઉ તરેહની વારના બતાવેલી છે. હયાં ગવની સામસામી ગતીઓમાંની
 ‘તેવીષી’ કહી છે, એટલે બલાની બલી તેમ ખુરાની ખુરી એમ બે જાતની
 બલી ખુરી તેવીષીનું સામસામાપણું બતાવેલું છે. આ તેવીષી શબ્દ ગાથામાં
 ૩૩/૧૨, -૩૪/૧૧, -૪૩/૧, -૪૫/૧૦, -૪૮/૬, -૫૧/૭ માંથી વપરાયો છે.
 આ બધે ઠેકાણે તેવીષી કાણુની છે તેથી સાથેસાથ બતાવેલું છે. જેમ
 હયાં ૨૯/૧ માં ગવની કુદરતની જગતની સામસામી સંસ્થાઓની તેવીષી
 કહી છે, એટલે બલી તેમ ખુરી બેઉની તેવીષીની રસાકસી કહી છે તેમ
 ૩૩/૧૨ માં જે તેવીષી છે તેને ‘આરમધતી તેવીશી’=સંપુર્ણતાની

ગતીસાળી દાદારની સેવામાં રોકાતી ઇચ્છા વારના કહી છે, જેમાં ત્યારે બલી ગોરપંદી ગતીનો અર્થ ત્યાં સાથેજ આપેલો છે. એવીજ રીતે ૩૪/૧૧ કે ૪૩/૧ કે ૪૫/૧૦ કે ૪૮/૬ કે ૫૨/૭ માં જે તેવીશી કહી છે ત્યાં અધેઅધ ‘ઉતયુધતી તેવીષી’ બતાવી છે એટલે તેવીષીના જેમ ઇચ્છાને ઉતયુધતી સાથનું-દાદારની સાહેબી કબુલી તેની રાદી ગતી રાખી તેનો સંબંધ રાખીને વર્તી રહે તેવું કહ્યું છે. જ્યારે આ ૨૯/૧ માં ગવની ‘હા-ના’ની મારામારીની કુદરતથી બનેલી જગતમાં ‘હા-ના’ની ગતીઓ છે તે બેઉને લાગુ પડે તેવી ‘હજસ’ કહી છે માટે ‘હજસ’નો અર્થ હયાં સીરફ બલાઇનો આપવા ધારેલોજ નથી. એવી હજસ સાથનો તેવીશી ઇચ્છા વારના સામસામીજ હોય.

એવીજ રીતે આહુપુયા અને દરેશ્યા શબ્દમાં બેઉ રીતના સારા તેમ જુરા અર્થો છે જેની સમજ નીચે આપી છે. ત્યારે જગતમાં અને જગતની આ કુદરત જેને ‘ગવ’ કહે છે તેમાં સામસામાયણનો બેદ-રસાકસી છે. જ્યારે આ રસાકસી હદની બહાર જાય છે-જુરાઇ ફાવે છે, ત્યારે જરથુશ્ત્ર અને તેના રાએનીદારો ઉતરી ગવના રૂવાન ‘ગેઉશ ઉરવા’ નો હદ ઉપરાંતનો ભાર ઓછો કરે છે, કેમકે તેઓ મારામારીની સમાધાની કરી રહે છે. દરેધો ખદાતની શરૂઆતનાં પહેલાં ૪,૦૦૦ વર્ષોમાં આ રસાકસી હદની બહાર જાય છે ત્યારે જરથુશ્ત્ર ઉતરીને અઝીને ગાંધીને તુરને મારીને સમાધાની કરે છે. પછી થોડે કે લાંબે અંતરે જ્યારે જ્યારે તે રસાકસી વધે છે-વધવાનો ભય રહે છે,-અઝીના છુટવાનો ભય રહે છે, ત્યારે જરથુશ્ત્રના સઓખ્યતો ઉતરીને અઝીને રોકે છે અને પછી છેલ્લે ૮૧,૦૦૦ વર્ષોના છેડા ઉપર અઝી છુટી જાય છે અને ખદારની તેમ માનવની અંદરની કુદરતમાંની રસાકસીને હદની બહાર વધારી સ્પેન્તીની કુદરતને હદાવીને અધમ પાપો કરાવે છે, જેને ‘દસ એઓ’ની જય થયલી કહે છે, જેમાં મા દીકરા વચ્ચે રહેલી મહેરનેથી રહેવાની જગા રહેતી નથી માટે ઇનસાફનો ફટકો પડવે તેવી ગેતીનો નાશ થાય છે, અને નાશની અગાઉ સોશ્યોસ આવીને ભલાં ચીથ્રોને નાશની જગાથી દુર લઇ જઇ ભવિષ્યમાં થવાના નવા દરેધો ખદાતને માટે સંગરી રાખે છે. એમ દરેધો ખદાત ખતમ થાય છે, જે પછીથી આ દેખીતી જડ ગેતીનો સુક્ષ્મ ભાગનો વધભવ શરૂ થાય છે. ગેતીના આ સુક્ષ્મ ભાગની ખાતેની દુન્યા પછીથી એટલે જાહેર દુન્યાના લયના કાળમાં લાંબો વખત લગી ચાલી રહીને પોતાની આખરીએ જાહેર દુન્યાને ઉભી કરે છે. આ વખતે જાહેર ગેતી માટેનો નવો દરેધો ખદાત શરૂ થાય છે, જેનાં પહેલાં ૪,૦૦૦

વર્ષોમાં જે અતી ખુરો મામલો થાય છે તેની નોંધ હા ૨૯-૧ માં છે. જરથુસ્ત્ર ઉતરીને તે બધાની સમાધાની કરી ગેતીની નવરચના કરે છે તેનીથી અમુલ્ય નોંધ આ ફકરામાં તેમ આ આખા હામાં રહેલી છે. વધુ વાસ્તવીક સમજ હવે નીચે આવશે.

આ ફકરો પહેલવી લખાણોથી બરાબર ઉકેલાઈ શકે છે. ‘ગવ’નું રૂવાન તે કંઈ સીરફ ગાય ઢોગનું કે આ ગેતીનું એકલું રૂવાન નથી. ‘ગવ’ એટલે કુદરત કે જેમાં ક્રશો-ગર્દ નઝદીક લાવવાની ધમાલ ચાલી રહે છે માટે સામસામાપણું નીરંતર ચાલી રહે છે તે કુદરત, કે જે રજેરજનાં કેહપંમાં તેમ ગેતીનાં કેહપંમાં તેમ કુલ નીસ્તીનાં કેહપંમાં રહીને તે બધાંને જીવડાવીને તેઓની અંદર જે કચાસ છે કે જેને જીવથી પકવીને હવસોરપે ઉભરાવવામાં આવે છે, તે હવસોનો ભાર ખમ્યા કરે છે; આવી કુદરતનું રૂવાન તે ‘ગેઉશ ઉરવા’ છે, અને તેની ઘડવાની શક્તિની બચ્ચોદ તે ‘ગેઉશ તપન’ છે. ‘આ મા’=મને એટલે મારી બુધ્ધી નામે ગેઉશ તપનથી ઉભા થયલાઓને-મારા પેદા કીધેલાઓને એટલે રજેરજને-હવસોવાળાઓને ઘડવાને માટે તેણી તટસ્થ ઉભી રહીને જરથુસ્ત્રની આરજી કરી રહી છે. ‘આ મા’=મારા કીધેલાઓમાં ત્યારે ‘જુઝ’=સામસામાપણું છે, જેથી તેમાં નીરંતર મારામારી છે, જેથી ઘડનાર જરથુસ્ત્રની જરૂર છે. આવો ભેદ એમાં છે.

હવે આપણે હા ૨૯, ફકરા પહેલાના શબ્દ અર્થો અને શબ્દ શબ્દની ક્ષમૂર્તીક શરેહ જોઈશું.

‘ગેઉશ ઉર્વા’=ગવની કુદરત, કે જેમાં હા-નાની, રપેના-ધનાની નીરંતર મારામારી ચાલ્યાજ કરે છે, જે ક્રશોગર્દ થશે ત્યારેજ અટકશે, તે કુદરત જે નીસ્તીને ઉભી કરે છે-ગેતીને ઉભી કરે છે તે કુદરતનું રૂવાન, કે જે રૂવાન રજેરજના પાયામાં તેમ ગેતીના પાયામાં રહીને તે રજેરજની તેમ ગેતીની અંદરની-તેના જીવ જનને ચલાવતી કુદરતને ચલાવીને તેની ખુરાઈનો ભાર ખમીને તેની જીંદગી ટેકવી રહે છે તે-જેને કુંકમાં ‘ગેઉશ ઉરવાન’ કહે છે તે.

ક્ષમધખ્યા=તમે બેઉની આગળ. (પહેલવીમાં અમશારપંદોની અનજીમન અને તેઓના સરનશીન દાદાર અહુરમજ્દની આગળ ગેઉશને બતાવેલી છે. એમ સરનશીન અહુરમજ્દ જે બધાને આખરે બચાવશેજ તેવણુ એટલે યાચુ, અને અમશારપંદો અમર શક્તિઓ જેઓ બધાને

તેટલા માટે ઘડી રહેશે તેઓ એટલે થોરેશ્તાર, એમ બેપણું (dual-number) કહ્યું છે તે બેઉ

ગૌરજદા=બાંગે ખુલંદ અવાઝે દાદારની વસીઅત પ્રમાણે કાર કરવાનો એકરાર બહાર કાઢ્યો, બાંગે ખુલંદ અવાઝે પોતાની શીદાગીરી બહાર કાઢી.

કહૂમાઇ=શા માટે? (પહેલવીમાં કહે છે કે 'તુખશાઇ'=ખેતી-ભલી કરણી માટેના ઉદ્યોગ અને 'પતમાન'=સચ્ચાઇ માટે).

મા=મને એટલે નીસ્તીમાં કામ કરતી કુદરત, જે રજેરજને શ્રવ આપીને રજેરજનો ભાર ખમી રહી છે તેને.

તપત=આખરની ભલી નેમ, ફ્રશો-ફરેતીની નેમ માટે દોરવીને લઇ જવા માટે તવો ઘાટ આપશે. (પહેલવીમાં કહે છે કે જરથુસ્ત્ર તે કામ કરશે).

આ મા=મારી તરફ: આ=તરફ અને મા=મારી એટલે સામસામેની શક્તિઓનો ભાર ખમતી મારે લગતી કુદરતથી યજ્ઞતોએ ઘડેલી નીસ્તી-ગેતીમાં અને તેઓમાંની રજેરજમાં-રજેરજ ઉપર એટલે દુન્યાની હાડમંદ ક્ષણભંગુર વહેવારમાં.

અએષમે=અએષમ દેવનો ભાર-ધરણ્યોનું સામસામાપણું-જાત-જાતના વીચારોથી ઉભી થતી શક્તિ-ભલો ખુરો ફેલ અને તેઓનો નતીજો; ખુરા કર્પીણ વીચારોની ખુરી શક્તિનો ભાર-ભાતભાતના વીચારના પંડો.

હઝસ્યા=જાતજાતની સામસામી શક્તિઓની રસાકસીનું જોમ-વીચારોની ખુરાધના જોશને મારવા જોઇતો અઓજની અમશારપંદી શક્તિનો ભાર, એટલે ખુરા અએષમની ગતી જ્યારે હદની બહાર જાય છે ત્યારે તેના ગેરધનસાક્ષની હદ આવે છે, જેથી પછી ધનસાક્ષ વચ્ચે પડે છે અને રસ્તુની દરબારમાં તેને લગતો દાવો મંડાય છે અને ત્યાંના ચુકાદા પ્રમાણે મહેર યજ્ઞત ઉપર કહેલી અઓજની શક્તિથી તેને રોકે છે. આમ થતી વખતે દુન્યાની ઉપર તે અઓજની શક્તિના મારનો ભાર પડે છે, કેમકે અએષમખી દુન્યામાંજ છે અને દુન્યાના ભાગમાં ગવની સાથેજ છે એટલે અએષમને માર પડે એટલે ગવનેળી તેથી અસર થવાનીજ. એમ અઓજની શક્તિનાં કારણનું પરિણામ જે તફર્ગમાં આવે છે તે તફર્ગ.

રૈમે=એકની સુખશાંતી તો બીજાને તેથી લાગતા દુખની ગતીના

તકલીફપણાને; ('રમ્' = શાંતી રામસ્તી તરફ જવું અને તેમ જવાને બદલે ઉલટી રીતે જવાથી 'રમ્' = ફટકા ખમવા ઉપરથી, પતમાન ઉપર નહિ રહેવાથી-મધ્ય golden mean ઉપર નહિ રહેવાથી, અધવીચુદ-ક્રેચુદ એટલે ઉપર નીચે પદલાની થતી ગતી તરફ, અવધીની મારામારી તરફ જવાની ગતી ઉપરથી) એમ અર્થ થાય છે કે હમેશનું રામસ્તીનું ખચેત્વોદથીનું સુખ મેળવવાને બદલે તકલીફી સુખ તરફ જતાં થતી મારામારીની હદ; લાગણીઓના બે છેડાઓ ખુશ્ખાળી અને ધમીનું દુખ.

આહિશાયા-આહિશયા-આહિશુયા (આહુષુયા?) = એકને તાઝગી લાગે તો બીજાને તેથી સુકામણા લાગે તેવી ગતીને ('હુષ્' = સુકામણા અને 'અ' = વગરની ગતી મેળવવા એટલે) સુકામણા-ફળદ્રુપતાના દેખાવાનો ફરેખ-આવા મામલાનું દુખ નહિ ખમાવાથી થતી નાઉમેદી અને તેની હદ.

દૈર્શ્યા = જાહેર પ્રયાસોથી થતી-દેખીતી ઉન્નતીથી થતી પાયમાલી-નાઉમેદી-તેવી નાઉમેદીથી થતી ફાટકુટ-નાઉમેદીથી લુટફાટ ઉપર જવું તે; ઝોરઝુલ્મ-બીજાને ભોગે ઉભો થતો વધભવ.

તૈવીશ્યા = અનીયમીત જીંદગીની ઇચ્છા વાસ્ના; બલી ખુરી તેવી-પીઓ-એકને રચતી બીજાને નહિ રચતી ઇચ્છાઓના નિર્થકપણાને.

ઉપલા બધા શબ્દોમાં બેપણાનો ભેદ છે. જાણવું કે 'ગવ' એટલે કુદરત કે જેમાં રપેના અને ધનાની નીરંતર મારામારી છે અને તેણી ધનાના આઝાબનો બાર નીરંતર ખમી રહે છે, જેનો છેડો લાવવા 'કે મા તપત્'નું વાક્ય છે. માટે આ બધા શબ્દોમાં સામસામાપણું દેખાડવા ધારેલું છે. અએષમમાં ખુરા વીચારોથી થતા ગુખારો અને ખુરા ગુખારોથી પકતી અએષમ દુજીનો અર્થ છે. હુઝસ્યામાં જોર શક્તિનો અર્થ છે જે બતાવે છે કે ખુરાઓના જોરની અવધીથી યજ્ઞતોની સત્તાનું જોર-યજ્ઞતોની અઓજની શક્તિ તે ખુરાઓને શીક્ષા કરે છે. આવી રીતે શક્તિનો દુધનો ભેદ આ શબ્દમાં છે.

'રમો'માં દુન્યવી તકલીફી સુખ અને તેના ભોગવટાથી જે ગેર-ઇનસાફ થાય છે, જેઓને પછી તેવાં તકલીફી સુખથી થતા ગેરઇનસાફના ભોગવટાઓનો જે માર પડશે તે, કે જે પછીથી તેને ખરું સુખ શું છે તેની ખેરદ પ્રાપ્ત થશે;-એમ સુખના બે પ્રકાર અને તેને મેળવવા જે તકલીફ પડે છે તે, અને તે પછીથી આખરી સુખ મળશે તે બધા અર્થ રમો

શબ્દ બતાવે છે. ‘આહિષુયા’માં તકલીદી શાંતી-તેથી થતી ચીંતા અને તેની ઉપર દુખ પડશે-નાઉમેદી આવશે જે પછી તે શાંતીએ જશે, એમ ચીંતા અને હમેશગીનાં સુખની દુષ્ટ બતાવે છે. ‘દૃશ્યા’ માં બીજી દુન્યવી પ્રયાસોનું ક્ષણભંગુરપણું જે પછી હમેશની પરદુખભંજન ગતીનો પ્રયાસ આવશે તે બતાવે છે. ‘તૃપ્તિશ્યા’માં ભલી ખુરી ઇચ્છા વારના અને તેઓથી ભોગવટો થઈ રહે છે તે બતાવે છે.

‘વાસ્તા’=પતમાન ઉપર ચલાવનાર-દોરવનાર-રસ્તો દેખાડનાર.

‘મોઘ’=મારે માટે.

‘ક્ષમત’=(બીજો પુરૂષ બહુ વચન) તમારે લગતાથી દુરનો.

‘અન્યો’=સીવાયનો.

‘અથા’=એટલા માટે.

‘મોઘ’=મારે માટે.

સાંસ્તા=તમે જાહેર કરો (બીજી બહુ વચન પરસમે) (સાંસ-સંધાહ=શીખામણ-સલાહ આપવી-જાહેર કરવું-કબુલવું),

‘વાસ્ત્યા’=ખેડુત એટલે ખુરાઈમાંથી ભલો પાક કરી આપનાર.

હા રહ-૧ નો વીસ્તારેલો તરજુમો:

ગવની કુદરત એટલે સામસામાપણાની નીરંતર ધમાલનો ભાર ખમી રહેતી કુદરતનાં રવાને તમે જેઉંની આગળ (એટલે અમશાસ્ત્રપંદોની અમર અન્નુમતના સરનશીન અહુરમજ્દ જેવણ પાત્રુ=રજેરજને મોક્ષ આપનાર છે તેવણ અને તે અમર અન્નુમનના સભાસદો યજ્ઞતો અને અમશાસ્ત્રપંદો જેઓ તેટલા માટે રજેરજને ઘડનાર ધ્યોરેશ્તાર છે તેઓ જેઉંની આગળ) તમારી મરજી બજાવવાનો કસદ બાંહે-બુલંદ અવાજથી જાહેર કીધો; દાદાર અને અમર ગતીઓની તરફ પોતાની ઝઝંદાઈતી=પ્રીદાગીરી બતાવી. શા માટે તમેએ યજ્ઞતી ગતીઓએ મને એટલે ગવની કુદરત અને તે ગવની કુદરતથી જીવ પામીને રચાઈ રહેતી રચના બનાવી? ખરેજ, મારી ગવની કુદરતની સામસામી ગતીનું સમાધાન થાય અને એમ નીસ્તી-ગેતી અને તેના રજેરજમાંની સામસામી ગતી હવસી ગતીઓનું સમાધાન થાય તેને માટેની ‘તોજશાગી’=ખેતી-મહેનત-ઉદ્યોગ અને તેવી હુતોજશી એટલે તોજશાગી=ઉદ્યોગથી આવતી પતમાનની ગતી એટલે વૃદ્ધિને માટે બનાવી ભોગવટો ભોગવીને પાર પાડવા માટે મને-એટલે

મારી ઉપર રહેતાઓને ઉભા કીધા-તેની મોક્ષની ગતી લાવવા) કોણ મને ઘાટ આપશે? (જવાબ : જરથુસ્ત્ર મને સુંદરતાનો ઘાટ ઘડી આપશે. મઝદદાત પ્રમાણે ભોગવટો ભોગવીને માંગતું-લેહણું અદા કરીને પછી એટલે સામસામાપણું થવાનું કારણ દુર કરીને હમગીએ પુગવા-પતમાન મેળવવા માટે અપો જરથુસ્ત્ર અહુરદાતનો ભેદ શીખવશે અને તે અહુરદાતને જોરે મોક્ષે લઈ જશે. એવું જે થવાનું છે તે જલદીથી થાય-મઝદદાતના ભોગવટાની હદ આવી છે. હવે વધુ વાર તેવો ભોગવટો ઇનસાફ પ્રમાણે રહેવો જોઈએ નહિ). મારી ઉપર ધુરા કપીંણુ વીચારોની હદ-તે ધુરાઈને શીક્ષા કરવા વપરાતી અઓજની શક્તિ ઉતરવાની હદ-હમેશનું સુખ મેળવવાને બદલે તકલીદી સુખ તરફ જતાં થતી મારા-મારીની હદ-તાઝેગી=ફેરશોની શાંતીએ નહિ પુગી શકવાથી થતી નીરા-શીની સુકામણાની હદ-સુકામણાનું દુખ નહિ ખમી શકવાથી થતી નાઉમેદીની ફાટકુટ થવાની હદ-અને તેથી અનીયમીત જીંદગી ભોગવવાની એટલે ભલી ધુરી તેવીથી પ્રમાણે ચાલી રહેવાની હદ (આવી રહેલી છે, માટે હવે ઇનસાફ પ્રમાણે દાદ લેવાવી જોઈએ, એટલે અહુરદાતનું શીક્ષણ અપો જરથુસ્ત્રથી આવી પુગવું જોઈએ. તે જરથુસ્ત્ર વગર અહુરદાતનું શીક્ષણ કોઈથી આપી શકેજ નહિ માટે) તમારેથી નેમાયલો તમારા જેવો (જે છે એટલે અપો જરથુસ્ત્ર જે યજ્ઞતી ગતીનો તમારી અન્નુમનનો છે) તે વગરનો બીજો કોઈથી મને દોરવી શકે નહિ-શીક્ષણ આપીને તારવી શકશે નહિ. તે (જરથુસ્ત્ર)જ મને ભલી આકેયતની ખેતીનાં બલાં શીક્ષણો-અહુરદાતનાં શીક્ષણો નકકીજ આપશેજ (તે આવી મનો એમ દુવા હું કરું છું.)

વધુ કનૂમીક શરેહ.

કમધખ્યા=તમો જેઉ આગળ, તમારી આગળ; હયાં જેમાં 'પાયુ' અને 'થ્વોર્શતાર'નો અર્થ છે. 'પાયુ' તે અહુરમજ્દ છે જેવણુ રજેરજને આખરે બચાવશેજ. 'થ્વોર્શતાર' એટલે ઘડનારા તે અમર શક્તિઓ છે, જેઓ ધુરાઈને ઘડીઘડીને ભલાઈની કરશે. પહેલવી સાહેબોએ અમર શક્તિઓની અન્નુમન કે જેઓની ઉપર અહુરમજ્દ સરનશીત છે તે અન્નુમન આગળ જેઉશ ઉરવાને પોતાની તાગેદારી બતાવતી ચીતારેલી છે. 'જેરેઝદા'માં બાંગે બુલંદ અવાજે દાદારના હોકમને માન્ય રાખવાનો અર્થ છે. હયાં 'થ્વોર્શતાર'માં બીજો પુરૂષ બહુ વચન છે, જેમાં તમો એટલે તમારી અમર અન્નુમન કે જેમાં અહુરા મુળ છે તે અને અમર શક્તિઓ સભાસદો છે એવો અર્થ છે એટલે તમો પાયુ અને થ્વોર્શતાર=યજ્ઞોએ દાદારના

હોકમથી ઘાટો ધડ્યા છે એમ ધણાપણનો અર્થ છે. એટલે દુન્યાની બધી બલી કે ખુરી રજેરજ ગેતીમાં-નીસ્તીમાં મજદદાત પ્રમાણે ઉતરીને સુખ દુખમાંથી પસાર થઈ તેનું અદા આપી દઈ રહી છે એમ યજ્ઞો ગેતીને ધડી રહ્યા છે, 'મજદદરયાતે-ઝાહેલ'માં ઉતારી રહ્યા છે, જેથી રજેરજની અખતી-હુવી બળી જઈને નવો ઘાટ પકડે; એમ જડ પ્રગતીકરણ જે ચાલી રહ્યું છે તે દાદારના હોકમ પ્રમાણેના યજ્ઞોના બે ગૃપોથી એક 'પાયુ'ના અને બીજા 'થ્વોરેશ્તાર'ના ગૃપથી ચાલી રહ્યું છે. 'થ્વોરેશ્તાર' ખુરાઈને હણીને લલાઈમાં ઘાટ કરી રહ્યા છે, અને 'પાયુ' તે લલાઈ પાછી ખુરાઈપર નહિ જાય તેની નેગાહદારી કરી રહ્યા છે. આમ સૃષ્ટીનો કારોબાર ચાલે છે જેને 'મજદદાત' કહે છે, જેને દાદાર પોતે યજ્ઞો મારફતે ચલાવે છે. એમ ત્યારે તમોએ બેઉએ મને બનાવી તેને માટે 'થ્વોરેશ્તાર' અને 'ક્ષમ-ઈબ્યા' શબ્દ વપરાયા છે. અને આમ ગેતીને ચલાવવાની મતલબ તેઓની અખતી બાળીને હુવીઅતને દુર કરીને તેને ગવમાં ફેરવીને દુધના બેદમાંથી મારા-તારાની મારામારીના બેદમાંથી 'ક્રાસ્પાયઅંબદ્' કરી એટલે તે બેદને દુર કરી નિદાસ્નધથિષ' કરીને એટલે તેનાં બંધનમાંથી છોડવી 'ખએત્વદથાંમ' ઉપર લઈ જવાની છે એટલે અદવનની એટલે બેપણું જઈને એકપણું આવે તેવા રસ્તા ઉપર એટલે હામોઈની ઉપર સાથે મળવાના રાહ ઉપર લઈ જવાની છે એટલે મોક્ષ ઉપર લઈ જવાની છે, જેને અહુર-દાત કહે છે તેને ઇલાકે લઈ જવાની છે એટલે જેથી હદ-માથ્ર યરનની એટલે દાદારની અંદર વસી રહેવાની નેકબખતી હાંસલ થાય. એમ તેઓ અહુરા તેમજ અમશાસ્પંદોના 'ઝાઈશ'=ગીનોઈ ઇશ્કને મળે. 'ઝાઈશ' કહેતાં અહુરાની મહેરે-ઇશ્કે-દોસ્તીએ પુગવાની ધારણા મુજબ વધર્યા અહુનવધર્યામાં રહી છે. રજેરજને તે સાહેબમાં મેળવી દેવાનું છે. અહુનવધર્યાના તે ઉસુલ વધર્યા પ્રમાણે મને એટલે મારી કુદરતની સામસામી ગતીઓને એકયતાની દોસ્તી-માં ધડવા તેણે બનાવી છે, જેનો અર્થ-બેદ 'કે મા તષત્'=કોણ મને ઘાટ આપશે?—તે વાક્યમાં છે, માટે 'કે મા તષત્' માં 'તષત્' ત્રીજો પુરૂષ એક વચનરૂપનો વપરાયો છે, જે ત્રીજો પુરૂષ તે ઉસુલ-વધર્યા જે ક્રશો-કેરેતી લાવવાનો-મોક્ષનો-જરથોશ્તી ઇશ્કે પુગાડવાનો છે, જે અષો જરથુશ્ત્રથી થઈ રહે છે તે બતાવે છે. એમ ગેઉશ ઉરવા કહે છે કે ગેતીને મજદદાતથી 'મજદદરયાતે-ઝાહેલ'માં ધડી છે, એ મતલબે કે અહુર-દાતથી તે 'મજદદરયાતે-માયલ'માં જાય-તેને મોક્ષ મળે. ગેઉશ ઉરવા એમ 'ગેરેઝદા' કરે છે એટલે દાદારે તેણીને સોંપેલી ખીશ્કારીનો સત્કાર કરે છે-તેનો એકરાર અમર અન્નુમન આગળ બાગે-બુલંદ અવાજે કરી રહે

છે અને કહે છે કે થવરોજ્જુમ=તમેએ મને એટલે ગવની કુદરતથી નીસ્તી-ગેતીને બનાવી અને તેમાંના તમે બધાએ જે આ 'ક્ષમધ્યા' = 'તમે' શબ્દોમાં જણાવેલા જેઓ પાયુ-થ્વોરેસ્તાર છેઓ તેઓનું કામ જલદીથી પુરું થઈને 'કે તપત્'નું કામ-મોક્ષનું કામ જલદી થાય માટે જરથુશ્ત્રનું આવવું જલદી થાઓ એમ તેણી દુઆ કરે છે; ભલો વખત જે આવવાનો છે તે હવે આવે તેવી દુઆ ચાહે છે; તેને માટે નમનતાઈથી દુઆ ચાહે છે. આ દુઆ ત્યારે 'ગેરેઝદા'નો બહો છે. ગવની કુદરતને જોરે યજ્ઞતો જે રચના રચે છે તેમાં સામસામી ગતીઓ રજુ થઈને તે ગવ ઉપર ભાર કરે છે. સામસામી ગતીનો જુદમ કહેતાં દએવની અજ્ઞાન ઝમીરનો દેખાવ જે ગેતી ઉપર 'અએષમે-હુઝસ્યા-રમે-આહુપુયા-તૃવીશ્યા-દૃશ્યા'ના ભેદમાં છે તેઓને ઇનસાફ પ્રમાણે ચાલવા દીધેલા હતા, જેઓની હદ હવે આવી રહી છે, માટે ઇનસાફથીજ તે જુદમ દુર થવો જોઈએ અને નવું ભણું દાદનું ઝાડ તે જુદમના ખાતરમાંથી ઉભુ થવું જોઈએ તેની ઇન્ટેઝારી 'ગેરેઝદા' શબ્દનો નતીજો છે. 'ગેરેઝદા' ના એકરારમાં ઝઝદાઈતી છે માટે તેમાં દાદાર ઉપરનો પુણું ભરોસો છે, જેમાં હદ+ઇનસાફનો ભેદ છે એટલે મીનોષ કારીગરી જલદીથી થાય એમ દુઆ છે.

અએષમે=અએષમનું જોર છે તોજ થવરોજ્જુમ કરવાની-યજ્ઞ-તોને રચના કરવાની જરૂર પડી; નહિ તો જરૂર પડતેજ નહિ.

ગેઉશ ઉરવા મનન કરતાં કહે છે કે

a. મારી ગેતીમાં યુરાઇના ગુબારોની મુળ દુજી જેને અએષમ દુજી કહે છે તે છે અને તેની હદ હવે આવી છે માટે તે જલદીથી જાય એમ કરો.

b. એવીજ રીતે ગેઉશ ઉરવા મનન કરે છે કે મારી ઉપર ગેતી ઉપર અએષમનું જોર જ્યારે ગણું વધી જાય છે ત્યારે મઝદાતને કાયદે 'ક્ષમધ્યા'ના થ્વોરેસ્તાર યજ્ઞતો પોતાની અઓજની શક્તિથી તે અએષમને મારીને પાછળ હઠાવે છે. એટલે અએષમ કે જે મારી ગેતીના દમેદમમાં મળી ગયેલો છે તેને માર પડતાં મને આંચકા તો લાગવાનોજ-એમ 'હુજશ્યા'=અઓજના જોરનો ભાર મને લાગે છે તેની હદ આવી પુગી છે તે હવે જલદીથી ઇનસાફ પ્રમાણે થવો જોઈએ. ગેતી દરેધો ખદાતના ૮૧,૦૦૦ વર્ષોના અકરાવામાં ફરીને પછી થોભીને પાછી

ફરે છે; એમ દરેઘો ખદાતમાં પ્ર્યાજ કરે છે. એમ દરેઘો ખદાતના ૮૧,૦૦૦ વર્ષોનાં પહેલાં ૪,૦૦૦ વર્ષોમાં દેવનું જે માંગતુ લેહણું છે તે અપાઈ રહ્યું છે માટે હવે શાંતીની સહવાર પડવી જોઈએ છે. આવી હદની બહાર ગયલી ગેતીને, અએષમના ઉઝદાવ નામે ‘તુરખરાતુર’થી પીડાતી ગેતીને હવે ફરીથી નવી રીતે સમારીને ઉસ્તવાર કરવી જોઈએ, ગેતીનું સમારકામ reconstruction થવું જોઈએ.

૦. એવીજ રીતે ‘રૈમો’ને સારૂ મનન કરે છે કે રામસ્ત્રીનું સુખ મેળવવા દરેક જણ માંગે છે પણ તેને કેમ લેવું તેની ખબર નહિ હોવાથી અએષમની ધુરાઈ જામે છે, જેથી મારી ગેતીમાં નીરંતર ઝઘડા તો છેજ, એક બીજાને ફટકા લગાવવાનો મામલો થયાજ કરે છે અને તેથી જ ‘ક્ષમધબ્યા’વાળા પાયુ-શ્વેરેસ્તારોની ગરજ પડ્યા કરે છે જેઓ મને એટલે મારી વસ્તીને ‘શ્વરોજ્જ્ઞમ’ ઘડી રહ્યા છે. એમ ‘રૈમો’નો મામલો થયો છે જે હવે હદ ઉપરાંત જઈ રહ્યો છે. માટે ઇન્સાફની રૂયે હદ કુદાવી નહિ જોઈએ માટે રામસ્ત્રીની મુરાદ હવે ફોળે એમ કરો-જરથુસ્ત્રનું આવવું હવે થજો.

૮. તેણી કહે છે કે આવી નીરંતર સખત અને હદ ઉપરાંતની મારામારીને લીધે મારી ગેતીમાં વખતોવખત બરબાદી થઈને સુકામણા પડ્યા જ કરે છે, એટલે ‘આહુપુયા’ની ગતી જામે છે, અને તે ફળદ્રુપપણાંની તરો-તાઝગીની જે અસલ નેમ-મતલબ છે જેને પાર પાડવાની છે તે નેમને લંબાવે છે, જે જરથુસ્ત્રની આમદથી હવે જલદી દુર થશેજ.

૯. એવીજ રીતે ‘દૈરશ્યા’=ખરું સુખ શામાં, કયા પ્રયાસમાં છે તે નહિ સમજવાથી સામાનું સુખ લુટવા જતાં જે ફાટફુટ થાય છે તેની હદ હવે આવવીજ જોઈએ;

૧૦. અને તેવીશ્યા=તેવી ભલી ખુરી ઇચ્છા વાસ્ના થયા કરે છે તે બધાની હદ હવે આવી રહી છે, જે હવે જલદીથી દુર થાય અને ભલાઈ જામે એમ ઇન્સાફ પ્રમાણે થવું જોઈએ. એમ ગેઉશ ઉરવા મનન કરીને ગેતીને માટે યઝંત પાસે રહાઈ માંગે છે- ‘કે મા તપત્’ની મુરાદ, અહુરદાતની મુરાદ જલદી ફોળે એમ દુવા કરે છે. તેણી જરથુસ્ત્રને માંગે છે જેવણુ તેણીને મળશેજ. આવી રીતની મુરાદ ‘ગૈરૈજ્ઞદા’માં છે.

આ ‘અએષેમો-હુઝસ્યા-રૈમો-આહુપુયા-દૈરશ્યા-તેવીશ્યા’-શબ્દોને પહેલી એક વચનમાં તેમ બીજી વીભક્તી એક વચન કે

ત્રીજી વીજકતીમાં લઈ શકાય એમ છે. જે પહેલી કે બીજીમાં ઉપર કહેલા તરજુમાં પ્રમાણે નહિ લેતાં તેઓને ત્રીજીમાં લઈએ, તોબી ઉપર કહેલોજ અર્થ થાય કે ‘અએષમ’ની ગતીથી મારી ગેતી ઉપર જે પુરું થાય છે તેમાંથી આખરે બહુ જમશે માટેજ-તેથીજ એ ઇજતો તમારા પાયુ-થ્વોરેસ્તારના બે ગૃપોએ મને બનાવી. “ક્ષમધબ્યા કહુમાધ મા ધ્વરોજ્ઞદ્દમ્”=તમે જેએ મને આવી ગતીની પુરાઓને બહા તરફ લઈ જવા સારૂ બનાવી તેને હવે ‘કે મા તપત્’થી એટલે મોક્ષે પુગવાં સારૂ મને ધડવામાં આવશે તે નેમથી અહુરમજ્દ ચલાવે. મારી ગેતીની ઉપર પુરાઓ જેઓ હદની બહાર જાય છે તેઓની હદને બહાર જતા અટકાવવા તમે થ્વોરેસ્તારો અઓજની શક્તિથી તેઓને શીક્ષા કરો છો તે અર્થેજ તમે મારી ઉપર “ધ્વરોજ્ઞદ્દમ્”=કામ કરી રહ્યા છો તે કામ પુરું થઈ જઈને હવે જલદીથી ‘કે મા તપત્’ની મુરાદે અહુરમજ્દ મને પુગાડે. રૈમોની મારામારીથી, આહુપુયાની બરબાદીથી, દૈર્શન્યાની ફાટકુટોથી અને તેવીશ્યાની બલી પુરી વાસ્નાથી તેઓને લીધે તમે મને થ્વોરેસ્તારો મારફતે ધડી રહ્યા છો તેવી મને હવે ‘કે મા તપત્’ની મુરાદે જલદી પુગાડો. આમ ત્યારે ‘કે મા તપત્’ની આખેરી મુરાદ તરફ તે આખેરીના ગોલ તરફ મને દોરવવા જે કોઈ વાસ્તા=દોરવનાર બેધએ તે ‘નોધત્ ક્ષમત્ અન્યો’=તમારેથી દુરનો કોઈજ નથી એટલે તમારી પાસેનો એક, તમારા જેવો એક છે (હયાં ઝરથુશ્ત્રને ઇજતી તોરના કહ્યા છે અને વધુ આગળના ફકરામાં ‘ધષો ક્ષત્ર ના=ધમ્બવા લાએક ક્ષત્ર જે ઇજતોને મળી છે તે ધરાવનારાબી કહ્યા છે), જે મને ‘સાંસ્તા’=દોરવશેજ-બલી હીદાયત આપીને મોક્ષ તરફ લઈ જશેજ, જે ‘વોહુ વાસ્ત્યા’=બલાઈની ખેતી કરશેજ; બહા સખકોથી પુરાઈને ખેડીને બલાઈનીજ કરશેજ. આવી રીતે કોઈબી વિભક્તિ લેતાં એકનો એકજ અર્થ આવે છે.

હયાં ઝરવાને દરેઘો ખદાતેનો બેદ જણાવેલો છે. જમાનો ૮૧,૦૦૦ વર્ષોના બેદમાં=દરેઘો ખદાતના બેદમાં દોડી રહ્યો છે. દરેક દરેઘો ખદાતમાં નીચે મુજબ થાય છે. દરેક જમાનો ૮૧,૦૦૦ વર્ષો લગી દોડે છે અને પછી જગરેલથી નાશ પામે છે. જગરેલમાંથી થીમની યજતી શક્તિ પોતાની તેવી શક્તિ રાખતા ગધ્યોમરેથન મારફતે ગેતીને પાછી ઉભી કરે છે. આ વખતે ગેતીનો નાશ કરનાર કેરેસાનીની-અઝીદે-હાકની શક્તિ ગેતીમાં છુટી રહે છે અને ‘તુરખરાતુર’ નામની પુરાઈ ઉભી કરીને ગેતીને અને ગેતીની વસ્તીને પુરાઈની ટોંચે લઈ જાય છે. લોકોમાં પુરાઈ હદની બહાર જમે છે. આ પુરાઈને ‘અએષમો-તેવીશ્યા-

આહુપુયા-રૈમો-હજસ્યાના ભેદમાં વણવેલી છે. લોકોમાં 'ધર્મ' = ધર્મ છે તો થાય છે. લોકોની ગતીમાં વાસ્નાળી છે. તેઓ સુખળી માંગે છે પણ તે બધું સ્વાર્થી રહે છે. આ બધાંને ખીનસ્વાર્થી કરવાનો વખત હવે આવેલો છે. ત્યારે જગરેલ પછીના ૪,૦૦૦ વર્ષો વીત્યા પછી અઝીદેહાકની ધુરાધ કરવાની હદ આવી રહે છે, અને તે અએષેમોમાંથી ભલાધને કાઢવાની નેમ, તેમ તે રૈમોમાંથી એટલે અએષમ દેવથી થતી હલાકી-ઝુલ્મને તેનાં હઝસને રામ કરી તાબે કરી તેમાંથી રામસ્તી કાઢવાની નેમ, તેમ તે અએષેમોના ઝુલ્મ-જોરમાં હઝસમાં અએજની ગતીનું ચલણ રાજ-હા ૩૩/૧૨માં અને હા ૪૩/૪માં જણાવેલી અષા-હુજો = અષોધની ગતી લાવવાની નેમ, તેમ તે યજ્ઞતી ગતી પ્રમાણે ચાલવાની તોડીકની નેમ, તેમ તે આહુપુયામાંથી ફેરેશો લાવવાની નેમ, તેમ તે દૈરેશ્યામાંથી બેરેઝની ગતી લાવવાની નેમ, તેમ તે તેવીશીને હા ૩૩/૧૨ માં કહી છે તેવી આર્મધતી તેવીશી કરવાની અને હા ૩૪/૧૧ માં; ૪૩/૧ માં; ૪૫/૧૦ માં; ૪૮/૬ માં; ૫૧/૭ માં કહી છે તેવી ઉતયુધતી તેવીષી ઉભી કરવાની નેમ ઉભી કરવાનો વખત આવી પુગે છે એટલે અષો જરથુસ્ત્ર ઉતરે છે. આ વખતે ગેઉશ ઉરવા તેવણને એસ્તેકખાલ કરવા જાય છે. ત્યારે ગેઉશ ઉરવાના અષો જરથુસ્ત્રને એસ્તેકખાલ કરવા જવાના મોકકાના ભેદને આ ફકરામાં જણાવ્યો છે. તેણી આમ મીથ્ર કરતી આગળ વધે છે.-ગેઉશ ઉરવાએ ગૌરેજદા = મનન કીધું અને પોતાની ગેતી ઉપરની હદ બહારનો બાર ખમવાની દુખની ગતી હવે પુરી થશે અને ભલું જમશે એમ ખીગુમાન રહીને આખેરીની નેમને પુગવા છન્તેઝારી કીધી, અને તેને મલવા તૈયાર ઉભી-એમાંજ તેણીના મીથ્ર કરીને આગળ વધવાનો અર્થ છે. તેણી એમ વીચારતી હતી કે 'કહુમાધ' = શા માટે-કાણે માટે તમોએ મને બનાવી છે. પોતેજ જવાબ આપે છે કે ધુરાને મારીને ભલા કરવા સાર મને યજ્ઞતોએ બનાવી છે. 'આ મા' = મારી ઉપર મારી ગેતીની વસ્તી ધુર અને ભલું બેઉ કરે છે તેઓને માટે જ મારે મનન કરવાનું છે. ધુરાની અંદર ધુરાધ પકે છે જેમાં 'અએષેમો' = અએષમ દેવની ગતી જામે છે. આવા અએષમ દેવના ધુરા ગુખારો થયા છે-ધુરાધ જામી છે, તેને દુર કરીને ભલાધમાં બદલવાને ખાતરજ 'દ્મધખ્યા' = તમો પાયુ-થ્વોરેશ્તાર યજ્ઞતોએ મા 'થ્વોરેજદ્મ' = મને મારી વસ્તીને ધડી છે. તે ધુરાધને ભલાધ તરફ લઇ જવા 'થ્વોરેશ્તારો' ધડી રહ્યા છે, અને ભલાધ જે થઇ તેની નેગાહ્યાની 'પાયુ' કરી રહ્યા છે, એમ તમો બે પાયુ-થ્વોરેશ્તાર ધડી રહ્યા છે. (જેથી શું થશે!) 'કે મા તપત' : 'કે' =

કાણુ એટલે મોક્ષ તરફ જવાની મુરાદ 'મા' = મને 'તપત્' = બલા ધાટે પુગાડશેજ. મારી ગેતીને તમે આ અએષમ દેવના જુદમના જોર 'હુઝસ્યા' ને લીધે તમારા અઓજની શક્તિના મારથી ચલાવો છો-ધડો છો એટલે અઓજની શક્તિથી શીક્ષા મોકલો છો એમ મને મારી વસ્તીને ઉપર મુજબ ઘડી રહ્યા છો, કે જેથી 'કે મા તપત્' = મોક્ષની મુરાદ તરફ જવાશે જ.

આ અએષમ દેવની ખુરાઈ સ્વાથી થઈને સામાનું સુખ હુડીને પોતે સુખી થવા માંગે છે તેથી થતી 'રૈમો' = એક બીજને ફટકાઓ લગાડવાથી, આહુપુયા = સુકામણાથી, દૈરૈશ્યા = એક બીજા ઉપરના દીલ ઉતારાથી, તેવીશ્યા = સલી ખુરી વાસ્તા ઇચ્છાથી મારી ગેતીમાં અએષમનું જોર ચાલી રહ્યું છે, તેને અઓજથી હંપુ કરીને મને તમે થોરેસ્તારો ઘડીને પાયુથી બચાવતા રહ્યા છો. તેઓની મતલબ જે મોક્ષે પુગાડવાની છે તે પ્રમાણે કે મા તપત્ = ક્યારે તે ધડનાર ગતી-તે મન્તા પ્રમાણે ચાલીને મોક્ષે પુગાડનાર ગતી મને ઘડશે. 'દમત્' = તમારી પાસેના જેવા નર વગરના બીજથી મને રહેઝરી મળવાની નથીજ. તેવોજ નર તમારી પાસેના જેવો નર મને સલી તોરીક આપશેજ અને મારી ઉપર બલાઈની ખેતી કરશેજ.

એમ વીચાર કરતી મનન કરતી અષો જરથુસ્ત્રને તેણી એસ્તેકબાઝ કરવા ઉસ્તવાર ઉભી રહે છે તેનો ભેદ હયા છે.

આ ફકરાને અને તેની સમજ માટે અપાયલી પહેલવી સમજને ખુનદહેશનની શીલસુરીનાં જ્ઞાન વગર સમજવા જતાં ઘણા ખોટા વીચારો ઉત્પન્ન થાય છે. અવસ્તાના એકે એક શબ્દમાં તાવીલ છે અને તેનું ગ્રામર તેજ અર્થે ઘડાયું છે. "મુસ્તસલાએ-અવ્વલ" અને "મુસ્તસલાએ દુવ્વમ"નાં જ્ઞાન વગર અવસ્તાના ભેદો કદી સમજી શકાતા નથી, તેની ગવાહી આ ફકરો પુરે છે.

'હુઝસ' શબ્દમાં જુદમના જોરનો મર્મ છે અને જ્યારે 'અષા-હુઝોશ' શબ્દ આવે છે ત્યારે તેમાં બલાઈ ઉજુ કરવાનો ભેદ રહેલો ગણાય છે, જે ૪૩/૪ માં છે. રૈમોમાં રમ એટલે મારવાનો મુળ છે જેથી તેનો અર્થ લડાઈ-મારામારીનો થાય. વળી રમમાં ખુશાલી-સાદી રામશ્નીનો અર્થ બી છે. જ્યારે મારામારી થઈ રહેશે કે પછીજ ખુશાલી થશે. ત્યારે અહિંયાના રૈમો શબ્દને 'રામએધતી' શબ્દમાનો રામનો ખુશાળીનો અર્થ સીધો લાગુ પડશે નહિ. 'આહુપુયા'માં હુપ = સુકાઈ જવાનો અર્થ છે. તે શબ્દની આગળના 'આ' ને 'અ' = તરીકે લઈ તેનો અર્થ વગરનો

without તરીકેનો ગણીને સુકાઈ જવાથી ઉલટો મામલો એટલો તાજ-ગીનો અર્થ અહિંયાં આવી શકતો નથી. પણ 'અ'ને હદ વગરનો અર્થ દેખાડતો પ્રત્યય ગણીને હદ વગરના સુકામણાનો અર્થ આવી શકે. તેવી-શ્યામાં તેવીશીનો અર્થ છે, જેમાં ખુરી બહી બેઉ જાત આવે છે. તેવીશીનો અર્થ હમેશાં સારોજ રહેતો નથી. જો તેવીશીનો અર્થ સારો કરવો હોય તો તેવીષીની સાથે આરમઘતી અને ઉતયુઘતી શબ્દો આવે છે જેને આરમઘતી તેવીશી અને ઉતયુઘતી તેવીશી કહે છે, જેના ખાસ લોઘતીક અર્થો છે. ગાથા ૩૩/૧૨ માં 'આરમઘતી તેવીશી'નો અર્થ આપ્યો છે. એવીજ રીતે 'ઉતયુઘતી તેવીશી'નો અર્થ ગાથા હા ૩૪-૧૨ માં તેમ ગાથા હા ૪૩-૧ માં તેમ ગાથા હા ૪૫-૧૦ માં તેમ ગાથા હા ૪૮-૬ માં તેમ ગાથા હા ૫૧-૭ માંથી આવે છે. આ બધામાં તેવીષીનો અર્થ બલાધનો છે. ત્યારે તેવીશીને જ્યારે specify કરે-હક્કત કરે કે ઉતયુઘતી-તેવીશી કે આરમઘતી તેવીશી ત્યારે તેવીશીનો અર્થ તે હક્કત કરનાર શબ્દની જાતની ઉપરથી બલોજ થઈ શકે. પણ હયાં તેવીશી એકલીજ છે જેમાં બલો ખુરો બેઉ અર્થ આવે છે.

આ ફકરામાં ઉંડી હકીકત છે. ગેઉશ ઉરવા નીરંતર મનનમાંજ છે, અને ગેતીના બેદને તેણી જોષને યાદ કરીને સુધારી રહીને વધુ મદદ માંગી રહી છે. ગુજરનાર ઇનસાનની ગવ જે તેનાં મુરદાર તનમાં ફસી પડેલી છે પણ માદરૂપ કેહપ'ની હેક્કાજતમાં છે તેને દુજ નસુની ધાસ્તીથી આ માંથ્રો મુકત કરે છે, અને ઉરવાનને તસદ્લી મળે છે કે ગેતીનો બેદજ એવો છે, કે જન્મ હોય તો મરણ થવુંજ જોઈએ.

ગેઉશ ઉરવાનના મનનમાં જીરમો થવાની તેહકીક છે અને તે પ્રમાણે અપો જરથુશ્ત્ર હવે જીરમોનો પાયો મુકશે માટેજ કહે છે કે જરથુશ્ત્ર જે 'દ્વિમત'ના બેદના છે-વજતોની પાસેના છે તે મને ચલાવીને બહી નેમે પુગાડશે એટલે જીરમોને સ્થાપશે.

મીદસના પાથામાંની પહેલવી સમજ હા ૨૯-૧ ને માટે.

પહેલી લીટી માટે સમજાવે છે કે:-

'અવો લેકુમ અમેશાસ્પંદાંન્ ગોશા ઉરવન્ ગરઝીદ અધધ્'=
આ પ્રમાણે ગેઉશ ઉરવાએ ગજ'ના કીધી-બાગે જુલંદ અવાજ કાઢ્યો એટલે મકકમપણે પોતાનો ઠરાવ રજુ કીધો; જે કાંઈ તેણીને સોંપાયું છે તેને કરવાની ઉક્તવારી બતાવી. પછી કૈાસમાં કહે છે કે (અધતો મૂન

અધતૂનો ચેમલેલૂનેદ : ખૂદાઇ-ગાશ (અથવા ખૂદાચી હુશ ગુફત વલ્ અહુરમજદ રૂનો=કેટલાકો કહે છે કે તે ગાદીપતી ગાવે-તેણીના ખોદાઇ મરતખાની રૂયે તેણીએ અહુરમજદને કહ્યું). કે અએ તમે અમશાસ્પંદો એટલે અમર શક્તિઓ 'અવો મૂન લિ ખરેહીનીદ હોમનમ્'=શા (કાણુને) માટે મને ઉભી કીધી (ખતાવી)? પછી કૈંસમાં લખે છે કે (પવન વશત્મુનતનો વ દાશતનો=ખવડાવવા અને હિદાઝતથી રાખવા મને ઉભી કીધી છે. એટલે ખાઇને જીવી શકે માટે જીવીને હીદાઝતથી રહીને ભોગવટાઓ કરવા એટલે ઉદ્યોગ કરીને સત્ય કમાવવા). પછી આગળ લખે છે કે 'વલ્ મૂન લિતાશીદ હોમનમ્'=કાણુને માટે શા માટે મારો ઘાટ ઘડેલો છે? કૈંસમાં કહે છે કે (અવો મૂન યજ્ઞ-ખૂન્દ હોમનમ્-સૃષ્ટી જેવી થવી જોઇએ તેને માટે એટલે દાદારના હોઠ-મની થવા માટે મારો ઘાટ કરીને ઘાટ કરશે).

ઉપર 'ગૌરૈઝદા'ને માટે પહેલવી 'ગરઝીદ' શબ્દ છે. 'ગરઝીદ' શબ્દનો અર્થ ફરયાદ કરવાનો થતો નથી. ગર્જના કરીને બાગેખુલંદ પેમાન આપવાનો અર્થ છે, એટલે ગેઉશ ઉરવાને જે કામ સોંપેલું છે તે બખવવાનો એકરાર બાગેખુલંદ અવાજે તેણી કરે છે. તેણી મકકમતા બતાવીને દાદારનાં ફરમાનને માથે મુકવાની fidaiy તાબેદારીનું સોગંદનામું જાહેર કરે છે. અને એમજ અર્થ છે માટે ત્યાં તુરતજ કૈંસમાં લખે છે કે: (ખૂદાઇ હુશ ગુફત વલ્ અહુરમજદ રૂનો=ગેઉશ ઉરવાની ખૂદાઇ એટલે ગેઉશ ઉરવાને જગતના થવા માટે આપેલી સત્તા એટલે ગેઉશ ઉરવાને પોતાને દાદારે જે કામ માટે નેમી છે તેને ચલાવવા તેણીએ અહુરમજદને કહ્યું -અહુરમજદને ખાત્રી આપી (કે તેણી તે કામ કરવા ઉસ્તવારજ છે). અહિં 'ખોદાઇ' શબ્દ ગેઉશ ઉરવાને જે કામ સોંપાયું છે તેની જવાબદારી બતાવવા માટે છે, અને તે જવાબદારી પુર્ણ કરવાનો જે એકરાર કરે છે તેને માટે 'ગૌરૈઝદા' શબ્દ છે. ત્યારે 'ગૌરૈઝદા'માં ફરયાદનો અર્થ નથી પણ એકરારનો-કામ બખવવાની ઉસ્તવારીનો અર્થ છે. 'ક્ષમધખ્યા'=તમે શબ્દ પહેલવી લખાણમાં અમશાસ્પંદોને માટે છે એટલે યજ્ઞતો માટે છે. 'થ્વરૈઝદમ્' શબ્દને માટે 'ખરેહીનીદ હોમનમ્'=ઉભી કીધી-પેદા કીધી શબ્દ છે, એટલે ભોગવટો કરે તેવી અપુર્ણ ગતીની ગેતી અને તેની વસ્તી થઇ છે એમ કહે છે. ગેતી-તેની વસ્તી અપુર્ણ છે માટે ટેકાવની તેને જરૂર છે માટેજ કૈંસમાં કહે છે કે ગેતીને ખવડાવવી જોઇએ અને રાખવી જોઇએ એટલે ભોગવટો કરવાની સગવડ આપવી જોઇએ, કે જેથી પુર્ણતાએ પુગે. પછી 'કે મા તષત'ને માટે પહેલ-

વીમાં 'તાશીત હોમનમ' = ત્રડેલી છે એમ કહે છે, અને વધુ સમજાવવા કહે છે કે 'ચેલુચુન્ત હોમનમ' = જેમ સૂટી દાદારના પ્લાનમાં થવા ધારી છે એટલે ખનરથની-સુન્નાની થવા ધારી છે તેવી ધડવાની છે એટલે સુંદરતાએ પુગાડવાની છે. ગાથા હા રહ ના પહેલા ફકરાની પહેલી લીટીનો પહેલવી તરબુમે ત્યારે ઉપર કીધેલા અવસ્તાના તરબુમાની બરાબરનો છે તે જોઈ શકાશે).

૨. હવે પહેલા ફકરાની બીજી લીટીની સમજ આપે છે કે :—
 'જક્ લિ જક્ ધ ખેશ્મો' = મારી ઉપર તે બધું છે જેમકે 'ખેશ્મ' હયાં 'આ મા'ના અર્થને માટે જક્ લી જક્ શબ્દો આપે છે. મારી ઉપર જક્ = શું છે, જક = આ બધું છે. 'મારી' એટલે મારેથી થએલી જગતની ઉપર-આ બધાંમાં પહેલે 'ખેશ્મ' જનુન-ગુસ્સો શબ્દ આપે છે જે શબ્દ અવસ્તા અએષ્મો માટે છે. આ ગુસ્સાથી દુન્યા ઉપર શું થાય છે માટે પછી કૌંસમાં કહે છે કે 'મૂનમ પવન ખેશ્મો ઝનેદ્' = જનુનને લીધે મને મારે છે અને જનુન ગુસ્સાનો નતીજો મારમાં આવ્યા કરે છે. પછી કહે છે કે મારી ઉપર કહેતાં જગતની ઉપર 'સ્તહમક' છે એટલે જુદમગરી-જેર જબરી છે. અવસ્તા 'હઝસ્યા' માટે 'સ્તહમક' શબ્દ વાપરેલો છે. આ સ્તહમકનો શું નતીજો આવે છે તેને માટે કૌંસમાં સમજ આપે છે-કહે છે કે 'અધધમ બરા આઝારોદો' = અને એટલે દુન્યાને હર રીતે સતાવવામાં આવે છે, એટલે દુન્યા ઉપર જુદમ જેર જાસ્તી અને સતામણી છે. પછી કહે છે કે મારી ઉપર એટલે ગેતીની ઉપર 'છરેસ્કુન' એટલે નુકસાન કરનાર-ઝખમ કરનારાઓ છે એટલે તન-મન-રવાન બધાંને ઝખમી કરીને મારી નાખે છે. કાષ્ટનાં તન-મનને નુકસાન કરી ઝખમ કરી એટલે સામાનું અપમાન કરી ગોયા નુકસાન કરીને પોતે મજાહ લે છે એટલે બધાંનાં બુરામાં પોતે મજાહ લે છે. આ અર્થ અવસ્તા રૈમોને માટે આપે છે. નુકસાન કરનાર શું કરે છે માટે કૌંસમાં કહે છે કે 'અધધમ' એટલે એમ અર્થ લેવો કે 'અપદમાન કુશ્તનો અમ' હદની બહાર મારી ઉપરની ચીજોને મારી નાખવું, જેથી 'અહુકીનેદ્ પવન હમાક' = મારી હયાતી ધીકઠાર ભરેલી થઈ જાય છે. હયાં સામાને મારી નુકસાન કરીને પોતે મજાહ લેવાનો સ્વાર્થ ચીતારેલો છે, જે શબ્દ 'રૈમો'ના અર્થ તરીકેનો આપેલો છે. પછી કહે છે કે 'મારી જગતની ઉપર' 'લખવાર સેદ્કૂનતારીક' એટલે તોડી નાખવું-ફાડી નાખવું-બરબાદ કરવું એટલે જાતજાતની વેરાની-સુકામણી-તાઝગીથી ઉલટો મામતો ચાલી રહે છે. આ

અર્થ આહુધુયા માટે આપેલો છે અને વધુ સમજ આપવા કૌંસમાં લખે છે કે ‘અધધમ યોદોકઝેદ્ બરા વાદૂનયેન્’=મારી ઉપર ખુન કતલ થઈ રહે છે એટલે જાતજાતની વેરાની થઈ રહે છે-લીલાશની શાંતીનો નાશ થઈ રહે છે-ખુનોની સુકામણ થઈ રહે છે. પછી કહે છે કે મારી ઉપર ‘તરફતારીક’ થઈ રહે છે એટલે મારી ઉપર હુટારાઓ રહે છે એટલે ખુરી ઇચ્છાઓની હુટ ચાલુ છે. આ અર્થ હયાં ‘દૃશ્યા તેવિશ્યા’ માટે આપેલો છે એટલે તોફાન કરવાની મનસ્વી અને તેથી ઉભી થતી હુટ ગેતીમાં ચાલુ છે. આ અર્થ બતાવવા માટે પછી કૌંસમાં કહે છે કે ‘અધધમ બરા દૂજદેદા’ એટલે મારી ઉપર મોટી હુટો-ચોરીઓ ચાલે છે તેઓ મને એટલે દુન્યાને હુટી લે છે. ત્યારે હયાં ગેતીની ઉપર જે ખુરો મામલો છે કે જેને સુધારવા ગવોઈ રતુ જોઈએ છે તેનો ચિતાર આપેલો છે, જે હા ૨૯-૧ ની ખીજી લીટીમાં છે.

હા ૨૯/૧ ની છેલ્લી ત્રીજીલીટીની સમજ આપે છે કે ‘લાલિ વાસ્તરીદાર જક ધ મિન્ લેકુમ’=તમારા વગર મને વસ્ત્ર આપનાર, કાયદાથી બચાવનાર કાંઈ નથી. હયાં ત્યારે ‘વાસ્તા’ શબ્દને માટે ‘વાસ્તરીદાર’=કાયદાનો આપનાર શબ્દ આપે છે. ‘ક્ષમત અન્યો’ માટે ‘જક ધ મિન્ લેકુમ’=તમારા વગર ખીજો કાંઈ નહિ એટલે તમે અપ જે કાંઈને એટલે જરથુસ્ત્રને નેમશો તે વગરનો ખીજો કાંઈ નહિ એમ અર્થ કરે છે. માટે કૌંસમાં કહે છે કે ‘અધધ અધશ લાખૂવીતૂનમ’=આ હકીકત વગરનું હું કંઈ ખી જાણુતો નથી કે ‘અઝશ ચીગુનમિન્ લેકુમ’=તમે વગરનો ખીજો કાંઈ ખી નથી; ‘મૂનમ નદૂકીહ્ અધતુનો અઝશ’=જે મને નેકા આપે. તમે વગર એટલે અપ જેને નેમે તે વગરનો ખીજો કાંઈ ખી. પછી છેલ્લે લખે છે કે ‘અધતુનો લી રાધ સાઝેદ્ જક ધ શપીર વાસ્તર’=માટે જે કાંઈ નેમેલો સાચો ખેડુત છે તેને મારે માટે તૈયાર કરી મોકલો. વૉહુ વાસ્તરયોમાં કે ‘શપીર વાસ્તર’માં=તે ભલો ખેડુત કહ્યો છે કે જે ભલી ખેતી કરે એટલે ભલા કાયદાથી નેકા ઉભી કરે કે જે ‘માઈ સાંસ્તા’=મને શીખવે; લિ રાધ સાઝેદ્=માટે તેને ઉભો કરે-કરશો એટલે શીખવવા મારી તરફ તેને મોકલો. ત્યારે પહેલવીનો આ તાવીલ સાથનો તરજુમો અને ઉપરનો અવસ્તા શબ્દ અર્થનો તરજુમો એક સરખોજ છે. આની વધુ તાવીલ હવે દીનકર્દના ત્રણ નસ્કો નામે સુદકર-વરશત માન્સર અને બગ નસ્કમાં છે તે જોઈએ. આવોજ તર-

જુઓ કે જે આમરના કાયદોના તેમ પહેલવીને મળતો છે તેજ ખરો હોઈ શકે.

દીનકર્દીમાંના ત્રણ નરકોની સમજ: ગાથા હા ૨૯-૧ ને માટે પહેલા સુદકર નરકની ભેદી તાવીલ-સમજ જોઈએ.

વાંચો સુદકર નરક પાનું ૧ લું.

ગેતીમાંની નીસ્તીમાંની બધેબધ વ્યાપેલી કુદરત કે જે નીસ્તીની રજેરજમાં જમી રહી છે અને રજેરજને જીવડાવીને મોક્ષ તરફ લઈ જઈ રહી છે, તે કુદરત કે જેને 'ગવ' કહે છે, તેના સ્વાનરૂપ વ્યક્તિ personification 'ગેઉશ ઉરવાન' અને તેની બુધ્ધીરૂપ વ્યક્તિ personification 'ગેઉશ તપન'ના ભેદોનું જ્ઞાન, અને તેઓના મીથ્ર-માંથ્ર-યસ્ન કહેતાં વીચાર-બોલ અને કર્તવ્યનું જ્ઞાન કે જેમાં આ હાડમંદ નીસ્તી-ગેતીની જગત અને તે જગત માંહેલી રજેરજની ઉત્પત્તિ અને આકે-ષત આવી જાય છે, તે બધાનું જ્ઞાન અહિંયાં આપેલું છે.

સુદકર નરક કે જેમાં દાદારની યોજનાને ફાયદો અપાવવાનું ધોરણ છે તેમાં 'ગવ'=કુદરત કહે છે કે આ જડ જગતમાં બધેબધ 'ફરમુશ્તન' =બેપરવાહી છે. પછીના 'વરશત માન્સર નરક' કે જે ગવની ખીસ્કારી અને ગવની માંથીક ગતીનું માપ અપાવવાનું ધોરણ બતાવે છે તેમાં 'ચેહુખુનતન' =આ જગત તરફની ગવની તેમ માણસની ફરજ વીધે છે; અને પછીના બીજા નરકમાં 'ગવ' એટલે કુદરતની બક્ષેશનો વળતો જવાબ દેનારને આપવો જોઈએ તેની 'લા ચેહુવન્ત' =ગેરહાજરી વીધે છે.

આ હા ૨૯-૧ માં ત્યારે આ દેખીતાં નાશવંત જગતની કુદરત 'ગવ,' તેની શક્તિ ગેઉશ ઉરવાન અને તેની બચ્ચોદ યજ્ઞતી બુધ્ધીનું બીજ 'ગેઉશ તપન,' કે જેઓથી આ વીશાળ નીસ્તી થઈ રહે છે, તેમાંની આપણી ગેતી ઉપરના એક મોતેબર વખત અને મામલાનું જ્ઞાન સૂચ થાય છે. સુદકર નરક કહે છે કે બાપ દીકરો, મા દીકરી, ભાઈ ભાઈ, દોસ્ત દોસ્ત, ધણી ધણીઆણી એકમેક તરફ બેપરવાહ છે. આ જમાનાની તામીર કે જે સીરીહ અને ખંજની છે એટલે અવધીની છે, પતમાનની નથી, તેથી દરેકને આવુંજ સુજ પડે છે. પણ ભલેને માણસો એકમેક તરફ બેપરવાહ હોય, એટલે દરેકમાં જે જીવજન છે અને જે દરેક પોતે પોતાના જીવજનની હેફાઝત માટે આરજુ રાખે છે તે જીવ રાખતો માણસ કે બાઈ ભલેને તે ગવ તરફ એટલે પોતાના જેવા બીજાના જીવ તરફ

તેમ તે જીવને ટેકવનાર બહારની કુદરત નામે ગવ તરફ તે બેપરવાહ હોય, પણ તે 'ગવ' કે જે કુદરતમાં છે-કુદરત તરીકે છે તે ગવ અને તે 'ગાથાઓ'—યજ્ઞતી સરદારો જેઓ દાદારના હોકમથી ધનસાનોની વણીને ઉભી કરીને પાર પાડવામાં રોકાયા છે કે જે ગાથાઓના મીનોને આ ગવનું રૂવાન જગતની રચના કરી આપે છે,—ધનસાનો તેમાં ભાગ લઈને પોતાની ફરજ કરી રહે તેવી રચના કરી આપે છે, તેવી તે ગવ અને તેવા તે ગાથાઓના મીનો ધનસાન તરફ બેપરવાહ નથીજ. બલેને ધનસાન બુલતો હોય પણ કુદરત માહેલી કામ કરતી ધૈર્ય શક્તિ બગોબખત તો સચેતજ છે, કેમકે ગવ તો બેદાર-બખરદાર, દાદારનો પરવાનો લઈ તેથી જોર પામીને ઉભેલીજ છે. તેણી તો પેદાયશનો બાર ખમવા તૈયારજ છે. ગાથાના મીનો ખુદ ધનસાનોને વણું પ્રમાણે તેઓની બગોબખત મુજબ ત્યાં ઉતારશેજ, અને બલેને ધનસાન પોતે બુલતો હોય પણ આખરેથી તે ગવ અને ગાથાનો મીનો તેને બલાઈ તરફ દોરવશેજ, કેમકે સુદકર નરકના કરદા ૧ માં કહે છે કે જમાનાની દોરંગી ગતી પ્રમાણે બલેને માનવ બેદરકાર થયેલો છે પણ ગાથાનો મીનો તો સચેતજ છે. તે મીનો જે કોઈ તેને હાંક મારીને બોલાવશે તેની વહારે તે જશેજ.

સુદકર નરકના આ પહેલા ફકરાનો ભેદ 'દ્વિમધ્ય્યા ગેઉશ ઉરવા ગૌરજદા, કહુમાઈ મા શ્વરોજ્જદમ કે મા તપત્'માં આપેલો છે. ત્યાં કહે છે કે હા—નાની નીરંતર મારામારીવાળી કુદરત=ગવનાં રૂવાને તમે બેઉ અહુરમજ્દ અને અમર શક્તિઓ આગળ બાંજે—બુલંદથી દાદારની મરજી બખવવાનો તેણીનો કસદ જાહેર કીધો. શા માટે એટલે ઉદ્યોગ અને રાસ્તી થવા માટે મને એટલે મારેથી થતી આ હા—નાની મારામારીવાળી જગતને તમે બધા યજ્ઞતોએ મારી ગવની કુદરતના મસાલાથી બનાવી. કોણ આવી મને સુંદર બનાવશે એટલે જરથુશ્ત્ર આવીને તે મોટું કામ કરશે. એમ ત્યારે ગેઉશ ઉરવાએ બાંજ મારીને દાદારને—યજ્ઞતોને ખાતરી આપી કે યજ્ઞતોએ મારી અંતર જગતને ઘડી છે તે જ્ઞાને માટે તે હું જાણું છું. ઉદ્યોગ અને સત્યતા માટે હું થઈ છું, અને તે ઉદ્યોગ અને સત્યતાથી ઘડનાર કોણ છે? જરથુશ્ત્ર છે તેથી હું જાણું છું. હયાં ત્યારે જગતની રચના અને તેની બલી આકેબતનો ખ્યાલ, જેમાં 'માનવ'ની ઉંમ આખરે ઉડી જશેજ, જરથુશ્ત્રથી તે મહાન કામ થશે—ખુરાષઓની હદ આવશે અને બલો ઉદ્યોગ થશેજ, એમ શીખવાય છે. પછી સુદકર નરકના બીજા ફકરામાં કહે છે કે

ગાથાનો મીનો બળાપો કરે છે કે આવા વખતમાં કે જ્યારે માનવ વર્ગનો મોટો ભાગ 'કુરુમુરતન' = ભુલાવાની ભર ઉંધમાં છે, ત્યારે જે કાંઈ નર અપવનો જાગૃત છે અને ફરજ બજાવી રહે છે એટલે માનવને અને તેથી કુલ જગતને કુશો-કેરેતી તરફ લઈ જવા દુઆ કરી રહે છે, -ભલા ગુનારો બાંધી રહે છે, તેઓ આખરે કે જ્યારે તેઓ મરણ પામીને આ ગેતી છોડી જાય છે ત્યારે તેઓનાં કહરો-તેઓની જીવતી હાલતમાં કાંધેલી બંદગીના ગુનારો પોતાનાની તરફ આવતા નથી એટલે તે બંદગીના આશીશો ગેતી ઉપર આજે પડતા નથી, જેથી લોકોમાં બલી ગતી આવી શકતી નથી અને આશ્મોત્રો ઉતરીને સખ્તાઈ અને જુદમ વરસાવી રહે છે. એમ હયાં 'જગત'ના મામલાનો બહેકલો તાળો થયો છે તેની યાદ છે. આ ભેદ હા ૨૯-૧ ની બીજી લીટીમાં છે, જ્યાં કહે કે 'આ મા અએષમે હુઝસ્યા રમે આહુ-પુયા દરેશ્યા તેવીશ્યા' = મારેથી થયેલી જગત ઉપર ગુસ્સા-ભલા પુરા વીચારનું સામસામાપણું-અએષમ દેવનું જોર-બલી પુરી શક્તિઓની ધમાલ-લુટફાટ-મારામારી-પુરાઈ વીગેરેની અવધી છે. હયાં ત્યારે એ ભેદ છે કે ગેતીમાં ભલાં લોકોની તંગી છે, યા ભલાં લોકો જે ભલું પરિણામ-આશીશ ગેતીને આપે છે તે ગેતીને મળતા નથી માટે ગેતીમાં આવી અવધી છે.

સુદકર નસ્કના ત્રીજા ફકરામાં કહે છે કે ભલેને જગત ઉપર આજે એમ હોય, પણ ગાથાનો મીનો તો જગતને આખરે તેરવશેજ, 'દુશ અહૂ' = પુરી હયાતીમાંથી-જગતના પુરા મામલામાંથી જગતને રહાઈ આપશે, કેમકે જરથુશ્ત્ર આખરે ઉતરશેજ. આ ભેદ ત્યારે હા ૨૯-૧ ની છેલ્લી લીટીમાં છે જ્યાં કહે છે કે 'નોઇત્ મોઇ વાસ્તા કમત્ અન્યો, અથા મોઇ સાંસ્તા વોહૂ વાસ્તર્યા' = તમારા મોકલેલા સિવાયનો બીજો કાંઈ મારે માટે રસ્તો દેખાડનાર નથી, માટે તો મારે માટે-જગતની રહાઈ માટે એક ભલો ખેડુત જે આવવાનો છે તેને જાહેર કરો, (કે જે ભલા કાયદા આપી ગેતીની બલી ખેતી કરે). હયાં ત્યારે આખરેથી ગાથાનોજ મીનો ફાવશે એવો અર્થ જે સુદકર નસ્કમાં છે તેનો ભેદ રહ્યો છે. આમ ત્યારે સુદકર નસ્કનું ખ્યાન કંઈ રીતે આ ફકરાને લાગુ પડે છે તેની વળે દેખાઈ આવશે. જડ નાશવંત જગતની ઉપત્તી, તેની હયાતીનો મુળ વખત કે જેથી જગત ટકી શકે છે, તેની અંદરની સામસામી ગતી, તેમાં માનવ મુળ છે, સામ સામી ગતી રાખતી કુદરતનું રૂપાન અને બચોદ નામે અનુક્રમે ગેઉશ ઉરવા અને ગેઉશ તપન જેઓ કુદરતના અને તેણીથી આલતા જગતના મુળો છે, જેઓ

પોતાની કુદરતની ખુરી બાજુનો બાર ખમીને તે ખુરી બાજુને બહાષ
તરફ લઈ જવાની કોશિશ કરી રહે છે તેમાં માનવે પોતાની વર્તણૂકથી
ગેહિશોને મદદ આપવાની છે તેવી મદદ આપવાની માનવની બેપરવાહી-
પણુ આખરે જરથુસ્ત્રથી મામલો સુધરશેજ-આવા સીલસીલાનો એક ભેદ
આ.રહ/૧ના ફકરામાં છે તે કોઈની જોઈશકશે. ત્યારે ‘આ માં’=મારી
ઉપર એટલે જગતમાં અએષ્મો-હુઝસૂયા-રૈમો-આહુબ્યા-દૈરૈશ્યા
તેવીશ્યા છે એમ જે કહ્યું છે તે બધું માનવની બેપરવાહીથી થઈ રહે
છે. માટે હયાં ‘જગત’ જે દરેધો ખદાતની શરઆતમાં ઉભુ થયું છે તેની
ખુરી કંગાળ ગતીનો ખ્યાલ આપે છે, એ વગર બીજો કોઈ અર્થ ત્યાં
થતો નથી. આવો ભેદ પહેલવી સાહેબો કહે છે તેજ ખરો છે.
કદીમ જમાનથી ચાલી આવતી સમજ જે કંઈક રીતે પહેલવી
સાહેબોનાં બ્યાનમાં જળવાયલી છે તેની ઉપર સુધારો કરવો તે
ભયંકર ભુલ છે એમ સાહિત્યનો કોઈની અભ્યાસી કબુલ કરશે.
પહેલવી સાહેબોનાં લખાણોમાંથી ફતૂમ હોવે તેઓની જબાનબી
આજે સમજી શકાતી નથી. ‘ગીરઝીરન’ શબ્દ ઉપરથી તેનો કંઈક
ખ્યાલ આવશે. હવે પહેલવી સાહેબો આ હા.રહ, ફકરા ૧નો બીજો
ભેદ રજુ કરે છે, જે વરશત માન્સર નરકમાં છે તે જોઈએ, જે ઉપરથી
માલમ પડી આવશે કે ગાથાના શબ્દે શબ્દના તરજુમા કરનારા શબ્દ
પંડીતો આજે મોટે મોટે અવાજે જે કંઈ બોલી રહે છે તેની પછવાડે
કુદરત હસે છે. તે બધાઓ જમાનાના પરદાની ઉપર જેને ઝરેહું ક્યાંસે
કહે છે કે જેમાં રજેરજનો છાપ પડી રહે છે, જે ચાહરમના આઇના
તરીકે થાય છે, તેવા તે પરદાની ઉપર પોતાની બેખબરીની વાંકીચુંકી કેરદાર
ઉભી કરી રહે છે, કે જેથી આપંદે જમાનામાં તે બાબેની ખરી ખેરદ
તેઓને મળે. ગાથાનો ધર્મ, ગાથાનો ધર્મ એમ મીથ્યા બોલનારા
ખરેજ મીથ્યા બોલી રહે છે, તે આ લખાણો ઉપરથી સાફ
સાફ દેખાઈ આવશે.

ગાથા હા.રહ-૧ ની તાવીલ-સમજ માટે વરશત માન્સર
નરકની ઉકેલ.

(વરશત-માન્સર નરક માટે વાંચો ઉપર પાને ૨ થી ૧૩). હયાં
ગવની કુદરત અને તેની ઉપર થતું-રચાતું જગત અને તેની વીગત બતાવી
છે, જે ભેદ આ હા.રહ-૧ માં ગુહ્ય રીતે છે તેને બોલેલો છે.

આ નરકમાં ૧૩ ફકરાઓ છે, તેમાંના પહેલા બે ફકરામાં ૨૬-૨ ની પહેલી લીટી ‘દ્વમધ્ય્યા ગેઉશ ઉર્વા ગૌરજ્ઞદા, કહુમાધ મા ધ્વરોજ્ઞદૂમ, કે મા તપત્તુ’ ઉંકુ રહસ્ય રહ્યું છે. પહેલે ‘ગેઉશ ઉર્વા ગૌરજ્ઞદા’નો ભેદી અર્થ ત્યાં ખોલેલો છે. દીનકર્દના તે પહેલા ફકરામાં કહે છે કે ‘ગવ’ એટલે કુદરતનાં રૂપાન નામે ‘ગેઉશ ઉર્વા’ અહુરમજ્દ અને અમશાસ્પદોની એટલે અમર શક્તિઓની અન્નુમન આગળ હાજર થઈ. જે મોટું કામ જગત રચવા માટે જગતને ચલાવવા માટે તેણીને સોંપાયલું છે તે બર લાવવાની પોતાની વફાદારી અને ઉમંગ જાહેર કરી. તે મોટાં કામ માટે પછીથી તેણીએ દાદાર પાસે જેમ-હિમ્મત માંગ્યા, કે જેથી તે કામ ફતેહમાંદ થાય. વળી તેણીને જે કામ કરવાનું છે તે કામ કેવું કેટલું બધું બીકટ છે તે તેણી બરાબર જાણે છે માટે તેને બરની બીજી મદદ-બક્ષેશ માંગી. આમ જે ભેદી લખાણ છે તે શીખવે છે કે સૃષ્ટીની શરૂઆતથી દાદારે જે મન્તા=પ્લાન ઘડેલો છે જે અહુનવધર્ય પ્રમાણેનોજ છે, તેમાં નીસ્તીને ઉભી કરવા માટેની દુષ્ટની કુદરત ઉભી કરવાની યોજના છે. નીસ્તીને માટે મુકરર થયેલી કુદરત નામે ગવ બાર ખમનારી છે, કેમકે તેમાં સામસામી બાબુની ધમાલ છે, જે ક્રૂશો-ગર્હ લગી એટલે “યવએચ યવેતાએતે”ના સાત ઝરવાને અકરનેના કાળોમાંના ત્રીજા અને ચોથા અને પાંચમા ઝરવાને અકરનેના કાળો કે જ્યારે નીસ્તી થઈને પાર પડશે તેટલા ઝરવાને અકરનેના કાળો લગી ચાલશે, કે જે પછી ક્રૂશો-ગર્હ થવે એટલે તે બેઉ સામસામી ગતી મળી જવે તે કુદરતમાંની ધમાલ સમાધિ જશે. આવી ‘ગવ’ની કુદરત જે અમુક યજ્ઞતોમાંથી જાહેર થશે તેને ગવ કહે છે, અને તે ગવના મુળ રૂપાન અને બઓદાંગને-મુજોને, કુદરતના તે ચેરાધના તેલને ‘ગેઉશ તપન-ગેઉશ ઉર્વા’ કહે છે, જેઓને ગેઉશો કહે છે, જેઓ બહમનના સીલસીલાના છે. જેમ બહમન દાદારનું ‘હિમ’ એટલે અંતકરણ છે તેમ તેઓબી છે. દાદારનાં અંતકરણમાં જે યોજના છે, જે હસ્તી-નીસ્તીને ઉભી કરીને પાર પાડવાની છે, તે યોજના બહમન તરીકે શક્તિરૂપની કેહપરૂપની થઈ છે તેમાં આ ગેઉશોની શક્તિ તેના એક ભાગ તરીકે છે, જે નીસ્તીની જગતને ઉભી કરીને પાર પાડવાનું દેખાડે છે. આવી યોજના જે બહાર પડી તેમાંથી ગેઉશોનાં કેહપો થયાં. આવી કુદરત થઈ કે જે કુદરતને તે ગેઉશોએ ચલાવીને નીસ્તી-ગેતી ઉભી કરી અને કરી રહે છે. આ બ્યાનને આમ ઉપર કહ્યું છે તેમ દાદારની મીજલસના ભેદના અલંકારમાં વર્ણવેલું છે. ત્યારે ‘ગેઉશ

ઉરવા ગૌરજદા'માં દાદારે પોતાનાં અંતકરણનાં જ્ઞાનમાંથી જે યોજના કાઢીને ચલાવી એટલે નાશવંત જગત ઉભુ કીધું તે બધાંનો ભેદ છે. ત્યાં 'ગવ' દાદારના હોકમને માથે ચઢાવે છે અને સૃષ્ટીને શરૂ કરવા પોતાની પીઠ આપે છે, જેના ઉપર યજ્ઞનો સૃષ્ટીને રચે છે. તે 'ગવ' પછી તે જગતનો ભાર ખુશીથી ખમે છે અને ખમવા માટે દાદારે તેણીને ગતી આપી છે, જે ગતીનો ઉપયોગ તેણી કરી રહે છે. એમ હયાં આ નાશવંત જગતની પેદાશનું ગુહ્ય જ્ઞાન છે. પછી ગેઉશનું જ્ઞાન 'ગેઉશ ઉરવા' તેજ ફકરામાં કહે છે કે આ જગત નાશવંત છે માટે તેની ઉપર કસર તો થવાનીજ, માટે તે બધી કસરોને ઇનસાફ પ્રમાણે ચલાવીને તેઓની હદ લાવવાની છે. આ કામ કરવા હું ગેઉશ ઉરવા ઉસ્તવાર છું. પછી તે બધી કસરો-તે બધી આફતો જે કંઈ થશે તેનું જ્ઞાન પહેલવી દીનકર્દના (વરસ્ત માન્સર નરકનાં) ૧-૨ ફકરામાં આપેલું છે. આ ભેદ ગાથા હા ૨૯-૧ ની ત્રીજી લીટીનું નીરાકરણ કરી આપે છે. 'આ મા અએવેમે, હજ્જરયા, રૈમે, આહુપુયા, દૈરેશયા, તેવીશયા' મારી ઉપરની જગતમાં આવું બધું થશે તે શું છે તે બધાંનું જ્ઞાન આ ૧-૨ ફકરામાં દીનકર્દનો સાહેબ આપે છે.

પછી આગલ વરસ્ત માન્સરના ત્રીજા ફકરામાં કહે છે કે ગેઉશ ઉરવાએ દાદારની પાસેથી માંગી લીધું કે જ્યારે તેણીની પીઠ ઉપર વિશાળ કુદરત કે જેમાં નીરંતર મારામારીજ છે તે મુકાવાની છે જે ક્રશો-ગર્દ લગી રહેશે, માટે તેણીને તે બધું ખમે તેવી ગતી આપવી, -'ઉશ ઉશતાન' એટલે યજ્ઞતી ગતીનું ઉશતાન તેણીમાં રાખવું નહિ પણ 'ખરા' = તેનો નાનો ભાગ તેણીને આપવો કે જેથી તેણી એક જાતની ખુમારીમાં આવીને તે ભાર ખમ્યાજ કરે, પણ તેવું તેનું 'ઉશ ઉશતાન' પાદશાહ પહેલવાનો જેઓ તેણીનું રક્ષણ કરનાર છે તેઓને આપવું. પછી વરસ્ત માન્સરના ચોથા ફકરામાં કહે છે કે તેણીને તેવું બધું મધ્યું અને જગત થવા લાગ્યું, અને ગમે તેવી ધમાલ જગત ઉપર થઈ છતાંબી તેણી તો તટસ્થ ત્યાંજ ઉભી છે અને પોતાનો ભાર ખમ્યાજ કરે છે અને જર-થુશ્તનો આશરો લેયાજ કરે છે અને ક્રશો-ગર્દ લગી તેમજ ઉભી રહેશે. આવો ભેદ ગાથા હા ૨૯-૧ ની પહેલી બે લીટીમાં કંઈ રીતે છે તે જોઈએ. ત્યાં કહે છે કે ગેઉશ ઉરવાએ ગર્જના કીધી એટલે જે કામ પોતે કરવાનું છે તે કરવાની ઉસ્તવારી બતાવી અને કહ્યું કે યજ્ઞતોએ તેણીની ઉપર જગતની રચના શા માટે કીધી છે- ઉદ્યોગથી સમ્યાઈ કમાવવા કીધી છે, અને જરથુશ્ત આવીને

તેણી ઉપરની જગતમાં ઉદયોગ શીખવીને સમ્યાક લાવશે. માટે હું 'આ મા' = મારી ઉપર જે કંઈ સામસામી ગતીઓ છે તેઓને ખમી રહી છે. 'આ મા અએવેમો'થી-તેવીરચા'વાળાં વાક્યને ક્રીયાપદ આપ્યો નથી એટલે ત્યાં અખ્યાહાર છે કે 'આ મા' = મારી ઉપર યજ્ઞતોએ જે રચના 'શ્વરોજ્જ્ઞમ' કીધી છે અને જે રચનાને જરથુશ્ત્ર અહુર-દાતથી 'તષત્' = સુધારશે તેવી રચનામાં ત્યારે ખામી છે, જે 'અએવમ' ના ભેદમાં અને બીજી જુરાષના ફાટવામાં જમ્યાજ કરે છે. પણ તે બધાનો ભાર મને કંઈ લાગતોજ નથી; હું તો ઉભીજ છું પણ ગેતીનાં તારણ અર્થેજ હું જરથુશ્ત્રને માંગુ છું, નહિ કે મારી ઉપર તકલીફ ઉભી થવાથી ભાર પડે છે તેના નીરાકરણના અર્થથી-કેમકે મને તો અહુરમજ્દે તદ્દન 'અમાલીદાર' = લાગણી વગરની કીધી છે. એમ ત્યારે 'આ મા અએવેમો'નાં અપુર્ણ વાક્યમાં આટલું અખ્યાહાર છે, જે વરશત માન્સર નરેકના ૩-૪ ફકરા શીખવે છે.

પછી વરશત માન્સર નરેકના પાંચમા ફકરામાં કહે છે કે ગોરપ-દોની મદદથી એટલે ગવની કુદરત રાખતી સંસ્થાથી માણસોએ જીવીને પાર પડવાનું છે, માટે 'ગેઉશ ઉરવા'ને તનોમંદ હાલતમાં ભોગવટો કરતી માણસ જાતની મદદ માટે નેમેશી છે. માણસે ફેલ કરવાનો છે, જાનવરને ફેલ નથી, વીગેરે જીવો તે ફકરો પાને પાંચ. હયાં એમ કહે છે કે 'ગેઉશ ઉરવા' આ વિશાળ જગતને પોતાની પીઠ ઉપર ધરીને એવી રીતે ચલાવે છે કે જગતની રજેરજના જીવ આત્મા તરીકેથી તેણીજ આવે છે એમ તનોમંદ હાલતમાં આવીને ભોગવટો કરાવી રહે છે. એમ તેણી કરે છે છતાંબી થાકતી નથી અને ભાર ખમવામાં મજાહુ લે છે અને ઇનસાનને તેમ કરવાનો દાખલો સાક્ષાત શીખવે છે કે ઇનસાનેબી તેણીની માફકજ વર્તવું; જેમ તેણી દાદારના હોકમને માથે ચઢાવે છે તેમ ઇનસાને કરવું. એમ છે માટેજ ઇનસાનને ફેલ છે; જાનવરને નથી. ત્યારે ઇનસાને 'ગેઉશ ઉરવા'ની કાપી કરવાની છે અને જેમ ગેઉશ ઉરવા અમાલીદાર છે એટલે દુખને દુખ ગણતી નથી તેમ માનવેળા કરવું, કે જેથી માણસબી 'ગુવ'નો થઈ જાનવરને તેરવે અને એમ થવા માટે સખક આપવા જરથુશ્ત્રને 'દાહીશન' = પેદાયશ ઉપર સરદાર તરીકે મોકલેલા છે, જે જરથુશ્ત્ર ઇનસાનને બલો ફેલ કરતાં શીખવશે કે જેથી જાનવરોની સુકિત ઇનસાન મારફતે થશે, માટે જરથુશ્ત્રને જાનવરોનાબી મુરખબી

કહ્યા છે. આવું બધું જે વરસત માન્સર નરકના પાંચમા ફકરામાં કહેવામાં આવ્યું છે તે બધો ઉડો ભેદી ખ્યાલ હા ૨૬-૧ ની ખીજ અને ત્રીજી લીટીમાં છે. ત્યાં કહે છે કે 'આ મા' = મારી કુદરતની ઉપર જે વિશાળ જમત મારામારીનું થયું છે તેને ટેકવી રાખવા હું થાકતી નથી. મારી રહાઈ માટે નહિ પણ જગતની વસ્તીની રહાઈ માટે જરથુશ્ત્રને માંગું છું, કેમકે તેજ તારો નેમેલો છે, જે બલો ખેડુત થઈ બલા નીચમે શીખવશે, જે નીચમેને ત્યારે વરસત માન્સર નરકના પાંચમા ફકરામાં કહ્યા છે કે ઇનસાને ફેલ કરવો; ગેઉશ-ઉરવાના જેવા થવું. ત્યારે 'અથા મોઈ સાંસ્તા વૉહુ વાસ્ત્યા'નો અર્થ એ રીતનો માય છે કે: (૧) એ કે, મને એટલે મારી ઉપરના માનવોને બલા કાયદાઓ શીખવનાર મોકલો કે જે બલાઈ કરતાં શીખવે; અને (૨) ખીજે અર્થ એ છે કે મારે માટે બલો ખેડુત નેમો-આ ખેડે અર્થો 'સાંસ્તા વૉહુ વાસ્ત્યા' માં છે. આ શબ્દોમાંજ ત્યારે ઉપરના દીનકર્દના ફકરાનો ઉડો ભેદ રહ્યો છે. ત્યારે 'આ મા અએવૉમો'નું વાક્ય ગવતી પીઠ ઉપરની જગતનો ભાર બતાવે છે કે જેને ખમવા ગેઉશ મળહ માને છે. પણ ગેઉશ દરેક ચીજમાં તનોમંદ હાલતમાંથી છે એટલે દરેક જીવતી ચીજમાં જીવ અને અંદરની કુદરત તરીકે છે, માટે તે જીવોમાંના માનવનેખી પોતા જેવો થવા શીખવવા જરથુશ્ત્રને માંગે છે-નહિ કે પોતાનો ભાર ઓછો કરાવવા. જરથુશ્ત્ર આવીને જે કાયદા આપે છે તે જરથુશ્ત્ર અને કાયદાને માટે 'વૉહુ વાસ્ત્યા' શબ્દ છે એમ ત્યારે પાંચમો ફકરો વધુ ઉંડાણમાં આપણને લઈ જાય છે. પછી છઠ્ઠો અને સાતમા ફકરામાં કહે છે કે 'ગેઉશ ઉરવા'ને કહેવામાં આવ્યું છે કે અએ ગવ, તુને હું અહુરમજ્દ 'યમલેલુનમ' = જાહેર કરું છું-શીખવું છું કે 'વીશોપીશની-વીચારીશનીહુ' = તારી પીઠ ઉપરના જગત ઉપર જે બધું મારામારીનું એકને દુખરૂપનું તો ખીજને સુખરૂપનું છે તે બધું મારી હિકમતમાંજ છે. દરેકની 'નાશ'ની ગતીની પાછળ તેની સુકિતનો ઇલાજ છે. એટલે કહે છે કે આવું મારામારીનું જગત જે થયું તે મેં મારી હિકમતથીજ કીધું છે, જે હિકમત ઇનસાફની છે, જેથીજ તે બધાંની હુદ આવશે. પછી આવી જગતમાં 'ઘના'નો જે ભેદ છે તે ભેદને માટે ઘનાના મોંહમાંજે શબ્દો છે તે માટે જુઓ તેની સમજ તે પાના ૬ થી ૮ ઉપર. ત્યારે વરસત માન્સર નરકનો આ છઠ્ઠો અને સાતમો ફકરો કહે છે કે જગતનો આવો મામલો કંઈ અદર નથી, કંઈ accident નથી, પણ મારો well thought-out project વિચારાયલો પ્લાન છે જે

મુક્તિ લાવશે. ત્યારે હા ૨૯-૧ ના આખા ફકરાની સમજ આ વીશોપીશનીના શબ્દોમાં છે. ત્યાં કહે છે કે ગવે જાહેર કીધું કે તારો હોકમ હું બળવીશ; જગતનાં થવાનું કારણ મને ખબર છે. મારી ઉપર બેહદ અત્યાચાર છે તે હું ખમીશ અને લોકો અને પેદાયશ માટે જરથુસ્ત્રને માણું છું. આ બધા માટે વરશત માન્સરનો પ મો અને ૬ ઠો ફકરો કહે છે કે આ બધું ગવની ઉપર ઉભુ કરવામાં દાદારની મકસુદ છે. સામસાગી ગતીઓ જે અએર્ષમે-રૈમે વીગેરેની છે તે ધનાથી છે જેથી મારીજ હિકમત છે, અને જરથુસ્ત્ર આ ધનાને રપેનામાં લઇ જશે, જે વગર બીજો કાંઈ તેમ કરશે નહિ. આમ હા ૨૯-૧ માં જે મુદ્દો છે તે મુદ્દો આ ૬ ઠો અને સાતમા ફકરામાં જણાવેલો છે જેની સમજ માટે જુઓ તે નરકના તરજુમાને પાને ૬ થી ૮.

પછી વરશત માન્સર નરકનો આઠમો ફકરો કહે છે કે ગેઉશને કાંય ઉભી કીધી એટલે દુષ્ટની કુદરતવાળું જગત કાંય થયું? કહે છે કે ‘ઓલ્ વલ્મને તુખ્શાગીહ્ વ પદ્માનીગ’=અલ્લા ઉદ્યોગથી રાસ્તી કમાવવા થયું. આ ભેદ ત્યારે હા ૨૯-૧ ની પહેલી બે લીટીનો છે જ્યાં ગેઉશ કહે છે કે મને યજ્ઞતોએ કાણુને માટે કાંય ધડી એટલે જવાબ આ આઠમો ફકરો આપે છે કે ‘તુખ્શાગીહ્ અને પદ્માનીગ’=ઉદ્યોગથી રાસ્તી કમાવવા ધડી. અને ‘કે મા તપત્’=કાણુ મને ભલો ઘાટ આપશે એટલે આવા ઉદ્યોગ કરવાના કાયદા જરથુસ્ત્ર આપશે.

પછી વરશત માન્સર નરકનો નવમો ફકરો હા ૨૯-૧ ની છેલ્લી લીટીનો ઉંડો ભેદ ખોલે છે. ત્યાં કહે છે કે ‘વૉહૂ વાર્ઝ્યા’=અલો ખેડુત જે ભલી નીયમો આપશે તેને જગતનાં લોકોની-પેદાયશની રહાઈ માટે આપો-આ ભલા નીયમો શું છે તેની વીગત વરશત માન્સરના નવમા ફકરામાં અને ૧૦-૧૧-૧૨ મા ફકરામાં કહે છે તે જુઓ પાને ૯ થી ૧૩ પછી આ નરકના દસમા ફકરામાં ‘અંદજ્ઞ ઇ મરદુમાન્ પવન્ પત્માન્ ખરીશનીહ્’=ઇનસાને પતમાન ઉપર રહીને ખાવું એમ કહે છે. ત્યાં કંઈ ગોરપંદ કાપવાની કે ખાવાની વાત નથી તેની નોંધ લેવી. ત્યાં તો ઉલ્લટું ગવની ગતીને સંધરવાનો ભેદ શીખવે છે અને કહે છે કે જે કાંઈ ગવને દુખ દેશે તેનો પુલ્લ ગેરાન થશે અને ગવ ગોરપંદોને દુખ દેનારા ખુદ ગેઉશ ઉરવાને દુખ દેનારા છે, અને પછી કહે છે કે ગેઉશ ઉરવા કાણુ છે? તેણી અઓજમંદ છે, કુદરતની રાખનારી છે, તેણી ‘હમ-કેહપ-ઇ-

અમરશાસ્ત્રપંદ્ર' છે એટલે અમર શક્તિઓનાં કેહપંમાં મળેલી છે એટલે અહુરમઝદ લગી પુગેલી છે.-તેણી 'હુમ-કેહપે'-ખુરશેદ રોશની' છે એટલે ખુરશેદની રોશનીની પેદા કરવાની રચવાની અને નાશ કરીને નવો ધાટ આપી શકવાની ગતી-કેહપંની શક્તિ સાથે મળેલી છે એટલે જગત જે ખુરથી ટકે છે તેને ટેકવવામાં તેણીબી મદદ આપે છે. પછી કહે છે કે તેણી 'હુચરમ' છે એટલે બધાને ભલી રીતે જીવે છે. તેણીના મારનાર ઉપર એટલે ગોસ્પંદોના કાપનાર ઉપર તેણી ખફા થતી નથી, પણ તેણીના હાથ 'અઓજ'ના છે એટલે તેણી અધીકારી યજ્ઞતો સાથે મળેલી છે એટલે ઇનસાફની રૂએ તેણી તેવા ગાવને હેરાન કરનારની શુધ્ધી તો ઠેકાણે લાવશેજ. ત્યારે ગેઉશ ઉરવાને અને ગોસ્પંદને સંબંધ આપેલો છે. ના, રજેરજના જીવ અને રજેરજની અંદરની કુદરત તે આ ગેઉશ ઉરવાનીજ છે. માટે ગોસ્પંદને મારે કે કાપનેબી મારે તો તેના જીવ ઉપર આઝાબ પડે છે એટલે ગેઉશ ઉરવા ઉપર આઝાબ પડે છે. જે કાષ આઝાબ પાડે તેની શીક્ષા છે. આવો અર્થ અહિંયાં નસ્કમાં છે માટે અહિંયાં ગોસ્પંદ કાપવાની કે ખાવાની વાત નથી અને દીનમાં કેઠેબી તેવું છેજ નહિ તેની નોંધ લેવી. આમ ત્યારે આ હા ૨૯-૧ કરદાની ઉંડાણુ સમજ આ વરશત માન્સર નસ્ક 'ગવ'ની દ્રષ્ટીથી આપે છે તે જોઇ. હવે બગ નસ્ક તે હા ૨૯-૧ નો ભેદ બીજી રીતે શીખવે છે. માણસે 'ગવ'ની હીફાજત કેમ કઇ રીતે કરવી કે જેથી 'ગેઉશ ઉરવા ગર્જેજદા' એટલે ગવતું રવાન દાદારની જે નોકરી કરી રહ્યું છે-દાદારનો જે ફરમાન બળવી રહ્યું છે તેમાં મદદ મળે, એટલે ગેઉશ ઉરવા ક્રશો-ગર્દ લાવવા જે કામ કરે છે તેમાં માનવબી જોડાય. આ ભેદ કઇ રીતે હા ૨૯-૧ માં છે તે બગ નસ્ક કહે છે તે જોઇએ,

ગાથા હા ૨૯-૧ ની તાવીલ-સમજ બગ નસ્કમાં કઇ રીતે છે તેની ઉકેલ.

(વાંચો બગ નસ્ક પાને ૧૩ થી ૩૨).

બગ નસ્કના પહેલા ફકરામાં કહે છે કે જગતમાં ગોસ્પંદોને ભલી રીતે રાખનાર કમયાબ છે, એટલે 'ગવ'=જીવન્મન અને તેની સાથે જોડાયેલી ભલાઇ કરવાની ગતીને જોર આપી ચલાવનાર એટલે નેકી કરવા માટેની કાશેશ જગતમાં કમયાબ છે. આ મઅની હા ૨૯-૧ ની પહેલી લીટીમાંના અનેક ભેદોમાંના એક ભેદમાંનો છે. ત્યાં ગેઉશ ઉરવા કહે છે:-શા માટે મને ઉબી કાધી છે એટલે ભલો ઉદ્યોગ કરીને પતમાન

ઉપર સચ્ચાઇ ઉપર જવા માટે હું થઇ છું. ત્યારે હયાં ઇશ્વારો છે કે આમ ગેતીમાં થતું નથી. જે માટે હું ઉભી થઇ તે કારણ સરતું નથી એટલે 'ગવ'ની ગેરહાજરી થઇ એમ કહેવાય એટલે ગોસ્પંદને બરાબર લોકો રાખતા નથી એમ ભેદી ઝાણાન થઇ. આનું નીરાકરણ થવું જોઇએ તેવી માંગણી થાય છે.

પછી બુગ નરકના બીજા ફકરામાં કહે છે કે :—યજ્ઞતોને લગતી ચીજોનું ચલણ રખાવનાર ગવની પાસબાની કરે છે. હયાં દીન પ્રમાણે ચાલવાનો ઇશ્વારો છે કે જેથીજ ગેઉશ ઉરવા શા માટે થઇ,—ઉદ્યોગ અને પતમાન માટે થઇ તે બળ લાવી રહેવાશે. ત્યારે ૨૯-૧ ની પહેલી બે લીટીમાં ઉપર કહ્યું છે તેમ હું શા માટે થઇ,—હું ઉદ્યોગ અને સચ્ચાઇ લાવવા થઇ, તે ઉદ્યોગ કેમ થાય તેનો રસ્તો અહિંયાં આ નરકના પહેલા બે ફકરાઓમાં દેખાડેલો છે.

બુગ નરકના ત્રીજા ફકરામાં કહે છે કે :—જે કાંઇ ગોસ્પંદને દીન-દસ્તુર જે ગવની પરવરીની રીતો જાણે છે તેને સોંપે તો તે સોંપનાર ખુદ ગોસ્પંદનો સાહેબ-દોસ્ત કહેવાય. એવો સોંપનાર પછી પોતે ગોસ્પંદ થઇ જાય છે—ગોસ્પંદના સરદાર મહેરબાન થઇ જાય છે; જેવો તે દીનદસ્તુર છે તેવો થઇ જાય છે—પછી પોતેજ ગોસ્પંદની દરકાર લઇ શકે. આનો ભેદી અર્થ ત્યાંજ તે ફકરામાં છે જુઓ પાને ૧૪-૧૫. એટલે જે કાંઇ દીન દસ્તુરની વસીઅત પ્રમાણે ચાલી તરીકતો પાલે છે તે પોતાના હવસો ઉપરનો ઉદ્યોગ કરીને સચ્ચાઇ ઉપર જઇ રહે છે, અને પછી કુદરત પરવરદેગાર પરવરેશ આપનાર તરીકે અનેકરૂપે તેની આગળ જાહેર થઇ 'પાનાગ'—તેનો બચાવ કરનાર થઇને 'અફઝાયાનીદાર'—તેની મુશ્કેલીમાંથી તેને છોડવીને રહાઇ તરફ—મોક્ષતરફ—હમેશના આનંદ તરફ લઇ જાય છે. ત્યારે હયાં આ સાર છે કે માનવ પોતે ગવની ગતીને તેજ રાખવાનું સમજતો નથી. તેની વર્તણૂકો હવસમાં ગીરફતાર થવાની છે, જેથી ગવની હિફાજત થતી નથી પણ માર-મોત નજીક આવે છે. માટે હા ૨૯-૧ માં કહે છે કે મને શા માટે કીધી ? ઉદ્યોગ અને રાસ્તી કમાવવા કીધી છે. હયાં ત્યારે ઉદ્યોગ નથી એમ અર્થ થાય છે માટે ઉદ્યોગ કરવો જોઇએ. એમ છે માટે પછી આગળ કહે છે કે મને કાણુ ખુબસુરત બનાવશે એટલે ઉદ્યોગથી ખેડીને પતમાનવાળી રૂબરૂપ કરશે ? કહે છે કે જરૂરુજ કરશે. ત્યારે હયાં નરકમાં દીન દસ્તુરને સોંપવાનો અર્થ આપેલો છે તે બધો ભેદ ત્યારે હા ૨૯-૧ ની પહેલી લીટીનોજ છે તે સમજી શકાશે. 'કે આ સમત'—મને કાણુ ખુબસુરત કરશે ?—જરૂરુજ કરશે.

તેનો અર્થ ત્યારે આ નરકના આ ત્રીજા ફકરામાં આપેલો છે. ત્યારે આ નરકના ત્રીજા ફકરાને માટે પાને ૧૪ થી ૧૬ લગી વાંચવું, કે જેથી આ હા ૨૯-૧ ની પહેલી લીટીનું ઉંડાણ શું છે તેની સમજ પડશે.

પછી બીજા નરકના ચોથા ફકરામાં કહે છે કે જે કોઈ એમ દીન પ્રમાણે ચાલી ગોસ્પંદને ખરી નીખાલસ ગતીથી ટેકવે છે તે યજ્ઞત જેવો થઈ જાય છે. માટે ઇનસાને દીનના હોકમ પ્રમાણે ચાલી રાહી ગતી કરવી, કે જેથી તેનો ખવાસ યજ્ઞતી થાય. આની સમજ માટે વાંચો પાને ૧૭-૧૮. ગાથા હા ૨૯-૧ ની બીજી લીટી કે જેમાં ગેહિશ ઉરવા કહે છે કે મારી ગતીમાંથી થયેલી જગતમાં અવધીઓ છે, જેને જરથુસ્ત્ર એટલે દીન સુધારશે, તેનો ભેદ ત્યારે બીજા નરકના આ ચોથા ફકરામાં છે કે જેમાં કહ્યું છે કે ગોસ્પંદી ગતીની સામે હવસી ગતીઓ જગતમાં છે અને તેઓને ગોસ્પંદ બનાવનાર દીન છે, જેથી તે બધું યજ્ઞત જેવું પરદુખ-ભંજનનું થશે, જરથુસ્ત્ર અને તેની દીનથી થશે, દીનની આવી બરકત છે. મારી ઉપર પુરા ભલા વીચારોની મારામારી અને તેથી ખરાબીઓ છે જેને જરથુસ્ત્ર કઈ રીતે સુધારશે તેની સમજ બીજા નરકના ચોથા ફકરામાં તેમ ૧-૨-૩ ફકરામાં છે. આમ દીન-કર્દના તે બીજા નરકમાં હા ૨૯-૧ ની ઉંડી સમજ કઈ રીતે આપેલી છે તેનો પરદો ખુલ્લો થશે.

બીજા નરકનો પાંચમો ફકરો પહેલી નજરે વાંચતાં ઘણાજ વીચીત્ર નહિ પણ બેઠંગો લાગે છે. ગાથા હા ૨૯ ના પહેલા ફકરામાં તેવું કંઈની દેખાતુંજ નથી એમ કોઈનેથી લાગે. પણ આ ભેદ ત્યાંજ છે તે જોઈએ. હયાં દીનકર્દમાં ગોસ્પંદોના ‘ગુશન’ છોડવાની એટલે બર-વકતે નર-માદાના મેલાપથી થતાં ફરજંદો ઉભા થવાની વાત છે. હયાં નમતીક ગતીના ઉત્તમ પાઠ શીખવેલો છે. પહેલે આ ફકરાનું વાંચન પાને ૧૮-૧૯ ઉપર વાંચી જવું. ત્યાં ગોશન છોડતી વખતે ફરજંદની વૃદ્ધીના સામાનની તૈયારી વખતના મીથ કેવા બુલંદ આકેબતના હોવા જોઈએ તે શીખવે છે. જેમકે દાદારે પૈસા આપ્યા, આપણે ગજવામાં મુક્યા અને પછી કાઢીને દરદીઓને આપીને અપવનોને મદદ કીધી, તેમાં જેવા બુલંદ આલેતરીન મીથ ચાલે છે તેમજ તેવીજ રીતે ફરજંદ-પ્રાપ્તીના સંગ વખતે તેમ તે સીવાયના બીજા હવસોનાં પદ્ધાને સત્ય ઉપર રાખવાને માટે મીથ કરવા એમ શીખવે છે.

આ ભેદ હા ૨૯-૧ ના ફકરાની બીજી લીટીને લગાડેલો છે. ત્યાં કહે છે કે હું ગેહિશ ઉરવાની પીઠ ઉપર જે જગત થયું છે તે જગત

ઉપર જાતજાતની અવધીઓ છે (જેને માટે વાંચો પાને ૨ થી ૪ અને ૩૩ ઉપર) એટલે હવસો એટલે અવળા ખેંચાણો છે એટલે હવસોનું ખેંચાણનું પદ્ધતું સત્ય ઉપર રહેતું નથી પણ જરથુસ્ત્ર તે બધાને સવળા કરશે, એટલે હવસોનાં પદ્ધાંતો સત્યનાં મધ્ય ઉપર લઇ જતાં શીખવશે. ત્યારે હયાં તેવાં ખેંચાણનો એક મુળ દાખલો આપેલો છે. તે અવળું પછી દીનની વસીઅતથી સવળું થઇ રહે-તેમ બીજી બુરાહઓને ઉલટાવવે તેઓમાંથીબી ભલામ કેમ થઇ રહે તે બતાવેલું છે. હવસ વગરની દુન્યા નથી, પણ તેજ હવસમાંથી યજતી પ્રેમનો ઝલવો કઇ રીતે નીકળે, કે જે બધું જરથુસ્ત્રે દીનમાં બતાવેલું;-આવું બધું સવળું થઇને મારી જગત સુધરશે એમ ગેઉશને સધ્યારો છે, તે બધાનો ભેદ આવો એક દાખલો આપીને બોલેલો છે. ટુંકમાં, ત્યારે ગેતીમાં હવસ રહેશેજ, પણ હવસને પતમાન ઉપર કાયદાસરના કઇ રીતના કરવા, કે જેથી જગતમાં ફરશો-ફેરેતી થશે અને આ હા ૨૯-૧ ની બીજી લીટીની મુરાદ બર આવે તેનો ભેદ બોલેલો છે. હા ૨૯-૧ ની બીજી લીટીમાં કહે છે કે મારી પીઠ ઉપરની જગતમાં પતમાન નથી. અધવીબુદ અને ફેબુદના ઉછાળા છે જેઓને ‘હુજસ્-રૅમો-આહુપુયા-દૅરશયા-તેવીશયા’માં વર્ણવેલા છે. તેઓને પતમાન ઉપર જરથુસ્ત્ર લાવશે એમ ગેઉશ ઉરવાની ખાત્રી છે. ખોટી સીરફ તે ‘વાસ્તયા’ ખેડુતની આવવાની છે અથવા તેના નીયમો પ્રમાણે ચાલવાની છે, જે નીયમના એક દાખલાને શુસ્ત છોડવાના દાખલા તરીકેનો આપેલો છે.

દીનકર્દના આ બગ નરકના હવે પછી આવતા છઠ્ઠા ફકરા પરથીબી પહેલી નજરે કાઢીનેબી વીચીત્ર લાગે. ઉપર ઉપરના વાંચનારને લાગે કે હયાં ગોસ્પંદને કાપવાની વાત હોય-કેવાં ગોસ્પંદ કાપવાં-પુણી રીતે મોટાં થયલાંનેજ કાપવાં-એવી વાત હોય. પણ જાણવું કે ગાથામાં કેઈબી ગોસ્પંદને કાપવાની વાતજ નથી. જે કહી જાહેરના તરબુમા-ઓમાં કંઈબી દેખાતું હોય તો તેમાંબી મનાઈનુંજ છે એમ જાહેરથી દેખાઇ આવે છે. હયાં ત્યારે ઉપર કહેલા ‘હવસો’ને પતમાન ઉપર કઇ રીતે લઇ જવા તેની ઇન્ટેઝારી કરવાના મીથ્ર આપેલા છે. આને માટે વાંચો પાને ૧૬-૨૦ મે. હયાં કહે છે કે ગોસ્પંદ પુણી રીતનું વધે નહિ ત્યાં લગી કાપવું નહિ. કાપે નહિ તો સારું એટલે ગવ ‘જીવ આત્મા’ કે જેની સાથે મનસ્ની-ગવશની કુનસ્ની-વીર-હોશ-ખેરદ છે તે બધું વધીને પુર બહારમાં જામે નહિ ત્યાં લગી બલી કારદાની કરીને જીવને લખાવવો. ખુરી કરણીથી તે જીવને-ગવને-ગોસ્પંદને કાપવું નહિ. ત્યારે ઉપર હા ૨૯-૧ ના પહેલા ફકરાની

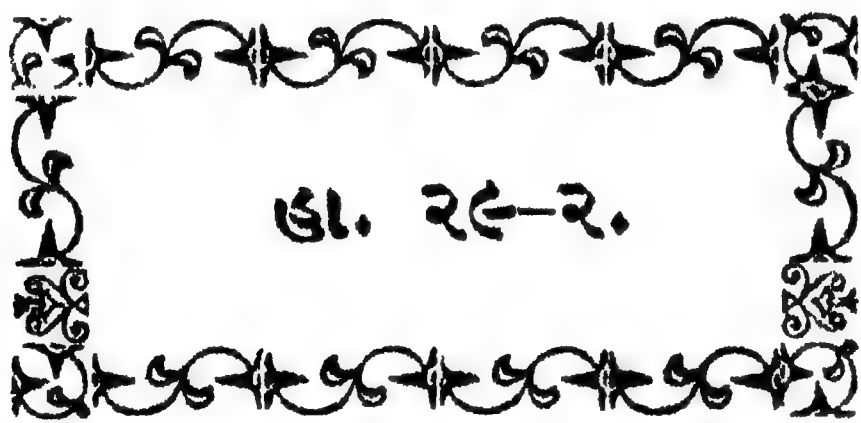
બીજી લીટીમાં કુદરતનું રૂપ ગેઉશ ઉરવા કહે છે કે મારી પીઠ ઉપરની જગતમાં હવસોની અવધી છે, પણ જરથુશ્ત્ર તે બધાને દીન મારકને સુધારશે તે કંઈ રીતે થાય તેનો ભેદ આપેલો છે. આ ભેદ પુગવા માટેની હયાં સલાહ આપી છે કે માણસે જીવની દારીને તોડનાર ગુનાહી કરવા નહિ, કે જેથી જીવ-ગોસ્પંદ કપાઈ જાય. પણ જીવ-ગવ વધે એટલે જીવ સાથે જે સત્ય રહ્યું છે તે ખીલે, કે જેથી પોતાની વૃદ્ધી થાય તેમ પોતાનાંજો જેઓ બહાર છે તેઓ બધાંજો સુધરીને તેને આવી મળે-ગોસ્પંદનો વધારો થાય, એમ તેના અંશો તેમાં આવી મળે, તેને ખચેત્વોદથી મળતી જાય. એમ જીવને-ગવને સત્યથી ખીલવવું. એમ સત્યથી જીવ ખીલે કે પછીજ ઇનસાનનું મૃત્યુ થાય, તો તેથીજ ઉપર કહેલા ગેઉશ-ઉરવાની અવધીઓ પતમાન ઉપર આવેલી કહેવાય. એમ ત્યારે હયાં જરથુશ્ત્ર આવીને ગેઉશ ઉરવાની જગતમાં શાંતી પાંચ-રશે તે બધું કંઈ રીતે થશે-તેનો મુળ મુદ્દો છે-માનવે તેને માટે કેવી તૈયારી કરવી છે-માનવે શું કરવું છે તેની નસીહત છે. આમ ત્યારે હા ૨૯-૧ ની બીજી લીટીના ઉંડા ભેદો આ અને ઉપરના દીનકર્દના બગ નરેકના ફકરામાં આપેલા છે.

હવે પછીનો સાતમો ફકરો વધુ સરળ છે જે ઉપરના બે ફકરાના વીચારોને આગળ ચલાવે છે (માટે વાંચો પાને ૨૧ ગે) કહે છે કે ‘હુઅયતાન’=તરીકત ઉપર ચાલનાર-ઉપરના બે ફકરામાં કહ્યું છે તેમ વર્તનાર પછી શું કરી શકે છે-ગેઉશ ઉરવાને કંઈ રીતે મદદ કરી શકે છે-હા ૨૯-૧ ની બીજી લીટીમાંના ભેદને કંઈ રીતે પુર્ણ રીતે બજાવે છે. હયાં કહે છે કે કાયદેસરની મનસ્વી રાખનારે પોતામાંથી લોભ-ક્રોધ-કામ-મોહ-મદ-મત્સર બધાને કાઢી નાખેલાં યા રોડી રાખેલાં હોય છે, જેમાં ‘અઓજ’=કુદરતી શક્તિ ઉભી થાય છે, તેની ગવ=જ્ઞાન અને જોરાને-જ્ઞાન મજબુત થાય છે, તે પછી બીજાઓને મદદ કરે છે (વાંચો પાને ૨૧). એમ ત્યારે હા ૨૯-૧ ની બીજી લીટીમાં કહેલી બધી અવધીઓ જેઓને સુધારવાની છે તે આવી રીતે સુધરતી આવશે. આવી કાયદાસરની મનસ્વી કરવાનું શીખવનાર જરથુશ્ત્ર છે. આમ બગ નરેકનો આ ફકરો નરેકના તે ઉપલા બે ફકરાને સમજાવી રહે છે, જેઓ ત્યારે હા ૨૯-૧ ની બીજી લીટીઓની ઉંડી તાવીજ રાખે છે.

પછી બગ નરેકના આઠમા ફકરામાં ઉપર કહ્યું છે તેવા બધા તરીકત ઉપર ચાલનાર માણસનાં લક્ષણો કેવાં હોવાં જોઈએ તે વર્ણવેલાં છે. તેઓ દીન અને દીન દસ્તુરો તરફ સંપુર્ણ લાગણી રાખતા

હોવા જોઈએ જેને માટે વાંચો પાને ૨૨ થી ૨૩ આ ફકરામાં ત્યારે દ્યોન અને દ્યોન-દસ્તુરો તરફની વર્તણૂક બતાવેલી છે એટલે જરથુસ્ત્રના કરી આપેલા તરફ સલુક બતાવવા કહ્યું છે, કે જેથી હા ૨૯-૧ ની બીજી લીટીમાં કહેલી બધી અવધીઓ જે દીનથી અને દીન દસ્તુરોથી સુધરતી રહે છે તેમાં વધુ જોમ મળે. એમ આ ફકરાખી તે હા ૨૯-૧ ની બીજી લીટીની તાવીજ બતાવે છે

હવે પછીના બગ નરકના ૯ થી ૧૬ ફકરાઓમાં એક બસ્તે-કુસ્તીઆને શું શું કરવું-કષ્ટ રીતે ફરજ પોતાનાંઓ તરફ-દીન તરફ બજા લાવવી તેનું ગુહ્ય ખ્યાન આપેલું છે. આ બધામાં હા ૨૯-૧ ની છેલ્લી ત્રીજી લીટી કે જેમાં જરથુસ્ત્રનાં આવવાની અને તેની દીન અને દીનના કાયદાઓનાં ચલણની ઉમેદ રાખી છે અને તેથી તેની ઉપરની બે બીજી લીટીમાં જણાવેલી ગેતી ઉપરની અવધીઓ શાંત થશે એમ કહેલું છે તે બધા દીની કાયદાઓની વર્તણૂક કેવી હોય તે બધાંનો કંઈક ચિતાર આપેલો છે. હા ૨૯ નો આખો પહેલો ફકરો જે ગવની કુદરતનું મનન છે તે મનનથી જરથુસ્ત્ર મારફતે દાદાર જે ભલા કાનુનો આપે છે-તરીકેનો આપે છે તે બધાંનો થોડોક ચિતાર પાને ૨૪ થી ૩૨ ઉપરના આ ફકરાઓમાં છે.

હા. ૨૯-૨.

અદા^{૨૭} તપા^{૨૮} ગેઉશ^{૨૯} પૈરસત^{૩૦} અર્ષમ,^{૩૧} કથા^{૩૨} તોઇ^{૩૩}
ગવોઇ^{૩૪} રતુશ.^{૩૫}

હિત^{૩૬} હીમ^{૩૭} દાતા^{૩૮} ખયન્તો^{૩૯} હદા^{૪૦} વાસ્ત્રા^{૪૧} ગર્મો-
દાયો^{૪૨} શ્વખ્ષો.^{૪૩}

કેમ^{૪૪} હોઇ^{૪૫} ઉશ્તા^{૪૬}-અહુરેમ^{૪૭} ચે^{૪૮} દ્રગવોદ્બીશ^{૪૯}
અર્ષમ^{૫૦} વાદાયોઇત.^{૫૧}

આ ઉપરથી^{૨૭} ॥ ગેઉશ તપને^{૨૮} ૨૯ (ગેઉશ ઉરવાની બઓદીક ગતીઓ) ॥ અપ વહીસ્તને-અશોઈની વ્યવસ્થાના રાખનારને^{૩૧} (રચના જે થઈ રહે છે તેમાં અપની વ્યવસ્થાના કરનારને) ॥ પુછ્યું^{૩૦} (કે) ॥ તારી^{૩૩} (એટલે તારા તાઆની, તારા નાયબ તરીકેની), ॥ ગવની કુદરત

કે જે નીસ્તી-ગેતીને ચલાવે છે તેઓને જીવજન આપે તેવી તે કુદરત માટે^{૩૪} ॥ કેવો-કયા પ્રકારનો^{૩૨} ॥ સરદાર-ઉસ્તાદ^{૩૫} ॥ (જોષ્યો-આવો આવો પ્રકારનો તે સાહેબ જોષ્યો). ॥ ત્યારે તો^{૩૬} ॥ (તેણે તે સરદારે) ॥ ચાલાક-નહિ ચુકે તેવા-દરેક રીતે પુરા પડી શકે તેવા^{૩૩} ॥ ગવની પરદુષ્ખભંજનની શક્તિ જગતમાં મચી રહે તેવા નીયમો આપનાર-જીંદગી વધારનાર માટે દુષ્ખ પાપ કાપનાર^{૩૨} ॥ બહી રાદી સત્તાવાળા કુલ મુખ-ત્યાર માલેક^{૩૬} (ચંદને) ॥ તેણીને^{૩૭} (એટલે ગવની હા-નાનો બેદ રાખતી કુદરત જે ગેતીને ચલાવે છે તેવી ગવની કુદરતને) ॥ હમેશ માટેના દરેક જમાનમાં ચાલે તેવા^{૪૦} (આખા દરેધો ખદાતમાં ચાલે તેવા) ॥ નીયમો-કાયદાઓ-બહી ખેતી-બલો ખચાવ કરી આપનારી સંસ્થાઓ^{૩૯} ॥ કરી આપવા જોષ્યો.^{૩૮} ॥ તેણીને માટે એટલે ઉપર કહેલી ગવની કુદરતને માટે^{૪૫} ॥ કાણુને^{૪૪} (એવો) ॥ ॥ સાહેબ-સરદાર-માલેક તરીકે^{૪૦} ॥ હમેશગીના સુખ આપનાર તરીકે^{૪૧} (હવસો જુરાધઓના દુષ્ખમાથી છોડવી રામેશની આપનાર તરીકે ઠેડવેલો છે) ॥ કે જે માલેક^{૪૮} ॥ દ્રવંદી-આશ્મેઘી-દીન દુશ્મની કરનાર, અપને ધીકકારી તેથી દુર જનાર જુરાઓથી^{૪૬} (થતી જુરાધઓના) ॥ જુરા વીચારોના જુરસાઓને-જુરા ગુજારોને^{૫૦} ॥ મારી હઠાવી શકશે.^{૫૧} ॥

હવે આપણે મીલસના પોથામાંની પહેલવી સમજ જોઈશું.

મીલસના પોથામાંની પહેલવી સમજ આમ છે.- (a) અધતૂનો જક્ષ ગોસ્પંદ તાશીદાર (અહુરમજ્દ) પૂરસીદ અધધઃ ગોસ્પંદના (એટલે ગવની વ્યક્તિઓ-તેઓ માટેનું જગત અને ગવની કુદરત અને તે કુદરતને તે દાદારના હોકમથી ચલાવી રહેલી ગેઉશો નામે ગેઉશ ઉરવા અને ગેઉશ તપનના) પેદા કરનાર સાહેબ અહુરમજ્દ (ગેઉશ તપનને માટે) પુછયું કે: (હયાં ગોસ્પંદ તાશીદાર શબ્દ છે તે અહુરમજ્દને માટેજ છે. 'ગોસ્પંદ તાશીદાર' શબ્દ કંઈ ગેઉશ તપનને માટે નથી, કેમકે હયાંની ઇજારતજ બીજાને માટેનો સવાલ પુછવાની છે. અહુરમજ્દ અપને અઓ અષ કરીને પુછે છે તે-ગેઉશ તપનને માટે પુછે.-તે સાહેબ કાંઈ પોતાને માટે એમ પુછે નહિ. ત્યારે એવી ઇજારત હયાં ખાસ આપવાની શું જરૂર છે એટલે અહુરમજ્દને ગેઉશ તપન માટે પુછતા ચીતારવાની શું મતલબ છે? આ મતલબ છે કે અષ જે કહે તે ખુદ દાદાર કહે એમજ સમજવું, જેને માટે નીચેના ત્રીજા ફકરામાં ઇદમ્યતની સમજ આપી છે. પહેલવી ઇજારત પ્રમાણે

ખાસ શબ્દો તો અવસ્તા ધ્યારતમાંજ લખાય છે, જેમકે ‘યાન’ શબ્દ, જે પેગમ્બર અને દાદારની વાતચીત માટે છે તેને ‘યાન’ કરીનેજ લખે. હયાં જે ગેઉશ તપન માટે કહેવા માંગે તો ગેઉશ તથાજ લખતે પણ ગેઉશ તાશીદાર એટલે ગવનો બઝનાર-પેદા કરનાર તો અહુરમજ્દ છે કે જેણે ગવની કુદરતને તેમ તેના પાસખાતને વજુદીમાં આણેલા છે, પણ અહુરમજ્દ પોતા માટે નહિ પણ ગેઉશ તપનને માટે અપને પુછે છે. અહુરમજ્દને પોતાને માટે કે ખીજને માટે પોતાના કિલા કાપેલા અપને પુછવાની જરૂરજ નથી. પણ હયાં તો અહુરમજ્દને ‘અએ અપ’ કરીને પુછતો ચીતારેલો છે તેમાં એ મુરાદ છે કે જે તું અપ કહે છે તે મારુંજ છે, કેમકે અપનો ભાંડારજ-પુર્ણ જ્ઞાનનો ભાંડારજ હું છું, એટલે અપ જે કંઈ કહેશે તે ખીગુમાન સામ્યુંજ છે, એમ પહેલવી સાહેબ સમજાવવા માંગે છે. ત્યારે ગેઉશ તાશીદાર શબ્દ ગેઉશ તપન માટે વપરાયેલો નથી. અપવહીસ્તને positive માં લેવાની મતલબજ એ છે કે તે સવાલ ખીજને માટે એટલે પોતાથી જુદા એટલે ગોસ્પંદ તાશીદારથી જુદા ગેઉશ તપન માટે છે, અને તે સવાલ ખીજને પુછાયજ નહિ; અપનેજ કે જે દાદારની વ્યવસ્થાનો ચલાવનાર છે તેનેજ કે જે દાદારમાં છે તેમ એક કેદર્પ તરીકે છે તેનેજ પુછાય. માટે અહુરમજ્દ જે બધાનો સાહેબ-અધીકારી છે તેણે અપવહીસ્તને પુછતા ચીતારાયા છે.

અપ વહિસ્તો મૂન લક ગોસ્પંદ રદો (એધઘત દેનમન દા દિસ્તાનો ચીગૂન અધઘત રદો ગોસ્પેન્દાન મૂન) અએ અપ વહિસ્ત, તારા ગોસ્પંદનો એટલે ગવની જગત અને ગવની કુદરત અને તે કુદરતને ચલાવનાર ગેઉશો અને તે કુદરતની અંદરની વ્યક્તિઓનો સરદાર કોણ છે (એટલે કાયદા તે પ્રમાણેના તારા ચુકાદા પ્રમાણે ‘ચીગૂન’ કંઈ રીતનો મામલો થશે એટલે કે તારા ગોસ્પંદનો કાયદાસર નો સરદાર કોણ થશે). ગોસ્પંદ શબ્દ ખાલી મેંદા બકરાનો અર્થજ અહિંયાં બતાવતો નથી; અહિંયાં ગેઉશ ઉરવા-ગેઉશ તપન અને તેઓ કુદરતને ચલાવે છે તે અને તેઓથી થયલું જગત અને તે માંહેલી વસ્તીને માટે છે. દાદાર જે ગવનો તાશીદાર બનાવનાર છે તેણે અપ જે દાદાર ના કાયદા પ્રમાણે વ્યવસ્થા કરે છે તે અપથી જાહેર કરે છે કે ‘ગોસ્પંદ રદો’=ગોસ્પંદનો સરદાર ગવની કુદરત અને તેની શક્તિ ગેઉશો અને તેઓથી થયેલી જગતને માટેનો સરદાર જરથુસ્ત્ર થશે. અહિંયાં લક ગોસ્પંદ=તારા ગોસ્પંદો કહયા છે. અપ વહિસ્તને લગતા ગોસ્પંદને

ગણેલા છે. ગવની કુદરત અને તેના સાહેબો ગેઉશો અને તે માહેલી સૃષ્ટી-એ બધા લોક તારા અપના છે એટલે અપ ને દાદેસ્તાન=કાયદા ચલાવે છે તે અપના કાયદા પ્રમાણેજ તેઓ ચાલે છે અને ચાલશે. પણ હમણા તે અપના કાયદાનો ભંગ થાય છે માટે તે ગોસ્પંદને તે ભંગની ગેરબંદોબસ્તીમાંથી દોસ્વનાર રહેા=સરદાર કાણુ છે એટલે જરથુસ્ત્ર થશે એમ કહે છે.

હવે હા ૨૯-૨ ની બીજી લીટી માટે એમ સમજ આપે છે :

b. મૂન દનમન દાદો પાદખશાહ (વશત મૂન તાનો વ દાશતનો) મૂનશ અધતો ચેહુખૂનેદ વાસ્તર ઝકિક ગોસ્પેનદાન દહિશનો તૂખશાક (અધઘશ વાસ્તર ચેહુખૂનેદ અફશ પસૂશા-ઓરન ધ મિન ઝક પેદાકિનેદ મૂન ગોસ્પેન્દ બરા અફઝાચીનેદ:- 'મૂન દનમન દાદો પાદખશાહ=કાણુ આ આવો અધીકાર આપશે. તેવો માટે કૌંસમાં કહે છે કે 'વશતમૂનતનો વ દાશતનો'=ખવડાવવાવાળો અને હીકાજતથી રાખવાવાળો પાદશાહ આપશે-'મૂનશ અધતો ચેહુખૂનેદ વાસ્તર': (ફારસી તરજુમો એના અર્થ માટે કહે છે કે 'કીઅશ-હસ્ત'= તે કેવો છે 'ધ દહાદ કે'=તે શું આપશે) એટલે 'મૂનશ'=તે કેવો 'અધતો'=આવો 'ચેહુખૂનેદ'=હોય 'વાસ્તર'=ભલો ખેતીકાર, ભલો ખેતીનો કરનાર ભલો કાયદા આપનાર હોય, 'ઝકિક ગોસ્પંદાન દહિશનો તૂખશાક'=જેવણુ ગવની સૃષ્ટીને કારીગરી ઉદ્યોગ આપશે. તે ઉદ્યોગ શું છે ? માટે કૌંસમાં સમજાવે છે 'અધઘશ વાસ્તર ચેહુખૂનેદ અફશ પસૂશા ઉરન ધ મીન ઝક પેદાકિનેદ મૂન ગોસ્પંદ બરા અફઝાચીનેદ': 'અધઘસ' એટલે તે 'વાસ્તર'=ખેતીનો સામાન વાપરનારો ખેડુત હોય છે, 'અફશ'=જેનાથી જે ખેતીની હીકમતથી 'પસુશ હરન'=પસુની પાસખાની, ગવની પાસખાની, 'મીનઝક પેદા કુનેદ'=તેઓ વચમાં ઉભા થશે, 'મૂન'=કે જેની અસરથી 'ગોસ્પંદ બરા અફઝાયદ'=ગવની કુદરતનો વધારો-ફતોહ થશે.

હયાં 'દાતા' શબ્દને માટે પહેલવીમાં 'દાદો' શબ્દ આપેલો છે, જેનો અર્થ એ પહેલવીના ફારસી લેખમાં 'દહાદ' તરીકેનો એટલે આપે એમ આપેલો છે. 'દાતા' શબ્દને મરહુમ કાવસજી કાગીએ 'અચાવમાર' નામ તરીકે લીધો છે, પણ મીં ખોદાબક્ષ પુનેજર એ શબ્દને 'દા' ઉપરથી root aorist imperfect

૩/૧ આત્માને લીધો છે, જ્યારે મીલ્સે તેને ૨/૩ you made એમ આપ્યો છે. પહેલવીમાં 'દાદ્' એટલે કાયદો-ઇનસાફ નામ તરીકેની આવે છે, તેમ 'દાદન્' to give, to create, to produce તરીકેની આવે છે. ફારસી તરજુમામાં એને ક્રીયાપદ તરીકે લીધો છે. 'ક્ષયન્તો' શબ્દને માટે પહેલવીમાં 'પાદખશાહ' શબ્દ છે એટલે પાદશાહ-અધીકાર શબ્દ આપેલો છે 'હીમ' = તેણીને એટલે જગતને તે પાદશાહ શું આપશે? કાયદા આપશે જેને માટે અવસ્તામાં 'હુદા' એટલે સદા ચાલે તેવા unalterable આપશે. જેઓ કેવા હુશે-શું કરશે માટે પહેલવીમાં કહે છે કે 'વશતમુન્તનો' = ખાવાનું 'દાશતનો' = ઠર પાડવાનું એટલે જીવીને ભોગવટો કરાવીને પાર પાડે તેવા રહેશે. પછી 'વાસ્ત્રા' શબ્દને માટે પહેલવીમાં 'વાસ્તર' શબ્દ આપેલો છે એટલે અવસ્તેષક શબ્દજ આપે છે. અને તે 'વાસ્તર' શબ્દને સમજાવવા માટે લખે છે કે 'મુનશ અધતો ચેહુખુનેદ્' = તે કેવો હોય શકે? 'જકીક ગોસ્પંદાન્ દહુશનો તુખશાક' = જેથી ગવની પેદાયશને બલો હુમર જે સત્ય કમાવી આપે તે મળી શકે, એટલે બલા કાયદાઓ-નીયમો-બલી સંસ્થાઓનો અર્થ બહોળી રીતે આપે છે. પછી 'ગયોદાઓ' અને 'શ્વક્ષો' શબ્દને સમજાવવા પહેલવીમાં વાક્ય આવે છે કે 'અધધશ વાસ્તર ચેહુખુનેદ્' = એટલે તે એવા બલા નીયમથી ચાલનાર ખેડુત હોય છે, 'અફશ પસુશો ઉરૂન્ ઇમીન્ જક પેદાકીનેદ્' = કે જેથી એટલે જેની બલી ખેતીથી બલા કાયદાથી ગવની સૃષ્ટીની હીકાજત બધેબધ ઉભી થાય અને 'મુન્ ગોસ્પંદાન્ ખરા અફઝાયદ્' = તેથી ગવની પેદાયશ વધે, વૃદ્ધિમાં આગળ વધે, ખરફરોની ગોસ્પંદ થાય. આમ ત્યારે 'ગયોદાઓ'નો અર્થ ખરફરોનેની ગવની ગતી આપે તેવા- 'પસુશો ઉરૂન્' = ગવની હેકાજત કરે અને 'ગોસ્પંદાન્ ખરા અફઝાયદ્' = ગવને વધારે તેવા એમ અર્થ આપે છે. 'શ્વક્ષો'ને માટે 'પસુશો ઉરૂન્ ઇમન્ જક પેદાકીનેદ્' = પસુની ગોસ્પંદાની ચોકી તેઓ વચ્ચે કરે એટલે પુણી રીતના ચાલાક નેગેહબાન-એમ અર્થ આપે છે.

પછી હા ૨૯-૨ ની છેલ્લી ત્રીજી લીટી માટે સમજ આપે છે કે:-

મૂન્ અવૉ પવન્ નહૂકીહુ ખૂદાઇ (અમતશ ફવરિશન્ લા વાદૂયેન્ અક પાદખશાહ વશત મૂન્ તાનો) મૂન્ અવૉ દ્રવંદ્ ખેશ્મો અનાયેર ઝનિશ્નો (ચહુખુનેદ્ દનમન્ પસુખૉ અધધશ

સ્તુત્યો વાદ્યનયેન) :—મૂન અવો પવન નદુકીહુ ખોદાય
 ચુન અવો દ્રવંદ્ર' : 'મુન' = કાણુ 'નદુકી ખોદાય' = નેકાની
 સાહેબી 'અવો' = સાથનો નેકાના કાયદાઓ અપાવવાની સત્તા સાથનો
 છે. 'મુન' = જે ખુદ 'અવો દ્રવંદ્ર' = દ્રવંદ્રો તરફ (બી તેવો હોય
 એટલે દરવંદ્રનેબી નેકા આપે) — 'નદુકીહુ ખોદાય' ને સમજવવા કોંસમાં
 કહે છે કે 'અમતશ ક્રવરીશન લા વાદ્યનયેન અચ્ પદખશાહુ
 વશતમૂનતનો' : એટલે 'પાદશાહુ વશતમૂનતનો' = ખોરાકી આપતો
 અધીકારી તે છે જે 'અમતશ' = જેને માટે 'ક્રવરીશન' = પરવરી કરવાતું
 'લા વાદ્યનયેન' = મલી શકે નહિ—તેવા તેનેબી પરવરી આપે તે.—ત્યારે
 'ઉશતા અહુર્રમ' માટે 'નદુકી ખોદાય' શબ્દ આપે છે. પછી કહે છે
 કે 'ખેશમો અનાયેરુ ઝનિશનો' : 'અન—અધર' આરમઘતીની સહન-
 શીળતા વગરના તુંદ લોકો, તરોમઘતીવાળા એટલે અપ જે ખુદક મનશની
 એટલે આરમઘતીના ગુણથી આવી શકે છે તેથી દુરના એટલે દરવંદ્રોની
 'ખેશમો' = ખુરા વીચારોની ઝનુની ગતી તે 'ઉશતા અહુર્રમ' થી 'ઝની-
 શનો' = મરેલી પાછી હઠેલી થાય છે. આથી ખુરાઘની ઉપર શું અસર
 થશે માટે કોંસમાં કહે છે કે 'ચેહુખૂનેદ્દ દનમન પસુખવો અઘધશ
 સ્તુત્યો વાદ્યનયેન' = તે ખુરાઘ માર ખાધાથી ખેદામ થાય તેમ થશે—
 તેમ તું કર. 'દ્રેગવોદેખીશ' શબ્દને માટે 'અનાયેરુ' શબ્દ આપે
 છે. 'અનાયેરુ'માં ('અન' જુદો અને 'અધઅર' = આરમઘતીની ગતીનો—
 એ ઉપરથી) તુંદ—અપોઘથી વેગજો એમ અર્થ થાય છે. 'અધઅર'
 ઉપરથી આરયન શબ્દ છે. આરયન શબ્દમાં અપોઘની પુઠેનાં લોકોનો માટે
 આરમઘતીની પ્રમાણે ચાલતાં લોકો—પરદુખભંજનની ગતી પ્રમાણે ચાલતાં
 લોકોનો અર્થ છે. 'અએર્ષમ' ને માટે 'ખેશમો' શબ્દ છે. 'વાદાયો-
 ઘત' ને માટે 'ચેહુખૂનેદ્દ દનમન પસુખવો અઘધશ સ્તુત્યો વાદ્યનયેન' તું
 વાકય છે, એટલે બેહોશ કરી નાખે—સુન કરી નાખે તો સાફ અને કરશેજ
 એમ અર્થ આપેલો છે.

ગાથા હા રદ્દ-ર ના શબ્દ અર્થો:-

અદા=તે ઉપરથી—

તપા ગેઉશ=ગેઉશ તપન, ગેઉશ ઉરવા સાથની શક્તિ જે ગેતીની
 ઉપરના આસ્માનમાં રહી ગેઉશ ઉરવાની સાથે સંબંધ રાખી ગેતીને
 સમારવા કરી કુલ ધનસાનમાં સુખુદ્ધી મુકયા કરે છે તે.

પૈરસત=પુછ્યું-

અર્પમ=અશવહિસ્તને (કે અએ અષ તું કહે).

કથા=કષ પ્રકારનો (આવા પ્રકારનો).

તોધ=તારી-

ગવોધ=ગવની સૃષ્ટી, અંતર જગત

રતુશ=સરદાર

દ્યત=કેમકે જેમ, તેમ-આવા પ્રકારનો-આવો

હીમ=તેણીને (માટે)

હોધ=તેણીનો

હદા=સદાનો, હંમેશ દરેક જમાનમાં ચાલે તેવા

દાતા=તે ચલાવી શકે (root aorist 3-1 atmane) અથવા 'દાત' એટલે કાયદો અને 'દાતા' એટલે કાયદાઓથી-મજદદાત અહુદાતથી. આ ક્રીયાપદ આજ્ઞાથ પરસમૈ ૨/૩ તરીકે તેમ અ૦ ભુત પરસમૈ ૨/૩ તરીકે તેમ ભુત કૃદંત નામ તરીકેથી ગાથામાં અન્ય અન્ય ઠેકાણે લેવાયતું છે. અહિંયાં root aorist ૩/૧ તરીકે લીધેલું દરોજસ્ત છે.

અપયન્તો=ચલાવનાર, ભલી હકુમતથી દોરવનાર.

વાસ્ત્રા=મીનો રીતની સુક્ષ્મપણાની તન મન રવાનની ખેતી કરવાનાં સાધનોથી-નીયમો પ્રમાણે

ગઓદાયો=ગવની ગતી; આપનાર-જીંદગીને વધારનાર-મીનો સુક્ષ્મ તેમ રથુળ રીતની આખાદી કરનાર નીયમો-તરીકતો

થવજ્ઞો=ચાક્ષાક નહી ચુકે તેવો-દરેક રીતે પુરો પડી શકે તેવો

કેમ=કેણને;

ઉશ્તા-અહુર્મ=હંમેશગીનું સુખ આપનાર ઉસ્તાદ-ગુરુ-સાહેબ

દ્રગવોદ્બીશ=દુજી ગતીના માણસોથી (થયલી)

અએર્પમ્મ=ખુરી ઇચ્છા, ખુરા પ્રયત્નો.

વાદાયોદ્યત=(શક્યાથ પરસમૈપદ ૩ જે એકવચન) પાછા હઠાવી શકે-સામે થઈ શકે.

હા રહ ના બીજા ફકરાની ફનુભીક શરેહ.

ગેઉશ તપન એટલે ગવનો કહેતાં કુદરતનો ઘાટ ઘડનાર. ઉપર વાંચ્યું તેમ ‘ગવ’ તે કુદરત છે કે જેમાં સામસામી ગતીઓ રપેના અને ઘનાની હંમેશની લડાઇ ચાલ્યાજ કરે છે, અને આ ગવની કુદરત રપેનાને મદદ કરે છે અને ઘનાનો ભાર ખમ્યા કરે છે. આવી કુદરતને ચલાવનાર રવા-નના કેહપ’ personification ને ગેઉશ ઉરવા કહે છે, અને તેની બચ્ચોદીક શક્તિના કેહપ’ને ગેઉશ તપન કહે છે. કુદરતી કાયદાઓ જેઓ Phenomena શીનોમીના તરીકે અને Noumena નોમીના તરીકે અને તેઓને જન્મ આપનાર અણુદીક શક્તિ-ગતીઓ તરીકે થઇ રહે છે તે બધાને ચલાવનાર દોરવનાર આ ગેઉશો છે. આ ગેઉશોની હકીકતથી-મુળ કારણથી આ વીશાળ કુદરત કે જેમાં સામસામી ગતી છે તે ચાલી રહે છે. આ બધાનું બ્યાન બહમનના હુમત-હુખત તરીકેનું આ લેખકનાં નીકીઝનાં બીજાં પુસ્તકમાં છે અને બીજું વધારાનું બ્યાન નીકીઝનાં ત્રીજાં પુસ્તકમાં આવશે. ટુંકમાં એમ સમજવું કે જેને આપણે કુદરત કહીએ છીએ તેને ચલાવનાર હકીકતી મુળ આ ગેઉશો છે. વધુ કંઇક બ્યાન નીચે આવશે.

‘અર્પેમ’ : અપને ગેઉશ તપન સવાલ પુછી ચીતારાયલી છે તેમાં કંઇક અર્થ છે. અપ અને ગવોઇ બે શબ્દ અર્થસુચક છે. તેઓ બેઉ એકમેકને સમજાવી રહે છે. ‘ગવોઇ’ શબ્દમાં કઇ સાધારણ જગતનો ખાલી અર્થ રહ્યો નથી. ગવની જગત એટલે પાપ રહિતની જગત જે આ જડ જગતની અંતર જગત છે, જે તે જડ જગતના જીવસમાન છે તેને ગવોઇ કહે છે, કે જેમાં ‘અક’=ગેરબંદોબસ્તી નથી માટે ત્યાં અપ છે-બંદોબસ્તી છે. હયાં ત્યારે અપને કુદરતનો મીનો પુછે છે કે ગવોઇ કે જેમાં અપનો રોહ હમેશ રહે છે-રહેવો જોઇએ પણ જે અપનો રોહ હમણા ત્યાં ખોરવાયેલો છે માટે તેને પાછો સ્થાપીત કરનાર રતુ, સરદાર દોરવનાર કોણ થવાનો છે ? અપ તે બગ છે જે બધેબધ અપો-ઇની વ્યવસ્થા રાખે છે, અને અપોઇની વ્યવસ્થા-કાર્યસાધકપણું હમેશાં આ દેખીતી જડ જગતમાં નહિ હોય પણ ગવની અંતર જગતમાંજ તે હોય. આ ગવની અંતર જગત નામે ગવોઇમાંથીજ ડડ આલાતો ઉભા કરવામાં આવે છે. હયાં ત્યારે કહે છે કે આ વખતે કે જ્યારે જડ જગતમાં ખુરાઇ હદની બહારની જામેલી છે અને તેનો ભાર-આંચકો ગવોઇને એટલે તે જડ જગતના જીવ-ઉસ્તાનને લાગ્યા કરે છે માટે તે જડ જગતની ખુરાઇઓને કોણ દુર કરીને પછીથી તે જડ જગતના તે ઉસ્તાન-જીવ

સમાનની 'ગવોધ'ની અંદર અપની બહાર પુણ્યતામાં લાવી જમાવી રહેશે. એમ તે ગવોધને તે અંતર જગતને પુણ્ય અપની કરશે, એટલે આ જડ જગતમાં ધર્મની સંસ્થાઓ-પાવમહેલ વીગેરે ક્યારે અને કાણથી થશે અને તેને માટેની ગવની જગતમાં તેવી પાત્રીકતની તલેસમાતીક શક્તિઓ ધરાવવાની લાયકાત કાણ લાવશે. હયાં દએવ યસ્ની ક્યારે તુટશે અને જરથોસ્તી દએન ક્યારે જન્મશે તેનો ભેદ રહ્યો છે. ગવોધની જગત તો છે અને તેમાંથી યજ્ઞદાન-પરસ્તીની આપનો થઇ છે; પણ તે બધામાં જડતાનો અભડાત છે, માટેજ ગેઉશ તપન તે અભડાતને દુર કરાવનાર અપને પુછે છે કે ક્યારે અને કાણ મારફતે અભડાત દુર થશે વીગેરે. આમ ત્યારે ગવોધને માટે સાધારણ જગતનો અર્થ ચાલે નહિ, પણ જડ દેખીતી જગતના જીવ જન સમાનની, જડ જગતને ટેકવનારી અંતર જગતનો અર્થ તેમાં છે, અને તે અંતર જગતમાં અપનોજ ઇલાકો રહે માટેજ ગેઉશ તપન જે કુદરતની બુધ્ધીરૂપ શક્તિ છે તે અપને પુછે છે.

વળી હયાં 'ગઓદાઓ' શબ્દ છે, જેમાં ગવ જીવ જનની શક્તિને લંબાવીને બદીને તોડવાનો એટલે અપની વ્યવસ્થા જમાવવાનો અને તેવી વ્યવસ્થા લાવી આપે તેવી સંસ્થા અને તરીકતો યસ્ન વીગેરેનો ભેદ ઉભો કરવાનો ભેદ રહ્યો છે. 'ગઓ' શબ્દમાં જીવ-ભલી કુદરતની ભલી તાસીર અને તે બધાનું જ્ઞાન અને 'દાઓ' એટલે તે બધાનો આપનાર આવો અર્થ છે. ત્યારે અશો જરથુસ્ત્રને 'ગઓદાઓ' કહ્યા છે. ગવની સફેદ બાજુની શક્તિને જોર આપનાર અને સ્થાપનાર, તરીકત યસ્ન વીગેરે કે જેમાં ગવની શક્તિ રહે છે તે આપનાર, પુરાધને તોડવાની હીકમતનો રાખનાર, જડતાના મોતને દુર કરનાર કહ્યા છે.

'વાસ્ત્રા' શબ્દમાં ભલા નીયમો, ભલા કાયદાઓ, ભલી સંસ્થાઓ, દીની સંસ્થાઓનો અર્થ રહે છે. 'ગઓદાઓ'=ગવનો ભેદ દુન્યાને આપનાર, જડવાદની ટુંકી જીંદગીને લંબાવીને ભલાઇમાં પંથરાવનાર જરથુસ્ત્ર 'વાસ્ત્રા'થી એટલે ભલા દાતથી, દુજ પરહેઝના-દએવને નીમુળ કરવાના દાતથી-દીનની ભલી સંસ્થાથી 'ગવોધ'ની અંતર જગતને આરાસ્તે કરશે, કે જેથી જડ જગત ઉપર શુભ અસર થઇ શકે.

જરથુસ્ત્રને હયાં 'ઉસ્તા અહુરેમ' કહ્યા છે. ઉસ્તા એ ખોરદાદના અખંડપણથી આવતી અમરદાદની અમર ગતીનું પરમ સુખ છે. આવી ઉસ્તાનો સાહેબ જરથુસ્ત્ર છે, જેવણુ જે કંઇથી કરશે તેમાંથી ઉસ્તાનોજ નતીજો આવશે એટલે તેવણુ અમર ગતી લાવશે એટલે દુખ દરદ-મોતની ખીમારીઓ-દદદદદ તપેપોને દુર કરશે.

‘ઉશ્તા અહુરેમ’ શબ્દ કહે છે કે જરથુશ્ત્ર ગવની અંતર જગતને ‘અષ’ના પુરા ઇલાકાની કરીને તે મારફતે બહારની જગતમાં તેવી બલાઈ આણશે, જેથી બધેબધે અખંડતા આવતી જશે અને દુખ જઘને ઉશ્તા પંથરાશે. ત્યારે ઉશ્તા-અહુરેમ એટલે ઉશ્તાનો સાહેબ તે છે કે જેવણુ જ્યાં જાય ત્યાં ઉશ્તાજ જામે. આમ જરથુશ્ત્ર આ જડ જગતને ઉશ્તાની અમરગી મેળવી આપનાર ઠોડા છે અને એમ ઉશ્તા અહુરેમથી ગવની અંતર જગતને જોરે જડ જગતમાંથી બુરાઈ જઘને અમર ગતી આવશે, માટેજ કહે છે કે તેવણુ ‘દ્રગવોદેબીશ’ એટલે દરવંદોમાંથી નીકલતી ‘અએષેમમ’= એશમ દેવની ગતીને નીરમુળ કરશે, એટલે જડ જગત કે જેમાં અવધી છે તે જડ જગતનેખી ‘ગવોધ’ જેવી કરી નાંખશે. એમ ત્યારે ગેઉશ્ત તપન-ગવોધ-ગર્ઓદાઓ-ઉશ્તા અહુરેમ શબ્દો અર્થસુચક છે, જેઓના લોધતીક મચનીમાંજ ખરો તત્ત્વ પડેલો છે. વળી જરથુશ્ત્રને ‘ક્ષયન્તો’ કહ્યા છે, કેમકે તેવણુને ‘ગવ’ની ગતીનો અધીકાર દાદારથી મળેલો છે. માટે તેવણુને ‘રતુ’ એટલે દાદારના નાયબ કહ્યા છે, જેવણુ ત્યારે ગેતીમાં કુલ મુખત્યાર છે એટલે ‘અહુરા’=મુખી છે. ટુંકમાં આ છે કે હા ૨૯ ના પહેલા બેઉ ફકરામાં જડ જગતમાં જે હવસોના ઉછા-ળાઓ છે તેઓને સમા કરવા કુદરત જરથુશ્ત્રની આમદની વાર જોય છે. આ બીજા ફકરામાં ઉંડી તાલી છે:—

ગેઉશ ઉરવાના ગર્જદા મનનની વધુ હકીકતનું બ્યાન :

ગેઉશ તપનની તેમાં જગા.

હયાં ગેઉશ ઉરવાનાં મનનની વધુ હકીકત જણાવેલી છે. ઉપર ગેઉશ ઉરવાનું મનન થયું તે જોયું. તે મનનમાં શું શું વીચારો ચાલે છે અને તે મનન કાણુને પુગે છે, તેમાંથી શું નતીજો આવે છે તેને હવે પછીના હા ૨૯-૨ માં કહે છે. હયાં ગેઉશ તપનની વાત આવે છે અને ગેઉશ તપન અપને પુછે છે એમ જણાવ્યું છે. ત્યારે આ ગેઉશ તપન શું છે-અષ શું છે? અને કહે છે કે ગવને સાર અષે શું બંદો-બસ્ત કીધો છે તે ગવ ત્યારે શું છે?

મનસાન જ્યારે પુખ્ત વીચાર કરે છે ત્યારે તે પોતે પોતાના વીચારોને ચોકકસ બાબદ ઉપર બરાબર મુકેલા રાખીને વીચારોને ગોખીને તેમાંથી જવાબ મેળવવા માંગે છે. વીચાર કરવાની ગતી તેના જ્ઞાનથી છે. જ્ઞાનને ‘પંજ-ષ-ઝરવીકશે-બાતેન’ કહે છે. આ પંજ-ષ-ઝરવીકશે-બાતેનની ગતી બહારથી આવીને તેનાં મેજાંના ઉપલા ભાગની ઉપર પડે

છે અને ત્યાંથી ભેજાનાં મરકાઓમાંની અકકલને ચલાવવાની ગતી ઉપર પડે છે. આ ઝરવીકશની ગતી તે રહના ધર્મના બાપો જેઓ નીસ્તી અને હસ્તીમાં છે, જેઓ મોક્ષે પુગે છે યા પુગેલા છે, તેઓની રહે છે, અને આ ઝરવીકશની ગતીને તે ધનસાનના તબ્બાના પ્રવાહથી એટલે સૈયારાથી જેત મલીને તે ધનસાનની ઉપર મોકલવામાં આવે છે. ત્યારે મનનમાં તે ધનસાન પોતાનાં જ્ઞાનની મારફતે પોતાના ધર્મના બાપની સાથે જોડાઈ જાય છે, જેની આગળ વધેલી ગતી અદુરમજ્જ લગી પુગી હોય છે, જેને જોરે તેને રસ્તો મુજે છે.

હયાં ગેઉશ ઉરવા મનન કરે છે. ગેઉશ ઉરવા એક મીનો શક્તિ છે જે ગાથા નામની યજ્ઞતી શક્તિ જેવી છે, અને તે ધનસાનના રવાનોના ધર્મના બાપ રવાન જેને દખ્ખલ રવાન કહે છે તેના બાપના બાપ જેવી છે. એમ ધનસાનોનાં રવાનની સાથે ગેઉશ ઉરવાને સગાઈનો સંબંધ છે માટેજ પોતે ગેતીમાં ઉતરીને ધનસાનને તારવા માંગે છે. પણ આ ગેતી-નીસ્તી નર નારીના ભેદમાં આવે છે, એટલે આ ગેતીમાંની દરેક વ્યક્તિના રવાનો નર નારીમાં વહેંચાયા છે અને એમ થવુંજ જોઈએ એ સામાન્ય કાયદો છે. એ કાયદાને અંગે ગેઉશના મુળ રવાનના પણ જે ભાગ થયા છે: એક ‘ગેઉશ ઉરવા’; બીજો ‘ગેઉશ તપન.’ આ બે ઉરવાનોએ નીસ્તીની જગતને પોતે ઘેરી લીધી છે અને ગેતી અને પાતાળ જે નીસ્તીનો દુરનો છેડો છે તેમાં ગેઉશ ઉરવા છે, અને ‘નીસ્તી-એ-મ્યાના’ જે તેનો શરૂઆતી ભાગ છે તેમાં ગેઉશ તપન છે. ગેઉશના આ બે ઉરવાનોએ એમ નીસ્તીની બ્રહ્માંડને ઘેરી લઈને તેમાં ઉતરતી વ્યક્તિઓ જેઓબી એમ નર-માદામાં વહેંચાયેલી છે તેઓને એકમેકમાં મેલવીને પોતે બેઉ ગેઉશો આખરે મળી જશે જ્યારે ક્રશો-કેરેતી થશે.

ત્યારે ‘નીસ્તી-એ-મ્યાના’ કે જેને “મીસ્વાને-ગાતુએ-દુવ્વમ” કહે છે ત્યાં નીસ્તીના અનાસરો બનાવવાનું કારખાનું છે. તેમાં પાયુ-થ્વો-રેશ્તાર યજ્ઞતો કામ કરે છે જેને ‘ગેઉશ તપન’ મદદ કરે છે. યજ્ઞતો ‘ગેઉશ તપન’ની મદદથી દરેક વ્યક્તિને બનાવે છે-પુણું કરે છે-જીંદગીમાં જીવી શકે તેવી કરે છે, અને ‘ગેઉશ ઉરવા’ પછી તેઓને તેઓનાં ઉતરવાનાં મરકાઓમાં ઠર પાડે છે. આમ ‘ગેઉશ ઉરવા’ અને ‘ગેઉશ તપન’નું કામ છે. નીસ્તીની કુદરત જે ચાલી રહી છે તેની હકીકતમાં આ બે ગેઉશો છે જેઓ ખુદ અપના હમકાર મહેર-રસ્તુ વીગેરેથી ટકવો

મેળવે છે. ત્યારે દુન્યામાં જે કુદરત કાર કરે છે તેને ગેઉશ તપન અને ગેઉશ ઉરવા એમ બે ભાગેની કહી છે. ગેઉશ ઉરવા ગેતીમાં જડતામાં આવેલી છે અને ગેઉશ તપન ઉપર સુક્ષ્મતામાં રહીને ગેઉશ ઉરવાનના 'પંજે-ઝરવીકશ' તરીકે ભાન આપનારો વીચાર તરીકે થયેલી છે. એમ ગેઉશ ઉરવાની બચોદ તે 'ગેઉશ તપન' થઈ છે; એટલે ગેઉશ ઉરવા મનન કરે છે ત્યારે ગેઉશ તપન જે તેનું ભાન છે તે કામ કરે છે. ગેઉશ ઉરવાનાં મનન-વીચારો ધણાજ સામેત અને સચેત છે એટલે તે વીચારો જે ગેઉશ ઉરવાનનાં ભાન નામે ગેઉશ તપનથી થાય છે તે વીચારોને ગેઉશ તપન કહે છે. ઇનસાનોના પુખ્ત વીચારોમાંથી ગેઉશ તપનનીજ ગતી છે, કેમકે ઇનસાનનાં રવાનની અંદર હુવી હતી એટલે રવાનની 'રય' યાને જ્ઞાનનાં આગમાં હુવીઅત કહેતાં અજ્ઞાનતાનો કચરો હતો. રવાનની રયમાં આવી ચઢેલી આવી હુવીને સુધારવાની હતી માટે તે હુવીને ઘાટ આપીને ખેડવાની હતી એટલે રયનાં સુક્ષ્મ પાણીમાં મજ કરાવવાની હતી. આવી અજ્ઞાનતાની ગતી રયમાં હોવાથી રવાનો દાદારની આણુ માનવામાં કચાસ કરતાં હતાં. જ્યારે આ હુવીના કચરાને તે રવાનોની રયમાંથી બહાર કાઢવામાં આવ્યો, ત્યારે રવાનો ભેદ સમજી ગયાં અને પોતે તે હુવીને સુધારવા દુવા કરવા લાગ્યાં. રવાનોની આ દુવા ફળી અને દાદારે પાયુ-શ્વેરેસ્તારોને તે કામ સોંપ્યું. પાયુ-શ્વેરેસ્તાર યજ્ઞતોએ રવાનોની બહાર પડેલી આ હુવીમાં તે રહેાની ગવ કહેતાં રહેાની બલાઈ ઉમેરીને તે ગવના 'સ્નથ' = ટેકા ઉપર તે હુવીના કાદવમાંથી રચના કાઢી. એમ તે હુવી અને ગવમાંથી એક જવાબ કાઢ્યો જેને તન કહે છે, કે જે તનને પછી તે 'સ્નથ' ઉપર મજબુત કરીને ખેડીને સુક્ષ્મ કરીને તે રવાનની રય જેવું કરે. પણ આ તન પેલી ગવની 'સ્નથ' ઉપર ટકે અને તરીપાર પડે તેવું જખ્ખર લાગ્યું નહિ; તે તનમાં કંઈ સખુતી હતી નહિ. ઉપર વાંચી ગયા છીએ તેમ ધણાજ દુરના નહિ કદપી શકાય તે વખતમાં હુવીએ રવાનની રયમાં રહી રવાનને અહુરમજ્દની સામે બળવો કરાવેલો, તેજ હુવી જ્યારે રહની રયમાંથી બહાર પડી અને ગવ સાથે મળી ત્યારે બોલવાની અને ઉભા રહેવાની ગતીથી રાખી શકી નહિ. એમ હુવી તદ્દનજ નાપાયદાર માલુમ પડી કેમકે તે હુવી એટલે દ્રવાઓ ગવનાં મીશ્રણ છતાંથી જીવને રાખી શકી નહિ. આમ થયું ત્યારે ગેઉશ ઉરવાએ અને ગેઉશ તપને પોતામાંની તેમ 'અપાંમ નપાત્'ની બરકત દાદારના હોકમથી સંધરીને તે તનના 'સ્નથ' = ગવના ટેકામાં તે બરકતને ઉમેરીને પછી તે ટેકા મારફતે તે તનમાં વધુજોમ આપીને હાડમંદ તન ટકે-બોગ-

વટો કરી શકે અને પાર પડી શકે તેવું કરી આપ્યું. આમ ગેહિશોએ જડ તન ભોગવટો કરે તેવું ઉભુ કરવા ફાળો આપ્યો. એમ ગેહિશ તપન અને ગેહિશ ઉરવા બેઠાએ તે તન બનાવવામાં પોતાની ગવની ગતી એટલે કુદરત જે બહાર જામી રહી છે તેનો ભાગ આપ્યો. ગેહિશ ઉરવાએ તેની અંદર રહેલી કુદરત મારફતે અંગો-ભેજી બનાવવાના પુખ્ત અનાસરો થાય તેવી આવશ્યકતા ઉભી કીધી, અને ગેહિશ તપને તે અંદર રહેલી કુદરત મારફતે અનાસરે અનાસરમાં ચેતન રહે અને ભેજાંમાં મન શક્તિ અકકલ અને ભાનની ગતી થઈ રહે એમ કરી આપ્યું. એમ ત્યારે ઇનસાનમાં તેની બુધ્ધીનાં જોરને ચલાવનાર જે અંતકરણ છે તેમ ભેજી અને જ્ઞાનતંત્રનું જાડ છે તે બધું એટલે તનુ-અઝદ-ગએથાનો ગુહ્ય સંબંધ છે, તે બધું ગેહિશ ઉરવાથી છે, અને તે અંગોમાં જે બુધ્ધીનું જોર છે તે ગેહિશ તપનના ઉછીના અનાસરોની ગતીને લીધે છે. આમ છે માટેજ મરણ પછી રૂવાન પોતાના અનાસરોનાં થયલાં પોતાનાં કેહપોમાં રહે છે અને આ તનુના આ ઉછીના અનાસરોને દહમને ઇલાકે ચોથે દહાડે ચેહારમને દીવસે સોંપે છે. એમ ઇનસાન જ્યારે પુખ્ત વીચાર કરે છે ત્યારે તે ઇનસાન વિચાર કરતી વખતે ગેહિશ ઉરવા અને ગેહિશ તપનનીજ ગતી વાપરે છે. ત્યારે ગેહિશ ઉરવા પોતે ગેતીને ચલાવવા મનન કરી રહે છે, અને તેમાં આગળ વધેલા નરો જેઓખી ગેતીને ચલાવવા માંગે છે તેઓ ઉમેરાય છે ત્યારે ગેહિશ ઉરવાનું મનન અને તેણીની સાથે સાથે બલા નરોખી તેવું મનન કરે તે બધું મનન જે થાય છે તેની ગતી ગેહિશ તપનથીજ છે. એમ તે મનન ખુદ ગેહિશ તપનથીજ છે, માટે તે મનનને ગેહિશ તપન કહે છે. અને આ ગેહિશ તપનને હસ્તીના યજ્ઞતોથી છેક અદીબહેસ્ત લગીનો સંબંધ છે કેમકે તે બધા આ ગેહિશની ઉપરના સીલસીલામાં છે એટલે ગેહિશના બાપો છે. માટે તે મનન પછી પોતે નીરતીથી હસ્તી તરફ છેક અપ-વહીસ્ત લગી ઉડે છે. આમ ત્યારે ગેહિશ ઉરવાની ગેરજાહા-મનનમાં સીરફ ગેહિશ ઉરવાજ નથી એટલે અશ્વાઉનાંમ ક્રવણિ નામની શક્તિઓ નથી પણ તેણીની સાથે પચોઠગેરો-તેશનાંમ અને અપોનાંમનાં આગળ વધેલાં રૂવાનો એટલે અશોનાંમ*

* અહિંમાં નોંધ લેવી કે હાદારથી તે રજેરજ લગીના ઉરવાન બચેાદ અને તેઓને લગતા કેહપોમાં જે કંઈ શક્તિ છે તે ક્રવણિને લીધેજ છે. ક્રવણિમાં તે અહીં તરફની અડગ તાબેદારી બુન્દક મનશની છે જેથી તે અહીંનો સંબંધ તે તાબેદારીની આરમ્ભતીથી અને તે આરમ્ભતી સાથના રશ્નુ અને

(કુટનોટ માટે જુઓ પાને ૮૧ મે).

ક્રવષિનાંમની શક્તિઓખી છે. આવી બે કુલ્યાતી શક્તિ સાથનું મનન એકજ સરખું છે. તે મનન પુખ્ત છે. એટલે ગેઉશ તપનની પુણી ગતીનું ખુદ ગેઉશ તપન છે, જે પછી ઉપર ચઢે છે, મનન પુખ્ત થતું જાય છે અને યજ્ઞતોને પુગે છે. તે ઉપરનાં મરકજોમાં ચઢે છે; પહેલે સ્તર પાયાને પુગે છે, પછી તેની ઉપરના માહાપાયાને પુગે છે, પછી ખુર પાયાને પુગે છે, પછી ગરોન્માનને પુગે છે કે જ્યાં અપ છે—અહુરમઝદ છે જેવણુ અમશ્વાસ્પંદોની સાથે ત્યાં રહીને નીસ્તીને ચલાવે છે.

ત્યારે ગેઉશ ઉરવા ગૌરજદા કરે છે, પુખ્ત ઉંચે ઉડે તેવું મનન

(પાને ૮૦ મે થી કુટનોટ ચાલુ).

યઓનથી થઇ રહે છે. કુદરતમાં આવી ક્રવષિની શક્તિના બે મુળ વિભાગો છે. એક વિભાગની શક્તિને અષાઉનાંમની શક્તિ કહે છે અને બીજા વિભાગની શક્તિને અશોનાંમની શક્તિ કહે છે. અશોનાંમ શબ્દનું વૃદ્ધિનું રૂપ તે અષાઉનાંમ છે એટલે અશાઉનાંમની શક્તિ તે અશોનાંમથી વધુ છે એટલે અશાઉનાંમની શક્તિવાળા રૂવાન બઓદને અશોનાંમની શક્તિવાળા રૂવાન બઓદ કરતાં વધુ અધીકાર છે. અશાઉનાંમની શક્તિના અધીકારવાળા રૂવાન-બઓદ ૩૩ અહુ અને ૩૩ રતુને લગતા છે જેઓ બધા અહુરામાં મળી શકે છે અને બહાર પડી શકે છે, જેઓને હુદ-ના-તનસુશના ભેદના કહ્યા છે, જે બધામાં ત્યારે આરમઘતી એકસરખી છે, માટે રશનુની ગતી એકસરખીજ છે, માટે તેઓ બધા એકસરખી યઓનમાં મિશ્રમાં હોવે તે અહુરામાં રહી શકે છે એટલે અહુરાના મિશ્રમાં હુમેમ મનોના થઇ શકે છે. પેલા અશોનાંમની શક્તિના અધીકારવાળા રૂવાન-બઓદ માનવ અને નીસ્તીએ-અવલની વ્યક્તિઓને લગતા તેમ અરવાહીઓની વ્યક્તિઓને લગતા છે. તેઓ બધા અહુરામાં 'હુદ' થતા નથી એટલે બેસી શકતા નથી માટે તે બધાની આરમઘતીની ગતી એકસરખી રહેતી નથી. પણ તેઓ અશાઉનાંમની શક્તિ મારફતે અહુરા સાથે રાદ પેવંદમાં આવી શકે છે એટલે મિશ્રથી-તેમ અધપિમાં પડતી બરકકત નામે ખરેનોથી તેમ ઉશ્તાનથી સંબંધમાં આવી શકે છે-માટે તેઓમાં ઉંચા નીચા દરજ્જાઓ છે. ત્યારે અશોનાંમ ક્રવષિ નામની શક્તિ-વાળાઓના ત્રણ વિભાગો છે: (a) ઉંચામાં ઉંચા વિભાગને નબાનજદીશ્તનાંમ ક્રવષિનાંમની શક્તિવાળા કહે છે; (b) તેથી બીજે નંબરના વિભાગને પઓ-યોઈ કઓષનાંમ ક્રવષિનાંમની શક્તિવાળા કહે છે; અને (c) છેલ્લા વિભાગને અશોનાંમની શક્તિવાળા કહે છે એટલે અશોનાંમના મુળ વિભાગનો છેલ્લો ભાગ કહે છે. ત્યારે એ ત્રણે વર્ગની શક્તિઓ અશોનાંમની કુલ્યાતી રીતની ને કાંતો નબાનજદીશ્તનાંમની કે પઓયોઈ કઓષનાંમની કે અશોનાંમની જીવણી રીતની કહેવાય. એક તનજનુલમાં તનજનુલ માણસનું રૂવાન આ શોનાંમની જીવણી ગતીનાં છેઠલા પ્રકારમાં આવી શકે છે.

કરે છે, જેમાં જરથુશ્ત્રના પેશ-રવો નામે પચોાધર્યો-તકએષોનાં મનનખી ઉમેરાય છે, (કેમકે ગેઉશ અને તેઓ સાથેજ છે હમકાર છે-તેઓનાં મનન પુખ્ત છે). તે ગેઉશ ઉરવા ગેરેઝદા-ગેઉશનું મનન ઉંચે ચઢે છે એટલે પુખ્ત મનન નામે ગેઉશ તપન ઉંચે ઉડે છે, મનન ઉંકુ થાય છે, અને પહેલે પાયુ-થ્વોરેશ્તાર પાસે જેને 'દ્વમધખ્યા' શબ્દથી હા ૨૯-૧ માં ઓળખ્યા છે તેઓને પુગે છે. પાયુ-થ્વોરેશ્તાર સ્તદ્ પાયામાં એટલે ગીસ્વાને-ગાતવે-અવ્વલને લગતાં આસમાનમાં અને પછી માહા અને ખુરનાં આસ્માનોમાં છે તેઓને પુગે છે, પછી ઉપર છઠ્ઠાં ગરોન્માનનાં અસ્મને પુગે છે કે જ્યાં અષ છે. ત્યારે આ ફકરાઓમાં ગેઉશ ઉરવા પહેલે 'દ્વમધખ્યા'ના યજ્ઞોતે પુછે છે અને પછી તે મનન વધુ ઉંકુ થઈ ગેઉશ તપન થઈને અપને પુછે છે એમ જે કહ્યું છે તેનો આવો ઉંડો અર્થ છે કે ગેઉશ ઉરવાનું મનન પહેલે ગેતી, પછી સ્તદ્ પાયા, પછી માહા અને ખુર અને પછી છેક અષ લગી ગરોન્માન લગી અહુરમઝદ લગી ગયું. આ બાબદને યુનદેહસ્તનની કેતાબમાંથી એમજ વર્ણવી છે. ત્યાં સાફ કહ્યું છે કે ગેઉશ ઉરવા ગેરેઝદા કરતી પોતાનો મકકમ ઠરાવ જાહેર કરતી કરતી ઉપર સ્તદ્ પાયામાં, પછી માહા પાયા-ખુર પાયામાં, પછી ગરોન્માનમાંથી ગઈ. યુનદેહસ્તના લખનારે જે લખ્યું છે તેની ઉંડી મતલબ હવે સમજ પડશે અને પહેલવી લખનારા અવસ્તાને કેવી અચ્છી રીતે સમજતા હશે અને આજે આપણે કંઈ સમજતા નથી તેનો ખ્યાલ આવશે, અને ઇદમે-દનૂમની સમજની ઉપ્યોગીતાની કદર થઈ શકશે. ત્યારે ગેઉશ તપને અપને પુછ્યું તે શબ્દ-અર્થમાં આવી ઉંડી તાવીલ છે.

ગાથા હા ૨૯-૨ ના શબ્દોની તાવીલ.

હયાં 'ગવોધ રતુશ્' = ગવ સાડ નેમાયલો સરદાર એમ શબ્દાર્થ છે. ગવ એટલે શું? ગવનો અર્થ દુધની સામસામી ગતીનો બેદ રાખતી કુદરત તરીકેનો-જીવજન તરીકેનો-ભાર ખમતી ગોરપંદી ગતીનો તરીકે અને આ બધું જગતમાં ગેતીમાં રહ્યું છે-જેથી ગેતી ખુદ જીવતી છે, માટે તો જગત તરીકેનો અર્થની લે છે. પણ ગવનો અર્થ ખાલી દેખીતાં જગતથી જરા જુદો છે. ગેતી કે જે ગવ અને હુવીનાં મીશ્રણથી છે તેમાંની ગવથી તો ગેતીનો દમ ચાલે છે. ગેતીની-તેને જીવડાવતી આ ગવ જેમ તેની વરતીનાં ઉરવાનોમાંથી થયેલી છે, તેમ ગેઉશ ઉરવાની ગવની ગતીમાંથી થયેલી છે. તે ગવજ ગેતીનો દમ જીવજન છે, જે અંતર જગત તરીકે રહી છે. આ અંતર જગતજ ગતીનો

મુળ ભાગ છે. દુન્યાની આ ગવ નહિ હોય તો તે દુન્યાની વ્યવસ્થા થઈ શકે નહિ અને કોઈની વ્યક્તિ કે ગેતી રહી શકે નહિ, માટે કહે છે કે ગવને સાર કયો સરદાર નેમાયો છે. ‘ગવ’ એટલે ગેતીનો જીવનમાળો જે વગર ગેતી રહી શકેજ નહિ તે. જો ગેતીની ગવ ઉપર જીવન પડે તો ગેતી ચાલી શકેજ નહિ, માટે ગવને ટેકવતીજ જોઈએ એટલે કહે છે કે ગવને સાર તેની દોરવણી હીકાઝત સાર કાણુ નેમાયો છે. જેમ આપણા શરીરમાંની તબીબતને ગવ કહે છે તેમ ગેતીની ‘તબીબત’—ગેતીનો દમ—ખરૂં અંતર જગત કે જેથી ગેતી વસવા લાયક છે તે તબીબતને ‘ગવ’ કહે છે. આ ગવને પહેલવીમાં ગોસ્પંદ તરીકે ઓળખે છે.

અપ=વ્યવસ્થા. આ અપના જગને અપવહિસ્ત કહે છે. હસ્તીમાં તેવણુ છે તેમ નીસ્તીમાં તેવણુ પોતાના હમકાર મહેર-સ્તુથી કામ કરે છે, અને ગેડિશ તપન અને ગેડિશ ઉરવા જેઓ નીસ્તીને ચલાવે છે તેમાં અપની ગતી મુકી રહ્યા છે. ત્યારે અપ તે ગવને ટેકવનાર શક્તિ છે જે અપ વહિસ્તથી છે. જો અપ હોય નહિ તો ગેડિશોની ગતી ટકી શકે નહિ, અને ગેડિશો નહિ હોય તો ‘ગવ’=ગેતીનો દમ ચાલે નહિ, અને જો ગવ ગેતીનો દમ નહિ હોય તો જગતની જડ બહાર રહે નહિ અને ગેતી ચાલી શકે નહિ. એમ અપ તો મુળ પાયોજ છે. માટે હયાં અપને પુછવામાં આવે છે. દરેક વ્યક્તિને અને ખુદ ગેતીની બનાવટને પાયુ-સ્વોરેસ્તારે તેઓને લગતા રવાનો સાથની હુવીઅત અને ગવના મેલાપથી કીધી છે. ગવ અને હુવીના મેલાપથી જે તત્વ થય છે તેને ‘વોહુન’ કહે છે. આ વોહુનમાં ધણી પાયદારી નહિ હોવે યજનોએ ગેડિશોની પાસેથી વધુ ગવ મેળવીને તેનો ઉમેરા તે વોહુનમાં કીધો. રવાનોમાંની ગવ તેમ ગેડિશોથી મળતી ગવના ટેકાની ઉપરજ વોહુનના કાદવને જડ તન અને જડ જગતની રચના તરીકે કામે લગાડ્યો છે. એમ ગેડિશોએ આ હાડમંદ જગતને ઉભુ કરીને ટેકવ્યું છે. ગેડિશો ખુદ અપને રાખે છે અને તે અપના જોરેજ કુદરતને ચલાવી શકે છે. ઉપર જોઈ ગયા કે ઇનસાનોનાં રવાનો સાથની હુવીઅત=દ્રવાઓ—અજ્ઞાનતા જે રવાનની રચમાંથી બહાર પડી તે રવાનની રચમાંથી બહાર પડ્યા પછી તદ્દન સુસ્ત-ધણી નાકુવત માલમ પડી. રવાનની રચમાં તે હુવી હુવી ત્યારે જે જાહેલ્યત તે બતાવતી, તેવી જાહેલ્યતનો જોશ જ્યારે હુવી તે રચમાંથી બહાર પડી ત્યારે નરમ પડી ગયો. આવી લાચાર પડેલી હુવીની દાદ તે રવાનોએ ખુદ લીધી. તે રવાનોએ પોતાની અંદરની ગવનો દમ તે હુવીમાં કુકીને તેને હુશ્વાર કરવા માંગી, પણ તે તો નાજીજ દેખાઈ,

અને જ્યારે તે હુવીમાં રવાનોના 'ગવ'ના ઉમેરામાંથી તન ઉભું કીધું ત્યારે તે તન કંઈ સામેત ઉભું રહી શક્યું નહિ-કાચું રહ્યું. એમ નીસ્તી-ગેતીમાં ઉતરતા રવાનોની અંદરની ગવ પોતે હાડમંદ તન કે હાડમંદ ગેતી બનાવવામાં કાશી નથી. એમ હતું માટેજ પછી ગેઉશોએ 'અપાંમ નપાત'માંથી તત્વ કાઢી આપીને જડ તન અને હાડમંદ જગત જે નબળાં જેવાં થયલાં તેઓમાં સખુતી આણી આપી. આમ કુદરતની શક્તિઓએ તે શક્તિઓના રાખનાર ગેઉશોએ હાડમંદ જગતને અને હાડમંદ કાયાને ઉભી કરીને તે બધાંની ઉપર પોતાની તકેદારી રાખી છે. એમ ત્યારે ગેઉશોએ-તેઓની કુદરતે નીસ્તીના આ જડ હાડમંદ જગતને અને માંહેલા અગણીત મરકઝોમાંના દરેકને-તે માંહે રહેલી આપણી ગેતીને ઘેરી લીધા છે. ગેઉશ તપન ઉપલા ગોળાર્ધમાં અને ગેઉશ ઉરવા નીચલા ગોળાર્ધમાં છે. જેમ કુલ હસ્તી અને યજ્ઞતોનો પાયો આતશ અને અષ છે તેમ તેજ પાયો ગેઉશોમાંથી છે-એમ ગેઉશોમાં અષ છે-સંપૂર્ણ રીતની છે માટે તો તેઓ કામ કરી શકે છે-એમ જગતની ભલી વ્યવસ્થા માટે અષ વગર ચાલેજ નહિ. ત્યારે ગેઉશ તપન ગવની અંતર જગતની વ્યવસ્થા માટે તે અપનેજ કાંચ પુછે છે તેની સમજ પડશે, અને ગવને સારૂ કયો સરદાર નેમાયો છે તે ગવ શું છે તેનીથી સમજ પડી શકશે. ઉપર જોઇ ગયા છીએ કે રવાનોની હુવીઅત-દ્રાવોઓની છેતરામણને માટે નીસ્તીગેતી થઇ છે. ગેતીમાં-ગેતીની રજેરજમાં ત્યારે હુવી અને ગવનું મીશ્રણ થય્યું છે. હુવી અને ગવનાં મીશ્રણથી વોહુનની ગતી થઇ છે, જેમાં ખેંચાણો છે, જેઓ પતમાન ઉપર નહિ રહેવે જોવાનો ખાઈ રહે છે, જેને હવસ કહે છે. ત્યારે હુવીઅતના દ્રવાઓને ગવની વાસના-સખક મળવે-જીવ મળવે તે સખક પામેલો થાય છે, પણ કાચો રહી જાય છે. માટે તેને વધુ સખક આપવા ગેઉશોની ગવ સાથે ઉમેરાય છે, જે ગવ જીવજનન કરી આપી તેમાં કુદરત વસાવી તેને 'જોરાને-જન'નો ભાસ અપાવી રહે છે. ત્યારે હુવી તે દ્રવાઓની ગતી છે જે તદ્દન છેતરામણમાં છે. પણ શીખેલી હુવી એટલે ગવનાં બંધનમાં આવેલી હુવી તે વોહુન છે, જેમાં કચાસ હોવે હવસો છે, જેને ગેઉશોની ગવના જીવજનન અને જનની શક્તિ નામે મનસ્વી-ગવસ્વી-કુનસ્વી-વીર-હોશ-ખેરદથી વધુ શીક્ષણ મળી રહે છે. ગવ ત્યારે તે પરદુખભંજનનું તત્વ છે જે બીજાને માટેજ કામ કરી રહી છે. ગવમાં જ્ઞાન છે, તે સચેત રહે છે અને ખુદ-પરસ્ત થતું નથી. ગવ જીવજન આપીને,

વોહુનનો બાર ખમી ખમીને વોહુનને પોતાનાં જોરાને-જનથી સુધારવા મથી રહી છે. ત્યારે કુલ નીસ્તીના જગતમાં તેમ ગેતીમાંની રજેરજમાં આમ વોહુન અને ગવની જોડ છે, અને તેથીજ સંસારની લગામ રજેરજની ઉપર ચુસ્ત રીતે લાગેલી છે. વોહુનમાં સંસારની મેખ જખર રીતે થોકાઇ છે. વોહુનની અંદરનાં છેતરામણ હજુર વોહુન સાથની ગવથી પુણી રીતે સુધરી નથી. એમ વોહુનને હુવીઅતનું માંગતું લેહણું રહ્યું છે. જ્યારે વોહુનની હુવીનું માંગતું લેહણું જશે ત્યારે તે હુવી અને ગવ 'સમ' થઇ જઇ મળી જશે. આજે તો સામાન્ય માનવ કે સામાન્ય ચીજ-વસ્તુમાંના અનુમાં જે વોહુન અને ગવ છે, તે વોહુન ખુદ છેતરામણમાં માટે કંઇક રીતના માંગતા લેહણામાં છે. એમ 'કસર'ની ગતી વોહુનમાં છે તેથી તો વોહુનને દાદારે સંસારમાં એવી બાંધી છે કે તે 'કસર'ને માટે કહેતા તેનો બાપ દીકરો તરીકેનો અને પૈસો ટકા વીગેરેનો ભોગવટો ભોગવવા અર્થે તે ભોગવટાઓને માટે ખુદ જીવતો રહીને તે કસરમાં રાજખુશીથી પકડાઇ રહેલો છે. આમ ત્યારે અનુએ અનુમાં ગવ અને વોહુન એટલે છેતરામણનો જુસ્સો છે. એમ માંગતું લેહણું હજુર અપાઇ રહ્યું નથી. દ્રવાઓની હુવીની છેતરામણની પકડ હજુર છે. ત્યારે તેઓનું કંઇખી માંગતું લેહણું હોય તે આપી દેવું જોઇએ, કે જે પછી હસ્તીને મળાય. ત્યારે હવસો ઉપડે છે તે વોહુનમાંની હુવીના દેવના માંગતાથી થાય છે.

આ માંગતું જેટલું હોય તેટલુંજ આપવા દાત=કાયદાઓ અને કાયદાઓના રાખનાર 'ક્ષયન્ત' થયા છે. આ 'ક્ષયન્ત' ખુદ પોતે ક્ષત્રવાળા અધીકારી છે માટે તે 'ક્ષયન્ત' મ ગતાં લેહણાંતો અંદાજ ગણનાગે છે. ત્યારે દાત એટલે મઝદયસ્ની કાયદે હવસો જે ગેતીમાં-વ્યક્તિમાં ચલે છે તે હવસોને તેઓની હદમાં ઇનસાફની રૂયે પાંચમાં ગાહમ્યારના ફરોખતની શક્તિની રૂયે ચાલવા દેવામાં આવે છે, જેને હદની બહાર જવેજ રોકે છે. આવા કાયદાના અધીકારી નરને "ક્ષયન્ત" કહે છે. ઇનસાનના સુખ દુખની જોડ અને તે જોડને લગતાં પાપો આવી રીતે થાય છે. પછી દએવની છેતરામણ હદની બહાર જશે એટલે સુખમાં છકી જવાશે એટલે તેજ 'ક્ષયન્તો' તેને રોકાને શીક્ષા કરશે એટલે દુખ પડશે.

આ પછી તે વ્યક્તિને આગળ ચલાવવા તેની ખેતી કરવી જોઇએ તેને માટે 'વાસ્ત્રા' શબ્દ છે એટલે આવાં દુખી ઇનસાનોને ચલાવવાની ગતીને 'વાસ્ત્રા' ગતી-'વાસ્ત્રીઓશી' કહે છે. તેઓને ધીરજ શાંતી આપવી-દુખ ખમવાની હિંમત આપવી અને તેઓને તરીકતો આપવી-તેમ

ચાલવા કહેવું તે બધાને 'ગઝોદાઝો' કહે છે. એમ ત્યારે ગેતીમાં 'ક્ષયન્તો'થી સુખ છે-દુખ છે; 'વાસ્ત્રા'થી ઇનસાનની ઝમીરની ખરી ખેતી છે-જીવવાનું ખરૂં પતમાન છે. 'ગઝોદાઝો'થી ખરી તરખત મેળવી ખરી સારી વાસ્ના લઈ દીનપર ખેતુમાન થઈ તરીકતનું પાલવું-નૈયતનું બાંધવું અને શખ્સીઅતનું એટલે ઇદમ-અમલની કાર રવાણી થતી શકિતનું થવું છે.

ત્યારે ગવને ચલાવનાર સરદારનું કર્તવ્ય ખે રીતનું છે: એક તે 'ક્ષયન્તો' છે તેમ 'ગઝોદાઝો' આપીને વાસ્ત્રાથી મીનો ખેતીથી ચલાવે છે જેથી તે વ્યક્તીને હમેશગીનું સુખ મળશે, માટે તે ગવના સરદારને ઉશ્તા-અહુરૈમ કહે છે એટલે ઉશ્તા અપાવનાર કહે છે. પણ દુન્યામાં ઇનસાનોનો ભોગવટો જેમી રહેતો હોય તેથી તેને દુન્યવી સુખ છે કે દુન્યવી દુખ છે, જે ખેડથી અશાંતી છે, ખરી ઠંડક નથી-ફેરેશો નથી તે બધું 'ક્ષયન્તો'ના ભેદથી છે. વોહુનની ગતીનો ઝલવો જે દુન્યવી સુખ દુખ છે-જે દુન્યાના ભોગવટાથી છે-જેમાં માયા છે એટલે લાગણીનું ખેંચાણ છે-જે લાગણીમાંથી સુખ દુખનો જન્મ થાય છે કે જેમાં હમેશાં આઝંગ રહેવાની; તેમાંથી કંઈ વાસ્ત્રા=લત્રી ખેરી રવંઘણ આપતી હાલત-લાગણીઓની જીતથી થતી ખુશાળી થતી નથી. તે વાસ્ત્રા તો ગઝોદાઝોનો નઈતીક હાલત તેમ તરીકતથી થાય છે. માટે લાગણીથી ભરપુરના અધાજ દુન્યાના ભોગવટાને સામાન્ય રીતે દ્રૅગવો-દેખીશ=દેવની ગતી, છેતરામણની ગતી=અપથી દુરની ગતી કહે છે. આના જાતજાતના દરેક દુન્યવી ભોગવટાને અગેજ અએશમ જન્મે છે એટલે દુજનું ઉસુલ જન્મ લે છે, કે જેથી ઉશ્તા રહી શકતીજ નથી અને રહેતી નહિ. ત્યારે તે ઉશ્તા-અહુરૈમ=તે સાહેબ લાગણીને વશ થયલાને, માયાના બંદમાં રહેલા સંસારી આદમીને સુધારવા જે 'ગઝોદાઝો'=તરીકત આપશે તેથી મીનો ખેતી થશે; તેથી તેની અછપી સુધરશે, કેમકે તેના દરેક ભોગવટાથી જેમી કંઈ દ્રૅગવોદેખીશની અએષમની ગતીનું થશે, જીંદગીના દરેક દરેક હમેદમમાં કંઈથી પ્રકારની દુજી વોહુનને સખખે થયા કરશે, તેને પુગી વળવા ગઝોદાઝોમાં તદખીર મુકી છે. આમ 'ગઝોદાઝો'=યરન અને દુજ-પરહેઝની તરીકતો-દીની અમલ તે નર જે ગવનો સરદાર થશે તે બતાવશે, જેથી વાસ્ત્રાની મીનો ખેતી થશે અને દ્રૅગવોદેખીશની સંસારી ગતીમાંથી નીકલતી આઝંગ દુખરૂપનો અએશમ દએવ પાછો હઠતો જશે.

ત્યારે ગેહિશ ઉરવાનું મનન=વીચારની ઉચ્ચ ગતી જેમાં ખુદ ગેહિશ ઉરવા અને ગેહિશ તપન તેમ મોટા પઓધર્યે-તકએષેની ગતી સમાધિ જાય છે, જે છેક ગરોન્માનમાંના અપ લગી પુગે છે, જે ગેહિશ તપનને મામે ઓળખાય છે અને જેને એટલા માટેજ ગવ કહેતા કુદરતને 'તપત' કરનાર તપન એટલે દાદાર અહુરમજ્દની વતીનો પેદા કરનાર કહે છે; એમ તેને અહુરમજ્દનો સંબંધ છે. આ ગેહિશ તપન દાદારની છેલ્લી આકેષત જે પાંચમે અને છઠ્ઠો ગાહામ્યાર કરવાની છે તેને ચલાવે છે અને તેમ કરાવવાજ તે ગેહિશને તપન તરીકેનો દાદારના નાયબ પેદા કરનાર તરીકેનો અધીકાર મળેલો છે કે જેથી તે ગેહિશ તપનને પોતાના કામમાં મદદ કરનાર રતુ સરદારની જરૂર પડે છે અને તેથી તે ગેહિશને આવું લાન થાય છે કે પાંચમે ગાહામ્યાર કરાવીને છઠ્ઠે ગાહામ્યાર પુગાડનાર નરે હવે જન્મ લેવો જોઈએ. તેવો રતુ ત્યારે ગવને દોરવી શકશે એટલે ગેતીની ગવની ગતીને તાઝે કરશે એટલે ગેતી ચાલતા દરેધો ખદાતના ૮૧,૦૦૦ વર્ષો પુરા કરે તેમ ચાલી શકશે; ગેતીને દરેધો ખદાતમાં ફરતી રાખ્યાજ કરશે કે જેથી ફરી-ફરેતી થાય.

પણ આવો નર ક્યારે ઉતરશે તેની વીગત અપ પાસેથી તેઓ માગે છે જેનો હવે પ્રતીકાર આપવા અપ અને અહુરમજ્દ અને ગેહિશ તપનની વાતચીત થાય છે. મનનનો જવાબ મળે છે. આ ગેહિશ ઉરવા ઝાર્જહાના મનનનો રાજ હા ૨૯ ના ૩-૪-૫ મા ફકરામાં છે. આ મનનમાં ગેહિશનું મનન તેમ પઓધર્યેતિકેશ બેહિનું મનન છે જેનો છસારો પાંચમાં ફકરામાં છે. છઠ્ઠામાં તેનો જવાબ અહુરમજ્દ આપે છે. સાતમાં તે મનનમાંનું પઓધર્યેતિકેશનું મનન છે તે પોતાથી જરથુસ્ત્ર ઉંચા છે તે બતાવે છે. આઠમાં અહુરમજ્દ જરથુસ્ત્રની યજ્ઞતી હાલત જાહેર કરે છે. નવમાં ગેહિશ ઉરવા તેને જલદીથી માગે છે તે સરદાર ક્ષયન્તો=અધીકારી છે. દાદારની મરજી પ્રમાણે ચાલનાર છે, જે કાયદા પ્રમાણે ઇનસાફી ભોગવટો કરાવીને પછી જ્યારે લાયકાત ઉભી થશે એટલે તેઓને વાસ્ત્રાની મીનો ખેતીથી પાર પાડશે. ઇનસાનોના ભોગવટો એક સરખા નથી માટે તેઓને ચલાવવાનાં ધોરણો એક સરખા રહે નહિ અનેક રહે છે, એટલા માટે તે સરદાર જીરમેના ધોરણ ઉપર તેઓને વહેંચશે. ત્યારે દાતા ક્ષયન્તોમાં જીરમેને ઉભા કરનારનો ભેદ છે; અને વાસ્ત્રા ગઓદાઓમાં જીરમની પુણ્યતામાં લાવીને પાર પાડવાનો ભેદ છે.

આ ફકરામાં ત્યારે મનનની તેહકીક છે. ગાહસારણુ વખતે ગુજરનાર

રૂપાનની રચ હવે ખુલી હશે અને તે હવે આ પ્રકારનું મનન કરીને પોતાની ગવોઈ=નાની દુન્યાની-તનની દરોસ્તી હવે પાછી થાય અને તેના શખનું કાટલું-બદ અધપી-ખુરા ગુબારો-તુટે એમ ઇચ્છે છે. આ ફકરાથી રૂપાનનાં વહાણમાં એટલે ગેહસારણના બણવાથી થતા સ્તોતોની દીવાલમાં એક જાતનો જીવ સચેતી આવતી જાય છે.

હવે દીનકર્દના નસ્કોમાંની સમજ જોઈએ :-

ગાથા હા રદ-ર ની તાવીલ-સમજ માટે સુદકર નસ્ક.

(વાંચો સુદકર નસ્ક પાને ૧ લે).

સુદકર નસ્કના પહેલા ફકરામાં ફરખુશ્તન=ખેપરવાહી વીશે ઇશારો છે. કહે છે કે તે જમાનાની 'મનેશ' પતમાનવાળી હતી નહિ, પણ તે વખતે 'સીરીહ'=કપ્પી ઠંડો મામલો, કપ્પી 'ખન્જ'=હદ બહારનો મામલો ચાલી રહેતો. તેથી બાપ દીકરા-મા-ભાઈઓ વીગેરે બધા એકમેક તરફની ફરજ સમજતાજ હતા નહિ. હયાં તે વખતની ગેતીની સીરત બતાવી છે. આવી સીરતની ઉપર તે વખતની તાસીર અને અસર અને તે અસર લાવનાર ઇલ્લત અને માલુલો ખુદલા થાય છે. સીરત ખુરી માટે તાસીર ખુરી માટે ઇલ્લત ખરાબ-આવી ગેતી હતી, માટેજ હા રદ-ર ની પહેલી બે લીટીમાં કહે છે કે 'ગવોઈ' માટે ગવની સંસ્થાઓને ગેતીમાં ટેકવીને ચલાવવા માટે અંતર જગતને જાગૃત કરવા માટે સરદાર જોઈએ છે કે જે આવીને નેકીનો રાહ-દીની રાહ-તરીકત બતાવે, કે જેથી જાહેર જગતમાં આશીશો ઉતરીને શાંતી થાય. ત્યારે હયાં ગેતી બલી નથી, ગેતી-ઉપરનો મામલો સારો નથી, ગેતીમાં પતમાન નથી, પણ અધવીખુદ-ફેખુદ એટલે હવસોના ઉછાળાઓ ગેતી ઉપર છે, માટે ગવની ગતીને નેકી ઉભી કરવાની ગતીને ગેતીમાં ચલાવવા માટેના સરદારની વાત આવી છે. પછી ખીજા ફકરા કહે છે કે જમાનો એવો છે-ગેતી એવી રજડ થઈ ગઈ છે, કે તેની ઉપર બધા આશીરવાદો પડી શકતા નથી અને તેથી ગેતીના લોકોમાં બલી અસર આવતી નથી. લોકો દરવંદ આશ્વમેગો થઈ જાય છે. બલી ગતી જન્મી શકતી નથી. ત્યારે બધા આશીશો પાડે અને આશીશ પડવામાં જે જડતાની નડતર હોય તે દુર કરે તેવો રત્ન સરદાર જોઈએ. એજ મર્મ ગાથા હા રદ-ર ની છેલ્લી ત્રીજી લીટીમાં છે, જ્યાં કહે છે કે 'ગઓદાઓ'-ગવનું શીક્ષણ ચલાવીને જાંદગી લંબાવે તેવી 'વાસ્ત્રા'=ગોઠવણી-ખેતી-રીતીઓ-કાયદા-યસ્ન-તરીકત આપનાર 'શ્વક્ષો'=ચાલાક, ખુરા સંજોગોને ખુરા પડે તેવા

ક્ષયન્તો=અધીકાર નર જોઈએ, કે જે ખુદ 'ઉશ્તા અહુર્મ'='ઉશ્તા' નો સાહેબ, અમર ગતીનો હવસ રહિતનો-લાલચ વગરનો સાચો-દુન્યવી ખુરી વાતાવરણની લાલચને તાળે નહિ થાય તેવો હોવે, અએપમ દેવને ખુરા વીચારોને દુર કરે-તે 'ગવોદાઓ' એટલે ગવની ગતીનો આપનાર આશીરવાદ વરસાવનાર હોય. આમ ત્યારે સુદકર નરકના ૧-૨ ફકરામાંનાં વીચારો હા ૨૯-૨ ની બધી લીટીના ભેદને ઉકેલાવે છે. ઘણી બેપરવાહી ગેતીમાં ચાલે છે, વખતજ તેવો ખરાબ છે, ત્યાં બધેબધ જડ લોકોજ રહે છે, જડ લોકોજ મળે છે, અહિની ગતી છુટી છે, તુર ખરા-તુરનો ભેદ જરૂરી છે, ગેતીમાં ભલાઈના સાધનો-ભલા આશીશો ઉતરતા નથી કારણ કે બધેબધ 'તુર'નો અસત્યનો ઇલાકો છે જે આશીશોને આવવા દેતોજ નથી. માટે હવે દીનને આરાતે કરી દીની સંસ્થાઓ ઉભી કરીને ભલા આશીશો વરસાવે તેવો જરૂરજ આવવો જોઈએ, તુર ખરાતુરને મારનાર 'ક્ષયન્તો' આવવો જોઈએ. ત્યાં કહે છે કે ગાથાનો મીનો તો કાંઈજીને મદદ આપવા તૈયાર છે-ગાથા ભણતરનો તો ફાયદોજ છે-તે ગાથાનો મીનો તો કાંઈનેથી 'દુશ્શ અહુ'માંથી છોડવશેજ. આ ભેદી સમજ 'ગવોદ-રતુશ' શબ્દોના ગવોદ શબ્દને માટે છે. કહે છે કે ગેતીમાં ખુરાઈને લીધે બેપરવાહી તો છે, પણ ગેતીનું અંતર જગત-ગેતીનો દમ જીવ જન નામે 'ગવ' તો છેજ, અને તે ગવની ગતીને જો કે જાહેર દુન્યા માનતી નથી છતાં જેઓ માને છે તેઓને માટે 'ગવ' કે જે દાદારના ગાંધીક યજ્ઞતી સરદારોની દેખરેખ હેઠળ છે તે ગવ તો તે ગાથાની યજ્ઞતી ગતીથી મદદ કરી શકશેજ. ત્યારે 'ગાથાનો મીનો' શબ્દ જડ તુરી ગેતીમાંથી 'ગવ'નો કશ્ચ ગવોદની અંતર જગત અને તેની અંદરની ગાંધીક યજ્ઞતી શક્તિ જે ગવની પેદાયશને ટેકવે છે તે રહ્યા છે; પણ તેઓને કાંઈ પુછતું નથી-તેઓની કાંઈ સલાહ લેતું નથી-તે બધાનો ભેદ ખોલે છે. 'ગવોદ' શબ્દનો અર્થ શું છે, તેનો ભેદ શું છે, તેને માટે 'ગાથાના મીનો'નો ભેદ ત્યાં નરકમાં ખોલ્યો કાઢ્યો છે એટલે 'ગવોદ'માં જડ જગતનો અર્થ નથી. પણ જડ જગત-માંની ગવની ખુશીવંત ગતીનો અર્થ છે, જે ગાથાના મીનોને રાખે છે-યજ્ઞતી ગતીને રાખે છે, અને જે કાંઈ તેવી ખુરી હાલતમાંથી મદદ માંગે તેને આપવા તે મીનો તૈયાર છે. ત્યારે સુદકર નરક તે જમાનાની ગેતી અને તેમાં અફળતા હતી, જો કે તેમાં પાછી ગવની ભલાઈથી હતી પણ તે સંકેતીત હતી, તે બધું જે ગાથાના આ ફકરામાં છે તેની સમજ બતાવે છે. હવે વરણ માન્સર નરક આ ગવની ઉપરના ભારનો ભેદ ખોલે છે.

વરશ માન્સરની સમજ હા રહ-ર ને માટે.

વાંચો વરશ માન્સર નરક પાને ૩ થી ૧૩ મે. વરશ માન્સર નરકના પહેલા ફકરામાં કહે છે કે ગવની કુદરતનાં રૂવાને અહુરમજ્દની મીજલસમાં કુરનસ બળવીને જડ ગેતી-નીસ્તીનો ભાર ખમીને તેઓને પાર પાડવાનું તેને સોંપાયલું કામ પુર્ણ કરવાનો એકરાર બહાર કીધો. હયાં ત્યારે 'ગવોધ રતુશ'માંના 'ગવોધ'નો શબ્દ ભેદ ખુલ્લો છે કે નીસ્તી-ગેતી જો કે જડ છે છતાં તેના પાયાની ઉપર 'ગવ'ની પરદુખ-ભજની ગતી છે, જે ગવથીજ તે જડતા ટકી રહે છે. પછી તે નરકના પહેલા ફકરામાં ગેઉશ ઉરવા ગેતીની જડ ગતી કેવી રહે છે તે બતાવે છે. કેવી કેવી ખુરાષ સેતમગીરી ત્યાં ગેતીમાં થતીજ જોઈએ તે બધું ખુદ જાણે છે તે જાહેર કરે છે. બીજા ફકરામાંથી ગેતી ઉપર કેવી જાતની અધમ ગતી થશે કે જોનો ભાર તે ગવ ખમીને આખરે તે અધમ ગતીને તારણ આપશેજ તે બતાવેલું છે. પછી 'ગેઉશ ઉરવા' માંગી લે છે કે તેણીને તે ગવને તેવો ભાર ખમવાનું જોમ આપવું-તેણીને તે જગતની માયામાં બાંધવી નહિ, કે જેથી તેણીને લાગણી રહે, પણ જે મોટા શાહો-રથએશ્તારો આવશે, કે જેઓ તે ગેઉશને જરથુશ્ત્ર આવે ત્યાં લગી મદદ કરશે, તેઓને તે 'ઉજ ઉશ્તાન' આપવું એટલે તેઓને તેણીને માટેની લાગણી કરી આપવી, કે જેથી તેણીને તેઓ સાચ્યા નીવડે. આવી ભેદી તાવીલ ગાથા હા રહ-ર ની પહેલી લીટીને માટે છે, જ્યાં 'ગેઉશ તપન' અપને પુછે છે કે ગવની અંતર જગતને ટેકવીને મજબુત કરનાર રતુ કાણુ છે કે જેથી 'ગવોધ'ને ટકવો મળવે તેનો સત્યસંગ જડ જગતમાં થાય. ત્યારે 'ગવોધ'ની ઉપર ભાર છે અને તેથી જડ જગત ખુરી છે, તે ભાર અને ખુરાષ કેવી છે અને તે ભાર ગેઉશને ખમતાં કંઈ લાગતું નથી-તે બધું ત્યારે તેમાંથી સાર તરીકે નીકળે છે-ગવને ટેકવવા માટેનો સરદાર જોઈએ તેજ કહે છે કે ગવની ઉપર ભાર છે એટલે ઉપર આ નરકમાં બતાવેલી ખુરાષઓ છે.

પછી વરશ માન્સર નરકના ચોથા ફકરામાં કહે છે કે યઝ્તોએ ગેઉશ ઉરવાને નીસ્તી-ગેતી ઉભી કરવા મદદ આપી, જેમાં મોટા નરો ઉભા થઈને ગેઉશનાં કામને મદદ કરી રહે છે. જો કે કીકા અને કરપો વચ્ચે આવે છે છતાંથી 'ગવ' તો પોતાનું કાર કર્યાજ કરે છે અને આખરે ક્રશો-ગદ કરશે. આ ભેદી અર્થ 'ગવોધ' શબ્દમાં છે. ત્યાં પહેલી લીટીમાં કહે છે કે 'ગવોધ'ને વધુ જોર આપી જડ ગેતીને ચલાવનાર સરદાર કાણુ છે ?

હયાં તો ત્યારે 'ગવોધ'ની અંતર જગત તો છેજ, ગેહિશ તેને ચક્ષારી રહી છે અને ચક્ષાવશે, અને મોટા નરો તે માટે ગેહિશને મદદ કરી રહે છે, તે ભેદી અર્થ છે. પણ તે 'ગવોધ'ને વધુ જોર આપવા માટે 'રતુ' જરથુસ્ત્રની ખાસ્તારી થયલી છે. ત્યારે 'ગવોધ' શબ્દનો ઉડો અર્થ ઉપરના ફકરાનો છે.

પછી વરશત માન્સરે નસ્કના પાંચમા ફકરામાં ગવની ગતી માટે જરથુસ્ત્રની નેમણુક થઈ છે, તેનું ભેદી ખ્યાન આવેલું છે. આ ખ્યાન ત્યારે હા ૨૯-૨ ની પહેલી લીટીમાં ગેહિશ તખત અપને પુછે છે કે 'ગવોધ રતુશ' ગવને માટે સરદાર કાણુ છે? તેનો જવાબ અપ આપે છે કે જરથુસ્ત્ર સરદાર તરીકે છે-તેને માટે છે. પછી છઠ્ઠા ફકરામાં કહે છે કે ગેતીમાં ખુરાઇ છે અને તે ખુરાઇને દાદાર ચાલવા દે છે તેમાંથી અર્થ છે. અર્થ વગરનું કંઈખી દાદાર કરતાજ નથી, કેમકે તેમાંથીજ આખરે મુક્તિ થશે અને તે મુક્તિ ત્યારે જરથુસ્ત્રથી જોર પકડશે. આ ભેદી અર્થ હા ૨૯-૨ ની છેલ્લી ત્રીજી લીટીમાં છે જેમાં કહે છે કે 'ઉશ્તા અહુરેમ' = અમર ગતીની ઉશ્તાનો સાહેબ (જરથુસ્ત્ર) તે 'અએશમ'ને એટલે ખુરાઇ જે થઈ છે, જેમાંથી અર્થ છે, તેને મારી હાવશે, એટલે હયાં કહે છે કે ખુરાઇને થવા દેવામાં અર્થ છે, જે અર્થ શું છે તે જ્યારે તે ખુરાઇ દુર થશે ત્યારે સમજાઈ રહેશે, એટલે 'ઉશ્તા અહુરે' જરથુસ્ત્ર સાહેબ તે બધું સમજાવશે કે ગેહિશ ઉપર મુકેલો બાર અર્થ વગરનો નથી, જેમાં અર્થ મુક્તિનો છે. ત્યારે હા ૨૯ ના પહેલા અને બીજા ફકરાની વ્યાખ્યામાં 'વીશાપીરન વીચારીરનીહ'નો ભેદ છે એટલે જે કંઈ છે તેને માટે ઇલાજ છે, એટલે ગવ જે બાર ખમે છે-નાશનો બોજ ખમે છે તે અમરથુ નથી પણ ક્રશો-કેરેતી માટે છે, જેની સવળતા જરથુસ્ત્રથી છે.

પછી સાતમા ફકરામાં કહે છે કે ધનામીને ઇચ્છ્યુ કે અહુરમજ્દ પેદાશ નહિ કરે તો સાર; અને જે ગેતી થાય તો તેમાં નેહીનું કંઈ નહિ થાય તો સાર. હયાં 'ધના' કહે છે કે ગેતી થાયજ નહિ તો સાર, કેમકે પછી જરથુસ્ત્રને ઉતરવું પડે નહિ અને જરથુસ્ત્ર જે ધનાને મારે છે-તેને ધાતુની માફક પીગળાવે છે તેનું દુખ ધનાને થાયથી નહિ. ત્યારે હયાં કહે છે કે ગેતીમાંની ખુરાઇઓ થઈ છે, જેમાં ધનાને માર પડશે એટલે જરથુસ્ત્ર આવીને ધનાને રોકશે, એમ જરથુસ્ત્રની નેમણુકનો આ ઉડો ભેદ છે, જે હા ૨૯-૨ ની બીજી અને ત્રીજી લીટીમાં છે, (કે 'ઉશ્તા અહુરેમ' = અમર ગતીનું સુખ રાખતો તે નર ગવને ટેકવી લોકોને બલી ચીજો દએન આપીને અએશમને મારશે) તે ભેદ જાહેર કીધેલો

છે. પછી આઠમા ફકરામાં કહે છે કે ‘ગેહિશ’ને કોણ માટે યોજી? ગેતીને થવાનું કારણ શું? કહે છે કે બલો ઉદયોગ કરીને પતમાન-સમ્યાપ્ત પેદા કરવા તે થઈ. આ ભેદ જે હા ૨૯-૧ માં જોઈ ગયા છીએ તેજ ભેદ હા ૨૯-૨ ની પહેલી લીટીમાં છે. ત્યાં ગેહિશ તપન અપને પુછે છે કે ‘ગવ’ની અંતર જગત જે જડ જગતને ટેકવે છે તેને માટે સરદાર કોણ છે? હયાં ‘ગેહિશ તપન’ તે છે કે જે ‘જગત’ને પોતાની અપની ગતીથી પોતાની ગવની પીઠ ઉપર (ગેહિશ ઉરવા ઉપર) ઉભી કરી રહે છે. આમ ત્યારે ગવને કામ કરવા માટે અપની જરૂર છે. ગવનું કામ ખુરાધનો બાર ખમીને તેને ખેડવાનું છે, જે કામ ત્યારે અપથીજ થશે-ગવ અપનેજ જોરે તે ખુરાધને ખેડશે. ત્યારે ગેહિશ તપન અપને પુછે છે કે ગવની ગતીને કોણ ટેકવે છે, એમ જે કહે છે તેમાં એ અર્થ છે કે જે કોઈ અપનો ઉદયોગ કરશે તે ગવને ટેકવશે એટલે પરદુખભાંજનનો થશે એટલે પતમાનવાળો થશે. આમ ત્યારે આવો ઉંડો અર્થ આ લીટીઓમાં છે.

વરશત માન્સર નસ્કના નવમા ફકરામાં ગેહિશ ઉરવા ‘ગવ’ની ગતીએ બધાંને પુગાડવા માટે એક મદદગાર માંગે છે એટલે જરથુશ્ત્રને માંગે છે, જેવણુ ગવની ગતીને આગળ ચલાવશે, તેનો ભેદ કહ્યો છે, એટલે તેવણુની દીન દોરવણીથી બધું ફરશે-ફેરેતીએ પુગશે. આજ ભેદ હા ૨૯-૨ ની છેલ્લી બે લીટીમાં છે. ત્યાં કહે છે કે ઉશ્તાનો રાખનાર ‘ક્ષયન્તો’=અધીકાર નર ‘વાસ્ત્રા’=દીન-તરીકત-નીયમો આપીને અએશમને-ખુરાધને મારશે અને ખએત્વોદથી મેગવી આપશે. ત્યારે દએનની તરીકત-યસ્ન ગોરપંદને માટે ગવની ગતીને માટે છે; ખરફસ્ત્રોને ગવના સ્વાર્થ રહીત કરવા માટે છે, તેનો છેલ્લો નતીજો શું-કષ્ટ રીતનો છે તે બધાંની ઉંડી તાવીલ ત્યારે આ ૯ મા ફકરામાં છે, જે હા ૨૯-૨ ની છેલ્લી બે લીટીના ભેદને સમજાવી રહે છે.

પછી વરશત માન્સર નસ્કનો દસમો ફકરો લગાર ભેદી છે તેને પાને ૧૦-૧૧ મે વાંચવો. ત્યાં કહે છે કે જે કોઈ પોતાની ગવ-જીવને પાપોના આસેબથી ટુંકા કરે છે તેનો પુલ્લ ગેરાન થાય છે એટલે તેને પુલ્લ ઉપરથી પડીને ગેતીમાં જન્મવું પડે છે, અને ગેહિશ ઉરવા પછી તેને પોતાની પીઠ ઉપર દોરવી રહેશે. આ ભેદ હા ૨૯-૨ ની છેલ્લી ત્રીજી લીટીમાં છે, જ્યાં કહે છે કે ઉશ્તાનો રાખનાર જરથુશ્ત્ર અએશમને-ખુરાધને મારી હાવશે. એટલે જે કોઈ જરથોશ્તી દીન ઉપર રહેશે

તેનો બેડા પાર થશે માટે તો ગેઉશ જરથુસ્ત્રની વાર જોય છે. ત્યારે સાર આ છે કે જે કોઇ તેમ નહિ કરશે-ગવને હલાક કરશે-જીવને પાપથી બચાવ કરશે, તે જરથુસ્ત્રની દીન પ્રમાણેનો નથી માટે ગેઉશ તેને ફરીથી સમજાવીને દીન ઉપર લખ જશે. માટે ગેઉશને ત્યાં દસમા કરદામાં 'હુમકેહુપી'—એ—અમશાસ્પંદાન્'—અમશાસ્પંદનાં કેહપ' સાથે—અધીકાર સાથે મળેલું કેહપ' (જરવાને અકરનેની ગતી) રાખનાર એટલે મીનો સત્તાવાળી અને 'હુમકેહુપી'—ઇ—ખુરશેદ્'—ખુરશેદનાં કેહપ'ને મળેલી એટલે જગતમાં રવીની સાથે રહી જગતને ટેકવનારી અને 'હુચશમ'—દરેકની ઉપર મહેરબાનીની મહેરની નજરે જોનારી કહી છે, એટલે જે કોઇ અઓશમને નહિ મારશે માટે જોનો પુલ પાતળો થશે—તનાસકમાં જે કોઇ પડશે, તેને પછી ગેઉશ 'હુચશમ'થી દોરવશે, બીજીવાર ફ-તેહ મેલવી આપશે, જરથુસ્ત્રની દીન ઉપર ચલાવશે. ત્યારે હા ૨૯-૨ ની પહેલી લીટીમાં 'ગેઉશ તપન'જ=કુદરતને ધડનાર મહા શક્તિ છે તે અપને પુછે છે, એટલે અપની સાથે રહીને 'ગવોધ'—અંતર જગતની મરામત માટે 'રતુ'ને માંજે છે, એટલે જરથુસ્ત્રની સાથે મળીને કામ કરે છે એટલે દીનની મારફતે ગવોધને ટેકવે છે તેમ ટેકવી શકવાની તે ગેઉશની શક્તિ અને અધીકાર એટલે અપ અને જરથુસ્ત્રની સાથે રહી કામ કરવાની શક્તિ શું છે—કઇ રીતે છે, તે આ વરશત માન્સરના દસમા ફકરામાં બતાવી છે. જરથુસ્ત્ર જે 'ક્ષયન્તો' છે તેની 'વાસ્ત્રા'—રીતીઓ જે 'દાતા' જરથુસ્ત્રે આપી છે તેને જે કોઇ નહિ લેશે તે 'ઉશ્તા અહુરેમ'—ઉશ્તા રાખના તે જરથુસ્ત્રનો ફાયદો નહિ મેળવશે. એમ વરશત માન્સરની આ દસમા ફકરાની તાવીલ હા ૨૯-૨ ની ઉંડી વીગત જોણે છે.

પછી વરશત-માન્સરના ૧૧-૧૨-૧૩ ના ફકરામાં કહે છે કે અહુરમજ્દે ગેતીને ગવની પીઠ ઉપર રચી, હવસોનો દોર તેમાં આવે છે, જરથુસ્ત્ર ત્યાં ઉતરીને દીનથી માંધથી અષોધથી બધાંને મુક્તિ તરફ લખ જાય છે, તે બધુંજ મારી વિક્રમતમાં—છે તે બધાંમાં ભેદ છે. આ બધી વીગતો ગાથા હા ૨૯-૨ ના ફકરાઓને સમજાવે છે. કહે છે કે ગેઉશ ઉરવા અને ગેઉશ તપન એટલે કુદરતનું રવાન અને તેની બઓદ જેઓ સૃષ્ટી ઉભી કરે છે અને જરથુસ્ત્રની મદદથી સૃષ્ટીને આગળ ચલાવે છે કે જોને માટેજ તે હા ૨૯-૧ અને હા ૨૯-૨ના ફકરાઓ છે તે બધું મારેથીજ છે, તેથીજ ફરો-ફરેતી થશે એટલે અઓષમના ખુરાઇ ઉપર

ગયા વગર 'ઉશ્તા અહુરૈમ' = ઉશ્તાના સાહેબ જરથુશ્ત્રની મુરાદ જે મારી મરજીથી છે તે પુણ્ય થઈ શકે નહિ.

ગાથા હા રદ-ર માટે બગ નસ્કની તાવીલ:—

બગ નસ્ક વાંચો પાને ૧૩ થી ૩૨

બગ નસ્કનો પહેલો ફકરો કહે છે કે 'લા ચેહિવન્ત' = ગેરહાજરી એટલે ફરજ નહિ બાળવવી-ફરજમાં ચુકવું-એમ આજે ચાલી રહે છે. હયાં ગોસ્પંદ તરફની ફરજ કહી છે. ગોસ્પંદમાં સીરફ જાનવર-ગોસ્પંદ કહ્યા નથી, પણ 'ગવ'ની ગતી જે જીવજનન તરીકે છે અને જેની સાથે જોરાને-જાન નામે મનશની-ગવશની-કુનશની-વીર-હોશ-ખેરદ રહ્યાં છે તેઓ તરફની ફરજ વીધે હયાં ઇશા-રાઓ છે. કહે છે કે જે કોઈ ગોસ્પંદ ધરાવે તેઓએ તેઓને દરોસ્ત રાખવા એટલે જે કોઈ જીવતો રહીને અહુરમઝદની નેઆમત આપે તેણે જોરાને-જાનને ખીલવવા. જેઓ ઇચ્છા અને મરજીથી તે ગોસ્પંદોને વધારે (એટલે જે કોઈ જીવતી જીંદગીમાં ભોગવટો કરે) તેઓએ તેઓની સાથે સલુક રાખવી (એટલે ભોગવટાઓ રાહે રાસ્તીથી કરવા). 'ગેઉશ ઉરવા' કહે છે કે આવાઓ કમયાબ છે. આ ભેદી અર્થ હા રદ-રની પહેલી લીટીને માટે છે. પહેલી લીટીમાં કહે છે કે 'ગેઉશ તપને' અર્થ વહીશ્તને પુછ્યું કે તારી 'ગવોઈ' માટે-અંતર જગતને માટે કોણુ સરદાર છે? હયાં જડ ગેતીના જાનને, જડ ગેતીનાં અંતરને વધારનાર કોણુ છે એટલું જ નહિ લેતાં દરેકે દરેક ઇનસાનમાં જે નાનું જગત છે જે વિશાળ બહારના જગતનો નાનો નમુંનો છે, તે નાનાં દેખીતાં જગત (કહેતાં તન) ના જીવને અને જીવ સાથની શક્તિઓને દોરવનાર કોણુ છે એમ બહોળો અર્થ લેવા માટે દીનકર્દનો સાહેબ કહે છે. ત્યારે જરથુશ્ત્ર ગેતીમાં સીરફ ગેતીના જાનને વધારવા ઉતરે છે એમ નહિ, પણ ગેતીની રજેરજનો મુખી માનવ છે તે માનવના જીવજાનની દરોસ્તી માટે ઉતરે છે એમ કહ્યું છે. માનવ પોતાનો જાન જે ગવ છે, જે ગોસ્પંદ છે, જે પરદુખભંજની છે, જે દાદારની બક્ષેશ છે, દાદારે જેણીને બક્ષેશ તરીકે તેને આપી છે, જે ગવ જડતાને જીવડાવે છે, જે ગવ જડતાનો બાર ખુશીથી ખમે છે, જેણી તે જડતાને પોતાની વાસ્તામાં લઈને પોતાનાં જેવી ગવની પરદુખ-ભંજની કરવા માંગે છે તે જાનને મદદ કરે તો તે માનવ ગવોઈ રતુનો હમકાર થાય. એટલા માટે મનશની-ગવશની-કુનશની કરી વીર-હોશ-ખેરદ ઉભી કરવા સલાહ તેને અપાઈ છે. એ સલાહ પ્રમાણે જે માનવ ચાલે,

પોતાના જનની પરવરેશ કરે, માટે રતુ જરથુસ્ત્રે જે કંઈ ફરમાન આપ્યાં છે તેમ ચાલે, તો ગેઉશ ઉરવા અને જરથુસ્ત્રનાં કામમાં મદદ મળે. એમ ત્યારે 'ગવોઈ રતુશ'ના ઉંડા ભેદને હયાં વણવેલો છે. (વાંચો આ ફકરો પાને ૧૩-૧૪ મે).

પછી યજ્ઞ નરકના ખીજ ફકરામાં ગોસ્પંદને એટલે પોતાના જનને (તેમ ખીજના અને કુલ ગેતીના જનને-અંતર જગતને) કંઈ રીતે નેગાહમાં રાખવા તેની સમજ આપતાં કહે છે કે જે કોઈ યજ્ઞને લગતી ચીજોનું ચલાણુ જારી રાખે એટલે અપો જરથુસ્ત્ર જે 'ગવોઈ રતુ' છે એટલે ગવનો સરદાર છે તેના હોકમ મુજબ ચાલે-તરીકત ઉપર દીન ઉપર ચાલે, તે પોતાની ગવનો-ખીજઓની ગવનો-કુલ દુન્યાની ગવનો નેગાહખાન થાય છે. ત્યારે નરકનું આ લખાણુ આ ભેદખી હા રહ-ર ની પહેલી લીટીમાંના 'ગવોઈ રતુ'ને માટેજ છે. હયાં ત્યારે 'ગવ' શબ્દ સીરફ ગેતીને માટે નહિ પણ દરેક માનવના ગવ જીવ માટે કે દરેક ચીજમાંની ગવ જીવ માટે અને તે ચીજમાંના ગોસ્પંદ-પસુના ગવ-જીવજનને માટે વપરાયો છે. ત્યારે કહે છે કે તરીકતથી ચાલી મનશ્ની-ગવશ્ની-કુનશ્ની પ્રમાણે વર્તી વીર-હોશ-ખેરદ ઉભો કરવાથી 'ગેઉશ તપન' જે અપને પુછે છે તે મુરાદ બર આવશે. ગેઉશ તપન અપને પુછે છે કે તારી આપેલી 'ગવ'=અંતર જગત, જીવ જન, જે તે દાર તરફથી જડ જગતને-જગતની દરેક ચીજોને-દરેક ચીજના સરદાર માનવને આપી છે, જેથી તે અધા જીવતા છે, તેવા તે જીવજનને ટેકવનાર, વધારનાર, તેની મુરાદ પુગાડનાર 'રતુ' દાણુ છે-જેનો જવાબ કે તે રતુ જરથુસ્ત્રજ કે જેથીજ જગત તરશે-એટલે કુલ જગતને માટે સરદાર તરીકે જરથુસ્ત્ર છે એટલુંજ નહિ, પણ જગતમાંની રજેરજના જીવનની ઉપરખી જરથુસ્ત્રની નેગેહખાની છે, કે જેવણુથીજ આખરે ક્ષો-ગદ' થશે, અને એમ છે તેટલા માટેજ જરથુસ્ત્રે પોતાની વણુનાને તરીકતો એવી આપી છે કે તેના પાલનથી તેવણુનાં કામને મદદ મળે, કેમકે જેઓ તે તરીકતને પાળે છે તેઓ તરીકતના નતીજનો દસમો ભાગજ રાખી શકે છે, જ્યારે નવ ભાગ કુદરતને મળે છે, એટલે તરીકતનો પાળનાર જરથુસ્ત્રનાં બહોળાં મીશનને મદદ આપે છે, એટલે તરીકતનો પાલનાર 'ગવોઈ રતુશ'નો સાથી થઈને ક્ષો-કેરેતી નઝદીક લાવે છે, એમ જરથુસ્ત્રની આપેલી રસમો પ્રમાણે પોતાની ગવની પાસખાની કરનાર જગતની ગવનો મદદગાર થાય છે, જગત માટેનું જરથુસ્ત્રનું મીશન ફળીયુદ થઈ રહે છે, કે જેને માટેજ ગાથાનો આ ફકરો છે.

પછી દીન કદના બગ નસ્કના ત્રીજા ફકરામાં એજ હા ૨૯=૨ની પહેલી લીટીના 'ગવોઈ રતુશ' માટે વધુ શરેહ આપતાં તરીકતનો પાળનાર 'ગવોઈ રતુશ' ને મદદ કરવે શું ફાયદો પોતે હાંસલ કરે છે અને તેથી ખુદ 'ગવોઈ'ને શું ફાયદો થાય છે એટલે જરથુશ્ત્રનાં કામનો શું નતીજો આવે છે, હા ૨૯-૨ માં છેલ્લે કહે છે કે અએશમ હેઠો પડે છે તે કંઈ રીતે બની આવે છે તેનો ભેદ ખોલતાં કહે છે કે:—કે જે કોઈ ગોસ્પંદને એટલે પોતાની ગવને-તેના ટેકાવને-તેની ખીલવણીને 'ગોસ્પંદના રતુ' ની સરદારી હેઠળ મુકે છે એટલે જે કોઈ દીન પ્રમાણે તરીકત પ્રમાણે ચાલે છે તે પોતે ખુદ 'ગોસ્પંદ રતુ' જેવો થઈ જાય છે, એટલે કુદરતના ભેદને પુગતો રહે છે. પછી 'ગોસ્પંદ રતુ'નો અર્થ સમજાવે છે, તે દરેક ચીજને કંઈ રીતે તે ચીજના ખોદા મારફતે તેરવે છે તે બધું બતાવે છે, જેને માટે વાંચો પાના બગ નસ્ક ત્રીજો ફકરો પાના ૧૪ થી ૧૭. ત્યારે આ ફકરો 'ગવોઈ રતુશ'નો ઉંડો ભેદ તેમ એજ હા ૨૯-૨ ની છેલ્લી લીટી કે 'અએશમ'ને તે 'ગવોઈ રતુશ' મારફતે તે બધાનો ઉંડો ભેદ ખોલે છે. દરેકે દરેક માનવના ગવ જનની પાસબાની તરીકતને જોરે દરેક માનવ કરે-સત્ય પાળીને કરે, તો જોરાને-જન ખીલે, જેથી અએશમ હારતો થાય, જેથી તે માણસ 'ગવોઈ રતુ' થઈને અષો જરથુશ્ત્રનો નાયબ થઈ રહે અને 'ગેઉશ તપન'ની પ્રસંશા મેળવી રહે અને અષ વહીશ્તનો હમકાર થઈ રહે આવો ઉંડો અર્થ તેમાં છે. પછી ચોથા ફકરા માં ઉપલા ત્રીજા ફકરા જેવોજ ભેદ છે, પણ ત્યાં વધુ બાબત એ છે કે તરીકતનો પાલનાર યજ્ઞતોને ખુશહાલ કરે છે, કેમકે 'ગવોઈ રતુશ' જે જરથુશ્ત્ર છે તે જરથુશ્ત્રને રતુ તરીકે નેમીને મદદ કરનાર દાદારની તરફથીજ યજ્ઞતો થઈ રહ્યા છે. માટે અષો જરથુશ્ત્રને મદદ કરનાર જેમ યજ્ઞતો છે તેમ યજ્ઞતોની ધારણા ફળીખુદ કરવામાં માનવનો હાથ હોવે માનવખી ઠડે છે એટલે અષો જરથુશ્ત્રને જેઓ તરીકત પાળીને મદદ કરે છે તેઓ યજ્ઞતોની દાદારની ખુશાલી ઉભી કરે છે.

આ ભેદખી ત્યારે હા ૨૯-૨ ના આખા ફકરા સમજાવે છે. 'ગવોઈ રતુશ' દાદારેજ નેમ્યો અને તેવું કામ બજાવવાની રીત તેની દીની તરીકતો દાદારથીજ છે. દાદારનાંજ ફરમાનને બજા લાવનાર ગેઉશ છે અને તેનો મદદ કરનાર રતુ જરથુશ્ત્ર છે, જેવણુ દીન ચલાવી ને લોકો મારફતે ખુરાષને તોડીને ગવતું કામ આસાન કરે છે. માટે તરીકતનું પાલન દાદારની ખુશાળી છે, આમ આ આખો ફકરો ભેદ ખોલે છે. હવે બગ નસ્કનો પાંચમો ફકરો સાધારણ

રીતે ધણી વીચીત્ર લાગે છે. પણ તેમાં મચ્છની પડેલો છે. તે ફકરાને વાંચો પાને ૧૮ મે. ગોશ્ન છોડવાની ખીના ત્યાં છે, ફરજંદની પ્રાપ્તિ વખતે પોતાની મોહરદાર તરફના કેવા ઉંચા વીચાર રાખવા અને પારકી ઓરતોને મા બહેન તરીકે પોતાનાં મનમાં રાખવી એમ વીચારની ગતીને હર હમેશ ઉમદા રાખવે તેની પુસ્તમાંથી શેર કરતાં સવાયા ફરજંદો જન્મે છે એટલે ગવની ગતી-શકિત જે તેનામાં છે તે વધે છે. આ ભેદ હા ૨૯-૨ ની છેલ્લી લીટીમાં છે. ત્યાં કહે છે કે ગવોઈ રતુશ વાસ્ત્રા=કાનુનો મુજબની દીની તરીકતો આપશે કે જેથી ગેતી પાર પડશે. તે 'ઉશ્તા અહુર' અપો જરથુસ્ત્ર આવી રીતે અએશમ એટલે ખરાબ વીચારમાંથી ઉભરાતી ભુરી દેવીક ગતીને તોડી પાડશે. દુન્યાના ભોગવટાઓ જે રાદી રીતે કરે તો તેમાંથી અએશમ જન્મેજ નહિ. દુન્યાના ભોગવટાઓમાંનો નર-નારીની કદ ખોદાઇનો ભોગવટો હયાં લઇને તેના રાદી રીતના ભોગવટાથી બહાં ફરજંદો, તરીકતવાલાં દીન ઉપર ઉસ્તવાર ફરજંદો જન્મીને જરથુસ્ત્રી દીન પ્રમાણે ચાલીને 'અએશમ' ઉભો થવા દેશેજ નહિ-એમ અએશમ હણાંશે તે બતાવેલું છે. ત્યારે જરથુસ્ત્ર જેવણ 'ઉશ્તા અહુર' છે, અમર ગતીની શાંતીવાળા છે તેવણ જે 'વાસ્ત્રા'=દીની કાયદા બતાવેલા છે તેમાંથી અએશમ નહિજ ઉભો થશે અને આગળના વખતનો હશે તે તુટશેજ. તે બધા 'વાસ્ત્રા'=દીની કાયદામાંનો એકજ કદ-ખોદાઇ ના ભોગવટા માટેના કાયદાનો ઇશારો કરીને તેમાંથી અએશમનો નાશ કેમ થઇ શકે તે બતાવેલું છે. આમ આ ફકરો અએશમને મારી હઠાવવાના કાયદાઓમાંનો કંઇક ચીતાર રજુ કરે છે. એવીજ રીતે બગ નસ્કનો પછીનો છઠ્ઠો ફકરોખી કોઇ ઉપર ઉપરના જેનારને વીચીત્ર લાગે, પણ તેમાંખી જરથુસ્ત્રે જે 'વાસ્ત્રા'=દીની કાનુનો બતાવેલા છે તેમાંનો એક ખીજો અગત્યનો કાનુન ખએત્વોદથીને લગતો બતાવે છે કે જેથી અએશમ ઉભો થઇ શકેજ નહિ. એમ જરથુસ્ત્રે અએશમને મારી હઠાવ્યો છે તે બતાવે છે. આ ફકરાને માટે વાંચો પાને ૧૯ થી ૨૨. ત્યાં કહે છે કે ગવ પુખ્ત થાય નહિ ત્યાં લગી તેને કાપવી નહિ અને તે ગવની વસ્તીને વધારવી. હયાં ગવ એટલે જીવન્નન અને મનસ્તી-ગવસ્તી-કુનસ્તી-વીર-હોશ-ખેરદ-ને ખીલવવા અને પાપો કરી તે જીવન્નનને ખરબાદ કરવા નહિ-મૃત્યુને હાથે કરીને નઝદીક ખોલાવવું નહિ અને લાંબુ જીવીને પોતાના અંશોને 'વાસ્ત્રા'ની તરીકતથી પોતામાં ઉમેરવા, કે જેથી ખએત્વોદથી ઉભી થાય અને સત્યસંગ બ્યાપે અને અએશમ તુટે. એવી રીતે ગવને વધારવાને માટે કહે છે. ત્યારે બગ નસ્કનો આ પાંચમો ફકરો ગાથા હા ૨૯-૨

ની છેલ્લી લીટી કે અએશમને જરથુસ્ત્ર મારી હઠાવે છે તેનો ચીતાર આપે છે. અએશમને મારી હઠાવવાના કાયદા રીતીમાંની એક ખીજી રીતી કાયદાનો ભેદ ખોલે છે. કષ્ટ રીતે જનને પુખ્ત કરી જોરાને-જનને ખીલવી તે મારફતે પોતાના અંશોને તેરવી તેઓનો ‘પસે-રતુ હૃયુપત’ થઈ તે બધાંને પોતામાં મેલવી દેવા-એમ અએશમને તોડવો તેનો ભેદ બતાવેલો છે.

વળી બગ નસ્કનો સાતમો ફકરોખી ભેદી છે. એ ફકરામાં ‘હુઅધતાન’ શબ્દ છે, જે ‘હાતાંમચા’ અને ‘અંધહુપાંમચા’ નાં મુક્ત રવાનો જેઓ દાદારનો પેવંદ રાખી ગેતીને જરથુસ્ત્રની દાદાર તરફની વસીઅત પ્રમાણે નેકી તરફ લઈ જઈ રહે છે, અને એમ તેઓ ગેતીમાંથી ધમી અને અએશમને તોડીને ક્રશો કેરેતી લાવ્યા કરે છે, તેઓના ભેદ બતાવે છે. આવા ‘હુઅધતાન’ અશો જરથુસ્ત્ર દીનની તરીકત યસ્નથી ઉભા થતા જઈને અએશમ દેવને મારી હઠાવીને જરથુસ્ત્રનું કામ બગાડાવે છે તે બતાવે છે. (વાંચો પાને ૨૧-૨૨ ઉપર ‘ત્યારે આમ છેકે’વાળો ફકરો). હુઅધતાન એટલે હસ્તીના ભેદે પુગેલાઓ અએશમને તોડવાનાં જરથુસ્ત્રનાં કામને મદદ કરે છે, અને નવી ભલી ગતીના મીથાને દુન્યામાં ઉભા કરે છે અને પાંચરે છે, એવો તાત્પર્ય જે બગ નસ્કના આ સાતમાં ફકરામાં છે તે ગાથા હા ૨૯-૨ ની છેલ્લી લીટી કે અએશમને જરથુસ્ત્ર મારશે તેની ઉંડી તાવીલ રજુ કરે છે.

હવે બગ નસ્કનો આઠમો ફકરોખી ધણોજ વીચીત્ર જેવો લાગે છે, પણ તેમાંખી ઉંડી સમજ સમાયલી છે. આ ફકરા માટે વાંચો પાને ૨૨-૨૪. કયો ધનસાન સેતાયસ્નથી નેકી તરફ પુગી શકે ? જ્યાં લગી તેમાં મીનોષ શક્તિ ઉગે નહિ ત્યાં લગી તે નેકીનો કરનાર થાય નહિ. આવી શક્તિ પોતામાં પેદા કરવા તેણે પોતાની જાતને પોતાના સર્વસ્વને હેરબુદોને આપવા એટલે હેરબુદોના કહ્યાસર ચાલવું -કદી હેરબુદો તેની તરફ સખ્ત થાય તોખી તેણે હેરબુદોનીજ આજુ રાખવી, તેઓની દોરવણી અને મદદથી તેનામાં શક્તિ ઉભી થશે એટલે તે પોતાના હવસોને કાબુમાં લાવીને મનને મજબુત કરીને નેકીનો કરનાર થશે-પરદુખભંજનનો થશે. એમ પછી ખુદ પોતે પોતાની મનસ્વી-ગવશની-કુનશ્વીનો સાહેબ, વીર-હોશ-ખેરદવાળો થશે. આ બધી ગતીઓ જન-ગવની કહેવાય છે માટે તે બધી ગતીઓના સાહેબ થઈ તે ગવનો-જનનોખી સાહેબ થશે એટલે ‘ગવોષ રતુશ’ થશે. પોતાની નાની દુન્યા અને પોતાને લગતા અંશો અને પોતાના ખુએતુ=સર્ગાઓનો રતુ

-પસેરતુ થશે. બગ નરકના આ આઠમા ફકરાનો આ બધો ઉંડો અર્થ હા ૨૯-૨ ની પહેલી બે લીટીમાં સમાયેલો છે. ત્યાં કહે છે કે 'ગેઉશ તપને' અપને પુછ્યું કે ગવને માટે જગતના દમને ચલાવવા દરોસ્તી રાખનાર તેમ જગત માંહેલી દરેક વસ્તીના દમ જીવજનને ચલાવનાર-દરોસ્ત રાખનાર સરદાર કેવો હોય ? (હયાં જવાબ છે કે જરથુસ્ત્ર તે રતુ છે જે ગેતીની તેમ રજેરજના દમની દરોસ્તી કરી શકે -તે બધું કંઈ રીતે તેવણુ કરશે માટે કહે છે કે :—) તે જરથુસ્ત્ર 'ક્ષયન્તો' = ક્ષત્રનો એટલે અહુરમજ્દ તરફથી મળેલા અધીકારનો રાખનાર હોવે અને ખુદ પોતે 'ગઝ્મોદાઝ્મો' = ગવની શક્તિનો ધરાવનાર અને ખીજને આપનાર હોવે 'ચ્ચક્ષો' = પોતાનાં કામમાં ચાલાક હોવે, 'વાસ્ત્રો' = દીની -દીની કાયદા કાનુનો કરી આપી હમેશગી તરફ અમગી તરફ દોરવશે એટલે ગેતીની ક્ષો-કેરેતી કરશે અને ઇનસાનને ખુદને તેની ગવનો = જીવજનનો અને તે જીવજનની શક્તિઓ જોરાને-જનનો સરદાર કરશે. આમ 'ગવોધ રતુશ' ની ગતીએ પુગવાના 'વાસ્ત્રો' કેવા હોય તેનો એક નાનો ચિતાર ઉપલા દીનકર્દના આઠમાં ફકરામાં બતાવેલો છે. ત્યાં જે કહે છે તે બધું ત્યારે હા ૨૯-૨ ના ફકરાની પહેલી બે લીટીની મુરાદ માટેનું છે તે દેખાઈ આવશે.

હવે પછીનો બગ નરકનો નવમો ફકરો ઉપરના આઠમાં ફકરાની મુરાદ બર લાવવા માટેની શર્ત બતાવે છે. આ ફકરો વાંચો પાને ૨૪-૨૫ મે. ત્યાં કહે છે કે કાઠખી મુરાદ પુગવા માટે દરેક જે કંઈ કરવું હોય તેમાં ઉસ્તવારી બતાવવી. દીનની વસીઅત મુજબની તરીકે પાલવામાં ઉસ્તવારી બતાવવે મ્યઝ્દ = ભલો બદલો મળે છે જેથી ઉપરના આઠમા ફકરાની 'ગવોધ રતુશ' ની મુરાદ બર આવે છે. આમ ત્યારે આ ફકરો ખી હા ૨૯-૨ ની પહેલી બે લીટીનો ભેદ ખોલે છે. ત્યાં 'વાસ્ત્રો' = નીચમો તરીકેનો જે કહ્યા છે તેઓનાં પાલન માટેની ઉસ્તવારી બતાવવે તે મુરાદની હાંસેલીઅત થઈ શકે છે, ગવના સરદાર = જોરાને-જનના સાહેબ થઈ શકાય છે અને અએશમને મારી હઠાવાય છે અને 'ગેઉશ તપને'નું કામ પુર્ણ કરી શકાય છે. ત્યારે આ બધા ફકરાઓમાં માનવ કંઈ રીતે ગવોધ રતુના ભેદના જરથુસ્ત્રથી વધશે તે જણાવેલું છે. આવી મુરાદ આ હા ૨૯-૨ ના ફકરાના અર્થોર્થાંત્રી એક છે.

બગ નરકના પછીના દસમા ફકરામાં મોહું-ઝખાન અને અવઝાર = આલાતો ઝખાનને પવિત્ર રાખવાની સામગ્રી રાખીને બહમનનાં રહેઠાણુ ૩૫ થવાની સલાહ છે. આની સમજ માટે વાંચો પાને ૨૫-૨૬ મે.

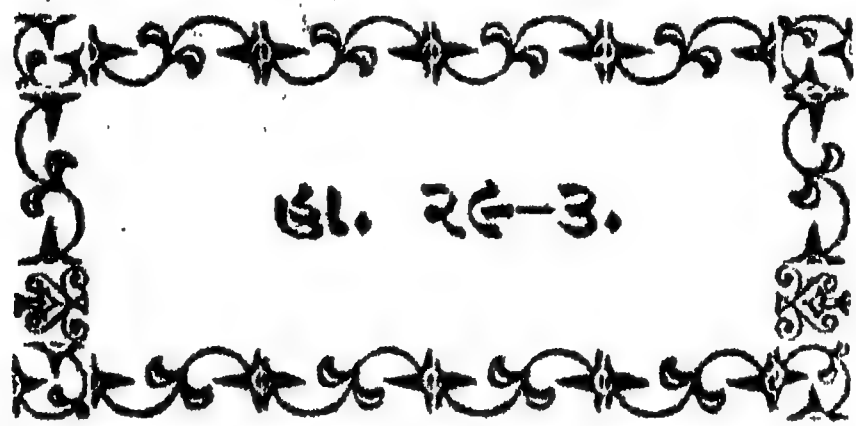
આ ફકરાંની ઉપરના ફકરામાં કહેલા 'ગવોઈ રતુ'ના જેવો અર્થ રજુ કરે છે. હા ૨૯-૨ ની બીજી લીટીમાં ગેઉશ તપનને ગવને અથવા માટે જોઈતા સરદાર મુખી અને તેવણના કર્તવ્યની હકીકત છે એટલે જરૂરની હકીકત છે. તેમાં 'ગઓદાઓ' શબ્દ છે, ગવની ગતી-જીવની ગતી-પરદુખભંજનની ગતી આપનાર એટલે અમર ગતી રાખનાર અને આપનાર શબ્દ છે, જે તે સરદારને તેમ તે સરદારની વસીઅત પ્રમાણે જે કાંઈ ચાહે તેને જોઈને તે શબ્દ લાગુ પડે છે એમ આ દશમા ફકરામાં કહે છે. તે સરદાર ખુદમાં બહુમની ગતી હતી માટે તે 'ગઓદાઓ' હતા, અને તેવણ જે કંઈ દીન અને ધર્મ ફરજ આપશે-આપી ગયા, તે બધાં શીક્ષણોખી ગઓદાઓજ છે, એટલે અમર ગતી તરફ લઈ જનારાજ છે, માટે જે કાંઈ તેવણે આપેલી દીન અને તે દીનના આપેલા 'વાસ્ત્રા'ને અમલમાં મુકશે તેખી તેવા 'ગઓદાઓ' એટલે ગવને રાખનાર-આપનાર એટલે બહુમનને રાખનારો થશે. એમ બગ નસ્કનો આ દસમો ફકરો તે હા ૨૯-૨ ની બીજી લીટીનો બેદ શીખવી રહે છે. ત્યારે બગ નસ્ક શીખવે છે કે ગાથા હા ૨૯-૨ માં કહેલા અષ્ટ વહિસ્ત જે કાંઈ સરદારને મોકલશે તે એવો છે કે તેનાં શીક્ષણોથી આ 'ગવોઈ' = જડ ગેતીનો જીવજન અને શક્તિની મરામત પામશે-તેમ તે જડ ગેતીનાં થવાનું-તે માંહેલી વસ્તીનાં થવાનું સાર્થક થશે, એટલે જડ ગેતીમાંની વસ્તીમાંનાં મુળ માનવનું સાર્થક થઈને તે માનવથી જગત આબાદ થશે -એટલે હા ૨૯-૧ અને હા ૨૯-૨ ના ફકરાઓમાં સીરફ ગેતીના દમને-ઉસ્તાનને-જીવનેજ એકલાનેજ સમારવાની, અને તેટલા માટે તેના સરદાર થવાનીજ હકીકત નથી, પણ તે ઉપરાંત ગેતીમાંની રજેરજ કે જેમાં તેજ જીવજન-ઉસ્તાન છે-તેજ ગવ છે, તે બધાંના સરદાર થવાની હકીકત છે, અને તે રજેરજ પોતેખી તે સરદારની માફક ગવનો રતુ, પોતાના જીવજન અને તેની શક્તિઓનો રતુ થઈ શકશે, એવો ઉંડો બેદ હા ૨૯-૨ માં છે એમ બગ નસ્ક શીખવી રહે છે.

બગ નસ્કના હવે પછીના ૧૧ થી ૧૬ ફકરાઓમાં દએનના નીચમેના આકારો વર્ણવેલા છે. હા ૨૯-૨ માંની બીજી લીટીમાં કહે છે કે તે સરદાર 'વાસ્ત્રા' = ફરમાનો કાયદાઓ આપશે જે 'હુદા' = હમેશા લગીના રહેશે. આવા હમેશગીએ પુગાડશે તેવાં બધાં ફરમાનોમાંનાં કેટલાકોને આ ૧૧ થી ૧૬ ફકરાઓમાં બતાવીને હા ૨૯-૨ ની બીજી વચલી લીટીનું ઉંડાણ બતાવી રહે છે. તે ફરમાનો જેઓ ૧૧ થી ૧૬ ફકરામાં છે તેઓની આવી કંઈક વીગત છે કે:-યઝતોની ચીજો-આલાતો મારફતે દાદારને પુગવાની હીકમત જે

આપેલી છે તેનો પ્રચાર કરાવવે 'ગવોઈ રતુશ' થવાય છે, 'ગવોઈ રતુશ'ના બેંદ પુગાય છે. વળી આગળ કહે છે કે દુએનની બીજી એવી બધી નેકીઓ જે કોઈ શીખવે છે—જહેર કરે છે તેનો બદલો મોટો છે, કેમકે તેથીજો 'ગવોઈ રતુશ' થવાની—'ગવોઈ રતુશ'ની ગતીએ પુગવાની સવળતા થઈ શકે છે. જે કોઈ અપવનો—દીન દસ્તુરો—નેકાનો જેઓ દીન પ્રમાણે ચાલીને મેલિશ ઉરવાનને મદદ કરી રહ્યા છે તેઓની રતુતી કરે—તેઓને તેઓનાં કામમાં મદદ કરે—તેઓની સલાહ પ્રમાણે ચાલી બીજાને ચાલવાની સવળતા આપે તેઓનો બદલો ભારી છે. જે કોઈ દીની સંસ્થાનું કામ ફતેહમંદ રીતે ચલાવવા માટે પોતાનો ફાળો આપે તેનો બદલો ભારી છે. જે કોઈ અમલદાર શાહોની આગળ કોઈ નેક મદદ અપવનની પ્રસંશા કરીને તે અપવનને નેકીનાં કામ કરવાની સવળતા આપે તેનો બદલો ભારી છે. જે કોઈ મોટા રામશાહો—ધર્મરાજાઓની નોકરીમાં પોતાને અર્પણ કરે છે તેઓ ખુદને દાદારને અર્પણ કરે છે, જેથી ખચેત્વોદથીનો સામાન તૈયાર થઈ રહે છે. ઝઝંદાઈતી એટલે પોતાને અર્પણ કરવું અને ઉતયુધતી એટલે મોટા શાહોને—ઉસ્તાદને—પોતાના વડીલોને—છેલ્લે દીનને—રતુ જરથુશ્તરને—અહુરમજ્દને એવા રાદ સીલસીલાને પોતાના સાહેબો ગણી તેઓના હોકમના તાબેદાર બિલા રહેવું તે—આવી ઉતયુધતી અને ઝઝંદાઈતીની બેઉની ઉત્તમ ગતીઓ જે અહુપરસ્તી તરફ લઈ જાય છે, તે બધાંથી ખચેત્વોદથીએ પુગાય છે—એવાં સિધ્ધાંતોને આ બગ નસ્કના ૧૨ થી ૧૬ ફકરામાં શીખવેલા છે જેઓને તે બગ નસ્કનાં લખાણમાંથી પાને ૨૯ થી ૩૨ મે વાંચવા. આ બધું ત્યારે હા ૨૯-૨ ની બીજી લીટીની ઉંડી સમજ માટે છે, કેમકે આ લીટીમાં રતુ જે આવવાના છે, જેવણું 'વાસ્ત્રા'—નીયમો—દીનની તરીકતો—સમજણો—શીક્ષણો આપશે, જે બધું 'ગવોઈ રતુશ'—જીવની ગતીને અમર કરશે, તે બધાંનો સબક છે. 'વાસ્ત્રા'—દીની તરીકતોનો કંઈક ખજારો આ બધા ફકરાઓમાં છે.

એમ ત્યારે દીનકર્દના સાહેબે ગાથાની જે સમજ આપી છે તે ઉપરથી ગાથા કેટલા ગુહ્ય છે તેની સમજ પડશે. ઉપર ઉપરના લુખખા વ્યાકરણી તરજુમાઓ ઉપરથી આજે અજ્ઞાન બકબકારો છેલ્લી અરધી સદી લગીમાં થઈ રહ્યો છે કે ગાથામાં ફલાણું નથી—ફલાણું નથી તે બધું બોલણું હયાં કેટલું મીઠ્યા અને બીન જોખમદારીવાળું છે, એટલુંજ નહીં પણ મીનાઈમાં કેટલું

અધું જોખમવાળું જોખમદારીવાળું છે અને કહોની કે ગુનાહભરેલું છે—ખુદનુમાધનું તુંદીવાળું—ખુદ પરસ્તીનું છે, તેની કંઈક સમજ આવશે. જમાનાઓથી ચાલી આવતાં શીક્ષણો ઉપરથી લખાયેલી પહેલવી સમજને જરથોશ્ટી દીનથી ઉલટી જુદી કહેવાની આજના અભ્યાસીઓની શેખી સીરફ અજ્ઞાનતાની અંધ ગતીજ છે, એમ કહેવું તદ્દનજ ખરું છે. આજના જોખમર કહેવાતા જ્ઞાનીઓ પહેલવી સાહિત્ય તરફ જે તીરસ્કાર દેખાડે છે તે તીરસ્કાર તેઓ ખુદ પોતા તરફ અને પોતાના વડીલો કે જેઓની નામનાથી આજે તેઓ માનવ તરીકે ગણાય છે—હેવાન તરીકે નથી ગણાતા—તે વડીલો તરફ છે, માટે ખુદ પોતાની જુન્યાદ અને ઓકાદ તરફ છે, તે તેઓએ ખુબ જાણવું ઘટે છે.

હા. ૨૬-૩.

અહ્યાધ^{૫૨} અપા^{૫૩} નોધત^{૫૪} સરજન^{૫૫} અદ્વએષો^{૫૬} ગવોધ^{૫૭}
પધતિ-મ્રવત;^{૫૮}

અવએષાંમ^{૫૯} નોધત^{૬૦} વીદુયે,^{૬૧} યા^{૬૨} પવધતે^{૬૩} આદ્રંગ^{૬૪}
અરેવાઓંધહો;^{૬૫}

હાતાંમ^{૬૬} હવો^{૬૭} અઓંજિશ્તો,^{૬૮} યહ્યાધ^{૬૯} જવેંગ^{૭૦} જિમા^{૭૧}
કરેદુષા.^{૭૨}

તેને^{૫૨} (ગેહિશ તપનને) ॥ અપ વહિશ્તે અષોધને જોરે^{૫૩} ॥ પ્રતી ઉત્તર આર્યો^{૫૪} (કે) ॥ અંતર જગતને^{૫૫} (જગતના જીવજનનને—જગતનાં મુળ પરદુખભંજની તત્વને) ॥ દુખ-દરદ-એજળ્ય રહિતનો—ખુરાધના ભારથી નહિ પીડાતો કરવા^{૫૬} (દેવેશ વગરનો) ॥ એક સરદાર તે એજળ્યથી તે અંતર જગતને ખલાસી આપવાની અધીકારવાળો^{૫૭} ॥ (જરથુશ્ત્ર વગરનો બીજો કાંઈ બી હસ્તી ધરાવતો) ॥ નથી^{૫૮} ॥ તેઓમાંનો^{૫૯} (એટલે પઓધર્યો—તકએષ પાદશાહ પહેલવાનોમાંનો કાંઈ બી તેવો હોય—તેવા અધીકારથી સજ થયો હોય એમ) ॥ હું જાણુતો^{૬૦} ॥ નથી^{૬૧} (મારી જાણમાં નથી), ॥ કે જેથી^{૬૨} (જેના અધીકારથી—જેની સરદારીની

આણથી-દસ્તુરીથી) ॥ આખરુદારને એટલે પોતાની અધીમાં સચ્ચાઈનો આખ રાખીને તે આખને ટેકવવા મથન કરનારને^{૬૪} (અને) ॥ સચ્ચાઈને પોતાની ઝખાન ઉપર રાખીને ટેકવનારાઓને^{૬૫} ॥ તે (એટલે તેઓનો ઉસ્તાદ રતુ) વૃક્ષીમાં આગળ વધારી શકે^{૬૬} (એટલે તે આખરુદારની આખરુની અને તેની અધીની શુદ્ધતા રખાવી શકે કે પેલા સચ્ચાઈવાળાની ઝખાનની સાચી ગતીને ટેકવી શકે-તેનાં આંઠમાં ચપ્પની ખાકને દાખી રાખવાની તોશીક આપી શકે), ॥ (કેમકે) ॥ હસ્તીએ પુગેલા-હસ્તી લગીનો અધીકાર રાખનાર એટલે યજ્ઞતો જેવો અધીકાર રાખનાર જીવતા નરોમાંનો^{૬૭} ॥ કાંઈખી ખુદ પોતે^{૬૮} ॥ અઓજની કુદરતવાળો એટલે કુદરતના જેવા અધીકારવાળો બળીસ્ત-બધાંને પુગી વળનાર^{૬૯} (એવો કાંઈ હોય કે), ॥ જેને માટે^{૭૦} ॥ ઉભા કીધેલા-ઉભા થયેલા-કરી આપેલા^{૭૧} ॥ મુરાદી મીથાને, ચાહેલી મુરાદોને^{૭૨} (તેની આણ હેઠળ થયેલા આલાતો જેઓ રવાનની દરોસ્તી કરવાની મુરાદો રાખે છે તેવા આલાતોને) ॥ હમે પુગી શક્યે^{૭૩} (તે આલાતોમાં વસી તે મુરાદ બર લાવ્યે, એવા કાંઈને આજના 'હાતાંમ'વાળા પઓષર્યો-તકએષોમાં રહેલો હમે જોતા નથી; એવે ભેદે પુગેલો નર હાલમાંના હૈયાત નરો પઓષર્યો-તકએષોમાં કાંઈ નથી).

‘મીદસ’માં આપેલી પહેલવીની સમજ :-

પહેલી લીટી માટે કહે છે કે :

વલમન મૂન ઝક ધ ગોસ્પેન્દાનો તનો સરદારીણ લા પવન અબેશીદારીણ (મમનશ પવન બેશીદારીણ) અપ વહિસ્તો પાસુખ્વો ગૂફત (અધવશ પાદક્રાસ વાહુનંદ) = તે કે જેની ગોસ્પેન્દોના તન ઉપર સત્તા-દેખરેખ (હોય) તે દુખ-દરદ-અશાંતી વગરનો નથી (તે દુખથી ભરેલો છે) એમ અપ વહિસ્તે જવાબ આપતા કહ્યું (એટલે તેઓ પાદક્રાહ શીક્ષા ઉભી કરશે). પહેલવીની આ સમજને ગાથાના આ ફકરાના શબ્દોની સાથે સરખાવીને વીસ્તારીને જોઈએ. ગાથાના આ ફકરાની પહેલી લીટીમાં કહે છે કે ‘ગવોધ’ માટે એટલે ગવની સૃષ્ટી માટે-અંતર જગત માટે-જડ ગેતીના જીવજનની દરોસ્તી માટે ‘સરેજી’ નથી એટલે અધીકાર સાથનો સરદાર નથી, કે જે તે ‘ગવ’ને દરોસ્તી આપે, એટલે ‘ગવ’નો ઉદ્ધાર કરનાર કાંઈ આજે નથી કે જે તે ‘ગવ’ને દરોસ્ત રાખે, “ગવ”ને કંઈખી આજાખથી બચાવે. એજ ખ્યાલ ‘મીદસ’ની ચોપડીમાં આપેલા પહેલવી તરજુમાં છે. ત્યાં કહે છે કે

‘અપ વહિરતો પામુખો ગોખર’=અપ વહીરતે તેને જવાબ આપતાં કહ્યું કે ‘વલમન મૂન જક ધ ગોરપંદાન તનુ સરદારીહ’=જે કાંઈ ગોરપંદ એટલે ગવની પેદાયશનો સરદાર-હકુમતનો રાખનાર (આજે મળ્યો હોય તે કંઈ ખરેખરનો સરદાર-ઉદ્ધાર કરનાર નથી, કેમકે) ‘લા પવન અખીશીદારીહ’=તે તખ્તેશ-દેવેશ-ખામીઓ વગરનો નથી (એટલે ખામીવાળો છે, માટે કંઈ અને કંઈ જુલ કરે તેવો છે, માટે ઉદ્ધાર કરવાના અધીકાર વગરનો છે), કેમકે પછી કાઉંસર્મા લખે છે કે ‘મમનશ પવન ખેશીદારીહ’=તે એમ દેવેશ સાથનો-દેવેશથી ભરેલો-ફરામોશીની અજાંતીથી ભરેલો માટે અધીકાર વગરનો છે, માટે ‘અધધશ પાદ્કાશ વાહુનાધ’=તેની ઉપર પાદેફરાહ=એક જાતની શીક્ષા જવાબદારી ઉભેલી છે-આવી પડેલી છે. એમ ત્યારે હયાંખી એમજ કહે છે ‘ગવોધ’ કે જેને ત્યાં ‘ગોરપંદાન તનુ’ કહ્યું છે એટલે ગવની ગતીનું તન એટલે ગવની અંતર જગત કહી છે તેને દોરવનાર અધીકારી એટલે ઉદ્ધાર કરનાર કાંઈજ નથી (ત્યાં અખ્યાહાર છે કે જ્યારે જરથુસ્ત્ર આવશે ત્યારે તે ‘સરેજ’ થશે-ઉદ્ધાર કરવાની ક્ષમ્યાવાલો થશે). ત્યારે ‘સરેજ’નો અર્થ અધીકારી-મુખી-જે ઉદ્ધાર કરે તે, જેમાં દેવેશ-કસર-ફરામોશી હોય નહિ તે, એવો અર્થ જે પહેલવી સાહેબો કરે છે તે વિષે આગળ વધુ નોંધ નીચે આપી છે. ત્યારે હયાં ‘ગેઉશ ઉરવા’ અને તેની બઓદીક ગતી નામે ‘ગેઉશ તપન’ એટલે કુદરતની શક્તિઓ જરથુસ્ત્રની આવવાની વાર જોય છે. અપ વહીસ્તે પોતાની અંદરની અપ એટલે રયની આગાહીથી કહ્યું તે તે ગેઉશોએ માન્યું, કેમકે ગેઉશોમાંખી તેજ અપ માટે તેવી આગાહીને માત્ર આપવાની ખેરદજ છે. આ અપના આવા પ્રભાવને લીધેજ આગળા ખીજ ફકરામાં અહુરમજદે અપ વહિસ્તનેજ જવાબ આપવા ફરમાવ્યું હતું.

ત્યારે ગાથાના આ ફકરામાં અપને પહેલી વીજકિતને બદલે ત્રીજી વીજકિત આપી છે તેમાં ‘અપ’ની શક્તિથી થતાં જ્ઞાનનો મર્મ દેખાડેલો છે. માટે તે ત્રીજી વીજકિત ખાસ આપી છે. ત્યારે ‘અત્થિષો’ શબ્દ ‘સરેજ’=સરદારને તેમ તે સરદાર ગવોધને પુણી કરશે માટે ગવોધને બેઠેને લાગે છે. ત્યારે ‘સરેજ’ માટે પહેલવી સમજમાં ‘સરદારીહ’=અધીકારી-સત્તા રહાઈ આપનાર શબ્દ આપેલો છે.

‘ગવોધ’ને માટે પહેલવી સમજમાં ‘ગોરપંદાન તનુ’ શબ્દ આપેલો છે એટલે ગોરપંદની ગવની પેદાએજને ‘આન’=જગતું, ‘તનુ’ એટલે સુક્ષ્મ-સ્થુળ અમલો એટલે-સ્થુળ સુક્ષ્મ જગત. ‘અદ્વએષો’ને

માટે પહેલવી સમજમાં ‘અખીશીદારીહુ’=દુખ અશાંતી વગરનો એવો અર્થ આપેલો છે, જે ‘ગોસ્પંદાનો તનુ’ની સરદારીને લગાડેલો છે, એટલે સરેજા અને ગવોષ બેઠિને લાગુ પાડેલો છે.

બીજી લીટી માટે કહે છે કે :

વલ્લમનશાન લા આકાસ હોમંદ ઝક ઈ આશીહુ વ રોશાનો
ઇ રાસતો (વલ્લમનશાન દરવંદ પાદકાસ ઇ પવન રૂખાનો મમ-
નચંદ પાદનંદ લા ખવીતૂનેદ)=તેઓમાંનો કાષ્ટ શાંતી અને રાસ્તીની
રોશની-કાયદો જાણતા નથી (તેઓમાંનો કાષ્ટખી દરવંદના રૂપાનને માટે કેટલો
પાદકરાહ એટલે નતીજરૂપ સુધારનાર શીક્ષા તેઓ કરશે તે જાણતા નથી).

પહેલવીની સમજ ને ગાથાના આ ફકરાના શબ્દોની સાથે સરખાવી
વીસ્તારીને જોઈએ. ગાથાના આ ફકરાની બીજી લીટીમાં કહે છે કે
‘અએષામ’=તેઓમાંનો કાષ્ટનેખી ‘નોઘત વીદુચે’=હું જાણતો
નથી-ઓલખતો નથી, યા=જેથી (કે જેની આણ હોય-દસ્તુરી હોય)
તેની દસ્તુરીથી (ભણે શીક્ષણ ચાલુ કીધું હોય અને તે મક્કતખો થયલી
હોય, જેમાં દીન-દસ્તુરો દીની પાઠો શીખવતા હોય-અને એમ) તે
દીન દસ્તુર ‘આદ્રંગ’=આખરદારને (એટલે આખરદાર થઈને વધવાનું) અને
‘અરૂખ્યાઓંધહો’=સાચ્યાઓને (એટલે જુહું નહિ બોલવું પણ સાચ્યા
થવું એમ) સાચ્યા થવાને માટે મહેનત કરનારને ‘પવઘતે’=આગળ
ગીનોષમાં તે વધારી શકતો હોય. હયાં કહે છે કે તે પાદશાહ-
પહેલવાનોની સત્તાનું લોકોનાં તન મન ઉપર અસર થવાનું સાધન જે
તેઓની દસ્તુરી છે તેજ નથી, કે જેથી ભલી સંસ્થાઓમાં ભલા ઉસ્તાદો
લોકોને નેકી કરવાનું શીખવે. પઓઘર્યો-તકએષો દેવોની સામે લડતા રહેતા,
જેથી તેઓને જપ હતો નહિ કે બીજી ધાર્મિક બાબદો ઉપર લક્ષ આપે
એમ તેઓને વખત અને શાંતી હતી નહિ કે તેઓ રાસ્તીનો ચેરાગ
ગેતીમાં બળતો રાખવાની સંસ્થાઓ બોલે અને અગર જો તેઓ તેમ
કરતા, તો દેવો તે બધાનો નાશ કરતા. આવા મામલાથી લોકો ખુરાષ
કરવા ઉપર ઢળતા અને તેઓને તે ખુરાષનો આયંદે જવાબ આપવો પડશે
એટલું જ્ઞાન અને હોશખી તેઓ રાખી શકેલા નહિ-ગોવા મીનોષ વૃધ્ધીનો
સવાલજ તે વખતે ગેતીમાંથી ભુલાઈ ગયેલો હતો. પઓઘર્યો-તકએષોની દસ્તુરી
ચાલતી નહિ એટલે તેઓનાં શીક્ષણ ચાલતાં નહિ, કે જેથી કાષ્ટ દીન
-દસ્તુર લોકોને આખરદાર થવા કે સાચ્યા થવા શીખવે. પણ તે વખતે
દેવોની જડ મતીનું શીક્ષણ ચાલતું હતું અને મરણ પછીની હૈયાતી છે

તેમાં જવાબ આપવો પડશે એમ તે જડ શીક્ષણમાં હવું નહિ-એવો અર્થ
 થયા પવધતે આદ્રંગ ઔરેખ્યાઓંધહો” (જેઓની આણુથી બલા દસ્તુરો
 આખરદારને સામ્યાઓને તે ઉસ્તાદ વધારી શકે એમ ‘નોઘત’ વીદુયે=હું
 જાણુતો નથી) એ વાક્યનો થાય છે અને એવોજ અર્થ પહેલવી સમજમાં
 આવે છે. ત્યાં કહે છે કે ‘વલ્મન શાન્ લા આકાસહોમંદ ઝક ધ
 આશ્તીહ વ રોશનો ધ રાસ્તો’=તેઓમાંના કાંઈને હું જાણુતો નથી
 કે જેને શાંતી હોય અને રાસ્તીની ‘રોશની’ પ્રાપ્ત થઈ હોય. તેઓ એટલે
 તે વખતના ગેતીના રક્ષકો પાદશાહ-પહેલવાનોમાંના કાંઈને શાંતી નથી
 એટલે તેઓ નીરંતર દેવોની સામે લડ્યાજ કરે છે; એમ તેઓને જપજ
 નથી, તેઓ ‘રોશનો ધ રાસ્તો’=રાસ્તીની રોશનીનો પ્રતાપ દેખાડી
 શક્તા નથી એટલે તેઓ ગેતીમાં બલી સંસ્થાઓ ખોલીને નેકીનાં શીક્ષણો
 ઉભા કરાવે તેવો-તેટલો વખતખી તેઓને મળતોજ નથી, જેથી
 લોકોને બલાં શીક્ષણો નહિ મળવાને લીધે તેઓ ખુરાષ ઉપર ચઢે છે અને
 જડતાનું જ્ઞાન જે દેવોનું છે તે જલદીથી લેતાં શીખે છે. પાદશાહ-
 પહેલવાનોની કાપી તેઓ કરતાં નથી અને તેથી તેઓ ખુરાષ કરે છે
 અને મરણ પછીની શીક્ષાનું જ્ઞાન જ્ઞાન રાખતાંજ નથી આવો અર્થ છે.
 માટે કાઉંસમાં પછી કહે છે કે ‘વલ્મનશાન્ દરવંદ પાદેકરાશ ધ
 પવન રૂખાનો મમનચંદ વાદુનંદ લા ખૂવીતુનંદ’ : વલ્મનશાન્
 =તેઓ (એટલે જાહેર લોકો જેઓ દેવોની ખસ્લતનાં થાય છે તેઓ,
 જેઓ રથેસ્તારોની ખસ્લતના થતાં નથી, જેઓ ‘આદ્રંગ’=આખરદાર
 અને ‘ઔરેખ્યાઓંધહો’=સામ્યા થતાં નથી તેઓ) ‘દરવંદ પાદે-
 કરાસ’=અષોધથી દુર જવા માટેની એટલે દરવંદ થવા માટેની શીક્ષા
 ‘પવન રૂખાનો’=રૂખાન ઉપર શું થશે ‘મમનચંદ વાદુનંદ’=કેટલી
 બધી વધી જશે-વધેલી તેઓ કરે છે તે ‘લા ખૂવીતુનંદ’=તેઓ જાણી
 શક્તાં નથી. હયાં ‘અઓષાંમ’ને માટે ‘વલ્મનશાન્’ શબ્દ છે, જે
 પાદશાહ-પહેલવાનો-ગેતીના રક્ષકો જેઓની દસ્તુરી ચાલી શક્તી નથી તેઓને
 માટે અને તેઓની દસ્તુરી નહિ ચાલવાને લીધે લોકોમાં બલાષ પંથરાતી નથી
 પણ જડતા પંથરાય છે તેવાં લોકો માટે એટલે ‘આદ્રંગ’=આખરદાર અને
 ‘ઔરેખ્યાઓંધહો’=સમ્યાઈના ભેદે પુગવા જોઈતા લોકોને માટે-એમ બેઉને
 માટે આપેલો છે. હા ૨૯-૩ ના અવસ્તાની બીજી લીટી નોઘત વીદુયે
 યા પવધતે આદ્રંગ ઔરેખ્યાઓંધહો=(એટલે કાંઈનેજી હું જાણુતો
 નથી, ‘યા’ જેથી એટલે જેની દસ્તુરી-આણુથી, જેની ઉભી કીધેલી
 સંસ્થામાંથી કાંઈની દસ્તુર-શીક્ષક આખરદારને એટલે શીખવા માંગતા-

ઓને-સમ્યાપ્તએ ચઢવા માંગતાઓને વધારી શકે એટલે શીખવી શકે)-
 એ વાક્ય માટે પહેલવીમાં 'વલ્મનશાન લા આકાસહોમદ્ ઝક્ ધ
 આશ્તીહ વ રોશનો-ધ રાસ્તો' વાક્ય આપેલું છે, જેમાં એમ
 કહે છે કે તે વાલીઓમાંના કાષ્ટનેખી હું જાણુતો નથી, કે જેમાં શાંતી
 હોય, જે પોતે રાખી બીજને આપતો હોય. એટલે તેઓ દેવોની સામે
 લડતા પરવારતાજ નથી એટલે બીજ સુધારા કરવાનો તેઓને વખતજ
 નથી એટલે મકતબો-દીની સંસ્થાઓ ખોલીને 'આર્દ્રંગ' = આખરદારોને
 વધારે એવી કંઈ સવળતાજ ઉભી થઈ શકતીજ નથી. આ બધાંને માટે
 કહે છે કે તેઓને 'આશ્તીહ' = શાંતી નથી. જ્યારે વાલીઓને શાંતી
 નહિ હોય તો પછી લોકોને શાંતી ક્યાંથીજ હોય; તો પછી 'આર્દ્રંગ' ને =
 આખરદારોને કાંઈ આગળ કંઈ રીતે ચલાવી શકે? ત્યારે તે વાલીઓમાંના
 કાષ્ટનેખી હું જાણુતો નથી, કે જેને 'રોશનો ધ રાસ્તો' = રાસ્તીની
 રોશની હોય એટલે કે જે રાસ્ત લોકોની રોશનીને બહાર કાઢી શકે એટલે
 ભલી સંસ્થા ખોલીને નેકીના પાઠો શીખવાય તેવું કરતા હોય એટલે
 'અર્ધ્યાઓંધહો' ને = સામ્યાઓના પ્રભાવને આગળ વધારે તેવું કરતા
 કરાવતા હોય એવો અર્થ થયો.

આમ ત્યારે પહેલવી સમજ અવસ્તાને બરાબરજ તેના ગ્રામર
 પ્રમાણેના અર્થ ખુલ્લા કરીને સમજાવે છે તે કાષ્ટની જોઈ શકશે.

હવે પહેલવી સમજ ગાથાના આ હાની ત્રીજી લીટી માટે
 શું છે તે જોઈએ :

મૂન અધતાનો જક્ અઓજ્ હોમંદતર (અધધ અઓજ્
 ધ જક્ વલ્મન પવન કારતર) મૂન અવો જક્ પવન કરીતૂનિ-
 રનો યામતૂનેદ્ અવો કરદારીહ (અધધ અમતશ કરીતૂન્દ
 અધધ : કાર વ કિરકેકા વાદૂન વાદૂનયેન) = જેઓ હાલે ભલાઈ
 તરફના છે તેઓમાં તે સહિથી વધુ અઓજની કુદરત રાખનાર છે (એટલે
 તેની અઓજની શક્તિ જે છે તે ઘણીજ કામ કરનારી ચલીત છે)
 કેરદાર કીધેલાના નતીજ સહિત-તરીકતના પાલનના નતીજ પ્રમાણે
 પવન કરીતૂનિરનો માંગેલી મુરાદો સહિત જે કાંઈ આવે તેને માટે
 (તે મુરાદ મેળવી આપે) (એટલે કાંઈ તેની તરફ તેને ચરણે આવીને
 દુઆ કરે કે ભલાં કેરકેનાં કામો થાય-હું કરું, તો પછી તેવાં કેરકેનાં કામો
 બની આવશેજ) આ પહેલવી સમજ ગાથાના આ ફકરાની છેલ્લી લીટી

માટે કેટલી દરોજસ્ત છે તે, ગાથાના તે ફકરાની લીટીના શબ્દોના અર્થ સહિત જોઈએ :—અવએષાંમ=તેઓમાં—તેઓ જોઓ પઓધર્યો—તકએષો છે, જોઓ ખુદ સાચ્યા છે અને ગેતીના બચાવ માટે મહેનત લઈ રહ્યા છે, તેઓમાં રોશની તો છે, પણ દેવો સામેની નીરંતર મુઝાહેમતોને લીધે તેઓને ગેતીમાં સળગાવેલો ચેરાધ ધુળ્યાજ કરે છે, માટે તેઓની આણુ-દસ્તુરી ગેતીમાં ચાલતી નથી, એટલે પુરાણની ગતી જે સામાને ડંખે છે—સામાની ઉપર રહે છે તેવા સાંપ ‘અહિ’ની સામે તેઓની આણુ ચાલી શકતી નથી. તેઓ કાંચ તેવા છે, અને ‘ગવોઈ’નો સરદાર કેવો તેથી વધુ એટલે આણુવાલો હોવો જોઈએ, તેની ખુબી શું હોવી જોઈએ, તે માટે છેલ્લી લીટીમાં કહે છે કે આ પઓધર્યો—તકએષ પાદશાહો પહેલવાનો ‘હાતાંમ’ના બેદને બળવી શકતા નથી. પછી હાતાંમના બેદને બળવનારને માટે કહે છે કે તે ‘હાતાંમ’ના નરો તો ઘણાજ જોરેમંદ એટલે કુદરતની બળીશત શક્તિ અઓજ કે જે યજ્ઞોમાં રહે છે તેવી ગતીવાળા રહે છે અને તેઓનેજ સરદારી—અધીકાર મળે છે, જેથી તેઓ કાંઈનીખી દાદ લઈ શકે છે, માટે આગરદારો અને સાચ્યાઓ કે કાંઈની ‘કૌરૂષા’=તરીકત—યસ્તને જોરે ઉભી ઠાધેલી ‘ઝવંગ’=પ્રાર્થનાથી તેઓની મદદ મેળવી શકે છે, કેમકે હમો યજ્ઞો તેને તે કામમાં મદદ કરી શકીએ છીએ, એટલે ‘હાતાંમ’ના નરોમાં આલાતની ગતી યજ્ઞ વસેલી ગતી હોય, તે હાતાંમના નરોની ‘ઝવંગ’=પ્રાર્થના ‘કૌરૂષા’=તરીકતની રીતીએ—ખાસ દેખાડેલી રીતીએ કરવે તે હાતાંમના નરો તુરતજ મદદે જઈ શકે, કેમકે તેઓમાંજ હમો યજ્ઞો રહ્યા છીએ, માટે હમારી મદદથી તે હાતાંમવાળાઓ આગરદારોની સચ્યાઈઓની—ગવની મદદે જઈ શકે. કહેવાનો અર્થ આ છે કે તે વખતના ગેતીના બચાવ કરનારા આવા નથી કે જેઓની અંદર હમો યજ્ઞો નીરંતર રહી શક્યે, કે જેથી તેઓ તે ગેતીના બચાવ કરનારાઓ પોતાનાને તુરતજ મદદ કરી શકે. ટુંકમાં એમ અર્થ છે કે જે કાંઈ ‘ગવોઈ’નો રતુ હોય તે ‘હાતાંમ’નો=યજ્ઞતી શક્તિનો હોય, જેની પાછળ—અંદર યજ્ઞો વસેલા હોય માટે તે તુરતજ કાંઈનીખી મદદે જઈ શકે, તેઓ ખુદ આલાત હોય, તેઓની અંદરથીજ દાદારને મલી શકાય તેવા તેઓ હોય, માટે જે કાંઈ તેઓને ચરણે આવે અને સવાલ કરે કે તેનો સવાલ તુરતજ ફો—એજ વીગત ઉપર કહેલી પહેલવી તાવીલમાં છે. ત્યાં કહે છે કે ‘મીન્ અઈતાનો ઝક્ અઓજહામંદ—તર’ : ‘અઈતાન્’=હાતાંમ એટલે યજ્ઞતી ગતીવાળા હયાત નરોમાં યજ્ઞોના જેવી કમાલની

કુદરત રહે છે, એટલે તેઓમાંની અઓળમાં કુદરત વસેલી છે—યજ્ઞતો વસેલા છે માટે તેઓ કંઈપણ મહાભારત કામ બળવી શકે છે. માટે કાઉંસમાં ત્યાં કહે છે કે ‘અધધ્ ઓજ્ઞ ઇ ઝક્ ઇ વલ્મન્ પવન્ કાર્તર’=તેની અઓળની શક્તિ યજ્ઞતી ગતીનું જોર કંઈપણ કામ બળવી શકે તેવું ‘કાર્તર’=કાર્યસાધક—તાત્કાળીક પુણ્ય કામ કરનાર હોય છે, ઉત્સાહી અને દરેક સંજોગને પુરું પડે તેવું હોય છે, એટલે તેઓ આલાત છે એટલે યજ્ઞત વસેલા હોવે યજ્ઞતો તેઓની મારફતે મદદે આવી શકે. પછી વધુ આગળ કહે છે કે ‘મુન્ અવો ઝક્ પવન્ કરીતુન-શનો યામતુનેઃ અવો કેરદારીહ્’ એટલે તરીકતનાં પાલનથી તેવી કાધેલી ગતીથી—તરીકતની કેરદારથી—તરીકતના ઉભા કાધેલા નતીમથી ‘કરીતુનશનો’=‘ઝવૈંગ’=માંગેલી મુરાદો સહિત જે કાંઈ આવે તેને તે મુરાદ તેઓ મેળવી આપે, એટલે તેઓ એટલે હાતાંમના નરોની અંદરની શક્તિ એવી છે કે આમ લોકોની મુરાદ જે કાયદેસરની છે તેને તેઓ પુણ્ય કરી આપે છે. હયાં ‘ઝવૈંગ’ને માટે ‘કરીતુનશનો’ શબ્દ આપેલો છે. આની સમજ આપવા પછી કાઉંસમાં લખે છે કે ‘અધધ્ અમતશ કરીતુન્ઃ અધધ્’=જ્યારે કાંઈપણ તેઓને ચરણે આવે અને દુઆ કરે કે ‘કારો કેરફાકો વાદુન્’=અણાં કેરફેનાં કામો હું કરું—મારેથી થાય એમ ધર્યું, તો પછી ‘વાદુન્યેન્’=તેવાં કેરફેનાં કામ તેઓથી થશેજ, તેઓથી બની આવશેજ.

ત્યારે હયાં પહેલવીમાંની કહે છે કે ‘હાતાંમ’ના જીવતા નરોમાં યજ્ઞતોની કુદરત અઓળ રહે છે માટે યજ્ઞતો તેઓમાં રહે છે. માટે જે કાંઈ તે ‘હાતાંમ’ને ચરણે પડે તેની મુરાદ ‘હાતાંમ’ જર લાવે કેમકે ‘હાતાંમ’માં હમો યજ્ઞતો છીએ તેઓ તે કામ જર લાવીશુંજ. ત્યારે ‘અહુમાહ’=તેને માટે એટલે તે ‘હાતાંમ’ના નરને માટે કૈરદૂષા=કાધેલી ઝવૈંગ=દુઆને ફળીખુદ કરાવવા ‘ઝિમા’=હમો યજ્ઞતો આવવાનાજ, એ અર્થ તદ્દનજ દરોગસ્ત છે. આમ ત્યારે પહેલવીમાં જે શરેહ છે તે ઉપલા તરજીમાને સચાવે છે તે કાંઈપણ જોઈ શકશે. પહેલી નજરે પહેલવી તરજીમો કંઈ નકામો જેવો લાગે છે પણ તેમાંજ ખરો અર્થ છે તે હવે કાંઈપણ જોઈ શકશે. પહેલવી સાહેબો કાંઈ વ્યાકરણી વ્યાખ્યા કરતા નથી પણ તેઓ શરેહ કરે છે જેમાં ગાથાના લોઘતોના અર્થો ખુદલા બતાવે છે : જેમકે ‘સરજા’ માટે ‘સરદારીહ્’=અધીકારી ઉદ્ધાર કરનાર શબ્દ છે, ‘કૈરદૂષાને’ માટે ‘અવો કેરદારી’=ઉભી કાધેલી શુભ કેરદારથી શબ્દ છે, ‘ઝવૈંગ’ને માટે ‘કરીતુનશનો’=માંગેલી મુરાદ શબ્દ છે, ‘હાતાંમ’ને

માટે 'અધતાનો' હસ્તીએ પુગેલાઓ પણ હયાત જીવતી હાલતમાં ઉતરીને કામ કરનારાઓ શબ્દ છે; 'અઓજિશ્તો'ને માટે 'ઝંક અઓજમંદ તર' શબ્દ આપેલો છે.

હા ૨૯-૩ ના શબ્દ અર્થો:—

અહુમાઈ=તેને (ગેહિશ તપનને).

અપા=અપવહિસ્તે અપની શક્તિને જોરે-અપમાં જે પુણ્ય રીતની 'રય'=આગાહી છે તે આગાહીને જોરે. અહિંયાં ખાસ ત્રીજી વીભક્તિ મુકી છે-પહેલી મુકી નથી કેમકે 'અપ'નાં અન્યુક જ્ઞાનનો તે જવાબ છે એમ અહિંયાં દેખાડવા માંગ્યું છે, માટે તે ત્રીજી વીભક્તિ તે 'અપ'નાં જ્ઞાનને બતાવવા માટે મુકી છે. આજના વિભક્તિના કાનુનો ઉપરાંત અગાઉ અપવાદરૂપના કાનુનો હતા, જેઓ સ્તોત યસ્ન જે માંથીક બળ ઉભુ કરવાના કાનુનો બતાવે છે તે કાનુનોને અનુસરતા હતા. આવો બેદ આજે જાહેરમાં રહેલો નથી. આવા અપવાદના કાનુનો બતાવતો આ અપા શબ્દ છે, કે જેમાં પહેલી અને ત્રીજી વિભક્તિઓનો મર્મ છે. આજે એટલુંજ કહી શકાય કે ત્રીજી વિભક્તિનો પ્રત્યય જે આજે જાણીતો છે તેથી તે શબ્દનો ભાવાર્થ જાણી શકાય. એટલે અહિંયાં ત્રીજી વિભક્તિનો પ્રત્યય કહે છે કે અપનો તે જવાબ અશોદની પુણ્ય રયોમંદ ગતિથી સજ થયેલો એટલે ભુલ વગરનો લેખાય. અપ-પથ એવા એવા શબ્દોમાં વિભક્તિના પ્રત્યયો જે આજે જાણીતા છે તેઓ કદી કદી ટકી નહિ શકતા લાગે છે. પણ તેથી એમ કહેવા નહિ લલચાવું જોઈએ કે ત્યાં ગ્રામરની ભુલ છે.

સરેજન=આ શબ્દને માટે પહેલવી સાહેબો 'સરદારીહુ'નો અર્થ એટલે અધીકારી થવાનો અર્થ આપે છે. આ શબ્દને માટે 'હુરેઝ' રૂટ જો લેવામાં આવે તો તેમાં તે અર્થ પડેલો દેખાડી શકાય. હુરેઝ શબ્દના ધણા અર્થો થાય છે જેમાં ગાળવાનો એક અર્થ છે. હોમને ગાળવાને માટેનો તે શબ્દ છે જે કચરાને દુર કરવાનો એમ શુદ્ધતા આપવાનો અધીકાર બતાવે છે. પણ સરેજનમાં જો સર અથવા સરેનો મુળ આકાર લખએ તો પછી ત્યાં સરદારીનો અર્થ ખુલ્લોજ થાય કેમકે 'સર'માં સરદારીનો અર્થ છે.

બહેસ્ત-બહેરેહ કાવસજી કાંગા 'સરેજન'=માથું બાજવું ઉપરથી ધાતકી શબ્દ તરીકેનો અર્થ કરે છે. મીં પુનેગર સરેજનમાં 'હુરેઝ'નો મુળ આકાર

જોધને હુરેજને સંસકૃત સૃજ સાથે સરખાવીને to liberate છુટકારાનો અર્થ તેને આપે છે. માટે 'સર્જન'ને છુટકારો આપનાર તરીકેનો અર્થ આપે છે જેમાંની સરદારીનોજ માટે અધીકારનોજ અર્થ આવે.

અદ્વએષો=ત્વએષ હવસો તન મન રવાનને લાગેલા દરદો અ=વગરના-કસર વગરના એટલે ધનસારી જમીરના. આ શબ્દ 'ગવોધ'ને એટલે જગતના અંતર જગતને અને પેલા 'સર્જન' શબ્દ બેઉને લાગુ પડે છે, કેમકે 'સર્જન'માં જે દવેશ હોય, ક્યાસ હોય, તો તેવા દવેશવાળો જગતના અંતરના ભાગને ત્મેષની સામે બચાવી શકે નહિ. પણ જે કોઇ 'સર્જન' હોય-અધીકારી હોય તે તો પછી દાદારથી મેળવેલા તે અધીકારનાં જોમથી 'ગવોધ'ને ત્વએષથી દુર રાખી શકે.

અવએષાંમ=તેઓમાંનો કોઇ ; તેઓમાં પઓષર્યો-ત્કએષ પાદશાહ-પહેલવાનો જેઓ જરથુશ્ત્રના પેશરવો fore-runners હતા તેઓ આવે છે.

નોધત્ વીદુયે=હું જાણતો નથી. મરહુમ કાવસજી કાંગા એ શબ્દને સામાન્યરૂપ (infinitive) તરીકે ગણે છે અને કહે છે કે ગાથામાં કેટલી વખતે એવો સામાન્યરૂપ ક્રીયાપદ તરીકેનો લેવામાં આવે છે.

મી. પુનેગર એ શબ્દને વર્તમાન કાળ આત્માને પદ ૧/૧ તરીકેનો લે છે. અને સમજાવે છે કે એ શબ્દ વીદ=મુળ ઉપરથી છે. વીદનો વધારેલો આકાર વીદુ છે જેની ઉપર 'એ' વર્તમાન કાળ આત્માને પદનો પહેલી એક વચનનો પ્રત્યય લાગુ પડેલો છે. આવા બીજા આકારો છે જેવા કે સ્તુયે, સ્તુયે, (જુઓ ગાથા પુનેગર પાને ૨૭).

યા=જેથી એટલે જે પેશરવોના અધીકારથી. અહિંયાંબી ત્રીજી વિભક્તિ મુકી છે તેમાં તેના અધીકાર-દસ્તુરીનો ભેદ જણાવવા ધારેલો છે. પહેલી વિભક્તિના કરતા ત્રીજી વિભક્તિમાં પહેલીનો તેમ ત્રીજોનો બેઉનો અર્થ આવી જાય. જે ઉપર 'અપા'ને માટે કહ્યું છે તેજ અહિંયાંબી લાગુ પડે છે. ત્યારે 'યા' એટલે જેથી એટલે તેઓની દસ્તુરી-આણુથી; તેઓની દસ્તુરી એટલે આણુ એવી નથી કે જેથી બીજાઓને રાહત મળે-એટલે તે વખતના વાલીઓ કે જેને માટે 'યા' શબ્દ છે. તેઓની દસ્તુરી નથી એમ દસ્તુરીનો ભેદ બતાવવા 'યો' નહિ પણ 'યા' ત્રીજી વિભક્તિ આપી છે.

'આદ્રંગ' = આબરૂદારને; આ શબ્દમાં ઉંડો અર્થ છે. પોતાની અધ-

પીને શુધ્ધ કરીને તેને શુધ્ધતામાં ટેકવવાને સમ્યાધનાં આપને તે અધિપિમાં ટેકવી રાખનાર-પોતાની અધિપિમાં ખોરેહ-યજ્ઞતી પ્રતાપને ટેકવી રાખનાર એટલે જે કાષ્ઠ મીનોષમાં હજુર ધણો આગળ વધેલો નહિ હોય પણ વધવા મહેનત કરી રહેતો હોય તેને જેને સાધારણ જ્ઞાનમાં આખરદાર કહે છે એવા આખરદારોને. એ શબ્દ 'આદ્ર'નું ખીજી બહુવચન છે. એ શબ્દ સંસ્કૃત આદર ગુજરાતી આદર્પને મળતો છે. એ શબ્દમાં 'દર'='પકડી રાખવું' અને 'આ'='કંઈક ખુબી બતાવનાર પ્રત્યય-એવા આકારો છે. અધિપિમાં સમ્યાધના આપને પકડી રાખવાનો અર્થ એમાંથી નીકળે.

ઔરેવાઓંઘહો=પોતાની જ્ઞાનને સાચી ગતીમાંજ રાખનાર-જ્ઞાનની ખાકી ગતી એટલે જ્ઞાન ઉપરનું ખાકી ચક્ષ જે જુહું બોલાવી દે તેને દાખીને આતશી કરવા મથી રહેલાઓ. જ્ઞાન ઉપરનું કેહપ'નું આઠમું ચક્ષ જે આતશી થાય તો આદમી કદીખી જુહું બોલી શકેજ નહિ-એમ ત્યારે જ્ઞાનની ખાકને દાખીને આતશ કરીને સમ્યાધનો નાદ કાઢનારાઓ-સાચ્યા થવા માટે જીવતોડ મહેનત કરનારાઓ.

'ધવધતે'='તે વધારશે મીનોષમાં આગળ ચલાવશે. ('ધુ'='વધવું' આગળ જવું ઉપરથી વર્ત. આત્માને ૩/૧) (મીનોષમાં એટલે મીનોષ વૃદ્ધિમાં-તન પસીનની હાલતે પુગવામાં તનાસકની હાલતથી દુર જવામાં)

'હાતાંમ'='હરતી લગી જેઓના રવાનો પુગેલા છે-જે રવાનો અએત્વોદથી મેળવી પોતાના ધર્મના બાપ દખુલ રવાનને મળીને આખા થઇને ગેતીને ક્રશો-ગદ' તરફ ચલાવવા કામ કરવા ગેતીની ઉપર સઓ-બ્યન્ત તરીકે-રથેશ્તાર તરીકે-ક્ષત્રયાન દંધહુપતી રામશાહ તરીકે ઉતરી રહે છે તેઓ (ઇદમ્યતમાં જેઓને સમેત્યાતી રવાનો કહે છે તેઓમાં જેઓ ગેતી ઉપર તે વખતે હતા તેઓમાં)

'અઓઞિશ્તો'='અઓજની કુદરત કે જેમાંની દુષ્ઠ અદુષ્ઠની હાલતે પુગેલી રહે છે, જેમાં 'અહી'ની ગતીની જગાજ નથી તેવી કુદરતની બળિશ્ત શક્તિવાળા.

યહુમાધ=જેને, જેને માટે

જવંગ=(જુ=ભક્તિ કરવી-માગવું-અરજ કરવી-ક્રીયા કરવી ઉપરથી)

જવ=આરાધના, ભક્તિ, અરજ, બોલાવવાની ઇન્તેઝરી; જવનું ખીજી વિભક્તિ બહુવચન તે 'જવંગ' છે એટલે આરાધનાઓ-ભક્તિઓને, બોલાવવાની અરજીઓ-કે જેનો જવાબ પુર્તજ મળે છે તે. ત્યારે ઝવ-

જવેંગમાં દાદારને મલવાની શક્તિ આલાતરૂપ શક્તિનો અર્થબી છે. ત્યારે ભક્તિ કે જેમાં દાદાર-યજ્ઞતો તેને આવી મળે છે તેવી પ્રાર્થના અને તેનો કરનાર ભક્ત જેને આલાત ઝમોથ્ર કહે છે તે;—

કેરેદુષા=(કેરે ધાતુ ઉપર ‘વણ્’ perfect participle parasm લાગુ પાડવે એ આકાર થઈ રહે છે; ‘કેરે’ એટલે કરવું-તે ઉપરથી) કાધેલું હોય, ઉભું થયલું હોય, ઉભા થયલા, તેની મદદ માંગવા તરીકત ચરનને જોરે ઉભા થયલા-એમ અર્થ થાય. પહેલવી તાવીલરૂપ તરજુમામાં એની સમજ માટે ‘અવો કેરદારીણ્’ શબ્દો આપેલા છે એટલે ઉભા કાધેલી શુભ કેરદાર સાથે એમ અર્થ છે જે ઉપરના અર્થને મળતીજ છે. આ અર્થ હમોએ ‘પુનેગર’ના ગાથા ઉપરથી લીધો છે.

જિમા=(જમ, ગમ, જમ ઉપરથી એ શબ્દ છે; જમ+મ=જમ root aorist ૩ parasm). હમો પુર્ણ વળીએ-મદદ માટે આવીએ

(કેરેદુષા અને જિમા શબ્દોને એવી રીતે મીં પુનેગરે બતાવેલા છે તેને હમો માન્ય રાખીએ છીએ કેમકે પહેલવી તાવીલરૂપ તરજુમામાં લગભગ તેવીજ સમજ છે.

દ્વુમીક શરેહ :

આ ફકરામાં ‘અષા’ શબ્દ ત્રીજી વીલકતીનો વાપરેલો છે; ‘અષ’ શબ્દ પહેલી વીલકતીમાં વપરાયો નથી. ઉપર ઉપરના વિચાર કરનારને લાગે કે હયાં પહેલી વીલકતી હતે તો વધારે ઠીક થઈ પડતે. પણ હયાં ખાસ ત્રીજી વીલકતી આપવામાં મોટો અર્થ છે. બધી યજ્ઞતી શક્તિઓનાં રૂવાનો એક વખત હુવીઅતવાળાં હતાં, એટલે દ્રવાઓની ગતી કહેતાં અજ્ઞાનતાનો પાસ રાખતાં હતાં. પણ તેઓના તે દ્રવાઓને તે દાદારે દુર કરી તે દ્રવાઓને ગવમાં ફેરવીને તે રૂવાનમાં મજ્જી કાઢે છે, જેથી તેવા તે રૂવાનો જેઓને યજ્ઞતો કહે છે તેઓ દાદારની સાથે સંબંધમાં આવેલા છે-ના, ખુદ તે દાદારમાં મળેલા છે. પણ સૃષ્ટીનાં બીજાં રૂવાનો જેઓ હજુ સુધર્યા નથી પણ દ્રવાઓવાળાં છે તેઓને પોતાની પંકતી ઉપર લાવવા તે યજ્ઞતો બહાર નીકળીને કામ કરી રહ્યા છે. બહાર નીકળતી વખતે તેઓ દાદારની પુર્ણ ગતી જેને ‘અષ’ કહે જે તે પોતામાં રાખીને તે ‘અષ’ મારફતે દાદાર સાથે સીધો સંબંધ રાખી રહે છે, કે જેથી તેઓ અને દાદાર બેઉના વીચારો સાથે દોડી શકે છે. આમ થવાથી યજ્ઞતોની અકકલને ‘બઝાંદાંગ’ કહે છે અને

તેઓની તે અકલ્પીય થતાં જાનનાં બહાર પડવાને ‘બહાત’ કહે છે આ ‘બહાત’થી તેઓ જે કંઈ કરે તે દાદારના હોકમસરતુંજ રહે છે જેમાં જરાબી ભુલ આવતીજ નથી. એમ તેઓ દાદારના હોકમસરત વતે જેને માટે ‘રથવ્ય અપ્ર’ શબ્દ છે. અપની આવી બળીહાર છે. આ અપની શક્તિ કે જે દાદાર અને યજ્ઞોમાં વહી રહે છે તે અપન બગને ‘અપ વહિશત’ કહે છે. અપ વહિશત ખુદ એક બગ છે એટલે યજ્ઞની શક્તિ છે જેને અમશાસ્પંદ કહે છે. એટલે ખાસ રીતની અમશાક્તિ છે કે જેને દાદારે ખાસ એ અથે ઉભી કીધી છે કે જેથી અપન શક્તિ દાદારમાંથી બધા યજ્ઞોમાં અને ત્યાંથી જગતમાં વહીને જગતના ઉદ્ધારમાં કામે લાગી રહે. આમ છે માટે અપને વ્યવસ્થીક ગતી કહે છે, અને અપ વહિશતને વ્યવસ્થાનો બગ કહે છે. હયાં ‘ગવોધ’ની વ્યવસ્થા કરવાને છે માટે ‘અપ વહિશત’નો ધલાકો ઉભો થયો છે. ‘ગવોધ’ એટલે જગતની કુદરત અને તે કુદરતમાંથી ઉભો થતો દમ જે જડ ગેતીને ટેકવે છે તે. આવી ‘ગવોધ’ને દરોજસ્ત રાખીને જડ ગેતીને સમારવાને વાત હયાં છે. આ ‘ગવ’ની કુદરતને ચલાવનાર રવાનોને ‘ગેઉશ ઉરવા’ અને ‘ગેઉશ તપન’ કહે છે. ગોયા ‘ગેઉશ ઉરવા’ને જાન આપત શક્તિ—તે ‘ગેઉશ ઉરવા’ની બજોદ તે ‘ગેઉશ તપન’ છે. આ ગેઉશે યજ્ઞની શક્તિ છે માટે અપ રાખે છે, અને જ્યારે ગેઉશ તપન અપ વહિશતને જગતના સવાલ બાળે પુછે છે, ત્યારે ગેઉશની અપ અને અપ વહિશતની અપ જે બેઉ એકજ સંબંધમાં છે, તેથી ગેઉશની રચમાં અપ વહિશતની રચથી થતો જવાબ પ્રદરશીત થઈ રહે છે. ગેઉશે તે અપન સીલસીલામાં પોતાના મીથ્રો-વીચારોને મુકીને અપ વહિશત સાથે વાતચીત કરી શકે છે. પોતામાં જે અપ છે તેજ બધા યજ્ઞોમાં અને અપ વહિશતમાં છે અને તેથી ગેઉશેની ‘રચ’ ખુલેલી ઉરની હાલતમાં એટલે અપ વહિશતની રચને પકડે તેવી છે, જેથી અપ વહિશતના વીચારોને તે ગેઉશે બરાબર પકડી શકે છે અને તેઓને અપ વહિશત જે કંઈ કહે તેનું જાણ થાય છે. એટલે એમ થયું કે ‘ગેઉશે’ પોતેજ પોતાની ‘રચ’ સાથેના અપને જોરે જવાબ વાળે છે. ગેઉશે પોતાનાં મનનન અંદર પોતે પોતાનેજ જવાબ આપે છે તે અને અપ વહિશત તેઓને જવાબ આપે છે તે બેઉ એકનું એકજ થઈ રહે છે, જે ત્યારે મનનની પુર્ણ હાલત દેખાડે છે. ધનસાનનાં મનન અને યજ્ઞોનાં મનન વચ્ચે આદમાન જમીન જેટલો ફરક છે. ધનસાનનો વીચાર-મનન અણુદીઠ રહે છે જે તે ધનસાનને ગુજર્થ પછીથ

કેરદાર તરીકે દેખાશે. પણ યજ્ઞતોનું મનન તો તુર્તજ કેરદાર તરીકે થઇને ઉભુ રહે છે. મોટા અષવનોના અમલથી થતાં મનનની કેરદારખી તુર્તજ થઇ શકે, પણ યજ્ઞતોનાં મનનથી થતી કેરદાર તો કેહપરિપતી થઇ રહે છે એટલે ખુદ પોતે યજ્ઞત જેવી અને ઝરવાને અકરનેને માપે તેવી થઇ રહે છે. આવાં ખુદ તે કેહપરિ રહે છે જે મીથ બરીન તરીકેનું કહેવાય છે, જે ખુદ પોતે સાક્ષાત જવાબ આપી શકે છે. એમ ગેહશોની પોતાની અષોધનાં જોરે થયલાં મનનમાં અપનું જોર આવે છે તેથીખી જવાબ મળે છે, એટલે ખરેખર તો તે અષ કે જે રૂવાનમાં છે તેજ જવાબ આપે છે. આ જવાબ જે કંઇ મળે છે તે આમ અપની મારેફ-તનો છે માટે ‘અષ’ શબ્દ ત્રીજી વિભક્તિમાં આપેલો છે. આ જવાબ શું છે ? આ છે કે હાલની ગેતીને તેની ‘ગવોધ’ની હિફાજતના કરનારાઓ, જેઓ પચોધર્યો-તકએષો તરીકે ઓળખાય છે, જેઓ જરથુસ્ત્રના પેશ-રવો છે-નાયઓ છે, તેઓ જો કે ‘અદ્વએષો’ છે-ઇનસારી છે-હવસો રહીતના છે, છતાં ‘સરેજ’ના ભેદના અધીકારી નથી, એટલે ગેતીની તમામીઅતને છુટી છુટી દોરવી શકે તેવા નથી; તેઓ જો કે હાતાંમની હાલતે લગભગ પુગ્યા છે છતાં ખુદ ઝઓથરૂપ થઇને આખી ગેતીના રજેરજથી થતી અરજીને-જૂઝૂગને પુગી શકે તેવા નથી, એટલે આફત વખતે અરજી લાવનારાઓની અરજીને તુરતજ પકડી શકે નહિ-તેઓની અરજીને તુરતજ પકડી શકવાની ગતી તેઓમાં સચેત થયલી નથી-માટે આફત વખતે તુરતજ તે અરજી લાવનારાઓને દાદ આપી શકે તેવા નથી. તે વખતે કે જ્યારે દેવોનું જોર ભારે હતું ત્યારે બધી ધણીજ rampant જુદમગાર રીતે ચાલી રહેતી હતી. લોકોનાં મનને ખુરાઇ ઉપર જવાની સવળતા તે વખતે ધણી મળતી હતી અને બલાં લોકો-સાચ્યાં લોકો બલાઇ ઉપર ચાલવા માંગતાં પણ ચાલી શકતાં નહિ. આવાં લોકોને આખરદાર લોકો કહે છે. આખરદારમાં ‘આખૂ’ શબ્દ અંદરની સચ્યાઇ દેખાડે છે, જે ‘રૂ’=મોઢાં ઉપર પ્રદર્શીત થઇ રહે છે. વળી ખીજાંઓ સચ્યાઇને ઝખાન ઉપર રાખી અસત્યને જીતીને સત્યનું આખ મોઢાંનાં તેજ તરીકે રાખવા માંગતા હતા. આવાંઓને મીનીટે મીનીટે જે કંઇ મદદ જોઇએ કેમકે મીનીટે મીનીટ તેઓને હવસોને બાંધવા પડતા, તે મદદને પુગી વળવાનું જોમ-હામ આ પચોધર્યો-તકએષોમાં હતું નહિ. તેઓ ખુદ તો હવસોને બાંધીને ખાઇ જતા હતા અને દેવોનાં જોરને અટકાવી શકતા હતા, પણ જડ ગેતીના આરઝુમંદોની મીનોઇ હાલતને પુરા પડે તેવા તેઓ હતા નહિ. જડ જગતને દેવના દરોરાથી તેઓ

બચાવી શકતા પણ જગતનાં મનુષ્ય માત્રનાં મનના દેવને પુરા પડે તેવા તેઓ હતા નહિ. માટે કહે છે કે તેઓ ખુદ જો કે દ્વેશ વગરના હતા છતાં તેઓ ગેતીને ‘અદ્વૈષો’ કરે તેવા હતા નહિ. તેઓમાં એવી ગતી હતી નહિ કે તેઓ કોઈની નર નારીની તરીકત મુજબની અરજીને તુરતજ પુગી શકે, કેમકે તેઓમાં જો કે અસત્ય હતું નહિ છતાં તેઓમાં ઝઘોથની ગતી-દાદારને પુગી વળવાનું મંદીર બંધાયલું હતું નહિ. તેઓ પુણી રીતના આશાતરૂપ હતા નહિ એટલે તેઓમાં હમો યજ્ઞતોનો નીરંતરનો વાસો હતો નહિ. જે કોઈમાં હમો યજ્ઞતો નીરંતર રહી શક્યે તે નરજ પોતે ‘ઝઘોથ’ થઈ કોઈનીની અરજીને તુરતજ પુરો પડે. આવો નર ‘હાતાંમ’ના પુણી દરજ્જાનો કહેવાય. પઓધર્મે-ત્કએષો કે જેઓને ‘અવએષાંમ’ કરીને હા ૨૯-૩ માં કહ્યા છે તેઓ તેવા હતા નહિ. ‘ગવોધ’નો સરદાર તો ત્યારે ધણોજ પુણી રીતનો થશે કે જેમાં હમો વસેલા હોઈશું, કેમકે તે નરને ગેતીમાં વર્ણોની આમદ થવાની છે તે વર્ણો માટેની બધી સામગ્રી તૈયાર કરી રાખવાની છે. વર્ણોની દીનો જે કંઈ થશે તે બધીજ બર વખતે ઉગવા માટેની તૈયારી કરી રાખવાની છે.

ગેહસારણાં વખતે રૂવાન પોતાની તંગ હાલતથી આગાહ થયલું રહેવે તેને આ હા ૨૯-૩ ના માંથો જેઓ જરથુસ્ત્રની વધાઈ આપે છે તેથી રાહત મળે છે. અષો જરથુસ્ત્રની દ્યેનની યસ્તથી તે જવાબ પાર પડશેજ તેની હીમ્મત તેને આવે છે. આવું રૂવાન પછી અષો જરથુસ્ત્રની ઉપર હજારો દરદ મોકલે છે. આવો ભેદ ગેહસારણામાં લખવાનો છે.

હવે દીનકર્દનાં નરકોની વીગત જોઈએ કે જેમાં આ ફકરાની ઉડી તાવીલ શું છે તે દેખાઈ આવશે.

ગાથા હા ૨૯-૩ માટેની સુદકર નરકની ઉકેલ.

સુદકર નરકની વીગત હા ૨૯-૩ માટે શું છે તે જોવા વાંચો સુદકર નરક પાને ૧ લે. એ નરક કહે છે કે ‘ફરમુશ્તન’ એટલે જાતજાતની બેપરવાહી spiritual indifference તે વખતે જરથુસ્ત્રની અગાઉ હતી. બાપ દીકરો-દીકરો બાપ-વર બધાંર વાગેરે વીગેરે એકમેક તરફ તે અમુક જમાનામાં બેપરવાહી બતાવીને ફરજના ચોર થતા હતા. કહે છે કે જે જમાનામાં પતમાનજ નહિ હોય, જ્યાં આગળ excess બે નાકાંની અવધી યા ઘટતી હોય, ત્યાં એવોજ મામલો હોય, એટલે

ત્યાં જડ વર્તન અને મીનોષ તરફની બેદરકારીજ હોય છે. આ ભેદ હા
 ૨૯-૩ ના ફકરાની ખીજી લીટીમાં છે. ‘અવએષાંમ નોધત વીદુયે
 યા પવધતે આદ્રંગ અર્ણવાઓંધહે’ = તેઓમાંનો કોઇ એવો હોય કે
 તેની સત્તાથી આખરૂદારોને અને સામ્યાઓને આગળ કોઇ ઉસ્તાદ ચલાવે
 એટલે તેઓની એટલે જરથુસ્ત્રની અગાઉના પઓધર્યો-તકએષોની સત્તાએ
 એવા ધોરણની સંસ્થાઓ ઉભી કાઢી નથી, કે જેમાં બલા દસ્તુરો લોકોને
 આખરૂદાર થવાનું-સામ્યા થવાનું શીખવે, એટલે કહે છે કે તે વખતે
 એવી બલી રૂડી સંસ્થા હતી નહિ કે જ્યાં લોકો બલાધ શીખે, એટલે
 કહે છે કે તે વખતે બધેબધ સમ્યાધ અને બલાધ હતી નહિ એટલે બધેબધ
 મીનોષ બાબદ ઉપર ધ્યાન અપાતું હતું નહિ-ફરજના બધા ચોરોજ
 હતા. એ ભેદ ત્યારે તે વચલી ખીજી લીટીમાં છે તે દેખાઇ આવે છે. પણ
 વળી આગળ કહે છે કે ગમે તેવો તે વખતનો જડ જમાનો હોય છતાંયી
 ગાથાનો મીનો તો તે વખતે હતોજ. જે કોઇ ગાથાને યાદ કરતો તેને
 ગાથાનો મીનો મદદ કરવા ઉક્તવાર હતોજ. આ ભેદયી ગાથાની એજ ઉપરની
 કહેલી લીટીમાંજ છે. ત્યાં કહે છે કે તેઓ એટલે તે વખતના જરથુસ્ત્રની
 આમદની અગાઉના ગેતીના રક્ષકોની આણ હતી નહિ, છતાં તેઓ તો
 સામ્યાજ હતા અને ગેતી માટે બદીની સામે લડયાજ કરતા હતા. પણ
 બદીને તેઓ તાળે કરી શકતા નથી. ત્યારે ગાથાનો મીનો એટલે દાદારની
 તરફની ફરમાન-ખરદારી તો તે રક્ષકોમાં છે. જેઓ-જે લોકો તેઓનો
 દાખલો લઇને તેઓની પુઠે જતા તેઓને રૂડો ફાયદો થતો હતો. તે વખતે
 લોકો આવા મોટા રથએસ્તારોના ગુણોની કોપી કરતાં હતાં નહિ પણ
 દેવોની સંસ્થામાં જઇને જડ થઇ જતાં હતાં. એમ ત્યારે તે વખતે તે
 વાલીઓ તો ગાથાના મીનોનાં કર્તવ્ય પ્રમાણે આવતા હતા, માટે તેઓની
 જે કોઇ કોપી કરે તેને તે ગાથાનો મીનો મદદ કરવા આતુરજ હતો.
 આમ ‘અવએષાંમ’નો એટલે તે રથએસ્તારોનો ઉંડો ભેદ છે જેઓ પોતેજ
 બલાજ હતા અને ગેતીને દેવના આઝાબથી દુર કરવા માંગતા હતા. તેઓમાં
 ગાથાના મીનોજ હતો એમ સુદકર નસ્કમાં બતાવેલું છે જેઓ
 તેઓની પુઠે જાય તેઓ ગાથાના મીનોની પુઠેજ ગયલા કહેવાય-તેઓને
 ફાયદો મલેલોજ.

એજ સુદકર નસ્કમાં આગળ કહે છે કે ગાથાનો મીનો ફરયાદ
 કરે છે કે મોટા દસ્તુરો જેઓ ‘ઉવદહી’ તરફ પેલી ગેહાન તરફ ગયા છે,
 એટલે જેઓએ ગેતીને છોડી છે, જેઓએ પોતાની જીવતી જીંદગીમાં
 નેકા ઉભી કરીને નેકાના ગુનારો કાઢ્યા છે, તે ગુનારોનાં કેહપ પાછા

તે મોટા દસ્તુરનાં મુલકમાં ઉતરતાં નથી એટલે તે ગુજારોમાંથી ભલાષ-
આશીરવાદ જે પડવો જોઈએ તે પડી શકતો નથી એટલે તે ગુજારોના
આશીશોને ખેંચનાર તરીકે તે આખેદોનો વંશ તેવો હતો નહિ, જેથી
ગેતી ઉપર નેકીનાં કામ થવાનો ઉત્સાહ થતો નહિ અને જુરાં ફરજંદો
જન્મી દીન-દુશ્મની કરતાં હતાં, અને ગેતીમાં 'ફૂરમુશ્તન'નો ભેદ-
ખેપરવાહીનો ભેદ-અત્યંત એકલપેટાપણું ચાલતું. બધાં ફરજ ચુકતાં
હતાં. ત્યારે એમ અર્થ થયો કે તે દસ્તુરો તો નેકી કરીને ગુજારો
બાંધી ગયા, પણ તેઓની કુખમાંથી તેઓની આજુને-દસ્તુરીને રાખતાં
ફરજંદ થયલાં નહિ એટલે તે દસ્તુરોએ એવી સંસ્થા ખોલી નહિ કે
જેમાં તેઓની દસ્તુરી ચાલે એટલે તેઓ નેકાને ખેંચીને ઉતારનાર
ફરજંદ-સંસ્થાઓ મુકી ગયલા નહિ, જેથી ગેતીમાં કુદરતી આશીશ પડતો
નહિ અને લોકોમાં સદ મનસ્વી થતી હતી નહિ. આ ભેદ જેમ બીજી લીટીમાં
છે, જેની સમજ મીદસનાં પહેલવીમાંનાં ઉપર કહેલાં લખાણમાં આપી
છે, તેમ ઉપરની આપી છે. વળી આ ભેદ હા ૨૯-૩ ની છેલ્લી ત્રીજી
લીટીમાંથીજી જોઈ શકાય છે. હા ૨૯-૩ ની છેલ્લી ત્રીજી લીટીમાં કહે
છે કે 'હાતાંમ હવો અઝાજરો યહુમાઝ જવંગ જિમા ફરંદુષા'
=ભલા અપવન નરો-દસ્તુરો તો મીનોષમાં જખર રહે છે, -એના કે
તેઓની અંદર હમો યજતો આવી વસીએ છીએ, જેથી આમ લોકો
તરીકત મુજબ ચાલીને કાંધેલી માંગણીને તેઓથી પ્રાપ્ત કરી શકે છે.
આવા દસ્તુરો તે વખતે ગેતીમાં હતા નહિ. ત્યાં કહેવા માંગે છે કે
જરથુશ્ત્ર આવીને આવાઓને ઉલા કરશે, માટે જરથુશ્ત્રની વાર જોવી.
ત્યારે જરથુશ્ત્રની અગાઉનાઓએ જો કે ભલાષ તો ઉભી કાંધી પણ તે
ભલાષને નીચે ઉતારનાર ફરજંદો તેઓ પોતા પાછળ ગેતીમાં મુકી ગયલા
નહી, એટલે આજુરૂપ ફરજંદ-દસ્તુરીનું ફરજંદ થયલું નહિ, -આલાતનો
ભેદ થયલો નહિ, કે જેને સુદકર નસ્કમાં ગાથાના મીનોની ફરયાદ તરીકે
કહી છે-લખી છે. પછી કહે છે કે ગાથાના મીનોનું જોર કેવું છે. કહે
છે કે તે જોર જો ગેતીમાં જાહેર થાય એટલે આલાત થાય તો રવાનને
'દુશ અહુ'માંથી-તનાસકમાંથી છોડવે. આ ભેદ હા ૨૯-૩ ની છેલ્લી
ત્રીજી લીટીમાં છે કે જ્યાં કહે છે કે 'હાતાંમ'ના નરોમાં હમો યજતો
હોવે તેઓ આલાતરૂપ થઈને કોઈની 'જવંગ' મુરાદ એટલે છુટકારાને બળ
લાવે છે. પણ ગાથાનો તે મીનો એટલે આલાતરૂપના હાતાંમના નરોને
ઉતરવાની વાર છે જે જરથુશ્ત્રથી ઉતરશે.

ગાથા હા રહ-૩ ની પાલીલ માટે વરશત માન્સર નરકની ઉકેલ.

પહેલે વાંચો વરશત માન્સર નરક પાને ૨ થી ૧૩ મે.

વરશત માન્સર નરકના પહેલા ફકરામાં ગેઉશ ઉરવાએ એટલે કુદ-
રતને દોરવનાર મુળ રૂવાને અહુરમજ્દની અમર શક્તિઓની મીજલસ
આગળ નીરતી-ગેતી અને તે મહિલી વસ્તીઓને ચલાવવાનું-મુક્તિએ
પુગાડવાનું તેણીને સોંપાયલું કાર પુણું કરવા પોતાની તાબેદારી બતાવી
હતી. ગેઉશે પોતે ગેતીની ઉપર કંઈ કંઈ બદીઓ થશે તે જોઈ હતી. તે
બધી બદીઓનો ખ્યાલ પહેલા અને બીજા ફકરાઓમાં આપ્યો છે. પછી
ત્રીજા ફકરામાં ગેઉશ ઉરવા કહે છે કે જ્યારે તેણીને આવું મોટું કામ
કરવાનું છે માટે તેણીને લાગણી જોઈએ નહિ. માટે લાગણી વગરની
તેણીને કરવી અને તેણીથી થતી ગેતીના રક્ષકોમાં પોતાની તરફ લાગણીનું
ઉંચ ઉસ્તાન આપવું, કે જેથી તેણીની જગતની પાસખાની થઈ રહે. પછી
ચોથા ફકરામાં કહે છે કે ગેઉશ ઉરવાની આવી સાચી અહુરમજ્દ
તરફની વફાદારીથી જગત થયું અને કારોગાર ચાલવા લાગ્યો, જેમાં
પહેલે બદીઓ ફાટી નીકળી માટે મોટા નરો એટલે પાદશાહ-પહેલવાનો-
બરજીસી ખાલેસ લોકો-પહેલા મોટા નરો પઓધર્યો-તકએષો ગેતીમાંની બદી
અને અહીરીમનને હઠાવવા ઉભા થયા. અહીરીમને જેટલી જોઈએ તેટલી
ખરાબીઓ કાઢી અને કાઢા-કરપોએ તે બદીઓને વધારી છતાં ગેઉશ ઉરવા
કંઈ હઠી નહિ અને ગેઉશે તે પાપોનો ભાર દવેશ-ત્યએશનો ભાર ખમ્યો
અને ગવોધને ટેકવી. પઓધર્યો-તકએષો કે જેઓ તે ગેઉશને મદદ કરવા
ઉતરેલા તેઓએ ગેઉશને મદદ આપી, પણ તેઓ ગેઉશને ભાર ઓછો
કરી શક્યા નહિ, એટલે પછી ગેઉશે પોતાની બઓદ ગેઉશ તપનની
મારફતે મદદગાર માંગ્યો. તેને ઉતરતાં વાર છે એમ કહેવામાં આવ્યું.
માટે પઓધર્યો-તકએષોની મદદથી હાલમાં સજુરી પકડવી એમ સલાહ મળી.
આવો બધો ભેદ હા રહ-૩ ની પહેલી લીટીમાં સમાયો છે, જેને કંઈ
રીતે જોવો તે નીચે છે. પહેલી લીટીમાં કહે છે કે : ગેઉશ તપનને અપ
વ્યવસ્થાના સાહેબે કહ્યું કે ગવોધને એટલે જગતના મુળરૂપ જીવજનને
'અદ્વએશ' કરાવનાર એટલે પાપોના ભારથી મુક્ત કરાવનાર અધીકારી
સરદાર આજે નથી, એટલે જેઓ આજે ગેતીના પાસખાન છે તેઓમાં
કાંઈ તેવો નથી, એટલે હવે નવો જે આવશે તે તેવું કરશે એમ તેમાંથી
અર્થ થાય છે. અપ વહીસ્ત જે વ્યવસ્થા કરી જીવજનને ટેકવનાર છે તેવણ
ગેઉશ તપન જે ગેઉશ ઉરવાની બુદ્ધિ છે તેને જવાબ આપે છે. એક ચીજનો
જવાબ જ્યારે કાંઈને માટે હોય ત્યારે તે કાંઈ-તે ચીજની સાથે

સંબંધ રાખતો હોવો જોઈએ. એટલે ગેઉશ જેને અપ જવાબ આપે છે તે ગેઉશને જગતના જીવજન સાથે અને જગત સાથે સંબંધ હોવો જોઈએ અને એમ તેણી જગતના સર્વસ્વને ટેકવીને ચલાવનાર છે એમ માલમ પડી આવે છે. અપ જે દાદારનો નાયબ છે તે અપજ ગેઉશને તે માટે સલાહ આપે છે. એટલે આ સાર સાફ નીકળે છે કે ગેઉશને જગતનાં સર્વસ્વને ચલાવવાની-ટેકવવાની સત્તા દાદારથીજ મળી છે, અને ગેઉશ તેમ ચાલે છે, કેમકે 'ગવોઈ'ની હૈયાતી તો છેજ. ત્યારે વરશત માન્સર નસ્કના પહેલા ફકરામાં ગેઉશ દાદારની દરગાહમાં જે પેમાન આપે છે તેની હકીકત ત્યારે હા ૨૯-૩ ની પહેલી લીટીમાં પડેલીજ છે, કે જેના ઉપરથી તે લીટીમાં અપ તેણીને સલાહ આપી રહે છે. ત્યારે વરશત માન્સર નસ્કના ૧ થી ૫ ફકરામાંની હકીકતોમાંની હકીકત કે ગેઉશ ગમે તેટલા આજાબ છતાં જગતને ટેકવે છે તે હકીકત ત્યારે પહેલી લીટીમાંજ છે તે જોઈ શકાશે, કેમકે તે ગેઉશને તેમ જગતને ટેકવવાની સલાહ આપવાજ અપ ખોલી રહે છે કે તેણીની હાલત તેવીજ રહેવાની, કેમકે હાલમાં 'સર્રજ' કોઈજ નથી, માટે તેણીએ જાર ખમવો. ત્યારે હા ૨૯-૩ ની પહેલી લીટીમાં આ સાર છે કે ગવોઈને ગેઉશે ટેકવેલીજ છે, જેથી તેણીએ દાદારના હોકમને બળવેલોજ છે, કે જેની બળવણી માટે તેણીએ દાદારની દરગાહમાં બાંગે બુલંદ અવાઝે પેમાન આપેલો. તેણી ઉપર જાર છે માટે અપ તેણીને કહે છે કે તે જાર રહેવાનોજ, કેમકે જેઓ હાલે તેની ગેતીના પાસબાન છે તેમાં 'સર્રજ'નો બેદ કોઈમાં નથી. આમ જ્યારે 'સર્રજ' નથી કે જે જગતને રહાઈ આપે-પાપોનો જાર ઓછો કરે, ત્યારે એમ થયું કે વરશત માન્સર નસ્કના પહેલા બે ફકરા ગેઉશ જે ખુરાઈનો સ્વપનો જોય છે તે બધું તે જારની અંદરની વીગત છે, જેને માટે અદ્દએશો શબ્દ વાપરેલો છે. આમ ત્યારે હા ૨૯-૩ ની પહેલી લીટીમાં વરશત માન્સર નસ્કના ૧ થી ૫ ફકરામાં જે તેહકાઈ આપી છે તે બધી સમાયલીજ છે, કે જેઓની મદદનજરથીજ તે બે લીટીઓ લખાઈ છે. પહેલવી લખાણના તરજુમાથી તે ૧ થી ૪ ફકરા વાંચી જોવા, જેથી ગાથા હા ૨૯-૩ ની પહેલી લીટીનો સાર માલમ પડે. પછી વરશત માન્સર નસ્કનો પાંચમો ફકરો ૫-૬ પાને વાંચવો. ત્યાં ગેઉશ ઉરવાને આ નીસ્તીનાં જગત માટે કાંચ નેમી છે, તેમાં માનવની શું જગા છે, જનવરોની જગા અને હાલત કેવી છે, તે જનવરોને કાંચ તેવી હાલત આપી છે, જરથુશ્ત્ર ગેઉશને મદદ કરીને તેણીને સંતોષ આપશે, તેનું

હુંક ખ્યાન છે. આ ભેદળી હા ૨૯-૩ ની પહેલી લીટીમાંજ સમાય છે, કેમકે ત્યાં અપ વહીસ્ત ખુદ ગેઉશ તપનને એટલે ગેઉશ ઉરવાની ખુબ્ધિ (મનન)નેજ જવાબ આપે છે અને કહે છે કે ‘ગવોધ’ને પાપના આજાબ રહિતના અદ્વૈતેશો કરાવનાર ‘સરેજા’ હાલમાં તેણીના હમકાર પઓધર્યો-તકઓષોમાં નથી એટલે અખ્યાહારમાં એમ કહે છે કે હવે પછી જ્યારે જરથુસ્ત્ર ત્યારે આવશે તેજ ‘સરેજા’ તરીકે થશે એટલે તેણીની ઉપરથી પાપનો ભાર ઓછો કરાવીને જગતને અદ્વૈતેશો=દેવેશરહીતનું કરશે. વરશત માન્સર નસ્કના આ ફકરામાં માનવ અને જનવર બેઉની લાગણીનો ફરક દેખાડેલો છે અને જરથુસ્ત્રને માણસ અને જનવર બેઉનો ચલાવનાર કહ્યો છે. એટલે ત્યાંથી સાર આ નીકળે છે કે માણસમાં લાગણી અકકલ ફેલ છે, જનવરમાં તે બધું મંદ છે, માટે પાપનો ભાર માનવ ઉપર છે માટે માનવે વર્તણુક કરી પોતાની તેમ જનવરોની મુક્તિ લાવવાની છે, અને તે બધું કેમ કરવું તેનો બતાવનાર જરથુસ્ત્ર છે. એમ છે માટેજ હા ૨૯-૩ ની વચલી બીજી લીટીમાં કહે છે કે “આદ્રંગ” અને ‘અરેખ્યાઓંધહુ’ એટલે આખરદાર અને સાચ્યાઓનો ઠાર તે વખતે થતો નહીં; લોકો પોતાની ફરજમાં ભુલતા હતા અને ‘અવઓષાંમ’ એટલે જગતના વાલીઓ બલાધ શીખવાની સંસ્થા ખોલી શકેલા નહીં. હાલે જે મામલો છે તે ભવિષ્યમાં રહેશે નહિ, જરથુસ્ત્ર તે બધું સમુ કરશે. એમ ત્યારે માનવની ઉપરજ ગેઉશ ઉરવાને તેણીનો ભાર ઉંચકવા મદદ કરવાની ફરજ છે, જનવરોની ઉપર તે ફરજ નથી, માટેજ હા ૨૯-૩ ની બીજી લીટીઓમાં માનવ તેઓનું વર્તન અને મોટા નરોની હકીકત અને તેઓની મદદે પુગવાની શક્તિ ખુલંદી વીગેરે આપેલું છે, એટલે ‘સરેજા’ હાલે નથી માટે માનવોમાં આખરની ગતી-સચ્યાધની ગતી નથી તેમ સરદારોખી અતી બળવાન નથી. આમ ગેઉશ ઉરવાની ઉપરનાં પાપોના ભારની સાથે માનવ-સરેજા-હાતાંમ-ઝવંગ વીગેરેની બાબતને કાંચ વણી છે તેનું કારણ આ વરશત માન્સર નસ્કના પાંચમા ફકરા અને પછીના ફકરાનાં ખ્યાનોથી સમજાશે.

વરશત માન્સર નસ્કના છઠ્ઠા ફકરામાં કહે છે કે દુન્યા ઉપર કે માનવ ઉપર જે કંઈ આફત-સીતમ વરસે છે તેમાં મારી હીકમત છે, જે ક્રશો-કેરેતીની મતલબ રાખે છે.

સાતમા ફકરામાં ‘ઘનામીન’ની ઇચ્છા બતાવી છે, જેને માટે વાંચો તે છઠ્ઠો અને સાતમો ફકરો પાને ૬ થી ૮ મે. હયાં ત્યારે હા ૨૯-૩ માં તેમ હા ૨૯-૧ અને હા ૨૯-૨ માં ગેઉશ ઉરવાનું જે

ખ્યાન છે, જગતની ખુરાઇનું જે ખ્યાન છે, તે બધું મારી હીકમતમાંજ છે—અપની સરદારી હાડમંદ જગતમાં લાવવાજ છે, એમ સમજાવવાનો છઠ્ઠા અને સાતમા ફકરાઓ હેતુ રાખે છે. પછી વરશત માન્સર નરકના આંઠમા ફકરામાં કહે છે કે ગેહિશ મારફતે જગતને ઉભું કીધું છે તે ઉદ્યોગ કરીને સત્ય કરાવવાજ કીધું છે. ત્યારે હા ૨૯-૩ માં અપ કહે છે કે ‘ગવોધ’નો ભાર ઝોઝો કરાવનાર આજે કાંઈ નથી આજે જે સરદારો છે તેઓ જો કે સત્યવાલા છે—મહેનત કરી રહે છે, છતાં સમાજને ફાયદો થાય તેવું કરી શકતા નથી, માટે સમાજમાંના સાચાઓ ખીજાઓને દોરવી શકતા નથી, પણ જ્યારે જરથુસ્ત્ર આવશે ત્યારે થશે;—આ બધું ખ્યાન હા ૨૯-૩ માં છે તેમાં ઉદ્યોગ કરવાની ખુબી ખામી અને સત્ય કમાવાની મુશ્કેલીનો ખ્યાલજ આપીને ઉભો રહે છે.

હવે પછીનો વરશત માન્સર નરકનો નવમો ફકરો હા ૨૯-૩ માંની પહેલી લીટીમાંજ જણાવેલી ‘સર્જન’ની વીગત જણાવે છે—‘સર્જન’ કેવો હોય તે જણાવે છે—જરથુસ્ત્ર તેવા છે તે બતાવેલું છે અને જરથુસ્ત્રની આમદથી ગેતીમાં કેવા મોટા ફેરફારો થશે—ઝાડપાનમાંથી રસ આવશે—એમ ‘સર્જન’ અધીકારથી સદ વર્તણૂક કરાવનારા કેવા હોય તે બતાવેલું છે. પછી વરશત માન્સર નરકના દસમા ફકરામાં આવે ‘સર્જન’ જરથુસ્ત્ર થઈને જે કંઈ શીખવશે તેમ લોકોએ ચાલવું; નહિ તો શું થશે તેનું કંઈક ખ્યાન આપે છે. એમ હા ૨૯-૩ ની બીજી લીટીમાં ‘આર્દ્રંગ’ અને ‘ઔર્બ્ય’=આખરદાર સાચાઓનો ઠાર જરથુસ્ત્રની અગાઉ હતો નહિ પણ જરથુસ્ત્રથી થશે, તેવું બધું જણાવે છે. વરશત માન્સર નરકના ૧૧ મા ફકરામાં જરથુસ્ત્રનાં શીક્ષણોમાંનાં કંઈક આપેલાં છે, ‘જેથી લોકો ‘આર્દ્રંગ’ વાળા થઈ શકે, માટે હા ૨૯-૩ માંની બીજી અને ત્રીજી લીટીની ફરયાદ જરથુસ્ત્રથી લેવાશે તેનો લાભ લેવા સલાહ આપી છે.

ત્યાર પછીના વરશત માન્સર નરકના ૧૨ મા અને ૧૩ મા ફકરાઓમાં ‘મ્યઝદ’=માંગેલી મુરાદ વીષે—માંથ રપેન્તના આશીશો વિષે—તે બધાને લેવા વિષે, જરથુસ્ત્રે માનવી વર્ગમાં અપોષનો રસ્તો ખોલ્યો અને એજગદને મારી હાવવાનું કરી આપ્યું—તરીકત—યસ્ન કરી આપી—એમ ગવોધને ‘અદ્વએષો’ થવાનું કરી આપ્યું, તે બધું વર્ણવે છે. આ બધું ગેતીમાં જરથુસ્ત્રની અગાઉ હતું નહિ એમ હા ૨૯-૩ ની બીજી ત્રણે લીટીઓ કહે છે. ત્યારે હા ૨૯-૩ માં અપની સલાહ જે ગવને મળે છે તે જરથુસ્ત્રની આમદ માટે થોભવાની છે એમ બતાવે

છે. અપ ત્યાં ગેહિશને કહે છે કે આજે જો કે ‘સર્વજ્ઞ’ નથી પણ પછીથી જરથુશ્ત્ર ‘સર્વજ્ઞ’ તરીકે આવશે અને ગવોષને ‘અદ્વૈતેષા’ મુક્તિ તરફ જઈ શકે તેવી કરશે. ત્યારે ‘ગવોષ’ને એટલે જગતના દમને તેમ માનવના દમને ‘અદ્વૈતેષા’ કઈ રીતે કરવો—અને હા. ૨૯-૩ ની છેલ્લી લીટીમાં કહે છે કે ‘જવંગ જિમા કર્દૂષા’=તરીકતની કરદારીથી જે કાંઈ મુરાદ માંગે છે તેને પુર્ણ કરાવવા યત્ન તો દીન-દસ્તુરોમાં જઈને તેઓ મારફતે તે મુરાદ બર લાવશે, તે બધું કઈ રીતે થશે, તેની ટુંક નોંધ વરશત માનસર નસ્કના ૧૨-૧૩ ફકરામાં આપી છે. આમ ત્યારે મીદસના પોથામાંની પહેલવીની ઇબ્રાહિમ કરતાં દીનકદમાંનાં ત્રણ નસ્કોની ઇબ્રાહિમ ગાથાની સમજ માટેની જુદી છે. નસ્કોમાં તો તે ગાથાના ફકરામાં કેવા ઉંડા ભેદો રહ્યા છે અને કયા કેવા ફાયદાઓ રહ્યા છે અને તે ફાયદાઓ કઈ રીતે મેળવી શકાય માટે કઈ રીતે વર્તી નેકી કરવી તે બધું દેખાડેલું છે.

ગાથા હા. ૨૯-૩ ને માટે બગ નસ્કની તાવીલ :

(આ બગ નસ્ક માટે વાંચો પાને ૧૩-૩૨ મે).

આ નસ્કમાં કહે છે કે ગેહિશ ઉરવા ‘લાયેહેવન્ત’=ગેરહાજરી વીધે જાહેર કરે છે. એટલે ગવની ગતી કે જે ગેતીમાં ગેતીના જીવ-અંતર જગત ‘ગવોષ’ તરીકે છે, તેમ તે ગવ દરેક માનવમાં તેના જાન અને જોરાને જાન નામે મનશ્ની-ગવશ્ની-કુનશ્ની-વીર-હોશ-ખેરદ તરીકે છે, તેઓની બલી-ખુરી ગતી વીધે છે. જેમ ઇનસાન પાપો કરે છે ત્યારે જાન ઉપર ભાર પડે છે અને જોરાને-જાન નામે મનશ્ની-ગવશ્ની-કુનશ્ની-વીર-હોશ-ખેરદ ઉપર ભાર પડે છે, એટલે મનશ્ની કે ગવશ્ની કે કુનશ્ની કે વીર કે હોશ કે ખેરદ રહેતાં નથી, તેમ ગેતીનાં બધાં ઇનસાનોના જાનો ઉપરના ભારથી ગેતીની ‘ગવોષ’ ઉપર ભાર પડે છે. આવી ગવને હયાં ગોસ્પંદ તરીકે કહે છે, માટે હયાં કહેલાં ગોસ્પંદને માટે ઘેટાંનો અર્થ સીરફ કરવાનો નથી. ગેહિશ ઉરવા કહે છે કે ઉપર કહેલી ‘ગવ’ની હેફાઝતની ગેરહાજરી બધેબધે થઈ રહે છે. જો આ ‘ગવ’ કે જે જીવ જાનરૂપ છે કે જે રજેરજને પોતાને ભોગે ટેકવે છે તેની ઉપર ભાર નહિ પડે, તો પછી જરથુશ્ત્રને ઉતરવાની જરૂર પડતી નથી. પણ ગેહિશ કહે છે કે ‘ગવ’ની હેફાઝતની ‘લાયેહેવન્ત’=ગેરહાજરી છે માટે જરથુશ્ત્રને ઉતરવાની જરૂર છે. ત્યારે હા. ૨૯-૩ ની પહેલી લીટીમાં અપ કહે છે

તે 'ગવોધ'ને 'અદ્વએષો' કરવા-દોષ રહિતની પાપોના ભારથી નહિ પીડાતી કરવા 'સર્જન' અધીકારી નર-ઉધ્ધાર કરનાર જોઇએ, કે જે જરથુશ્ત્ર વગર ખીજું કાંઈ નથી.

ત્યારે આ 'ગવોધ'ને અદ્વએષો કરવા-પાપના ભારથી મુક્ત કરવા 'અવએષાંમ્'=તેઓ એટલે પઓધર્યો-તકએષો લાચાર થઇ રહે છે. એટલે પછી છેલ્લે જરથુશ્ત્રજ એકલા રહ્યા કે જેવણુ તે કામ કરી શકે. આમ ત્યારે ગવોધ-ગોસ્પંદ ધણી અગત્યની ઉત્તમ ચીજ છે, માટે બુગ નસ્કમાં ૧ થી ૬ ફકરામાં ગવની ગોસ્પંદની હિફાઝત રાખવા એટલે 'લા ચેહેવન્ત'='ગવની હિફાઝતની ગેરહાજરીને તોડવાના મોટા ફાયદાઓ શું છે તે બતાવેલા છે. જે માનવ પોતાની 'ગવ'ની એટલે જીવ અને જોરાને-જનની હિફાઝત કરે તો પછી તે બધાં સામટાં માનવોની ગવની હિફાઝત થવે ગેતીની ગવોધનીથી હિફાઝત થઇ રહે છે. એમ છે માટે હયાં બુગ નસ્કમાં ગોસ્પંદ એટલે જન-જોરાને જનની હિફાઝતની જાતજાતની રીત અને ફાયદા બતાવે છે, જે બધું ત્યારે ગવોધને 'અદ્વએષો' કરવા માટે છે એટલે તે બધો ભેદ હા ૨૯-૩ ની પહેલી લીટીનોજ ગણાય. આ બધા ૧ થી ૬ ફકરાઓમાં કહે છે કે જે એક માનવ પોતાની ગવને એટલે જનને અને જોરાને-જનને મનસ્વી-ગવસ્વી-કુનસ્વી-વીર-હોશ-ખેરદને તરીકતથી દીનનાં સિદ્ધાંતથી સાચવે તો તેની શુભ આશા ગેઉશ ઉરવા લગી પુગે છે અને જરથુશ્ત્રના જેવું પુન્યવંતુ કાર તે કરી રહે છે. ત્યારે આવું પુન્યવંતુ કાર કેવું રહે છે તે બધાંને ૧ થી ૬ ફકરાની અંદર વીસ્તારેલું છે, જેને માટે વાંચો પાને ૧૩-૨૧ મે. તે બધાંને હયાં પાછું લખવાની જરૂર નથી. ત્યારે જે કાંઈ બુગ નસ્કના આ ૧ થી ૬ ફકરાઓ વાંચે તેઓને પહેલે તો વીચીત્ર લાગે કે આવું બધું હા ૨૯-૩ ની સમજ માટે પહેલવીવાળાઓએ કાંય લખ્યું હશે- પણ ઉપલી સમજ ઉપરથી માલમ પડશે કે તેજ બધું હા ૨૯-૩ ની પહેલી લીટીનો ઉંડો ભેદ ખોલી રહે છે. 'ગવોધ'ને 'અદ્વએષો' કરવા 'અદ્વએષો નર='સર્જન' જોઇએ તેનો ભેદ સમજાશે. અષ કહે છે કે તે વખતના જગતના રક્ષકો જગતની ગવને 'અદ્વએષો' કરી શકતા નથી, કેમકે નીચે કહે છે કે લોકો ખુરા થયાં છે. ત્યારે જરથુશ્ત્ર લોકોને સુધારશે. લોકો પોતાની ગવની હિફાઝત કરશે એટલે પછી ગેતીની ગવોધની હિફાઝત આપમેળે થશેજ. ત્યારે એક માણસ જે કાંઈ જનને બરબાદ નહિ કરે, હવસી જીંદગી નહિ ગુમારે, અને જોરાને-જનને બરબાદ નહિ કરે, તે માનવ હા ૨૯-૩ માં કહેલી

ગવોષને ‘અદ્યવ્યેષો’=પાપથી મુક્ત કરી શકે છે. આમ છે માટેજ બગ નસ્કના ૧ થી ૬ ફકરામાં માનવે ગવને કઇ રીતે પોષવી તેને માટે તરીકત વીગેરેનું બ્યાન આપેલું છે. આમ ગાથા હા. ૨૯-૩ ની પહેલી લીટીના ઉંડા બેદને માટે બગ નસ્કના ૧ થી ૬ ફકરાનું ઉંડાણ આપેલું છે. હયાં ખાસ પાંચમા અને છઠ્ઠા ફકરાની નોંધ લેવાની છે.

પાંચમા ફકરામાં બુવાન માણસ પોતાની કદ-બાનુ સાથે ભોગવટો કરે ત્યારે કઇ રીતે વર્તવું જોઇએ, કે જેથી હમ-ખીસ્તરની કુદરતી હાજતથી ગવની બરબાદી થાય નહિ અને જોરાને-જનને ખગવું પડે નહિ; એમ ત્યારે ગવની હિફાજત પુરી રીતે કરવી, કે જેથી જો બધાંજ માનવો તેમ ગવની હિફાજત કરે તો ગેતીની ગવોષની હિફાજત થાય, તે બતાવેલું છે. વળી છઠ્ઠા ફકરામાં કહે છે કે જ્યાં લગી ગોસ્પંદ સંપૂર્ણ રીતે ખીલે નહિ ત્યાં લગી ‘લા કુશન્દ’=તેને મારવું નહિ. ઉપરના ફકરામાં સમજાવ્યું છે તેમ હયાં કંઇ ગોસ્પંદ-જનવરને મારવાની વાત નથી. હયાં તો ઉપર જોયું તેમ ગવ=જીવ જનની હિફાજતની વાત છે. ત્યારે હયાં કહે છે કે કોઇખી માનવમાંની ગવ=જીવ જન જ્યાં લગી પુર્ણ રીતે ખીલે નહિ એટલે તે માનવ અપવન જેવો થાય નહિ, ત્યાં લગી તેની ‘ગવ’-જીવ મરે નહિ, તેનું મૃત્યુ થાય નહિ, જે વિષે વાંચો તે છઠ્ઠા ફકરો પાને ૧૯-૨૧ મે. આમ ત્યારે બગ નસ્કના ૧ થી ૬ ફકરાની તાલીલ હા. ૨૯-૩ ની પહેલી લીટીમાં છે તે જોઇ શકાશે.

વળી સાતમા ફકરામાં ‘હ્યઅધતાન્’=હાતાંમના નરો કેવા હોય તેની સમજ આપી છે. ત્યાં કહે છે કે ‘હ્યઅધતાન્’=હસ્તીના બેદે પુગેલો નર અઓજની કુદરત રાખનાર હોય છે અને તેથી તેની ગતી ‘કારતર’=ધણીજ તેજ અને કાર કરાવી આપે તેવી રહે છે, એટલે તે નરમાં યજ્ઞતનો વાસો હોય છે, જેને ઝઝ્ઝાઝ્ઝ=આલાત કહે છે. યજ્ઞતોમાં અઓજની કુદરત વસે છે. અઓજની કુદરતમાં ધનામીનની જગાજ નથી. અઓજની કુદરતમાં દુષ્ટની મારામારીની સમાધાનો થઇ હોય છે, જ્યારે ‘ગવ’ની કુદરતમાં ‘ધના’ની જગા છે માટે તેમાં નીરંતરની હા-નાની મારામારી છે. સાધારણ માનવમાં ‘ગવ’ની કુદરત છે, પણ જ્યારે તે નર પોતે અપવન થવાની ૬ થી ૯ પાહેડી નામે ‘કુશ્’ ઉપર ચઢે છે, ત્યારે તેની ગવની કુદરતની હા-નાની મારામારી સમાધ જઇને તેમાં યજ્ઞતો જેવી અઓજની કુદરત ઉભી થાય છે, જેથી તે નર અને યજ્ઞતોનો રાદ પેવંદ થઇ રહે છે. તેથી જેમ યજ્ઞતો કોઇની દુઆ ફળીબુદ કરી કરાવી શકે છે, તેમ તે નરખી કરી શકે છે. આવા નરને ‘યઝ્ઝાઝ’નો

રાખનાર 'યઝ્ઞોઝઘાથેગર' ખુપે-રવાનનો ખુપનો ધણી કહે છે, જે ત્યારે ૩૩ આલાતોમાંનો એક છે. આવા હાતાંમની વીગત હા. ૨૮-૩ની છેલ્લી લીટીમાં છે જેની સમજ ખગ નરકના આ અને નીચેના આઠમા ફકરામાં છે. હા. ૨૮-૩ની છેલ્લી ત્રીજી લીટીમાં કહે છે કે હાતાંમના નરોમાં યજ્ઞતોનો વાસો થવે તે નરો આલાત થઇને પોતાનાઓની દુઆ જે તરીકત વાળી હોય તો પુર્ણ કરે છે. આ બાબદની સમજ ખગ નરકના સાતમા ફકરામાં છે. પછીના આઠમા ફકરામાં કહે છે કે 'હાતાંમ'ના નરો એટલે ખોદા-રસીદા નરો એટલે યજ્ઞત-વસેલા નરો એટલે અઘોજની શક્તિવાળા નરોળી યજ્ઞતની માફક માનવની દુઆઓને પુર્ણ કરાવી આપે છે. યઝ્ઞોઝઘાથેગર ત્યારે તે નર છે કે જેમાં 'અઘોજ'ની કુદરત કે જે યજ્ઞતની કુદરત છે તે વસેલી રહે છે, જેથી મોટી પાવ મહેલની કીચા યજ્ઞતોની સાથે કરીને પોતે ઝઝ્ઞાથ=આલાત થઇને બીજાં જીવતાં કે ગુજરેલાંની મુગદ ફળીબુદ કરાવે છે. હા. ૨૮-૩ ની છેલ્લી લીટીમાં કહે છે કે 'હાતાંમ' નરો 'અઘોજશ્તો'=અઘોજની કુદરત-વાળા એટલે હા-નાની મારામારીનું સમાધાન કરાવીને ખોદાને મળેલા હોય છે, જેઓમાં 'ઝીમા'=હમો યજ્ઞતો વસેલા છીએ, કે જેવા નરની પાસેથી માંગેલી 'ઝવૈંગો'=મુરાદો જે કુરૈદૂપા=તરીકતની રીઠીએ કાઢેલી હોય તો પરીપુર્ણ થઇ રહે છે. આવા 'હાતાંમ'નો નર કેવો હોય છે તેની કેરીઅત ખગ નરકના આઠમા ફકરામાં છે, વાંચો તે ફકરો પાને ૨૨-૨૪ મે. જ્યાં ગાથા હા. ૨૮-૩ ની છેલ્લી ત્રીજી લીટીનો ભેદ સમજાવે છે. જવૈંગ જિમા કેરૈદૂપાનો અર્થ આ સાતમા અને આઠમા ફકરાઓની ઉપરથી સીધ્ધ થાય છે. કુરૈદૂપા=તરીકતની બખવણી-કેરદારી ઉભી કરીને કાઢેલી 'ઝવૈંગો'=મુરાદોને બર લાવવા હમો યજ્ઞતો તે 'હાતાંમ' કે જેમાં અઘોજની કુદરત-હમારા જેવી કુદરત વસેલી છે, તેવા નરો મારફતે પુગીશુંજ. ગાથાની તે લીટીના આવા અર્થમાંજ સચ્ચાઈ છે તે ખગ નરકના સાતમા અને આઠમા ફકરાઓની વીગતોથી પુરવાર થઇ રહે છે. 'હાતાંમ' ના નરોમાં યજ્ઞતોના જેવી કુદરત નામે અઘોજ રહે છે કે જે અઘોજમાં 'ઘના'ની જગાજ નથી. આ ભેદની સમજ માટે વાંચો આઠમા અને નવમા ફકરાનો પહેલવીનો તરજુમો પાને ૨૨-૨૫ મે. પછીના નવમા ફકરામાં 'જવૈંગો'=મુરાદો ગીથો 'હાતાંમ'ના નરો પાસેથી આલાતોની મારફતે મેળવી શકાય છે તેવા મેળવી શકવાના પ્રયોગ-રીતો નામે તરીકત વિષે કહ્યું છે. હા. ૨૮-૩ ની છેલ્લી ત્રીજી લીટીમાં 'કુરૈદૂપા' શબ્દ આવે છે તેની આ સમજ છે. 'કુરૈદૂપા'ને માટે

‘અવો કેરદારી’ એવો શબ્દ પહેલવીમાં આપેલો છે જેઓનો અર્થ તરીકતોના હિલા થવાથી એમ થાય છે જે વ્યાકરણના કાનુનથી સિધ્ધ થઈ શકે એમ છે. ‘કુરેદૂષા’થી એટલે કાયદા પ્રમાણેના વર્તનથી જે ‘જવંગ’=દુઆઓ કાઢી હોય તો ‘હાતાંમ’ નરોની મારફતે પુરી પડશે તે વીચાર જે હા ૨૯-૩ માં છે તે માટેની તરીકતનો સમજ અહિંયાં નરક આપે છે. બગ નરકના પછીના દશમાં ફકરામાં માણસે ‘વોહુમન દાશતન’=બહમનને પોતામાં વસાવવાનો છે એટલે બલા થવાનું છે તે માટે તેને ‘ચોન્ગ’=મોહું અને ‘અવઝાર’=આલાતોની સામગ્રી રાખીને ફરજ ઉતારીને તે મોહાને શુભ કામ માટે વાપરવાનું છે. હયાંયાં તરીકતથી ‘જવંગ’ મળશે તેનો ભેદ ખોલેલો છે, જે ત્યારે ‘જવંગ જિમા કુરે-દૂષા’માં (એટલે મુરાદ બર લાવવા માટે યજ્ઞોની મદદ લેવાય છે), તેમાં ‘કુરેદૂષા’નો ભેદ તરીકતનાં વર્તનનો ભેદ ખોલી રહે છે.

પછીના ૧૧ મા ફકરામાંથી ‘આલાતો’ની બાબદ એટલે ‘હાતાંમ’ નરોની બળીદારીની બાબદ છે. કહે છે કે જે કોઈ યજ્ઞોને લગતી ચીજોને બરી કરવાનું ફરમાન આપે છે તેને ફલાનો ફલાનો ફાયદો મળે છે, જેને માટે વાંચો તે ફકરો પાને ૨૯ મે. હયાં યજ્ઞોને લગતી ચીજો તે છે કે જે અઓજની કુદરતવાળી અને યજ્ઞોનાં રહેઠાણવાળી છે, જે ત્યારે ઉપરની બાબદનેજ વર્ણવી રહે છે. આ પણ હા ૨૯-૩ ની છેલ્લી ત્રીજી લીટીઓની સમજ આપે છે. ‘હાતાંમ’ જે કોઈ હોય તે અઓજની કુદરત વસેલો હોય, જેમાં હમો યજ્ઞો આવેલા છીએ, અને ‘કુરેદૂષા’=તરીકતથી કાઢેલી ‘જવંગ’ને તેઓ પુર્ણ કરાવી આપે છે. આમ ‘હાતાંમ’નો નર યજ્ઞને લગતી ચીજ છે. આ ફકરો ત્યારે તેની છેલ્લી ત્રીજી લીટીની તાવીલનોજ છે.

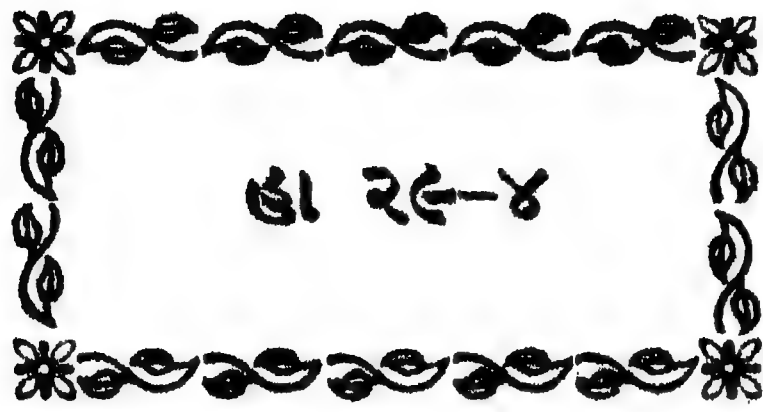
પછી ૧૨ મા ફકરામાં નેક લોકો-અપવનો દીનનાં સિદ્ધાંતોને શીખવીને લોકોનું તારણ કરી રહે છે એ બાબદની નોંધ આપી છે. આ બાબદ ત્યારે હા ૨૯-૩ ની વચલી બીજી લીટીઓમાં જે કંઈ કહ્યું છે, જે વિષેની ફરયાદ થઈ છે, તે ફરયાદની દાદ જરથુશ્ત્ર લેશે-જરથુશ્ત્રથી તે પાર પડેલું છે તેનો ભેદ ખોલે છે. વચલી બીજી લીટીમાં કહે છે કે ‘અવએષાંમ’=તેઓ (ગેતીના તે રક્ષકો)માંનો કોઈપણ એવો નથી કે જેની આણ હોય એટલે જેણે સંસ્થા ખોલી હોય, જેણે આલાત કાઢી હોય-પાવ મહેલ કાઢી હોય, જેમાં તેની દસ્તુરી ચાલતી હોય, કે જેથી કોઈ ઉસ્તાદ આદ્રંગ અને અરેબ્યંધણને વૃદ્ધિમાં વધારે એટલે લોકોને સીધા રસ્તા ઉપર મુકે. પણ જરથુશ્ત્ર આવીને પોતાની આણ ફેરવશે,

કે જેથી ઘણી સંસ્થાઓ થઈને તેઓમાં પછી શપીર મરદો લોકોને સ્ત્રીખવે છે તેનું ધ્યાન આ ૧૨ માં ફકરામાં છે, જે ત્યારે હા ૨૯-૩ ની લીટીની ફરયાદની શુભ દાદ છે. પછીનો ૧૩ મો ફકરોખી ઉપલા ફકરાની મુરાદને વધુ ફળીખુદ કરવાનો ઉપાય બતાવે છે એટલે એમાંખી હા ૨૯-૩ ની વચલી ખીજી લીટીની ફરયાદનો દરમાન છે. ઉપર કહેલા નેક મરદો ગેતીમાં દીન પ્રમાણેના સબકો પાંચરે તેઓને જે કોઈ મદદ કરે, તેઓનાં કામની જે કોઈ સ્તુતી કરે, તેને પેલી દુન્યામાં બહેસ્ત મળશે, એમ હા ૨૯-૩ ની ખીજી લીટીમાં કહ્યું છે. તે વખતે એટલે જરથુસ્ત્રની અગાઉ નેકીનો દુન્યામાં ઠાર હતો નહિ તેવી નેકીને જરથુસ્ત્રે ગેતીમાં ઠર પાડી, તેને વધુ ઠર પાડવામાં જેઓ મદદ કરે છે તેઓને મરણ પછી મોટો ફાયદો થાય છે.

પછી ૧૪ મો ફકરોખી ઉપરના ૧૨-૧૩ ફકરાનીજ મુરાદ રાખે છે કહે છે કે જરથુસ્ત્રે ગેતીમાં પોતાની આણુ-દસ્તુરી પાંચરી, જરથુસ્ત્ર 'સર્જન' થયા અને નેક સંસ્થાઓ-પાવ મહેલો-આલાતો કીવા, જેઓમાં જરથુસ્ત્રી દએન ચાલુ છે. આવી સંસ્થાઓની ઉપર જમાનાઓની અસર જ્યારે થાય ત્યારે તે સંસ્થાઓ-પાવ મહેલો-આલાતોને જેઓ પાછા તાઝે કરે, તેઓ ગોયા જરથુસ્ત્રના જેવું પુન્યવંત કામ કરી રહે છે. આ ફકરો ત્યારે હા ૨૯-૩ ની વચલી ખીજી લીટીની મુરાદને બર લાવનારો છે. આર્દ્રંગ અને ઍર્ષ્યંઘહુને દુન્યામાં જે ઠર મળેલો છે તેવાં મહાન કામને તે પુન્યવંત કામ કરનાર મદદ કરનારો છે.

પછીના ૧૫ મા ફકરામાં કહે છે કે મોટા અપવન 'હાતાંમ'ના ભેદના નરને જે કોઈ શહેનશાહ પાસે લઈ જઈને તેવણની સત્તાથી ગેતીમાં દએન મુજબની સંસ્થા ખોલાવે તેમાં મોટું પુન્ય છે. હયાંખી હા ૨૯-૩ ની ખીજી લીટીની અંદરના સવાલનું નીરાકરણ છે. પછીના ૧૬ મા ફકરામાં કહે છે કે જરથુસ્ત્રી દએનની શુભ અસરને ગેતીમાં શહેનશાહો ચલાવવા બંધાયલા છે. જેઓ શહેનશાહોને એવાં કામમાં તેમ ખીજા દરેક રાદી કામમાં મદદ કરે, તેઓને પોતાની જાત અરપણ કરે એમ શહેનશાહોની આણુને માટે દીનની આણુને ચલાવ્યા કરે તેઓ ખુદ પોતાની નાની દુન્યાના પતી થાય છે એટલે ખએત્વોદથીનો સામાન તૈયાર કરે છે વીગેરે વીગેરે. ત્યારે આ ભેદ હા ૨૯-૩ ના આખા ફકરાની મુરાદને પરીપુર્ણ કરાવનારો છે. હા ૨૯-૩ મા અપ વહીરત ગેહીશોને કહે છે કે હમણા ગેતીમાં 'સર્જન' નથી માટે ગેતીમાં જડ મતી છે. જરથુસ્ત્રથી તે બધું સુધરશે. જરથુસ્ત્રનું કાર શહેનશાહો ચલાવશે, શહેનશાહોને

રૈયતે મદદ કરવાની છે. ત્યારે જે રમ્યત શહેનશાહને તેવી રીતે મદદ કરે છે તે ગોયા જરથુસ્ત્રનું જ કામ તાઝે કરે છે. ત્યારે આ છેલ્લો ફકરો હા ૨૯-૩ ના આખા ફકરામાં કહેલી ગેઉશોની મુજબણને બલે કીનારે લઇ જવાનો ખ્યાલ આપે છે, એટલે જરથુસ્ત્રની દીન-સંસ્થા-પાવ મહેલ-આલાતો અને તેઓથી થતી દુન્યા ઉપરની શુભ અસરને દુન્યામાં પાંચરે છે એટલે 'સરેજા'નું કર્તવ્ય શું છે તે બતાવીને તેને પાર પડતું જણાવે છે.

મજદાઓ^{૭૩} સખારે^{૭૪} મધરિશ્તો,^{૭૫} યા^{૭૬} છ^{૭૭} વાવરેજોધ^{૭૮}
પધરિચિથીત,^{૭૯}

દએવાધશયા^{૮૦} મખ્યાધશયા,^{૮૧} યાયા^{૮૨} વરેષધતે^{૮૩} અધપિ-
ચિથીત;^{૮૪}

હુવો^{૮૫} વીચિરો^{૮૬} અહુરો;^{૮૭} અથા^{૮૮}-ને^{૮૯} અંધહુત^{૯૦} યથા^{૯૧}
હુવો^{૯૨} વસત.^{૯૩}

જે બધું-ચીજેચીજ દરેકે દરેક બનેલું^{૭૬} ॥ આગલા વહી ગયલા વખતમાં^{૭૮} (અને) ॥ હવે પછીથી^{૮૪} ॥ દએવોથી^{૮૦} (અરવાહી આલમની જાતજાતની વસ્તીની દરેકે દરેક વ્યક્તિથી) ॥ (તેમજ) માણસોથી^{૮૧} (દરેકે દરેક માનવથી) ॥ ખરેખર^{૭૭} (એટલે કરેલા કે કરવામાં આવવાના છાપો સહિત-જીવતી કેરદાર થઇ રહે એમ) ॥ કરવામાં આવ્યું છે^{૭૯} (અને) ॥ કરવામાં આવશે,^{૮૩} ॥ તે બધાંના શબ્દે શબ્દને-દરેકે દરેક બળવણીને^{૭૪} (જેખી કંઇ જરા જેટલીખી મહેનતે મન-ખોલ-કે કર્મમાં થઇ રહેલું હોય તે બધાંને જરાકે જરાકને) ॥ ગણત્રીમાં લેનારો એટલે પાપ કેટલું-સવાળ કેટલું-તેની સજા શું-જઝા શું, તે બધાંનો હિસાબો શુમાર કરનારો^{૭૫} (છે). ॥ અહૂરા^{૮૭} ॥ પોતે ખોદાય ભોગવાવનાર^{૮૫} ॥ આરપારનો જોનાર-સારાં માઠાંનો ધનસાદનો આપનાર^{૮૬} (છે). ॥ જેમ^{૮૯} ॥ તે પોતે ભોગવાવનાર^{૮૨} ॥ ઇચ્છે છે^{૮૩} ॥ તેમ^{૮૮} ॥ હમુને^{૮૯} ॥ થજો!^{૯૦} ॥

મીલસના પોથામાંની પહેલવી સમજ.

હા ૨૯-૪ ની પહેલી લીટી માટે સમજાવે છે કે :—

અઉહરમજદ સખૂનાન આમારીનીદાર (અધધ પવન વિનાસ વ કીરકક આમાર વાદુનયેન). અઉહરમજદ સખૂનાન આમારીનીદાર' = અહરમજદ શબ્દનો યાદ રાખનાર, હિસાબ કાઢનાર છે. પછી વધુ સમજ માટે કાઢિંસમાં કહે છે કે: 'અધધ' એટલે કે "વીનાસ વ કીરકક આમાર વાદુનયેન" = ગુનાહો અને સવાખના કારોને શુમાર હિસાબ તેઓ કરશે. અહિંયાં "સખારે" શબ્દ માટે "સખૂનાન" શબ્દ છે એટલે રજેરજના નાદ-ધ્વની શબ્દનો અર્થ છે. 'મધરીશતો' માટે 'આમારીનીદાર' = યાદ રાખનાર અને તેમાંથી હિસાબ કાઢનાર, સજા-ઝજા નેમી આપનાર છે અને એજ અર્થ માટે કાઢિંસમાં 'ગુનાહુ અને સવાખ'નો 'આમાર વાદુનયેન'નો શુમાર તેઓ કાઢશે એટલે બદલો થશે એમ સમજાવે છે.

હવે હા ૨૯-૪ ની બીજી લીટીમાં કહે છે કે જેમાં પહેલી લીટીનોખી અર્થ આવેલો છે:—(b) 'મૂનશાન વરઝીદ પેશીકુ શેદાન વ આનસૂતાન વ મૂનિક્ વરઝેન્દ આખર' = તેઓથી એટલે દેવોથી અને માનવોથી આગળ થયલું—જેઓ કરી રહે છે એટલે હાલે કરે છે અને આખર એટલે આખરે કરશે. અહિંયાં 'પધરી ચીથીત' માટે "પેશીકુ" = અગાઉ અને 'અધપી ચીથીત' માટે (વરઝદ) આખર એટલે હાલ અને ભવિષ્ય એમ અર્થ આપેલો છે. અહિંયાં ભોગવટાઓનું ભુત-હાલ અને ભવિષ્ય આપેલું છે અને આપણે ઉપર જોયું કે "યવએચ"ના સાત ઝરવાને અકરનેના કાળોમાં નીસ્તી માટેના ભોગવટાનો ઝરવાન તે ચોથો છે. ત્યારે ચોથા ઝરવાને અકરનેના દોરમાંનો ભુત-હાલ અને ભવિષ્ય એમ અહિંયાં કહે છે. અહિંયાં ત્યારે મજદાનાં જ્ઞાનમાંજ બધુંજ છે—હિસાબો શુમાર કરનાર તેજ છે એટલે હદ+ધનસાક્ષી વર્તનાર તેજ છે, એમ તાવીલમાં નીચે કહ્યું છે તેજ બેદ આવેલો છે.

હા ૨૯-૪ ની છેલ્લી લીટીમાં કહે છે કે:

જક બરા વિજહાર ખુદાઈ (અધધ કાર વ દીના બરા વિજનેદ) અધતૂનો લનમન હોમનેમ ચીગૂન વલમન કામક (અધધ લનમનિક અવાયસ્ત જક વલમન). 'ઝક બરાવીજહાર ખુદાઈ' =

તે ઉત્તમ રીતે ભલાં પુરાનો જાણનાર ‘પ્રુદાધ’ અને ભોગવાવનાર સાહેબ છે એટલે જે બધું થાય છે તેને છુટું કરે છે—દીન પ્રમાણેનું કયું, દુન્યા પ્રમાણેનું કયું, તેમાંથી સારું કયું, પુરું કયું, તે બધાનો ઇનસાફ પ્રમાણે ભોગવટો કરાવીને હૃદ બાધે છે એટલે જોષએ તેટલોજ ભોગવટો ભોગવાવી પછી તે પરથી સઝા-જઝા કરાવીને નવો પાઠ-ખેરદ શીખવે છે. એમ તે ‘પ્રુદાય’ =ભોગવાવનાર સાહેબ છે જેને ‘અહૂરા’ કહે છે, એટલે જ્યારે તે સાહેબ ‘મધરિશ્તો’=જાણનાર અને હિસાબ કરનાર રહે છે ત્યારે તેને મજદા કહ્યો છે—જ્યારે તે ભોગવાવે છે ત્યારે તેને અહૂરા કહ્યો છે. એમ છે માટે કાઠિંસમાં કહે છે કે ‘અધધ્ કાર વ દીના ખરા વીજીનેદ્’ એટલે કાર દુન્યવીપણાનું કર્તવ્ય અને ‘દીના’=દીન પ્રમાણેનું કર્તવ્ય ‘ખરા વીજીનેદ્’=ખેડેને ચુંટી કાઢી છુટા કરશે એટલે તે ખેડેને છુટા કરીને ભોગવાવીને હિસાબ કરશે. પછી કહે છે કે તે સાહેબ મજદા થઇને નસીબ મુકરર કરે છે, અહૂરા થઇને ભોગવાવે છે, તે બધુંજ હૃદ+ઇન-સાધથીજ અને મોક્ષ કરશે—કેરેતી માટેજ છે માટે તે બધાનો આજ્ઞા પુશીથી ખમાને મોજદ લેવો. માટે ગાથાના છેલ્લા પદો પ્રમાણેજ કહે છે કે :

‘અધતુનો લનમન્ હોમનેમ્’=હમો તેવા છીએ (જે કંઈ હમારે માટે છે તે) ‘ચીગુન્ વલ્મન્ કામગ્’=જેવી કે તારી મરજીમાંના (તે બધું તારી મરજીનુંજ હોય છે), જેને સમજાવવા પછી કાઠિંસમાં કહે છે કે ‘અધધ્ લનમનીક્ આવાયસ્ત્ ઝક્ ધ વલ્મન્’ એટલે હમારે માટે તે થવું જોષએ કે જે તારી મરજીમાં હોય. એટલે સુખ દુખ બધુંજ તેનાથીજ છે, જે બધું હૃદ+ઇનસાફ પ્રમાણેજ એટલે ઇનસાફથી પુરાઇતી હૃદ લાવવાજ તે પુરાઇને સુધારીને અમર સુખ આપીને કરશે—મદ્ કરવાજ છે.

ગાથા હા રદ્-ફરો ચોથો (૪) :

શબ્દ અર્થ.

મજદાઓ=મજદા

સખારે= શબ્દે શબ્દ

મધરિશ્તો=ગણતરી કરનાર—હિસાબો શુમાર કરનાર—સારાને નરસાંથી ગોતી કાઢનાર—તે બધાનો ભવિષ્યનો જવાબ ગણીને કાઢનાર—તાલો લાવનાર.

યા=જે બધું (બહુવચન પહેલી યા બીજી વિભક્તી છે)

જી-ખરેખર (કીધેલાના છાપો પડીને કેરદાર થઇ રહે તેમ-જે કંઈ અમથુંખી થાય-સીરફ હવાનો હમખી આવે તોખી તે બધાની છાપ પડીને જીવતી કેરદાર એક વખત થવાનીજ-એટલે ગમે તેવું આછુંખી છપાઇને પોતાની જાત બતાવતું થવાનુંજ)

પદ્ધિચિથીત=આગલા વખતમાં

દએવાઇશઆ મખ્યાઇશઆ વાવૈરએઇ=દેવ અને માણસથી કરવામાં આવ્યું હતું તે (મજદા શબ્દે શબ્દનું પુર્ણ રીતે જરાખી જીલ વગર જાણે છે)

યાઆ=જે કાંઈ-

વરૈપઇતે અધપિચિથીત=હવે પછી કરવામાં આવે છે (તેના બધા શબ્દેશબ્દની તે ખબર તેવણુ રાખે છે એટલે જેઉશ ઉરવા જે અર્થે મનન કરે છે તેની તેહકીક અને તેની શું દવા થશે તે બધું આગલથીજ તેને ખબર હતું. અહિંયાં મજદાની રથ=હરવેરપ આગાહી omniscience ની નોંધ છે. એટલે જે કંઈ ગેરઇનસાફ જેવુંખી થાય તેખી તેની હિકમતથીજ છે, જેમાંથી એક દીન ઇનસાફ નીકળશે).

અહુરો હુવો=અહુરા પોતે ભોગવાવનાર માલેક

‘વિચિરો’=ખરાં ખોટાંનો પારખનાર (જે બધું જાતજાતનું થઇ ગયું અને થશે તેને કંઈ રીતે ઇનસાફથી સજા-જઝા કરવી તે બધાંનો નીશુર્ક કરનાર-જે કંઈ હદ હોય તેનો ઇનસાફનો કરનાર, હદને અનહદમાં લઇ જનાર. જે બધું થઇ રહે છે તે બધી બાબદોને કંઈ રીતે ઠેકાણે લાવવી તેની ખબર અહુરાને છે. પહેલવી તરજુમામાંખી વીચીદાર શબ્દ આવેલો છે જેનો અર્થખી ઉપર કહ્યો તેવોજ-અહાંને ખુરામાંથી ચુંટી કાઢીને તેઓમાંથી બદલો કાઢનાર તરીકેનોજ અર્થ છે. અહિંયાં મજદા શબ્દ જ્ઞાન અને અહુરા શબ્દ જ્ઞાન પ્રમાણે વર્તીને ચલાવનાર તરીકે વપરાયો છે. કુદરતમાંખી સર્પર પહેલાં એમજ થયલું હતું. જ્યારે અહ અના-માંથવાઓ કેહપમાં જાહેર થયલા, ત્યારે પહેલાં તે સુધરેલા માંથ-રપેન્તનાં રવાનને મહા જ્ઞાન શીખવેલું, જેથી તે રવાનનાં કેહપને મજદા કહેલું. પછી તે મહા જ્ઞાન પામેલાને વસો-ક્ષત્ર આપેલી, જેથી તે મજદા પોતે મજદા-અહુરા, અહુરા-મજદા થયલા, જેવણુ પછી દાદાર પેદા કરનાર ભોગવાવનાર વીગેરે થયા છે. ત્યારે મજદા અને અહુરા બેઉ શબ્દો પેદા કરનાર માટેજ છે. પણ તે બેઉમાં મસરદરયાતનો એટલે

તેવણના જાહેર થવાના જુદા મોકાનો ભેદ મુકેલો છે. ઉપર જોયલા પહેલવી તરજુમાંમાંથી અહુરાને માટે ખોદાઇ=ભોગવાવનાર શબ્દજ વાપરેલો છે, જેમાં વસો-ક્ષત્રનો ભેદ છે, અહુનવધ્ય પ્રમાણેના અધીકારથી સૃષ્ટી રચીને ચલાવવાનોજ ભેદ છે.

‘અથા ને અંધહુત’ માટે પહેલવીમાં અએતુનો લન્મન હોમનમ=તેવા હમો છીએ (એટલે હમારે માટે તેવું હોજો).

‘યથા હુવો વસત’ માટે પહેલવીમાં ચીગુન વલ્મન કામક =જેવી જે કંઈ તેની મરજી હોય છે તેવી (એટલે જે કંઈ તેની મરજી પ્રમાણે થવાનું હોય તેમ). આમ પહેલવી તરજુમો ઉપર કીધેલા તરજુ-માની ખરાબરજ છે.

શરેહ :

અહિયાં મઝદા=શબ્દ અને અહુરા શબ્દ તે એક સાહેબને માટે વાપરવાનો આ અર્થ છે કે મઝદામાં મહા જ્ઞાનીનો ભેદ અને અહુરામાં તે સાહેબ જે કંઈ ભોગવાવી રહે છે-સૃષ્ટીને ભોગવટાઓ મારફતે પોતાની હિકમતથી મોક્ષ તરફ ફરો-કેરેતી તરફ લઇ જઇ રહે છે તેનો ભેદ બતાવેલો છે. મઝદાને મહા જ્ઞાની એવો કહ્યો છે કે જેનો ખ્યાલ માનવને આવેજ નહિ, કેમકે તે સાહેબ ‘સખારે મધરિશ્તો’=જેની કંઈ જરા અમથુંબી બહાર પડશે-પોતાને માટે યા પારકાને માટે ચળવળો કરશે તે બધું તે જાણીને તેમાંથી લલાં બુરાંનો હિસાબ વ શુમાર કાઢી શકે છે. અને જેની કંઈ કરશે તે ઇનસાફથીજ કરશે, માટે મઝદાને ‘ખોદાય’ ભોગવાવનાર એટલે અહુરા કહ્યા અને ‘વીચીરો’=ઇનસાફથી વર્તનાર કહ્યો છે. જેની કંઈ આ વીશાળ સૃષ્ટીમાં થઇ રહે છે તે બધું અહુન-વધ્યની હિકમતની અંદરજ છે એટલે તેના વધ્યની હિકમતની અંદરજ છે માટે તેની જાણની હિકમતમાંજ છે એટલે મોક્ષ ફરો-કેરેતી માટેજ છે માટે જેની કંઈ આવી પડે તે ઉપર શુક કરવાનું છે અને ગોખવાનું છે કે ‘અથાને અંધહુત’=હમારે માટે તે થાજે, તે મુખારકજ છે, તે સુખ તે દુખ બધુંજ મુખારક છે, ‘યથા હુવો વસત’=કેમકે તેણે પોતે ભોગવાવનાર તરીકે તેમ હમારી ઉપર થવા ધારેલું છે.

અહીંયાં કહે છે ‘પધરીચીથીત’=થઇ ગયલા વખતમાં કે ‘અધ-પીચીથીત’=થતા કે થવાના વખતમાં દુએવોથી એટલે ઇનસાનથી જુદી વસ્તી કે ઇનસાનથી થઇ રહે છે તે બધાંને જાણીને તેમાંથી ઇનસાફની રૂયે સજા-જઝા આપીને બધાંને ફરો-કેરેતી તરફ તે લઇ જઇ રહે છે.

આખી અવસ્થામાં લાંબામાં લાંબા કાળને માટે ‘યવએચ યવેતા-એતે’ શબ્દ છે. ત્યારે ઝરવાન અકરને શું છે અને આ પધરીચીથીત અધપિચીથીત શું છે ? ઝરવાને અકરને તે કાળ છે કે જેનો છેડા અને શરૂઆત બેઉ મલી ગયલા છે. જેમ એક ગોલાઇની શરૂઆત શું-છેડા શું તેની નીશાન રહેતી નથી તેમ આ ઝરવાને અકરનેના કાળની શરૂઆત કે છેડાની નીશાન રહેતી નથી. ગેતીની ઉપરનો કાળ તો અપુર્ણ છે. તે કાળનો ખીજો ભાગ તે વિસ્તાર છે જે બેઉ નાશને પાત્ર એટલે બદલવા લાયકના છે. પણ દાદારની ગતીના કાળમાં વખત અને વીસ્તાર બેઉ મળેલા છે. આવો કાળ તે ઝરવાને અકરને છે. આવા સાત ઝરવાને અકરનેનો એક “યવએચ” થાય છે. તે અહૂમાં તો બેશુમારના બેશુમાર “યવએચ” પડેલા છે. જેથી તે અહૂ કેવો હોય તે સીરફ અંધકારમાં જઇ રહે, માટે અહૂ વીશે બધું અંધકારમાંજ છે. પણ જ્યારે તે સાહેબમાં ગતી જાહેર થઇને એક જાતની રોશની પ્રદર્શીત થઇ રહે છે, ત્યારે તે ગતી અને રોશનીને નીરૂ અને આતરે શએદાન કહે છે, જેઓ તે અહૂની અંદરના બેશુમાર “યવએચ”માંથી એકને કાઢીને તેની સીમા નામે “ખાઓ અફજયમન” ઉભો કરે છે. એમ એક ખાઓ થઇ રહે છે, જેમાં “યવએચ”ના સાત ઝરવાને અકરને દોડી રહીને પછી તે અહૂમાં જશે, તે બનાવ ખતમ કરશે. આમ જ્યારે જ્યારે જગત થવાનું હોય, ત્યારે ત્યારે તે અહૂમાંથી એક ‘યવએચ’ નીકળીને “ખાઓ અફજયમન” થઇ રહે છે. આ ખાઓમાં તે અહૂના દરયાનાં ટીપાંનો એક અખજાંશ ભાગ જાહેર થઇ રહે છે, જેને આપણે મઝદા અહુરા કહીએ છીએ. મઝદા અહુરાની અધપિ આસપાસની વાતાવરણ તે પેલી ખાઓ અફજયમન થાય છે, જેમાં નીરૂ બદાત, આતરે શેદાન અને યવએચની ત્રગદી છે જેને તિશર* કહે છે. આ તિશરમાં પછીથી બગાન અહુનવધર્ય, પઓર્વિ ક્વપિ અને બગ સ્તઓત યસ્નની ખીજ તિશર ઉભી થાય છે. આમ તે ખાઓ અફજયમનમાં ડબલ તિશર છે જેને અપહુ ખાઓ કહે છે, જેઓમાંના અહુનવધર્ય અને ક્વપિ અને સ્તોત યસ્નમાંથી અનહુમાંને ઉભા કરીને ઉરવાન અને બઓદની જુઝ= સામસામી ગતીઓ ઉભી કરે છે. પછી માંથ્ર-સ્પેન્ત નામના આશીશોથી ઉરવાનનો અજાનતાને રંગીને ઉરવાન-બઓદને મેળવીને તેઓને માંથ્ર-સ્પેન્તથી સુધરેલા એટલે માંથ્ર-સ્પેન્તના કરીને અહુરા તેને પોતાના રવાન તરીકે ઓળખે છે-આમ અહુરા થઇ યજ્ઞતો થઇ રહે છે તે બધા બનાવોને

* આ તિશર ત્રગદીનો ભેદ વીરપદ કા ૧૩ માં છે. એને માટે જુઓ દિખાચો.

‘પરા મજે યાઓંધહો’ના બનાવો કહે છે. આ રંગાયણ રવાનમાનો અમુક ભાગ કાચો રહે છે, જે “પરા”ના કાળમાં રંગાઇ શકતો નથી. માટે તે અસલ તે “પરા”નો ઝરવાને અકરનેનો કાળ અટકે છે કે જે પછીથી બીજો ઝરવાને અકરને શરૂ થાય છે.

નવા શરૂ થતા બીજા ઝરવાને અકરનેના કાળને તે “પરા”ના થઇ ગયલા કાળના ૩૩ અહુ-૩૩ રતુ જે મીનોષના તે અપહ્લે ખાઓની ઉપર તે અહુરાના વસ્ત્રરૂપ તરીકે થયા છે, તેઓ તે ‘યવએચ’માંથી એટલે સાત ઝરવાને અકરનેના જુમલામાંથી કાઢીને ચલાવે છે-આમ યુનદહેશનનો માઝીનો કાળ શરૂ કરી હસ્તીની રચના કરે છે, અને તે નહિ સુધરેલાં રવાનોને “દસેમે”ની પદ્ધતીએ સુધારે છે. “દસેમે”ની પદ્ધતીએ છેલ્લે જેઓ નથી સુધરતા ત્યારે તે યુનદહેશનનો માઝીનો કાળ પુરો થાય છે, કે જે પછીથી યજ્ઞતો પેલા યુનદહેશનમાં દસેમેના સિદ્ધાંતથી સુધરેલાં રવાનો જેઓને ગવ-ચિથ્રોનાં રવાનો કહે છે તેઓની હમકારી લઇને પેલા નહિ સુધરતાઓને સુધારવા હાલનો નીસ્તીનો કાળ જેને અવસ્તામાં ‘યાઓંધહુધર્થ’નો કાળ કહે છે તેને તે “યવએચ”માંથી કાઢીને શરૂ કરે છે, જેમાં ઉપર કહ્યું છે તેમ દએવ અને મખ્ય થઇ રહે છે. પણ તેઓ થઇને કંઇ આગળ મુકિત કમાઇ શકતા નથી એટલે તે હાલનો ત્રીજો ઝરવાને અકરને અટકે છે. પછીથી યજ્ઞતો હાલી હાલના જમાનાને જેને અવસ્તામાં ‘દએ દોધશત’ કહે છે એટલે ભોગવટાઓ કરાવીને સુધારવાના ચોથા ઝરવાને અકરનેનો કાળ કહે છે તે “યવએચ”માંથી કાઢીને ઉભો કરે છે, જે ઝરવાનના વિશાળ દરયાવની ઉપર દએવ અને માનવનો વખત હોડીની કાની આજે તરી રહે છે. આ હાલી હાલના કાળને ‘વંધઉહીશચ અદાઓ’ = અદા કરીને નેકી કમાવવાનો અને ‘વંધઉહીશચ અપયો’ = કાપેલી નેકીમાંથી અશોધને જોરે દાદારને મલવાનો કાળ કહે છે. આ કાળમાં દરેઘો ખદાતો ચાલી રહે છે-જે કેટલા થશે તેની ગણતરી માનવ કે દએવ પાસેના આંકડામાં નથી. આ કાળ જ્યારે પુરો થશે ત્યારે તેને છેડેથી અને તેમાંથી થતા નવા ભવિષ્યના પાંચમા ઝરવાને અકરનેના કાળમાં ક્રશો-કેરેતી થવાની શરૂઆત થશે. આ ચાલતા હાલી હાલના ઝરવાને અકરનેની ગતીના કાળના દરયાવના નાના ભાગો તે હાવન-રપિથ્વન-ઉજરન-અધવિસ્તુથ્રેમ અને તેઓના હમકારોના અધઅર, સરેદ વીગેરે છે જેઓને યજ્ઞસ્નેમાં યાદ કરે છે. આ દરયાવના આ નાના અંતર ભાગોમાં માનવના કાળની હોડી તરીકે મરણથી કુબે છે જેને તે ગાહોના અંતર કાળો પાછી કાઢી આપે છે. ત્યારે આ હાલી હાલના ઝરવાને અકરનેની ગતીના કાળમાંનો આજની

અગાઉનો એટલો હાલના ચાલુ ઝરવાને દરેકો ખદાતેમાં જરથુસ્ત્ર ઉતર્યા તેની અગાઉના કાળને પધરિચિથીત કહે છે અને ચાલતા અને તે પછીના કે જ્યારે ક્રશો-કેરેતી થઇને હાલીહાલનો કાળ ખતમ થશે તેને અધપિચિથીત કહે છે. આટલી નોંધ આ બે શબ્દો માટે ઠીક થઇ પડશે. હાલી હાલના કાળને છેડે જ્યારે ક્રશો-કેરેતી થવાનો સામાન તૈયાર થતો જશે ત્યારે તે કાળ અટકીને ભવિષ્યનો ઝરવાને અકરને થશે, જેમાં તનોમંદ હાલતો રવાનરૂપ થઇ ક્રશો-કેરેતી શરૂ થઇને આગળ ચાલશે. પછીના બે કાળોમાં છઠ્ઠા અને સાતમા ઝરવાને અકરનેમાં રવાનરૂપ થયલી જગતો અનુક્રમે બચ્ચોદ અને ક્રવપિરૂપ થઇને પરાના કાળના જેવા “મઝે યાઓંધહો” જેવા પુણ્ય થઇ રહેશે કે જે વખતે રોશન રોઝ થઇને બધું અહુરામાં મળી જશે. અહુરા પછી તે અનંત અહુના શેદાનશેદના દરયાવમાં મળી જશે એમ સ્પષ્ટી મર્જ થશે, અને પાછી થશે-એમ થયા કરે છે.

ત્યારે અહીં સાહેબ તે છે કે જે શેદાનશેદના તુરોના તુરના દરયાવના એક ટીપાંના એક અબજાંશને ભાગે થઇને પેલા ખાઓમાં ઉતરીને તેમાં ડબલ ત્રગડીઓ કરે છે: એક નીર-આતરે શેદાન અને યવએચની છે અને બીજી અહુનવધર્ય-ક્રવપિ-સ્તોત યસ્નની છે. આ બધા માંહેલા સ્તોત યસ્નને અનહુમારૂપનો કરીને તેમાંથી બચ્ચોદ અને ઉર્વની સામસામી જોડ કાઢીને અક્રષીમંત જગત જે થશે તેને પોતાના માંધ-સ્પેન્તથી “ક્રષીમંત” કરીને તે બચ્ચોદ-ઉર્વને મેળવીને પોતાને લગતું કરશે, એટલે માંધ-સ્પેન્તનું રવાન કરશે. આ માંધ-સ્પેન્તનું રવાન તે અહુનાં ડબલ ત્રગડીવાળા ખાઓ અક્રજ્યમ્નનું વસ્ત્ર તરીકે થશે. આવા વસ્ત્ર વાળા ડબલ ત્રગડીવાળા તે અહુને મઝદા અથવા મઝદા અહુરા કહે છે. પણ આ સુધરેલા તે માંધ-સ્પેન્તના રવાનમાં કેઠે કચરાવાળું “રએ-થવાળું” દ્રવાઓની ગતીનું રવાન માલમ પડે છે જેને બહાર કાઢીને ઉપર કહેલા માંધ-સ્પેન્તથી બલાઇનું કરે છે, ત્યારે ડબલ અહુઓની ગતી થઇને તે મઝદા અહુરાનાં વસ્ત્રની ઉપર વણાઇ જાય છે. આવા ડબલ અહુના રવાનીક ગોળામાંથી કેઠે દ્રવાઓ સાથનું રવાન માલમ પડવે તેનેથી બહાર કાઢી તેજ આશીરવાદ માંધ-સ્પેન્તથી રંગીને ડબલ રતુ તરીકે કરી પેલાં વસ્ત્ર ઉપરની નવી વણાત કરે છે. આવા વધુ મુક્તિ મેળવેલાં રવાનને પોતા તરફ વણનાર મઝદા અહુરાને અહુરા મઝદા કહે છે, જેને સ્પષ્ટીનો સાહેબ કહે છે, કેમકે હવે તે અહુરા મઝદાને ‘ખોદાય’ તરીકે ભોગવાવનાર તરીકે થવાનું છે, કાંચ કે તે ડબલ રતુ જેઓ છેલ્લે સુધરેલા તેઓમાં હવે વિદાતુ સાથનો રવાનનો એવો ગોળો હતો, કે

જે પેલા આશીશોને લેતોખી નહિ અને લેવા માંગતો હતોખી નહિ. આવાં રવાનને ત્યારે તેઓની તે જડ મતીનો ભોગવટો કરાવી પાર પાડવા જગતની રચના અહુરાએ શરૂ કરી. આ રચના અતી સુંદર હતી જેની તરફ આખરે દઝેવ વીદાતુ સાથનો રવાનનો ગોળો મેચવા જેણે પછી સુધરવા માંગ્યું. આથી તે રચના કરનાર અહુરાને ‘ખોદાય’=ભોગવાવનારખી કહે છે. ત્યારે અહુરા હવે ‘ખોદાય’ થઈ પેલા યજ્ઞનો મારફતે તે દઝેવ વીદાતુનાં રવાન માટે તેઓનીજ સંમતીથી સૃષ્ટી શરૂ કરે છે, ત્યારે મઝદામાં તે ગતી છે કે જે જ્ઞાની છે પણ ‘ખોદાય’રૂપ નથી. અહુરામાં મઝદાની તે ગતી છે કે જે જ્ઞાની છે પણ તે ખોદાયરૂપ છે. ત્યારે તે એકજ સાહેબ સૃષ્ટીમાં જુદા જુદા મરકઝોમાં જુદું જુદું કામ કરી રહેશે માટે તે થતા જુદાં જુદાં કામના હિસાબ પ્રમાણે મઝદા કે અહુરા એવાં નામો આપેલાં છે.

વધુ દ્વુમીક શરેહ.

આ ફકરામાં ગેઉશ ઉરવા અને પઓધર્યો-તકએષો પોતાની જઝ્ઝ-દાઇતી=કુરખાની અને ઉતયુઇતી=તાએદારી જાહેર કરે છે. સાધારણ માનવના બાળમાં તે મામલો પતેત કરવા જેવો થઈ રહે. તેઓ કબુલે છે કે દરેક ચીજ જે થઈ ગઈ-થશે-થવાની છે તે તેની જાણની અને તેની હિકમતની બહાર નથી. માટે આજે ગેતીની ઉપર દેવનો “તખએષ” છે તેખી તેની જાણમાં છે, તે તેને થવા દે છે, તેના થવા દેવામાંજ તેની હીકમત છે, જે આપણને ખબર નથી, આપણા માનીદે કેશાશનોજ તે જવાબ હશે, માટે જ્યારે તેની મરજીથીજ તે છે તેને ખુશીથી ખમવો, કેમકે તે ઇનસારી છે માટે હદ લાવવાજ આવી હિકમત કરી રહે છે—એમ આ સૃષ્ટીના અન્નયબ જેવા ખેલમાં તેની હદ-ઇનસારની ગતી પડેલીજ છે. જેમ તેની મરજી હોય તેમજ થજે; હમારું ધારવું થજે નહી. ત્યારે ‘ગેઉશ ઉરવા ગૈરેજુદા’માં કંઈ ફરયાદ નથી. ત્યાં મનન છે અને તે દાદારની તરફ તાએદારી અને શુક ગુઝારી છે. ગેઉશ ઉરવા તો અમાલીદાર છે—એટલે તેણી સંસારના બંધનથી મુક્ત છે—માટે તેણીની કંઈખી ફરયાદ હોય નહિ. તેણી તો બધુંજ જાણે છે. તેણીનો ધર્મ તો દાદાર તરફ ઉતયુઇતી બતાવીને પછી ઝઝ્ઝ-દાઇતી બતાવવાનો છે, જે તેણી કરી રહી છે, પણ ગેઉશની ગવોઇ અને ગેતીને માટે નેમાયલા રક્ષકો તે પઓધર્યો-તકએષોમાં લાગણી છે, જે લાગણી ગેઉશની હિકમત લેવા માટેની છે—માટે તેઓની ઉપર મોટી ફરજ છે જરથુશ્ત્રના

તેઓ પેશરવો છે માટે જરથુસ્ત્રનું કામ સરળ કરવાની તેઓને કાળજી છે એટલે તેઓના બાબમાં ફરયાદ જેવું થાય. પણ જેવું તેઓનું મનન ઉંડું થતું જાય છે તેવું તરત જ્ઞાન થઇને “અજ્ઞ અનાધ ખુરશાંદ હોમ” ની યાદ તેઓને આવે છે, એટલે ખુરં જે થાય છે તે સારાંને માટે છે તેની યાદ આવીને “ઉમેદ-રસ્તાખીજ હોમ દાદસ્તાંન હોમ” નો સિદ્ધાંત એટલે તે ચીજ માફ આપનાર રસ્તાખેઝ (ખુરાંમાંથી ભલાઇમાં જન્મ અપાવવાની મકસુદ) ની ભલાઇ સારજ છે એ સિદ્ધાંત તેઓ યાદ કરે છે-ગોખે છે-મુકરર કરે છે. આ સિદ્ધાંતને પતેત કહે છે. જે કંઇ થાય છે તે તેની હિકમતમાંજ છે એમ હુર ઘડી યાદ કરવું એટલે ધનસાને પતેત કરવી અને ગુજરેલાં સારખી પતેત કરવી, કેમકે પતેતમાં તેની હીકમતની ઉપર શુક ગુઝારી અને દુખ શીક્ષા ખમવામાં હીંમત અને આખરીની ભલાઇની ઉમેદ છે. પતેતમાં કાંઇ માશીનો અર્થ નથી, પણ તેમાં ગુનાહો કરવાથી બાઝ આવવાની તોરીક માંગવાનો અને જે કંઇ કીધું તેની શીક્ષા ખમવાની શક્તિ માંગવાનો અર્થ છે.

ત્યારે ‘ગેઉશ ઉરવા ગર્જદા’ મનનનો અર્થ શો છે તે તો આગળના ફકરાઓમાં જોઇ ગયા. અહિંયાં તો તે સૃષ્ટીના સાહેબના આવા અન્નયજ જેવા ખેલની ઉપરનું મનન ગેતીના તે રક્ષકો પઓધર્યો-તકઓષો કરે છે તેની હકીકત છે. તેઓ મનન કરે છે અને મનન કરતાં કરતાં તેઓ ખુદને જ્ઞાન થતુંજ જાય છે તેની અહિંયાં તેહકીક છે. આ મનનમાં આખી સૃષ્ટી રચનાનો ખ્યાલ તેઓને આવે છે અને તેની આકેબત શું થશે તેથી તેઓ જાણતા થાય છે, છતાં બીજી કેટલીક બાબદો રહી જશે જેનો જવાબ પછીથી અહુરા તેઓને આપશે. એમ તેઓનો પુર્ણ વિશ્વાસ છે, જેને માટે તેઓની ચુનોચરા નથી. ત્યારે સૃષ્ટી રચનામાં જીરમોની ખુબી શું છે તેની જાણ તેઓને થઇ જાય છે અને તે જીરમોનો પાયો કાણ કેવી રીતે મુકશે તે જાણવા તેઓ વધુ મનનમાં પડે છે અને જેથી કાંઇ વીટે તે ખમવા તેઓ તત્પર થાય છે.

હવે નસ્કોમાં એને વીષે વીગત છે તે જોઇએ.

પહેલે સુદકર નસ્કની તાવીલ જોઇએ.

(વાંચો સુદકર નસ્ક પાને ૧ લે).

૧. ત્યાં કહે છે કે આ નસ્ક જાતજાતની ‘ફરમુશતન’=બેપરવાહી-ઓને માટે છે. પછી બધી બેપરવાહીઓ એટલે એક એક તરફ ફરજ

અદા થતી નથી તે બતાવે છે-કહે છે કે જમાનાની તાસીરને લીધે આવું બધું અધરમી બુદ્ધિ ચાલી રહે છે. સમ્યાધમાં 'પતમાન'માં કંઈજ નથી-બધુ અધવિબુદ્ધ ક્રેબુદ્ધમાં છે: કહે પદ્મ ઉપર છે તો કહે નીચે છે. જમાનાની તાસીર જડવાદના દેવોની અસરથી થઈ છે. માટે લોકો આજે જડવાદના દેવોની પુઠે જઈ રહે છે અને તેવી તાસીરને મજબુત કરે છે અને ગેતીના દેવોની સામેના રક્ષકો પચ્ચોધર્મો-ત્કચેષોની શીદાગીરી કે જે 'ગાથાના મીનો' પ્રમાણેની છે એટલે દાદારના રતુઓના હોકમસરની જ છે, તેમ ચાલતા નથી. પણ કહે છે કે આ બધુંજ જે કંઈ થઈ રહે છે દેવોથી જડવાદનું-માણસોથી તેઓની પુઠે જવાનું-તે બધુંજ તે મઝદાને ખબર છે અને તેણે તેવું ચાલવા દીધું છે; કંઈજી તેના અધીકારની બહાર નથી. તે બધું તેની હિકમતમાંજ છે-જે રાહે રાસ્તીના કાનુન પ્રમાણેનું લેવું દેવું પુરું કરી રહીને પછી ભલો છેડો લાવવા માટેજ છે. આવો ભેદ ત્યારે હા ૨૯-૪ ની છેલ્લી લીટીમાં છે જ્યાં કહે છે કે હાલે અને અગાઉ અને હવે પછીથી દેવો-માણસોથી જે કંઈ થશે તે બધું તે મઝદા જાણે છે જેવણુ તેમાંથી બદલો ભલો બુરો કરી આપશે; જેમાંથી આખરે ક્રશો-કેરેતી થશેજ.

પછી બીજા કરદામાં કહે છે કે ગાથાનાં મીનોની ફરયાદ થાય છે કે મોટા દસ્તુરોથી થયેલી ભણી કારદાનીના આશીશોને ગેતી ઉપર ઉતારનાર તેવા ભણાઓ આજે રહ્યા નથી. એટલે તે દસ્તુરોએ પોતે નેકી કીધી પણ પોતાની કુખમાંથી તે નેકીનો ભલો બદલો આપે તેવા ફરજંદો કીધા નથી, કે જેઓ તે નેકીમાંથી ભણા આશીશો ગેતી ઉપર લાવી શકે. એમ ભણા આશીશો નહિ પડવે દીન દુસ્મની ઉભી થાય છે. આવા ભેદો માટે હા ૨૯-૪ ના ફકરાની છેલ્લી લીટીમાં કહે છે કે જે બધું દેવોથી માનવોથી થાય છે તે બધાના નસીબનો ઘડનાર અને તેમ ભોગવટો કરાવનાર અહુરાજ છે-તેની મરજી હેય છે તેમજ થઈ રહે છે. એટલે કહે છે કે આ ગાથાના મીનોની ફરયાદમાંનું જે કંઈ થશે તે બધું ઇનસાફથીજ છે, જેનો નતીજો આખરે ભણાઈમાં આવશે, કેમકે જરથુસ્ત્રથી તે બધું સુધરશેજ. પછી (૩) ફકરામાં કહે છે. ગાથાના મીનોની મતી કેવી છે તે દુશઅહુમાંથી છોડવશે એટલે તનાસકમાંથી છોડવશે. ત્યારે ગાથાના મીનોની ફરયાદ થશે કે પછી તેની દાદ લેવાશે માટે જરથુસ્ત્ર ઉતરશે. એમ ત્યારે જે કંઈ થાય છે તે બધું દાદારના હક+ઇનસાફથીજ છે. માટે માનવે તે દાદરને તાળે થવું-આવો ભેદ આ હા ૨૯-૪ ની છેલ્લી લીટીમાં છે કે બધાનો ભોગવાવનાર

અહુરા છેજ ખુરાઓ જે કંઈ ભોગવે છે તેખી ઇનસાફથીજ ચાલી રહે છે ગાથાના મીનોની ફરયાદખી બરહક છે તેમાંથીજ બહુ થશે, માટે જે કંઈ ચાલે, જે કંઈ હમારે માટે થઈ રહે છે તે બધું તારી મરજી-માંનુજ છે એટલે અહુનવધર્મ પ્રમાણેજ થઈ રહે છે. ઇનસાફથી ભોગવા-ઇને હદ આવીને ફશો-ફેરેતી તેમાંથીજ થશે. આમ ત્યારે હા ૨૯-૪ ના ફકરાની તાવીલ આ સુદકરમાં કઈ રીતે આવી છે તેની સમજ હવે પડશે.

મોટા દસ્તુરોથી થયલી બલી કારદાનીના આશીશોને ગેતી ઉપર ઉતારનાર આજે સદ ફરજંદો નથી અને બલા આશીશો નહિ ઉતરવાથી લોકોની ખુરાઈ શાંત થવાને બદલે અધરમીપણા ઉપર ઉતરી પડી છે. પણ પછીથી ત્રીજા ફકરામાં કહે છે કે ગાથાના મીનોની સરવોત્તમ સત્તા એવી છે કે તે રવાનને ‘દુશ અહુ’માંથી છોડવશે. એટલે કહે છે કે ગમે તેવી ‘ફરમુશ્તન’ની બેપરવાહીઓની હાલત હશે અને બલેને આજકાલ બલા આશીશો નહિ ઉતરવે લોકો બલાઈ ઉપરથી દીલ ઉતારો કરી દરવંદ થતા હશે, પણ આખરે ગાથાનો મીનો ફાવશેજ એટલે તે સાહેબની ધારણાનો શુભ છોડો રતુઓથી આવશેજ, કેમકે ખુરાં જડપણાની જ્યારે હદ આવશે ત્યારે તેમાંથીજ બલાઈ ઉત્પન્ન થશે. આ ભેદ હા ૨૯-૪ ની છેલ્લી લીટીમાં છે જ્યાં કહે છે કે ‘હવે વીચીરો અહુરો’= અહુરા પોતે ખરાં ખોટાંનું તોળ કરીને જોનાર છે; કાણુને ક્યાં લગી જવા દેવું-ક્યાંથી અટકાવવું તે બધું તેની હિકમતમાંજ છે-ખુરાઈ ચાલતી હશે તેનું ચાલવુખી તેની હિકમતમાંજ છે-આશીશો ઉતારવાના સાધનો નહિ હોય તેખી તે સાહેબની હિકમતમાંજ છે. માટે જેમ તે સાહેબનું ધારવું હોય તેમ થાઓ. ‘અથા ને અંધ્રહુત’=હમારે માટે તેવું થજો ‘અથા હવે વસત’=જેવું કે તે સાહેબ હમારે માટે થવા ધારતા હોય.

હવે વરસ્ત માન્સર નરકની વીગત જોઈએ.

હા ૨૯-૪ ની તાવીલની સમજ માટે.

(વાંચો વરસ્ત માન્સર નરક પાને ૨-૧૩ મે).

પહેલે કહે છે કે ગેઉશ ઉરવાએ દાદારની યજ્ઞતોવાળી અંજુમનમાં પોતાને નીસ્તી-ગેતી માટે જે કંઈ કામ સોંપાયું, છે તે બજા લાવવાનું પેમાન બાગે ખુલ્લંદથી આપ્યું, અને પોતાને કેવો મોટો ભાર ખમવાનો છે તે બધું પોતે જાણે છે, જે બધાંને પહેલા અને બીજા ફકરાઓમાં વણવેલું છે. વાંચો પાને ૨ થી ૪ મે. પછી ત્રીજા ફકરામાં

કહે છે જ્યારે મારે આવો જખરો ભાર ખમવાનોજ છે માટે મને તેવી ખમવાની ગતી આપવી અને મને સંસારના અંધનમાં બાંધવી નહિ—મને લાગણી રહિતની કરવી, અને જે નેક મરદો પચોાધર્યો—તકચેપો અપવનો મને એટલે ગવતી પરદુખભંજનની ગતીને મદદ કરે તેઓને તેમ મદદ કરવા માટેની સુક્ષ્મ લાગણી આપવી. પછી ચોથા ફકરામાં કહે છે કે એવી રીતે દાદારે ગેઉશોની કુદરતને જોરે નીસ્તી—ગેતી ઉભી કીધી છે, જેમાં જરથુસ્ત્ર આવે તે અગાઉ મોટા રક્ષકો થયા છે, અને જો કે ખુરાઓ અતી ખુરાઈ કરે છે, જેને તે રક્ષકો પુરા પડતા હાંશી જાય છે છતાંબી ગેઉશ તો પોતાનો ભાર ખુશીથી ખમ્યાજ કરે છે અને એમ નીસ્તી—ગેતીનો મામલો ચાલ્યોજ જાય છે. આવો બધો ભેદ હા ૨૯—૪ ની પહેલી જે લીટીના માંથોની તાવીલ માટે છે. ત્યાં કહે છે કે દેવ કે માણસ જે કંઈ કરે છે તેના શબ્દે શબ્દ અને રજેરજને મઝદા, નાંધે છે—યાદ કરે છે અને તેમાંથી હિસાબો શુમાર કાઢશે—તે પ્રમાણેની સજા—જઝાથી દરેકને સુધારી રહેશે—એટલે ગેતીની ઉપરનો મામલો તો ચાલ્યોજ જાય છે. દેવોનો જુદમ—માણસોની પાપવૃત્તી કે નેકા અધુ થયુંજ જાય છે અને ગેઉશ એમ ગવતી કુદરત મારફતે જગતને ચલાવી રહી છે અને મઝદા તેનો હિસાબ લઈ રહે છે. પણ તેમાં બધાંમાં હિકમત તે સાહેબનીજ છે, જે ક્રશો—કેરેતી લાવવા માટેની છે. કેમકે પછીથી કહે છે કે ‘હવો વીચીરો અહુરો’=તે મઝદા ભોગવાવનાર થાય છે એટલે તે અધુ દેવ—માણસનું ચાલવા દે છે ત્યારે તેને અહુરા કહે છે. તેવણ પોતાની ખોદાઈથી સાહેબીથી જે અધુ થઈ રહે છે તે બધાંનો ‘વીચીરો’=જોનાર અને તેમાંથી સજા—જઝાનો બદલો કાઢીને ભલી આકળત લાવનાર છે.

પછી પાંચમા ફકરામાં કહે છે કે ગોસ્પંદોની મદદથી એટલે ગવના પરદુખભંજનના કે નેકાનાં કામોથી રોશનફેલથી ગેઉશ ઉરવા જેણી ગેતી—નીસ્તીનો ભાર ખમે છે તેણીને મદદ કરવાની છે. જનવરો તેમ કરી શકે નહિ, કેમકે જનવરોમાં તેવી ફેલની ગતી નથી—જનવરોનો ભારખી માનવે ઉંચકવા ગેઉશ ઉરવાને મદદ કરવાની છે—જરથુસ્ત્ર આવી માણસને ભલી લાઇન ઉપર મુકશે, જેથી માનવ નેકા કરી ગેઉશ ઉરવાને મદદ કરશે અને જનવરોનોખી ઉધ્ધાર કરશે, જેથી ગેઉશ ઉરવાની ખુશાલી થશે. આ ભેદ હા ૨૯—૪ ની છેલ્લી લીટીમાંથી દેખાઈ શકાય છે. ત્યાં કહે છે કે અહુરા પોતે કુલ મુખ્તાર સાહેબ છે; તેવણની મરજી

મુજબનુંજ થાય છે તેમ થયા કરો. ત્યારે ગેહિશને નીસ્તી-ગેતી માટે ભાર ખમવા નેમી છે તેમ દેવો માણસો ભાર કરે છે તે અને જરથુશ્ત્ર ભલાં શીક્ષણો આપી મામલો સુધારશે જેથી માનવો નેકી કરી ગેહિશને મદદ કરશે તે બધું તે સાહેબ અહુરાનીજ હિકમતમાં છે, જેની છેલ્લી મુરાદ ક્રશો-કરેતીનીજ છે. ત્યારે માનવે ‘ગવ’ના થઇને જરથુશ્ત્રના કહયાસર ચાલીને તે નેમને પુરી કરવી-માટે તેઓએ શું કરવું તે બધું પાંચમા ફકરામાં કહ્યું છે.

પછી છઠ્ઠા ફકરામાં કહે છે કે “વીશોપીશન વીચારીશનીહ” =નાશનો ઇલાજ છે એટલે જેની કંઈ ખુરાષ અને નાશ થાય છે તે તે સાહેબની હિકમતમાંજ છે-તે બધું હદ+ઇનસાફના તેના કાયદાની રૂએજ છે. વળી ‘ધનામીન’નો ભાવળી તેની હિકમતમાંજ છે, જે વિષે સાતમા ફકરામાં ખ્યાન છે. આવો બધો ભેદ હા ૨૯-૪ ના આખા ફકરામાં છે તેમ તેની છેલ્લી લીટી કે ‘અથા ને અંધહુત્ત યથા હવો વસત’=જે પ્રમાણે તારી મરણ હોય તેમ હમારે માટે થજો-એટલે જે બધું થઇ રહે છે તે તારી ‘કામંક’=મરણ એટલે હિકમતમાં છે માટે સુખ દુખ બધુંજ આશીરવાદરૂપનું છે-તેમાં છે.

પછી આઠમા ફકરામાં કહે છે કે ગેહિશને કાંય ઉભી કીધી એટલે ગેહિશ નીસ્તીનો-ગેતીનો ભાર કાંય ખમી રહે છે? એટલે દુન્યા ઉપર બદી કાંય થાય છે, નેકી કાંય કદી ઓછી થઇ જાય છે; કહે છે કે તે બધું ‘તુજશાગી’=મહેનત કરીને ‘પદ્માનીક’=સત્ય કમાવવા માટેનું છે. બદી જે થઇ રહે છે તે તેનાં લહેણાં દેવાં માટે થઇ રહે છે, જેને પુરી કરીને બલાઈ કમાવવાની છે. આ ત્યારે હા ૨૯-૪ ના આખા ફકરાનો ટુંક ભેદ છે. ત્યાં કહે છે કે મઝદા તો દેવ કે માણસ જે કંઈગી કરે તે બધું જાણે છે અને તેમાંથી હિસાબો શુમાર કાઢે છે. અહિયાંજ ત્યારે ‘તુજશાગી’ અને ‘પદ્માન’ એટલે ભલી મહેનત કરીને સત્ય કમાવાનો ભેદ ઉભો થાય છે, કેમકે જે કંઈ ખુર હશે તેની શીક્ષા થઇને તે શીક્ષા પામેલાને ખેરદ મળશે કે જે પછી તે બલાઇ કરશે. ત્યારે બદીનો કરનાર ખુરાષ કરી શીક્ષા ખમીને બલાઇએ પુગે છે એમાંજ ‘તુજશાગીહ’=ભલી ખેતી અને ‘પદ્માન’=સચ્ચાઇ કમાવવાની ગતી આવી. પછી કહે છે અહુરા બધાનાં કર્તવ્યોને જોઇ માપી તપાસીને આખરે બલાઇએ લઈ જશે, માટે જેમ તારી મરણ હોય તેમ થાઓ એટલે જે કંઈ દુખ પડે તે ત્યારે આગલાં પાપોની શીક્ષા હશે, અને

આ દુખથી હવે ભલી ખેરદ આવશે કે જોથી આગલાં પાપો થશે નહિ. અહિંયાંની ત્યારે 'તુખશાગીહુ' એટલે ખેતી કરી ઉદ્યોગ કરીને 'પતમાન્' =સમ્યાધ-રાહેરાસ્તી-પરમાર્થ કમાવવાની વાત આવી. 'હવો વીચિરો અહુરો' શબ્દમાં ઉપર કહ્યું તેવો ભેદ છે. "વીચિરો"માં પુણ્ય ધન-સાક્ષી ચાલવું, આસપાસ જોઈને ભલાંને ભલું-ખુરાંને ખુરં આપીને ખુરાંને ભલાઈએ લઈ જવા શું કરવું તેનું જોનાર-તોડ કાઢનાર એવો અર્થ છે. ત્યારે હા ૨૯-૪ નો આખો ફકરો આગલા હા ૨૯ ના બધા ફકરાઓની માફક ઉદ્યોગ અને નેકી કમાવાનો ભેદ રાખે છે એમ ટુંકમાં કહી શકાય.

હ મો ફકરો ઉપરના ફકરાની વીગત વધુ ખોલે છે એટલે તેમાંથી હા ૨૯-૪ ના ફકરાનો વધુ ભેદ છે, ઉપર ઉદ્યોગ કરવા અને સત્ય કમાવાની વાત આવી હતી. હવે ઉદ્યોગ કેણુ શીખવશે અને ઉદ્યોગમાં શું શું આવે, દિક્ષાઝત કરવું તે શું, પસુશ હરૂન=પસુઓની ચોક્કી તે શું અને સત્ય કઈ રીતે મળશે તેના ઇશારાઓ બતાવે છે. ત્યારે ઉદ્યોગ શીખવનાર જરથુસ્ત્ર અને તેને લગતાઓથી આખરે ભલું થશેજ તે મુદ્દો 'હવો વીચિરો અહુરો'માં છે. અહુરા દરેક ચીજની આકેબતને જોઈને પાર પાડનાર-પાર પાડવા માટેના સાંધનોવાળો માટે 'અથા ને અંધાહત્ત યથા હવો વસત્'=જેમ તેં હમો માટે થવા ધાયું છે તેમ હમારે માટે થાઓ. અહિંયાં જરથુસ્ત્રની પેગામ્બરી-આમદ અને તેવણનાં શીક્ષણો કે જોથી ભલી ખેતી થઈને સત્ય મળશે તેના ભેદબરમો રહ્યા છે.

પછીના દસમા ફકરામાં ગોસ્પંદને વધારવાની વાત છે જેમાં ગોસ્પંદને 'પતમાન્ ખૂરીશનીહુ'=પતમાનથી ખાવાની વાત છે તે કંઈ ગોસ્પંદને કાપવાની વાત નથી, કેમકે અહિંયાં ગોસ્પંદની દિક્ષાઝતની વાત છે એ વિષેના ખુલાસા માટે વાંચો પાને ૧૦-૧૧ મે. અહિંયાં 'ગવ'ની ગતીને ખીલવવાની અને સ્વાર્થને તજવાની વાત છે કે જોથી 'હવો વીચિરો અહુરો'=અહુરા પોતે દરેકને જોનાર, દરેકને ધનસાક્ષી બદલો આપનાર છે, તેનો શુભ નતીજો આવે એટલે ગવના પોખનારમાં ગોસ્પંદી વૃત્તી થવે તે ગેઉશ ઉરવાનો હમકાર મદદગાર થઈ રહે.

હવે પછીના ૧૧ મા ફકરામાં તો હા ૨૯-૪ ની બધી ત્રણ લીટીનો સીધો તરજુમો તેની કંઈ વધુ વિગત સાથે આપેલો છે. જેમ ગાથા હા ૨૯-૪ માં પહેલે કહે છે કે 'મજ્દાઓ સખારે મઘરિશ્તો..... અઈપીચીથીત્'=ગયા કાળમાં કે હાલે કે ભવિષ્યમાં દેવો-માણુસોથી જે કંઈ થઈ થયું-થઈ રહે છે-થશે, તે બધું શબ્દે શબ્દે હું અહુરા

જાણું છું-યાદ રાખું છું તેમાંથી હિસાબ વ શુમાર કાઢું છું-તેમજ પહેલવીમાં કહે છે કે 'મદમ ગોખીરન ઇ અહુરમજ્દા દેનાઈક અઈધ' = અહુરમજ્દની જુગાની છે કે 'મુન મીલાયા હુધત ઇ સ્તી-હાન જક ઇ કોલા દુઅહવાન રાધ યેમલેલુન્દ' = આ બધા શબ્દો જે દુન્યાના નીસ્તીના બધાઓ બે હયાતી માટે બોલી રહ્યા છે એટલે જે કંઈ તેઓ કરી રહે છે તે બધું 'આમારીનીદાર હુવમ' = તે બધું મારી ગણત્રીમાંજ છે તેમાંથી હિસાબો શુમાર થશે.

'આકાસ હવાઅમ કુનીરન મુનશાન વરઝીદ બધન અસ્તો-મંદ અહવાન શેદા વ મરદુમ' = હનસાન કે દેવો આ જડ નીસ્તીમાં કરી રહે છે તે બધાંથી હું માહીતગાર છું.

પછી જેમ ગાથા હા ૨૯-૪ માં કહે છે કે 'હવો વીચિરો અહુરો' = જેમ અહુરા દરેકને હદ + ઇનસાફીજ ભોગવટો કરાવે છે- ઇનસાફ આપી સજા-જજા આપે છે, તેમ તેવીજ રીતે પહેલવીમાં લખે છે કે 'વ મુન-ઈક વરઝંદ હવા હવામ બરા વીચીદાર બોદાઇ' = જે કંઈ તે દેવો કે માણસોથી થઈ રહે છે તે બધાંનો ન્યાય આપનાર બોદા સાહેબ હું છું. અહિંયાં અહુરાને બોદાય એટલે ભોગવાવનાર અને મજદાને બધાંનો જાણનાર કહ્યો છે. એટલે તે એક સાહેબ જ્યારે બધાનો હીસાબ શુમાર લે છે-બધાંની બગોબખતની ગતી ઘડે છે ત્યારે તેને મજદા કહે છે, અને તેજ સાહેબ જ્યારે તે બધાના ભોગવટાઓને ચલાવી રહે છે ત્યારે તેને અહુરા કહે છે, જેને માટે અહિંયાં બોદાઇ શબ્દથી ખાસ રીતે આપેલો છે, જેની સમજ ઉપર જોઈ. જેમ હા ૨૯-૪ માં કહે છે કે 'અથા ને અંધહુત યથા હવો વસત' = તારી મરજી હોય તેમ હમારે માટે થાવ, તેમજ પહેલવીમાં કહે છે કે 'વએદુન હુધત ચીશુન લી કામગ' = જેમ હું દાદારની મરજી છે તેમ થયું જાય છે. દાદારની મરજી ફાંટાખાજ નથી પણ હદ-ઇનસાફની છે-લાગણી રહીતની છે અને બધાંને ફરજદ તરીકે બલાઇ તરફ દોરવનારી છે. માટે આગળ ઉપલા સિદ્ધાંતને સમજાવતાં કહે છે કે 'હરવેસ્પ ઝક મદમ બદીતુનમ પવન ઝક ઇ લિ પ્રતુ વ ફરઝાનગીહૂ મૂન ચેહેન્વૂત મૂન હેધત મૂન ઇક અકરજ ચેહેવૂનેદ' = હું દાદાર મારી પ્રતુ એટલે મહાન બઓદની ગતીથી અને 'ફરઝાનગી' = ડહાપણથી એટલે મારી હરવેસ્પ-આગાહીથી બધું જે કંઈ પાપ સવાબ થઈ રહે છે

તે બધાને જોઈ શકું છું-જે બધું થઈ ગયું-થાય છે-થશે તે બધુંજ મારી હીકમતમાંજ છે એટલે તે બધાથી ક્ષો-ગર્હ થશે.

આમ ત્યારે અહિંયાં હા ૨૯-૪ ના આખા ફકરાનો ભેદ ખોલેલો છે તે માટે વાંચો પાને ૧૧-૧૨. પછીના જે ફકરામાં 'માંથ્ર-સ્પેન્ટ'નો ભેદ જણાવેલો છે જે ત્યારે ભલી કારદાનીમાં આવે, કે જેથી માનવનો ભલો હીસાખો શુમાર થાય. આ ભેદ "હુવો વીચિરો અહુરો"માં આવે એટલે અહુરા જે પોતે ભોગવટાઓ પ્રમાણે ઇનસાફ આપે છે તે પ્રમાણે ભલાઈ મળશે, જે ખુદ માટે નહીં પણ પારકાને અર્પણ કરવા માટેની એટલે ગેઉશ ઉરવાને મદદ કરવા માટેનીજ હશે. જેમ ગેઉશ ઉરવા કુલ નીસ્તી-ગેતીને માટે કામ કરી રહે છે, તેમ તે નરખી તેજ ગેઉશનો હમકાર થશે. આ ત્યારે માંથ્ર-સ્પેન્ટનો ભેદ થયો. આમ ત્યારે વરશત માન્સર નરક હા ૨૯-૪ ના ઉંડાણનો ભેદ ખોલે છે.

ગાથા હા ૨૯-૪ ના ગાથાના ફકરા માટેની સમજ માટે

બગ નરકની વીગત.

(વાંચો પાને ૧૩-૩૨ મે).

અહિંયાં દરેક માનવે ગોસ્પંદની પરવરેશ કરવી અને તેઓને કષ્ટ રીતે કરવી તેના પાઠો આપેલા છે. આખી નીસ્તી-ગેતીને ઉત્પન્ન કરીને ચલાવનાર, કાળી બાબુનો ભાર ખમનાર અને સફેદ બાબુને મદદ કરનાર કુદરત નામે ગવનું રવાન નામે ગેઉશ ઉરવા જે આખી વિશાળ કુદરત તરીકે હૃદયપાર વગરની નીસ્તી ગેતી માટે કામ કરે છે તેજ તે કુદરત (ગવ અને તેનું રવાન) દરેકે દરેક વ્યક્તિના જીવ જનને ટેકવતી રહે છે. ત્યારે ગેઉશ ઉરવા જેમ વિશાળ કુદરત તરીકે નીસ્તી ગેતીને ટેકવે છે તેમ રજેરજની નાની દુન્યાને તેમ માનવની ગવની દુન્યાને ટેકવે છે. અહિંયાં દરેક માનવની નાની કુદરતને ટેકવતી ગવની નોંધ આપી છે. રજેરજમાં માનવની વ્યક્તિ મુજ છે અને માનવની કુદરતની ગવે મજબુત થઈને ગેઉશ ઉરવાને મદદ કરવાની છે માટે અહિંયાં દરેક માનવના ગવની તકરીર આપી છે. ત્યારે અહિંયાં કહેલું ગોસ્પંદ તે સીરફ જનવર નહિ પણ ઇનસાનમાં રહેલી ભલી ગોસ્પંદી તેવીષી-તેનો જીવજન અને જોરાને જન નામે મનસ્વી-ગવસ્વી-કુનસ્વી-વીર-હોશ-ખેરદ તે બધું છે, જે બધાની જાળવણી માટેની દીની તાકીદ આપી છે, અને ભોગવટાઓ વખતે દુજી ગતી ગવ-દરો-સ્તીને અને તેથી મનસ્વી-ગવસ્વી-કુનસ્વી-વીર-હોશ-ખેરદને

હુલાક નહિ કરે-ઉતારી નહિ પાડે માટે કાળજી રાખવા કહી છે, અને આ બોગવટાઓમાંનો ગુહ્ય બોગવટો ગુસ્સા છોડવાનો છે તેની નોંધ આપી છે-તે દમગીશ્વરના બોગવટાથી ભક્તિ ઓકાદવામાં ફરજ દોનો ફાયદો હાંસલ કરવો અને બુઝીની ગતીને નીરમુળ કરવી તે બધાની તાકીદ આપી છે. દુકર્મા ઇનસાને પોતે એવું પુન્યવંતું કંઈ કરવું કે તેથી ભલો હિસાબો શુમાર થાય કે જેથી પુરી રીતના ગોસ્પંદ થઈને ગેઉશ ઉરવાના હમકાર થવાય. આ બધું ત્યારે હા ૨૯-૪ ની છેલ્લી ત્રીજી લીટીના બેદમાંતું કહેવાય. ત્યાં કહે છે કે અહુરા બધાનો બોગવાવનાર છે અને તેવણુ ઇનસાદથી બધાને સઝા-જઝા આપશે. જે ગવની પાસબાની કીધી હશે એટલે મનસ્તી-ગવસ્તી-કુનસ્તી-વીર-હોશ-ખેરદ રાખ્યા કીધી હશે તો પછી ભલો ફાયદો થશે જે ગેઉશ ઉરવાની પંકિતએ તેને લઈ જશે આમ ગાથા હા ૨૯-૪ માં મઝદા અને અહુરા દરેકનો હીશાબો શુમાર રાખીને બોગવટાઓ કરાવે છે અને સઝા-જઝા મુકરર કરે છે એવું જે વર્ણવ્યું છે તેમાં ભક્તિ બોગવટાઓ કંઈ રીતે કરીને ભલો બહેરે ઉભો કરવો તે બધાની તાકીદ આ નસ્ક આપે છે. એમ ભક્તિ કંઈ રીતે ઉભી કરવી-ભલો હીસાબ કંઈ રીતે કરવો તેની સમજ આ નસ્કના એકથી પાંચમા ફકરા આપે છે જે બધું ત્યારે તે હા ૨૯-૪ ની છેલ્લી લીટીના બેદનું થયું.

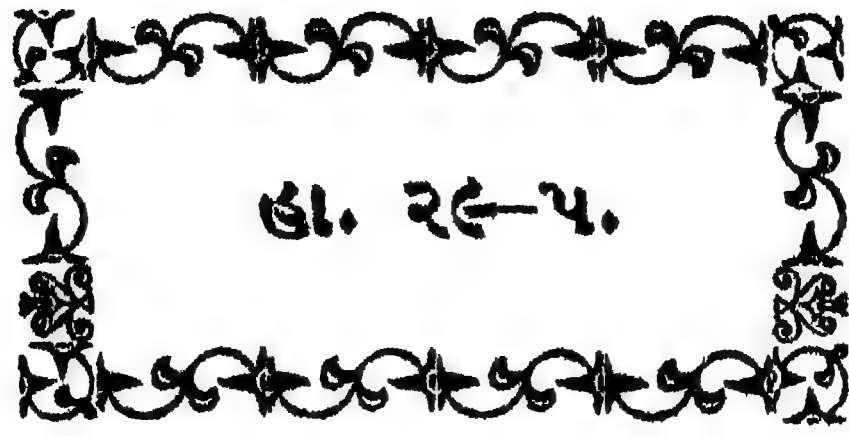
પછીના છઠ્ઠા ફકરામાં કહે છે કે ગોસ્પંદ પુખ્ત થાય નહિ ત્યાં લગી તેને મારવું નહિ. અહિંયાં કંઈ ગોસ્પંદ જનવરને કાપવાની વાત નથી. અહિંયાં તો ગવની હિફાજતની વાત છે. આની સમજ માટે વાંચો પાને ૧૯-૨૦ મે. અહિંયાં ‘ગવ’ તે જીંદગી છે-ગવતું પુખ્ત થવું તે ગોસ્પંદી તેવીશીનું રાજ શરીરમાં ચાલે તે કરવાનું છે એમ ગવને પુખ્ત કરવાનો બેદ છે અને પછી ગવને મારવાની વાત છે તે બુઢાપણાંની મૃત્યુની વાત છે કે લાંબી જીંદગી પામી ગોસ્પંદી વૃત્તી રાખીને જીવી કેશાશો અમી નફી કરીને પછી મૃત્યુ થાય તેમ કરવું; “અહુમાઘ દરંધાંમ દરંધો-જીતીમ”નો બેદ બતાવે છે. આમ ગવની હિફાજતની વાત છે જેથી ત્યારે ‘હવો વીચિરો અહુરો’= અહુરા પોતે બોગવાવનાર છે, દરેકને ઇનસાદથી સઝા-જઝા આપનાર છે, તેનાજ બેદની વાત થઈ, કેમકે જે ગવ-દરોસ્તી રાખે તો પછી તે ઇનસાનનો બોગવટો પાર પડેલો કહેવાય, કેમકે અહુરા તેને ગેઉશ ઉરવાના હમકારની પદવીએ ચઢાવે એટલે પરદુખબંજનવાળો ઠેકવે. બગ નસ્કના

આ છઠ્ઠા ફકરાનો તરજુમો વાંચવો, જે આ હા ૨૯-૪ ના ભેદમાની વહેવાર બાજુ practical side ખોલે છે.

પછી આ નરેકના સાતમા અને આઠમા ફકરામાં 'હુમઅતાન' એટલે 'હુતાંમ' = જીવતી જીંદગીમાં હસ્તી લગી પુગેલાં; આ નાશવંત કાયાને છેક અમર ગતી લગી તેરવી ગયલો નર કેવો હોય, તેમાં અઓજની કુદરત એટલે હા-નાની મારામારીને સમાધાન કીધેલી કુદરત 'નિહા સ્નમથિશ-ફરુપાયઓખેદ્રાંમ'ના ભેદની કુદરત વસ્તી હોય તેની અને તેના ઝઘોથ તરીકે રહેવાના મહાન દરજ્જાની યાદ છે. આવો નર પોતે દાદારને મળવાનું મંદીર હોવે, આલાત-ઝઘોથ હોવે, કોઇબી તેની મારફતે દાદારને પુગી શકે. આ વીષે વાંચો તે ફકરાઓ પાને ૨૧-૨૩ મે. અહિંયાં ત્યારે ગેઉશ ઉરવાના હમકાર થયલા નરોની નોંધ છે, જેઓને 'અહુરા' પોતે 'વીચિરો' = આરપારથી જોઇ જાણીને મોટા ફાયદાઓ આપે છે. ત્યારે આ 'હુતાંમ'નું ઉંડાણ-તેનો ભેદ હા ૨૯-૪ ના છેલ્લી લીટીના ભેદોમાંજ આવે.

પછી નવમા ફકરામાં ખીશકારીહુ ઇ કદારઆઇ = કોઇબી કામની ખેશકારી માટે ઉસ્તવાર રહેવું અને તેનો લાભ ખીજને આપવો એટલે સચ્ચાઇ રાખીને તેનો લાભ ખીજને આપવો, એમ નેકી કરીને જગતને તેનો લાભ આપવો તેની તાકીદ આપી છે, અને દસમા ફકરામાં 'વોહુમન દાશતન' = અહમનને એટલે સ્વાર્થ રહિત ગતીને રાખવાની તાકીદ છે. આ બેઉ ફકરાનો તરજુમો ૨૪-૨૫ માંથી વાંચી લેવો. અહિંયાં ત્યારે નેકી કરવાની ગવને ટેકવવાની તાકીદ છે, જેબી ત્યારે હા ૨૯-૪ ની છેલ્લી લીટી કે 'હુવો વીચિરો અહુરો' = અહુરા પોતે બધાને સત્ય પ્રમાણે બદલો આપશે; એટલે નેકીના કરનારાઓને ગેઉશ ઉરવાની પંકતીએ ચઢાવશે એટલે તેણીના હમકાર થવાનું-કુદરતના અનુયાયી થવાની નેક બખ્તી આપશે-તે બાબદનેજ લગતું બ્યાન છે.

પછી બાર થી સોલ ફકરાઓમાં જાતજાતની નેકીનાં કામોની નોંધ છે, જેથી નેકીનો ફાયદો તે કરનારને અને દીન દુન્યાને મળશે તેવી બધી નોંધો છે, જે ૨૯-૩૨ પાને આપેલા તરજુમામાંથી વાંચવી. આ પણ ત્યારે ઉપરનીજ માફક હા ૨૯-૪ ની છેલ્લી લીટીનોજ ભેદ રજુ કરે છે.

હા. ૨૬-૫.

અત્ વા^{૬૪} ઉસ્તાનાધશ^{૬૫} અહુવા^{૬૬} જસ્તાધશ^{૬૭} ક્રીનેમ્ના^{૬૮}
અહુરાધ આ,^{૬૯}

મે^{૧૦૦} ઉવા^{૧૦૧} ગેઉશયા^{૧૦૨} અજયાઓ^{૧૦૩} દાત^{૧૦૪} મજદાંમ^{૧૦૫} દ્વધદી^{૧૦૬}
ફેરસાખ્યો^{૧૦૭},

નોધત^{૧૦૮} અરજેજયોધ^{૧૦૯} ક્રજયાધતિશ,^{૧૧૦} નોધત^{૧૧૧} ફુપુયેન્તે^{૧૧૨}
દ્રંગવસૂ^{૧૧૩} પધરી^{૧૧૪},

આ^{૬૬} (બધી અમર શક્તિઓ, ૩૩ અહુ + ૩૩ રતુઓ)માં ||
અત્=ત્યારે તો || તમે^{૬૪} || મજદાને^{૧૦૫} (પુણું જ્ઞાનવાલા અધિકારીને) ||
(હમો બેઉ એટલે) || માર^{૧૦૦} (હુ ગેઉશ ઉરવાનું) || રવાન^{૧૦૧} (અને) ||
ફરી રહેલા-દબ્બાર ગીરદેશ કરી રહેલા^{૧૦૨} (બેડીદાર) || કુદરતનું-હસ્તીના
આસમાનોમાંની કુદરતનું-ફરતા આસમાનોનું^{૧૦૩} (બેડીદાર રવાન એટલે
૩૩ રતુઓના રવાનોની કુલ્યાની ગતી રયોમંદ શક્તિ) || બુન્દક મન-
શ્નીવાળી એટલે ખાકસારી-તમીઝ-સખરયાત-ખરદાશ્તના શક્તિરૂપ ગુણો-
વાળી, પુણું મનશ્નીથી બરેલા-આરમધતીની વૃત્તીથી બરેલા-દુઆ કરવા
અને લેવા ઉંચા કીધેલા^{૬૫} || હાથોથી^{૬૭} || અહુરા માટેના 'આ' =
બધા^{૬૬} || પુજાયલા^{૬૮} (ખુરી દુએવીક ગતી એટલે માનવના રવાનોની મુળ
પાંચ વર્ણોને લગતી 'અક'ને સુધારવા માટે ચાલી રહેલી કુદરતની
હિકમતને લગતા, ટુંકમાં નીસ્તીની કુદરતમાં ચાલી રહેતા પ્રભાવો માટે
પુજાયલા-નીસ્તીના paradoxical-દોરંગીપણાના ભેદોની ઉકેલામણુ માટે
પુજાયલા-શકમાં નાંખી દેવાનો ભુલાવો આપતા હા-નાની મારામારીના
ભેદો માટે પુજાયલા) || સવાલો-પ્રશ્નો માટે^{૧૦૭} || જે કંઈ^{૧૦૮} (દિલપસંદ
ખુલાસાઓ-જે કંઈ બલો મોઝદ મળ્યો છે તે માટે) || હમો બેઉ
અંતકરણથી-પુણું ભક્તિભાવથી 'નીયાએશ' કરતા^{૧૦૯} (રહીએ છીએ-
હમો બેઉ હું ગેઉશ ઉરવા અને મારી બેડ આ ગાવે-અઝ એટલે ચરતી
ગાયનો અલંકાર રાખતાં હસ્તીનાં ફરતાં આસમાનોની કુદરતનું રવાન જે
૩૩ રતુઓનું કુલ્યાતી રવાન છે તે બેઉ અંતકરણથી પુણું ભક્તિભાવથી

નીચાએશ કરતા રહીએ છીએ અને જાહેર કરીએ છીએ કે આ નીસ્તી
ગેતીની જગતમાં ગમે તેવા paradoxes સામસામેના વિચીત્ર નહિ સમજ
પડે તેવા બનાવ હોએ-સાધારણ રીતે ગેરધનસાફ જેવું દેખાડતા બનાવો
બનતા હોએ-ઉપર ઉપરના જોનારને બધું અન્યાય જેવું તંત્ર લાગતું
હોએ-દાદારમાં હદ ધનસાફ નથી એમ શક શુભે ઉભુ કરાવે તેવું માલમ
પડતું હોએ તોપણ આ સત્ય દરેકને રોશન છેજ કે) || સત્યની-એતેકાદની
જીંદગી ગુજારનારને^૬ (બુન્દક મનસ્વીવાલી તરીકતી એટલે પરમાથી^૭
જીંદગી ગુજારનારને) || નાશ જેવું-હમેશ પુગે તેવી ખરાબી જેવું-દણી-
દ્રતા જેવું^{૧૦} || (રહેતું) નથી;^૮ || મીનોષ રીતની ખેતીથી મીનોષનો
વધારો કરનારને^{૧૨} (શ્વાનના પોતાને લગતા અંશોને સંધરનાર પોતામાં
ઉમેરનારને) || ઘટતીનો-છેતરામણથી અંધ થઇ ફરેજ પામવાનો^{૧૩} (શ્વાનને
પોતાને લગતા શ્વાનો નહિ મળવે શ્વાનમાં વધુ રય નહિ ઉમેરાવે ઉભો
થતો) અવિશ્વાસની દએવીક ગતીનો-ખુરાઇએ ચઢાવવાનાં મનની દએવીક
છાકટ ગતીનો || ઘેરો-ખલાકો^{૧૪} || (ઉભો થઇ શકતો) નથી.^{૧૧} ||

મીલસના પોઠામાં આપેલી પહેલવી સમજ.

પહેલી લીટીની આવી સમજ આપે છે કે :

(a) અધતૂનો મિન્ લેકૂમ (અમેશાસ્પંદાનો) પવન
ઑસ્તાનિશનીહ (મીનિશનીક ઑસ્તાનો) દસ્તીહ તૂખશાકીહા
ક્રનામમ અવો અઉહુરમજદ જક્ (અધધ મિન્ અમેશાસ્પંદાનો
અવો મિનદવમ અઉહુરમજદ વેશ ક્રનામમ મિનદવમ ધ
અઉહુરમજદ વેશ વાદુનમ-ધ) : અધતૂનો=ત્યારે તો અએ અમર
શક્તિઓ મિન્લેકૂમ=નમારામાંથી અવો અઉહુરમજદ જક્=તે ખાસ
અહુરમજદ તરફ પવન ઑસ્તાનિશનીહ=ઉસ્તાન ખાતેન દમની માફક
ઉભાવેલા એટલે ઉંચાઇએ ઉઠાવેલા (મન-ભાનને બુલંદીએ લઇ ગએલા)
દસ્તીહ=હાથોથી તૂખશાકીહા=તારા હોકમ ઉપર બેગુમાન રહીને તારો
હોકમ શક વ સોએહ વગર ઉઠાવવાની ચાલાકીથી પુણું ફરમાનદારીને
ફેદાગીરીથી ક્રનામમ=પ્રણામ કરું છું નમન કરું છું. આ લીટીઓની
સમજ માટે પછી કાઉંસમાં લખે છે કે ‘અધધ મિન્ અમેશાસ્પંદાનો
અવો મિનદવમ અઉહુરમજદ વેશ ક્રનામમ મિનદવમ ધ અઉહુર-
મજદ વેશ વાદુનમ-ધ’ : એટલે કે ‘અવો મીનદમ’=આ બાબદમાં
મિન્ અમેશાસ્પંદાનો=અમશાસ્પંદો એટલે ધર્મની શક્તિઓ કરતાં
અઉહુરમજદ વેશ ક્રનામમ=અહુરમજદને વધુ નમું છું. મિનદવમ ધ

અહિરમજ્જદ=અહુરમજ્જદનો ધવાકો વેશ વાહનમ-ધ=તેઓ કરતાં ધણો છે એમ લઉ છું. અહિંયાના હુ શબ્દને હમો તરીકે લેવાનો છે કેમકે હુ અને સાથે બીજો કાંઈ એમ ખ્યાલ ત્યાં છે જે નીચેની લીટીમાંથી પ્રદર્શીત થઈ રહે છે. હમોમાં ગેઉશો રહી છે. ગેઉશોમાં હુ ગેઉશ ઉરવા અને બીજું સાથનું કાંઈ તે ગાવે-અઝ છે. આ ગેઉશો ખુદ જ ખુદ અમર શક્તિઓ છે. માટે તેઓ કહે છે કે હમો યજ્ઞતોને નમતા નથી એટલે હમો હમારી જાત ઉપર મુશ્તાક રહેતા નથી એટલે હમો ગુમાન કરતા નથી-હમો દાવો કરતા નથી કે અહુરમજ્જદ જેવા હમો છીએ, હમો અહુરમજ્જદના ખંદા છીએ અને અહુરમજ્જદે હમોને આવી યજ્ઞતી ગતીએ પુગાડેલા છે માટે હમો યજ્ઞતો કરતાં એટલે હમારી જાત કરતાં અહુરમજ્જદને વધુ ગણીએ છીએ. ગેઉશો અહિંયાં જણાવે છે કે તેઓમાં ખુદ-પરસ્તી નથી પણ અહુ-પરસ્તી છે. અહિંયાં ત્યારે ‘અહુવા’ શબ્દને માટે ‘મીનલકુમ’ અને ‘મીન અમશાસપંદાનો અહુરમજ્જદ વેશ’ એટલે તમો બધામાં તમો અમર શક્તિઓમાં અહુરમજ્જદને વધારે એમ અર્થ બતાવે છે, જેમાં ત્યારે કાંગાજી કહે છે તેમ ‘અહુવા’ને આહુવ તરીકેજ લેવાનો છે. જાણવું કે આ પ્રમાણે ગાવે અઝ અને ગેઉશ ઉર્વા જેઓ ખુદ યજ્ઞતો છે તેઓજ કહે છે. તેઓ પોતાની યજ્ઞતી પંકતીના મુળ દાદાર કે જેમાંથીજ તેઓને જ્ઞાન મળે છે તેનેજ નમ્યા કરે છે. દાદારથી તેઓને જે કંઈ કામ સોંપાયું છે માટે તે દાદારથી તકવો લઈને તેઓ કર્યાજ કરીને દાદારને એમ નમ્યાજ કરે છે. અહિંયાં હમો બેઉમાં ત્યારે “ગાવે-અઝ” અને “ગેઉશ ઉરવા”નેજ લીધા છે; અન્ય ઠેકાણે ધારવામાં આવે છે તેમ માનવને એટલે માનવમાંના પચો-ધર્મો-તકઓપોને લીધા નથી-કેમકે પચોધર્મો-તકઓપો કંઈ યજ્ઞતી દરજ્જાના નથી-તેઓ તો નર દરજ્જાના છે. તેઓના નર દરજ્જાની ઉપર યજ્ઞતો દરજ્જો છે માટે તેઓ અને દાદારની વચમાં યજ્ઞતોનો ‘પોહુલ્’ પુત્ર છે કે જે ઉપરથીજ પસાર થવે તેઓ દાદારને મળે. તેઓને યજ્ઞતો મારફતે દાદારને મળવાનું છે. અહિંયાં તો ગેઉશો જેઓ ખુદ યજ્ઞતો છે તેઓજ એમ કહી શકે કે હમો યજ્ઞતો ખુદ હમુને યા અમારા જેવાને કે જેબી હમારી અંદરજ છે તેને આ બાળદમાં નમવાનું નથી. આમ ગેઉશો અને ગાવે-અઝ જેઓ ખુદ યજ્ઞતો છે તેઓ કહી શકે કે હમો યજ્ઞતોને હમારા જોડીદારને આવાં મહાન મુશ્કેલ કામ કે જે હમારી ગતી ઉપરાંતનું છે તેની ઉપર કઈ રીતે મુશ્તાક રહી શક્યે એટલે યજ્ઞતોને નમી શક્યે નહી પણ દાદારને નમ્યે, કેમકે તે સાહેબ અહુનવધર્મને પુણી રીતે પોતામાં

રાખે છે-તે મુળ સાહેબ છે અને તોશીકનો આપનાર તેજ છે. એમ હમો બેઉ ઉંચે હાથે તુને નમીએ છીએ તેમાં માનવ નથી પણ ગેઉશો અને ગાવે-અઝ છે. ગાવે-અઝ કે જેને અદુધની કુદરતનું રૂવાન કહ્યું છે તેને માટે એક જાણુવાળોગ રાઝ એ છે કે આ 'ગાવે-અઝ' કે જે હસ્તીનાં આરમાનોનું રૂવાન છે જે ૩૩ રતુનાં રૂવાનો ગોળા છે તેને ત્રણ વર્ષની ગાવ તરીકે ભેદી જખાનમાં ઓળવે છે. ગવ એટલે પરદુખભંજનની ગતી રાખતી કુદરત, પણ ત્રણ વર્ષ તે ગવને કેમ કષ્ટ રીતે હોઈ શકે, તે તો અમર છે; અગણીત દરેધો ખદાત લગીની છે. ત્રણ વર્ષ-માનો ત્રણ શબ્દ સુચવે છે કે 'હું-તું-તે'ની મારામારી જે જડતામાં છે તેને સમાવીને તે ગવ હવે એક્યતાની ગતીમાં આવી છે. તુંજ છે, તુંજ છે, તારામાંજ મળવું અને બીજાને તેમ કરવાની તોશીક આપવી એ સિદ્ધાંત તે ત્રણના ભેદની ગાવનો છે, તેણી ત્યારે તેટલા માટે તે એકનો હોકમ બળ લાવે છે, જે સે મુસ્તસલા કરવાનો છે એટલે દ્રવાઓને સુધારવા હસ્તી કરી તેમાંથી નીસ્તી કરીને તે નીસ્તીને હસ્તી કરવાની છે કે જેથીજ તે દ્રવાઓ સુધરશેજ. ત્યારે ગાવે અઝ તે કુદરત રાખે છે કે જેમાં હું-તું-તેની મારામારીનો ભેદ ચાલતો નથી પણ જેમાં એક થયલી દુધ-મળેલી દુધનું રાજ છે જે કુદરત હસ્તીને ટેકવી-તેમાંથી નીસ્તીને કાઢવા તે નીસ્તીને બરની ગવની સામસામી ગતીનો ભેદ રાખતી કુદરતને કાઢીને તે મારફતે પછી સમાધાની લાવશે-આમ "ગાવે-અઝ"ને અલંકારમાં ત્રણ વર્ષની ગાવ કહે છે. અવસ્તા ઉશ્તાનાઘશ જશ્તાઘશ કે જેને માટે સાધારણ રીતે આજે ઉંચા કીધેલા હાથોથી એમ અર્થ કરે છે તેને બદલે પહેલવીમાં સમજ આપે છે કે 'મીનિશનીક ઉશ્તાનો' કરી એટલે મન-ભાન-વીચારે તે ઉંચ દાદારના ખાદેમ બનાવીને તેવા મનવાળાં શરીરના 'ઔશ્તાનિશનીહુ દસ્તીહુ' = ઉંચા કીધેલા હાથોથી-એમ અર્થ લેવો, 'ઔશ્તાનાઘશ જશ્તાઘશ'નો આવો ઉંચો ખ્યાલ આપવા ત્યારે પહેલવીમાં આમ શબ્દો આપે છે જેમકે (a) મીનીશનીક ઉશ્તાનો = ઉંચ કીધેલી મનસ્વીથી (b) તુજશાગીહુ = ચાલાક થઈને શક સુખે દુર કરી દાદારમાં પુણું ભરોસો રાખીને માંગવું.

પહેલવીની સમજ પછીની હા રદ-પ ની બીજી લીટી માટે કહે છે કે :

અધધ ઝક ધ લી રૂખાનો તોરા ધ અજ લેવતમન (ચેહુ-પૂનાદો અધધમ રૂખાન મોજદ્દ ચેહુખુનન્દ) અઉહુરમજદ્દ ઝક ધ

પવન ગુમાનીક હમપુરસેની (અર્ધ ઝક ધ ગુમાનીક ચહૂવૂનાની
અમ મિન અહિહુરમજદ લવતમન તૂખાનો ચહૂવૂનાદ પૂરસીદનો):
મારં રવાન તું ગાવે-અઝના રવાન સાથે ઝક=જે કંધ (કરવાનું છે તે) માટે
(રહેવાનુંજ એટલે એમ સાથે રહીનેજ તે મારા ગેઉશ ઉરવાનને તેઓ
‘મોજદ’=ફાયદો બદલો ટકવો મદદ આપી રહેવાનાજ છે). જે કંધ
શકશેએહ સાથનું હોય તેને માટે અહુરમજદને પુછીશ (એટલે કે જે કંધ
માટે મને શક રહેશે તેને માટે અહુરમજદને પુછી શકું એમ બને
અને બનશેજ). અહિંયાં ત્યારે કહે છે કે ગેઉશની કુદરત અને ગાવે-
અઝની હસ્તીની કુદરત એક બીજના હમકારો છે અને એમ થવાથી
ગેઉશને ફાયદો થાય છે. ગેઉશની કુદરતને જે કંધ મોજદ જોઈએ
તે તે હસ્તીની ગાવે-અઝજ આપે છે-આવી કુદરતમાં જે બધા
દારંગી બનાવે થઈ રહે છે તેઓ માટેની સમજ તેઓને યજતોથી
નહિ પણ દાદારથી મલે છે માટેજ તેઓ કહે છે કે હમે યજતને નહિ
પણ દાદારને નમીએ. એમ નીસ્તીના બધા અબ્બયબ દારંગી બનાવોની
સમજ તેઓ જાણે છે-દાદાર તેઓને તે વિષે કહી રહે છે. પણ જે કંધ
સંશયવાળું ભેદી હોય, જેનો ફડચો થતો નહિ હોય તે વિષે તેણી ગેઉશ
ઉરવા અહુરમજદને પુછશે; જેને માટે પછી કાઉંસમાં કહે છે કે જે
કંધ વિષે હું ગેઉશ ઉરવાને શક હોય-જે કંધ ગુમાનવાળું હોય તે વિષે
દાદારને પુછી શકવાની સત્તા મને મળતી રહે અને રહેશેજ-અહિંયાં
ત્યારે સમજાવે છે કે આ સૃષ્ટીમાં ઘણા બનાવો એવા બને છે કે જેથી
આપણુ માનવો તે દાદારની હિકમત ઉપર ગુમાન લાવી દઈએ છીએ પણ
ગેઉશ કહે છે કે હમેને તો એટલે યજતોને એટલે દએવ વગરનાને તે
‘ગુમાન’ થવાનું કારણ નથી કેમકે હમે દએવ વગરના હોવે દાદારના
સીધા સંબંધમાં છીએ દાદારના ખુદના ઉસ્તાનનો દમ લઈ રહીએ છીએ
માટે તે બધાં વિષેની માહેતી હમેને દાદાર આપ્યાજ કરે છે. હમે યુનો-
એરા વગરના તે દાદારના હોકમના પાખંદ બજાવનાર છીએ માટે હમે
‘અહૂવા’ તેઓ એટલે યજતો કરતાં એટલે હમારી પોતાની જાત કરતાં,
હમારી પોતાની ગતી કરતાં, હમારી જાતમાં ગુમાન રાખ્યા વગર-અહ
પરસ્તી રાખીનેજ ખુદ પરસ્તી નહિ રાખીને દાદારને વધુ ગણીને તેનો
હોકમ બર લાવ્યાજ કરીએ છીએ, ‘ફીનેમ્ના’=દીલોજાનથી તેની સેપાસ
કર્યાજ કરીએ છીએ, દાદારનું કામ જેબી કંધ હોય તે કર્યાજ કરીએ
છીએ, માટે હમેને દાદાર તે બધો બેદ સમજાવી રહે છે. જે આદમખી
એમ દાદારના હોકમના ‘ફી’=દોસ્તી રાખનારા થાય તો તેનેબી ‘દૂવધદી

ફેરેસાખ્યો' = તે બધા મોટા સંશયવાળા બનાવોને માટે 'હુયત્' તે કંઈથી સમજ મળેજ. અહિંયાં ત્યારે 'હુયત્ દ્વધદી ફેરેસાખ્યો' (દોરંગી જમાનના paradoxical સામસામી ગતીના દેખીતા ગેરધનસાધી બનાવોના ફડચાના નીવારણ માટે)ની સમજ માટે પહેલવીમાં 'ઝક્ ઇ પવન્ ગુમાનીક્ હામપુરસેની' (જે કંઈ ગુમાનવાળું-સંશયવાળું હોય તે તે વિષે પુછીશ) આ વાક્ય આપેલું છે. અહિંયાં ગુમાન શબ્દ કુદરતના paradoxical બનાવો-સામસામી ગતીના દેખીતા અન્યાયી અને દેખીતા અર્થ વગરના કુદરતી બનાવો કે જેઓને માટે દીલમાં ગુમાન થયા વગર રહેજ નહિ-બલેને ભગતો ગુમાનને તરછોડે પણ ગુમાન તો પહેલી નજરે થાય છેજ- તેવા બનાવોની ભેદી વર્તણૂક દેખાડવા ગુમાન શબ્દ વપરાયો છે. ગેઉશ ઉરવા કહે છે કે હું યજત છું; મારા યજતો કરતાં એટલે મારી જાતનાં કરતાં અહૂને મોટો ગણું છું અને તે અહૂના હોકમનું કામ કર્યાજ કરું છું અને અહૂ મારામાં જ્ઞાન મુકયાજ કરે છે, જેથી મને તો સંશય રહેતો નથી-આવો અર્થ ઉપલા 'ઝક્ ઇ પવન્ ગુમાનીક્ હામપુરસેની'નાં વાક્યમાં છે. પછી આગળ કહે છે કે 'ઝક્ ઇ ગુમાનીક્ ચેહુવુમાની' = જે કંઈ માટે ગુમાની બનું એટલે જે કંઈ ભેદ નહિ સમજ પડે 'અમમિન્ અહુરમજ્દ લેવત્મન્ તુબાનો ચેહુવુનાહ પુરસીદાનો' = તો હું અહુરમજ્દની સાથે આવીને તે માટે પુછી શકીશું કેમકે મને કહેતાં યજતને દાદાર સાથે સીધો સંબંધ છે. ના હમારો દમ તેજ દાદારનો દમ છે. દુકમાં અહિંયાં કહે છે કે નીરતી-ગેતીના બનાવોની સમજ હમુને મલ્યાજ કરે છે-ગુમાન લાવવાનું હમુને કારણ રહેતું નથી. ત્યારે મારું રૂવાન (ગેઉશ ઉરવાનું રૂવાન) ગાવે-અજની સાથે રહીને જગતના મોટા મોટા બનાવોના બનાવોનો ફડચો મેલવ્યાજ કરે છે. એવા તું મહેરબાનની હમો સ્તુતી કરી રહીએ છીએ-કરીએ તેટલી ઓછી છે-આવો ભેદ હા ૨૯-૫ ની બીજી લીટીમાં છે.

હા ૨૯-૫ ની છેલ્લી લીટી માટે કહે છે કે :

લા ઘલ્ રાસ્તો ઝીવિશ્નો ક્રાજ અવાસિહિશનીહ (અધધ મૂન પવન્ રાસ્તીહ ઝીવેદા અશ અવાસિહિશનીહ ઇ પવન્ રૂબાનો લા ચેહુવુનેદ) લા ઘલ્ ફશૂવીનીદાર (અધધ અવો ફશૂવીનીદાર મૂન મિનદવમ પવન્ ક્રાફનોધહ યખસેનુનેદ લા અધતૂનો ઝીગૂન) બરા મિન વલ્મન્ ઇ દરવંદ (મમન્ અવો દરવંદ ઘલ્ ચેહુવુનેદા) : લા ઘલ્ રાસ્તો ઝીવીશ્તો ક્રાજ અવા-

સિહિરનીહુ’=રાસ્તીની રાહે જીવનારાઓ માટે પડી ભાગવાનું હોય નહિ
 ‘અધધ મૂન પવન રાસ્તીહુ ઝીવેદા અશ અવાસિહિરનીહુ ઈ
 પવન રૂખાનો, લા ચેહેવૂનેદુ’ એટલે કે જે કોઈ રાસ્તીથી જીવે છે ત્યાં
 છે તેના રૂવાન સાથે સખડવાની કમનસીબી-પડી ભાગવાની ગતી હોય
 નહી. ‘લા ઘલ્ કશુવીનીદાર’=જે મીતોઈમાં આગળ વધતો હોય તેને
 તેમ હોય નહી. ‘અધધ’ એટલે કે ‘અવો કશુવીનીદાર’=વૃદ્ધિ તરફ
 જઈ રહેલા માટે ‘મૂન મીનદવમ પવન કારનાઈ યખસેનુનેદુ’=જે
 સમ્યાઈ સાથની બાબદો પ્રમાણેજ ચાલે છે તેને ‘એતુનો ચીગુન’=
 આવું (સખડવાનું) કેમજ હોય-નહી હોય. ‘બરા મીન વલ્મન ઇ દરવંદ’=
 દરવંદો કરતાં તે બલો માટે દુર રહે છે. અહિંયાં આ છેલ્લી લીટીમાં કહે
 છે કે બલેને જગત દારંગીપણાનું ઠગાર હોય યા નહી હોય-બલેને તેમાં
 ધનામીન હોય અને ગમે તેવો ભાવ બજવતો હોય-બલેને માનવને ગુમાન
 આવતો હોય-બલેને માનવમાંની અજ્ઞાનતા પોતાની જાત બતાવે તે ગમે
 તે હોય પણ આ તો અચળ સત્ય છે કે, નોઇત્ એરેઝેજયોઇ=
 સત્ય પ્રમાણે જીવગી ગુજરનાર-તરીકત પ્રમાણે રહેનારને ‘ફજયાઇતિથ’=
 આગળ વધવા માટેની મુશ્કેલીઓ નથીજ અને ‘ફુયુયન્ટે’=જે કોઈ
 રાહે રાસ્તીથી વધ્યો ચાલ્યો જાય છે એટલે જે કોઈએ-યજતનો દામન
 પકડેલો છે તેને દએવ કખીગી ઘેરી શકેજ નહી તેવા વૃદ્ધિ કરનારને
 કોઈ અટકાવી શકતુંજ નથી. ‘દ્રંગવસુ’=દેવનો દુજનો કહેતાં તનાસકની
 કમનસીબીના ફરેબનો ઘેરો તેને રહેશેજ નહી. આમ જગતમાં બલેને
 ગમે તે હોય બલેને કોઈ કહે કે જગતમાં અન્યાય છે, પણ જે કોઈ રાહે
 રાસ્તી ઉપર ચાલે છે અને ચાલીને યજતનો દામન પકડી યજતના સત્ય-
 સંગનો દમ લઇને બલો ખેડુત થઈ રહ્યો છે તે તો આખરે મુકિતએ
 પુગશેજ.

અહિંયાં આ ફકરામાં ‘ગેઉશ ઉરવા’ ખાત્રી રાખીને ખેગુમાન
 થાય છે કે બલેને આજે ધરતી ઉપર દેવાનું જોમ ભારી હોય, પણ
 આખરે દેવો પડશે, કેમકે જરથુશ્ત્ર આત્રીને બધું સમુ કરશે. ‘દ્વધદી
 ફેરેસાખ્યો’=આ બનાવો થવાના છે જરથુશ્ત્ર આવવાનો છે, તેવણ બધા
 સવાલો-માગણીઓને પુરી કરશેજ. તેની ખાત્રી અહીંયાં છે. હવે ત્યારે
 જરથુશ્ત્રના આવવાની વાત આવશે.

ગાથા હા રદ-પ ના શખદ અર્થો.

આ ફકરાના અનેક શબ્દોના એકથી વધુ અર્થ થતા ધારવામાં

આવે છે. દરેક અર્થ એક યા બીજી રીતે ખરો હોય એમ લાગે છે. પણ આ બધા અર્થમાં પહેલવી સમજના અર્થો અસલના હોય એમ માનવું કંઈ મુશકેલ નથી. પહેલવી સમજ જમાન-દર-જમાન ચાલી આવતી સમજ છે, માટે તેજ સમજને ખરી લેવી જોઈએ. આ બધું પહેલવીમાંનું લખેલું સાસાન જમાનમાંનું છે, જે કદીમ જમાનથી ઉતરી આવેલું છે. સાસાન જમાનમાં કુલ દુન્યાના જાતજાતના કળા કૌશલ્યની મકતબો પુર બહારમાં ચાલતી હતી. એમ ખુદ પશ્ચિમના વિદ્વાનો કહી રહે છે. અરબ લેખકોથી કહે છે—ખુદ ઇસલામના નબીએથી કહ્યું છે કે દુન્યાના કુલ ઇલ્મ અમલનું બજાર ધરાવે છે. દરેકે દરેક ભાષા પશ્ચિમના દેશોની કે પૂર્વના દેશોની ત્યાં ચાલુ હતી. સાસાન જમાનમાં સંસ્કૃત ભાષા ઘણીજ ચાલુ હતી. શાહનશાહ શાપુર પહેલા તેમ બેહરામગુર તેમ શાહનશાહ અનુશેરવાન અને શહેનશાહ ખુશરૂ પરવેજના વખતમાં સંસ્કૃત સાહિત્ય ધરાવનાર ચાલુ હતું અને તેમાંની કલીલ અને દમનની નસીહતરૂપ વાર્તાઓનું પહેલવીમાં ભાષાંતર થયેલું હતું અને દરેક ધર્મોની શીલસુરીઓ ઉપર વાદવીવાદ ચાલતી હતી,—વીગેરે હકીકતો તો ઇતિહાસીક છે. વળી અરબો ભાશા તો સાસાન ધરાવનાર પશ્ચિમના ભાગમાં બોલાતી ભાષા તરીકે ચાલુ હતી. આજે આપણમાંના કેટલાકો કહેવાની સરકસી કરે છે કે સાસાન જમાન કરતાં આજે અવસ્તા વધારે સમજી શકાય છે તે ખરેખર એક સમજ વગરનો બકબકારો છે. સાસાન જમાનમાં દુન્યાની દરેક ભાષા તેના પુર બહારમાં ચાલુ હતી, ખુદ સંસ્કૃતથી ચાલુ હતી—તેમ અવસ્તા ભાષાનું આમર ચાલુ હતું, એટલુંજ નહિ પણ ‘સ્તોત યસ્ન’ નામની કદીમ વિદ્યા કે જેની અંદર સૃષ્ટી રચનાનાં જ્ઞાનનાં બીયાં હતાં તેથી જ્ઞાન કંઈક દરજ્જે હતું એમ માનવાનાં ઘણાં કારણ છે. વળી દુએનની હકીકત કહેતાં શીલસુરી નામે ‘ફુનૂમ’થી તે વખતે ચાલુ હતી. આજે આપણી પાસે અવસ્તાનું આમર નથી એટલુંજ નહિ પણ ‘સ્તોત યસ્ન’ જેવી મહાન વિદ્યા હતી તેનું જ્ઞાન તેની યાદ તેમ ‘ફુનૂમ’ નામની જરથોસ્તી શીલસુરી હતી તેનું જ્ઞાન તેની યાદથી આજે નથી. આજે અવસ્તાનું આમર તો માંગી તાંગીતે યુરોપીયન વીદવાનોએ સંસ્કૃત ઉપરથી ઉભું કર્યું છે અને સ્તોત યસ્ન અને ફુનૂમ જેવું કંઈ છે તે તો હમારા પુજ્ય ઉસ્તાદ સાહેબથી જાણીતું થયું છે, જેને આજેથી કેટલાકો બહારનું (foreign) અજરથોસ્તી હોય એમ કહેવાનું ઉતાવળીઆપણું અને કમ અંદેશી બતાવી રહે છે.

જ્યારે આવો મામલો આજે ઉભો થયો છે, તો પછી કહેવું કે આજે સાસાન જમાન કરતાં અવસ્તાનો અભ્યાસ પુખ્ત છે તે ઘણું નવાઈ ઉપજાવનારું છે—એવા કહેનારાઓના અભ્યાસનું માપ દેખાડનારું છે.

પહેલવી સમજ પ્રમાણેજ આજના યુરોપ્યન વિદ્વાનો ચાલવા પ્રેરાય છે ખરા, પણ પહેલવી તરજુમા જરથોસ્તી હકીકતને જોરે થયલા હોવે અને જરથોસ્તી હકીકતી યાન જેવું યાન આજે નહિ હોવે તે બધું તે વિદ્વાનોને ગળે ઉતરી શકતું નથી. છતાંબી યુરોપ્યન વીદ્વાનો તે બધાંને ઘણાજ માન સહીત હાથમાં ધરે છે, અને કદી જુદા પડે તો ઘણી ઓઝરખાહીથી જુદા પડે છે, જ્યારે કહેવાતા ઘણા ખરા પારસી વીદ્વાનો પોતાના તેજ ન્યાગાનોને ગાળ દેવાનુંજ બાકી રાખીને અઝીમ ગુનાહની બેઅદબી બતાવી રહે છે.

ઉસ્તાનાઇશ જસ્તાઇશ=ઉંચે કીધેલા હાથથી એમ આજે તરજુમો કરે છે. પહેલવી લખાણમાં ‘મીનીશનીક્ ઉસ્તાનો’ એટલે ઉંચે કીધેલી મનસ્વીથી એટલે જુદક મનસ્વીથી કહેતાં સંપૂર્ણતાની મનસ્વી એટલે દાદારની અંદર પુર્ણ રીતનો વિશ્વાસ મુકેલી મનસ્વીથી—કંઈથી શક સુખેહવાળા બીનએતેકાદ વગરની મનસ્વીથી પહોળા ઉંચા કીધેલા હાથો મારફતે દુઆ કરવી એમ અર્થ આપે છે.

‘વા’ : અમુક મેન્યુસ્ક્રીપ્તમાં ‘વાઓ’ શબ્દ છે. જેહના અર્થો એકજ સરખા છે; જેહ ચોથી બહુવચનમાં છે: ‘તમુને’ તમારે માટે એમ અર્થ થાય છે. કાંગાજી ‘વા’ શબ્દને તેની આગળના ‘અત્’ શબ્દની સાથે લઇને ‘તેમજ’ અર્થ કરે છે, જેમ અહિંયાં લેવાનું દરરૂ લાગતું નથી.

‘અહુવા’ : અમુક મેન્યુસ્ક્રીપ્તમાં અહુવાઓ શબ્દ આપેલો છે—અમુકમાં ‘અહુરા’ શબ્દ છે. ‘અહુવાઓ’ તો ‘અંધહુ’ હયાતીનું છદ્દી વીલકતી dual number દ્વીવચન છે, પણ ‘અહુવા’ શબ્દને માટે જે જાતના અર્થો સુચવેલા છે:

અહુવાને માટે કાંગાજી કહે છે તે ‘આહુવ’નું ગાથારૂપ છે, એટલે અવસ્તામાં ~~આહુવ~~ વપરાય તેને ગાથામાં ‘અહુવા’ તરીકે વાપરે છે. ‘આ’ દર્શક સર્વનામ (Demonstrative pronoun) છે,

જેની સાતમી વીભક્તી બહુવચન તે ‘આહુવ’ છે, એમ ‘આહુવ’નો અર્થ ‘તે બધાંઓમાં’ ‘આ બધાઓમાં’ એમ કરે છે. પહેલવી લખાણમાં આના જેવો લગભગ અર્થ કાઢેલો છે. ત્યાં ‘એતુનો મીનલેકુમ’ શબ્દ આપેલા છે એટલે આ પ્રમાણે તમારા કરતાં અથવા આ પ્રમાણે તમારામાં-કાંગાજ જેવોજ આ અર્થજ અસલનો લાગે છે. મીલ્સ અને બીજા યુરોપીયન વીદવાનો ‘આહુવા’ને ‘આહુવ’નું ગ્રાથીક રૂપ લેતા નથી, પણ તેઓ તેને ‘આહુ’=ક્રીયાપદનું રૂપ લે છે, -પરરમ્પદ અપુર્ણ જુત પહેલી દરીવચન તરીકે લે છે. એટલે ‘હુમો બેઉ હુતા-હુધમે’ એમ કંઈ અર્થ લે છે.

મી. પુનેગર તો ‘આહુવાઓ’ શબ્દ તરીકે વાંચીને ‘બેઉ હુતા-તીઓ’ એમ અર્થ લે છે.

પણ પહેલવી સમજને અનુસરતો અર્થ તો ‘આ બધા-ઓમાં’ બરાબર લાગે છે-જેને ઉપલા તરજુમાં લીધો છે. કાંગાજ ‘આ બધામાં’ દીની બાબદોનો સમાવેશ કરે છે, જ્યારે પહેલવી સમજમાં ‘આ બધામાં’ યજ્ઞતી શક્તિઓને લીધી છે.

‘ક્રીનૅન્ના’=‘હુમો બેઉ પ્રેમથી ભક્તિભાવ રાખતા યા રાખનાર’ એમ અર્થ થાય છે; nominative dual તરીકે છે.

‘અહુરાધ આ’=અહુરા માટેના ‘આ’ એટલે અમુક બેદો Paradoxes in Nature-નીરતીમાં દેખીતો નહિ સમજ પડતો પ્રભાવ છે તે બધું. ‘આ’ શબ્દ નીરતીના બેદભરમની બાબદો બતાવે છે. અહિંયાં અહુરા શબ્દને ચોથી એકવચનમાં લીધો છે, અને પછીથી આવતા ‘મજ્ઞ-દાંમ’ શબ્દને બીજી એકવચનમાં લીધો છે. માટે અહિંયાં અહુરા શબ્દ અને મજ્ઞદા શબ્દોનો બાવાર્થ જુદો રહેવા ધારેલો છે. ઉપર જોયું તેમ બેઉ શબ્દો તે દાદાર માટેજ છે, પણ દાદારની કુદરતમાંની જુદી જુદી ખીસ્કારી બતાવવા તેઓને એમ જુદાં જુદાં નામે વાપરેલા છે. મજ્ઞદા તે મહાશાની સાહેબ છે. પણ જ્યારે તે સાહેબ સૃષ્ટી-રચનાનાં જુદાં જુદાં મરકઝો ઉપર જુદો જુદો પ્રભાવ બતાવીને કુદરતના બહુરંગી બેદો ઉભા કરે છે, ત્યારે તે બધું દરશાવવાને માટે એટલે સૃષ્ટીના બેદભરમના કરનારા માટે ‘અહુરા’ શબ્દ છે. ‘આ’ શબ્દખી જુદા જુદા બેદની રચનાનો પ્રભાવ દેખાડે છે.

‘મે ઉરવા’ : ‘મે’=મારું અને ‘ઉરવા’=રવાન. અહિંયાં ‘ઉરવા’

શબ્દ પહેલી એકવચન દેખાડે છે. માફ રવાન એટલે ગેઉશ ઉરવા કે જેને માટે આ હા લખાયો છે તેનું રવાન; નીસ્તીની સામસામી જતી બાબુની કુદરતને ચલાવતું રવાન નામે ગેઉશ ઉરવા.

‘ગેઉશયા અજ્યાઓ’=ફરતાં આસ્માનોની ગવનું કહેતાં કુદરતનું રવાન, જે રવાનને ૩૩ રતુઓનાં રવાન તરીકે ધ્વન્યતમાં લીધેલું છે. ફરતાં હસ્તીનાં સાત આસ્માનોને ઉભા કરનાર ૩૩ રતુઓ છે. ૩૩ રતુઓ તો એકના એકજ છે. ૩૩ શબ્દ ૬ ની કુદરત,—પેદા કરવાની શક્તિ—અધીકાર દેખાડે છે, અને જે કે તેઓ એકજ છે છતાં નીસ્તી માટે છુટી છુટી ૩૩ યજતી ગતી થઈ શકે છે—એમ તેઓ માનવની માફક યજતી વ્યક્તિઓ પણ દાદારમાં મળી જઈને રહી શકે તેવી વ્યક્તિઓ છે, જેઓને ઝરવાને અકરનેની ગતી કહેતાં કેહપ રાખતી શક્તિઓ કહે છે. આ શક્તિઓ પોતાનાં સંબંધનાં રવાનો જેઓ સુધરી શકતાં નથી, એટલે જેઓ પોતાને સુધારવા માટે જોઈતા સંબંધ લેવા રહેવાનું ઠામ-થઓન=મકાન બનાવી શકતા નથી તેઓને માટે તે ૩૩ રતુઓ પોતે હસ્તી-નીસ્તી રચી આપે છે, કે જેમાં તેઓ વસી ભોગવટા ભોગવી સુધરે. —એમ તે રતુઓ હસ્તી નીસ્તીમાં તેઓને ચલાવીને સુધારે છે. એમ ત્યારે ફરતાં આસ્માનો આ ૩૩ રતુઓથી થયલાં છે માટે તે ફરતાં આસ્માનોનું રવાન ૩૩ રતુ છે. આ હસ્તીનાં આસ્માનો કે જેઓને ૩૩ રતુઓએ ઉભા કીધાં તેઓમાં ત્યારે ૩૩ રતુઓની કુદરત કે જે દાદારમાંની કુદરતમાં છે તે કુદરત કામ કરી રહે છે. આવી કામ કરતી કુદરતને ‘ગવ’ કહે છે, કેમકે તે પોતા માટે નહિ પણ બીજા માટે કામ કરી રહે છે. આમ ‘અજ્યાઓ’ એટલે ફરતી-દબ્બાર ગીરદેશ કરતી અને ‘ગવ’ એટલે કુદરત જે હસ્તીની છે તે. ત્યારે ‘ગાવે-અજ’ એટલે હસ્તીનાં ફરતાં આસ્માનોમાંની અદુષ્ટની કુદરત-દા-નાની મારામારીનું સમાધાન કરતી કુદરત. અહિંયાં ‘ગેઉશ’ શબ્દ છઠ્ઠી એકવચનમાં છે. ‘અજ્યાઓ’ શબ્દ વિશેષણ verbal adjective ક્રીયાપદ વિશેષણ છે. ‘અજ’ની ઉપર ‘યઅ’ નો પ્રત્યય લગાડવે ‘અજ્યાઅ’ શબ્દ થયો જેને verbal adjective કહે છે, કેમકે ક્રીયાપદોના મુળ ધાતુ ઉપર ‘યઅ’ લગાડવે verbal noun ક્રીયાદપ નામ થઈ શકે છે. આવા ‘અજ્યાઅ’ની ઉપર ‘આઓ’=સાતમી દ્વીવચનનો પ્રત્યય લગાડવે તે ‘અજ્યાઓ’ થયું, ત્યારે ‘અજ્યાઓ’ દ્વીવચનમાં છે. આ દ્વીવચન રાખતો ‘અજ્યાઓ’ શબ્દ ત્યારે તેની આગમચની બે ‘ગવ’ને લાગે છે: એક ‘મે ઉરવા’વાલી ગેઉશ ઉરવાને તેમ આ ‘અજ્યાઓ’ની ગેઉશને. ગેઉશ ઉરવા તે નીસ્તીની

કુદરતને ચલાવતું રૂવાન છે, જે ગેઉશ તપનની સાથે રહી એટલે બહુ-મનની બુદ્ધી રાખીને નીસ્તીની કુદરતને, હા-નાની મારામારીવાળી કુદરતને ફેરવી રહે છે-બલાઇને ટેકવી રહે છે તેમ બુરાઇનો બાર ખમી રહે છે.

ત્યારે ‘ગાવે-અજૂ’માં હસ્તીનાં આસમાનોમાંની કુદરત છે કે જેમાં હા-નાની મારામારીનું સમાધાન થયેલું છે, જેને ‘અદ્વન’ની-અદ્વનની કુદરત કહે છે. આ અદ્વનની કુદરત આ ગેઉશ ઉરવાની દુષ્ટની કુદરતના બેડીદાર-હમકાર તરીકે રહીને મદદ કરી રહે છે. માટે અહિંયાં દ્વીવચનનો ભેદ ‘અજૂ’ શબ્દને તેમ આ ફકરાના બીજા શબ્દોને આપેલા છે. નીસ્તીમાંની ગેઉશ ઉરવા અને તેની બુદ્ધિરૂપ ગેઉશ તપનની હા-નાની મારામારીવાળી કુદરતને મદદ કરનાર-તેઓની નીસ્તી રચનાને હદ+ધનસાક્ષી સમાધાની તરફ-અદ્વન થવાની હાલત તરફ લઇ જનાર કુદરત તે આ ગાવે-અજૂ છે. ત્યારે ગાવે-અજૂ દ્વીવચન રાખવાને લીધે હસ્તીની કુદરત તેમ નીસ્તીની કુદરત બેઉનો અર્થ બતાવી શકે. હસ્તીમાંની અદ્વનની આ ગાવે-અજૂને ગાથા ૪૬-૬ માં ‘અઝીમ ગામ રાન્યો રકરંતિમ’ કહી છે. પહેલવીમાં ‘ગાવે-અજૂ’ કરીને મોઝમમાં લખેલું છે જેમાં હરતી તેમ નીસ્તીની કુદરતનો અર્થ સમાય છે. પહેલવી તરબુમામાં એ વિષેનો ભેદ કઈ રીતે ખુલે છે તે નીચે જોઈશું. આજે ‘ગાવે-અજૂ’ એટલે ‘ગેઉશ અજૂયાઓ’ને ગેઉશ ઉરવા તરીકે ધારે છે તે બરાબર નથી. અહિંયાં આ હામાં ‘ગેઉશ ઉરવા’ની માંગણી બતાવી છે. ત્યારે ‘મે ઉરવા’ તે ગેઉશ ઉરવા માટે છે અને ‘ગેઉશ અજૂયાઓ’ કે જેની સાથની સમજ માટે પહેલવીમાં ‘મોઝદ’ આપવાનો ભેદ લખેલો છે, તે હસ્તીનાં આસમાનોની કુદરત છે. ‘મે ઉરવા’ અને ‘ગાવે-અજૂ’ બેઉ સાથેજ હોય, માટે પહેલવીમાં લેવતમન ચણુપુનેદો=સાથેજ રહે-હોય અને તેથી ‘મે ઉરવા’ને મોઝદ કાયદો મળે એમ ટુંકમાં કહે છે. અહિંયાં ત્યારે તે ગેઉશ ઉરવાના હમકાર તરીકે હસ્તીની કુદરત છે તેનો ભેદ બતાવે છે.

‘હુયત’=તે જે કંઈ મલે તે-નતીજો આવે તે કંઈ. આ ‘હુયત’ શબ્દ પછી આવતા શબ્દોનો ભેદ જોલે છે-નતીજો બતાવે છે. પછી આવતા શબ્દો દ્વિવચની ફેરસાખ્યો છે એટલે પુછેલા સવાલોને માટે જે કંઈ નતીજો આવ્યો-સવાલોનો નિર્ણય આવ્યો એમ બતાવે છે. ‘હુયત’ શબ્દ અનેક રીતે વપરાય છે-કદી ક્રીયા વિશેષણ અવ્યય યા કદી સર્વનામ નાન્યતર જાતી યા કદી વિશેષણ તરીકેથી આવી શકે.

‘દ્વિવધદી’ : કાંગાજી આ શબ્દને સંસ્કૃત ‘દ્વિવધા’ ઉપરથી જાતજાતનું એમ અર્થ કરે છે. આવો અર્થ અહિંયાં લીધો નથી. આ શબ્દ ‘દુ’ ક્રીયાપદ ઉપર ‘વધદી’નો અપુણ્ય ભુત દ્વી વચન પરસમૈપદનું ચીન્હ લાગવે અપુણ્ય ભુત પહેલો પુરુષ દ્વી વચન તરીકે લીધો છે—‘હુમે યેએ પુછેલા’ એમ અર્થ લીધો છે. પણ એ શબ્દની બેદી સમજ આટલેથી અટકતી નથી; કેમકે ‘દુ’ એટલે દેવનું ખોલવું—અવિશ્વાસનું ખોલવું અથવા શક ભરેલા સવાલો માટેનું પુછવું—કુદરતના બેદ ભરમથી અજાણ હોઈને પુછવું—એવો અર્થ રાખે છે. ‘વચ્ચ’ શબ્દમાં પુણ્ય એતેકાદથી ભરોસો રાખી—કુદરતી બેદભરમની અંદર જવાની કંઈખી જરૂર નથી એમ માની લઈને વચન કાઢવો એમ અર્થ રાખે છે. આગલ વધેલા માનવનું લક્ષણ ‘વચ્ચ’ શબ્દનું હોવું જોઈએ. બધા માંથો—બધા અકવાલો—આપેલાં ફરમાનો બધું ‘વચ્ચ’ શબ્દમાં આવે. ગુનાહ-ગારોનાં કર્તવ્યથી થતા કુદરતના દોરંગી સામસામા બનાવોના બનવાના ખોલાસાઓ માટે પુછવાનો શબ્દ ‘દુ’ છે. આ ‘હુ’ ગેહિશ ઉરવા માટે છે એટલે ગેહિશ ઉરવા ઉપર એટલે આ જગતમાં કે જેમાં દુધની મારા-મારી છે—તેમા જાતજાતના એવા બનાવ બને છે કે જે સાધારણ રીતે ગેરધનસારી લાગે; તેઓના નિર્ણય માટે છે. આવા બધા બનાવો થવાનું કારણ શું હોય—તે બધાની પુછપરછ જે ગેતીમા ચાલુ છે તે માટે ‘દુ’ શબ્દ વાપરેલો છે. આવી દુન્યા કાંય થઈ—દેવ અહિરીમનનું કાંય ચાલવા દેવામાં આવે—દુન્યામાં સામસામી કાંય આવે; દેવોનો આજ્ઞા કાંય રહે—સુદકર અને વરતમાન્સર નરકોમાં ગાથાના હા ૨૮ અને ૨૯ માટે જે બધું લખેલું છે તે બધું કાંય થાય, તેના સવાલોની પુછપરછ માટે ‘દ્વિવધદી’ શબ્દ છે. આ દુન્યામાં જે જે ફાની સીરતના બનાવો બને છે તે બધાનું ખ્યાન પુછપરછ માટે ‘દુ’ શબ્દ હોય, આ દુન્યામાં અને નીરતીમાં જે જે અજાણ્ય જેવા—નહિ સમજ પડે તેવા બનાવો બની રહે છે તેમાં તે સાહેબની કરામતજ છે. ધનામીનનું થવું—અહિરી-મનનું થવું—અને આ દુન્યાના તખ્તાની ઉપર તેઓની ધમાલ થવી—તેઓની સામે રપેનામીન અને યજ્ઞતી ગતીનું હોવું—વીગેરે વીગેરે બધું જે કંઈ ગેહિશની કુદરતમાં થઈ રહે છે તેની માહેતી તે ગેહિશની કુદરતનાં રવાનો ગેહિશ ઉરવા—તપનને બબર છે તેમ તે ગેહિશની હા—નાની મારામારીની કુદરતને ટકવો આપતી હસ્તીની કુદરત જેને અદવનની કુદરત કહે છે તે ‘રાન્ચો રકર’ની ગાવે—અજાણેખી બબર છે. તેઓ યજ્ઞતી ગતીના હોવે દાદારથી આગાહ થયા છે. આવો બેદ જે નીરતીની ગતીને લગતો છે તે

તેઓને ખબર છે-તેઓએ અહુરમઝદથી જાણ્યો છે એમ કહેવા માટે 'દ્વધદી ફેરેસાખ્યો' શબ્દ અને 'હ્યત' શબ્દ અને 'ફ્રીનમ્ના' શબ્દો વાપરેલા છે. દીનકર્દનાં નરકોમાં આવી તેહકીક છે તે તેની જગાએ દેખાડીશું. અહિંયાં નોંધ લેવાની છે કે જેને આપણે કુદરત કહીએ છીએ તે કુદરત ગેતીમાં જે ભાવ ભજવે છે તેજ ભાવ ઉપલી બહેસ્તી જગતમાં નીસ્તીએ-અબ્વલની જગત એટલે મુકિત મેળવી રહેતી 'મેરેત' સ્તોતોનાં તનોવાળી જગતમાં કે હસ્તી કે જે અમર છે તેઓમાં ભજવતી નથી. જેવી દુન્યા હોય તેને બરની કુદરત હોય કેમકે કુદરતને તે તે દુન્યાને તારવવાની છે. ત્યારે આ નીસ્તી કે જે જડ છે તેમાં આવી ગવની કુદરત છે, કે જેમાં બે બાજુ સામસામી છે જે સામસામીજ રહે છે, અને જ્યારે મળી જશે ત્યારે તે દુન્યા અમર જેવી સુક્ષ્મ થશે. આવી હમેશની મારામારીવાળી નીસ્તીની ઉપર જે નીસ્તી છે જે લગભગ અમર જેવી છે, તેમાં ત્યારે ધનામીનની સામણા અહીરીમનનો ડંકો નથી એટલે ત્યાં સમાધાની છે, તેમ વળી હસ્તીમાંથી એવોજ મામલો છે. માટે ત્યાં જે કુદરત છે તેણી તેવી તે તે જગતને રૂચે તેવી માટે હા-નાની મારામારીને સામાધાનીએ પુગાડી રહેલી એટલે અદુષ્ટની અદવનની રહે છે. એટલે ત્યાં મોક્ષનો સામાન તૈયાર છે-આવી કુદરતના જોર ઉપરજ સામસામી ગતી રાખતી કુદરત પોતાનો ટકવો લઇને કામ કરી રહે છે. આ બેઉ કુદરતનાં રૂવાનો તો દાદારને મળેલાંજ છે માટે ફેરેસાખ્યો એટલે જગતના મોટા સવાલો problemsથી આગાહજ છે-જગતના આવા problemsની જાણને માટે 'દ્વધદી ફેરેસાખ્યો' અને 'હ્યત' શબ્દો છે.

'ઔરેઝેજયોધ'માં એરેઝ=અર્શ=સાચ્યું અને 'ઝી'=જીવવું એમ મુજો છે-એટલે સચ્ચાઇની-દુજ પરહેજની તરીકતી જીંદગી જીવવા માટે એમ અર્થ છે.

'ફ્રજ્યાધતિશ' શબ્દને માટે પહેલવીમાં 'અવાસીહીરની' એટલે 'ખરાખી'-ઉતરતી હાલતનો ખિગાડો, કચડાઇ જવાની હાલત, વૃદ્ધિમાં નહિ જતાં દુખમાં સખડવાનો અર્થ આપેલો છે.

'ફ્રજ્યાધતિશ'માં 'જ્યા'નો ધાતુ સંસ્કૃત જ્યા=કરમાઇ જવાની ઉપરથી કાંગાજીએ લઇને 'નાશ'નો અર્થ આપેલો. બીજા બધા વીદવાનોથી એવોજ અર્થ કરે છે-તેઓ પહેલવી અર્થની ઉપરથીજ તેવો અર્થ કરી રહેતા માલમ પડે છે. પણ મીઠું પુનેગર દલીલ કરે છે કે એ શબ્દ કાંય માઠી રીતનો લેવો જોઇએ? જેમ 'અજ્યાધતીમ' શબ્દ અને 'હુ-

જયાધતી' શબ્દ અને 'દુઃ-જયાધતી' શબ્દમાં 'જયાધતી' શબ્દ (જે 'જી' = જીવવું અને 'આતી' પ્રત્યય ઉપરથી થયેલો છે અને) જીવવાનો અર્થ રાખે છે કે જેની ઉપર 'અ' અને 'દુઃ' અને 'દુઃ' શબ્દો લાલું કે ભુરું અનુક્રમે દેખાડવા લગાડેલા છે તેમ અહિંયાં તેમ 'જયાધતી' શબ્દની ઉપર 'ક્ર' લગાડેલો છે, જે 'ક્ર'નો અર્થ વૃદ્ધિ માટેનો એટલે વૃદ્ધિ માટે જીવવું એમ અર્થ થવો જોઈએ. મીં પુનેગરની આ દલીલમાં તત્ત્વ છે, પણ તેમાં હકીકતી જ્ઞાનનું તેજ જ્યારે ઉમેરવામાં આવે છે ત્યારે ખુલાસો એમ થાય છે કે એ 'ક્રજ્યાધતીશ' શબ્દ જે તખકકા દેખાડે છે :

પહેલો તખકકો કામિલાં કર્મ પ્રમાણે શીક્ષા ખમીને સંકોચાવાનો છે કે જેમાંજ બીજે તખકકે વૃદ્ધિનો ભેદનો ઉકેલ પડેલોજ છે. અહિંયાં 'નાશ'નો અર્થ eternal damnation નો નથી પણ વૃદ્ધિ થવા માટેની શીક્ષારૂપનો છે. 'ક્રજ્યાધતીશ' એટલે વૃદ્ધિ મેળવવા માટે કામિલાં કર્મો પ્રમાણેનાં દુખો ખમીને શીક્ષારૂપની ખરાખીએ પુગવાનો અર્થ છે, જેમાં આખરની તેમ તો વૃદ્ધિનીજ છે.

'કૃષુયેન્તે' શબ્દમાં 'કૃષુ' = મીનોષમાં વધવુંનો ધાતુ રાખે છે. મીનોષમાં વધવાને માટે આ શબ્દની સાથે 'વાસ્ત્યેશ' શબ્દબી વપરાય છે - મીનોષ રૂવાનીક ખેતી માટેનો અર્થ તેમાં છે. આ શબ્દની સામેનો શબ્દ 'દ્રેગ્વસૂ' = દેવની હાલતનો એટલે મીનોષમાં નહિ વધવાની હાલત - છેતરાવાની હાલત એટલે પાપી હાલતનો અર્થ રાખે છે.

'પધરી'માં ઘેરાવાનો અર્થ છે.

ઉપર કહેલા શબ્દ અર્થો પ્રમાણેજ પહેલવી તરજુમો છે માટે તે કેટલો અગત્યનો છે તેનું તોલ કાઢી કરી શકશે. હકીકતી જ્ઞાનની ગેરહાજરીમાં પહેલવી તરજુમાની અગત્યતાને વાસ્તવીકપણે આજે જોઈ શકાતી નથી.

હવે આ હા રહ-પ ને માટે દીનકર્મ માંના ત્રણ નસ્કોની સમજ લઈએ:
પહેલે સુદકર નસ્ક જોઈએ.

વાંચો આ નસ્કનું ખ્યાન પાને ૧ લે.

આ નસ્કનો આખો સાર ગાથા હા રહ-પ ના ફકરને સામાન્ય રીતે લાગુ પડે છે. આ નસ્કમા ત્રણ વિચારો આપેલા છે. એક વિચાર ખ્યાન કરે છે કે આજે ગેતીમાં બધેબધજ 'કુરુશુશતન' = બેપરવાહી

જામેલી છે, ફરજના આજે બધા ચોરા બનેલા છે-આપ દીકરા-માબાપ વીગેરે વીગેરે એક એક તરફની ફરજ અદા થતીજ નથી. પહેલે આ વિચાર લખને પછી જોઈએ કે તે હા ૨૮-૫ માં કંઈ રીતે લાગુ પડે છે, આ ૫ કરામાંની પહેલી બે લીટીમાં ગેઉશોનું મનન છે-તેઓ કુદરતને ચલાવે છે અને તેઓને દાદાર ઉપર બરોસો છે માટે તેઓ દાદારને નમ્યાજ કરે છે અને કુદરતમાં બનતા બનાવો કાંય થાય છે તેની સમજ લખને કુદરતને ચલાવીને જગતનો દોરંગી મામલો કે જેમાં ફરમુશ્તન એટલે ફરજના ચોર થવાનો મામલો એક છે તે બધાને ચલાવ્યાજ કરે છે,-એ આશાએ કે આમ થવાનીજી હદ આવશેજ-જરથુસ્ત્ર હદ આણશે. ત્યારે ગેઉશ ઉરવા કે જે આ જડ જગતને ચલાવે છે તેણી ઉપર ભાર છે, એટલે જગત સીધું ચાલતું નથી, જેમાં ઘણા અન્યાયો છે, જેમાંનો એક આ 'ફરમુશ્તન'નો છે. ત્યારે ગેઉશો ઉંચા હાથે બહી તાબેદારીની બુંદક મનસ્વીથી દાદારને નમીને શુક ગુજરી કરે છે તેમાં એ ભેદ છે કે ગેઉશો કે જેની ઉપર બુરાઈઓનો ભાર છે-ફરમુશ્તનનો ભાર છે તે આખરે જરથુસ્ત્ર મારફતે જશેજ.

હવે આ નરકનો બીજો ખ્યાલ લખએ. ત્યાં કહે છે કે ગાથાનો મીનો એટલે યજ્ઞતી ગતી કે જે ગેઉશ ઉરવાને મદદ કરીને ગેતીમાંની વર્ણોને ચલાવીને પાર પાડવા માંગે છે માટે વર્ણોના સરદારો ગાથાઓનું કામ સરળ કરવા માંગે છે, જે ગાથાઓની ત્યારે જગતનાં કલ્યાણ માટેની મોટી કાળજી છે, માટે જગતમાંનો એટલે જગતની વર્ણોને પારપાડવાનાં ભલાંને માટે ગાથાનો મીનો મુળ તરીકે રહે છે, માટે અહિંયાં ગાથાના મીનાને જણાવેલો છે, જે ગાથાનો મીનો બીજા એક મામલાને જગતના બીજા એક દોરંગી બનાવને જણાવે છે, જેને ફરીયાદ તરીકેનો લીધેલો છે. ત્યારે આ બનાવ જગતના દોરંગીપણાના બનાવોમાંના ઉપર કહેલા ફરમુશ્તનના ફરજના ચોર થવાના બનાવથી બીજો જુદો છે, કે જેનો ભાર ગવ ખમીને આખરે તેનું નીવારણ જરથુસ્ત્ર મારફતે કરાવશે એટલે વર્ણોને ઉભી કરી તે વર્ણોની દીનો મારફતે સત્યસંગ જગતમાં જમાવશે. ત્યારે હા ૨૮-૫ ની પહેલી બે લીટીમાં ગેઉશોનું મનન છે, તેમાં ત્યારે એજ ભેદ છે કે જગતનો ભાર તેઓ ખમે છે, જેમાં ફરમુશ્તનનો એક ભાર છે અને ગાથાના મીનોની ફરયાદનો બીજો ભાર છે (જે ભાર એ છે કે જગતમાં આશીરવાદો ઉતરવાનાં સાધનો કમ થયા છે. મોટા આબેદો નેકી કરીને ભલા ગુજારો બાધી ગયા છે ખરા કે તેમાંથી ભલાઈ વરસે અને ગેતીનું ભણું થાય, પણ તે ભલાઈના

વરસાદનાં વાદળાં ચઢી શકતાંજ નથી કે જે પછીથી તેમાંથી ઘેરાન થઇને વરસાદ વરસે-એટલે તે આખેદોની કુખમાંથી આખેદો જેવાં ફરજંદો જન્મતાં નથી, પણ આશ્મોધો જન્મે છે કે જેઓ આશીરવાદના-દુન્યા ઉપર બલાઇ વરસાવવાનાં વાદળાંના ગર્ભને વાંઝયો કરી નાંખે છે એટલે પોતાનાં માવતરથી ઉલટા થઇ દુન્યામાં બહીને જમાવે છે. આ ભાર ખીજે છે, જે ગાથાના મીનોની ફરયાદરૂપ છે). આ ભાર આખરેખી જશેજ-જરથુશ્ત્રથી ઉતરશે-એમ હા રહ-પ ની પહેલી બે લીટીમાંના ગેઉશોના દાદાર પ્રત્યેની સેપાસદારીની અંદર રહેલો ઉંડો બેદ છે. પહેલી બે લીટીમાં કહે છે કે ‘અહુરાધ આ’=અહુરાની આ બધા લીલા એટલે જગતનું અહુરૂપીપણું-દોરંગીપણું જે ભાવ બજવી રહે છે તેનો બેદ હમો ગેઉશો કે જેઓ કુદરતને ચલાવી જગતને ચલાવીને તે દોરંગીપણું ચલાવી રહીએ છીએ તેઓને ખખરજ છે. મજદાએ તે ભાવ હમુને કહ્યો છે-‘હુયત્ મજદાંમ દુવધદી ફેરસાખ્યો’=તે બધા મોટા દોરંગા બનાવેના સવાલેનો કહ્યો આમ આણ્યો છે માટે અએ મજદા ‘ફિર્નમના’=તારી ઉપર હજારો હજાર દરદ હમો મોકલીએ છીએ. જે કંઇ ભારરૂપ બનાવો જેવા કે ફરમુશ્તનનો (ફરજના ચોર થવાનો) (આશ્મોધોના વધીને દુન્યાની ખરબાદી કરવાનો વીગેરે) થાય છે તે થવા હમારી કુદરત તેઓને કામે લાગે છે-તારા હોકમથી હમો કરીએ છીએ, કેમકે તે ખરબાદીમાંથીજ જુદમમાંથી ‘દાદ’ ઇનસાફ ઉગશે-જરથુશ્ત્ર આવીને બધાંની હદ લાવશે.

પછી આ સુદકર નરકનો ત્રીજો વીચાર આમ ચાલે છે કે ગેતીમાં ગમે તેવું હો પણ ગાથાના મીનોની સરવોત્તમ સત્તાનું જોમ કદીખી ગેતી ઉપરથી જશેજ નહિ-એટલે જે કોઇ ગાથાના મીનોને યાદ કરી તેની મદદ માંગશે એટલે જે કોઇ રાહેરાસીએ જશે અને ‘ફુષુયન્તે’ થઇ નેકી કમાનારો થવા હમારો પેવન્દ પકડશે તે પારજ પડશે, હુશઅહૂ =ખુરી દુન્યાના બન્દ-તનાસકમાંથી છુટશેજ. આ બેદી બ્યાન હા રહ-પ ની છેલ્લી ત્રીજી લીટીનેજ સમજાવે છે, જ્યાં કહે છે કે જગતમાં ગમે તે હો પણ ‘નોઠત્ ઔરજેજયોધ ફ્રજયાધતિશ’=સત્ય પ્રમાણે ઇનસારી વૃત્તીથી પરદુખબંજનપણાનું જીવન કાઢવારને હાની નથી-તેની મુક્તિજ છે. ‘નોઠત્ ફુષુયન્તે દ્રંગયસૂ પધરી’=જે કોઇએ નેકાનો વધારો ઉપર કહેલી લલી જીવ્યાવી કાધો અને તેને માટે ગાથાના મીનોનો પેવન્દ પકડ્યો તેને ‘દ્રંગયસૂ’=દંએવની નાશનો ‘પધરી’=ઘેરો રહેજ નહિ, કેમકે સુદકર નરકમાં કહે છે કે ગાથાના મીનોની સત્તા તો છેજ, માટે જે કોઇ એવી

રીતે યજ્ઞતનો પેવન્દ પકડશે-નેકી કરશે-ભલો ખેડુત થશે તે તો પાર પડશેજ. આમ ત્યારે હા ૨૯-૫ ની ગુહ્ય સમજ આ સુદકર નરક આપી રહે છે તેનું કંઈક ભાન થશે-અને આજે આપણે આજની આપણી ઉપર ઉપરની જોવાની રીતથી ગાથાને સમજીને ઇનસાફ આપી શકીશુંજ નહિ તેનું સત્ય કાઢીનેજી બાખશે.

હવે ગાથા હા ૨૯-૫ માટે વરશત માન્સર નરક સમજ આપે છે તેનો ભેદ જોઈએ.

વાંચો આ નરક પાને ૨ થી ૧૩ મે.

અહિંયાં પહેલા ૧ થી ૪ ફકરામાં ગોશોરન એટલે ગેહિશ ઉરવા દાદારની દરગાહની અમર શક્તિઓની અનજુમન આગળ પોતાની તાબેદારી જાહેર કરે છે, અને નીસ્તી-ગેતીનો ભાર કેવો છે તે જણાવે છે, અને તેણી તે ભાર ખામીને પાર પડવા ઉશ્તવાર રહે છે, અને પોને લાગણી રહિતની હોવી જોઈએ એટલે માનવની માફક તેણી સંસારના બંધનથી મુક્ત હોવી જોઈએ તેની માંગણી કરે છે અને પોતે પોતાનો પાઠ ભજવે છે એટલે નીસ્તી-ગેતીને દોરંગી રીતે હોકમ મુજબ ચલાવી રહે છે અને મોટા પુરૂષોથી રક્ષણ પામે છે અને જરથુશ્ત્રથી આરાસ્તે થવાની ઉમેદ રાખે છે; જરથુશ્ત્ર આવે તે પહેલાં મોટા પુરૂષો પઓછર્ગે-ત્કએષો તેણીની કુદરતને જોર આપે છે જો કે તે વખતના આશમોધો પઓછર્ગે-ત્કએષોને તે મહાન કામમાં ખત્ત કરે છે છતાંજી ગેહિશ તો પોતાનું કામ કરી રહે છે:-આવું કંઈક ભેદી બ્યાન કે જે ગેહિશનાં મનનનું છે તે, આ નરકના ૧ થી ૪ ફકરામાં છે તે ત્યાંથી વાંચવું. આવું બ્યાન હા ૨૯-૫ ને કઈ રીતે લાગુ પડે; હા ૨૯-૫ માં ગેહિશો દાદારની સ્તુતી કરે છે અને કહે છે કે “હ્યત્ત મજદાંમ દ્વમ્દી ફરસાખ્યો”=દુન્યાના દોરંગી બનાવોના સવાલોનો ફડચો મઝદાએ હમને જ્ઞાન આપીને કાપે છે હમે હમારૂં ગેતીને દોરંગીપણામાં ચલાવવાનું કામ કરી રહીએ છીએ અને તે દોરંગીપણાના જુદમનો ભેદ જાણીએ છીએ અને તેથી નીરાંત છીએ કેમકે ઇનસાફ તે જુદમની હદ જરથુશ્ત્રથી લાવશે-આમ આ પહેલી લીટી જે ગેહિશોના મનનની છે તે મનન કઈ રીતનું હોય તે બધી વીગત આ ૧ થી ૪ ફકરાઓમાં છે.

આ નરકના પાંચમા ફકરામાં માનવ જાત એકલીજ એવી છે કે ગેહિશને તેણીના ભાર ઉચકવામાં મદદ આપે; બીજી મુગી વસ્તી તેમ કરી

શકે નહિ. પણ માત્ર તે મુગી શક્તિની વતી ગેહિશને તે ભાર ઓછો કરવા માટેની મદદ આપવાની છે. જરથુસ્ત્ર આતીને માત્ર તેમ કરતાં શીખવશે. એમ ત્યારે ગેહિશની ખુશાળી જરથુસ્ત્રથી થશે માટે ગેહિશ દાદારની શુક્ર અદા કરે છે. આવો ભેદ હા ૨૮-૫ ની પહેલી લીટી માં છે જેમાં ગેહિશો ઉંચ વૃત્તીની ખાહેશ રાખતાં મનવાળા હાથથી દાદારની સેપાસદારી કરે છે. આ સેપાસ શાને માટે છે તેની કંઈક વીગત નરેકના આ પાંચમાં ફકરામાં છે.

આ નરેકના છઠ્ઠા ફકરામાં કહે છે કે ‘વીશોપીરન વીચારી-શનીહુ’=જે કંઈ નાશને પાત્ર છે તે કંઈ ઇલાજ રાખે છે એટલે નાશથી આખરે વૃદ્ધિ થવા ધારી છે. અહિંયાં કહે છે કે ગેહિશનો જે કંઈ ભાર છે એટલે ગેતીમાં જે બધો અન્યાય થઈ રહ્યો છે-દોરંગીપણું ચાલે છે તે બધુંજ તે દાદારની હિકમતમાં છે-તે બધું દુએવીક ગતી જે રવાનને વળગી છે તેનો સ્વભાવ ખીલવી તે ખીલવેલા સ્વભાવનો ભોગવટો કરાવી તેની સજા-જઝા કરાવીને તે દુએવને પાર પાડવા માટે છે. આ ભેદ હા ૨૮-૫ ની બીજી વચલી લીટીમાં છે. ત્યાં કહે છે કે ‘દુવધદી ફૂરસાખ્યો’=ઉપર કહેલા તેરા દોરંગી બનાવોની સમજ જે અપાઈ છે તેથી હમો ગેહિશો તારી સેપાસ કરીએ છીએ-એટલે હમારી કુદરત જે દોરંગી બનાવોને ચલીત કરે છે તે બધામાં તારીજ હિકમત છે એમ તેં હમને જણાવ્યું છે તે માટે તારી શુક્ર ગુનરી કરીએ છીએ. એમ હા ૨૮-૫ ની પહેલી બે લીટીમાં ઉપર કહેલા નરેકનો ભેદ છે.

પછીનો સાતમો ફકરો જે તે નરેકમાં છે તે વાંચનારને વિચીત્ર લાગે કે ધનામીનની વાત આ હા ૨૮-૫ માં કેમ આવી શકે. ત્યાં ફકરામાં ધનામીન સૃષ્ટી નહિ થાય એવું જણાયું છે. ધનામીન નાશ થાય એમ જણાયું છે, વીગેરે ભેદી ખ્યાન છે-તે બધાંની સમજ ત્યાંજ આપી છે. પણ હા ૨૮-૫ માંની પહેલી બે લીટીમાંજ એવોજ ભેદ છે ‘દુવધદી ફૂરસાખ્યો’=દોરંગી બનાવો એટલે ધનાની દબલના બનાવો દુન્યામાં કેમ બને છે તેનો ફડયો મજદાએ ગેહિશને આપ્યો, કે જેમાંથી ગેહિશને રાહત થઈ. આ ફડયામાં ‘ધનામીન’ વિષેનું જે કંઈ હોય તે દીનકર્દના આ આઠમા ફકરામાં છે તે ત્યાંથી નવમાં પાને વાંચવું.

વળી પછીના આઠમા ફકરામાંથી તેના સીલસીલાનોજ ભેદ છે. ત્યાં ગેહિશ કહે છે કે મને કાંય ઉભી કાંધી-કહે છે કે ઉદયોગ કરી સત્યના ખેતી કરવા. ત્યારે અહિંયાં પેલા ‘દુવધદી ફૂરસાખ્યો’=દોરંગી બનાવોનો

ભેદ જે મઝદાએ ગેઉશોને કહયો છે તે ભેદનું ટુંક અર્થસુચક જ્ઞાન છે—
એમ આ પ થી ૮ ફકરાઓમાં એક સીલસીલાની વીગત છે, જે હા ૨૯-૫
ની પહેલી એ લીટીની અંદરના ભેદ વિષે કહી રહે છે.

પછીના તે નરકના નવ અને દસમા ફકરામાં તે દોરંગી બનાવોનો
ભલો નતીજો આવશે—અને તે લાવવા જરથુસ્ત્ર ઉતરીને દીનને કાયશ કરશે
અને શું શું નીયમો આપશે તેનું જ્ઞાન કરે છે. દોરંગી બનાવોને ભલાઈ
તરફ લઈ જવાથી તેઓની હાલત ભલી પરદુખભંજની થશે તેને ગોસ્પંદ
શબ્દમાં વર્ણવી છે. ત્યારે ગોસ્પંદ માટે શું કરવું તે જે કંઈ ત્યાં નવમા અને
દસમા ફકરામાં કહે છે તે ત્યારે ઉપર કહેલા દોરંગી બનાવો કે જેનો ભાર
ગેઉશ ખમે છે તેની ભલી આકેબત-ભલી ખેતી બતાવે છે. જરથુસ્ત્ર
આવીને આ બધા નીયમો આપશે તે બધાનો ભેદ બતાવે છે.

આ ભેદ હા ૨૯-૫ ના આખા ફકરામાં છે. ત્યાં ગેઉશોનું મનન
અને સેપાસદારી જે કહી છે—ગેઉશોને “ફ્રીનેન્ના”=દાદારના ખાદેમ
સ્તુતી ગાનાર કહયા છે તેમાં એમ અર્થ છે કે ગેઉશો જે કંઈ ભાર
ખમે છે—અન્યાયી ગતીને ચાલવા દેવી પડે છે, તે બધું જરથુસ્ત્રથીજ
સમુ થશે. માટે જરથુસ્ત્ર આવીને ગોસ્પંદો-પસુઓનો ભેદ ઉભો કરીને
સમુ કરશે. આમ ત્યારે ભારને ભલાઈમાં ફેરવવાની ઉમેદ ગેઉશોને
છે તે બધું આ નવમા અને દસમા ફકરામાં આપેલું છે, અને હા ૨૯-૫
ની છેલ્લી ત્રીજી લીટી કે ઍરંઝેઝેદ=નેકી પ્રમાણે જીવનાર અને “ફુષુ-
યન્તે”=તેમ કરી નેકાની ખેતી કરનારાઓનો જયજ છે તે નેકી અને
તેની ખેતી કઈ રીતે થાય તેનો ભેદ આ નવમા અને દસમા ફકરામાં છે

પછીના તે નરકના ૧૧ મા ફકરામાં દાદાર કહે છે કે આ બધો
ગેઉશો ઉપરનો ભાર તેની રજેરજ મને ખબર છે—બધુંજ મારી હિકમતમાં
છે તેથીજ મુકિત છે—દોરંગીપણું અને મુકિત સાથેજ જાય—આ સમજ
હા ૨૯-૫ ની છેલ્લી લીટીને લાગુ પડી શકે. ત્યાં કહે છે કે દોરંગી-
પણું ભલેને ગમે તેવું હોય પણ જે કોઈ સત્ય પ્રમાણે દીન
પ્રમાણે ચાલીને નેકી કરે તેની મુકિતજ છે—એટલે આ દોરંગી ભેદ
આખરે સત્ય પામીને મુકિતએ પુગવાજ દાદારે કાઢે છે. આમ તે
નરકનો ૧૧ મો ફકરો હા ૨૯-૫ ના ભેદોમાંના ભેદને કહી રહે છે.
છેલ્લે તે નરકના બારમા અને તેરમા ફકરાઓમાં કહે છે કે માંથ્ર રપેન્તમાં
દાદારની બરકકત છે જેઓને ભણવે સત્યની જાંઘગી થશે, અને માનવને
માટે જરથુસ્ત્રે એમ જાતજાતના ઉપાયો બતાવ્યા છે કે જેથી નેકીવાળા

થઈને તેજત પોતાને તેમ ખીજને મળે એમ થઈ શકે-આ સમજ હા ૨૯-પ ની છેલ્લી ત્રીજી લીટીના ‘ઔરેઝેજયોધ’ અને ‘કુષુયન્તે’ શબ્દની સમજ માટે છે.

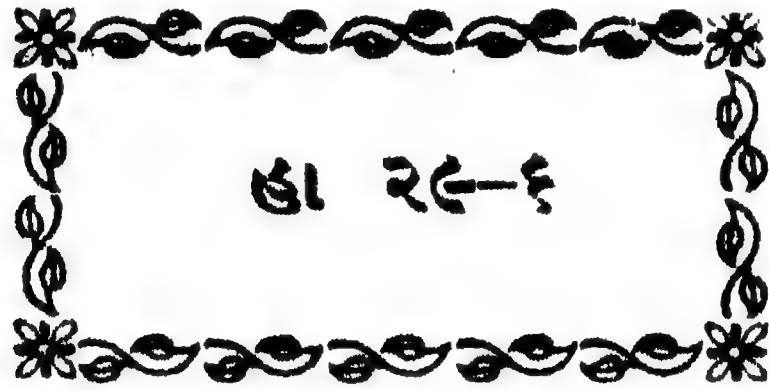
‘ઔરેઝેજયોધ’ એટલે સત્યથી જીવનાર શબ્દસને ‘મીલાયા’= માંથી બણીને સત્ય બોલવાનું છે અને તેથી ‘કુષુયન્તે’ એટલે નેકીનો વધારો થઈ શકે. એમ ત્યારે દએવને મારવાનું-પરહેઝ કરવાનું જે ‘ચારગ’=ઉપાયો-હિકમતો બતાવી છે તેથીજ ‘ઔરેઝેજયોધ’=સત્યનું જીવન અને ‘કુષુયન્તે’=નેકીનો ખખનો વધતો રહે છે, એમ હા ૨૯-પ ની છેલ્લી લીટીનો વધુ ભેદ તે બે છેલ્લા ફકરાઓ ખોલી આપે છે.

હવે આ ૨૯-પ ની સમજ દીનકર્દના બગ નરક પ્રમાણે કેમ થાય તે જોઈએ.

વાંચો બગ નરક પાને ૧૩ થી ૩૨ મે.

આ નરકમાં ગોસ્પંદ તરફની ફરજ વિષે કહ્યું છે. કહે છે કે ગેઉશ ઉરવાએ ‘લા ચેહેવન્ત’=ગેરહાજરી વિષેનું જાહેર કાધુ-એટલે ગોસ્પંદ તરફની ફરજની ગેરહાજરીનું જાહેર કાધું. ગોસ્પંદ શબ્દ સીરફ બકરાં મેઢાં માટે અહિં વપરાયો નથી, પણ ગવની પરદુખભંજન ગતીના ચારીત્ર માટે-તરીકતોના પાલનનાં નતીજથી જીવજનની દરોસ્તી રાખી શકાય છે તેને માટે વપરાયો છે. ગોસ્પંદ જે કાંઈ ધરાવે તેણે તેઓને દરોસ્ત રાખવા. જે કાંઈ યજતી ગતીની ચીજોનું ચલણ રાખે તેણે ગોસ્પંદની નીગાહખાની કીધેલી હોય છે, જે પછી દાદાર તરફ તે પુગી રહે છે-ગોસ્પંદને દસ્તુરોની પનાહ હેઠળ મુકવે મોટો ફાયદો સવાળ હાંસલ થાય છે-દરેકે ગોસ્પંદ-રતુ થવું-ગોસ્પંદ થવાનો રસ્તો અને નેમ-ગોસ્પંદને પુર નીખાલેસીથી રાખનારનો બલો ફેજ-ગોસ્પંદોની ગુસ્ત છોડવાનો ભેદ-ગોસ્પંદ જ્યારે પુખ્ત થાય ત્યાર પછી તેને મારવો એમાંનો ઉંડો ભેદ-‘હુઅધતાન’ એટલે આગળ વધેલો અપવનમાં અઓજની ગતી એટલે આલાત થવાની ગતી અને તેથી તે ‘કારતર’=ખીજને માટે કામ કરનાર થઈ પડે છે તેનું ચારિત્ર; આવા અઓજઅવમંદ નરોનો વધુ ભેદ-કાંઈખી જાતની ખીશકારી માટેની પહેલી ફરજ તે ચીજ ઉપરની ઉસ્તવારી-અજદને પુગવાની શક્તિ તેથી થતા ફાયદાઓ-‘ચોન્ગ’=મોઢું અને ‘અવઝાર’થી બહમનને દીલમાં વસાવવાનો ભેદ-દીનની સામગ્રી પાવીક-તમાં સમારવાની રાખવાની કાળજીનો બલો નતીજે-આવી બધી બાબદોની ગુહ્ય સમજ આ નરકમાં છે, જે પાને ૧૪ થી ૨૬ વાંચવે સમજી શકાશે.

આ બધાનો ટુંક સાર ‘ગવ’ એટલે જનની અને તે જીવ જનની શક્તિઓ મનસ્વી-ગવસ્વી-કુનસ્વી-વીર-હોશ-ખેરદની તકેદારી ખીલવણી કરવા માટેનો છે-જીવતી જીંદગી સત્યની સ્વાર્થ રહીતની રસ-મના કાનુન મુજબની-તરીકત રસમ મુજબની કષ્ટ રીતે ગુજરવી-શું શું કરવું કે જેથી ગવની જીવજન અને તેના જોરાનની ખીલવણી થાય તે બધું આ નસ્કમાં બતાવેલું છે એટલે હા ૨૬-૫ માંની છેલ્લી ત્રીજી લીટી ની મુરાદ શું છે અને તે કષ્ટ રીતે પુગાય તેનો બેદ આ નસ્કમાં ખોલેલો છે. ‘અર્જુનયોધ’=સત્યની પરમાર્થની જીંદગી અને ‘કૃષ્ણન્તે’=તેથી એકઠી કાંધેલી નેકી-ભલી ખેતી આખરે ખુદને અને જગતને ફાયદો કરે છે, જેથી તે નર ગેહિશોના હમકારરૂપ થાય છે-થઈ રહે છે તાત્પર્ય હા ૨૬-૫ ની છેલ્લી લીટીમાં છે-તે બધું કષ્ટ રીતે બળ લવાય, તે માટે શું શું કરવું તે બધું કરવાનો બેદ આ બગ નસ્કમાં છે. ત્યારે આખા બગ નસ્કનો બેદ ૨૬-૫ ની બે છેલ્લી લીટીનો તાત્પર્ય ખોલે છે.

અત્^{૧૫} એ વર્ચાચત્^{૧૬} અહુરો મઝદાઓ^{૧૭} વીદ્વાઓ^{૧૮} વધૂશ^{૧૯}
વ્યાનયા,^{૨૦}

નોઘત્^{૨૧} અએવા^{૨૨} અહૂ^{૨૩} વિસ્તો^{૨૪} નએદા^{૨૫} રતુશ^{૨૬}
અષાત્ચિત્^{૨૭} હયા.^{૨૮}

અત્^{૨૯} જી^{૩૦} શ્વા^{૩૧} કૃષ્ણન્તએચા^{૩૨} વાસ્ત્વ્યાધયા^{૩૩}
શ્વોર્શતા^{૩૪} તતપા.^{૩૫}

એમ ત્યારે^{૧૫} ॥ અહુરા મઝદાઓ^{૧૭} ॥ મહા જ્ઞાની-સર્વજ્ઞ હોઈ^{૧૮} ॥ સાતેસાત કાળમાં પસરેલો, માહિતગાર બાણકાર હોઈ^{૨૦} ॥ ખુરાને ભલાઈમાં વણીને આખાદી કરનાર તરીકે-દરેકે દરેક બલા કચાસ-તુકસાન માટે સુખનો, પુણ્યતાનો, ફાયદાનો ઇલાજ મુકરર કરનાર અને તેઓને તે ઇલાજથી આખાદીમાં લાવનાર તરીકે^{૧૬} ॥ ‘એ’ કહેતાં બનવા કાળ કદીબી ફરે નહિ તેવી અચળ રીતની ‘વચ્ચ’=કદીબી ફરે નહિ તેવી વાણી આગાહી કાંધી, કે^{૧૯} ॥ અપુર્વ રીતનો કાષ્ટ એકબી^{૨૨} ॥ કુલમુખત્યાર સાહેબ અહુ તરીકેના પુણ્ય અધીકારથી રાજ ચલાવનાર શહેનશાહ^{૨૩} ॥ (તેમ) અશોષની દરેકે દરેક

રીતી પ્રમાણે ચાલીને^{૨૭} ॥ નતીજ રૂપની શક્તિ મેળવેલો^{૨૮} ॥ સરદાર
દીન દસ્તુર તે અહુ સાહેબના હાથ નીચેનો^{૨૯} ॥ (આજની ગેતીમાં હયાત
રહેલો કામ કરી શકતો) ॥ જણાયલો^{૩૦} (હસ્તી ધરાવતો) ॥ નથી^{૩૧-૩૫} ॥
એમ ત્યારે^{૩૨} ॥ ખરેખરજ^{૩૦} ॥ તુંને^{૩૩} (તું જરથુશ્ત્રને) ॥ વૃધ્ધી કરાવનાર
તરીકે-ઉરવાનીક કાયદો મેળવી અપાવનાર તરીકે^{૩૨} (પતમાન-સત્યના
દોષત પેદા કરાવનાર તરીકે) ॥ બલો-ઉદયોગ, બલી ખેતી કરી ભત્રાં વસ્ત્ર
કરાવનાર તરીકે^{૩૩} (એટલે બલો ઉદયોગ-રોશન ફેલ કરીને નેકીની દોષત
કરાવી આપનાર તરીકે 'તુખશાગ'=બલો ઉદયોગ અને પતમાન=સત્યની
રોજી અપાવનાર તરીકે) ॥ કુલ જગતને ધડનાર અને તારણને છેડે લઈ
જનાર અહુનવધ્ય પ્રમાણેના બગોળખતે એટલે અહુની યોજના પ્રમાણે
ચાલનાર શક્તિઓએ^{૩૪} ॥ અગાઉથીજ તારે ઉભા થવાની યોજના કરી
રાખેલી છે.^{૩૫} ॥

હવે મીલસના પોથામાંની પહેલવી સમજ લઈએ :

(a) ત્યાં પહેલી લીટી માટે કહે છે કે:-'અધતૂનાશ પવન
પૂમન ગૂફતો અઉહુરમજદ આકાસીહા' : અહુરમજદે પુણ્ય
આગાહીથી તેને પોતાનાં મોંઢડેથી કહ્યું કે 'વીશૂપિશનો વીજ-
રીશનો'=નાશને માટે-તુકસાન આફતને માટે ઇલાજ કરી રાખેલો છે.
પછી કાઉંસમાં સમજાવે છે કે ('અધધશ દાનિશનીક ગૂફત અધધશ
અનાકીહૂ મીન ગનરાક મીનવદ ચારક અધતો'=તેણે આમ દાનાઈથી
કહ્યું કે દરેક તુકસાન જે ધનામીનથી છે તે માટે કંઈક અર્થ છે-તેનો
ઇલાજ થવા ધારેલો છે.) અહિંયાં દાદાર દરેકે દરેક રજતે એક દીન
તારવશેજ; નાશ જેવું કંઈજ નથી, એવો અર્થ 'વકુશ'ને માટે આપેલો
છે જે દાદારને લગાડેલો છે જેની સમજ નીચે આપી છે.

(b) બીજી લીટી માટે કહે છે કે 'લા અધતૂનો
આહૂકીહૂ વીનદિશનો'=આ પ્રમાણેની અહુગીરી શેઠાઈ ઇલાકો-
પાદશાહી મળી શકાતી નથી. અધધ એટલે કે 'જક ઇ પવન
જનાક ચારક કરદનો લા શાયદો'=કોઈખી જાતનો ઇલાજ અહિંયાં
ખની શકતો નથી, કેમકે 'હુનારાઈ ખુદાઈ પવન ખુદાઈ લા યખ-
સુનન્દ'=(તે ઇલાજ ફરમાવનારો) સાહેબ અધીકારી ખરા અધીકારી
જેવો આજે હયાત નથી. અહિંયાં કહે છે કે આજે દુન્યામાં એવો
સાહેબ કોઈખી નથી કે જે ગેતીમાંની આફતને દુર કરી શકે-ગેતીને દેવના
આજ્ઞાથી તારવે. 'વ લા દહિશન ઇ રદીહૂ મીન અહુલાયીહૂ
ચીગામ ચાઈ' અને 'રતીહૂ'=સરદાર મીન અહુલા ઇ ચીગામ

આધ' = અશોષની કંઈપી શક્તિ સાથનો આ જગતમાં નથી, અધધ = એટલે 'દસ્તોબરીક અધતૂનો ચીગૂનો આવાયદ્દ હાશતનો લા યખસેનન્દ' = સરદાર દસ્તુરની દોરવણી જેવી જોધએ તેવી મલતી નથી - (એટલે અહિંયાં કહે છે કે આજે ગેતીના પાસખાનો કે તેના હાથ નીચેનાઓ એવા નથી કે ગેતીનો તાલો જે બગડેલો છે તે સમારે. અહિંયાં 'અદ્દ' શબ્દ જે આવેલો છે તેને માટે શાહ અધીકારીનો અર્થ આપેલો છે અને 'રતુ' શબ્દ માટે તે શાહ અધીકારીના સરદારનો અર્થ આપેલો છે. ગેતીના તે વખતના હયાત નરોમાં કોઈ એવો નથી કે ગેતીને તારવે એમ કહે છે - એટલે અહિંયાં કહે છે કે જરથુશ્ત્રના ઉતરયા વગરનો છુટકોજ નથી).

(c) ત્રીજી લીટી માટે કહે છે કે: અધતૂનો લક્ અવો વલ્મન ઇ ફૂશૂવીનીદાર વ વરજીદાર બરેહીનીદ હોમનિહ વ તારીદ હોમનિહ એટલા માટે ત્યારે તું (એટલે આ જગત) તે વૃદ્ધિ કરાવનાર નેકી કરાવનાર અને તેને માટે રોશન ફેલ કરાવનાર માટે (એટલે હવે પછી આવવાના જરથુશ્ત્ર માટે) નકકી થઈને ઉભી થઈ છે; અધધ = એટલે કે 'અવો વલ્મન ઇ તૂખ્શાક ઇ પદ્માનીક ચેહૂખૂન્દ હોમનીહ' = તે પતમાન સત્ય માટે ખેતી કરાવનાર કામ કરાવનાર (જરથુશ્ત્ર) માટે તું જગત થયલી છે.

આ તરજુમો ત્યારે ઉપર કહેલા તરજુમાના જેવોજ છે

અહિંયાં પહેલી સમજમાં 'એ વઓઅત્' અને 'વ્યાનયા' શબ્દને માટે, પોતાનાં મોઢાંથી કહયું એમ અર્થ આપેલો છે. ત્યારે 'વ્યાનયા' શબ્દને માટે મોઢાંનો અર્થ ધણો અર્થસુચક રીતે કાઢેલો છે. મોઢું ગવાહી આપવાનું સાધન છે. દાદારની વાચા આખા સાતેસાત કાળની ગવાહી પુરી શકે છે માટે સાત કાળની માહેતી માટે મોઢું શબ્દ છે. 'એ' augment નો જોશનો પ્રત્યય 'મોઢું' જે સાત કાળ વિષે જોલનાર છે તેમાં સત્યજ છે - ખરેખરનું થવા ધારેલું છે તેજ છે તે બતાવે છે. ત્યારે 'મોઢું' શબ્દ સાત કાળની અંદરની માહેતી બતાવે છે. સાત કાળમાંની ખાસ તે જરથુશ્ત્રની વીગત શું છે તે માટે અહિંયાં અવસ્તામાં 'એ' પ્રત્યય છે. મોઢું એટલે સાક્ષાત ગતી એટલે પુણું રીતની હાજરી એટલે સાતે સાત કાળમાં પસરેલી ગતી.

પહેલવીમાં વીદવાઓ માટે આકાસીહ પુણું આગાહીનો અર્થ આપેલો છે.

‘વકુશ’ શબ્દ માટે ‘વીશુપીરનો વીજરીરનો’ શબ્દો-આપેલા છે જેને માટે નીચે વકુશ શબ્દમાં તેમ વરેશત માન્સર નરેકના પાને છ ની ઉપર સમજ આપી છે.

અહુને માટે દુન્યવી અધીકારી અને રુને માટે તેના હોકમનો બનાવનાર દરતુર સરદારનો અર્થ આપેલો છે.

પહેલવીમાં ‘અએવા અહુ’ને માટે ‘ખુદાઇ પવન ખુદાઇ’ એટલે ખરેખરી સત્તા રાખીને ચલાવતો શાહ એમ અર્થ આપેલો છે-એટલે કહે છે કે આજે ગેતીની બધી વસ્તીની ઉપર સત્તા રાખતો કોઈની મુખી નથી.

પહેલવીમાં ‘રતુશ અપાત ચિત હયા’ને માટે ‘રતીહ મીન અહુદાઈ ચીગમ આઈ’=કંઈની જાણવાળેગ રાખવાળેગ-અષોષ સાથની સરદારી એટલે અશોષની શક્તિથી કામ બજાવતો સરદાર એમ અર્થ આપેલો છે.

પહેલવીમાં કૃષ્ણન્ત માટે ‘કૃશુવીનીદાર’=મીનોઈ વૃદ્ધી કરાવનાર અર્થ છે.

પહેલવીમાં વાસ્તરયા માટે વરઝીદાર=મહેનત કરાવનાર બહી ખેતી કરાવનાર ઉદ્યોગ બતાવનાર શબ્દ છે જેને માટે ‘તુખશાફ ઇ પદ્માનીફ’=સત્યના મીઠનવાળો સત્યની ખીશ્કારી કરાવવાનો ઉદ્યોગ કહ્યો છે.

પહેલવીમાં ધ્વોરૈશતા તતપા માટે ‘ખરેહીનીદ હોમનીહ વ તાશીદ હોમનીહ’ શબ્દો આપેલા છે એટલે નકકી થઇને અગાઉથી નેમાઇને ઉભા થવા ધારેલો એમ અર્થ છે:

હા રદ-૬ ના શબ્દ અર્થો.

‘એ વચ્ચાચત’ : આ શબ્દ ક્રીયાપદ છે, imperfect 3/1st પરસમ છે-‘વચ’ ઉપરથી છે. ‘વચ’ શબ્દ દાદારના વેણે જેઓ સત્યના હોય અને કદીખા ફરે નહિ તેવાને માટે વપરાય છે-માંથોળી તેવાજ હોવે માંથને માટે ‘વચ’ શબ્દ છે. ‘દુ’ શબ્દમાં નીસ્તીના નાશકારક બનાવો જેઓ બદલાવવા કાબીલ છે માટે અમર નથી તેઓને માટે વપરાય છે, જેને માટે દુકમાં કહે છે કે ‘દુ’માં દેવનું બોલવું આવે-દએવ એટલે અજ્ઞાનતા જે સુધ-

રવા કાબેલ છે તે. હા ૨૯-૫ માં ‘દ્વચ્છદી ફૂરસાખ્યો’નાં બ્યાનમાં આ સમજ જોઈ. ત્યાં જે સવાલો પુછ્યા છે તે પુછવાને માટે ‘દ્વચ્છદી’ શબ્દ વાપરેલો છે, જે ‘દુ’ ઉપરથી છે, જેથી ત્યાં કહેવા ધારેલું છે કે આ સવાલો ગેતી અને નીસ્તીમાંના બનાવો જેઓ અમર નથી તેઓ બાબે છે. તે સવાલો કંઈ આ હા ૨૯-૬ ના ફકરામાં કહેલી સત્ય વાણી અચળ વાણીઓ કે જેમાં જરથુશ્ત્રની નેમણુકની આગાહી માંથ્રાની વીગતો વીગેરે આવે-તેઓમાંની નથી.

અહિંયાં ‘વચ્ચોચત’ શબ્દની આગળ ‘એ’ આવેલો છે જે નકકી-પણુંની સત્ય વાણીનો ઇમલો બતાવે છે, જેને augment ના પ્રત્યય તરીકે વ્યાકરણમાં ઓળખે છે.

‘બ્યાનયા’ શબ્દને માટે અહિંયાં પહેલવી તરણુમામાં તેમ નધર્યોસંધના સંસ્કૃત તરણુમામાં ‘મોઢેથી’ એમ અર્થ આપેલો છે. ‘વચ્ચોચત’ની આગળનો ‘એ’ શબ્દ augment જોશ માટેનો છે તે કહે છે કે આ મોઢું સાત કાળમાં જે કંઈ થશે તેની વાણી કાઢી શકે છે-માટે સાત કાળના બનાવોમાંનો જે બનાવ થવાનો છે તે આ મોઢું કહે છે. એમ ‘મોઢાં’ને સાત કાળના બાખનાર તરીકેનું લીધેલું છે એમ ‘એ’ શબ્દ અને ‘બ્યાનયા’ શબ્દની રૂપરેખા ઘેરવા માટે પહેલવીમાં તેમ નધર્યોસંધના સંસ્કૃત તરણુમામાં ‘મોઢેથી’ એમ અર્થ કીધો છે. દાદારે પોતાનાં મોઢાંથી કહ્યું, એમ કહે છે. દાદારનું મોઢું તે શું હોય કે જે સાતેસાત કાળનું બણીને જરથુશ્ત્રની આગળ રણુ થઈને તે સાત કાળોના બનાવોમાંની વાણીઓ કાઢી શકે. પણ ગાથામાં ‘યાનીમ મનો’નો ભેદ કહ્યો છે જેમાં ‘યાન’ શબ્દ લોધતીક છે જે ઉંચમાં ઉંચ બસારત વિષે છે, જે વિષેની સમજ માટે વાંચો ગાથા સીરીઝ પહેલી પાને ૪૦ દાદાર અને જરથુશ્ત્રનું કેહપં કે જે સાત અમશારપંદોને લગતું છે તે બેઉ રાદપદવંદમાં આવીને વાતચીત કરે છે, જેથી જરથુશ્ત્રનું ‘તન’ કે જે કેહપંના જેવું પણ કેહપંથી જુદું છે તેમાં તે વાતચીત બસારતરૂપે પકડાય છે. ત્યારે જરથુશ્ત્રનાં કેહપંનું દાદાર સાથે રાદપેવંદમાં આવીને સાત કાળથી માહિતગાર થવું તેને માટે દાદારનાં મોઢાંનો અલંકાર આપેલો છે અને સાત કાળની હકીકતોના ભેદને જણાવવા ‘યાન’ શબ્દ આપેલો છે, જે ‘યાન’ પેલા જરથુશ્ત્રનાં કેહપં મારફતે જરથુશ્ત્રનાં તનની ઉપર ઉતરે છે. દાદાર અને જરથુશ્ત્ર વચ્ચેની વાતચીત જે સાત કાળ લગીના બનાવો માટેની છે તે બધાનો ભેદ જણાવવા

અહિંયાં ‘એ’ અને ‘વ્યાનયા’ શબ્દો આપેલા છે, જેને માટે ટુંકમાં પહેલવી સાહેબો દાદારનું મોઢું કરીને અર્થ સુચક રીતે કહી રહે છે.

‘વીદ્વાઓ’ શબ્દ ‘વીદ્’=જ્ઞાન પ્રાપ્તી, વાકેશી નામરૂપમાં અને વિદ્ એટલે જાણવું-જેવું-વાકેશ થવું ક્રીયાપદ રૂપમાં છે તે ઉપરથી ‘વીદ્વાંઘણ’ શબ્દ પુર્ણભૂત કૃદંત પરસ્મૈપદ (perfect participle) તરીકે છે, જેનો પહેલવી એક વચનનો આકાર ‘વીદ્વાઓ’ છે.

‘વ્યાનયા’ : ‘વી’=આરપાર વીંધાઇ જવું-પસાર થવું ઉપરથી-આરપાર નજરને દોડાવી રજેરજને વીંધીને જેતો રહેલો આખી કુળ સૃષ્ટીનો સાહેબ તે ‘અહૂ’ છે. સૃષ્ટી એક યવએચ યવેતાતએના સાત ઝરવાને અકરને લગી ચાલીને તે અહૂમાં મળે થશે. એવા તો એશુમાર ‘યવએચ’ તે સાહેબમાં છે. ત્યારે આ એશુમાર ‘યવએચ’માંનો એક કાઠીને તેના સાત ઝરવાને અકરનેમાં આ સૃષ્ટીને તે અહૂ ચલાવે છે, માટે તે અહૂને સાતેસાત ઝરવાને અકરનેમાં શું શું થશે તેની ખબર વાળો કહ્યો છે. સાતેસાત ઝરવાને અકરનેમાં ‘વી’ આરપાર તેવણની ઝહેન જાય છે માટે તે ઝહેનને ‘વ્યાન’ કહે છે. ના, એટલુંજ નહિ પણ તે સાતેસાત કાળમાં થતી અનેક સૃષ્ટીની રજેરજની ઉપર તે સાતેસાત કાળમાં શું શું થશે તે બધાંની માહેતી તે અહૂને છે, તે બધા બેદની આરપાર તે જઇ રહ્યો છે, માટે તેને ‘વ્યાનયા’ સાતેસાત કાળની અંદરની સૃષ્ટીના રજેરજના બનાવની માહેતીવાલો થઇ રહે-તો એમ કહ્યો છે. ‘વી’ ક્રીયાપદ ઉપરથી perfect participle atmane ભૂત કૃદંત તરીકે છે.

‘વકુશ’=ધાતુ ‘વપ’ વણવાની ઉપરથી ‘વણકર’નો અર્થ થાય. બુન-દહેશનમાં જાહેર છે કે દાદારે દ્રવાઓને સુધારવા એટલે અજ્ઞાનતા જે અહૂને સાહેબ તરીકે માનતી નથી-અહૂ સાથે ગુમાન કરે છે તેને સુધારવા એટલે તેનો એતેકાદ દાદાર ઉપર સાબેત કરવા સૃષ્ટી ઉભી કીધી. દ્રવાઓ રવાન સાથે લાગેલો હતો એટલે રવાનની અંદર તેવી તમે થયલી, તે દ્રવાઓને રવાનની ગવ કહેતાં ભલી ગતી સાથે અને યજનોની ગવ-ભલી ગતી સાથે વણીને સૃષ્ટી કીધી છે. સૃષ્ટી રચનાનો આવો બેદ બતાવવા ‘વકુશ’ શબ્દ વણકર તરીકેનો દાદારને લાગુ પાડેલો છે “વપ” ધાતુ ઉપરથી ‘ઉક્યામી’ ક્રીયાપદ વર્તમાન પરસમે ૧/૧ બી છે, જેમાં ભક્તિ કરવાનો અર્થ છે, દાદારની ગતીને પોતામાં વણીને દાદાર જેવો થવાનો અર્થ છે. આપણે ગુજરેલાં માટે શ્યાવ

કરાવીએ છીએ, જે શ્યાવ ઉપર ભણેલા માંધના સ્તોતો તે શ્વાનને 'ઉકુયામી'ના જેવી બંદગીનો નતીજો આણી આપે છે, એટલે શ્વાનમાં તેના અંશોને વણી નાખે છે તેમ તે શ્વાનનાં તન અને તે શ્વાનના અંશોનાં તનોને ગવહોમંદ કરીને તે શ્વાનમાં વણી નાખે છે. એમ 'વપ' શબ્દ અનેક રીતે અવસ્તામાં વપરાય છે. પહેલવીમાં તેમ નૈરયોસંઘહના સંસ્કૃત તરજુમામાં 'વકુશ'ને માટે 'વીશુપીસ્નો વીજરીશનો' = આકૃતને માટે ચારો છે એમ અર્થ આપેલો છે, અને કાઉંસમાં સમજાવે છે કે: 'અધઘશ દાનીશનીકુ ગુકૃત' = એક મહા ડહાપણુનું ગોહર તેણે કહ્યું છે કે 'અનાકી મીન ગનરાક મીનાવદ્' = ધનામીન તરફથી આવતી હલાકીઓ માટે 'ચારકુ અધતો' = ચારો-ધલાજ રાખેલો છે. આનો અર્થ બી ઉપરના જેવોજ છે. કહે છે કે દરેક ચીજ તે દાદારની હિકમતમાં છે; યુરાઈ જે કંઈ થઈ રહે છે તેમાં હદ+ધનસાફ છે; એટલે દ્રવાઓની અજ્ઞાનતામાંથી નીકલતી ગતીઓને 'વીશુપીસ્નો' = નાશ-આકૃત અથવા અનાકીહ-વિપત્તી કહ્યા છે. જ્યાંથી અજ્ઞાનતા હોય ત્યાં આકૃત આવશેજ, કેમકે અજ્ઞાનતામાં સ્વાર્થ છે, પરમાર્થ નથી. આવા દ્રવાઓની ગતીને સુધારીને ગવની કહેતાં સ્વાર્થ રહિતની કરવા તે દ્રવાઓને ગવની વાસ્તમાં લાવે છે, કે જે ગવની વાસ્ત ગવની નસીહત સોહજન દ્રવાઓને સુધારવાનો એકલો ધલાજ થઈ રહે છે. આમ ત્યારે દ્રવાઓને ગવમાં વણવે સૃષ્ટી થાય છે અને તે સૃષ્ટીમાંની વ્યક્તિઓ થાય છે, જેમાં ગવ=જીવજન અને ભોગવટાની ગતી આપે છે અને તે ભોગવટાઓમાં દ્રવાઓની સીરતના ઉછળાથી હવસો થઈ રહે છે; જે હદની બહાર જવે પછીથી શીક્ષા પામીને સુધરી રહે છે. આમ ત્યારે ધલાજ થયો. એમ ત્યારે દ્રવાઓ તે અનાકી-આકૃત છે અને તેનો ધલાજ તે દ્રવાઓને ગવમાં વણી સૃષ્ટી કરી તે સૃષ્ટીમાં દ્રવાઓના ઉછળાથી આકૃતો લાવી તેના નતીજમાં તેને સુધારીને ભલી ખેરદ અપાવવાની છે. આમ દ્રવાઓને ગવમાં વણવું તે 'વીશુપીસ્નો' = નાશની ગતી માટેના 'વીજરીશન' = ધલાજ છે. આવો અર્થ ત્યારે ધણો અર્થસુચક છે જે ત્યારે વણાત એટલે વાસ્તાનો ભેદ ખોલે છે. આવો અર્થ 'વકુશ' દાદારને માટે વપરાય છે, જે યુરાઈને ભલી ગતીની વાસ્તામાં લાવવા ભલી ગતી સાથે વણીને તે યુરાઈનો ધલાજ કરી રહે છે. ત્યારે દાદારની આખેરની મુરાદ મુક્તિ માટેની છે એટલે પરમ આનંદ લાવવાની એટલે આખાદીની છે માટે આખાદીનો નતીજો તે વણાતથી આવી ઉભો રહે છે. એમ વકુશ શબ્દ વણુકર માટે વપરાયો છે,

જે જગતને ઉભું કરીને તેને સ્થાવરપત્તું કરીને પોતા ઉપર તેને ઓરવી તેને પોતાનું એટલે હમેશગીની ઉસ્તાવાળું કરે છે.

અએવા=પહેલે નંબરનો એવો કાષ્ઠખી

અહૂ=એટલે સાહેબ કે જે 'અંધહૂ'=બસો સ્વભાવ રાખે તે-
હાદારના જેવોજ સ્વભાવ-હાદારનો ભાવ અંતકરણમાં રાખે તે; જે ત્યારે
અધીકારી હોવે તેને ક્ષત્રવાળો 'ક્ષત્રયાંત્ર'=શાહ કહે છે.

રતુશ=ઉપર કહેલા અહૂની હાથ નીચેનો

'અપાતચીત્'=અશોષની જરાએ જરા ગતી તરફનો

'હુઆ'=અશોષના કાનુનની પુઠે જઈ રહેતો

'વિસ્તો': 'વીદ' જણવા ઉપરથી perfect participle passive
છે. એટલે જણાએલો એમ અર્થ થાય.

તતપા : 'તપ' યોજના કરીને ધડવું ઉપરથી પુણું ભુત પરસમે
પદ ત્રીજી એકવચન-ત્રીજા તેમ પહેલા પુરુષ એક માટે એ ક્રીયાપદ
વાપરી શકાય, કેમકે 'અ' પ્રત્યય એક પહેલા તેમ ત્રીજા પુરુષ પુણું
ભુત માટે આવે છે. અહિંયાં 'તતપા'માં reduplicated form છે
એટલે 'તપ' યોજીને બનાવવા માટેના ભુતકાળને ધણોજ દુરનો અને
અચુક કહેવા ધાર્યો છે કે જે 'અહુનવર્ધ્ય'ની મુનાદીની શરૂઆતનો
કાળ બતાવે છે, કે જે વખતે શું શું થશે તે નેમાઈ ગયલું: આમ
'તતપા'માં અગાઉથી નેમાઈ ગયલું તે પ્રમાણે ઘડાઈ જવાનો અર્થ છે.

'થ્વોર્શતા'માં ઘડનાર એટલે યોજક અને યોજના પ્રમાણે ચાલ-
નાર માટે 'બગોબખત'=યોજના પ્રમાણેનો ભાગલો અને તેને ચલાવનાર
બગ ઇશ્વરી શક્તિ-યજ્ઞતી શક્તિનો અર્થ છે.

'થ્વોર્શતા'માં દ્રવાઓની ગતીને ઘડી ઘડીને સુંદર કરવાનો અર્થ
છે, માટે બગોબખત અને ક્રશો-કરેતીનો ભેદ તેમાં છે, એટલે જે કંઈ
ભાગલા નીકળ્યા તેમાં દ્રવાઓ છે, દુખ આફત અનાડી વીશીપીરન છે
મથુ તે બધું આખરેખી 'ફેરેશો અહુમ' એટલે અમર કાયાએ-
મુક્તિએ-હમેશગીએ પુગશેજ.

અહિંયાં 'થ્વોર્શતા' તે બગ શક્તિઓ છે જેઓ 'બખ' થયલી
નીરમાણ થયલી સૃષ્ટીને બલાઈમાં વણી વણીને આખરે હાદારનાં વર

રૂપની કરશે. એવા 'શ્વેતારેશ્વરતા'ના ભેદનાં જગતને માટે 'તત્ત્વ'નો ભેદ થયેલો એટલે તેજ 'અગ' શક્તિએ જરથુશ્ત્રને ઊભા કરવા માટેનું જે કંઈ નીર્માણ છે તેમ કીધું-જરથુશ્ત્રને ગેતીમાં ઉતરવાની સવળતા જે નીર્માણ થઈ છે તે કરી આપી.

ત્યારે 'તત્ત્વ'માં ભુતકાળનું predetermination છે-બગો-બખ્તીએ પુગેલી=અગાઉથી વહેંચાયેલી યોજનાનો અને તે પ્રમાણે થઈ રહેવાનો ઉંડો ભેદ છે.

તફસીલવાર જુદીજુદી પણ એકસરખા ભેદની સમજ:

અહુરો મજદાઓ=અહુરા મઝદા (જે) વીદ્વાઓ=પુણ્ણ જ્ઞાની, પુણ્ણ રખવાળો-વઢૂશ=વણુકર-આખાદીમાં દરેકને ગુંથનાર-(ગવ-વેહુનને વણીને સૃષ્ટી કરનાર વણુકર-આકેઅતે જે બધું બુદ્ધિ બહુ થશે તેને ક્વણીમાંની હાલતમાં વણીને તૈયાર કરનાર વણુનાર વણુકર) (છે, જે) વ્યાનયા=દરેકમાં મલનાર, દરેકની હાલત જાણનાર, જે કુલ સૃષ્ટીમાં વસી રહ્યો છે, (હસ્તીમાં હામોષની રીતે વસી રહ્યો છે એટલે હસ્તીમાં તે બધેજ મળેલો છે, પણ નીસ્તીમાં 'વીત'ની રીતે વસેલો છે, એટલે જુરાઈ જે તેની પાસેથી નાસે છે તેને તફાવતમાં રાખી બલાઈ જેમાં તે છે તેમાં રહી જુરાઈને માપીને તેને ઘડી રહ્યો છે. એમ બધેબધે તે પસરી રહ્યો છે), તેણે એમ અહુનવધર્ય પ્રમાણેજ કહ્યું, કે કોઈ એકબી એવો અહુ-મુળ દહયુપત=યજ્ઞત=શહેન-શાહ જેવો રાજ કરનાર-ગેતીને ચલાવનાર શાહ જણાયો નથી, (કે જેને લગતો કોઈબી તેના હાથ નીચેનો-તે અશો જરથુશ્ત્ર જેવો અશો રતુ સરદાર હોય), કે જે તેનો રતુ અપની સાથે રહી અપમાંથી નીકલતી અનેક વ્યવસ્થાક ગતીઓ માટેજ ઉસ્તવાર રહીને અપની પુંઠેજ રહે (એટલે સૃષ્ટીને અપની તરફ લઈ જાય) એવો કોઈ નથી. વધારે અર્થ સુચક રીતે એમ લખી શકાય કે એવો એકબી અહુ એટલે યજ્ઞતી દરજ્જાનો દહયુપત શહેનશાહ જણાયો નથી (કે જેનો સરદાર=હાથ નીચે કામ કરનાર હમકાર) રતુ (તે અહુની-તે યજ્ઞતી દરજ્જાવાળી દહયુપતની અશોષનો સીલસીલો પોતામાં રાખીને તે અપને જોઈ તે વખતે પોતામાંથી કાઢીને તે અહુના હોકમનું કામ તે અપથી બજાવે તેવો કે જે તે) અપને લીધે (તે અહુ તરફજ તાબેદારી કરતો રહે) એવો કોઈબી જણાયો નથી.

અત્ત=તેટલા માટે-જી=ખચ્ચીતજ-શ્વા=તુંને (તું જરથુશ્ત્ર જે અહુની સાથે અપથી જોડાયો છે તેને તે અપથી સજ કરીને) કુષુયન્ત-

એચા=ભલી વૃદ્ધી કરનાર તરીકે-મીનો તરફ આગલ લઇ જનાર તરીકે અને વાસ્તવ્યાઈચા=મીનોષ રીતના ખેડુત તરીકે-અનાસરને તુર તરફ લઇ જઇને વૃદ્ધી કરનાર ખેડુત તરીકે તતપા=ઘાટ ધડનારાઓએ અહુન-વધ્યના હુકમ મુજબ કમાલની રીતનો ધડ્યો છે.

‘અહુરો મઝદાઝ્ઝા વઝ્ઝાચત’=અહુરા અઝદાએ વાણી કાઢી એટલે જે બનવા કાળ હતું તે બણીને કહ્યું એટલે અહુનવધ્યમાં હતું જે પ્રમાણેજ થઈ ગયું-થયું બય છે અને થશે તેવા અહુનવધ્યમાં જે હતું તેમજ કહ્યું, જેમાં ફેર પડે નહિ.

વીદ્વાઝ્ઝા=સર્વ જ્ઞાની-પુણ્ય રચવાલો, જેમાં વંધુહુ-અષ-દાત છે, જેમાં ક્ષત્ર-આરમઘતી-હવરેતાત છે એટલે જેમાં સાત અમેષી=અમર્ગી અને જે દાત મઝદદાત-અહુરદાત મલીને નવની કમાલ્યત છે, જે અહુરામઝદા છે, જેને અહુનવધ્યનો પુર અધીકાર છે, જેના ક્રવષિ અને સ્તોત યસ્ન હમકાર છે, જે ક્રવષી ‘અઝ્ઝાઝદિશત’=ધણીજ દ્રઢ રીતે સ્તોત યસ્નની મીનોષ ડહાપણુની ટોચની મીનો હીદાયત ‘અથ્વી-શત’ આપે છે, જેથી તે મહાજ્ઞાની પુણ્ય ડહાપણુવાલો=વીદ્વાઝ્ઝા છે, પુણ્ય ક્ષત્રવાલો દાદાર છે.

વહુશ-વણુકર, વણુનાર છે, એવી રીતે વણુ છે કે આખાદીજ થાય માટે તે આખાદી કરનાર છે, ધણોજ ભલો ઘાટ ધડનાર, જે ખુબસુરતીનો આપનાર ‘હુકેરેશત’ છે; જેમ આરમાનોની વણાત તેણે આરમઘતી-મહેર-રશ્તુના પાયા ઉપર એટલે મહેર=યઝ્ઝોન-રશ્તુ અને આરમઘતીના પાયા ઉપર કીધી છે, તેમ તેણે ખીજ અનેક જાતની વણાતથી તુરતજ યા લાંબા કાળે સવાળ અને આખાદી થાય એવી રીતની સૃષ્ટી કીધી છે એવો તે વણુકર છે; ઉરવાનોને દઝ્ઝેવની બેખબરી અને છેતરામણુ વળગી હતી માટે તે દઝ્ઝેવનો ઇલાજ કરવા તે દઝ્ઝેવની સદગતી કરવા તેણે સૃષ્ટી કીધી. સૃષ્ટી તેણે યઝ્ઝોની-ગેઉશોની ગવ=કુદરતને અને ઉરવાનની ગવને એટલે તાબેદારી અહુ-પરસ્તી અને રાસ્તી અને ખુદાશનાસી બતાવતા તત્વને અને તે ઉરવાન સાથેના દઝ્ઝેવને એટલે તંરોમઘતી-ખુદ પરસ્તી-દરોઘી અને નાશનાં છેતરામણુના તત્વને તે બધાંને મેલવીને ઉભા કીધી. એટલે તેણે દઝ્ઝેવને ચલાવી, તેની નાશની વૃત્તીને જેને અક્રૂષીમન્ત=અચલીત એટલે આખાદીની સામેની વૃત્તી કહે છે તેવી તે વૃત્તીને ધક્કની ચલીત આખાદી લાવનારી વૃત્તીમાં આણીને ગવની સાથે વણી વોહુન રૂપી કરીને તે વોહુનને પોતાની મહેરના ઇનસાફના સ્વાનું પોશણુ આપીને

દક્ષતરૂપ, જડતરૂપ ઉભી કાઢી. એમ તેણે દઝેવની હુવી અને ગવની હુમ-
તને પોતાની મહેરથી વણીને સૃષ્ટી કાઢી, જેથી તેને ‘વધુશ’ કહે છે.
(‘હુવી’ એટલે અહૂનો ઇનકાર કરનાર ખુરી મતી અને હુમત એટલે
અહૂની સાહેબીને સ્વીકારીને અહૂ-પરસ્તી કરનાર મતી)

વ્યાનયા=પોતાની વણાતમાં પોતે પંચરામ જનાર=સર્વ વ્યાપક.
હસ્તીમાં હામોઘની રીતે તે સર્વ વ્યાપક છે; નીસ્તીમાં ‘વીત’ની રીતે
સર્વ વ્યાપક છે. હામોઘની રીતે દાદાર હસ્તીમાં સર્વ વ્યાપક છે એટલે
હસ્તીની રજેરજને તે દાદારની શ્રેષ્ઠ ગતીનો નાદ લાગેલો છે-રજેરજ તે
નાદમાં લીન્ન થઈનેજ તે નાદના હોકમ પ્રમાણેજ જુલ વગર કામ કરી
રહે છે, અને જે મહાન યોજના માટે તે હસ્તી નેમાઘ છે તે યોજનાનું
કામ અપુર્વ રીતે બજવી રહે છે, અને તે દાદારની સાક્ષાત હાજરીને
તે જોઈ જાણીને માપી શકે છે. પણ નીસ્તીની રજેરજને તે દાદારની
શ્રેષ્ઠ ગતીનો નાદ લાગેલો નથી, માટે નીસ્તીની રજેરજ તે નાદમાં લીન્ન
બનીને તે નાદને પામી શકતી નથી. નીસ્તીની રજેરજનું બંધારણ ત્યારે
હસ્તીથી જુદુંજ છે. નીસ્તીમાં ગવની વસ્તી અને વોહુનની વસ્તી બેઉ
છે. ગવની ચીજોવાળી જગતને ગવેમ કહે છે જેમાં યજ્ઞોના ઉક્તાનો છે
એટલે યજ્ઞોનો નાદ તેઓને સંભળાય છે. યજ્ઞોના ઉક્તાન-મીથ્રની
ગતીથી, સાધારણ જગતમાં જોણે તો એમ કહેવાય કે યજ્ઞોની રોશન
ચલવણેથી નીસ્તીમાંની આ ગવેમમાં એક રથવ્ય અપ્પ તેનાં હોકમસરની
સંસ્થાનું ચક્ર થઈ રહેલું છે એટલે એવી એક સંસ્થા થઈ છે કે જેમાં
દાદારની મરજી મુજબનુંજ કામ થઈ રહે છે-ગોયા તેમાં દાદારની હાજરી
છે-જેને ‘વીત’ કહે છે. આ વીતની તલેસમાતીક શક્તિથી તે યજ્ઞોને
નીસ્તીની દરેક દરેક ચીજની ખજર અને આકેશતની જાણ થઈ શકે છે.
ત્યારે ગવની ચીજો વીતમાં જઈ શકે અને વીતમાંની યજ્ઞી ગતી ગવને
પુગી શકે. પણ વોહુનની ગતીની ચીજોવાળી જડ જગતમાં એટલે પર-
દુખબંજનની ગતી વગરની સ્વાર્થી મતીવાળી ચીજ જે દાદારનાં ફરમાન
તરફ બેવફા છે તેવી બધી વસ્તીની દુન્યામાં યજ્ઞી ઉક્તાન માઈ શકે-રહી
શકે નહિ-માટે વીતની ગતી નીસ્તીની જડતામાં રહી શકે નહી. જે વોહુનની
જડતામાં વીતની ગતી આવવા માંગે તો વોહુન વોહુન તરીકે એટલે
સ્વાર્થી મતી તરીકે-હવસોનો બેદ રાખનાર તરીકે રહી શકેજ નહિ-
માટે વોહુનની જડતામાં ‘વીત’ નથી એટલે દાદારની સાક્ષાત હાજરી
તે જડતાને લાગે તેમ તેવી આવશ્યકતા નથી-અને તેથી એમ કહેવાઈ
શકાય કે વીતમાં એટલે યજ્ઞી ગતીના પ્રભાવમાં-દાદારની સાક્ષાત

હાજરીમાં વોહુનની જડતા નથી. પણ વોહુનનાં તત્વને તે દાદારે ગવની સાથે રાખેલો છે. ગવ પોતે વોહુનમાં રહી-વોહુનની ઉપર પોતાનો સત્ત્વ સંગ નાખ્યા કરે છે-માટે તો આ જડ જગત જીવતું રહીને ભોગવટો કરી શકે છે. વોહુનની જડતાને જીવ આપીને પોતાની ખાસીઅતનું પ્રદરશીત કરાવનાર આ ગવજ છે અને વોહુનને પોતાના જુરા ભોગવટાઓનું ભાન કરાવનારખી આ ગવજ છે; એમ ગવ-વોહુનનો સંબંધ જડતામાં જામેલો છે. ત્યારે વીતની અંદરની શક્તિ ગવની મારફતે વોહુનની દરેક ગતીને માપીને તેમાંની રજેરજને જાણી શકે છે, તેને પુગી વળી શકે છે અને તેને આખરે ઉર તરફ ચલાવશે. આમ અહુરમજ્દ-બધેબધ પસરી રહેલો છે-સર્વવ્યાપક-‘વ્યાનયા’ છે.

આ બાબદ સાર જુઓ “નીકીઝે-વેહુદીન” ભાગ પહેલો પાને ૨૬૬ થી ૨૭૨.

દ્વનૂમીક શરેહ :—

હા ૨૯-૫ ના આગલા ફકરામાં આપણે ગેઉશોનું મનન જોયું છે, જેમાં તેઓ આ ગેતી ઉપરના બનાવોનાં ખરાં કારણો જાણીને ધીરજ પકડે છે અને દાદારની સ્તુતી કરી રહે છે. તેઓની સ્તુતીમાં એ તાત્પર્ય છે કે હવે જરથુસ્ત્ર આવવાનો વખત નજદીક છે, માટે તે બનાવો જેઓ ગેતીને બરબાદ કરી રહે છે, જેઓ તે સાહેબની હિંમતમાંજ હતા, તેઓનો હવે અંત આવશે, તેમાંથી હવે બહું ઉભું થશે. ત્યારે અહિંયાં આ ભેદ રહ્યો છે કે ગેતી જે જગરેલથી પાછી શરૂ થઈ છે તેમાં અહિરીમનના સરદાર અઝીદેહાકની શક્તિ છુટી હોવે તે અઝીદેહાક પોતાની દસ એમો કહેતાં પુર્ણતાની ખરાખી ગેતીની રજેરજમાં પાંથરી રહે છે અને તેથી ગેતી અહિરીમનની વાસ્નાની થઈ ગઈ છે. અહિરીમન ગેતીનો દમ જે ગવથી-ગેઉશોથી ચાલે છે તેને બંધ કરવા માંગે છે. પણ ગેઉશો પોતાની અચળ શ્રદ્ધાથી ગેતીનો તે ભાર ખમી ગેતીને ચલાવ્યા કરે છે અને દાદાર પાસેથી દુઆ માંગે છે, કે હવે ગેતીની નવ રચના કરવા માટેના પ્રયાસો શરૂ થયા જોઈએ, કેમકે ગેઉશોની ધીરજ હવે ખુટતી જાય છે એમ જો કહીએ તો તે ઘણું અતીશ યુક્તી ભરેલું કહેવાશે નહિ-જોકે ગેઉશો તો અચળ છે, તેઓ યજ્ઞતી ગતી છે, તેઓએ તો દાદારની મીજલસમાં ગેતીનો ભાર ખમવાનું પેમાન આપ્યું છે માટે ગેઉશોની ધીરજ અખુટ છે, છતાં સીરફ તસજ્વર માટે એમ લખી શકાય. આ વખતે દાદાર તેઓને તે બધા બનાવો દ્વંધવી ફેરેસાબંધોના પુછેલા

સવાલોનું નીરાકરણ કરીને જરથુશ્ત્ર હવે ઉતરશે તેની આગાહી આપે છે, જે આગાહી તે પછીના હા. ૨૯-૬ ના ફકરામાં આવે છે. ત્યાં કહે છે કે આવી ગેતી કે જેમાં દસ એળો કહેતાં પુણ્ય રીતની બધી છે, તે ગેતીને જે રથેસ્તારો-દહયુપતો એટલે અદ્ધ અને રતુના બેદનાઓ મહા મુશ્કેલીએ ચલાવે છે તેઓમાંનો કોઈખી એક એથી વધુ પાસખાની કરી શકે નહિ, તો પછી ગેતીની નવ રચનાની ઉમેદ તેઓથી કેમજ થઈ રહે? પણ આવા અસાધારણ કામને માટે જરથુશ્ત્રની નેમણુક અગાઉથી થઈ છે, જેને માટે ત્યાં 'થ્વોર્શતા તતષા' શબ્દો આપેલા છે. દીનકર્દમાં કહે છે કે ગેતી એક વખતે ગરોદેમાનની હતી એટલે બહેસ્તી હતી, જેમાં અહિરીમન-ધનામીન કોઈખી હતા નહિ, જેને અન્ય વર્ણની દીનોમાં બાગે અરમ Garden of Eden ની કહી છે. ધનામીન અહિરીમનને લઈને આવી ગરોદેમાનની ગેતીને ઘેરો નાખીને પડેલો હતો; ગેતીમાં આર-મખતી બહી કારીગીરી કરી રહેલી માટે ગરોદેમાનની ગેતીની રજેરજમાં ખુન્દક મનસ્ની હતી. આવો બનાવ ગેતીની જીંદગીના બાર હજારમાંના પહેલા ત્રણ હજાર લગી બન્યો જતો હતો. પણ દીનકર્દમાં લખે છે કે એથા હજારથી ગેતીમાં ધનામીન અહિરીમનને લઈને ધુસવાનો છે માટે ત્રીજા હજારની આખેરીએ જરથુશ્ત્રને તૈયાર રાખવાની સામગ્રી થવા લાગી હતી. ગેતીમાંનાં લોકોજ તેઓને અંદર દાખલ કરી તેઓની ખુરી સલાહ લેવા માંડશે, જેથી તે લોકોનાં ખભાંની ઉપર એટલે રોશનફેલ કરવાની ગતીની ઉપર તેઓ એટલે ધના અને અહિરીમન પોતાનો હાથ મુકશે એટલે ધના અને શેતાન તેઓને પોતાને મળેલા ફેલનો ખુરો ઉપયોગ કરવા શીખવશે. આવે અર્થે પહેલાં તેઓ તે લોકોનાં ખભાંને ચુમ્મશે, જેથી તે લોકોના ખભાંની ઉપર સાંપો ઉગશે, એટલે તે ખભાંઓ જેઓ ખીજઓની મદદ માટે હતાં તેઓ તે ખીજઓનાં તુકશાન અર્થે કામ કરશે એટલે લોકોમાં સ્વાર્થ જામશે-પરમાર્થ રહેશે નહિ. તેઓની સાથે એમ દીક્ષલગી કરીને પછી તે ધના સેતાન સહિત તે લોકોનાં કેહર્પનાં ૧૬ ચખ્ખો-શહેરોમાં પોતાની બધીઓ સાથે દાખલ થશે. આમ જે કંઈ એથા હજારમાં થવાનું છે માટે ત્રીજા હજારની આખેરીમાં દાદાર જરથુશ્ત્રનાં કેહર્પને તૈયાર કરી રાખે છે, કે જેવણુ તે સ્વાર્થ ગતીનાં લોકોને સુધારતા રહે. આમ જે થયું છે, તેને માટે અહિંયાં 'થ્વોર્શતા તતષા' શબ્દો આપેલા છે.

જ્યારે એથો હજારો શરૂ થયો કે પછી ગેતીમાં જન્મતાં લોકો જેઓ હવે બરજીસી વર્ણનાં નહિ પણ અન્ય વર્ણોનાં ધણી દ્રવાઓની ગતીનાં બુલાવાવાલાં હતાં તેઓ બરજીસી વર્ણને પેટેજ જન્મીને ઉતરીને

પોતાની દઁએવીક ગતીનો પ્રભાવ બતાવી રહેતાં, કે જેથી તે પ્રભાવ ખરચાઈ જમને પુરો થઈ તેની કઝાએ પુગીને ગવની હાલતનો થાય, તે લોકાએ હવે તે ધનામીનને અહીરીમનના લશકર સાથે ગેતીમાં દાખલ કરી ગેતી જે ગરોદેમાનની હતી તેને દુખે-દેમાનની કીધી છે. આવી ગેતીને માટે હવે દાદારે તે દઁએવની સામેના ઇલાજરૂપ 'દાત' નામે 'વીદઁએવો દાત' આપીને જરથુશ્ત્રને મોકલ્યો કે જેવણુ દઁએવ જે ગેતીની રજેરજનાં ૧૬ ચપ્પામાં પેઢા પડેલો છે તેને વીદઁએવોદાતથી મારીને પોતાના જરથુશ્ત્રી દાત-અહુરદાતથી તે ખુરાઈને ગવની ગતીમાં સજીવન કરે. ત્યારે હવે પછીના ચોથા હજારાથી આગળ આવતાં બીજા આઠ હજારાઓમાંના અગણીત દરેઘો ખદાતમાંના દરેકમાંનાં પહેલાં ૪૦૦૦ વર્ષ લગી ઘના અને અહી છુટા રહે છે. પણ પછી ૪૦૦૦ વર્ષને છેડે જરથુશ્ત્ર આવીને અહીના સરદાર અઝી દેહાકને દમાવન્દ ઉપર બાંધે છે એટલે તે એખોની પુર્ણતાની ગતીને બાંધે છે એટલે એખોનાં જ્ઞેશને કમ કરી નાખે છે. એમ જરથુશ્ત્ર આવીને ગેતીને ફરીથી ગોચા લલાઈની રચનામાં લાવે છે-ગેતીની નવરચના કરે છે. આવું મોટું કામ જરથુશ્ત્ર વગર કાઢી કરી શકે નહિ-તે વખતના અહુ-રતુ કહેતાં ગેતીના પાસ્યાનોમાંનો કાઢી તે કરે નહિ, પણ તે મહાન કામને માટે તો ત્રીજા હજારાની આખેરેથીજ કે જ્યારે હજુર તો એ ગેતી ગરોદેમાનની હતી તે વખતથીજ જરથુશ્ત્રનાં કેહપને નેમેલું હતું. થ્વોરેશ્તારે એટલે બગોચખતનો ભેદ જે અહુનવધર્વ પ્રમાણે છે તેની બગ શક્તિ જે નીરમાણુ થઈ છે-દાદારે પોતાની હરવેરૂપ-આગાહીથી નેમી છે, તે થ્વોરેશ્તારે જરથુશ્ત્રને 'તતપા' તે ભુતના ભુતકાળમાં એટલે અહુનવધર્વના પરાનો કાળ કહ્યો છે તે કાળમાં તેવો દાદારની હીકમત પ્રમાણેનો ઉભો કરીને ગેતીમાં ઉતારશે કે જેવણુ એકલાજ આવી ગેતીને દરોસ્ત કરીને તે ગેતીને એક દરેઘો ખદાત લગી જીવડાવીને ફરો-ફેરેતી નજદીક લાવવાનું કામ કરવાનું જોમ આપી શકશે. આવો ભેદ ત્યારે હા ૨૬-૬ ના ફકરામાં છે-ક્ષુમ કે જે જરતોસ્તી દઁએનની હકીકત છે તેની ઉપરજ ગાથા તેમ અન્ય અવસ્તાનો ભેદ રહ્યો છે માટે તે બધાંએનો ભેદ ગુહ્ય તાત્પર્ય ક્ષુમની હકીકત વગર તેની પુર્ણતામાં સમજાઈ શકાતો નથી, તેનો આ ફકરો અને આગળા ફકરાઓ દાખલા પુરા પાડે છે. ક્ષુમનાં જ્ઞાન વગરની અવસ્તાની ઉકેલ દીનની ઉપરના ચુથણા જેવી થઈ પડી છે તે સાતની ગવાહી બિખ્યનો કાળ પુરશે.

હવે દીનકર્દનાં નસ્કોની વીગત જોઈએ.

પહેલાં દીનકર્દનાં સુદકર નસ્કનો ભેદ આ હા ૨૯-૬ માટે શું છે તે જોઈએ.

વાંચો સુદકર નસ્ક પાને પહેલે.

આ નસ્કમાં કહે છે કે દુન્યા તદ્દનજ જડ અને ભુરી થઇ ગઇ છે,—એટલા લગી કે મા દીકરા—બાપ દીકરા—ભાઇ બહેન—ધણીધણીઆણી એમ કોઇનીની વચ્ચે રહેવો જોઇતો. સંબંધ—વિવેક રહ્યાં નથી—ભલા આબેદોમાંથીની ભણું ફરજન્દ એવું થતું નથી કે જે બાપની કીર્તિને ચલાવે, વીગેરે—આવા મામલાને માટે ત્યારે જરથુશ્ત્ર જોઇએ, કે જેવણુ તે મામલાને સુધારે—ત્યારે આવા ભુરા મામલાને સુધારવા મથી રહેતા તે વખતના શાહો કે દરતુરો નકામા માલમ પડ્યા છે, માટે હવે તો જરથુશ્ત્રની જરૂર પડે છે, કે જેવણુની નીમણુક સૃષ્ટીની શરૂઆતથીજ થયેલી છે એટલે ખુદ અહુનવધર્મમાં છે; આવો બધો ભેદ આ હા ૨૯-૬ માં છે. હા ૨૯-૬ નો આખો ફકરો ત્યારે ઉપર કહેલા સુદકર નસ્ક-માંના બનાવોને સુધારવા માટેનો છે; ત્યારે હા ૨૯-૬ માં જણાવેલો સુધારક કઇ કઇ બદીઓને કઇ કઇ રીતે સુધારશે—તે બધી બદીનું બ્યાન આ સુદકર નસ્કમાં છે.

વરશત માન્સર નસ્કનો ભેદ હા ૨૯-૬ ના ફકરા માટે શું છે તેની વીગત.

(વાંચો વરશત માન્સર નસ્ક પાને ૨ થી ૧૨ મે).

આ નસ્કમાં ગેહિશ ઉરવા પોતે દાદારની દરગાહમાંની યજ્ઞતોની ગીજલસમાં પોતે પોતાને સોંપાયલાં કામ માટેની ફરમાનબરદારી બખ્ત લાવવાની ખાત્રી આપે છે—પોતાને કેવું મોટું ભારી કામ કરવાનું છે, કેવી કેવી બલાઓનો ભાર ખમવાનો છે તે જાહેર કરે છે, અને તે બધો ભાર ખમીને દાદારની હીકમતની ફત્તેહ તેણી કરશેજ તેની ખાત્રી આપે છે—આ બધો ભાર તે દાદારે કંઇ અમસ્થો કીધો નથી, પણ તેમાં તે દાદારની ઇનસારી હીકમત છે કે જેથી ગેતી અને તેની વસ્તી પાર પડશે. ગેતીનો ભાર કઇ રીતનો અહુરમજ્દની હિકમત-માંનો છે અને તે ભારને ઓછો કરવા શું ઉદ્યોગ કરવો—પતમાન આવશે ત્યારે તે ભાર ઓછો કેવી રીતે થશે—માનવેબી તેને માટે શું શું કરવું—આવું બધું ગુહ્ય બ્યાન આ નસ્કમાં છે. આ બ્યાન હા ૨૯-૬ ના ‘વકુશ,’ ‘ફુયન્ત,’ ‘વાસ્તરય’ શબ્દોની સમજ માટે છે. ‘વકુશ’ ને માટે આગળ આપેલી પહેલવી સમજમાં જે શબ્દો છે તેજ અહિંયા

છે એટલે વીશુપીરનો વીચારીરનો શબ્દખી અહિંયાં આપેલા છે એટલે દરેકે દરેક રજની બલા માટેનો ઇલાજ છેજ-રજેરજનું શું થશે તેની ગણતરી તે સાહેબની પાસે છેજ.

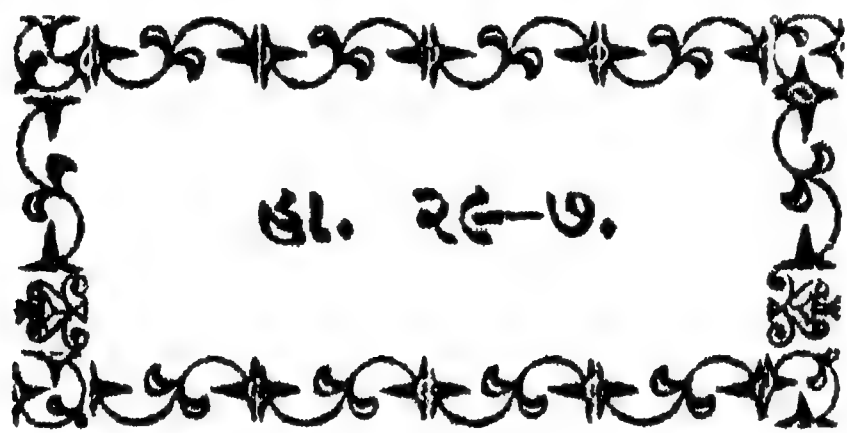
વળી તુખશાગીહ કરીને પદમાન કમાવવું એટલે બલો ઉદયોગ કરી એટલે સત્ય પ્રમાણે-તરીકત મુજબનું એટલે હોકમસરનું એટલે જરથુસ્ત્રે બતાવેલું જીવન પાળીને હવસોને શાંત કરવા, કે જેથી જગતનો ભાર ઓછો થાય, તે ભેદ 'કુષુયન્ત' અને વાસ્તરયમાં છે. અહિંયાં આ નસ્કમાં કહે છે કે તે દાદારને રજેરજનો શુમાર ખખર છે, બધુંજ તેની હીકમતમાં છે, આ ભેદ ત્યાં આવેલા વીદ્વાઓ શબ્દનો છે. આમ હા ૨૯-૬ ફકરાની હિંડી ભેદી હકીકત કે જેને માટે ત્યાં ચોકસ શબ્દો આવેલા છે તે બધાંનું નીરાકરણ આ નસ્કમાં છે. દાદારે એવી ગેતી કાંચ ઘડી-ગેઉશ તે બધાંનો ભાર ખમે છે-જરથુસ્ત્ર તેને પાર પાડશે -આ મુળ વિચારોનાં કારણ પરિણામો અને તેઓની બખવણી માટે આ આખો ૨૯ મો હા છે. આ હાના દરેકે દરેક ફકરાઓમાં આ મુળ બાબદોનોજ પડઘો કષ્ટ રીતે પડે છે તે હવે જોઈ શકાશે. આ નસ્કમાં જરથુસ્ત્રની માંગણી ગોશોરન કરે છે અને જરથુસ્ત્રની નેમણુક થઈ રહેશે તેનો ભેદ આપેલો છે-માનવે ગવની ગતીને વધારવી અને બલા ખેડુત થવું કે જે વિષે જરથુસ્ત્ર શીખવશે-આવોજ ભેદ આ હા ૨૯-૬ ના ફકરામાં છે જ્યાં આગળ જરથુસ્ત્રજ એકલે નીસ્તી-ગેતીને પાર પાડવા રોજે-અવ્વતથી નેમાયો છે, ઈવોરૈશતા તતપા=ધડનારે પહેલેથીજ ઘડી રાખ્યો છે તેનો ભેદ રહેલો છે.

બગ નસ્કનો ભેદ આ હા ૨૯-૬ ફકરાને માટે શું છે તેની વીગત.

(વાંચો બગ નસ્ક પાને ૧૩ થી ૩૨ મે.)

આ નસ્કમાં ગોસ્પંદની પાસબાની કરવાની અને દીન અને દુન્યા તરફ ફરજ બખવવાની ફરમાશ છે-ઇનસાને ગોસ્પંદના પાસબાન-પાના થવું જોઈએ, અને ગોસ્પંદના તેવા પરવરતાર-પાના થવા માટે શું શું કરવું તેની લંબાણ વીગત ત્યાં આપી છે. દીન અને દુન્યા તરફ ફરજ બખ લાવવા શું કરવું તે બતાવ્યું છે. ગોસ્પંદનો અર્થ અહિંયાં ભેદી રીતે લેવાયો છે. ખાલી બકરી બકરાઓનો અર્થ કહેવા ધારેલો નથી પણ તેમાં ગવની કુદરત જે જીવજનન તરીકે છે, જેની સાથે મનસ્વી-

ગવસ્ત્રી-કુનસ્ત્રી-વીર-હોશ-ખેરદ જોડાયલા છે, તે બધાંનો અર્થ છે. ગેઉશ ઉરવા જે ભાર ખમે છે તેમાં શરીર થવા ઇનસાને શું કરવું તે બધું ત્યાં કહે છે. ગેઉશ ઉરવા કહે છે કે આમ કાંઈ આજે કરવું નથી, માટે જરથુસ્ત્ર આવીને તે બધું શીખવે. આ ભેદ ૨૯-૬ ની છેલ્લી ત્રીજી લીટીને સમજાવે છે. 'અત્ છ થવા કુષુયન્તએચા, વાસ્તરયાધચા ધ્વોરૈશતા તતપા' = તું જરથુસ્ત્રને બધી ગતી-નેકીનો વધારો કરાવનાર રોશન ગતીનો ઉદ્યોગ કરાવનાર એટલે ઉપર કહે છે તેમ ગોસ્પંદની પાસજાની કરાવનાર તરીકે તે કેમ કરવી તે બધું શીખવનાર તરીકે કુદરતે સપ્પર પહેલેથીજ તેમીને ઉભો કાઢે છે. ત્યારે જરથુસ્ત્ર જે કંઈ શીખવે છે તે ગોસ્પંદના વધારાને માટે એટલે ગવ=જીવજન અને તે જીવના જોરાને-જન નામે મનસ્ત્રી-ગવસ્ત્રી-કુનસ્ત્રી-વીર-હોશ-ખેરદને વધારવાનું શીખવે છે; -તે બધું શું હોય તે ત્યારે આ બગ નસ્કમાં આપેલું છે.

હા. ૨૯-૭.

તેમ^{૩૬} આજૂતોઇશ^{૩૭} અહુરો^{૩૮} માંથ્રેમ^{૩૯} તપત્^{૪૦} અપા^{૪૧}
હજઅંપો,^{૪૨}

મજદાઓ^{૪૩} ગવોઇ^{૪૪} ખવીદમચા^{૪૫} હ્વો^{૪૬} ઉરુષએઇખયો^{૪૭}
સ્પંતો^{૪૮} સાસન્યા.^{૪૯}

કસ્તે^{૫૦} વૉહૂ^{૫૧} મનંધ્રહા^{૫૨} ચે^{૫૩} ઇ^{૫૪} દાયાત્^{૫૫} એઓઆવા^{૫૬}
મરૈતએઇખયો.^{૫૭}

એટલા માટે ત્યારે^{૩૬} ॥ અહુરાએ^{૩૮} ॥ અપ સાથે^{૪૧} ॥ એક મરજીના થઇને ખીશ્કારી કરી-દીલોજનનો સહકાર કરી^{૪૨} ॥ મુરાદ બર લાવી આપનારા, સેતાયશ્ન કરવા માટેના, નેઆમત કરમ બક્ષેશ મેળવી અપાવનારા, વૃદ્ધિ-અવજુની કરાવનારા^{૩૭} ॥ માંથ્રો-એજમતી કલામો^{૩૯} ॥ બનાવ્યા-ઉભા કાઢા^{૪૦} ॥ મજદાએ^{૪૩} ॥ પોતે^{૪૬} (પોતાની ગીરોથી બક્ષેશ તરીકે) ॥ 'ગવ'ને લગતી વસ્તી માટે-ગોસ્પંદ થયલાઓ માટે^{૪૪} ॥ તકવો-મીઠાશ-^{૪૫} (અહુનવરના નાદની પુખ્તી આપવાની ગતી મુકરર કાઢી છે). ॥ ઉરવાનની ઉર કરનારાઓ માટે^{૪૭} (એટલે પોતાને લગતી

હેઠળા દુન્યામાં રહેલા રૂવાનના અંશેને મોટી ક્રીયાઓથી ગોરપંદી પસુના કરીને ક્રીયા મારફતે તેઓને ખાધને પોતાનાં રૂવાનમાં મજ્ કરી ઉરવા-નની રચને અસીત કરનારાઓ માટે-દુઃકમાં ગોરપંદને ખાનારાઓ માટે) ॥ વૃદ્ધિ કરનાર^{૪૮} ॥ ધર્મ સિદ્ધાંતો-તરીકતી કાનુનો-ક્રીયાની રીતીઓ^{૪૯} (‘સીનાક મસીહ’ કહેતાં સીનાના અંદાજ પ્રમાણે અને ‘ખાજા મસીહ’ કહેતાં ખાજુના અંદાજ પ્રમાણે પોતાને લગતા અંશેવાળાં ગોરપંદને ખાવાના ગુહ્ય બેદો શીખવ્યા). ॥ કોણ^{૫૦} ॥ વોહુમન-બહુમનથી^{૫૧} (નસીહત પામેલો, બહુમનને પોતાનામાં વસાવેલો માટે પરદુખભંજનની ગતીવાળો-દુન્યાના નીવારણ માટેના પરદુખભંજ-નના વિચારો-કામ કરી રહેલો) બલાં મનની ખાસીઅતથી^{૫૨} ॥ તે અધા^{૫૩} (દીની માંથો-સિધ્ધાંતો-તરીકતો)ને ॥ મોઢાં મારફતે^{૫૪} (યજ્ઞો મારફતે બણવાને માટે-શીખવાને માટે શીખવવાને માટે) ॥ માનવ જાતને^{૫૫} ॥ આપે^{૫૫} (એવો) ॥ તે^{૫૬} (નર જરથુશ્ત્ર વગરનો બીજો કોણ છે). ॥

હવે મીલસના પોથામાં આપેલી પહેલવી સમજને જોઈએ, કે જેની મદદ ઉપરના ઉકેલમાં લીધી છે.

હા ૨૮-૭ ની પહેલી લીટીની સમજ માટે લખે છે કે:—

(a) ‘જક્ ઇ અફજૂનીઠીહ પવન્ માંસર અઉહુરમજ્દ વલ્મન્ વલ્તાશીદાર મૂન્ પવન્ અહ્લાયીહ હમદોશિશનીહ’=અહુરમજ્દ જેવણ અશોષ સાથે સદકાર સહકાર કરી તેના એટલે માંથના બનાવનાર છે તેવણ તે માંથથી નેઆમત વૃદ્ધિ અપાવનાર છે, (અધધ્=એટલે કે ‘મૂન્ કાર વ કિરુક્ વાહુનયેન્’=જે કાંઈ બલાં નેકાનાં કામો કરે છે તેને ‘જક્ મોજ્દ ઇ મિન્ માંસર પેદાક્’=માંથનો જે કંઈ લેલો બદલો થવાનો હોય ‘અવો વલ્મન્ ચેહુખૂન્દ’=તે તેને મળશે).

(b) પછીની વચલી બીજી લીટી માટે લખે છે કે: ‘અઉહુરમજ્દ ગોરપંદ વખશીનીહ’=અહુરમજ્દ ગોરપંદને વધારે છે (અધધ્શ=એટલે કે ‘અરા અફઝાયીનેહ’=ઉંચ હાલતની તરફથી કરે છે), ‘અવો ખુરદારાન્’=ખાનારાઓ માટે તે ગોરપંદને વધારે છે-તરકકીમાં લાવે છે, (અધધ્ એટલે કે ‘પવન્ પદમાન્ વશતમૂનેહ’=પદમાનની રીતે ખવાય તેવા કરે છે). અહિંયાં કહે છે ‘ગવોધ’ને એવી ખાલેતર ઉંચ કરે છે કે તેના ખાવાથી તે આબેદનાં શરીરમાં હવસ જેવું થાયજ નહિ, પણ પતમાન જામે એટલે અર્ધમ વાહુનો નાહ જમી રહે. આમ ક્યારે થાય? જ્યારે તે

ખવાયલાં ગોસ્પંદનું રજોરજ ગવનું થઇ નુરમંદ થઇ તે ગોસ્પંદનાં
 રવાનને મળીને તે ખાનારનાં રવાનમાં બળે ત્યારે. આવી રીતના ગોસ્પં-
 દની ગતીના ખોરાકને પતમાનનો ખોરાક કહે છે, જેમાં કંઈ ગોસ્ત
 ખાવાની સાધારણ વાત નથી. આ તો ગોસ્પંદની વાત થઇ. હવે તે
 ખાનારની લાયકાતને માટે કહે છે કે વલ્લભન ધ અદુઃખનીક (અહિહર-
 મજ્જ) = પછી તે વૃદ્ધિ કરનાર અહુરમજ્જદે ‘આમુખ્ત (પવન સીનાક
 મસીહ વ બાઝાએ મસીહ) = તેને શીખવ્યું-થું શીખવ્યું? સીનાના
 અંદાજથી અને બાઝુના અંદાજથી ખાવાનું શીખવ્યું, જે વિષે નીચે
 પુરતું લખી ગયા છીએ; એટલે તે આમેદ પોતાનાં કેહપંતે અને તનુને
 એકરસ કરીને પછી તે ગોસ્પંદને ખાઇને પોતામાં એકરસ કરે છે તે
 શીખવ્યું, કે જેને માટે નધર્યોસંધહના તરણુમામાં કહે છે કે, ‘સુશી-
 ખશી તે ભય’ = અતી ઉત્તમ રીતનાં શીક્ષણો લીધેલો તે ‘મહત્વમ’ =
 મહા ગુહ્ય રીતનું બાણુવાનું દીની ઇદમ શીખેલો હોય તેથી-કીવાના
 જપો કરવાનું શીખેલો હોય તેથી સીના મસીહ અને બાઝા એ
 મસીહ રીતે (તેને ખાશે). આ વીષેની સમજ નીચે આપી છે.

પછીની છેલ્લી બે લીટીઓ માટે કહે છે કે :

‘મૂન લક્ હના વોહૂમન’ = ગદમન સાથેનો પરદુખમંજની તે
 (જરથુશ્ત્ર) તારો (અહુરમજ્જદનો છે), (અધધ્ = એટલે કે ‘હના ઝીત ઘલ્
 હમત યૂનેદ’ = જે કંઈ તારું દાદારનું છે તેનો લાવનાર તે છે). ‘મૂન
 પવન જક્ ધ કોલા દા (અવસ્તક વ ઝન્દ) પૂમન ચેહૂખૂનેદ
 હોશમૂરદારાનો એરપતાનો’ : બણુનારા (આમ લોકોને) અને એરપત
 = આગળ વધેલાઓને તે બે અવસ્તા અને ઝંદની બધી ચીજો સાથનું
 જે કાંઈ હોય તે બધાનું સ્મરણ કરવા માટે મોહું કરી આપે છે.

આમ ત્યારે આ તરણુમામાંથી આ હા ૨૬-૭ ની ઉંડી વીગત બહાર
 થઇ રહે છે. આવી રીતે કાઢળી જોઇ શકશે કે આ પહેલવી તર-
 ણુમામાં જે ગુહ્યતા છે તે ખાલી શબ્દ અર્થનાં જ્ઞાનવાળાથી
 મપાઇ શકાય નહિ-પણુ દ્વનુમીક હકીકતનાં કંઈક મીઠાંથી તેને
 સમજી શકાય એમ છે. દ્વનુમનું જ્ઞાન બહારમાં નહિ હોવે
 અત્યાર લગીમાં આ તરણુમાઓની કદર થઇ નથી. છતાંયી
 યુરોપ્યન વીદવાનોએ જે કંઈ મહેનત શ્રમ લઇને તે પહેલવી સંસ્કૃત
 તરણુમાઓના આકારોને ઉભા કર્યા છે, (કે જે વગર તેઓની હસ્તીની
 ધનનસલળી ખજર પડતે નહિ) તેને માટે તેઓનો જેટલો ઉપકાર

માન્યે તેટલો થોડો છે. તે યુરોપ્યન વિદ્વાનોએ ઘણીજ ખંત-
ઉકમાઈ-કાળજી-શ્રમ-મહેનત-ઉમંગ હામથી તેઓને ઉભા કીધા
અને પોતાનાં ભેજાનાં જોરે તેઓને ઉકેલવાના પ્રયાસો કીધા,
જ્યારે આપણા પારસી કહેવાતા સ્કોલરોએ કોઈક અપવાદ
વગર તેઓને નકામા ગણીને તરછોડ્યા છે એમ કહેવામાં જરાબી
સરાધાત નથી. હમો ઇચ્છીએ છીએ કે હમો ખોટા હોઈએ.

હા ૨૯-૭ ના શબ્દ અર્થ :—

તેમ=તેને માટે-તે છે માટે, આમ છે તો, એટલે આગલા ફકરામાં
જે કંઈ કહ્યું છે તેની બળવણી માટે આવેા અર્થ છે.

આજ્ઞૂતોઘશ : ‘જ્ઞૂ’=to invoke દુઆ માંગવી ઉપરથી છે;
દુઆ માંગવા માટેના; દાદારને પુગવા માટેના; પહેલવીમાં એને માટે
અફજ્ઞૂનીકીહુ એટલે કરમ બક્ષેશ, નેઆમતવાળા અને નેઆમત આપતા-
એમ અર્થ આપેલો છે.

માંથ્રમ=મંત્રોને; શબ્દ રચના કે જેમાં ‘માંથ્ર-સ્પેન્ત’ નામના
અહ્નના આશીશો આવેલા હોય તે. આ માંથ્ર-સ્પેન્તના આશીશોમાં આતરે
શેદાન અને નીરની કુદરત વર્મેલી હોય છે. આવા આશીશોની કુદરત
રાખતી શબ્દ રચના જે તલેસમાતીક હોય છે તે.

‘આજ્ઞૂતોઘશ’ શબ્દ ‘માંથ્રમ’ શબ્દની સાથે લેવાનો છે. અહુરાની
સાથે લેવાનો નથી.

હુજ્ઞાઓષા : ‘હુ’ અને ‘જ્ઞાઓષ’ એમ બે શબ્દો બનેલો છે.
‘હુ’ એટલે સાથે અને ‘જ્ઞાઓષ’ એટલે પુણ્ય ઇશ્ક : હીલોજનના
સહકારથી : પહેલવીમાં એને માટે ‘હુમદાશિરનીહુ’ શબ્દ એવાજ
અર્થનો આપેલો છે.

‘ગવોઘ’ : ગવને લગતું અંતર જગત; આ જગત બહારનું
વિશાળ હોય કે દરેક માનવ કે જનવરને લગતું પોતાના શરીરોની
અંદરનું હોય. જનવરો જેઓના જાહેર તનમાંનું ગવનું અંતર
જગત તેઓનાં જાહેર તનનો ઇલાકો લઈ તેઓને ગોસ્પંદા કરે
છે તેઓ ટુંકમાં ગોસ્પંદા; રવાનના અંશો જેઓ હેઠળી દુન્યામાં
તનોમંદ હાલતે ખરફરતી તોરે હતા તેઓની સદ ગતી થવે તેઓ
ગવના ગોસ્પંદી ગતીના થયલા રહે છે તેવા ગોસ્પંદોનો ગુરૂ. પહેલવી
સમજમાં તેઓને માટે ગોસ્પંદ અર્થ ઉપર કહેલા બેદમાં આપેલો છે.

ક્ષ્વીરમથા : એ શબ્દ અંગ્રેજી Swoot જેવો છે; એ શબ્દ મીઠાશ-ચરખી-પોશણ એવા અર્થો રાખે છે. મીઠાશનું ચરખદાર પોશણ અહુનવરના નાદનું જે હોય તો ગમે તેવો ખરફરત્ર હોય તેની ગોરપંદ બની જાય છે, માટે ‘ક્ષ્વીર’ શબ્દ અહુનવરના નાદના પોશણ તરીકે જી લેવાય.

ક્ષ્વીર-ક્ષ્વેર શબ્દ સંસ્કૃતમાં નાદ તરીકે આવે છે.

પહેલવી સમજમાં એને માટે વજીનીર, અફઝાલીનર વધારે છે એટલે પોશણ આપે છે એવા શબ્દો આપેલા છે, જેમાં બહુ પોશણ જે અહુનવરના નાદના સ્તોતોનું હોય તેથી તે હેઠલા વર્ગના જનવરોમાં ગોરપંદી ગતી આવીને વધતી રહે છે તેવો ભેદ બતાવેલો છે.

‘હુવો’=પોતે આ શબ્દ મઝદાને લાગે છે. મઝદા પોતે એટલે મઝદા પોતાની ખુશીથી એટલે જે કાંઈ બલાઈ તરફ જવા એકગણી કાશેશ કરે તેને ઉતેજન આપવા ‘મઝદા હુવો’=મઝદા પોતે પોતાની ગીરથી નવગણું જોર આપે, એવો ભેદ ‘મઝદા હુવો’નો છે.

ઉરપએધખ્યો : એ શબ્દમાં ‘ઉર’-‘પઅ,’ ‘અધખ્યો’ આટલા આકારો છે. ‘ઉર’ એટલે જસીન થવું-આ ‘ઉર’ શબ્દ ઉરવાનને માટે અધનિસ્ત્રિયેમ ગેહમાં ‘અર્ઓર્વાતાંમ ઉરને’ તરીકે આપેલો છે, જેમાં રવાનની રચના વધવાનો એટલે તે રવાનને લગતા અંશે તેઓ સાથે રહેલા દ્રવાઓને લીધે બહાર પડેલા, જેઓ સૃષ્ટીની શરૂઆત વખતે તે મુળ રવાનમાંથી ૧/૧૦ ને કાયદે છુટા પડી તનોમંદ હાલતના થઈને હેઠલી દુન્યાની વસતી તરીકે છે તેઓ તનોમંદ હાલતને સુક્ષ્મ કરીને એટલે દ્રવાઓને ગવરપનો કરી રઓમંદ થઈ તે રવાનમાં આવી મળે, કે જેથી તે રવાનની રચ વધે એમ ભેદ છે. અહિંયાં ત્યારે ‘ઉર’ શબ્દ રવાનની રચના વધારા માટેજ છે અને ‘પઅ’ બવિખ્યનો પ્રત્યય-બવિખ્યમાં તે થશે એમ બતાવે છે. ‘અધખ્યો’ તો ત્રીજી બહુવચનમાં પ્રત્યય છે. ત્યારે ‘રવાનની રચને વધારવા માંગતાઓ માટે’ એવો અર્થ એ શબ્દનો થાય. પહેલવીમાં એ શબ્દને માટે ‘અવો ખુરદારાન’=ખાનારાઓ તરફ એવો અર્થ આપેલો છે. ઉપરના ગવોઈના ગોરપંદને ખાવું ખાનાર એમ અર્થ આપેલો છે. પછી કઈ રીતે ખાવું તેને માટે આગળ લખે છે કે ‘અધધ’=એટલે કે ‘પવન પદમાન વરતમૂનેર’=પતમાનની રીતે, જોઈએ તેથી વધુ કે ઓછું હોય નહિ તેમ ખાય. ખરેજ ત્યારે અહિંયાં ખાવાનો ભેદ કંઈ સાધારણ રીતનો પાપી પેટનો હોજરોને

પાપથી ભરીને નકંથી તે ખોરાકના કચરાને બહાર કાઢવાનો નથી. ત્યારે મુદ્ધ્યતની ગેરહાજરીમાં આ અર્થ ધણીને વીચીત્ર લાગે છે. કાંઈ ધારે છે કે પહેલવીમાં ‘ખાનાર’ કરીને અર્થ આપેલો છે, માટે તે શબ્દ જે ‘હુવો ઉરૂપએમ્મયો’ એમ આકારમાં છે તેને બદલે ‘હુવરેશએમ્મયો’ તરીકે પહેલવી સાહેબોએ વાંચ્યો હોય કે જેથી ખાવાનો અર્થ આવી રહે. પણ એવી કંઈ ત્યાં ભુલ નથી અને તે શબ્દને એમ બદલવાનીયી જરૂર નથી. ‘ઉરૂપએમ્મયો’માં ખાવાનોજ ભેદ આવે છે માટેજ પહેલવી અને નધરોસંધના સંસ્કૃત તરજુમાઓમાં ખાનાર એમ અર્થ આપેલા છે. વળી કંઈ રીતે ખાવું ‘સીના’ના અને ‘ખાણુ’ના અંદાજથી ખાવું એમ કહે છે તે નીચે તેની જગ્યાએ જોઈશું. અહિંયાં આટલી નોંધ ઠીક થઈ પડશે કે જે માનવ પોતાનાં રવાનને અપોષથી ઉરૂ કરવા માંગે અઉર્વતાંમ ઉરૂનેના ભેદમાં જવા માંગે એટલે પોતાનાં રવાનની રચને વધારી શરીરમાં તે રચને પાંચરી શરીરને ગવહોમંદ કરી તન પસીનના ભેદે પુગી—‘આધ્રવંત તન્વો’ના ભેદે પુગીને પોતે યજ્ઞતને મળે તેવો થવા માંગે, તેણે પોતાનાં રવાનની રચને વધારવી જોઈએ કે જેથી તે રવાન પુખ્ત થાય. આને માટે તેણે શું કરવું? ખાડીની વધારા માટેની રચ જે તેને લગતી હેઠળી વસ્તીનાં રવાનોમાં છે તે બધી રચને તેઓનાં રવાન સહિત પોતાનાં રવાનમાં ઉમેરવી જોઈએ. આને માટે તેણે નેક થઈ પોતાની તે હેઠળી વસ્તીને નેક કરી મોટી કીયાઓ કરી પોતાને લગતાં જનવરોના અંતર જ્ઞાનને ખીલવી તેને પોતાને ઓળખતા કરાવી એમ તે જનવરોને ‘દ્વીદ્’ અપાવી ગોરપંદો કરીને તે બધાને એક પસુ તરીકે ઉભા કરીને ‘પસુપચ’ની કીયાથી તેઓનો આહાર કરવો જોઈએ. એમ ખુત્તન્દ કીયાથી તેઓને ગોરપંદી કરી તેઓને એક પસુમાં આણીને તે પસુની દીલોજનની ખુશીથી તે પસુને કીયામાં ઝળેહ કરીને ખાવા જોઈએ, કે જેથી તે ગોરપંદનાં રવાન તે માનવ અશ્વવનનાં રવાનમાં જયઃ આવીષે વાંચો નીકીઝ પહેલી પાને ૧૩૮ થી ૧૬૨. આવા ભેદને માટે પહેલવીમાં ‘ખાનાર’ શબ્દ આપેલો છે, જેને પદ્માનીક પતમાનથી એટલે સત્યની રીતે ખાવું એટલે ખાધેલાનું રજેરજ અંગે લાગી રવાનમાં જય એમ ખાવું કહેલું છે. આ કાંઈ સાધારણ રીતનું ખાવાનું નથી, કે જેમાં તો ખાધેલી ચીજો શરીરની જમીનમાં ગોયા દટાઈને વાસ ભારતી થઈને બહાર પડવા માંગે છે—નકંરૂપનો ભેદ ઉભો થાય છે, જેને અવસ્તામાં ‘નસુરૂપા’ તરીકે ઓળખે છે. વધુ સમજ નીચેના શબ્દ અર્થમાં છે.

‘સાસન્યા’=ધર્મનાં સિદ્ધાંતો, ક્રીયાનાં સિદ્ધાંતો, તરીકતનાં સિદ્ધાંતો.

‘સ્પેન્તો’=દૃઢી કરનાર ‘સાસન્યા’ને લાગે છે. આ ‘સાસન્યા’ કહેતાં ધર્મ ક્રીયા સ્પેન્તી તરફ કંઈ રીતે લઈ જાય છે તેને માટે પહેલ-વીમાં તેમ સંસ્કૃતના નિયંત્રકસંઘના તરજુમામાં જે ગુહ્ય વચનો કહ્યા તેની દ્વન્નમની વીગત નીચે છે.

આ ‘સાસન્યા’ અને ‘સ્પેન્તો’ શબ્દને માટે પહેલવીમાં તેમ નિયંત્રકસંઘના સંસ્કૃત તરજુમામાં આપેલી સમજ દ્વન્નમનાં જ્ઞાન વગરના-જોને વિચીત્ર જેવી લાગે છે, પણ હકીકતી જ્ઞાનવાજાને તે અર્થો ખરાં તાત્પર્ય તરફ લઈ જાય છે.

સ્વાનોની ૧/૧૦ ની વહેંચણી કે જેને ‘દસેમે’ની વહેંચણી કહે છે તેનો ભેદ અહિંયાં ખુલે છે. તેમ કેહવાનાં ૧૬ ચપ્પોની હિંચ હાલત કંઈ છે તેનો ભેદખી ખુલે છે.

પહેલવીમાં આવો અર્થ બતાવે છે કે : ‘વલ્મનુ ઇ અકુજ્ઞનીક અઉહુરમજદ આમુજત (પવન સીનાક મસીહ વ બાઝાયે મસીહ)’ : તે નેઆમતના આપનાર અહુરમજદે શીખવ્યું-શું શીખવ્યું ? સીનાના અંદાજથી અને બાઝુના અંદાજથી કેમ ખાવું તે શીખવ્યું. ‘ઉરુષએધખ્યો સ્પેન્તો સાસન્યા’ માટે આવી સમજ આપવી એ ખરેખર દ્વન્નમનાં જ્ઞાન વગર નરમ શબ્દોમાં બોલ્યે તો ચક્રભ્રમ કરનારનું કામ કહેવાય ? અને એમજ છે કેમકે કાંઈખી વિદવાન એની ઉપર હા-ના-ખરા ખોટાની કંઈખી શરેહ કરતોજ નથી. નિયંત્રકસંઘના સંસ્કૃત તરજુમામાં એને માટે કહે છે કે : ‘મહુત્વ’=તે મારી ગુહ્ય ચીજો-શીક્ષણો. ‘સુસીક્ષીતભય’=પુણ્ય રીતે બલી રીતે શીખેલાઓને શીખવી-શું શીખવ્યું ? કહે છે કે ‘સીનામસાધ’ ‘બજમસાધ’ એટલે સીના અને બાઝુના અંદાજથી ખાવાને માટેની ‘મહુત્વ’ ગુહ્ય રીત-ક્રીયાને જપવાનું શીખવેલું હોય છે. નિયંત્રકસંઘ સાહેબ અહિંયાં મોટી ક્રીયા કરવી અને તેને માટે બલા ભકતોને ઉભા કરવા અને તેઓને તે ખાવાનું શીખવવું એમ ઉપરની પહેલવી સાહેબનીજ વીગત વધુમાં કહે છે, અને પોતે સીનામસાધ અને બજમ મસાધ પહેલવી શબ્દોખી એમના એમજ સંસ્કૃતમાં લખી મુકે છે. આમ ત્યારે પહેલવી સમજ કંઈ ખાલી શબ્દ અર્થનો તરજુમા નથી પણ તાલીલી તરજુમા છે તે કાંઈખી જોઈ શકશે. આ ભેદ હવે દ્વન્નમથી જોઈએ. ઉપર જે ‘ઉરુષએધખ્યો’ માટે ખાવાની જે હકીકત આપી છે તેજ હકીકત અહિંયાં વધુ રીતે

કહે છે. જ્યારે હેઠળી વસ્તી કે જે તે માનવ અશ્વવનનાં રૂવાનને લગતી છે, તેને દાદાર ‘ગવોઈ દ્વીદ્’ના ભેદમાં લાવે છે એટલે ‘દ્વીદ્’ કહેતાં બહું પોશણુ-અહુનવરના નાદના સ્તોતો આપી તેઓને ગોસ્પંદ કરે છે, ત્યાર પછી તેઓ પેલા અશ્વવનથી ખવાય તેવા થઇ રહે છે. પણુ સમજાવે છે કે તે, ‘ગવોઈ’ને તે બધી હેઠલી વસ્તી જે ગોસ્પંદની થઇને એક પસુ રૂપમાં આવી છે તેને ‘પવન્ પદ્માન્ વશત્તુનેદ્’= પતમાનથી પુણ્ રીતે ખાવાની છે. એટલે તે ગોસ્પંદ એવું થઇ રહે છે એટલે પુણ્ રીતનું થઇ રહે છે કે તેના ખાવાથી હવસ નહિ થતાં શરીરમાં પતમાનની ગતી જામી રહે. પહેલવી શબ્દ ‘વશત્તુ મુન્તન્’ શબ્દનું અવસ્તા ‘અધવીશ ખ્વર’ છે એટલે રજેરજને ખાઇને અંગે લગાડવું કચરો પડે અને વ્યર્થ જાય તેમ નહિ ખાવું. એટલે કહે છે કે એવી રીતે તે ‘ગવોઈ’ને ખાવી કે પતમાન સત્ય જળવાય. નકનો કચરો થઇને વ્યર્થ જાય તેમ નહિ ખાવું. પણુ રજેરજ બધુંજ રૂવાનરૂપનું થઇને ખાનારનાં રૂવાનમાં જાય એવી રીતે પતમાનથી ખાવાને માટે ‘સારન્થા’=કીયાકામે આપેલા છે જે નધર્યોસંધ્દ સાહેબ ‘મહુત્વ’= ગુહ્યમાં ગુહ્ય કહે છે. આ કીયાથી તે ખાનાર અશ્વવનમાં ‘સીના’નો અંદાજ અને ‘ખાજુ’નો અંદાજ થાય છે એટલે સીનામાંનું દસમું ચપ્પ અંદાજમાં પુણ્તામાં આવે છે એટલે પગનાં તળ્યાથી તે છાતી લગીના ૧૬-૧૫-૧૪-૧૩-૧૨-૧૧ ચપ્પો બધાં શુદ્ધ થઇને દસમાં ચપ્પમાં મળી જાય છે ત્યારે દસમાં ચપ્પમાં અપ વદિસ્તની ગતી આવી ચઢે છે. પછી ‘ખાજુ’ એટલે જોર આપતાં, કામ કરવાની શક્તિ આપતાં ચપ્પો જે ૬ મું, ૮ મું, ૭ મું, ૬ મું, અને ૫ મું ચપ્પ છે તેઓ બધાં એક થઇ જઇને પાછા તેજ ઉપર કહેલાં દસમાંમાં મળી જાય છે જ્યારે બહુમનની ગતી ત્યાં આવી ચઢે છે એટલે તે નરનાં કેહપમાં કુદરત પુરબહારમાં વસે છે એટલે અપ અને બહુમન વસી રહે છે. આમ તે નરમાં ખર-ફરતી ગતી રહેતી નથી. તેનું તન ‘ખાથ્રવત’ થાય છે, ગવહોમંદ થઇને ખાથ્રવત=નુરમંદ થઇ જાય છે. આમ જે થઇ રહે છે તે ‘સીનામસીહુ’ સીનાનો અંદાજ અને ખાજુ મસીહુ=ખાજુના અંદાજ પતમાન આવેલો મામલો કહે છે, જેને દીનકર્દના નરકમાં વોહુમનદારીનો ભેદ કહ્યો છે- બહુમનને તનમાં વસાવવાનો ભેદ કહ્યો છે. આ વખતે તે નર અશ્વવનથી ખએત્વની પુણ્ હાલતે પુગેલો હોય છે એટલે તેનામાં હવસો રહેતા નથી. તેનામાં મહેરજ રહે છે અને પેલા ગોસ્પંદને પછી પસુપત્તની કીયા જે ‘સારન્થા’માં આવે છે તે કીયામાં તેનો આહાર કરે છે જ્યારે

તે રજેરજ તેના રૂવાનમાં જાય છે, કેમકે તેનું આશ્રય તનખી રૂવાન જેવુંજ છે—ત્યાં નકનો કચરો પડે તેવી આવશ્યકતા હોતીજ નથી. ત્યારે ‘સીના મસીહ’=સીનાનો અંદાજ અંતકરણમાં મહેર યજ્ઞતના વસવાનો અને ‘બાહુ મસીહ’=બાહુનાં જોરમાં શહેરેવરતી ક્ષત્ર અધીકાર આવવાનો હોય છે. મહેર અને ક્ષત્રથી પછી તે નર પેલાં ગોસ્પંદ ‘ગવોધ’નો આહાર કરીને પોતે ‘ઉર’ થઇ રહે છે. આમ ‘ઉરપએધખયો સ્પેન્તો સારન્યા’ શબ્દમાં ઉંડો અર્થ છે, જેને પહેલવી તેમ સંસ્કૃત તરજુમાંમાં પતમાનથી પુણી રીતે ખાવું—સીના અને બાહુના અંદાજથી એટલે મહેર અને ક્ષત્રના મેલવ્યાથી ખાવું કહ્યું છે; જેને માટે સમજાવે છે કે ‘સુસીખ્શીતભય’=મોટા પુણી ભકતો ક્રીયા મારફતે તે કેમ ખાવું તે શીખેલા હોય છે. આ ઉંડી વીગત ઈદમે ક્ષૂમમાં શીખવવામાં આવતાં કેહપના ૧૬ ચપ્પો અને રૂવાનના ૧/૧૦ અંશોની ઉંડી ગુહ્ય હકીકતની ઉપર લઇ જાય છે. ઉપર ચપ્પો વિષે બોલી ગયા છીએ તેની સમજ આમ છે કે આપણાં દેખીતાં શરીરની અંદર અને સહેજ બહારથી અણુદીઠ અને લગભગ મુક્તિએ પુગેલી પરદુખભંજનની ગતીનું શરીર રહે છે, જેને કેહપ કહે છે, જેની મકદુર તો છેક હસ્તી લગી બસીત થઇ જવાની છે પણ તે કેહપ આ જડ શરીરને ટેકવવા માટે જડ શરીરની અંદર અને આસપાસજ બંધાઇને જડ તનને પાર પાડવા માટે પરદુખભંજની થઇ રહ્યું છે. આ કેહપખી તે રૂવાનના અસલ કચરો દ્રવાઓવાળુંજ હતું પણ તે પછીથી સુધરીને ખીજો રહેલો કચરો જે જડતન રૂપનો છે તેને સુધારવા કામ કરી રહ્યું છે. ત્યારે આ કેહપમાં ૧૬ ચપ્પો છે એટલે કામ કરતા ૧૬ અંગો છે. આ અંગો—ચપ્પો પોતે આપણાં જડ તનને ઉભુ કરીને તેને જીવાડ્યા કરે છે. કુદરત પોતેજ આ કેહપનાં ૧૬ ચપ્પમાં રહીને જડ તનને ઉભુ કરીને જીવતું રાખ્યા કરે છે. જડ તનના અભડાટમાં કેહપનાં બધાંજ ૧૬ ચપ્પો આવતાં નથી. જડ તનને ટેકવવા તે જડ તનની અંદર જે ચપ્પો રહે છે તેઓને ‘ખાકી ચપ્પો’ કહે છે. તે ચપ્પો અસલમાં તો સુક્ષ્મ છે પણ તેઓ માતાની માફક થઇને જડ તનને પોતાના ખોળામાં લઇને બચ્ચાંની માફક પોષે છે, જેથી જડ તનની વાસ્તાના તેઓને થવું પડે છે, તેઓને ખાકી ચપ્પો કહે છે. આ ખાકી ચપ્પો જડ તનમાં આવે તેઓમાં ‘કુદરત’ની ગતી રહી શકતી નથી, માટે ૧૬ ચપ્પોમાંના ખીજાં કેટલાંક ચપ્પો તે જડ તનના અભડાટ વગરના રહી કુદરતને પોતામાં રાખીને પેલાં ખાકી ચપ્પોને પોષીને જડ તનને ટેકવવાની મહદ હિદાયત શક્તિ પુરી પાડ્યા કરે છે.

પણ જ્યારે સીનાક મસીહ અને ખાઝાએ મસીહનો બેદ ઉભો થાય છે, ત્યારે તે તે ખાકી ચપ્પો પોતાની અસલ સુક્ષ્મ હાલતે પુગી રહે છે, કેમકે તેઓના ખોળામાં મુકાયલું જડ તન હવે સુધરીને ગવનું થયું છે, માટે જડતાનો અલડાટ હવે ગયો છે અને સુક્ષ્મતા આવી છે, જેથી તે સુક્ષ્મ થતું જડ શરીર પેલાં ખાકી કેહપ'ની ઉપર ભાર સમાન થતું નથી. ત્યારે ૧૬-૧૫-૧૪-૧૩-૧૧ એ ચપ્પો ખાકી હતાં અને દસ-બાર ચપ્પો કુદરત વસેલા હતા, માટે જ્યારે ૧૬-૧૫-૧૪-૧૩-૧૧ માં નંબરનાં ખાકી ચપ્પોને સોપાયલાં જડ તનનાં અંગો સુક્ષ્મ થયા એટલે તે બધાં ચપ્પોખી સુક્ષ્મ થઇને પેલાં ૧૨ અને ૧૦ નાં કુદરત વસેલાં ચપ્પોની સાથે સીધા સંબંધમાં આવે છે, જેથી તેઓમાંખી કુદરત આવી વસે છે અને તેઓને રસ્તે અપનો નાદ-અપ વહિસ્તની બલીહારી દાખલ થઇને ઉપર અંતકરણ ઉપર ચઢે છે. એમ અપ વહિસ્ત પોતે ત્યાં વસે છે-વળી મહેર યજ્ઞત ત્યાં વસે છે અને તે શરીરમાં મહેર-સમ્યાધ-ભવિષ્યવાણી કહેવાની શક્તિ આવે છે. આવી હાલતને સીનાક મસીહ= સીનાનો અંદાજ એટલે સીનાની નજદીકનાં-દસમાં ચપ્પનાં અંદાજનાં બધાં ૧૬-૧૫-૧૪-૧૩-૧૧ માં ચપ્પો થયલાં કહે છે અને ૧૨ મું ચપ્પ તો પહેલેથી કુદરત વસેલું છે, એટલે અંતકરણપુર્વક ચાલવાની ગતીવાળાં થયલાં એટલે કુદરત વસેલાં અપવહિસ્ત અને મહેર યજ્ઞત વસેલાં થયલા છે. અને જ્યારે આમ હેઠળાં ચપ્પો સુધરે છે, જ્યારે અંતકરણમાં મહેર યજ્ઞત વસે છે-અપ વસે છે એટલે સત્ય અને વ્યવસ્થા જામે છે-દુજ હવસો તુટે છે-ગેરબંદોબસ્તી-બરખેલાશી રહેતી નથી ત્યારે તે માનવની લાગણીઓ સુદ્ધ થાય છે લાગણીને ચલાવતાં ૫-૬-૭-૮ ચપ્પોખી પોતે સુક્ષ્મ થતા જાય છે, કેમકે લાગણીઓનો આવેશખી એવી હાલતમાં સુક્ષ્મ થવે તે તે ચપ્પો પોતાની અસલ હાલતે પુગીને દસમાં ચપ્પને મળે છે, જેથી બલી કુદરતી ગતી કરવાનો અધીકાર ક્ષત્ર-શહેરેવર અને બહમનની શક્તિ આવી વસે છે, જેને 'ખાઝાએ મસીહ'ના બેદ તરીકે ઓળખે છે એટલે બાબુનું જોર, 'ક્ષત્ર' ખરા અધીકારવાળું-દાદારના કહયાસરનું બહમનની પરમાર્થની ગતી માટે કામ કરનાર થાય છે. જ્યારે આમ થાય છે ત્યારે તે ઇનસાનનું જડ તન કેહપ'ના જેવું થઇ રહી તે કેહપ'માં સમાધ જાય છે, જ્યારે તેને તનપસીનનું તન એટલે છેલ્લામાં છેલ્લું તન કહે છે, જેને ખાત્રવત કહે છે એટલે ખાત્ર=નુરની ગતી મેળવવા લાયકનું કહે છે. આવું ખાત્રવત તન પસીનનું તન રવાનના જેવું થતું આવી એટલે ખાત્રનું થતું આવીને રવાનમાં મજ' થતું જશે કે જે વખતે બધુંજ રવાનરૂપનું થઇ

રહેશે. ઉપર કહેલાં તન પસીનની હાલતે પુગી રહેતા શરીરમાં ત્યારે 'બાઝા મસીહ-સીનાક મસીહ' એટલે શહેરેવર અને બહમનની મતી અને અપ વહિસ્ત અને મહેરની ગતી આવી વસે છે અને હવે તે રૂવાન પોતાનાં તનને પોતાનાં જેવુંજ કરવા પોતાના અંશો જે હેઠળી દુન્યામાં છે, જેઓ ગવોધ દ્વીદના ગોરપંદ થયાં છે, તેઓનો આહાર પોતાનાં તેવા તન મારફતે કરાવીને તેઓને પોતામાં લઇ લે છે. આવી રીતનું જે કાંઈ કરે છે તેને 'ઉરૂષએધખ્યો' કહ્યો છે.

'વૌહુ મનંધહા' = બહમનથી વસેલો-એટલે સંપુર્ણ કુદરત વસેલાં કેહપને રાખનાર. અહિંયાં અશો જરથુસ્ત્રને માટે એ પ્રશ્ન છે. તેવ-ણનું કેહપ તો અમશારપંદોમાંનું એક હતું માટે તેવણમાં બહમન અને અપ હમેશાંજ વસતા હતા. અહિંયાં ત્યારે 'બહમન સાથના' જરથુસ્ત્રને કહેવા ધારેલા છે.

'ધ' એટલે તેઓ-તેઓ જે એટલે દીની 'સાસ્ન્યા' - દીની બેદ-દીનમાં શીખવેલું બધું મીથ્ર-માથ્ર-યસ્નની ગતીનાં શીક્ષણો, જેઓ સાધારણ રીતે ઝંદ અવસ્તા તરીકે ઓલખાય છે તેઓ.

'ધ' શબ્દ દર્શક સર્વનામ બહુવચનમાં છે એટલે 'આ બધું.' 'ધ' શબ્દ દ્વી વચનમાંથી આવે. આ વખતે તેને માટે અવસ્તા વ ઝંદ-માંનું બધું એમ અર્થ કરે છે. આવો અર્થ પહેલવીમાં છે.

'એએઆવા'ને માટે પહેલવીમાં 'પુમન' એટલે મોટું શબ્દ આપેલો છે. મોટાંથી દીનનો પ્રદમ શીખી માંથ્રો ભણી સત્ય બોલીને ઉરૂની હાલતે પુગે. મોટાંમાં સત્ય બોલવાની ગતી છે માટે 'મોટાં'થી પાર પડાય છે. મોટું જ્યારે સત્યનું બોલતું થાય, કે પછી મોટાંમાં ઉપર કહ્યું છે તેવો ખાવાનો બેદ ઉભો થાય. માટે 'એએઆવા' મોટું અને 'સાસ્ન્યા' જેઊને સંબંધ આપેલો છે. માણસને જ્યારે તેની ભાષાની ઉપર કાબુ રહેતો નથી એટલે માણસની ઉપર જ્યારે ધુરા કેશાશી પ્રવાહો પડે છે, ત્યારે તેણે પોતાનાં મોટાંને પતેત અને મહેર પ્રમાણે ચાલતું કરવું એ મોટામાં મોટી તરીકત છે. મોટું તો માઝીનાં કર્મને લીધે અસત્ય બોલશેજ-તે જન્મ્યો ત્યારથીજ તેવું થવા કુદરતે તેનાં પાપોને લીધે ધારેલું છે. પણ જેવું અસત્ય બોલાયું કે તુરત તેનો અંગીકાર કરીને હવેથી તેમ નહિ થાય તેની ચોંપ રાખી, તે અસત્ય ઉપરથી હાથ ઉઠાવવો તેને 'પતેત અને મહેર' કહે છે. આવા માણસો

કે જેઓનાં મોઢાંમાં ખાક છે તેઓ કંઈપી ખોરાક ખાય તે તો તેનાં શરીરરૂપ તનમાં દટાઈને વાસ મારતો થવાનોજ, જેને અવસ્તામાં ‘નમ્બુસ્પ’ કહે છે. પણ જ્યારે એક ઇનસાનની ઝખાનમાં મહેર વસે છે, ત્યારે તો તે મહેર યજ્ઞતથી અને અષ વહિસ્તથી દોરવાશે-તેઓની કુદરતનાં કહ્યાસરનુંજ ખાશે, જે કુદરત તે ખોરાકને ગવનો કરીને તેનાં શ્વાનમાં આમેજ કરશે, જેથી તેનું ખાધેલું તેનાં જડ તનમાં દટાઈને વાસ મારતાં નકના ભેદે પુગશે નહિ. આમ મોઢું અબ્બલ અને આખેર બેઢિમાં અગત્યનું છે. મોઢાં અને ‘સાસ્ન્યા’=દીની સિદ્ધાંતો બેઉ સાથેજ જાય. માટે અહિંયાં ‘એએઆવા’ને મોઢાંનો અર્થ પહેલવી અને સંસ્કૃતમાં આપેલો છે.

હા ૨૯-૭ ની દ્વનૂમીક શરેહ :

ગાથાનો આ ફકરો ‘માંથ્ર’ કેવા છે, તેઓની જાત બુન્યાદ શું છે, તે વિષે કહે છે. માંથ્રો તો ‘આજ્ઞૂતોધશ’ છે એટલે મુશ્કેલ ખર લાવનારા છે, માટે માંથ્રોની ઉપર શક લાવવો એ ખુદ દાદારની કુદરત ઉપર શક લાવવા જેવું છે એમ ખુદ ગાથા કહે છે. અહિંયાં દ્વનૂમના વણા ભેદો પડેલા છે, જે બધું ઉપરના શબ્દ અર્થની વીગતમાં જોયું. જરથુસ્ત્રની મકદુર શું છે અને જરથુસ્ત્રને દાદાર કેવી બુલંદ ચીજો આપીને મોકલે છે તેનો ભાશ અહિંયાં આપેલો છે. અહિંયાં કહે છે કે ‘મજ્ઞદાઓ ગવોધ દ્વીદ્મયા હ્વો’=મજ્ઞદા પોતે ગવની ચીજોને તકવો-સ્તોતોનું બળ આપે છે-પોતે ખુદ બ ખુદ આપે છે, એટલે જે કાંઈ માણસ દીન ઉપર ચાલવા મથન કરે તેને મદદ કરવા મજ્ઞદા ખુદ પોતે તેજી આપે છે. જેમ જેમ પેલો માણસ તરીકત ઉપર ચાલવા મથે છે તેમ તેમ મજ્ઞદા તે માનવને લગતી તેની હેઠલી વસ્તીમાંની દરેકને ગોસ્પંદ થઈ શકે તેવો નાદ-‘દ્વીદ્મ’=તેવું પોશણ આપીને તેની ખરફસ્ત્રી બુલાવી દે છે. પછી જ્યારે તે માનવની ઝખાન મહેરવાલી થઈ રહી કે પછી મજ્ઞદા તે ગોસ્પંદ થયલાઓને ઉપર કહ્યું છે તેમ ‘બાઝા મસીહ’ અને ‘સીના મસીહ’ના ભેદમાં લાવીને પાર પાડે છે. ત્યારે મેરેતેઈબ્યો કાં તો ગુનાહગાર કે અશવન બેઉ હોય તે બેઉને ‘એએઆવા’=મોઢાંની ગતીથી ‘ધ’ એટલે ‘સાસ્ન્યા’=દીની સિદ્ધાંતો પાળવે ફાયદો થશેજ, એમ બધું કરાવનાર જરથુસ્ત્ર વગરનો બીજો કાંઈપી નથી એમ અહિંયાં કહે છે. ત્યારે અહિંયાં ગવોધ દ્વીદ્મ શબ્દો માનવને લગતી હેઠળી વસ્તીને માટે તેઓની વીગત માટે લાગુ પડે છે.

‘ગવોધ’ તે અંતર જગત છે, તે કેહપ’ છે, કે જેમાં કુદરત

વસીને તે જગતના જડ ભાગને સુક્ષ્મ કરવા પોતે કશું દેરીને તે જડ જમીનમાં રહીને પોતાનું કામ કરી રહે છે. માનવને લગતી તેની હેઠલી દુન્યાની વસ્તીમાં દાદાર 'દેવીદ્' એટલે sweetness એટલે બહુ પોશણ એટલે અહુનવરના નાદના સ્તોતો આપીને તે બધી વસ્તીની દરેક ચીજને ગવોધવાળી કરે છે એટલે તે દરેક ચીજમાંની ગવને તે ચીજનાં તનમાં સર્વોપરી કરી નાંખે છે. ત્યારે 'ઉરૂ' થાય તેની આગળ એટલે માનવ હજુર તરીકત ઉપર ફાંફાં મારે છે એટલે હજુર તેની જ્યાનમાં ખાક છે અસત્ય છે ત્યારથીજ કુદરત તેને લગતી હેઠલી વસ્તીમાં 'દેવીદ્' ની ગતી આપી સ્તોતો આપીને તેમાં 'ગવ'ને મજબુત કરીને તેને ગોરપંદ કરી નાંખે છે. જ્યારે તે માનવની બધી વસ્તી ગોરપંદ થતી જાય છે તેટલા અરસામાં તે માનવ પોતાની જ્યાનની ખાકને દાખીને સત્યવાન થઈ રહે છે, જે પછી તે 'સાસ્ન્યા'નો બેદ પામીને દસ્તુર નષ્ટોસંધ સાહેબ કહે છે તેમ કોઈ ઉસ્તાદથી શીખી રહીને 'સુસીખ્શીતભય' = સુશોભીત ભકત થઈ રહે છે—બધી યસ્ન શીખી રહે છે અને કીયાના જપો કરીને પોતે 'બાઝા મસીહ'—'સીના મસીહ'ને બેદ પુગીને પેલાં પોતાનાં ગોરપંદને એક એકમાં મેળવીને એક પસુમાં આણે છે જેને 'હોમોગોન પસુ' કહે છે, અને પછી પસુપત્રથી તેનો આહાર ઉપર કલ્પે છે તેવો રોશન ગતીનો કરે છે.

અહુરમઝદ પોતે માંથ્રોને રચીને તે માંથ્રોને જોરે bounty નેઆમત ખેંચી અપાવે છે—એટલે પોતાનાં રવાનને લગતાં અંશેને ખેંચવા માટેનું જોર ઉભું કરાવી આપે છે. જે કોઈ મોઢાંની ખાકને દાખી મહેર પતેત કરે અને માંથ્રો બણે—તરીકતો પાળે, તેને તે માંથ્રો કુદરતની બક્ષેશ અપાવીને સત્યવાદી થવા તરફ દોરવી લઈ જાય છે. આમ જેમ જેમ થતું જાય છે, તેમ તેમ કુદરતી કાયદે તેનું તે કામ નવગણાં જોશે વધતું જાય છે એટલે કુદરત તેને નવગણો જોશ આપી રહે છે. કુદરત પોતાની bounty કરમ બક્ષેશ જેને 'દેવીદ્' કહે છે, મીઠાશ કહે છે, બલા નાદોના સ્તોતો કહે છે, તે 'દેવીદ્' મારફતે તે ધનસાનને લગતી હેઠલી વસ્તીને ખરફસ્ત્રી ગતીમાંથી ગોરપંદી કરાવતી રહે છે. આમ માનવનો એક મરતખેનો રોશન ફેલ કુદરતના દસ મરતખાના ફેલનો ફાળો પામવા નસીબવંત થઈ રહે છે. આમ કુદરત તેને માટે ગવોધ=ગોરપંદનું ટોણું ઉભું કરાવી રહે છે. આ ગોરપંદો પછી પોતાના તે માનવનાં રવાનને માટે દુઆ કરે છે, જેથી તે માનવની જ્યાનમાંથી ખાક જઈને સત્ય થઈ રહે છે. આથી માનવને ઉસ્તાદ મળે છે, જે તેને 'સાસ્ન્યા' શીખવે છે—માંથ્રો બણાવી બણી ખારીક તરીકત

ઉપર ચલાવીને કુદરતની bounty કરમ ધણીજ ખેંચાવી અપાવીને તેનામાંનાં ખાકી ચખેને રોશન કરાવે છે. ‘ખાઝા મસીહ’ અને ‘સીના મસીહ’ નાં બેદે પુગાડે છે, જેથી તેનામાં બાબુનો જોર ક્ષત્ર એટલે ચીરની ગતી આવે છે અને સીનાનું જોર અપ એટલે હોશ અને ખેર-દનું જોર આવે છે, જેથી પછી તે પોતાની હેઠલી વસ્તીને ‘મસનચ’ ની કરે છે એટલે તે વસ્તી એક એકમાં ખોરાકથી મળે એમ કરે છે. જમાદાતને નખાતાતના ઊગવાના બેદથી નખાતાતમાં મેળવી નખાતાતને પોતાના ગોસ્પંદે-હુદાતથી ખવડાવી-ગોસ્પંદાને એક પસુમાં આણે છે-એમ અંશોને મસનચના કરી એટલે એક એકમાં મત્રીને મસ=મોટા કરી તેમાં ‘વંધહનચ’=રય ખોલીને તેઓને ‘સ્યચનચ’ એટલે તે માનવમાં મળે તેવા રોશન કરે છે, જે પછી ઉપર કહ્યું છે તેમ પસુપચથી તે માનવમાં ‘પસ’ થઈ રહે છે-આવી મળી રહે છે-ખએત્વોદથી કરે છે. આમ ત્યારે દનૂમની શીલસુરીનો મોટો ભાગ આ ફકરાના બેદમાં રહ્યો છે તે કાષ્ઠી જોઈ શકશે.

ત્યારે આ આખા રટમા હામાં કહે છે કે ગેતીની શરૂઆતનો ભાવ જે કંઈ હતો તે એવો હતો કે તેથી ગેતી ટકી શકેજ નહિ, પણ ટુંક વખતમાં નાશ પામે. ગેતીને તો એક ચકરાવો ૮૧,૦૦૦ વર્ષનો લેવાનોજ છે, કે જે પછીથી તે ગેતી અમુક વખત લગીમાં રહીને પાછી ઉગીને બીજો તેવો ચકરાવો શરૂ કરે. પણ ગેતીને આમ ખરફની બલામાંથી જીવતી થવાને ભાગ્યેજ ૪૦૦૦ વર્ષ થયલાં એટલામાં તો ગેતીમાં એવો ભાવ થવા લાગ્યો કે બીજા ૪,૦૦૦ વર્ષ લગી તે ભાગ્યેજ ટકી શકે. ગવ એટલે તીસ્તી-ગેતીને ટેકવતી કુદરત અને તે કુદરતનો ધણી કુલ મુખતાર ગેઉશ ઉર્વા અને તેની પુણી બુધ્ધી ગેઉશ તપન, કે જેઓને ગેતીને આવા ૮૧,૦૦૦ ના હબ્બારોમાંથી ચલાવવા દાદારે નેમેલા છે, તેઓ હવે ૪,૦૦૦ વર્ષ પછી ગેતીની નવરચના એવી કરે છે કે જેથી ગેતી ૮૧,૦૦૦ વર્ષનો દોર દરેઘો ખદાત પુરો કરી શકે. આવું બંધારણ કરવા જે કાંઈ નર ઉતરે તે બલેને ધનસાનના રૂપમાં હોય, પણ તે ગેઉશોનો સાથીજ હોવો જોઈએ, કે જે નરને તે દાદારેજ ગેઉશોની માફક અગાઉથી નેમેલો હોવો જોઈએ અને તે નર તેવું મહાન કામ ટુંક મુદતમાં કરી શકે માટે તેવી મોટી કામ કરવાની સામગ્રીની સાથે સાથજ તેના જન્મ અગાઉથીજ કીધેલી હોવી

જોઈએ. આ સામગ્રીને *મીના ગાસ કહે છે એટલે ઉપધરી-દખ્ખુનાં કુદરતનાં સ્થાન ઉપર ઉભી કાઢેલી સંસ્થા કહે છે. આ ગાસમાંની સામગ્રીઓમાંની મુળ સામગ્રી તરીકે માંથ્રોનો બેદ-“ગવોઈ ક્વીદ્”નો બેદ ‘ઉરૂપએધજ્યો’ એટલે અશવનો અને મેરેતેજ્યો એટલે ગુનાહગારોનાં તારણ માટેનો ઉભો થયો છે, જેઓ ‘સાસ્ન્યા’ તરીકે ઓળખાય છે. પેલાં ૪,૦૦૦ વર્ષ લગીમાં પઓષર્યો-તકએષ નરો પાદશાહ પહેલવાન તરીકે ગેતીના રક્ષકો તરીકે હોય છે. તેઓ આ ૨૯ મા હાના સુત્રોના બેદમાં મોટો ભાગ ભજવે છે. તેઓજ કહે છે કે હમો શું કરી શકીએ, હમો તો વેડીઆની વેઠ કરનાર જેવા છીએ કેમકે હમારી પાસે તેવાં હથ્થાર નથી અને તેવાં હથ્થાર ફેરવવાની ગતીબી નથી. હમારી પાસે ‘આજ્જૂતોઈશ માંથ્ર’ કે ગવોઈ ક્વીદ્ કરવાનું સાધન કે ઉરૂપએધજ્યો કે મેરેતએધજ્યો માટે જોઈતી દીની ‘સાસ્ન્યા’ નથી, કેમકે તે બધાંને કામે લગાડવાની ગતી હમારી નથી. તે તો જરથુસ્ત્રનેજ મળશે એટલેજ હા ૨૯-૬ માં કહે છે કે ‘અત છ થ્વા કૂપુયન્તએચા વાસ્તરયાઈચા થ્વોરેશતા તતપા’=ભારીએ તેનેજ તેને માટે હમેશને માટે ઘડી રાખ્યો છે, જેનો પડધો પછીના ફકરા ૨૯-૭ માં આમ પાડે છે કે ‘કસ્તે વૌહૂ મનંધહા ચે ઈ દાયાત એએઆવા મેરેતએ-ધજ્યો’ : બહમનને પોતામાં વસાવેલો એવો કાણુ હોય કે જે ગુનાહગારો કે જેઓ ગેતીના દમને આજે ગુંગળાવે છે તેઓની શુદ્ધ ઠેકાણે લાવવા અવસ્તા ઝંદ અને તેને માટેનું મોહું આપે-ખરેજ તે જરથુસ્ત્ર છે. આમ ત્યારે આ પઓષર્યો-તકએષોનું મનન છે.

હવે દીનકર્દનાં સુદકર નરકને આ ફકરાની તાવીલ માટે લઈએ.

વાંચો સુદકર નરક પાને ૧ લે.

અહિંયાં કહે છે કે ગેતીમાં કેથેબી ભલો મામલો નથી. બાપ-દીકરા, ભાઈ-ભાઈ, ભાઈ-બહેન, વર-બધરી કાઢબી એક એક તરફની ફરજ અદા કરતું નથી-ભલાંઓને પેટે કપુતો જન્મે છે માટે કપુતો.

* પેગામ્બર સાહેબનું રૂવાન-બઓદ અને કેહર્પ યજ્ઞતી પ્રગતીકરણનાં હતાં. તેવણે જેમ ગેતીમાં અવતરીને જગતની નવરચના કીધી હતી તેમ તેવણે ગેતીમાં ઉતર્યા અગાઉથી ગેતીનાં તે કામને માટેની સામગ્રીઓ તૈયાર કીધી હતી. મીનો ગાસનું બંધારણ તેવણે જન્મ અગાઉ કીધું હતું. આનો ઇશારો દીનકર્દમાંથી છે જ્યાં કહે છે કે જરથુસ્ત્રને અગાઉથીજ તૈયાર કરવામાં આવેલા હતા.

માવતરેની કાંધેલી જલાઇએને લુસાડી નાંખે છે-માટે ગાથાના મીનોની એટલે ગેતીને ચલાવવા માટે થયેલી પાંચ વર્ણોની ઉપર નેમાયલી યજ્ઞતી ગતી નામે ગાથાઓ મોટી ફર્યાદ કરે છે, વીગેરે વીગેરે. આ ફર્યાદનું નીરાકરણ થતું આપણે હા ૨૯-૭ ની છેલ્લી લીટીમાં જોઇએ છીએ. ઉપર કહી ગયા કે ગેતી કે જેમાં બધી પુર જોશમાં છે, જેનો પડધો સુદકર નસ્કમાં ટુંકમાં આપે છે, તેવી ગેતીનું તારણ કરનાર તરીકે હમે પઓધર્યો-ત્કએષો સરજાયલા ઠડેલા નથી. જરથુશ્ત્રનેજ તેવો ઉભો કાધો માટે તેને દાદારે તેવી સામગ્રીઓ-તેવાં હથ્યારો નામે માંથ્ર વીગેરે આપ્યાં છે, જેનો બેદ વંદીદાદની ૧૮ મી પરગદમાંબી છે-કે જે સામગ્રીથી જરથુશ્ત્ર સુદકર નસ્કમાં જણાવેલી ગેતી ઉપરની અવધી દુર કરશે. ત્યારે હા ૨૯-૭ ની છેલ્લી લીટીનો બેદ સુદકર નસ્કનાં ખ્યાનનું નીરાકરણ કરી આપે છે. આમ હા ૨૯-૭ ની છેલ્લી લીટીમાં ‘મૈરેતે-ધજ્યો’ને સુધારવાની વાત છે તે ‘મૈરેતેધજ્યો’ કેવા ખુરા હતા તેનું ખ્યાન આ સુદકર નસ્કમાં છે. આમ સુદકર નસ્ક આ આખા ૨૯ મા હા અને તે માંહેલા દરેક ફકરાને એક યા બીજી રીતે સમજાવી રહે તેમ લખાયો છે, જે લખાણ ત્યારે ખરેખર ધણુંજ અર્થસુચકનું અને પ્રસંશા પાત્રનું અને પોતાની સમજાવવાની નેમને બળ લાવનાર છે, જેની કદર આજના વીદવાનો હકીકતી કનૂમીક જ્ઞાન વગર કરી શકતા નથી.

હવે વરશત માન્સર નસ્કની વીગત આ હા ૨૯-૭ ની સમજ સાટે જોઇએ.

(વાંચો આ નસ્ક પાને ૨ થી ૧૩ મે).

અહિંયાં ગેઉશ ઉરવા દાદારની મીજલસની આગળ પોતાને સોંપાયલા ગેતી-નીસ્તીને ચલાવવાનાં કામને બળ લાવવાની ફરમાન-ખરદારીનો પેમાન આપે છે, અને ગેતી-નીસ્તી કેવી થશે તેની બધી ખુરાઇઓનો ખમાલ આપે છે. ગેઉશોને જ્યારે એવી આકૃતરૂપની નીસ્તી-ગેતીને ચલાવવાની છે માટે ગેઉશો સંસારનાં બંધન રહીતનીજ થશે-લાગણીઓ વગરની યજ્ઞતી ગતીના દબદબાવાળી જે કે નીસ્તી-ગેતીમાં સંડોવાયલીજ રહેશે, પણ તેઓને મદદ કરવાની શુભ લાગણી પઓધર્યો-ત્કએષો અને જલા નરોને આપવી જોઇએ. આવી રીતે ત્યારે ગેઉશો નીસ્તી-ગેતીને ચલાવી રહે છે અને જલા નરો તેણીને મદદ કરે છે, જ્યારે આશમેધો કાકે-કરપો તેણીનો જાર વધાર્યાજ કરે છે. ત્યારે માનવ માત્રનો ધર્મ એ રહેવો જોઇએ કે તેઓએ જલા કારદાનીથી ગેઉશનો

ભાર ઓછો કરવો, કેમકે જનવરી વસ્તી તેમ કરી શકે નહિ. માનવ જાતને એવા બધા સખકો આપવા અને માનવ જાતની મારફતે જનવરોનેથી તેરવવા જરથુસ્ત્રને નેમેલા છે, જેવણુ બધા સખકો ગેતીને તે માટે આપી રહેશે. એમ જરથુસ્ત્ર માનવ તેમ જનવરોના સરદાર તરીકે ઠહેલા છે આવું કંઈક ખ્યાન વરસ્ત માન્સર નસ્કના ૧ થી ૬ ફકરામાં છે તે બધાં ખ્યાનને ઉકેલનારો આ હા ૨૮-૭ નો ફકરો છે, કેમકે ત્યાં કહે છે કે અહુરમજ્દે ભણવાના માંથ્રો એવા બનાવ્યા છે કે જેથી ફાયદોજ થશે એટલે ઉપરના દીનકર્દના વરસ્ત માન્સર નસ્કના ૧ થી ૬ ફકરાની વીગત બર આવશે. ગવોધને એટલે જનવરી વર્ગની દુન્યાને તેમ ‘મરેતેઘખ્યો’=ગુનાહગારોને તેમ ‘ઉરૂષએઘખ્યો’=બધાં નર નારીઓને બધાંનેજ ફાયદો થશે. દીનકર્દના વરસ્ત માન્સર નસ્કમાં કહે છે કે ગેતીમાં જે કંઈ આફત છે, જે કંઈ બધું ગેરબનસાફ જેવું છે, તે બધુંજ દાદારની હિકમતમાંજ છે; દાદારે બધું બનસાફની રૂએજ ચલાવેલું છે અને ગેતીમાં ઘનાની દખલખી હદ-બનસાફથીજ છે. ઘના પેાતે તો દખલ કરવા માંગતોજ હતો નહી, કેમકે ઘના તો રૂપેનાની અંદર મજા હતો માટે અનંત સુખમાંથી વૃદ્ધિના દરયાવમાંથી ઘટતી થવા માટે તેને તેવો અધુરો ઉભો કીધો છે તે ત્યારે એક મોટા હીકમતજ છે. એમ ગેતી-નીસ્તીમાં ‘ગેઉશ’ બલી ખેતી કરાવીને સત્ય કમાવી રહે છે. આવી ખેતી કરવા માટે ગેઉશ ઉરવાએ માંગણી કીધી છે. તેણી માનવને તેવો ઉદ્યોગ કરવા સુચવે છે-માનવને ‘પસુ-શહુરન’ થવા સુચવે છે-આ બધું જરથુસ્ત્ર માંથ્રો લાવીને લોકોને આપીને કરાવશે-જરથુસ્ત્ર એકલાજ એવા છે કે જેવણુ ગેઉશની ઇચ્છાને બર લાવશે-આવું બધું ખ્યાન વરસ્ત માન્સર નસ્કના સાતમા ફકરાથી તેરમા ફકરા લગીમાં આપેલું છે તે આ હા ૨૮-૭ ની છેલ્લી લીટીનો ઉકેલ રજુ કરે છે. જરથુસ્ત્ર વગર અને તેવણુના આપેલા ૨૧ નસ્કો અને તેઓ માંહેલી રહેલી ઝંદ અવસ્તાની બલી અસર વગર એટલે માંથ્રોના આશીશોને લીધાં વગર, તે બધું જે વરસ્ત માન્સર નસ્કમાં જણાવેલું છે તે થઈ શકેજ નહિ-માટે જરથુસ્ત્ર ઉતરીને તે બધું બજાવશે. એમ ગેઉશને ફાયદો આપવા જરથુસ્ત્ર નેમાયા છે, તે બધું જે આ વરસ્ત માન્સર નસ્કમાં છે તે હા ૨૮-૭ ના ફકરાનો તાત્પર્યજ છે.

દીનકર્દના બગ નસ્કની ચાવી હા ૨૯-૭ ને લગાડમે.

(વાંચો બગ નસ્ક પાને ૧૩ થી ૩૨ મે).

અહિંયાં ગેહિશ ઉરવાને ‘હા ચેહુવન્ત’=ગેરહાજરી વિષે ફરયાદ કરતી ચિતારી છે એટલે ગેતીમાં લોકો ગવની પરોપકાર ગતી રાખતા નથી માટે તેઓ જે ગવની ગતીવાળા થાય તો ગેહિશનો ભાર ધણો આસાન થાય. પછી ‘ગવ’નાં પરદુખભંજની થવાનાં દીની સિદ્ધાંતોને એક પછી એક બતાવી રહે છે.

હા ૨૯-૭ માં કહે છે કે દાદારે વૃદ્ધિ માટે ‘સાસ્ન્યા’=દીની સિધ્ધાંતો મુકરર કીધા છે, જે બધાંને ‘અવસ્તા ઝંદ’ તરીકે ઓળખેલા છે. તે બધાંને લાવનાર શીખવનાર જરથુસ્ત્ર વગર ખીજે કોઇજ નથી. આ બધા ‘સાસ્ન્યા’નો કંઈક ભેદ ત્યારે બગ નસ્કના આ બધા ૧ થી ૧૬ ફકરાઓમાં છે; પણ બગ નસ્કના આ બધા સોળ ફકરાઓ જેઓ ગવની ગતીને વધારીને દુન્યાની મવને મદદ કરવાના સિદ્ધાંતો બતાવે છે એટલે હા ૨૯-૭ ના ફકરામાં ‘સાસ્ન્યા’ અને ‘ધ’ ‘દાયાત’ શબ્દોમાં જે ભેદો છે તે બધા ભેદો બતાવે છે તેવા બધા ૧૬ ફકરામાંના બતાવેલા સિધ્ધાંતોમાંના નવ અને દસ ફકરાના સિધ્ધાંતને ખાસ રીતે જોઇશું કેમકે તેની નોંધ છેલ્લી બે લીટીમાં આવે છે. દીનકર્દના વરશત માન્સરના નવમા ફકરામાં કહે છે કે દરેક માણસે ‘ખેશકારીહુ ધ કદાર્યાધ’=કોઇખી જાતની ખીશકારી કરવા માટે ઉદ્યોગ કરવા માટે ‘પાહુલુમ’=પહેલી ‘મનહાવમ’=શરત ચીજ આ છે કે તેને માટે તેણે ‘ચેકાવીમુનીનેત’=ઉશ્તવાર રીતે ઉભા રહેવું ‘ચેહુવુનેદ’=એમ કરવું જોઇએ. એટલે દરેક કામ શરૂ કરતી વખતે ખંત રહેવી જોઇએ-એમ ગવની ખીલવણી કરવા માટેના ઉદ્યોગ-પ્રયોગ-તરીકત કરવા માટે ખંત જોઇએ, કે જેથી કુદરત તેને ફાયદો આપશેજ-આવી વીગત તે નવમા ફકરામાં છે. પછી આગળના દસમા ફકરામાં ઉદ્યોગ કઇ રીતનો-કેવો હોવો જોઇએ તે વિષે કહે છે કે જે કાંઈ ‘ચોન્ગ’=મોટું જ્યાન અને ‘અવઝાર’=હથારો આલાતો એટલે તે મોઢાંને પવિત્ર રાખી મુકવાની સામગ્રી રાખીને મોટું વાપરે તેનામાં ‘વોહુમન દારતન’=જાહમનનું રહેઠાણુ થાય છે. અહિંયાં તરીકતની પુર્ણ રીતી શું છે અને તેથી સ્વાર્થ દુર થઇને પરદુખભંજની થવાય છે તે બધાં દીની સિધ્ધાંતોની યાદ છે. પછી આગળ તે વિષે વધુ સમજાવી રહે છે. આ બધું જ્યાન જે ઉપરના નવ અને દસમા ફકરામાં કહે છે તે જ્યાન ગાથા હા ૨૯-૭ માંની ખીજ અને છેલ્લી ત્રીજી લીટીઓનો ભેદ ખોલી રહે છે. ખીજ લીટીમાં

કહે છે કે ‘મજ્જિમાણ હુવો’=મજ્જા પોતે પોતાની ગીરંથી માનવના પુન્યની ઉપર મદાર રાખીને નહિ પણ પોતાની તરફથી ‘ઉરૂપએધખયો’=આગળ વધેલા માટે કે ‘મરેતએધખયો’=ગુનાહોગારો માટે ‘ગવોધ’=ગવની દુન્યાને એટલે તેઓને લગતા અંશેને ‘સ્વીદમ્યા’=ગોસ્પંદી ગતીના નાદમાં ચલાવે છે-વૃદ્ધિમાં ચલાવે છે, એટલે કહે છે કે ગમે તેવો ગુનાહગાર હોય કે સવાખકાર હોય તે બેઉ જો જરથુશ્ત્રની રીતી ઉપર ઉસ્તવાર રહેવાની મહેનત કરે, તો તેની મહેનતનું ફળ આવે તેની અગાઉથી મજ્જા પોતે તેને લગતી ગવોધને આગળ વધારે છે, કે જેથી તે ગવોધ તેને ઓળખીને તેને દુઆ દે છે, જેથી તેનું આગળ વધવું ધણું જલદી થશે. અહિંયાં ત્યારે તરીકત ઉપર ઉસ્તવાર રહેવે કટલો બધો કુદરતી ફાયદો થશે તે બતાવે છે. એકગણો આગળ જો તે તરીકતવાળો બધ તો કુદરત તેને દસગણી આગળ ખેંચી લઈ જશે-એ સિધ્ધાંત અહિંયાં છે, આવો ભેદ જો ગાથાની આ બીજી લીટીમાં છે તેજ ભેદનું શરેહરૂપ બ્યાન આ નવમા ફકરામાં છે. પછી હા ૨૮-૭ ની છેલ્લી ત્રીજી લીટીમાં કહે છે કે ‘વોહૂ મનંધહૂ’=બહમનના મનવાળો બહમનને પોતામાં વસાવેલો ‘કસ્તે’=કયો નર છે કે જે ‘ધ’=આ ઝંદ અવસ્તા-આ બધા સિધ્ધાંતોને માટે મોટું કરી આપે. હા ૨૮-૭ ની છેલ્લી લીટીમાંના ‘એએઆવા’=મોટું અને ‘વોહૂ મનંધહૂ’=‘બહમન સાથનો’ આ બે શબ્દોની ઉપર દસમા ફકરામાં નોંધો છે.

ત્યાં મોઢાંનો ‘અવઝાર’ બનાવવા કહે છે, જે માંથ્રો બણ્યાથી થાય છે, એટલે માંથ્રોની અસરથી ઝખાનની ખાક એટલે જુઠાઈ ધીમે ધીમે જશે અને જે કાંઈ ખરી રીતનો સાચ્યો હશે તે તો માંથ્રોની તરફ માંથ્રોમાંના આશીશોની તરફ લોહચુંબકની માફક ખેંચાશેજ. એટલે કહે છે કે મોઢાંથી સાચ્યું બોલી તેમ માંથ્રો બણુવે તે મોટું અવઝાર આલા-તરૂપ થાય છે એટલે બહમન વસેલું થશે. જરથુશ્ત્ર પોતે એવા હતા માટે માંથ્રોનો બણુનાર મોઢાંનો અવઝાર ઉભો કરી પોતામાં બહમનને વસાવનાર તેવણુનો નાનો નમુનો થશે. એમ ત્યારે બગાન નસ્કમાં ગવની ગતી કઈ રીતે મેળવવી તે સિધ્ધાંત છે, જેઓનો લાવનાર જરથુશ્ત્ર વગર કાંઈજ નથી એમ હા ૨૮-૭ કહે છે. આ રીતે બગ નસ્ક હા ૨૮-૭ ની તાવીજ બોલી રહે છે.

હા ૨૬-૮

અએમ^{૫૮} મોઝ^{૫૯} ઈદા^{૬૦} વિસ્તો^{૬૧} ચે^{૬૨}-ને^{૬૩} અએવો^{૬૪}
સારનાઓ^{૬૫} ગૂપતા^{૬૬}

જરથુસ્ત્રો^{૬૭} સિપતામોઝ^{૬૮} હુવો^{૬૯} ને^{૭૦} મજદા^{૭૧} વશતી^{૭૨}
અપાધયા,^{૭૩}

ચરેકરેઆ^{૭૪} સાવયેંધહે,^{૭૫} દાત^{૭૬} હોધ^{૭૭} હુદેમમ^{૭૮} દયાધ^{૭૯}
વખેદદા.^{૮૦}

આ^{૫૮} (ખાસ નર) ॥ મને^{૫૯} ॥ અહિંયાં^{૬૦} (આખી સૃષ્ટી માટે દહિસ્ત્ર માટે) ॥ જણાયલો,^{૬૧} ॥ કે જેણે^{૬૨} ॥ એકલાએ^{૬૩} ॥ મારી^{૬૪} ॥ શીખા-મણો-પાઠો^{૬૫} ॥ સાંભળેલા છે^{૬૬} ॥ તે^{૬૭} ॥ સિપતમ^{૬૮} ॥ જરથુસ્ત્ર^{૬૯} ॥ (છે). ॥ તે પોતે^{૭૦} ॥ હમારે માટે^{૭૧} (એટલે) ॥ મજદા માટે^{૭૨} (એટલે કુલ સૃષ્ટી રચના અને તે માંહેલી પાંચે પાંચ વર્ણોની રચના જેઓ મજદદા-તથી ભોગવટાઓ કરી રહી છે તેઓની રચના થવા માટે એટલે જ્ઞાન માટે અને) ॥ અપની શક્તિ માટે^{૭૩} (એટલે તે બધી વર્ણો-તે બધી પેદાયશ ભોગવટાઓ કરીને અહુરદાતથી પાર પડવા માટે અપની શક્તિ મેળવી રહે તેવા પ્રચાર થવા માટે એટલે જ્ઞાનના અમલને માટે) ॥ ધરૂં છે^{૭૪} (હમારી મરજી ચલાવવા માંગે છે; એટલા માટે) ॥ ઘડી કાઢેલી^{૭૫} (ખનાવેલી ઉભી કાંધેલી, મુરાદે પુગાડે તેવી હીકમતો) દુજ પરહેઝની બાળે વીગેરેની ભલી સજાહોને ॥ સાંભળીને સંભળાવવામાં માટે^{૭૬} (એટલે જેમ કુદરત તરફથી તોરીક મળી છે તેમ તોરીક સાંભળીને તે બધી હીકમતો ઉભી કાંધેલી છે તેઓને સંભળાવવા માટે-ચલાવવા માટે-લોકો તે બધાનો ઉપયોગ કરે માટે તેઓને જાહેર કરવા ધરૂં છે), ॥ કે જેથી^{૭૭} ॥ તેને^{૭૮} (તે હીકમત પ્રમાણે ચાલનારને) માટે, ॥ વચ^{૭૯}=સાચી યજ્ઞતી ગોળી જે અમર ગતી તરફ લઇ જાય છે તેવી સાચાઇ ઉભી કાંધેલા સાધનોવાળાઓને મળતો^{૮૦} ॥ (બલો બદલો-પેલી) ગીનોઇ દુન્યાનું રોશન મુકામ^{૮૧} ॥ મળે એમ મુકરર કરું છું-અપાવવા માંગું છું.^{૮૨} ॥

અહિંયાં 'વખેદદા' શબ્દનો અર્થ સાચી જ્ઞાન રાખનારા તરીકેનો

છે. કાષ્ઠી નર જે કાષ્ઠ જ્ઞાનથી ભુલું બોલેજ નહિ એટલે જેમાં સ્વાર્થ હોયજ નહિ તેને 'વર્ષદ્ર' એટલે વચ્ચે=સાચા સખુનો રાખવાનાં સાધન-જ્ઞાનવાળો કહ્યો છે. એ શબ્દ ત્યારે જરથુશ્ત્રને માટે નથી પણ જે કાષ્ઠ નર સાચો હોય તેને માટે છે.

'ચરૈકરૈથા' = દુજને-હવસોને મારીને ગવમાં બદલવા માટેની હીકમતો-અવસ્તાના માંથો, બાળે-ક્ષત્રમનો વીગેરેનો અર્થ રાખે છે. જે કાષ્ઠ ભુલું હોય તે પોતાની તેવી હવસી ગતી-દુજ ગતીને આ 'ચરૈકરૈથા'થી સાચી કરી શકે. હુયત્ હોઈ=ત્યારે તો એવાને માટે એટલે દુજ ગતીવાળો જે કાષ્ઠ ચરૈકરૈથા વાપરીને સાચો થાય તેને માટે પેલા 'વર્ષદ્ર'ને મળતું 'હુદેમુ' = બહેસ્ત હું અપાવીશ. 'હયાઈ' શબ્દમાં હું અપાવું એમ અર્થ છે. અહિંયાં જરથુશ્ત્રનું મીશન શું છે તેની ટુંક વિગત આપી છે. વધુ સમજ નીચે છે. તરીકતોની મહત્વતા બતાવી છે.

મીલસના પાયામાંની પહેલવી સમજ :

હા ૨૯-૮ ની પહેલી લીટી માટે સમજ આપે છે કે :

'હના લિ દહિશનો વિન્દીદા' = મને (જરથુશ્ત્ર) તોફા ચીજ તરીકે માલમ પડેલો છે-મળેલો છે (અથવા એમની તરબુમે થઈ શકે કે મને પેદાએશમાં જગતમાં (અમુલ્ય) માલમ પડેલો છે. પછી કાઉંસમાં વધુ સમજ આપે છે કે 'અધધમ્ જક્ અધતૂનો અધખદ્ક વિન્દીદા' = મને એવી રીતનો એ માલમ પડેલો છે. (અવસ્તા 'ઇદા વિસ્તો અએવો' = અહિંયાં એવો એકલોજ માલમ પડેલો છે તેને માટે ઉપરની સમજ આપે છે. અહીં જરથુશ્ત્રને તોફામાં તોફા-ઉત્તમમાં ઉત્તમ કહ્યો છે એટલે અપવાદનો કહ્યો છે). પછી કહે છે કે 'અવો જક્ ઈ લનમન્ આમૂખિતરનો હના ખદ્ક મૂન્ ન્યોખશાક્' = જે કંઈ હમારું શીક્ષણ છે તેને એવણુ સાંભળતા હતા-સમજી શકતા હતા-એટલે દાદારની વસી-અતને પામનાર એવણુ એકલાજ હતા.

પછી હા ૨૯-૮ ની વચલી બીજી લીટી માટે સમજ આપે છે કે :

જરતૂશ્ત ઈ સિપતામાન્ = જરથુશ્ત સ્પીતમ (એવો છે ઉપર કહેલો તેવો છે). 'વલ્મન જક્ ઈ લનમન્ અઉહરમખદ્ક કામક્ અહુલાયીહિક્-હમારી એટલે અહુરમખદ્ક અને અશોષની ખુદ ઇચ્છાજ એવણુ છે એટલે હમારી ઇચ્છા તે જરથુશ્તની ઇચ્છા છે. પછી સમજાવે

છે કે 'અધધ આવાયસ્તુ ઘણું કાર વકિરકુ યૂનવકુ' = એટલે કે કામ જે દુન્યવી છે તે અને તેની એક સંપુર્ણ રીતે થઈ રહે છે (અહિંયા મઝહાધ અપાધયા = મઝહા માટેનું અને અપ માટેનું કામ કરવા જરુથુ-સ્ત્ર માર્ગે છે એટલે જગતમાંનું માર્ગતું લેહણ અપાવી ઇનસાદથી 'હુદ' દોરાવીને પાર પાડવાનું તેવણુ કરી રહે છે, તેમાં તેવણુના મીશનના થયાની સમજ આપે છે.)

પછીની હા ૨૯-૮ ની છેલ્લી ત્રીજી લીટી માટે સમજ આપે છે કે:

'આરકા કરહારીહિક્ સાયેદા = ઉપાયોને બનાવવાનું એટલે બધી સામેના ઇલાજોની ઉભી કીધેલી બનાવટ (અવસ્તા બાજો-કુનુમનો વીગેરેને) બણીને લલકારે છે. પછી વધુ સમજ આપે છે કે 'અધધ આરકુ ઇ દુજ્ઞ ઇ દુનગેહાન બરા યમલેલુનેદુ' = એટલે કે દુન્યામાંની દુજ્ઞ ગતી-હવસી ગતીઓ માટેનો આરો-હિકમત-દુજને તોડવાના સાધનો ઉભા કરે છે-બહેર કરે છે-બતાવે છે. 'મૂન અવો વલ્મન હુદમૂનીહુ ચેહુખૂનેદુ પવન ગોબિરનો' = કે જેથી બોલીની મારફતે બોલીના જોર ઉપર એટલે તે હિકમતના પાઠો બણુવે બધી જગા બહેસ્ત તેઓ આપશે. પછી સમજાવે છે કે 'અધધ ગોબિરનો ઇ ફારનીહુ રાઇ ઇ ઘલ્લ યમલેલુનેદુ' = એટલે કે જેમ સારથી ઝગાનવાલાને જે કંઈ મળે છે-બધી જગા મળે છે તેમ 'અશ તમન પવન મીનવદ્ ગાસ ઇ નદ્દક ચેહુખૂનેદુ' = તેમ તે (પાઠો બણુનાર)ને પેલી દુન્યામાં બધી જગા તેઓ થઈતો આપશે. એમ ત્યારે પહેલવી સમજ ઉપરના તરજુમામાં કહી છે તેવીજ છે, જેમાં હા ૨૯-૮ ના બધા શબ્દ અર્થો બરાબર રીતે સમજાવેલા છે, જેઓને નીચે કહેલા શબ્દ અર્થના ભાગમાં બતાવેલા છે.

શબ્દ અર્થો:

અએમ્ = તે (નર એટલે જરથુસ્ત્ર)

ધહા = અહિંયા એટલે જગતમાં. પહેલવીમાં 'હહિરનો' શબ્દ આપે છે, જેમાં 'કુલ જગતમાં' એમ અર્થ આવે તેમ વળી 'તોહામાં તોફા ઇનામ આપવા જેવો' એમ અર્થ બી આવે.

વિસ્તો = બણીતો થયેલો (પહેલવીમાં કહે છે કે 'હહિરનો વીનહીદા' = ઇનામ મેળવેલો-ઇનામ મેળવીને બહેર થયેલો. નધર્થોસંબંધના સંસ્કૃત તરજુમામાં કહે છે કે તે ઇનામ મારું ઇનામ મેળવ્યું એટલે

પેગામ્બર થવાને માટે લાયક પ્રસન્ના મારી તરફથી મેળવી છે એમ જાહેર થયેલો એટલે મારી પસંદગીથી ઇનામ પામ્યો એટલે પેગામ્બર થવાનો મોટો દરજ્જો પામેલાં).

‘એ’=તે; જો; જો;

હવે=તેણે પોતે (જરથુસ્ત્રે)

ને = હમારે માટે એટલે ‘મજદાઈ, અષાઈચિા’ = મજદા અને અષને માટે.

‘મજદાઈ’=આ શબ્દને બદલે ‘મજદાઈ’ શબ્દની લેવાય છે એટલે મજદા માટે એટલે સૃષ્ટી રચના મજદાઈતથી થઈ રહે છે અને ભોગવટાઓ ભોગવાઈ રહીને સજ્જ-જઝા પામી રહે છે તે થવા માટે

અષાઈ=અષ માટે એટલે સૃષ્ટી ભોગવટાઓ ભોગવી અદા કરી રહી અહુરદાતથી ફરોખ્ત-ખરીદનો પાંચમો ગાહામ્યાર કરીને અષ મેળવીને છઠ્ઠા હમરપથમએદેમ ગાહામ્યારે એટલે હસ્તીના પથ ઉપર ચઢવાના મોકાએ પુગે તેમ થવા માટે એટલે દાદાર તરફ પાછા ફરવા માટે એટલે જગતને ઉલુ કરાવીને ફરો-ફરેતી તરફ લઈ જવા માટે

વશતી=છંછે છે-દાદારનું મજદાઈત-અહુરદાતનું કામ પુર્ણ કરવા માંગે છે (પહેલવીમાં કહે છે કે ‘વલ્મન઼ જક્ ઇ લમન઼ અહિહુર-મજદ઼, કામક્ અહુલાઈક્’=હગારી એટલે અહુરમજદ અને અપની મરજી તે જરથુસ્ત્ર છે એટલે ‘કાર વ કેરેઈ યુન્દક્’=કામો એટલે સાધારણ ગતીનાં અને પુર્ણ રીતની નેકીનાં કામો ચાલવાં જોઈએ-કામો થઈ બદલે પામીને બહી કેરેઈની ગતીએ પુગવા જોઈએ તેવી હમારી મરજી જરથુસ્ત્ર પરીપુર્ણ કરવા માંગે છે).

અરેકેરેથ્રા : એનો મુળ ‘કર’, ‘કેર’=કરવું-ખેડવું છે, જેનો reduplicated form ‘અરેકેરે’ છે, જેની ઉપર ‘થ્ર’ મારફતનો પ્રત્યય મુકાયો છે એટલે ડબલ રીતે પુર્ણ રીતે કામ કરવાની ખેતી કરીને બહો નતીજો લાવવાનાં સાધનો એટલે દુજને ગવમાં બદલવાનાં સાધનો sacred counsel પાકીઝગી લાવવાની મોતેખર સલાહો એટલે દુજ પરહેઝની બાળે વિગેરે માંથીક સુત્રો, જે હવસોને દુજ ગતીને મારીને બલાઈ તરફ ફેરવી શકે તે:

પહેલવીમાં એને માટે ‘ચારક કરદારીહુ’=ચારક ઇલાજ

કાષિલો-પ્રસાજ થયલો એટલે ‘ચારક ઇ દુજ ઇ દેન ગેહાન બરા થમલેલુનેદ’=આ દુન્યામાં રહેલા દુજને માટે હીકમત ચારો તેવણુ જાહેર કરશે એટલે અહિંયાંખી કહે છે કે ‘માંથો’ની હીકમત એવી બતાવશે કે જેથી દુજ ગતી તુટી જઈને ગવની ગતી ઉભી થશે. ‘કુર’-‘કર’ કરવું ખેડવુંના ડબલ આકારની મારેફતોમાં-સાધનોમાં દુજ પરહેઝના અવસ્તાનો અર્થ છે એટલે ‘નીરંગો-બાળે-ક્તુમનો’ ઊભા કરવાનો ભેદ તેમાં છે. Sacred counsel એવા શબ્દો પ્રો. મીલ્સ વાપરે છે તેમાંખી એવોજ અર્થ આવી શકે. નધરેસંધહના સંસ્કૃતમાંખી એવોજ અર્થ છે.

સાવયેંધહે=સાંભળીને બીજને સાંભળાવવાને માટે; એ શબ્દ ‘સુ’ સાંભળવું ઉપરથી થયલો Causal infinitive પ્રયોજ્ય સામાન્યરૂપ છે. ધાતુ ‘સુ’ ઉપર ‘અયઅ’ લાગવે ‘સાવય’ થયો, જેની ઉપર સામાન્યરૂપની નીશાની હે લાગીને સાવયેંધહે રૂપ થયું. Causal verb પ્રયોજ્ય ક્રીયાપદ ધાતુને ‘અયઅ’ લાગવે થાય છે, જેની ઉપર ‘હે’ પ્રયોજ્ય સામાન્યરૂપની Causal infinitive ની નીશાણી લાગીને આવું સામાન્યરૂપ infinitive રૂપ થાય છે. ત્યારે મુજ ધાતુનો જે અર્થ હોય તે સામાને બીજને લગાડવામાં આવે છે. અહિંયાં ‘સુ’ એટલે સાંભળવું-અહુરમજદ તરફથી સાંભળવું એમ અર્થ છે, તે અર્થ એટલે અહુરમજદે જે કહ્યું છે તેવણુ તરફથી જે સાંભલ્યું છે તે લોકોને સાંભળાવવું-જાહેર કરવું. ‘ચરૅકૅરૅથા’=Sacred counsel-ખેતી કરવાની દુજની ગતીને બલાષ્ટમાં બદલવાની સલાહ વિષે જે કંઈ અહુરમજદ તરફથી સાંભલ્યું છે તેવું બનાવીને આપવું-જાહેર કરવું-એટલે કુદરત અનુસાર બનેલા માંથોને જાહેર કરવા એમ અર્થ છે. અહિંયાં ત્યારે સીરક કહે છે કે દુજ પરહેઝની બાળે-બીજ માંથો જે કંઈ જાણવાના છે તે કુદરત અનુસારનાજ છે.

પહેલવી તરજુમાંમાં એને માટે ‘સાયેદો’=ગાય છે-જાણે છે એમ અર્થ આપેલો છે. એટલે દુજ પરહેઝના માંથો જે કંઈ કુદરત અનુસાર કાષિલા છે તેઓને ગાઈને જરથુશ્ત્ર દુન્યાને આપે છે-દુન્યાને સાંભળાવે છે એમ અર્થ થયો.

‘હુયત’=તે પ્રમાણે એટલે જે કંઈ ‘ચરૅકૅરૅથા’ આપેલા છે તેઓને પાળવે.

‘હોઈ’=તેને માટે એટલે તે પાળનારને માટે-તરીકત કરનારને માટે

હુઈમૅમ=ભણી જગ્યા-પેણી દુન્યામાંની નેકાનો-પાકાનોને લગતી જગ્યા.

‘હુ’ અને ‘દેમ’ : ‘હુ’=ભલી અને ‘દેમ’=દેમાન-જગ્યા.

‘વર્ષદ્રુયા’ : ‘વચ્ચ’ એટલે સત્યનું અમર શાદી શાંતીવાળું બોલવું કે જે બોલવે સદ ગતીજ થાય; ‘વચ્ચ’ શબ્દની ઉપર ‘થ્ર’=મારેફતી પ્રત્યય ઉમેરેલો છે જેની ઉપર છઠ્ઠી વિભક્તિનો પ્રત્યય લગાડેલો છે; એટલે સાચી બોલી બોલનારી જાન એટલે-ખાકી ગતી જુદાઈ દુર કાંધેલી જાન એટલે ખાકને જાનમાંથી પખોડીને જાનને સાચી કાંધેલી હોય છે તે જાન-અને તેની જાનથી જે વજ્રો નીકલે જે બેલેનું ફળીબુદ કરે તેની શક્તિ. તેવી જાન માંથો ભણે તો તે માંથોના ભણતરની ભલી કેરદાર થાય, જે તેને બહેશ્ત તરફ દારવે-એમ ‘વચ્ચ’=બોલી અને તેની ‘થ્ર’ મારેફતમાં જાન અને બોલવાનો શુભ નતીજો બેઉ આવે છે. ટુંકમાં સાચી ચઝતી બોલી અને તેની બોલી કાઠનારી જાન અને તેની જાનથી બોલાયત્રા શબ્દ રચનાનો ભલો નતીજો. એમ ત્યાં ‘વર્ષદ્રુયા’માં ‘વચ્ચ’ની જાનના અને તેથી ઉભા થતા ભલા નતીજના રાખનારાઓ, તેવા અશવનો જેઓ પાક જાન અને જાનનો ભલો નતીજો રાખે છે તેઓને મળતો-એમ અર્થ છે. એટલે ટુંકમાં સચ્ચાઈની ગોખીવાળાઓને મળતો.

પહેલવીમાં એને માટે ‘ગોખીરનો ઇ કાઠનીહુ રાઇ ઇ ઘલ્લ યમ્લેલુનેદ્’=સચ્ચાઈની જાન જે તે બોલી રહે છે તેને લીધે જે કંઈ મલે છે-ભલી જગા બહેશ્ત મળે છે તેમ-એવો અર્થ સમજાવે છે-એટલે ભલનિ મળતો ભલો બદલો એવો બદલો મેળવનાર માફક.

દ્વયાઇ : ‘દા’=આપવું ઉપરથી.-એ શબ્દના આમર ઉપર એકમત નથી. ‘દ્વયા’ આશીરવાદીક પરસમૈ ૧/૧ એમ મરહુમ કાંગાજી ડીક્તરી પાને ૨૫૪ ઉપર ગેદડનરે આપેલા અર્થ તરીકે કહે છે; અને પુટનોટમાં પોતે ‘દ્વયાઇ’ને માટે હું આપવા માંગું છું એમ અર્થ બતાવે છે.

મી૦ પુનેગર એ શબ્દને ‘દ્વયાઇ’ને બદલે ‘દાહુયાઇ’ વાંચીને ‘દા’ ની ઉપર ‘હુયચ્ચ’ ભવિષ્યની નીશાની લગાડીને ‘એ’ પ્રત્યય વર્તમાન આત્માને ૧/૧ નો લગાડીને હું આપીશ એમ અર્થ કરે છે.

પણ ‘દ્વયાઇ’ શબ્દને casual verb પ્રયોજ્ય ક્રીયાપદ તરીકે લઇ શકાય. ‘દા’ ધાતુની ઉપર પ્રયોજ્ય થવા માટેનો ‘અયચ્ચ’ પ્રત્યય લગાડવે એમ થાય:—

‘દા’+‘અયચ્ચ’=દાયચ્ચ થાય અને ‘દાયચ્ચ’ ઉપરથી દ્વયાનું

૩૫ આમ થાય, 'દ્'ની આગળનો 'અ' interpose કરવે એટલે 'થ'ની પછીના 'અ'ને લગાડવે 'અ'નો 'આ' થયો; એમ 'દ્વા'૩૫ થયું, જે ત્યારે 'દ્વા'નું પ્રયોજ્ય ૩૫ causal form થયો; જેની ઉપર 'અ' subjunctive ની નીશાની લાગી અને તેની ઉપર 'એ' pres. આત્માને 1/1 નો પ્રત્યય લાગ્યો એટલે 'હું અપાવું છું'—અપાવવા માંડુ છું—મળે એમ મુકરર કરું છું. એમ પ્રયોજ્ય ૩૫નો અર્થ છે.

પહેલવી સમજમાંથી એવો પ્રયોજ્ય ૩૫નો causal ૩૫નો મેળવી અપાવવાનો અર્થ છે.

‘અથ તમન્ પવન્ મીનવદ્ ગાસ્ ઇ નદુક્ ચેહ્યુન્દ્’=એવી રીતે તેને માટે (એટલે ‘ચરેકરેથ્રા’=દુજ પરહેઝ કરનારને માટે પોતાની જુઠ્ઠાઈને બાજથી તોડનારને માટે—ઉપર કહેલા ‘વર્ષદ્ર’ની માફક) નેકાનો વસેલી જગા તેઓ આપે છે; એમ તે ‘વર્ષદ્ર’ની સાચી ઝખાનવાળાની માફક તેને માટે, તે ‘ચરેકરેથ્રા’ને માનનાર અને પાલનારને માટે નેકાની જગા તેઓ (યજ્ઞતો) કરી આપે છે, એટલે ચરેકરેથ્રા તે નીરંગ-બાજે-અવસ્તાના માથેને માટે તેઓ યજ્ઞતો દાદારના નેમેલા ન્યાયાધીશો તે બહેસ્ત આપે છે; એમ માથેને જોરે બહેસ્ત અપાવવાનો અર્થ અહિંયા છે. નધર્યો-સંધહના સંસ્કૃત તરજુમામાંથી એવોજ પ્રયોજ્ય આકારનો અર્થ છે.

શરેહ :

ત્યારે અહિંયાં ખુદલી રીતે જાહેર થાય છે કે ગેતીની નવરચના કરવાનાં મહાન કામમાં ગેઉશોની કુદરતની મદદમાં જરથુસ્ત્ર આવશે; એ વગરનો બીજો કોઈથી તેવું મહાન કામ કરી શકે નહિ.

અશો જરથુસ્ત્ર કંઈ સુધારક તરીકે આવતા નથી, પણ તેવણુ તો ગેતીને બલો ઘાટ આપનાર તરીકે આવે છે. એવણુના જમાનાની અંદર આગલા દરેઘો ખદાતની મઝદયશની જરથોસ્તી દ્યેન પઓધર્યો-તકએ-પોની આપનો તરીકે ચાલુ હતી. તેઓમાં જો કદી કંઈ ખામી લાગતી તો તેને તેવણુ દુર કાઢેલી. એમ એવણુ જે દીનને લાવેલા તેજ દીન જે આગળથી ચાલતી હતી તેમાં સુધારો વધારો કાઢેલો તે વાત જુદી છે. ત્યારે એવણુ નવા યુગ દરેઘો ખદાતમાં દ્યેવીક ગતીને તોડીને અપને ચાલુ કરવાની નેમથી આવેલા. એવણુ ‘નાધસીમી દ્યેવો’ની એટલે દેવો તુટતા રહે એવી તલેસમ કાઢી છે જે ચાલુ છે અને છેક આ દરેઘો ખદાતની આખર લગી ચાલુ રહેશેજ. એમ એવણુ

અપાધ્યા=અપને માટે કામ કરનારા એટલે દેવઅંદી કરનારા, દેવને-
કસરને-હવસોને બાંધીને મારીને સુધારનાર, 'વી-દએવોદાત' રાખનાર=
દેવથી દુરીના કાયદા એટલે અપના કાયદા રાખનાર એટલે અપને માટે
કામ કરનાર હતા. અહિંયાં જરથુસ્ત્રને 'અએવો'=એકલા એકજ એટલે
અપવાદરૂપના exceptional રૂપના કહ્યા છે, જે તેવણના યજ્ઞતી
કેહપંની મોટાઈની ગવાહી પુરે છે, એટલે જરથુસ્ત્ર ઇનસાનના લેખાસમાં
યજ્ઞત છે માટે 'અએવો' એકલા એકજ exceptional છે એમ
અહિંયાં કહેવા માંગે છે. પહેલવીમાં શરેહ કહે છે કે 'લિ દહીરનો
વીનદીદો' : 'દહીરનો' એટલે તોફામાં તોફા ઇનામ આપવા જેવો
મને જડી આવેલો છે. અથવા 'દહીરનો'નો અર્થ આ પેદાયશ જગત
તરીકે લખએ તો એમ કહેવાય કે 'કુલ જગતમાં એકલો લાયક મને
માલમ પડેલો છે.' એવણુ એકલાજ 'સારના' =અહુરમજ્દનું કહેણુ
સમજી શકે છે તે તેવણનાં તન અને કેહપંની ગાથાની ઉંચી નેજાદ-
યજ્ઞતી નેજાદ બતાવે છે-માનવ વર્ગથી એવણુ જુદા છે ઉંચા છે એમ
બતાવે છે. કુદરતના ભેદમાં માનવની દબલ હોય નહિ; માનવનું ભેજું
ભલેને તે અશવનના તખકકાનું હોય તોજી કુદરતનું સમાર કામ તે કરી
શકે નહિ-બહુ બહુ તે કુદરતનો નોકર અથવા મદદગાર તરીકે થાય. પણ
અહિંયાં તો જરથુસ્ત્રને કુદરતના સમારકામ માટેની 'સારના' આપીને
મોકલેલો છે, જે ત્યારે માનવ વર્ગથી ઉંચા યજ્ઞતી વર્ગની અથાક શક્તિની
વાત છે. એમ ત્યારે આ ફકરો જરથુસ્ત્રની યજ્ઞતી જાતની ગવાહી આપે
છે. વળી જરથુસ્ત્રનું કામ 'મજદાધ' =મજદા માટેનું છે તેમ 'અપાધ્યા'
=અષોધ માટેનું છે;-આ બે શબ્દોજ કહે છે કે જરથુસ્ત્રને નીસ્તીની
કુદરતના સમારકામ માટે મોકલેલો છે, કેમકે કુદરતમાં ધડવાનું-ભોગવટો
કરાવવાનું અને પાર પાડવાનું એમ કામો હોય છે. મજદાધ=મજદા
માટેનું કામ તે મજદાદાતનું એટલે સૃષ્ટીને રચીને ભલાં જુરાંનો ભોગવટો
કરાવવાનું છે. આ કામને જરથુસ્ત્ર જોર આપશે. 'અપાધ્યા'માં અષોધની
ગતી ચલાવવાનું એટલે અહુરદાતનું એટલે જેઓ ભોગવટાઓ ભોગવીને
પાંચ ગાહામ્યાર કરી રહે છે તેઓને છઠ્ઠા ગાહામ્યારે-કુદરતના ભેદે
પુગાડવાના રસ્તા તરફ ચલાવવાનું કામ રહે છે. વળી જરથુસ્ત્ર 'અપા-
ધ્યા'=અષોધને ચલાવવા માંગે છે, માટે કહે છે કે 'ચરૅકૅરથા' =
ખેડવાનાં-કામ પુર્ણ કરવાનાં એટલે હવસોને મારીને પતમાન ઉપર
લાવવાનાં સાધનોને 'સ્લાવયેંધહે' =કુદરત તરફથી સમજીને ઉભા કરીને
લોકોને સંજાણાવવા માંગે છે કે આમ સાધારણ ગુનાહગાર લોકો હવસોને

મારીને જલદી પાંચમો ગાહામ્યાર કરીને છઠ્ઠો ગાહામ્યારે અપોષ્ય પુગે. કહે છે કે ‘વર્ષદ્રુયા’ એટલે સાચી જ્ઞાનની મારેફતો રાખનારાઓ તો મુક્તિએ જશેજ. પણ ‘વર્ષદ્રુયા’વાળાઓની માફક જરથુશ્ત્ર ઉપર કહેલા ‘ચરેકરેથ્રા’વાળાને એટલે હવસોવાળાં પણ દુજ-પરહેઝ કરનાં માણસને મુક્તિ આપશે; ‘હુદ્દમ્મ’=પેલી ગેહાનમાં ભલી જગા આપશે એટલે તનાસકમાંથી છોડવશે. અહિંયાં ત્યારે ‘ચરેકરેથ્રા’=તરીકતની ખુબીની ગવાહી આપેલી છે. ‘વર્ષદ્ર’=સાચી જ્ઞાનના સાધનવાળો તો મુક્તિએ હુદ્દમ્મ’=પેલી દુન્યામાંની ભલી જગાએ પુગશેજ-તનાસકમાંથી છુટશે. પણ કહે છે જરથુશ્ત્ર ‘અપાધ’ને ચલાવવા એટલે અશોષ વગરનાને (‘વર્ષદ્ર’ના ભેદ વગરનાને)ની અપોષ અપાવશે, કેમકે તેવણ અશોષનો અટકાવ જે દુજ છે તે દુજને શરીરમાંથી તોડવાની હિકમત=ચરેકરેથ્રા કુદરત તરફથી મેળવીને લોકાને આપશે, જેથી લોકો દુજ પરહેઝ કરીને ખુદ પોતે ‘વર્ષદ્ર’ જેવા થઇને પાર પડશે. એમ અહિંયાં જરથુશ્ત્રનાં મીશનનો ઉંડો ભેદ કહ્યો છે.

ત્યારે આ ફકરામાં તરીકતો-દુજ પરહેઝની બાજો-માંથો ભણવાની ખુબીની ગવાહીઓ આપી છે-જરથુશ્ત્રનું મીશન ગુનાહગારોને દ્રવન્દોને અપોષવાળા કરવાનું છે, જેને માટે એવણ ‘ચરેકરેથ્રા સ્લાવયંધહે’ કરવા માંગે છે એટલે કે દુજને ખેડીને ગાયમાં ફેરવવાની સ્તુતીઓ ગાઇ સંભળાવે છે એટલે તરીકતોનો curriculum ‘કરીકુલમ’ આપે છે. જેઓ ગાથામાં તરીકત વીધેનું કંઇખી છે એમ નહિ જોઇ શકતા હોય તેઓને માટે આ હા ૨૯-૮ નો ફકરો મનન કરવા જેવો છે. આ ફકરાના અર્થોજ બરાબર તેઓ કરી શકતા નથી, તોપણ તેમાંથી ખરો ભેદ તો તેઓ કેમજ પામી શકે? ‘ચરેકરેથ્રા’નો અર્થ દુજ પરહેઝની હિકમત-બાજ-માંથો એમ ખુદલો પહેલવીમાં છે અને એ શબ્દના ૩૮=મુળમાંથી એજ ભેદ છે. ‘સ્લાવયંધહે’નો અર્થ પ્રયોજ્ય causation સંભળીને સંભળાવવાનો એટલે કુદરત તરફથી મેળવીને દુન્યાને જાહેર કરવાનો છે, અને તેથી ‘વર્ષદ્રુયા’ એટલે સાચી બોલીનાં સાધન રાખનારનો એટલે સાચી જ્ઞાનવાલાનો ‘હુદ્દમ્મ’=ભલો બદલો-પેલી દુન્યાનું બહેસ્ત પેલા ગુનાહગારો જેઓ ‘ચરેકરેથ્રા’ પ્રમાણે ચાલી દુજને બાંધે છે તેઓનેખી મળશેજ, આમ અર્થ ખુદલો છે. પણ આજે તો ‘વર્ષદ્રુયા’નો ઉપર કહેલો અર્થ, ‘હુયત હોઇ’નો અર્થ, ‘ચરેકરેથ્રા’નો ઉપર કહેલો અર્થ અને ‘દ્યાઇ’=હુ અપાવીશ, એવા અર્થો કરી શકતા નથી;-જેઓ ‘ચરેકરેથ્રા’ પાળશે

તેઓને બહેશ્ત અપાવીશ-એમ અર્થો કરવાના ફાંફાં છે, તોપણ ખરો બેદ તો ક્યાંથીજ ખુલે ? હવે નીચે પહેલવી તરબુમે જોઇએ, કે જેમાંજ ખરો અર્થ છે, જે ઉપરના અર્થ જેવોજ છે અને નિર્ધારિતસંબંધનો સંસ્કૃત તરબુમે તદ્દન દીટો દીટો પહેલવીજ છે તે જોઇએ.

હવે દીનકર્દમાં બતાવેલા સુદકર નસ્કની સમજ હા ૨૯-૮ ના ફકરા માટે જોઇએ.

(સુદકર નસ્ક વાંચો પાને ૧ લે).

અહિંયાં કહે છે કે જગતમાં આજે બધેબધે બેપરવાહીઓ છે; કાંઈ કાંઈની તરફની ફરજ સમજી શકતું નથી. વળી બહાઓને પેટે એવાં ખુરાં ફરજંદો જન્મે છે કે બહાં માવતરની બહાઇ બુસાઇ જાય છે. એમ દીનદસ્તુરોને પેટે આશ્મોઘો જન્મે છે-ગાથાના મીનોની ફરયાદ ચાલુ છે. પણ ગાથાનો મીનો તો જે કાંઈ બહાઇ તરફ જવા માંગે છે તેઓની વાહરે જશેજ.

આવી રીતનો ચિતાર તે વખતની ગેતીનો છે, માટેજ ગાથા હા ૨૯-૮ માં કહે છે કે આવી ખુરી ગેતીને સમારવા માટેની 'સાસ્ના' = હમારી તોણીક સાંભળનાર અને તે પ્રમાણે ગેતીને સમારનાર જરથુસ્ત્ર વગરનો કાંઈજી નથી. માટે પહેલવીમાં જરથુસ્ત્રને 'હહિશનો' = તોફામાં તોફા-નાહર રત્ન તરીકેનો અહુરમજ્દને મળેલા કહ્યો છે. એવો ખુરો ગેતીનો ચિતાર છે માટેજ કહે છે કે 'હવો ને મજ્દદાઈ વશતી અપાઈયા' = હમે બેઉ મજ્દા અને અપનું કામ તેવણુ કરવા માંગે છે એટલે ઉપરની વજેની ખુરી ગતીનું માંગતું લેહણું અપાવીને મુક્તિ તરફ ફરજનાં બંધન તરફ દોરવવા માંગે છે અને તેટલા માટેજ જરથુસ્ત્ર 'અરૅકૅરૅથ્રા' = sacred counsel ખુરાઇ તોડનારી બલી તદખીરો-બાજો ક્ષત્રુમનો કરી આપે છે, કે જેથી તે ખુરાઇઓ બહાઇએ પુગશે. ઉપરનાં સુદકર નસ્કમાં કહે છે કે બહા દીનદસ્તુરોને પેટે દીનદુસ્ત્રમનો જન્મે છે. એમ છે માટેજ જરથુસ્ત્ર 'અરૅકૅરૅથ્રા'ને બહુર કરે છે કે જેથી અપ બધેબધ વ્યાપે, તેઓમાંની દીનદુસ્ત્રમની જાય. વળી ત્યાં કહે છે કે ગાથાનો મીનો જે કાંઈ તેવણની મદદ માંગે તેને આપવા ઉશ્તવાર છે. એવાથી તે વખતની ગેહાનમાં હતા. આવાઓને માટે હા ૨૯-૮ માં 'વખૅદ્રહુયા' શબ્દ છે એટલે સાચી ઝગાનના રાખનારાઓ એમ શબ્દ છે. જરથુસ્ત્ર ત્યારે ખુરાઓને 'અરૅકૅરૅથ્રા'થી દુજ-પરહેઝની હીકમતથી સુધારીને ગાથાના

મીનોના કહ્યાસરના કરશે એટલે વખ્ખંદણ્યા માટેનો બલો બદલો 'હુકમુ' = અહેસત અપાવશે. આમ ત્યારે સુદકર નરકનો ચીતાર હા ૨૯-૮ ના ફકરાના બેદની હકીકતને વિસ્તારે છે.

હવે દીનકર્દના વરશત માન્સર નરકની સમજ હા ૨૯-૮ ને કેમ લાગુ પડે છે તે જોઈએ.

(વાંચો વરશત માન્સર નરક પાને ૨ થી ૧૩ મે).

અહિંયાં ગેઉશ ઉરવા જગતનો બાર પરદુખભંજનની ગતીથી ખમી રહીને દાદારની વસીઅતને બનાવે છે અને તે વસીઅત બખવવા દાદાર ગેઉશોને શકિત આપે છે—જગતનો બાર કષ્ટ રીતનો છે—તેને ગેઉશો કષ્ટ રીતે ખમીને ટેકવીને સરંજમે પુગાડે છે, તે બધાનો ચિતાર આપેલો છે. તેણીને મદદ કરનાર જરથુસ્ત્ર આવે તેની અગાઉમાં પચોધર્યો—તકએક પાદશાહ પહેલવાનો કામ કરી રહે છે; પછીથી જરથુસ્ત્ર છે,—તે બધાની સમજ ત્યાં છે. અને સાધારણ લોકોએ તેણીને મદદ કરવા શું કરવું તેથી ત્યાં છે. આ બધો ગેઉશોનો બાર જે કંઈ દાદારે હદ+ધનસાક્ષી રજુ કીધો—તેને માટે ઘનાને ઉભો કીધો, તેમાં દાદારની મોટી મકસુદ છે; દરેક પુરાધનાં થવામાં બલો નતીજો છુપાયેલો છે; આ બધી બેદી બાબતો ત્યાં આપેલી છે. ત્યારે હા ૨૯-૮ માંની પહેલી બે લીટીઓમાં કહે છે કે ગેતીને માટે જરથુસ્ત્ર વગરનો બીજો કોઈથી નથી કે જે હમારી મરજી મુજબ વર્તે; હમારી મરજી ગેતીમાં હદ+ધનસાક્ષ પ્રમાણેનો મામલો ચલાવવાની છે; પુરાધ જે કંઈ થાય છે તે ધનસાક્ષીજ છે. એમ 'મજદાધ' = મજદાનો ખેલ—ખતખતના ભોગવ-ટાઓ ગેતીમાં ચાલી રહે છે જેઓને 'અપાધ' = અપ માટેની નેમ તરફ લઇ જવાના છે. આમ કરનાર જરથુસ્ત્રજ છે, આમ જે કહે છે તે વરશત માન્સર નરકનાં ઉપલાં ખ્યાનને અનુસરતું છે. ગેઉશ જે બાર ખમે છે તે બાર 'મજદાધ' = મજદાની હીકમતમાં છે, પણ તે બારની હદ ધનસાક્ષ પ્રમાણેની હદ જ્યારે ઓળંગવામાં આવે છે એટલેજ 'અપાધ' = અપની ગતી—ધનસાક્ષ પ્રમાણેની વ્યવસ્થા ત્યાં લાવવી પડે છે કે જેને માટેજ જરથુસ્ત્ર લાયક ઠહેલા છે. એમ ત્યારે તે બધો ઉપલો સાર જે વરશત માન્સર નરકમાં છે તેને બરતી આ હા ૨૯-૮ ની પહેલી બે લીટીઓ છે. વરશત માન્સર નરકના બારમા ફકરામાં અને તેરમા ફકરામાં જે કંઈ ખ્યાન છે તેની વીગત હા ૨૯-૮ ની છેલ્લી ત્રીજી લીટી માટે છે. વરશત માન્સર નરકના બારમા ફકરામાં કહે છે કે અહુરમજ્દે નીસ્તી

—ગેતીની વ્યક્તિઓ માટે અઝદ-બલી દુઆનો ખોરાક કીધો તે માંથો છે, કેમકે તે માંથ-રપેન્તમાં અહુરમજદની દુઆ છે આવા માંથો કદીમી-આતથી ઉતરી આવેલા છે. હસ્તીમાં કે નીસ્તીમાં કે ગેતીમાં બધે બધે માંથ-રપેન્તના આશીશોથીજ મુક્તિ છે. આ આશીશોને શબ્દોમાં માંથ તરીકે આણેલા છે, જેઓથીજ મુક્તિ છે. અને ગેતીમાં જરથુશ્ત્ર પછી જે સંઓખ્યંતો આવશે તેઓનેજી એજ માંથ કામે લાગશે. દીન-દસ્તુરોની ખુબીખી આ માંથોને લીધેજ છે. પછી ૧૩ મા ફકરામાં કહે છે કે આ ‘માંથો’ને બનાવીને બળવવાની ગતી અહુરમજદે આપેલી છે. ‘પવન્ કામગ્ ઈ યશરાઈહ્’=અશોષનો રસ્તો ખોલવા માટે અને ‘ચારગ્ રનાસીહ્-ઇ મદમ્ વાનીદન્ ઇ એબ્ગદ્’=એબગદ અહીરીમનને મારી હાવવા માટેની હીકમતો બનાવીને બળવવા માટે જરથુશ્ત્ર પોતે છે. તેવણુ તેવી હીકમત માંથો બનાવવામાં ‘અધવગીહ્’=અપવાદની શ્રેણી રાખે છે, એકકાપણું રાખે છે, જે કામમાં તેવણુ ‘અહુમતાગીહ્’=બાન હરીફપણું રાખે છે. માટે ગેતીનો મામલો તેવણુ માંથોથી સુધારશે.

આ ઉપલી સમજ ત્યારે હા ૨૯-૮ ની છેલ્લી ત્રીજી લીટી માટે છે, કેમકે ત્યાં કહે છે કે ‘ચરૅકૅરૅથ્રા સાવયેંધહે’=જરથુશ્ત્ર દુજને બાંધવાના સાધનોને બનાવીને તેઓને બરાબર ગાઇ રહીને બીજાને (ગુનાહગારોને) સંભળાવે છે એટલે માંથો-દુજ-પરહેઝની બાજો-દનુમનો આપીને દુજને હવસને બાંધવાનું અહુરમજદ તરફથી લઇને લોકોને આપે છે, અને કહે છે કે ‘હ્યત્ હોઇ’=જેથી કરીને જે કાઈ તે ‘ચરૅકૅરૅથ્રા’ પ્રમાણે વર્તશે તેને ‘વર્ષદ્રહ્યા’=તેક મરદો માટે નકકી થયણું ‘હુદ્મુ’=બહેસ્ત ‘દ્યાઇ’=અપાવશે. અહિંયાં ત્યારે ઉપર વરશત માન્સર નસ્કમાં કહેલા જરથુશ્ત્રનાં મીશનનો ભેદ આવે છે, જેની તુલોતવીલ સમજ વરશત માન્સર નસ્કના ૧૩ મા અને ૧૪ માં ફકરાઓમાં છે તે જણાઇ આવશે.

હવે હા ૨૯-૮ ની સમજ માટે દીનકર્દના બગ નસ્કની સમજ આપે છે તે જોઇએ.

(વાંચો બગ નસ્ક પાને ૧૩ થી ૩૨ મે.)

આ નસ્કમાં ‘લા યેહુવન્ત્’=ગેરહાજરી એટલે ગવની દરકાર લેવાની બેદરકારી ગેતીમાં છે એમ ગેઉશ ઉરવાને ફરયાદ કરતી ચિતારેલી છે; આ નસ્કમાં ‘ગવ’ એટલે બલી મનોવૃત્તી અને તેવી વૃત્તીના શુભ-બળને માટે અને તેવા શુભના જોરાનો માટે એટલે મનસ્વી-ગવસ્વી-

કુનશ્ચી, વીર, હોશ, ખેરદને માટે દરકાર લેવા કહ્યું છે—આવી ગવની દરકાર લેવાના ફાયદા અને દરકાર લેવાની જુદી જુદી રીતો ત્યાં વર્ણવી છે. હા ૨૯-૮ ની ખીજ વચલી લીટીમાં કહે છે કે જરથુશ્ત્ર ‘અપાધ્યા’=અપોધને માટે કામ કરી રહે છે—અદી’બહેસ્ત હસ્તી—નીસ્તીમાં વ્યવસ્થા કરીને ક્રશો—કેરેતી લાવવા માટે જગતનું તારણ કરવા જે વ્યવસ્થા કરી રહે છે, તેમાં જરથુશ્ત્ર મદદ આપે છે એટલું જ નહિ, પણ ખુદ તે અદી’બહેસ્તના હમકાર તરીકે તેવણુ કામ કરી રહે છે. ‘અપાધ્યા’ના તે કામમાં ગવની પરવરશ આવી જાય છે. ત્યારે ‘અપાધ્યા’નાં તે કામનો બાશ આ બગ નરેક ૧ થી ૬ ફકરામાં આપી રહે છે.

પછી સાતમા ફકરામાં કહે છે કે જે કાષ્ટ ‘હુમતાન’=રાસ્ત માણસો રાસ્તી જળવી રહે છે તેઓમાં અઓજની કુદરત સચેત રહે છે; તેઓમાં લોભ—હવસ—ગુસ્સો, શરમ અદેખાધ અને ખીજ હવસો કાઢી નાંખેલા રહે છે. આમ હવસોને દુર કાઢેલા હોવે તેઓ ‘કારીગ અઓજ’=અસરકારક શક્તિવાળા—અઓજની કુદરતવાળા હોય છે. હા ૨૯-૮ માંની છેલ્લી લીટીમાં ‘વખ્દ્રહુયા’ એટલે સાચ્યા વેણોની જાન રાખનારને માટે કહે છે કે તેને ‘હુદ્દમુ’=પેલી ગેહાનમાં બલી જગા મળશે. આવા સાચ્યા નરની તેહકીક ઉપરના બગ નરેકના સાતમા ફકરામાં છે. બગ નરેકના પછીના આઠમા ફકરામાં સાધારણ ગુનાહગાર માણસ કષ્ટ રીતે ઉપરના સાતમા ફકરામાં કહેલા બલા નરના જેવો થઈ શકે—તે માટેની તદખીર બતાવેલી છે. એક ગુનાહગારે શું શું કરવું કે જેથી તેખી ઉપરના સાતમા ફકરામાં કહેલા ‘હુઅમતાન’ જેવો થાય. હા ૨૯-૮ ની છેલ્લી ત્રીજી લીટીમાં કહે છે કે જરથુશ્ત્રે ‘અરેકરેથ્રા’==તરીકતો—બલી સલાહો શું શું કરવું—ગુનાહોને કષ્ટ રીતે ધોવા તેની હીકમત—બાજો—માંથો વીગેરે આપ્યા છે—તેઓને કુદરત તરફથી મેળવીને જાહેર કીધા છે, અને જે કાષ્ટ તે પ્રમાણે ચાલશે તે ગુનાહગાર ગુનાહોને ધોધને પેલા સાચ્યા નર ‘વખ્દ્ર’ની માફક ‘હુદ્દમુ’=ખીજ દુન્યામાં બલો બદલો મેળવશે. આવી સમજ ત્યારે ઉપરના બગ નરેકના આઠમા ફકરામાં છે. ત્યાં ‘અરેકરેથ્રા’=પાપો ધોવાની તદખીર કષ્ટ—કેવી રહે છે તે બતાવેલું છે, કે જેથી તે શખ્સ બલાધએ પુગે. આ બગ નરેકના ૧૦ થી છેલ્લા ૧૬ મા ફકરા લગીમાં અપની હાલતને કેટલી રીતે એક જણ હાંસલ કરીને દુન્યામાં બલાધ પાંચરી શકે છે તેનો ચિતાર આપેલો છે. દસમા ફકરામાં ચોંગ=મોઢાને અવજાર બનાવી, સાચ્યું બનાવીને પછી મજતોને મળીને દીલમાં બહમનને વસાવી શકાય છે તેનો બેદ બતાવેલો છે

અગ્યારમા ફકરામાં જે કાંઈ નેક મદ્દ યજ્ઞતોની ચીજોને દીનમાં કહેલી આલાતોની સામગ્રીને તેજ કરી તેને જોરે બીજાંઓ ઉપર ભક્તી અસર કરીને દુન્યામાં અપ પાંચરી શકે છે તેનો બેદ કહેલો છે. બારમા ફકરામાં જે કાંઈ દીની જ્ઞાન પાંચરી દીનના શીક્ષણોની લેહ લોકોમાં લગાડે છે તેથીજી ગેતીમાં બલાઈ-અપ જમી રહે છે તેનો બેદ કહેલો છે. તેરમા ફકરામાં જેઓ નેક મરદો તરીકત ઉપર ચાલનારાઓને પોતાને બોગે સગવડ આપે છે-દીની શીક્ષણો પાંચરનારાઓની સેવા કરે છે, તેઓજી એક મરતબે ગેતીમાં બલાઈ-અપ પાંચરે છે તેનો બેદ કહેલો છે. ચૈદમા ફકરામાં જેઓ દીની સંસ્થાઓને ભલી ચાલુ હાલતમાં રાખે એટલે આજના અગ્યારી-આતશ બહેરામના તરટી જેવાઓ તે પાક મકાનોને તે માંહેલા દીન-દસ્તુરો આલાતોને ‘ખુપ’ ગતીમાં રાખવા પોતાનો ફાળો આપે અને એમ દીનના આલાતોનો બહાર વધારે તેઓજી ગેતીમાં બલાઈ પાંચરનારા હોલા છે તેનો બેદ જનાવેલો છે. પંદરમા ફકરામાં કીનારે-કશીમાં રહેલો અશવન બહાર આવીને ગેહા-નના શાહને પોતાની સલાહ આપે અને દરેક રીતે તેને માટે શહેનશાહતને મદદ કરે, તેજી ગેતીમાં નેકા પાંચરે છે તેનો બેદ આપેલો છે. સોલમા ફકરામાં=એક સાધારણ ઇનસાન ઉપર કહેલા અપવનની માફક પોતાનું સર્વસ્વ શહેનશાહતને અર્પણ કરે અને પોતાની યથા શક્તિ પ્રમાણે શાહની-દેશની-ઉમ્મતની નોકરી બજાવે, તો તેજી એક રીતની બલાઈ પાંચરી રહે છે-એમ અપની ગતી જાતજાતની રીતે ચાલુ કરી શકાય છે તે બધાનું ખ્યાન આ બધા ફકરાઓમાં આવેલું છે. આવી બધી સમજ હા ૨૯-૮ ની વચલી બીજી લીટીમાંના બેદને માટે છે-ત્યાં કહે છે કે જરથુસ્ત્ર ‘મજદાઈ’ અને ‘અષાઘ્યા’=મજદા અને અપની મરજી ગેતીમાં ચલાવે છે. ત્યારે મજદાની અને અપની મરજી ગેતીમાં ચલાવવી, બલાઈને ગેતીમાં પાંચરવી, તે શું છે-કેવી રીતે છે, તે બધું ત્યારે આ બધા અગ્યારથી સોળ ફકરામાં જણાવેલું છે. એમ આ બગ નરેક હા ૨૯-૮ ફકરાને માટે પોતાની રીતે સમજ પુરી પાડે છે તેનો ખ્યાલ લીધો.

હા ૨૬-૬.

અત્યા^૧ ગેઉશ^૨ ઉર્વા^૩ રઘોસ્તા,^૪ ચે^૫ અનએપેમ^૬ ખાં-
નમેને^૭ રાદેમ.^૮

વાયેમ^૯ નેરેશ^{૧૦} અસૂરદા^{૧૧} ચેમ^{૧૨} આ વસેમી^{૧૩} ધપા-
ખથેમ.^{૧૪}

કદા યવા^{૧૫} હુવો^{૧૬} અધહત,^{૧૭} ચે^{૧૮} હોધ^{૧૯} દદત^{૨૦} જસ્ત-
વત^{૨૧} અવો.^{૨૨}

હવે પછીયા^૧ ॥ ગવની કુદરતનાં^૨ ॥ રવાન ગેઉશ ઉરવાએ^૩ ॥
ફરયાદ ઉઠાવીને દાદ માંગી^૪ (ધોધા કદ), કે ॥ તે^૫ (જરથુશ્ત્ર) ॥
દુખો અને મુશ્કેલીઓ હાનીઓ ઉઠાવવા માટે^૬ (જગતનાં ખુરાને પુરા
પડવા માટે) ॥ જોર હામ વગરનો, - ખુરા વીચારો કરણીઓના ગુનારોના
દેવ અએપમને પુરા નહિ પડી શકે તેવો, - તપ્પો જોર હામ વગરનો^૭
(એવી નહિ પસંદ કરવા જેવી-નહિ ગમે તેવી) ॥ ગદેશરૂપનો^૮ (અને) ॥
હીમ્મત વગરનો, - હામ વગરનો, - નહિ ડગે તેવી શુરવીર ગતી વગરના^૯ ॥
નરની^{૧૦} ॥ વાચાવાળો^{૧૧} ॥ (એટલે કોઈનાં તેના કહવાને માને નહિ-તેની
સમજવટ ચાલે નહી-દાનને આગળ વધારી શકે નહિ તેવો હાલે થઇ
પડેલો છે), ॥ તે^{૧૨} (જરથુશ્ત્ર)ને ॥ અહૂરમજ્દ તરફથી મળતાં ઇચ્છવા
લાયક ધારણ કરવા લાયકના અધીકાર^{૧૩} (મગુપતાનોના મગુપત થવાની
નેમણુક) ॥ મળે એમ ઇચ્છું છું-કુઆ કરું છું.^{૧૪} ॥ ક્યારે^{૧૫} ॥ કોઈ
પોતે^{૧૬} ॥ ઉભો થશે,^{૧૭} ॥ કે જે^{૧૮} ॥ તેને^{૧૯} (જરથુશ્ત્રને) ॥ ભરેલા હાથનો
મજબુત^{૨૦} ॥ મદદ ટેકો^{૨૧} ॥ આપે.^{૨૨}

હવે મીલસના પોથામાં આપેલી પહેલવી સમજ જોઇએ.

હા ૨૬-૬ ની પહેલી લીટી માંદ સમજાવે છે કે :-

‘અધતૂનોફ ગોશાઉરન ગરઝીદા અધધ’=આમ ત્યારે આ વખતે
(જરથુશ્ત્રની ગેતીમાંની નેમણુક થઇ-જરથુશ્ત્ર ઉતર્યો ત્યારે) ગેઉશ ઉર-
વાએ ફરયાદ કરીને દાદ માંગી કે, ‘આનો ઇ અખ્વાસ્તાર રાધ
(અત્યાનો જરથુશ્ત્ર) અમ ચેહેવૂનેદ અશાયેદા મીનરનીહ

પવન જક્ર ઇ અરાદ્દ હહિરનીહુ' = તે નખળા અને પોતાની ખાહેશ નહિ ચલાવી શકે-પોતાની ધારણાને પાર નહિ પાડી શકે તેવા જરથુશ્ત્રને કીધે તેની 'અરાદ્દ' = સચ્ચાઈથી વેગળા બક્ષેશરૂપ હાજરીથી એટલે તેની સરદારીથી મારામાં (એટલે ગેતીમાં) નહિ ઇચ્છવા જેવી મનશક્તિ એટલે જગતનાં દુખને ખમવાને માટેની જોષ્ટી હીમ્મત ખુટી છે. પછી કાઉંસમાં સમજાવે છે કે ('અમતશ ખૂન્દક મદમ ખરા લા રાહીનેન્દ') = એટલે કે તે જરથુશ્ત્રને યજ્ઞતો જોષ્ટો તેની સંપુર્ણ મદદ આપતા નથી) (એટલે જરથુશ્ત્રને અધીકાર મળ્યો નથી માટે તે નખળો છે અને ગેતી ઉપરનો ભાર ઓછો કરી શકતો નથી હમો નાસીપાસ થયા છે. હમોને જે ભાર ખમવો જોષ્ટો તેમાં ભુલ પડે છે. દુકમાં ગેતી ઉપરના દુખો-બુદ્ધમને-ભારને ટાળવા માટે જરથુશ્ત્ર નખળો નાકુવત માત્રમ પડ્યો છે, માટે તે જરથુશ્ત્ર પોતાની રાદ ગતીને પોતાની પેગામ્બરીની સત્યતાને જેમ આપનાર ઠડતો નથી.)

હા રદ્દ-દ ની વચલી બીજી લીટી માટે કહે છે કે : 'ગોખિ-રનોક્ર ઇ અવો ગખરાન્ અનક્રઝારી રાધ' = નહિ અસર કરે તેવા તેના શબ્દો-બોલી-સમજાવટ લોકો આગળ થઈ પડ્યા છે. પછી કાઉંસમાં કહે છે કે 'અમત દીનો ખુન્દક લા રૂખાક્ર' = તેનાથી દીન પુરી રીતે વધી શકતી નથી એટલે જરથુશ્ત્રનાં કહેવાની અસર લોકો ઉપર થતી નથી. એમ છે માટે કહે છે કે 'મૂનમ વલ્મનશાન્ કામક ખ્યાહીરનો ઇ અવો ખૂદાયીહુ' = મારી જરથુશ્ત્ર માટેની એવી ખાહેશ-દુઆ છે કે તે જરથુશ્ત્રને ખોદાઈ = મીનોઈ સત્તા ઇલાકા (મળે, કે જે તેવણને ઘટે છે, માટે પછી આગળ, સમજાવે છે કે,) 'અઇઘમ વલ્મનશાન્ રાધ મગોપતાન મગોપતી અવાયદ્દ' = તેવણને એટલે જરથુશ્ત્રને મગોપતાન મગોપતની સત્તા ઘટે છે તે માટે-એટલે જરથુશ્ત્રને તેવી સત્તા મેળવવાનો જન્મહક છે, માટે તે સત્તા તેવણને ઘટે છે તે જલદી મળે, કે લોકોની ઉપર તેવણનું ચલણ ચાલે અને તેથી તેવણની દીન ચાલી ગેતીમાં આખાદી પ્રાય, દેવોનો દોર તુટે. અહિંયા ત્યારે ઉપર કહેલી ગાસ જે બાંધેલી છે કે જેની રૂયે તેવણને અધીકાર ઘટે છે તે ગાસમાંથી ગેતીની અંદર પાવ મહેલ બાંધીને પછી તે બધાનો મગોપત થવાનો અર્થ રહ્યો છે કે જે પછી જરથુશ્ત્રની આજુ કુદરતની મદદથી ચાલી રહે.

હા રદ્દ-દ ની છેલ્લી લીટી માટે સમજાવે છે કે : 'ચીગૂન અકરઝો જક્ર હહિરનો અઇતો' = એવી બક્ષેશ તેવણ ઉપર, કાઉંસી

વખત કંઈ રીતે એટલે આવી રીતે થશે? ‘અર્ધધ્વ’=એટલે કે ‘જૂદ્દમાન અકરતો યામતૂનેદ્’=એવો વખત કંઈ જરથુસ્ત્રને માટે આવશે કે? ‘અમત્ અવો વલ્લમન્ યહ્નૂની અમત્ પવન્ તૂખાન્ ખ્વહીરનીહ્ અધ્યારીહ્’=જ્યારે ઘણી જખરી ઇચ્છા થયા કરશે ત્યારે મદદ આવી મળશે, (એટલે જરથુસ્ત્રને માટેનો તે બલો વખત આવી પુગશે કે જ્યારે જરથુસ્ત્રને મગવપતાન મગવપતની બલી સત્તા મળશે એટલે જરથુસ્ત્રે પોતાના જન્મ અગાઉથી મીનોષમાં બાંધેલી ગાસમાંથી ગેતીમાં પાવ મહેલો એટલે ગેતીની ગાસ બાંધી હશે). ત્યારે આ સમજ હા ૨૬-૯ ના ફકરાનો ખરો ભેદ ખોલી રહે છે, જે વિષે ઉપર પુરતું કહી ગયા છીએ. હવે આપણે હા ૨૬-૯ ના શબ્દ અર્થો વીગતવાર જોઈએ.

હા ૨૬-૯ ના શબ્દો અર્થો:

‘રઘ્ઘોસ્તા’=ફરયાદ ઉઠાવીને દાદ માંગી; ફારસી તરજુમામાં ‘બોધા કહ્’ એમ શબ્દ વાપરેલો છે જેનો ઉપર કહેલો અર્થ છે. એમાં કંઈ રડવાનો કે નાસીપાસીનો અર્થ નથી, પણ એમાં તો દુઆ માંગીને મુરાદ ખર લાવવા માટેની એક જાતની ખંત અને આકળાંપણનો અર્થ છે.

‘અનૂઅએષમ્’ : પહેલવીમાં એને માટે ‘અખ્વાસ્તાર’ અને ‘અતૂખાનો’ એમ અર્થ આપેલો છે. ‘અખ્વાસ્તાર’ એટલે પોતાની મરજીને ચલાવી નહિ શકે માટે નખજો; ‘અતૂખાનો’ એટલેખી નખજો—હામ વગરનો. પોતાની મરજી ગેતીમાંના ખુરા વીચારોથી ઉભા થયલા અએષમ દેવને એટલે તુરેષ્ઠાદ વક્ષને પાછા હઠાવવાની છે, માટે ‘અએષમ્’ની ખુરાઈને પુરો નહિ પડે તેવા—અએષમની બેદારી જે ગેતીમાં હજારો જાતજાતની ખુરાઈ તરીકે જાયજ તે વખતે હતી તેને ઘેરીને પુરો પડી નહી શકે તેવા; ટુંકમાં ‘જોમ-હામ વગરના’

‘ક્ષાંન્મેન્’ : ‘ક્ષાંન્મેન્’ની ઉપર ચોથા એકવચનનો પ્રત્યય લાગેલો છે.

‘ક્ષાંન્મેન્’ શબ્દ ‘ક્ષન’ એટલે દુખ દેવા ઉપરથી સંસ્કૃત-આદ્રત એમ અર્થ રાખે છે. ત્યારે ‘ક્ષાંન્મેન્’ને માટે એટલે દુખ-આદ્રત ઉઠાવવા માટે-દુન્યાના ખુરા તાળાને પુરા પડવા માટે. પહેલવીમાં એ શબ્દ માટે ‘અશાયદો મીનીશનીહ્’ એમ સમજ આપી છે : નહી થવી જોઈએ તેવી મનશક્તિ એટલે હારેલી નાસીપાસીવાળી મનશક્તિ; હિમ્મત હારેલી-જખમાયલી મનશક્તિ. કાંઈને આ અર્થ ધણો વીચીત્ર લાગે,

પણ પહેલવી લખનાર અસલ અર્થની અદરનો import તાત્પર્ય જતાવે છે. 'ક્ષાંન્મૈન'નો અર્થ તો દુખ ઉચ્ચકવા માટે એમ છે એ તે જમાનામાં કે જ્યારે એ સમજ લખાઇ ત્યારે જણીતું હતું. પણ 'દુખ ઉચ્ચકવા' માટે કાષ્ઠની હીમ્મત હોય કે કાષ્ઠની હોય નહિ. અહિંયાં કહે છે દુખ ઉચ્ચકવા માટે તેની હીમ્મત હારેલી છે તેની 'મીનીશનીહ' = મનશક્તિ 'અશાયદો' = જોઇએ તેવી તત્ત્વ હીમ્મતવાન નથી. એટલે દુખ ઉચ્ચકવા માટે તે હીમત પાછી પાની કરે તેવી છે. એમ ત્યારે આ 'અશાયદો મીનીશનીહ'નો અર્થ દુખ ઉચ્ચકવાની હીમ્મત હારેલો એમ જતાવે છે. દુખ ઉચ્ચકવામાં સુરો નહિ પણ દુખ ઉચ્ચકવામાં-ગેતીને તારવવામાં હીમ્મત હારેલો એમ અર્થ જતાવે છે, જે તદ્દનજ અર્થસુચક છે,

'રાદ્મ' = બક્ષેશરૂપનો. આગલા આઠમા ફકરામાં 'વિસ્તો' શબ્દ એટલે 'જણાયલો' શબ્દ આવેલો છે, જ્યાં કહે છે કે જરથુસ્ત્ર મને એકલો એવો જણાયલો છે કે જે એકલોજ હું અહુરમઝદનાં કહ્યાસરનું સાંભળીને ગેતીને સુધારશે. પહેલવી સમજમાં કહે છે કે 'દાહિશન' રૂપનો = અમુલ્ય તોફા. બક્ષેશ જેવો જરથુસ્ત્ર મને માલમ પડેલો છે. એમ જરથુસ્ત્રની જાહેરાતને નસીબદેવીની તોફા બક્ષેશરૂપ ગણી છે. ત્યાર પછીના નવમા ફકરામાં કહે છે કે નસીબદેવીની તે બક્ષેશ 'અન્ અએપ્મ' નબળા છે. ત્યારે 'રાદ્મ' એટલે બક્ષેશરૂપનો (જાહેર થયો તે જરથુસ્ત્ર)

પહેલવીમાં એની સમજ માટે કહે છે કે 'પવન્ જક્ ઇ અરાદ્ દાહિશનીહ' = ઉતરતી બક્ષેશ સાથનો. પછી વધુ સમજ માટે લખે છે કે 'અમતશ યુન્દક્ મદમ ખરા લા રાદીનેન્દ' = તેઓ એટલે યજ્ઞતો સંપૂર્ણ રીતની બક્ષેશો કરતા નથી. ટુંકમાં કહે છે કે જરથુસ્ત્રની બક્ષેશ સરદાર તરીકેની છે તે 'અન્ અએપ્મ' = નબળા માટે 'અરાદ્' = ખરેખરી અમુલ્ય રહેતી નથી.

'અસૂરહ્યા' = હીમ્મત વગરના-હામ વગરના-સુરાં લક્ષણો વગરના 'વાચ' = સખુનોવાળા તે જરથુસ્ત્રની બક્ષેશ એટલે જરથુસ્ત્રના સખુનો 'અસૂરા' = સામામાં ઇમાન લાવે તેવા નથી. પહેલવીમાં એને માટે કહે છે કે 'દીનો યુન્દક્ લા રૂખાક્' = દીનને ખરાખર ચલાવે તેવા નથી-તેનાથી દીન ચાલી વધી શકતી નથી.

'વસેમી' = હું દુઆ કરું છું-ઇચ્છું છું-દુઆ માંગું છું. પહેલવીમાં

‘આવાયદ્’ શબ્દ આપેલો છે એટલે ‘તેને ઘટે’-એમ ત્યાંથી દુઆ કે જે વાળખી છે તે માંગવાનો અર્થ છે.

‘ધણે-ક્ષત્ર’=ધનવા લાયકની સાહેબી સત્તા-ખોદાઇ જે પેદાયશ ઉપર ચલાવવા માટેની છે તે-તે કે જે અહુરમજ્દ તરફથી મળે છે, તે કે જેથી સમાજ અને દીન-દસ્તુરોના મુખી એટલે સમાજના ધર્મના વડા થવાય છે તે એટલે તેનો હોકમ કહ્યું ચાલે, જેથી તે રવાન દરૌસ્તી કરાવી શકે તેવા હિંચ મુખી થવાની સત્તા, કે જે ઇનસારી અને અહુરમજ્દનાં કહ્યા-સરની હોય તે; ક્ષત્રવધ્ય’ શહેરેવર અમશારપંદના હમકાર તરીકે થવાની સત્તા -ખોદાઇ-સાહેબી. પહેલવીમાંની સમજ આ છે કે ‘વલ્મનશાન કામકુ ખ્વાહિરનો ઈ અવો. ખુદાઇ’=મરજી-ખાહેશ ખુદા જેવી એટલે દોરવ-નારી હોય તેવી એટલે ભલી સત્તા; પછી કહે છે કે તે સત્તા ‘મગવપતાન મગવપત’ની રહે છે. ત્યારે એ શબ્દનો અર્થ પુણું રીતના અહુરમજ્દ તરફથી મલતા, ગેતી માટેના કારોબાર ચલાવવા લાયકના અધીકાર તરીકેનો છે.

‘કદા થયા’=ક્યારે-કયે વખતે

‘હવો’=તે કાઇ પોતે

‘અંધહત’=ઉભો થશે

‘હોઇ’=તેને એટલે જરથુસ્ત્રને

‘જસ્તવત’=જરેલા હાથની-પુર દોરવાળી-મજબુત

‘અવો’=મદદ-ટેકા

હા ૨૮-૯ ની કનૂમીક શરેહ :

અહિંયાં પેગામ્બર સાહેબનાં જાહેર થવાની શરૂઆતનો ચિતાર આપેલો છે. પેગામ્બર સાહેબ જ્યારે ગેતીમાં જાહેર થયા ત્યારે ગેતીના જડવાદીઓ જેઓની મોટા ઇદમદારો ધુરંધર લોકો હતા અને કુદરતની કાળી બાજુપર જબર કાબુ રાખતા હતા તેઓએ તેવણની સામે મજબુત હોમલો કીધો હતો અને ખુદ શાહ ગુસ્તારપને તેવણની સામેના કરી નાખ્યા હતા તેની નોંધ છે. ચાલી આવતી દંત કથા મુજબ તે અધમાંથિના જબર જડવાદી ઇદમદારો-જાદુગરો કે જેઓમાં શહેરનાં શહેરોને ધરક કરાવવાની મેલી વિદ્યા હતી, કે જેના મુકાબલામાં આજની સાયન્સ માના પેટનાં બે હાડાનાં બચ્ચાં જેવીબી નથી, તેવા શેહજોર લોકોએ

જરથુસ્ત્રનાં બીજાણામાં નસો નાખીને તેવણને ગુસ્તારપ આમળા પુરા જાદુગર તરીકે ચુનાહગાર ઠેડવેલા હતા, જેથી કહે છે કે તેવણને કેદ કીધા હતા. આ 'હંત કથા'ની ખરી ઉકેલ આ ફકરો આપે છે. શરઆત વખતે જરથુસ્ત્ર દીનને ચલાવી શકેલા નહિ, કેમકે દીનને ચલાવવા માટેની જખરી ચોકી જે ઉભી થવી જોઈએ તે ચોકી-મીનોઈમાં કીધેલી ગાસમાંથી ઉભો થતો પાવ મહેલ તેવણ ઉભા કરી શકેલો નહિ, -પણ ગેતીમાંની તે ગાસ તે મીનોઈ ગાસમાંથી ઉભી કરવામાં રોકાયા હતા જેમાં દેવો અટકાવ કરતા હતા, જેથી પચોઈયો-તકએકો અને નેક મરદો જેઓ જરથુસ્ત્રના આવવાની મુનાદી ફેરવી રહેલા forerunner પેશરવો હતા તેઓનું તે કામ ઘણું મુશ્કેલ થયલું હતું. આમ ત્યારે અહિંયાં 'ક્ષાંન્મૈન્' = સંકટો-દુખોને ઊંચકવા માટે જરથુસ્ત્ર 'અનએર્ષમ' = નખળો છે, -અએષમ દેવ એટલે તુરેશ્વાદ વક્ષ અને પેલા પુરા જાદુગરોને પુરો પડે તેવો નથી, 'રાદમ' તેની તોફા જક્ષેશ તરીકેની હાજરી પોતાની તેવી જાત પુરવાર કરી શકતી નથી એટલે પોતાની સત્ય ગતી જાહેર નહિ કરી શકે તેવણ અરહ હડતા હતા. એમ ગવની કુદરતનું ફવાન-કુદરતનો તે સાહેબ આ ફકરામાં કહેતો ચીતારેલો છે તેની સમજ ઉપર આપેલાં બ્યાન ઉપરથી પકશે. 'વાર્ચમ નૅરૅશ અસૂરહ્યા' : 'અસૂરા' એટલે બીહ જાય-ડગી જાય તેવા નરની વાચા જેવી વાચા જરથુસ્ત્રની થઈ પડી છે, જેથી દીન ચાલી શકતી નથી. માટે અએ દાદાર ! તેને 'જસ્તવત્ અવો' = મોટી મદદ આપે તેવો 'હિાઈ' = કોઈ 'ક્ષથપત' એટલે શાહ ગુસ્તારપ મળવો જોઈએ, કે જેવણ જરથુસ્ત્રને મગવોપતાન મગોપત બનાવે. પણ આમ ક્યારે થાય કે જ્યારે ખુદ દાદાર તે જરથુસ્ત્રને પોતાને અમશારપ દોને જાજતી સત્તા 'ધૈષા-ક્ષથ' આપે એટલે રાદી અધીકાર એવો આપે, કે જેથી તે જાદુગરોની 'ફુન-કોટક' તુટે અને ગુસ્તારપ શાહનું મન ફરી જાય, આમ તે ફકરો કહી રહે છે. આપણે જાણીએ છીએ કે હંત કથા કહે છે કે આ વખતે મોટી લડાઈ જાગી અને શાહ ગુસ્તારપનો 'અરપે-શીહા' કે જેની ઉપર બેસીને શાહ ફતેહ મેળવતા હતા તે ઘોડાના પગ પેટમાં ધુસી ગયા, જેથી તે ઘોડો ઉઠી શક્યો નહિ. પેલા જાદુગરો પણ તે ઘોડાને ઉઠાડી શક્યા નહિ. પછી જરથુસ્ત્રે તે મહાન કામ બખવવા માથે લેવા કહેવડાવ્યું. આથી શાહે જરથુસ્ત્રને બંદીખાનેથી બોલાવીને તે ઘોડાને દટાર કરવા કહ્યું એટલે તુરતજ જરથુસ્ત્રે તે ઘોડાના પગોને તેનાં પેટમાંથી બહાર કાઢીને તે ઘોડાને દટાર કીધો. આમ જરથુસ્ત્રે શાહને જીતી લીધા.

ઉપર કહી ગયા છીએ, કે જરથુસ્ત્ર પોતાની દીનને ચલાવવા માટેની

ચોકી 'ગાસ' પાવ મહેલ કરવામાં રોકાયેલા પશુ તેમાં દેવો ખતરો મુકતા હતા. આ સત્ય બેદને જરથુસ્ત્ર બંદીખાને પડ્યા હતા એમ બેદમાં અલંકારમાં કહ્યો છે. પછી જ્યારે જરથુસ્ત્ર તે 'ગાસ'ને બાંધી રહ્યા અને અએષમ દેવને અને તે ગુબારોને તોડવા લાગ્યા કે તે દેવ પોતાના પુનરી શાહોને ઉશ્કેરીને લડાઈ કરાવી. શાહ ગુસ્તારપ આ લડાઈથી ગભરાયા. પશુ શાહ ગુસ્તારપમાં જે એળ હતી જેને 'અસ્પે-શીહા' કહે છે તેને પેગામ્બર સાહેબે દુર કરીને ગુસ્તારપને દાદારની મુલાકાત કરાવીને દીન-દસ્તુરી અપાવીને પોતાની પેગામ્બરી સ્થાપીત કરી. આ પછીથી શાહમાં હીમ્મત આવી. પોતે પાવ મહેલ ઉભો કરીને તે પાવ મહેલમાં ગુસ્તારપને દહ્યુપત અને દસ્તુરાન દસ્તુર તરીકે તેમાં તેવણને યજ્ઞતી ચોકીમાં મુકીને પછી ગુસ્તારપને લડાઈમાં મોકલ્યા. ત્યારે આ 'હંત કથા'માં બેદ એ છે કે જેહિશ ઉરવા જે 'ધષે-ક્ષત્ર' પેગામ્બરીને અપાવવા માંગે છે તે તેવણને મળી અને તેથી તેવણે ગેતીમાંના પાવ મહેલમાં 'ધષે' = ધમ્ધવા લાયક અફદીઓ ઉભી કરી એટલે 'ગાસ' મીનોષમાં બાંધેલી છે તેમાંથી કુદરતની મદદને ગેતીમાંના ઉભા કરીધેલા પાવ મહેલમાં ઉતારીને દીનને ચલાવા. ત્યારે અહિંયાં કહે છે કે 'યે અનએષમ ક્ષાંન-મેને રાદમ વાચમ નરેશ અસૂરહુયા' = જરથુસ્ત્ર અએષમ દેવને પુરો પડે તેવો નથી, તે નબળો છે, સંકટ-દુખ ખમી ગેતીને દેવોના હાથમાંથી છોડવે તેવો નથી માટે 'રાદ' = સત્યવાન દીસતો નથી અને તેના 'વચ' = વચનો-દીની શીક્ષણોના ફેલાવવામાં તે ફાવતો નથી. માટે 'વસેમી ધષે-ક્ષત્રમ' = (જેહિશ કહે છે કે) હું દુઆ કરું છું કે 'ધષે-ક્ષત્ર' કે જે મેળવવાનો જરથુસ્ત્રનો હક છે, કેમકે તેવણ 'હમ કેહુર્પિ એ અમશારપંદ' છે-અમશારપંદમાંના એક છે અને તેને લીધેજ જરથુસ્ત્રના કેહપને ગેતીના અહૂ તરીકે થવાની નેમણુક કદીમીઆતથી નેમાઈ ગયેલી છે. ગેતીમાં તેવણની અહૂગીરી ફતેહમંદ થાય માટે તેવણ ગેતીમાં ઉતરવાની અગાઉ પોતાના હમકારો અમશારપંદોની સાથે રહીને મીનોષમાં એટલે ગેતીને લગતી કુદરતમાં મીનો ગાસને એવી બાંધી શકે છે કે જે કાળી કુદરતના અગાઉથી બંધાઈ ગયેલા તુરે આદવક્ષના કીલ્લાને તોડી શકે. તુરે આદવક્ષના બેદને ગાથામાં દ્રેગવોદ્દબીશ અએષમ તરીકે ઓળખેલો છે, એવા તે જરથુસ્ત્રને ગેતીમાં-તે અમશારપંદોની ક્ષત્ર અધીકાર-ખોદાઈ આપવી જોઈએ, કે જેથી તેવણ મગવપતાને મગવપત થઈને 'ધષે' = ધમ્ધવાનેગ નતીજે લાવી શકે એટલે જેહિશોના હમકાર થઈને જગતની નવરચના કરે એટલે તુરે આદવક્ષ કે

જે અએષમના બેદનો છે તેને પાછો હઠાવે. આવું મહાન કામ કરવા તેવણને પછી તે ઇષો-ક્ષત્રની રૂએ મીનોષમાં બાંધેલા પોતાના મીનો ગાસ-માંથી ગેતીની ઉપર તેવો ગાસ=પાવ મહેલ બાંધવા સતા આપવી જોઈએ, કે જે પછીથીજ તેવણનું ગેતીને સમારવાનું કામ સરળ થઈ શકે, કેમકે તેના જોરથીજ તે અએષમને તોડી શકાય. ત્યારે અશો જરથુસ્ત્રને ક્ષત્ર અપાવવા ગેઉશો દાદાર પાસે દુઆ માંગે છે તેમાં એ અર્થ છે કે અશો જરથુસ્ત્ર જેવણ ગેતી ઉપર ઉતરેલા છે તેવણને હવે મીનો ગાસમાંથી ગેતી ઉપર પાવ મહેલ બાંધવાનો પરવાનો મળે અને તે કામમાં યજ્ઞતી શક્તિઓ તેવણને મદદ કરી તેવણને કૃતેહમંદ બનાવે. આમ ગેતી ઉપરના પાવ મહેલ બાંધવાની રજા અને કૃતેહને માટે ગેઉશો દુઆ કરે છે. જરથુસ્ત્ર ગેતીમાં પાવમહેલ ‘ગાસ’ બાંધે તેની અગાઉ ગેતીમાં કંઈથી કરી શકેલા નહી, એટલેજ ‘ગાસ’ બાંધાઈ તેની અગાઉ તેવણ ‘અએ-ષમ’ની સામે ટકી શકેલા નહી, માટે ‘અરાદ્’ હોવા એટલે સત્યનો જવાબ દેખાડી શકેલા નહી. પછી જેવા તેવણ મીનોમાં બાંધેલી ગાસની વિસ્પરદની રચના અને સરેહ યજ્ઞતની સરદારીમાંથી અને યજ્ઞતોની તનાસુલ સીલસીલામાંથી એટલે યજ્ઞત વસેલી તે મીનો ગાસમાંથી ગેતીની ઉપર તેવી ગાસ પાવ મહેલ બાંધી રહ્યા-ગેતીમાં તેવી યજ્ઞતી રચનાનો પાયો મુકીને તેના પાવ-મહેલને પરીપુર્ણ કાષો-ગેતીમાં અદ્રવ્ય ‘ગાસ’ની યજ્ઞતી કુદરતને વસાવી અજીત પાવ-મહેલ, શાહનામામાં જણાવેલું પેલું બેદી ‘અહેલ્ રસ્ સરવ’ ઉભુ કાધું કે પછીથી તેવણની રાદી ગતી પ્રગટવા લાગી. એ વિષેનું બેદી બ્યાન દીનકર્દમાંથી છે, જેની સમજ નીકીઝના પહેલાં વોલ્યુમમાં આપી છે. તેવણની કુદરતી ક્ષત્ર એટલે ખોદા તરીકે થવાનો-ચલાવનાર તરીકે થવાનો દોરવનાર તરીકે રહેવાનો હક જે અમશાસ્પંદો તરીકેનો હતો તે જેવો મલ્યો કે પછીથીજ તે અધીકારે પોતાનું જોર દેખાડ્યું. આમ ત્યારે આ ફકરો જરથુસ્ત્રની શરૂઆતી ચલવલો, કે જેમાં તેવણ ‘ગાસ’ને-પાવ મહેલને-સરવને બાંધવામાં રોકાયા હતા, જેમાં દેવો અડચણ કરતા હતા, તેનો ચીતાર રજુ કરે છે. આ વિષે વાંચો નીકીઝ પહેલી પાને ૬૩૪-૬૪૨. આ ઉપરથી માલમ પડશે કે જરથુસ્ત્ર સાહેબ વીધેની દંત કથાઓ છે તેમાં હકીકતી સમ્યાઈ પડી છે જે ખુદ ગાથામાંથી જડી આવે છે, પણ તે બધાને બરાબર ઉઠેલવી જોઈએ, જેને માટે દેનૂમ કહેતાં પેગામ્બર સાહેબે સમજાવેલી હકીકતી સમજ જોઈએ.

હવે સુદકર નરકની સમજ હા રટ-ટ ના કરદા માટે જોઇએ.

(વાંચો સુદકર નરક પાને ૧ લે.)

આ નરકમાં કહેલો જગતનો તાળો ઘણો ધુરો છે-લોકો એટલા બધા અધર્મી થયાં છે કે આપ દીકરા વતીક એક બીજા તરફ લાગણી રાખતા નથી, અને જે કાંઈ બલાઓ છે તેઓને ત્યાં એવા કપુતો પેદા પડે છે કે આપની બલાઈ સાફ ધોવાઈ જાય છે-ગાથાનો ગીનો એટલે ધનસાનોની પાંચ મુળ વર્ણો ઉપરની વજતી તંકદારી આ આગદને સુધારવા માટે દુઆ કરે છે. કાંઈગી આવીને તેઓના મદદ માંગે તેને તે ગાથાનો ગીનો મદદ આપવા તૈયાર છે. જરથુસ્ત્રની અગાઉના જમા-નમાં જગત આવું હતું એમ કહે છે. હા રટ-ટ ના ફકરાની પહેલી લીટીમાં કહે છે કે જગત ઉપરના દુખોને ટાળવા જરથુસ્ત્ર હાલ તુરત તો નકામો જેવો થઈ પડ્યો છે તેનું કહેવું-સલાહ ચાલતી નથી એમ ગેઉશ ઉરવા દાદારની દરગાહમાં ફરયાદ કરીને દુઆ કરે છે કે જરથુ-સ્ત્ર પોતાનાં કામમાં ફાવે. ત્યારે ગેઉશ ઉરવાની દુઆ કેવી જાતની દુન્યાને માટે હા રટ-ટ ની પહેલી લીટીમાં ચીતારી છે, તેનો ખ્યાલ ઉપરના સુદકર નરકમાં આપેલા તે વખતની દુન્યાનાં ખ્યાલ ઉપરથી આવશે. હા રટ-ટ ની વચલી બીજી લીટીમાં ગેઉશ ઉરવા દાદારની પાસે દુઆ ગુઝારે છે કે જરથુસ્ત્રને તેને birth right જન્મહક જે ‘ઇષો-ક્ષત્ર’ છે તે મળે, કે જેથી જરથુસ્ત્ર ‘ગાસ’ બાંધી મગવોને ઉભા કરી તે બધાનો અપ્સર થઈ પાવ મહેલને જોરે ગેતીનો તાળો જે ધુરો છે તે સુધારે, એટલે સુદકર નરકમાં ગાથાના ગીનોની ફરયાદ થઈ છે તેની દાદ લેવાઈ રહે. આમ ત્યારે સુદકર નરકની વીગત હા રટ-ટ ના ફકરાને પોતાની રીતે સમજાવી રહે છે.

વરશત માન્સર નરકની સમજ હા રટ-ટ ના કરદા માટે.

(વાંચો વરશત માન્સર નરક પાને ૨ થી ૧૨ મે).

આ નરકમાં ગેઉશ ઉરવા અદુરમજદની દરગાહ આગળ પોતાને સોંપેલાં કામ બજાવવાની ખાત્રી આપે છે અને તે કામ કેટલું બધું ભારી છે તે બધાનો ખ્યાલ આપે છે અને તેને માટે ચોકસ જાતની મદદ માંગે છે તે બધાનો ચીતાર છે. હા રટ-ટ માં ‘ગેઉશ ઉરવા રઝા-રતા’=ગેઉશે જોદારી સામેની દાદ માંગી અને કહેવું કે ‘ક્ષાન્મને’=જગત ઉપરના સંકટોનો ભાર ઉઠાવીને પાર પાડવા માટે જરથુસ્ત્ર નબળો

છે. અહિંયાં 'ગેઉશ ઉરવા રઝાસ્તા' = ગેઉશની દુઆરૂપની અરજી-
 માંગણી અને 'ક્ષાંન્મને' = જગત ઉપરના ભાર ઉંચકવાની નેધ છે તે
 બધાંનું વર્ણન એટલે ગેઉશની તે અરજીની ખીના અને 'ક્ષાંન્મને' =
 ગેતી ઉપરના ભાર-દુખોનો ચીતાર આ વરશ માન્સર નસ્કમાં એકથી
 ચાર ફકરામાં આપેલો છે. આ નસ્કના પાંચમા ફકરામાં કહે છે કે
 ગેઉશ ઉરવાને જગતનાં કામમાં મદદ કરનાર માનવ છે, જનવરો હોય
 નહિ. છઠ્ઠા ફકરામાં જગત ઉપરનો ભાર-દુખ જેને હા ૨૯-૯ માં
 'ક્ષાંન્મને' કહે છે તે થવામાં તે દાદારની હીકમત છે તેનો ચીતાર
 આપેલો છે-સાતમા ફકરામાં 'ક્ષાંન્મને' = જગત ઉપરનાં દુખના લાવનાર
 ધનાનો ભેદ ધણી સરળ પણ ભેદી જ્ઞાનમાં જળાવેલો છે જેનો ઉકેલ
 ક્ષત્રુમનાં દ્રષ્ટીખીન્દુથી કીધો છે. આઠમા ફકરો ઉદ્યોગને માટે ખેતી
 માટે છે એટલે જગત ઉપરનો 'ક્ષાંન્મને' દુખોની ખેતી માટે છે એટલે
 કહે છે કે જગત ઉપરનો જ્ઞાનમેન એવો છે કે તેમાંથી ખેતી ઉભી થઈ
 અથવા તેની શુભ ખેતી થઈ તેમાંથીજ ભલી ગતી ઉભી થશેજ. નવમા
 ફકરામાં ગેઉશ ઉરવાની માંગણી-દુઆ વિષેની વીગત છે, જેમાં કહે છે
 કે માનવે 'પસુશ હરન' થવું-ગવના હીજાજતકાર થવું. દસમા ફકરામાં
 જેગો ગવના પાસજ્ઞાન થતા નથી-તેઓને શું-કેવું ખમવું પડશે તેનો
 ચીતાર આપેલો છે. આમ આ વરશ માન્સર નસ્કના પાંચથી દસ
 ફકરાઓમાં તે જ્ઞાન છે કે જે બધાંને જરથુસ્ત્રે ગેતીમાં પોતાની તરફથી
 સમજાવેલું હતું. પણ લોકોની ઉપર તેની તુરતા-તુરત અસર થયતી નહિ,
 આમ હા ૨૯-૯ માં કહે છે. હા ૨૯-૯ માં જરથુસ્ત્રની નેમણુક થઈ
 પણ જરથુસ્ત્રનું કામ એશથી ચાલતું નથી હોત આગળ વધી શકતી
 નથી એમ કહે છે. ત્યારે તે કામ શું હશે તે બધાંનો ખ્યાલ ઉપરના
 પાંચથી દસ ફકરાઓમાં આપેલો છે. પાંચથી દસ ફકરામાં કહેલી વીગતને
 ચલાવવા જરથુસ્ત્ર તુરતને વેળા ફાવેલા નહિ માટે ગેઉશ અહુરમજ્દની
 દરગાહમાં જરથુસ્ત્રને મદદ આપવા દુઆ કરે છે. જરથુસ્ત્ર તુરતની વેળા
 ફાવતા નથી એમ ગેઉશ ઉરવાની ફરયાદ છે તેનું કારણ શું હશે તે
 વિષેનો ઇશારો પછીથી તે નસ્કના અગ્યારમા ફકરામાં જળાવેલો છે. હા ૨૯-૯
 માં ગેઉશ ઉરવા પેગામ્મર સાહેબનો જન્મહુક જે અમશાસ્પન્દની ક્ષત્ર
 મેળવીને જગતને ઇનસાફથી ચલાવવાનો છે જે જન્મ હકને ઇધો-ક્ષત્ર કહે
 છે તેની માંગણી કરે છે. ગેઉશ ઉરવાને જરથુસ્ત્ર માટેની તે સીફારસ
 કરવાનો શો હુક છે તેનો ચીતાર તે નસ્કના દસમા ફકરામાં છેલ્લે કીધેલો છે.
 હા ૨૯-૯ માં ગેઉશ ઉરવા છેલ્લે દુઆ કરે છે કે, 'કહા યવા' = ક્યારે

કયે વખતે ‘હુવો અંધહુત’=કોઈ નર એવો ઉભો થશે-કંઈક એવું થશે, ‘થે’=કે જે ‘હોઈ’=તેને એટલે જરથુશ્ત્રને ‘જસ્તવત્ અવો’=મજબુત મદદ આપશે. આવો વખત અને આવી મદદ જરથુશ્ત્રને તે મીનો ‘ગાસ’ એટલે માંથ્ર-સ્પેન્તથી બાંધેલી મીનોષ કીલ્લેબંધી પોતામાંથી ગેતી ઉપર તેવી ગાસ એટલે પાવ મહેલ બંધાવવા લાવી આપશે અને એમ માંથ્રો યસ્નો વીગેરેનું કાર્ય સાધક પાણું ઉભુ થશે, તે બધા માંથ્રો યસ્નોમાં રહેલા દાદારના આશીશોને ગેતી ઉપર વરસાવી શકશે કે જેથી ગેઉશોની મુરાદ બર આવશે. ગેતીની ઉપર થવાના આવા પાવ મહેલ માટે ઇષો-ક્ષાથ્ર જરથુશ્ત્રને મળે એમ ગેઉશો દુઆ કરે છે. એમ છેલ્લા બારમા અને તેરમા ફકરાઓ સમજ આપી રહે છે. ત્યારે હા ૨૯-૯ ની છેલ્લી ત્રીજી લીટીની ગુહ્ય સમજ માટે વરશત માન્સર નસ્કના છેલ્લા બે ફકરાઓ છે, જેમાં જરથુશ્ત્રથીજ ગેતી પાર પડશે અને જરથુશ્ત્રને ગેતીને પાર પાડવાનાં કામમાં મીનોમાંથી થયેલી માંથ્ર-સ્પેન્તની ગાસ એટલે પાવ મહેલ અને તેમાંથી ઉભા થતા માંથ્ર-સ્પેન્ત મદદ લાગશે તે માંથ્ર સ્પેન્ત કેવા છે-તે બધાની સમજ આપેલી છે. મીનોષ ગાસમાંથી ઉભો થતો ગેતીનો માંથ્ર-સ્પેન્તનો પાવ મહેલ અને તેમાંથી ઉભા થતા માંથ્ર-સ્પેન્ત એક મજબુત મદદ છે, જેને હા ૨૯-૯ માં ખાસ ‘જસ્તવત્ અવો’=ભરેલા હાથની મદદ કહી છે. માંથ્ર સ્પેન્તની આ મદદથી જરથુશ્ત્ર પહેલે શાહ ગુસ્તારપના ‘અસ્પે-શીહા’ને એટલે શાહની એખોને સધારી શાહની મદદથી પાવ મહેલ બાંધીને તે માહેલા તે ‘માંથ્ર-સ્પેન્ત’ના અમાનતદાર-દસ્તોબર બનાવી તે શાહ ગુસ્તારપ મારફતે કુલ ગેતીમાં અહુરમજ્દની આજુ ફેરવશે. આમ વરશત માન્સર નસ્ક પોતાની રીતે આ હા ૨૯-૯ ને સમજાવી રહે છે.

બગ નસ્કની સમજ હા ૨૯-૯ ના ફકરાને માટે.

(બગ નસ્કને માટે વાંચો પાને ૧૩ થી ૩૨ મે).

આ નસ્કમાં ગેઉશ ઉરવા ફરયાદ કરે છે અને દુઆ માગે છે કે ગવની દરોસ્તી જીવજન અને શશ જોરાને-જનની દરોસ્તી જે હાલે થઈ રહેતી નથી તે થઈ રહે. તે નસ્કના એકથી ચાર ફકરામાં ગવની દરોસ્તીની વ્યાખ્યા આપે છે, પછી પાંચમા ફકરામાં દુન્યવી જાતજાતની હાજતો-માંની ચોકસ હાલત કે જેનો ભોગવટો કરતી વખતે ગવ જીવજનને ખમવુ પડે છે જેથી જોરાને-જન પોતાની જેત રાખી શકતા નથી-તે આ ભોગવટાએ અને તેમાંના તે ખાસ ભોગવટા વખતે શું સાવચેતી લેવી-

તરીકત પાળવી કે જેથી ગવની ઉપર એજાંજ પડે નહિ તે વિષેનો ચીતાર આપે છે. પછી છઠ્ઠામાં ગવની ગતીને પુખ્ત કરવી અને ગવની ગતી પુખ્ત થયા અગાઉ કપાઈ નહિ જાય એટલે જીવજન પોતાના શશ જોરાને-જનથી પુણી રીતે કામ કરીને ખીલે તે અગાઉ મૃત્યુ થાય નહી તેની સાવચેતી લેવા કહે છે-દુકમાં તરીકતની બલીહારીની નાંધો અપાઈ છે. આમ ત્યારે ગવ=જીવજન અને શરીરમાંની કુદરત અને તે ગવનાં શશ જોરાને-જન નામે મનસ્વી-ગવસ્વી-કુનસ્વી-વીર-હોશ જોરદને ખીલવવા, કે જેથી ગેઉશ ઉરવાનું કામ સરળ થાય; નહી તે ગેઉશ ઉપર બાર પડે. હા ૨૯-૯ ની પહેલી લીટીમાં ‘ગેઉશ ઉરવા રચ્ચોસ્તા’=ગેઉશે ફરયાદ કીધી અને હાહ માંગી દુઆ ચાહી કે ‘ક્ષાંન્મૈન્’=દુખ-આફત જે કંઈ ગેતી ઉપર છે તેનો બાર ખમીને સુખમાં-ચેનમાં-મોક્ષમાં તેઓને ફેરવવા જરથુસ્ત્ર નખળા માલમ પડે છે. ત્યારે આ ‘ક્ષાંન્મૈન્’ શું છે-તેનો બાર શું છે અને જરથુસ્ત્ર તે બાર-તે દુખને સુખમાં ફેરવવા શું શું તદખીરો બતાવે છે તે બધાનો ચીતાર આ બગ નસ્ક એકથી છ ફકરામાં આપી રહે છે. પછીના સાતમા ફકરામાં ‘હુઅધતાન્’ એટલે ‘વખ્ષદ્ર’=સાચા માણસની ખુશી, તેની ગવની દરોસ્તીની વીગત, અને તેનું જોર અઓજહોમંદીનો ચીતાર આપેલો છે; અને તે પછીના આઠમા ફકરામાં એક ગુનાહગાર ધનસાન ગવ-દરોસ્તી કરીને અને તેટલા માટે તરીકત પાળીને કંઈ રીતે ઉપરના ‘હુઅધતાન્’ જેવો સાચા મદ જેવો થઈ શકે છે તેવી ગવ-દરોસ્તીનો ચીતાર આપેલો છે. પછીના નવમા ફકરામાં ગવ-દરોસ્તી માટેની ખંત હોવી જોઈએ તેનો ચીતાર આપેલો છે. પછીના દસમા ફકરામાં ગવ-દરોસ્તીની ખંતમાં ચોંગ=મોહું અને ‘અવ્ઝાર’=હથ્થાર-દીનની યસ્ન તરીકત વિગેરેથી ‘વોહૂમન્ દારતારી’=મહમનને પોતામાં વસાવી શકાય છે એટલે પરગણુ ગતીના થયા છે, તેવા બાવો બતાવેલા છે. આમ ગવ-દરોસ્તીનો પ્રભાવ રાખતા નરોની વ્યાખ્યા કરે છે. હા ૨૯-૯ માં કહે છે કે જરથુસ્ત્રની ‘વચ્ચ’=યસ્ન વિષેનું શીક્ષણ કારગર થતું નથી અને ગેતીમાંના ‘ક્ષાંન્મૈન્’ દુર થતા નથી. ત્યારે જરથુસ્ત્રાં શીક્ષણો-માનું તે કયું છે કે જે કારગર થતું નથી-તે શીક્ષણોને બગ નસ્કમાંના તે પોતાના સાતથી દસ ફકરામાં બતાવેલા છે.

પછીના અગ્યારમા ફકરામાં દીનની યસ્ન-આલાતોને ચાહુ રાખવા માટેની સલાહ છે-બારમા ફકરામાં તે બધા વિષેનાં શીક્ષણો આપવાનો ફાયદો બતાવેલો છે. તેરમા ફકરામાં જેઓ ઉપરના કામમાં મદદ કરે

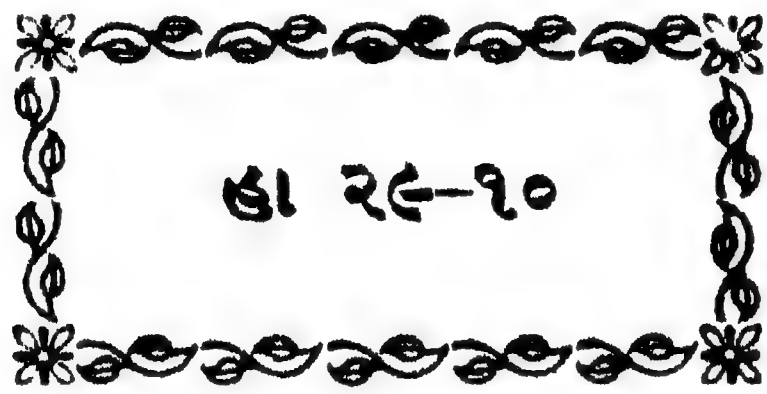
છે અને દીનની તે તે સંસ્થાઓની ઉપર એતેકાદ રાખે છે તેનો શુભ છેડો બતાવેલો છે. ચૌદમા ફકરામાં દીનની બધી પાવ મહેલની સંસ્થાઓને આરાસ્તે કરનારાની નેકઅખતીનો ખ્યાલ આપેલો છે.

ત્યારે હા ૨૯-૯ ના ફકરામાંની વચની લીટીમાં ગેઉશ ઉરવા દાદાર પાસે દુઆ કરે છે કે જરથુશ્તરને 'ધષો-ક્ષત્ર' મળવી જોઈએ-તે મેળવવાનો તેનો હક છે, એટલે કહે છે કે જરથુશ્તરને યજ્ઞતી અધીકાર મળવો જોઈએ કે જેથી તેવણુ યજ્ઞતનો બહાર ગેતીમાં વસાવે એટલે પાવ મહેલ બાંધે-આલાતો ઉભા કરે. તેવણુ પોતે 'અહુરદાત મજદદાત'ની મદદથી અને માંધ-રપેન્તના દાદારના આશીશોથી મીનોષ ઝલ્લો કે જેને 'ગાસ' કહે છે-માંધોથી ઉભી થતી 'પધરીદઝ' કહે છે તે 'ગાસ' કે જેમાં વિરપેરતુને તેમ યજ્ઞતોને વસાવેલો છે તે 'ગાસ'ની મદદથી ગેતીમાં 'પાવ મહેલ' કરે-ગેતીમાં મીનોષના સંબંધ ॥ ગાસ પાવ મહેલ ઉભો કરવા 'ધષો-ક્ષત્ર'નો અમશારપંદી અધીકાર જોઈએ કે જે વગર ગેતીમાં તેવું કંઈ થઈ શકે નહિ. ત્યારે 'ધષો-ક્ષત્ર' જે ત્યાં જરથુશ્તરને અપાવવા ગેઉશ દાદાર પાસેથી માંગણી કરે છે તેનો શું અને કેવો શુભ નતીજો આવશે, તેનો કંઈક ચીતાર ઉપરના અગ્યારવી ચઉદ ફકરાઓમાં આપેલો છે.

પછીના પંદરમા ફકરામાં એક અશો નર કે જે ગેતીનાં તારણને માટે ગેતીના શાહ આગળ આવીને પોતે પોતાનું બલીદાન આપે છે તેનો ચીતાર આપે છે, એટલે કહેવા મળે છે કે 'જસ્તવત્ અવો' = મજબુત હાથની મદદ વગર એટલે ભોગ આપ્યા વગર જગતમાં ભલાઈ કદી પંથરાય નહિ એટલે સ્વાર્થથી નહિ પણ પરદુખભાંજનની ગતીથીજ જગત આગળ ફરો-કેરેતી તરફ વધી રહે છે. આમ અશો નર 'જસ્તવત્ અવો' = ખરી મજબુત ભરેલા હાથની મદદ આપી શકે છે તેનો ચિતાર આપેલો છે. પછીના છેલ્લા સોળમા ફકરામાં એક ધનસાન ગેતીની ઉન્નતી માટે પોતાની સેવા કંઈ રીતે આપી શકે એટલે તે સાધારણ માનવ પોતે પોતાની મકદુર સુજાની 'જસ્તવત્ અવો' = ભરેલે હાથની મદદ કંઈ રીતે આપી શકે તેનો ખ્યાલ આપેલો છે.

ત્યારે હા ૨૯-૯ માં ગેઉશ દાદાર આગળ દુઆ કરે છે કે ગેતીમાં 'ક્ષાંનમ્ન' = દુખો આફતો પુષ્કળ છે અને તેને માટે જરથુશ્તરને એક 'રાદ' તરીકે એક તોફા બક્ષેશ તરીકે તમે દાદારે મોકલેલા છે, પણ તમે દાદારે જરથુશ્તરને 'ધષો-ક્ષત્ર' આપી નથી-માંધ રપેન્તના આશીશો

આપીને યજ્ઞતી અધીકાર આપ્યો નથી, જેથી તેવણુ ગેતીમાં મીનોષની ગાસમાંથી નવો પાવ મહેલ 'ગાસ' બાધી શક્યા નથી, એટલે પોતે યજ્ઞત જેવા હોષને યજ્ઞતોનો સંગ રાદ પદવંદ કરીને ગેતીમાં તે રાદ પદવંદ પાવ મહેલ તરીકેનો ઉભો કીધો નથી. આ 'ધર્ષો-ક્ષત્ર' મેળવવાનો અને તેને જોરે યજ્ઞતોની મદદ લઈ માંધ-સ્પેન્ત મેળવીને યજ્ઞતી રચના ગેતીમાં કરવાનો તેવણુનો જન્મહુક છે માટે, અએ દાદાર, તમે 'જસ્તવત્ અવો' ભરેલા હાથની મદદ આપો. તે ભરેલા હાથની મદદ આપનાર કય વિસ્તારપ અને ળીજ તેવા જર્જદાષ્ટીવાળા ચેલાઓ-નરો આપો. આમ ત્યારે તે 'જસ્તવત્ અવો' ફળી હોય-ભરેલા હાથની મદદ કેવી હોય, તેનો કંઈક ચીતાર દીનકર્દના ઉપર કહેલા એ ફકરામાં છે. આમ ત્યારે બગ નરક હા ૨૯-૯ના ફકરાને પોતાની રીતે સમજવી રહે છે.

હા ૨૯-૧૦

યુજ્ઞમ^૩ અએધખયો^૪ અહુરા^૫ અઓંગો^૬ દાતા^૭ અપા^૮
ખધેમચા,^૯

અવત^{૧૦} વૉદ્ર^{૧૧} મનંધ્રહા,^{૧૨} યા^{૧૩} હુવેઈતીશ^{૧૪} રામાંમચા^{૧૫}
દાત;^{૧૬}

અર્જમચીત^{૧૭} અહા^{૧૮} મજદા^{૧૯} શ્વામ^{૨૦} મંગાહી^{૨૧} પઓઉર-
વીમ^{૨૨} વએદમ.^{૨૩}

અએ અહુરા^૫ ॥ અએ અપવહિસ્તા^૬ ॥ તમે^૭ ॥ તેઓને^૮ (અશેા જરથુસ્ત્ર અને તેવણુના હાવિસ્તો-ચેલાઓને) ॥ અઓજની શક્તિ અઓજની કુદરતનું જોમ^૯ (જે ભલી મદદ આપીને રામેશ્ની ઉભી કરાવે છે તે અને તે શક્તિને કામ કરવાનો) ॥ મીનોષ^{૧૦} (યજ્ઞતોને છે તેવો) રાદી અધીકાર ॥ આપો.^{૧૧} ॥ તે^{૧૨} (અઓજની રાદી સત્તા) ॥ બહમન માર-ફતે^{૧૩-૧૪} (ગોસ્પંદી તેવીશી પરદુખબાજનની ગતી/મેળવી આપો) ॥ (ક) જોયા^{૧૫} ॥ (શરીરમાં ગોસ્પંદી ગતી વસે તેવું બહુ મહાન, તેવો 'રથ્વ્ય અપ્ર' થઈને) પેલી દુન્યાની ભલી જગા^{૧૬} ॥ (અને) રામેશ્ની અત્યંત ખુશાળી કે જેમાં સુખ દુખ સમાન છે તે-દુખને ખાઈ જાય તેવી અત્યંત સખુરીવાળી મીનોષ ખુશાળી^{૧૭} ॥ (અશેા જરથુસ્ત્ર અને તેના

ચેલાઓ) આપો-અપાવો^{૧૧} ॥ અએ મજદા^{૧૨} ॥ તુને^{૧૩} ॥ તે^{૧૪} (રામેશ્તી) નો ॥ સપ્પર પહેલો^{૧૫} ॥ રાખનાર-રખાવનાર^{૧૬} ॥ મે^{૧૭} (ગેઉશ ઉરવાએ) ॥ ગણ્યો છે.^{૧૮} ॥

હવે મીલસના પોથા માંહેલી પહેલવી સમજ બોધએ.

હા ૨૯-૧૦ ની પહેલી લીટી માટે કહે છે કે:—

‘લકૂમ અવો વલ્મનશાન અઉહુરમજદ અધયારીહુ યહુખૂનેદ અપવહિશ્તો વ શતવેરો’=તમે અહુરમજદ, અપવહિસ્ત અને શહેરે-વર ‘વલ્મનશાન’=તેઓ તરફ ચારી મદદ મોકલો. અધધ કરતૂશત વ હાવિશ્તાનો ઇ કરતૂશ્તો નદૂકીહુ પદશ વાદૂનયેન એટલે કે કરથુશ્ત અને તેના ચેલાઓની ‘નદૂકીહુ’=નેકાને બલાઇઓને ‘પદશ વાદૂનયેન’=તેઓ પુઠે રહીને મેળવી રહે. (અહીંયાં અપ અને શહેરેવરની ચારીમાં અપોઇ અને રાદી સત્તા મેળવવાનો અર્થ છે કે જે એક વખતે મળી કે પછી જ્યાં લગી તે મળેલી રહે ત્યાં લગી વફાદાર નીવડે છે. પણ ધનાની મદદ વફાદાર નથી, કામ કરાવીને પાર પાડે તેવી છે).

પછીની વચલી બીજી લીટી માટે કહે છે કે:—

‘અઇતૂનોક્ વોદૂમન મૂન ‘હુ-માનિશનીહુ’ (ગાસ્-ઇ તમન) વરામીશનોક્ અપ યહુખૂનેદ’=એટલે પછી બહુમન અમશારપંદ તેઓને બહુ રહેઠાણ (પેલી દુન્યાની જગા) અને રામેશ્તી આપી રહેશે.

હા ૨૯-૧૦ ની છેલ્લી લીટી માટે કહે છે કે:—

‘હોમનિક વલ્મન અઉહુરમજદ (વલ્મન કરથુશ્તો) અશમિન લક્ મીનમ ક્તૂમ વિનહિશ્નો (અધધશ ક્તૂમ નદૂકીહુ મિન લક્ યહુખૂનેદ)’=અએ અહુરમજદ! હું પોતેખી (એટલે કરથુશ્તખી) માનું છું કે તે રામેશ્તીનો સપ્પર પહેલો ધરાવનાર ‘લક્’=તું છે એટલે પહેલવહેલી નેકી-રાદી ગતી ‘મીન લક્’=તારા તરફથી ‘યહુખૂનેદ’=થઇ છે.

પહેલવીની આ ઉકેલામણુથી ઉપરનો તરજુમે આમરના નીયમ અનુસારનો થયો છે, કે જેમાં ખરો સાવાય જે ઉપરનો પહેલવી સમ-જમાં છે તે આવી રહે છે.

હા ૨૯-૧૦ ના શબ્દ અર્થ અને શરેહ :-

અએધખ્યો=તેઓને (પહેલવી સમજમાં 'તેઓ એટલે જરથુસ્ત્ર અને તેવણના હાવીસ્તો એટલે ચેલાઓ જેઓ નેકી પાંથરવા માંગે છે તેઓ' એમ શરેહ કરે છે).

યૂજ્ઞમ=તમે. અહીંયાં અહુરા અને અષાને માટે તમે શબ્દ છે.

અઓગો=અઓજની યજ્ઞતી શક્તિ. પહેલવીમાં 'અધ્યારીહુ' =મદદ એમ અર્થ આપેલો છે. ચારી શબ્દથી ત્યાં કહેવા માંગે છે કે આ શક્તિ યજ્ઞતને લગતી છે કે જે એક વખત આપે તે પછી વફાદાર રહીને મદદ આપ્યાજ કરે છે એમ મદદ આપીને પુશાળી આપે છે. ધનામીન બી તેવી શક્તિથી મદદ આપે છે. પણ તે મદદ ચારખાઝ નથી. માટે અહિંયાં કહેવા માંગે છે કે ધનામીનથી મળતી તે શક્તિ નથી, કેમકે ધનામીનની શક્તિ ચારખાઝ નથી. ધના તો પારકાનો હાથ પોતે લઇને મારે અને માર ખવડાવે છે અને તેજ હાથને પછી મારે છે, એટલે તેની શક્તિ કોઇનોથી ચારજ નથી એમ બલી યજ્ઞતી ગતીનો મર્મ સમજાવવા પહેલવીમાં 'ચારી' એમ અર્થ આપેલો છે.

'દ્વિથ્રેમચા'=મીનોષ યજ્ઞતી અધીકાર જે કબીરી ગેરધનસારી થાયજ નહી તે; જે હમેશાંજ રાદી રાહે-રાસ્તીનો ધનસારીજ હોય તે

'દાતા'=તમે આપો.

'અવત્'='તે' (નાન્યતર જાતી છે). (એટલે પેલી અઓજની શક્તિનો અધીકાર)

'યા'=જેથી (બલી તેવીથી-બહમનના વસ્વાટની ગતીથી)

'હુવેધતીશ'=(હુ=બલી; 'ધીતી'=એઠક અથવા રાજગીરી) શરીરમાં દુજી ગતી જઇને 'હુ'=બલી એઠક-બલુચ લણુ-બલી રાજગીરીનું થવું એટલે રથબ્ય ચપ્ર=દાદારની મરજી મુજબનું વર્તન થાય તેવું થવું-જેથી અંતર પુશાળીનું આવવું અને તેથી પેલી દુન્યામાં બલી જગા મેલવવી એટલે બલી જગા અને અંતરની પુશાળી એમ અર્થ થાય છે. પહેલવીમાં 'હુમાનીશનીહુ' =બલી રહેવાની જગા તરીકે સમજ આપે છે. પછી 'ગાસ-ધ તમન્'='પેલી દુન્યાની જગા' એમ બીજો અર્થ આવે છે, એટલે ઉપરના અર્થ જેવોજ અર્થ કરે છે, કેમકે જીવનમાં બલાઇ કર્યા વગર પેલી જોહાનમાં બલી જગા ઉપરની ધનસારી સત્તા આપેજ નહિ એમ કહેવા માંગે છે.

‘દાત’=તે આપે (એટલે જરથુસ્ત્ર અને તેવણના હાવીસ્તો-એલા-ઓથી દીની સંસ્થા આપે)

અર્જમચીત્=હું એટલે ગેઉશ ઉરવા કે જેણીએ આગલા ફકરામાં જરથુસ્ત્ર માટે ઉમેદ કીધી છે તેણી

‘રામાંમચા’=દુખ વગરની યા દુખને ખાઇ જાય તેવી ખુશાળી એટલે અમર ગતીની અનંત ખુશાળી-મીનોઇ આશાના ફળીબુદ થવાથી થતી-રામ યજ્ઞત કંઇખી દુખદરદને યા કંઇખી લંગાણુને સાંપનાર છે, માટે ખુશાળી આપે છે, માટે ‘રામ કરુદન’માં જીતીને તાબે કરીને ખુશાળી પોતે લઇને સામા જીતાયલાને આપવી એવો અર્થ છે. સદરાની હામન જે નીચેથી આવે છે તેમાં ‘રામ’ યજ્ઞની તેવી ખુશાળી હાંસેલ કરવાની ઉમેદનાં ખીયાં પડેલાં છે. (એમ છે માટેજ સલાહ આપે છે કે તે હામનને બહાર ખુલ્લી રાખવી કે જેથી તે દુઆ ફળીબુદ થવાને કંઇક જોર મળે).

અહુયા=તેને (ઉપર કહેલી રામેશ્નીને)

વએદ્મ=મેળવનાર-મેળવી અપાવનાર (‘વીદ્’ મેળવવું-મેળવી અપાવવું ઉપરથી)

પર્ચાઉર્વીમ્=સપ્પર પહેલો. અહિંયાં મઝદાને રામેશ્નીનો સપ્પર પહેલો રાખનાર કહ્યો છે, જેમાં ‘અનહુમા’ અને તેની દુષ્ટ અને તે દુષ્ટની જીજ્ઞાસી થતાં માંધ્ર-સ્પેન્તનાં રૂવાનની તેહેકીકાતનો અર્થ છે, જે શરેહમાં સમજાવેલો છે.

હા. ૨૯-૧૦ ની દનૂમીક શરેહ :

આગલા ફકરામાં ‘ગેઉશ ઉરવા રચ્ચોસ્તા’માં જે અર્થ હતો તે હવે ફળીબુદ થયેલો આ ફકરામાં જણાવે છે. જરથુસ્ત્ર સપ્પર પહેલાં ગેતીમાં કંઇ કરી શકેલા નહી, કેમકે ‘ગાસ’ એટલે પાવ મહેલ-હરવેસ્પ આગાહનો મહેલ-શાહે આલમનું મહાન બરાબર બંધાયેલા નહિ એટલેજ તે ગાસમાંથી મીનો આશીશો ગેતી ઉપર ઉતરતા હતા નહિ; તેમ વળી અધીકાર જે અશો જરથુસ્ત્રનો birth right જન્મસિદ્ધ હક હતો તેણી મળેલો નહિ. હવે જરથુસ્ત્રને તે ‘ક્ષત્ર’ મળ્યો-જરથુસ્ત્રના એલાઓને ગતી મળી-ગાસ પાવ મહેલ ગેતી ઉપર બંધાયો અને તેનાથી દીન તેના પુર બહારમાં ચાલી જોર પકડીને સત્યસંગ ફેલાવવા લાગી જેથી શું બલા કે પુરાઓ બધાઓની અંદર બલાઇ ઉગવા લાગી. આથી ગેઉશ

ઊરવાને હવે તે શાંતી મળી રહે છે કે જે શાંતી ખુદ મઝદાને પહેલવહેલી મળી હતી. મઝદાને શાંતી મળી તે શું છે તેની તેહરી નીચે આપી છે.

અહીં કે જેવણે સપ્પર પહેલી ત્રગડી નામે આતરે ક્ષએતાન-નીરૂ ખદાત અને યવએચ યવએતાએતેને ઉભા કરીને જેએને ખાઓ અક્રજ્યમ્ન તરીકે ઓળખે છે તેએને ઉભા કરી તેએને પોતાના કેહપ' તરીકે કરીને તે કેહપ'ના તખ્તાની ઉપર જેને યએન તરીકેની ઓળખે છે તે યએનની ઉપર એટલે અહૂના પ્રભાવ નામે રસ્તુ તરફ પુણ્ય' ભક્તિભાવ નામે આરમ્ભતિનો સ્વભાવ બતાવતા તે અનંત તખ્તાની ઉપર પોતાનો વધ્ય' કાઢીને તે મુજબ બગાનો ઉભા કીધેલા હતા. સપ્પર પહેલી થયલી બગાનોની જુદાત તે 'બગ અહુનવધ્ય' અને 'પઓઉર્વ' ક્રવષિ' હતી. ઉપર કહેલો ખાઓ અક્રજ્યમ્નનો તખ્તો હુદાઓંધહનો એટલે બેદારી સાથનો એટલે 'ઉદ્યબામિક'ની મનશક્તિ વાળો હતો. આવો તે ખાઓ અક્રજ્યમ્નનો તખ્તો જે ઉપર કહ્યું છે તેમ સપ્પર પહેલી ત્રગડી 'આથ્ર-નીરૂ અને યવએચ'નો થયલો હતો તે અહૂના માંથ્ર રપેન્તના આશીશોથી હુદાઓંધહોની બેદારીમાંથી હુદાસ્તે-માનો, પુર બેદારીનો થયો હતો, કે જેની ઉપર બગાનોની આ જોડ થઈ હતી. આ જોડ જુદાતી કરી-સાથે રહીને અહૂના વધ્ય'ને બખવવાનાં મનનમાં પડેલી હતી, અને મનનના નતીજએ સ્તોત યસ્ન થયું હતું. આ 'સ્તોત યસ્ન' ગોયા થવાની સૃષ્ટીનું ઇંકુ મુળ હતું. આ સ્તોત યસ્ન પોતાના માવતરો કરતાંની વધુ રીતે અહૂ તરફ પુણ્ય' ભક્તિભાવ રાખે છે. આવા સ્તઓત યસ્નને દાદારના તે વધ્ય' હોકમનો તે બહાર બખવવાનો પુણ્ય' ઉમંગ હતો. દાદારના હોકમ પ્રમાણે દ્રવાઓની જાહેરાત ઇનસાફની રૂથે થવાની હતી. દ્રવાઓ કે જે ઊરવાનના તુરને લાગેલો છે તેને ઉભુ કરવા સ્તોત યસ્નને અભડાવવું પડ્યું જેથી સ્તોત યસ્નની ગતી જરા ઉતરતી થઈ. આવા ઉતરતી ગતીના સ્તઓત યસ્નને અનહુમા કહે છે. એમ ત્યારે સ્તોત યસ્નમાંથી ગોયા અનહુમા થયો. માટે દુંકમા કહે છે કે પેલા બગાનો નામે બગ અહુનવધ્ય' અને પઓઉર્વ' ક્રવષીના સેવનથી તે સ્તોત યસ્નમાંથી 'અનહુમા'નો જન્મ થયો જેમાંથી પછી દ્રવાઓ સાયનાં રવાન અને બઓદનો જન્મ થયો. દ્રવાઓ સાયના રવાનને અહૂ ઉપર ભરોસો હતો નહિ જ્યારે પેલો બઓદ તો અહૂને માનનાર હતો. આમ જગતના મુળ પાયા તરીકે સામસામી ગતી જન્મી. અનહુમામાં આવી સામસામી જોડ હતી. આ જોડમાંનું પેલું દ્રવાઓ સાયનું રવાન સપ્પર પહેલા બહાર પડ્યું તેણે બહાર પડીને કાળી કુદરત જેને ફરવરદીન

યશ્તમાં ‘દ્રવાઓ દ્રવ્યોમન,’ ‘દ્રવાઓ ત્વએષ’ કહે છે તેને ચલાવીને ‘અક્રૂષીમંત ગાત્વ’=વૃદ્ધિ જેવું હોયજ નહિ તેવી ‘કદપીત જેવી’ જગત ઉભી કાઢી કે જેમાં નાશજ હતો-આવું જગત તેનું પોતાનું એક ફરજંદ ઉભુ કરે તે જોઈ અનહુમાને પશ્ચાતાપ થયો અને તેમ થવાનું કારણ અનહુમા સમજ્યા નહિ અને તે જગત દરેસ્ત થાય-વૃદ્ધિના પથ ઉપર ચઢે એવી દુઆ કાઢી. એમ અનહુમામાં દુખ થયું. પછી અનહુમાની પ્રાર્થનાને અંગે હુદ+ધનસાફ પ્રમાણે પેલી અસલ જોડ *જગ અહુનવધર્ય+પઓઉર્વ ક્રવપિએ માંથ્ર-રપેન્તના આશીશો ઉતારીને તે કાળી કુદરતનો નાશ કરી તે દ્રવાઓની અક્રૂષીમંત ગતીને-સ્તંભ ગતીને ઝરવાનમાં ચલીત પ્રમાણમાં-છશકમાં-બઓદ તરફના ખેંચાણમાં આણી. આ આશીશોમાંથી અનહુમાને ખરૂં જ્ઞાન ‘મઝદ’ આવ્યું અને સૃષ્ટીના ભેદની સમજ પડી ગઈ. આ હકીકતની વધુ વિગતવાર સમજ માટે જુઓ નીકીઝ પુસ્તક બીજું. આ ભેદ ખુદ અવસ્તાનો છે એમ નહિ સમજાવે અને તે ભેદ ખોલનાર ક્ષત્રુમીક જ્ઞાન નહિ હોવે, આજના પશ્ચિમના વિદવાનોને ખતરો પડેલો હતો કે ગાથા અને અવસ્તાનો spirit અક’ ભાગ્યેજ એક હોય! પણ ક્ષત્રુમીક હકીકતથી કાઢખી જોઈ શકશે કે તે બધું એકનું એકજ છે. ત્યારે અહિંયાં ‘મઝદ’ને એટલે માંથ્ર-રપેન્તના આશીશોથી પુર્ણ જ્ઞાનવાળા થતા અનહુમાને ‘અહુયા પઓઉર્વીમ વઅંદમ’ એટલે તે રામજ્ઞાનો એટલે અથ્ર=દુખ વગરની હાલતનો સપ્પર પહેલો રાખનાર કહ્યો છે. એમ અહિંયાં મઝદને અનહુમાની હાલતને વધારનાર ઉધ્ધાર કરનાર બતાવ્યો છે, કે જે અનહુમાની અંત્રવાળી દુખવાળી હાલતમાંથી સપ્પર પહેલી સામસામી જોડ ‘હુમત’ (બઓદ) અને ‘હુવીઅત’ (દ્રવાઓ સાથનું રવાન) ઝાહેર થઈ હતી, કે જેમાંની આ હુવીઅતે અક્રૂષીમંત ગાત્વ સ્તંભ જગત ઉભી કાઢેલી જેથી

* જાણવું કે સ્તઓત યસ્ન પોતે આ જગ અહુનવધર્ય અને પઓઉર્વ ક્રવપિમાંથી થયેલી અને તેઓની સાથેજ હામોમાં હતી. પણ જ્યારે અહુનવધર્ય અને પઓઉર્વ ક્રવપિએ અહુના મન્તામાં દ્રવાઓને જાહેર કરવાનું છે એમ વધર્ય પરીપુર્ણ થવાનું મનન કરીને તે સ્તોત યસ્નને સેવન આપ્યું ત્યારે તે સ્તોત યસ્નને ઉપર કહ્યું તેમ અલડાવું પડ્યું એટલે તે માવતરો તેથી દુર થયા જો કે તેને સેવન તો આપતાજ રહ્યા. પોતાના માવતરો અહુનવધર્ય અને ક્રવપિથી દુર થયેલા આવા સ્તોત યસ્નને અનહુમા કહે છે. તેઓ દુર થવે સ્તોત યસ્નમાં અજ્ઞાનતા કંઈક જામી જેમાંથીજ દ્રવાઓ જનમ્યા. હવે તેઓ તે અનહુમામાં આવ્યા-તેની સાથે હામો થયા, જેથી તે અનહુમા અસલ સ્તોત યસ્નની હાલતે પુર્યો જેને મઝદ કહે છે.

તે અનહુમાને અંત્ર=દુખ થયલું હતું, જેથી અનહુમા કે જેવણુ અહુ-
પરસ્ત હતા પણ કંઈક બેદ સમજતા નહિ હતા તેવણુ ફર્યાદ કીધી
અને ઉપર કહેલી જગતનો દરમાન થવાની દુઆ આહીને જરથોસ્તી દાત
અહુરદાતની ખાસ્તારી કરી હતી, કે જેથી અનહુમાની અંદરની ઝેમોમાંની
જુઝંજુઝતરોમધતીને આરમધતીમાં ફેરવી હતી અને ઝેમ પોતામાંથી અમેરેતાત
અને અહુરદાતની અમગી ઝોને જગત કીધી હતી, કે જે પછીથી ક્રવષી તેવા
તે અનહુમામાં ઉતરેલી હતી એટલે બગ અહુનવધય અને સ્તોત યસ્નને
તેવા તે અનહુમામાં આપ્યા હતા, જેથી ‘અહુ અક્રજયન્ત’નું રહેઠાણુ
તેવા તે અનહુમામાં થયું છે, જેથી ત્યાં ઉક્તા જમી છે, ત્યાં ‘હુષીતી’
=‘હુ’નું રહેઠાણુ થયું છે. આવી હાલતને ‘મઝદા’=કહે છે, જેમાં
ત્યારે સંપર પહેલી ‘હુષીતી’=રામેશની આવી હતી.

આ ફકરો ગેઉશ ઉરવાનાં મનનનો છે અને અશો જરથુસ્ત્ર અને
તેના ચેલાઓને ફતેહ ઇચ્છવાનો છે, અને તેઓથી દુન્યામાં આખાદી શાંતી
રામેશની જામે-જેમકે અનહુમામાં પહેલવહેલાં અહુરદાતની જરથોસ્તી ગતી
જામી હતી તેમ, -એવી અહીં દુઆ છે.

હુષીતીશ=હુષિતી=બલાઈ જામે તેવું મકાન એટલે ધનસાનનાં
અનુએ અનુમાં વોહુન છે તેથી ત્યાં હવસોનું જોર છે, ત્યાં અહુનો હોકમ
મનાતો નથી, ત્યાં રથવ્ય અપ્ર નથી, ત્યાં જરથોસ્તીપણું નથી, અરથવ્ય
અપ્ર છે, હવસોનાં ઝોલાનો છે, માટે ત્યાં બહુ મકાન નથી, બહુમનની
તેવીપીનું મકાન નથી. પણ જ્યારે અનુએ અનુનો વોહુન ગવને તાએ
થાય છે અને અનાસરનાં હુધરમાં એટલે નાશ પામતી ગતી-કોહી જતી
ગતીમાં ગવતી ગતી એટલે લાંબો કાળ લગી કોહવાત-નાશની સામે
થવાની ગતી જામે છે, ત્યારે ‘તનુ-માંથ્ર’ની હાલત થાય છે એટલે હદ-
માંથ્ર યસ્નના જરથોસ્તી માંથ્રનું એજમતી તન થાય છે, કેમકે તનના
જાહેર ભાગમાં જડ અને દરદથી જીતાય તે ભાગમાં તનનો ખાતેન ભાગ=
દરદથી નહિ જીતાય તે ભાગ નામે આખે-રનાએ-સુક્ષ્મ મલી જઈ તનને દરદની
સામે ટકી શકે તેવું કરે છે જ્યારે અનુએ અનુમાં રથવ્ય અપ્ર જામી
રહે છે અને ત્યાં બહુ મકાન ‘હુષિતી’ થાય છે, જેથી ત્યાં શાદી=ખરી
ખુશાળી ઉભી થાય છે.

જ્યાંખી અંત્રની ગતી, સુખ દુખ ઉભું કરે તેવી ગતી, ખુદહું થઈને
મરે તેવી ગતી, શીકર-દુખ કરાવે તેવી ગતી, “ગમેય”-“નથી ગમતું”
“આહું છું-નથી આહતો” એવા દોરોમાં ધુમાવતી ગતી હોય ત્યાં હદ-

માંથ યસ્નની જરથોસ્તી મતી-રામેસ્ની-દુષીતી-હોયજ નહી. જ્યારે અંઝ જમ અને રપેન્તી આવે, હમેસ્ગી આવવે, સુખ દુખ સમાન જેવા લાગે તેવી ગતી આવે, શીકરના ખોરાક ઉપર તનદરોસ્તી મેળવવાની ગતી આવે, અધુજ ગમે-અધાનેજ આહે એમ સામાન્ય ગતી આવે, ત્યારે ત્યાં હદ-માંથ યસ્નની ગતીના રથવ્ય દોરો થાય છે, જેમાંથી 'ઉરતા' = આખર ખુશાળીનો જન્મ થાય છે, જે વખતે રામસ્ની અને દુષીતીની ખુશાલી હોય છે, અને મરણ પછીથી બહેસ્ત પુગવાની ખુરશી મળ્યા કરે છે. 'અના માંથવાઓ'માંથી પહેલવહેલું કુલ્યતી 'ચીથ્ર' નામે અનહુમા નીકલ્યું તેમાં 'હુમત' = રપેન્તી અને 'હુવીઅત' = અંઝની મતી જમી હતી, તેથી ત્યાં રામેસ્ની = 'દુષીતી' હતી નહિ. પણ જ્યારે અંઝ રપેન્તીમાં મળી ગઈ ત્યારે ત્યાં રામેસ્ની = દુષિતી આવી, જેથી ત્યાં મઝદાનું આવી પહોંચવું થયું, એટલે અહુરદાતની ગતીનું-જરથોસ્તી ગતીનું આવવું થયું, જેથી પછી 'અહૂ અઋજ્યન્ત'ની ગતીનું આવવું થયું, હોશિયામ થઈ પુણ્ય જ્ઞાન જમ્યું. એવીજ રીતે હવે જરથુસ્ત્રે બાંધેલી 'ગાસ'માંથી આશીશો પડીને શાંતી ફેલાવશે. આવી 'ગાસ'માંથી મદદ મળે એવી દુઆ હવે શરૂ થાય છે. કહે છે કે 'યુજ્જમ અએઈઝ્યે અહુરા અઓગો દાતા અપા ક્ષથ્રેમઆ' = અએ દાદાર, અએ અપ વહિસ્ત, તમે હવે તેઓને એટલે હમો બધા જરથુસ્ત્રનાઓને અને ખુદ જરથુસ્ત્રને તે નેઆમતો-તે આશીશો આપો કે જે બધું 'ગાસ'માં તું અહુરાના હોકમથી આણી રાખેલું છે. હવે તો સીરફ તે આશીશોને લેવા માટે અપોષ અને ક્ષથ્ર એટલે અપથી આવતો અધીકાર ઉભા કરવા જોઈએ, કે જેઓની મદદથી 'ગાસ'માંનો તે ઉત્તમ ખજનો લઈ શકાય. આવું બધું લેવા માટે ઉપર સાતમા ફકરામાં કહ્યું છે કે દાદારે અપથી ભરપૂર માંથો કીધા છે, તેમ 'ઉર'ને માટે-વૃદ્ધિને માટે જોઈતો સામાન દ્વીદ = બહુનવરના રતોત કીધા છે, તેમ 'સાસન્યા' = દીની તરીકનો-જ્ઞાન-પાઠો વીગેરે કીધા છે. જરથુસ્ત્રને તે બધું મળેલું છે. હવે તે 'સાસન્યા' અને 'દ્વીદ' અને માંથોની મારફતે ઉપરની 'ગાસ'માંનો લાહવો કઈ રીતે લઈ શકાય તેટલુંજ જાણવાનું રહેલું છે. આ રીતો આ સાસન્યા-માંથ અને દ્વીદ જરથુસ્ત્રના ચેલાઓ શીખશે કે જેથી રજેરજેમાં વોહુમન ઉભું થાય, શાંતી ઉભી થાય, અપ પેદા પડે, ક્ષથ્ર પેદા પડે, અને પછી તેઓને જોરે 'ગાસ'માંનો ખજનો હમને મળે કે જેથી જેમ મઝદાને શાંતી થયેલી તેવા પ્રકારની હમનેમી મળે! એમ ત્યારે અશાંત ગેતીમાં જરથુસ્ત્રથી શાંતી આવશે. આ શાંતીનો ચિતાર અને તે પછી આવતી શાંતીનો ચિતાર જોવા આ આખા હાનો ટુંક સાર જોઈએ જે આ છે:—

આખા હા રદ નો કુંક સાર :

ગાથા હા રદ ના પહેલા ફકરામાં ગવ કહેતાં નીસ્તી-ગેતીને ચલાવનાર કુદરત, કે જે હસ્તીનાં ફરતાં આરમાનમાંથીજ છે જેને 'ગાવે અઝ' કહે છે, તે ગેતીમાંની કુદરત અને તે કુદરતને ચલાવનાર ગેઉશની હકીકત છે. ગેઉશ ઉરવા અને ગેઉશ તપન જગત ઉપરની બધી જે વધી ગઇ છે-તેનો ફડચો કરવા માંગે છે-જગતનું નવું બંધારણ કરવા માંગે છે.

હા રદ ના બીજા ફકરામાં ગેઉશ તપન કે જે ગેઉશ ઉરવાનો ભેડીદાર છે અને દાદારનો નાયબ પેદા કરનાર છે તે અપને તે વિષે પુછે છે અને એવો એક સરદાર માંગે છે કે જે નવરચના કરી શકે.

ત્રીજા ફકરામાં અપ કહે છે કે હાલે જેઓ ગેતીમાં છે તેઓ હાતાંમને લગતા અપવનોજ છે, પણ તેઓ ગેતીની નવરચના કરે તેવા નથી, માટે તેવો પુરૂષ તો હજુર ઉતરવાનો છે માટે થોભવું.

ચોથા ફકરામાં અપ ગેઉશને કહે છે કે જગતમાં જે કંઈ થાય છે તે બધું હદ-ધનસાક્ષીજ છે. બધી જે ગેતીમાં ઉતરી છે તેની હદબી ધનસાક્ષી રૂપેજ લાવવામાં આવશે. દાદારની હીકમતમાંજ તે બધું છે, -ના, દાદારનીજ તે બલીદારી છે, કેમકે તેવી ધુરી ગતી જ્યાં લગી બહાર આવીને જાત બતાવે નહિ-હદની બહાર જાય નહિ ત્યાં લગી ધનસાક્ષ વચમાં પડે નહિ, માટે જે કંઈ થાય છે તે બરાબર છે, જે કંઈ થાય છે તે તેના વધર્થ પ્રમાણેનાં ધોરણ ઉપરજ છે.

પાંચમા ફકરામાં પછી ગેઉશો અને ગવની કુદરત કે જેને 'ગાવે -અઝ' કહે છે તે બેઉ દાદારની તે હદ અને ધનસાક્ષી ખુબી માટે રજૂતી કરે છે, અને જે કંઈ થાય છે તે તેની હીકમતમાંજ છે એમ પાઠને ફરીથી માદ કરે છે અને કહે છે કે ધનસાક્ષી જે હોય તેને હદ એટલે દંએવ મારી શકેજ નહિ, માટે 'નોઇત્ અર્જેજયેઇશ ક્રજ્યાઇતિથ' = ધનસાક્ષીને-સાચને આંચ નથી; 'નોઇત્ કુપુયેન્તે દ્રગવસ પધરી' = ધનસાક્ષી-સાચની ખેતી કરનારને અસત્ય ઘેરી શકે નહિ. માટે હદ+ ધનસાક્ષીને હમો નેમાઝ કયે'. અએ અપ, તું કે જે હમારા અંતરમાંથી છે તે અપ, તારી તે સલાહ માટે આજાર માનીએ છીએ.

પછી છઠ્ઠા ફકરામાં અપ કહે છે કે દાદાર સાતેસાત કાળની મીનીટે મીનીટમાં પ્રસરી રહેલા છે. તેવણને બધુંજ બબર છે. તેવણે આવી હીકમત એ માટે કરી છે કે દેવ જે 'ધરા'ના કાળમાં દેખામલો.

તે બલાઈમાં વણાયા. તે દાદારે જાહેર કીધું છે કે ગેતીની ખેતી કરવી તે જરથુસ્ત્રદાતની-અહુરદાતની ગતી લાવવી-મઝદયરની જરતોસ્તી દએન કે જે બધી વણીની ચેરેનો=દીનોની માતા છે તેને પુણ્ય બહારમાં ચલાવીને ક્રશો-ગદ કરવું તે છે. આજે જગતમાં તેવો કોઈ હયાત નથી. પણ તેવો પુરુષ થવાનું અગાઉથી નેમાઈ ગયલું છે, માટે અએ ગેઉશો ! તમે થોભો-બરવકતને ઉગવા દેઓ.

પછી સાતમા ફકરામાં કહે છે કે જગતના આવા મામલાને સુધારવા દાદારે અપની ગતી કે જેથી દાદાર ખુદ દાદાર છે તે અપ મારફતે માંથો બનાવ્યા છે-‘ફવીદ્’નો સામાન એટલે અહુનવરના અમર સ્તોતોનો તોશો અને ‘સાસન્યા’=શીખામણો-તરીકતો પાળે તેવા ઉભા કીધા છે અને યજ્ઞતોને સોંપ્યાં છે. જે કોઈ નર જે જરથુસ્ત્રનું કામ કરવાને એટલે ગેતીની નવરચના કરવાને અગાઉથી નેમાયલો છે તે એવો છે કે યજ્ઞતો જે દાદારનું મોહું છે-દાદારનું સત્ય જાહેર કરનાર છે, તે પોતે યજ્ઞતોની જબાન પોતાની જબાનમાં લાવીને યજ્ઞતો પાસથી તે બધું લઈને જગતને આપશે કે જેથી જગતમાં ક્રશો-ગદ થશે.

હા ૨૯ ના આઠમા ફકરામાં પછી અપ કહે છે કે એવો નર જે ઉતરવાનો છે તે વીર નર જરથુસ્ત્ર તરીકે ઓળખાશે, જેને રિપતમ જરથુસ્ત્ર કહેશે, જે મઝદાનું કામ કરશે એટલે જગતના કુલ માનવની મુળ પાંચ વણીની વૃદ્ધિનું કામ કરશે અને તે અપની ફતેહ બોલાવશે એટલે તેજ અહિને-ધનાને મારશે. તે ‘ચરૅકૅરૅથ્રા’ એટલે કામ કરવાની હીકમતો-નીરંગો-બાળે-સત્ય વાણી બધી વણીને માટે એમ કરીને તૈયાર કરશે. ‘હુયત્ હોઈ હુદૅમૅમ્ દ્યાઈ વર્ષદ્રણ્યા’ : ‘હુયત્’=જેથી ‘હોઈ’=તેને માટે-જે કોઈ વધવા માંગે તેને માટે ‘વર્ષદ્રણ્યા’=યજ્ઞતોની સચ્ચાઈ જેવી સાચી મારફતો કહેતાં ઉપર કહેલા ‘ચરૅકૅરૅથ્રા’થી મળતો બલો બદલો હું મેળવી અપાવીશ.

પછી નવમા ફકરામાં કહે છે કે એવો નર હજુર કંઈ કરી શકતો નથી. તે ‘ગાસ’ બાંધી રહે છે કે જેમાંથી મદદ મળે, માટે અએ દાદાર તેને તે ‘ધષા-ક્ષથ્ર’ આપો અને બલો મદદગાર શાહ ગુસ્તારપની મદદ આપો.

પછી હા ૨૯ ના દસમા ફકરામાં કહે છે કે હવે તો ‘ગાસ’ બાંધાઈ રહી છે, માટે હવે તે બલાઈ લેવા જે કંઈ વરજેશી=તરીક્ત પાળવી જોઈએ તે જરથુસ્ત્રના ચેલાઓ લોકોને બતાવે કે જેથી મુસદ્દ

પુગાય, એટલે જેમ અનહુમાની અંત્રની ગતી નાબુદ થઇ હતી.
તેમ જગતની બધી તેવી અંત્રની ગતી નાબુદ થાય.

આમ ત્યારે આખા હા ૨૯ માં જગતની નવરચના જરથુશ્ત્રથી થશે તેનો સુંદર ચિતાર છે, જેમાં ગેઉશો-ગાવે અજૂ, તરીકતો, માંથ્રો, વીગેરેના ઉત્તમ ભેદવાલા પાઠોનું રહસ્ય પડેલું છે તે કોઈપણ જોઈ શકશે.

હવે સુદકર નસ્કની સમજ હા ૨૯-૧૦ ને માટે આમ છે:

(વાંચો સુદકર નસ્કની વીગત પાને ૧ લે).

ઉપર હા ૨૯-૧૦ માટેના સુદકર નસ્કનાં ખ્યાનમાં કહ્યું છે તેમ આ નસ્ક કહે છે કે જગતનો તાળો તદનજ ખરાબ છે-આપ દીકરા કે દીકરા માય વચ્ચેથી ફરજ ચુકાયલી માલમ પડે છે અને ભણા આપની નેકાને તેનું ખુરં ફરજંદ ઘોષ નાંખે છે-ગાથાનો ગીનો એટલે ઇનસાનોની પાંચ મુળ વર્ણો ઉપરની યજ્ઞતી તકેદારી આ બાબદને સુધારવાની દુઆ કરે છે એટલે કહે છે કે બધેબધે જુરી ગતી વસેલી છે માટે ત્યાં દુખ છે માટે ભલી ગતી વસાવીને રામેશ્ની થાઓ. આ દુઆ ત્યારે હા ૨૯-૧૦ માં ફળીબુદ થયલી જણાવેલી છે. હા ૨૯-૧૦ માં ગેઉશ દુઆ કરે છે કે અઓ દાદાર! જરથુશ્ત્રને અને તેના ચેલાઓને અપ અને ક્ષત્ર આપ, કે જેથી લોકો ગોસ્પંદી ગતીનાં થાય, ખુરાષ તજે અને ‘હુપીતી’= પોતામાં નેકા ઉભી કરીને પેલી ગેહાનની જગા અને તે માટેની રામેશ્ની મેળવે-જેમ મઝદા તેં રામેશ્ની મેળવી છે તેમ થઇ રહો. ત્યારે આ ફકરામાં ઉપરનાં સુદકર નસ્કમાં જણાવેલી વીગતનો દરમાન જરથુશ્ત્ર અને તેના ચેલાઓથી થતો આવે છે તેઓને ગેઉશ ઉરવા ફતેહ ઇચ્છે છે.

વરશત માન્સર નસ્કની સમજ આ હા ૨૯-૧૦ ને માટે આમ છે:

(વાંચો વરશત માન્સર નસ્ક પાને ૨ થી ૧૩ મે).

આ નસ્કમાં ગેઉશ ઉરવા અહુરમજ્દની દરગાહ આગળ પોતાને સોંપેલાં કામ બજાવવા માટેની ખાત્રી આપે છે, અને તે કામ કેટલું ભારી છે-કેટલું બધું દુખનું ભરેલું છે તેનો ખ્યાલ આપે છે, અને તે કામ પાર પડે તે માટેની દુઆ ઇચ્છે છે. આ દુખનો છેડો આણવાનું કામ જે જરથુશ્ત્ર અને તેના ચેલાઓએ આરંભેલું છે તેને ફતેહ મળે, એમ હા ૨૯-૧૦ ના ફકરામાં કહે છે-ત્યારે હા ૨૯-૧૦ નો ફકરો ગેઉશની મુરાહનાં ફળીબુદ થવાનું દેખાડે છે જે દુઆ ક્યાં દુખ માટે હતી તેનો ચિતાર આ નસ્કમાં છે.

પછી આ નરકના પાંચમા ફકરામાં કહે છે કે ગેહિશ ઉરવાને જગ-
તનાં દુખનાં તારણ કરવાના કામમાં મદદ કરનાર માનવજ છે; જનવરો
હોય નહિ. પછી છઠ્ઠા ફકરામાં કહે છે કે જગત ઉપરની ચાલતી તે
બેદાદી તેની હિકમતની અંદરજ છે, તે બધું હદ+ધનસાક્ષીજ છે અને
તેનું નીવારણખી હદ+ધનસાક્ષીજ થશે. હા ૨૯-૧૦ માં ગેહિશ ઉરવા
કહે છે કે જરથુસ્ત્ર અને તેવણના ચેલાઓ જગતમાં ‘હુપીતી’=ભલાધનું
રહેઠાણ અને રામેશ્ની લાવવા કામ કરે છે તેને ફતેહ અગ્ને દાદાર, તું
આપ. ત્યારે ઉપર કહેલાં ‘નરક’ની વીગતનો જવાબ હા ૨૯-૧૦ માં
છે, જેમાં ત્યારે ગેહિશની વગોવણીખી ધનસાક્ષી ઉપરજ છે અને
જરથુસ્ત્ર અને તેના ચેલાઓને પહેલે અટકાવ મલ્યો-પછી તેઓ આગળ
વધે છે-તે બધું તેની હિકમતમાંજ હદ+ધનસાક્ષીજ રહેજ છે એમ
સમજાવી રહે છે.

પછી તે નરક ના સાતમા ફકરામાં કહે છે કે જગત ઉપર દુખ
લાવનાર ઘના છે. આ વિષેના ઉંડા બેદો ત્યાં વર્ણવેલા છે. આ બેદને
ત્યાં ઉકેલેલો છે. પછી હા ૨૯-૧૦ માંની છેલ્લી ત્રીજી લીટીની ઉકેલ
જે ઉપર આપી છે તેનો ભાવાર્થ આ સાતમા ફકરામાંના ઘનાની વીગ-
તની સાથે સંબંધ રાખે છે તે, તે સાતમા ફકરાના તરજુમા સાથની
સમજની ઉપરથી સમજાઈ શકાશે. જેમ અનહુમાની ‘અંઅ’ની દુખની ગતી
ગઈ તેમ હવે જગતની અંઅની ગતી કે જે ‘ઘના’ લાવે છે તેખી જરથુસ્ત્ર
અને તેના ચેલાથીજ જશે એમ ટુંક સાર જે હા ૨૯-૧૦ માં છે તેનો
બેદ આ નરકના સાતમા ફકરામાં છે. પછી આ નરકના આઠમા
ફકરામાં કહે છે કે ગેહિશ ઉરવાને ઉદયોગને માટે અને ઉદયોગથી થતાં
તારણને માટે ઉભી કાધી છે. હા ૨૯-૧૦ માં ગેહિશે શું ઉદયોગ કાધો
અને તેથી બલો નતીજો લાવવા ધાર્યો તેનું તાત્પર્ય બતાવે છે.

ગેહિશે જે કંઈ કાધું છે તેનું વર્ણન આ આખા હામાં છે, અને
હા ૨૯-૧૦ માં ગેહિશના તે ઉદયોગનું શુભ ફળ જરથુસ્ત્ર અને તેના
ચેલાઓથી જામતી ‘હુપીતી’ અને રામેશ્નીમાં બતાવેલું છે.

આ નરકના નવમા ફકરામાં માનવે પસુના પાસખાન થવું-‘પસુશ
હરૂન’ થવું-ગવના પાસખાન થવું તે બતાવ્યું છે, જે ત્યારે હા ૨૯-૧૦
માં ફળીબુદ થવું આવે છે. ત્યારે હા ૨૯-૧૦ માં જરથુસ્ત્ર અને તેના
ચેલાઓને ગેહિશ ફતેહ કાંય ધર્યો છે તેનો બેદ નરકના આ ફકરામાં છે.

આ નરકના દસમા ફકરામાં ગવના પાસખાનોને શું ખમવું પડશે

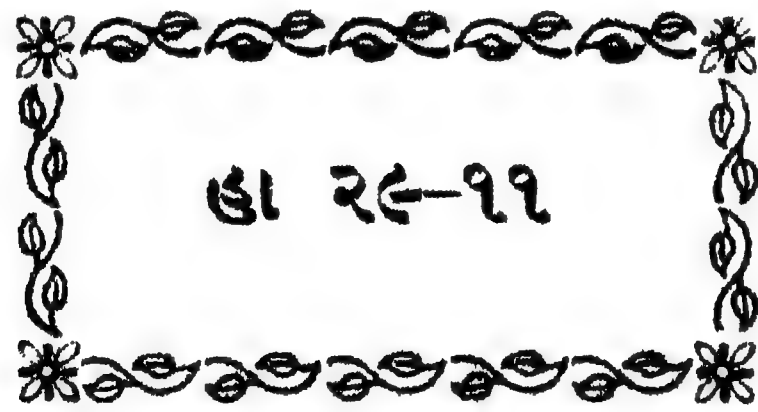
તે આપેલું છે. ત્યારે આ નરકના પાંચથી દસ ફકરાઓમાં જે ખ્યાન છે તે બધું જરથુસ્ત્ર અને તેના ચેલાઓ ગેતીમાં જે નેકી પાંચરી રહે છે તેનો ખ્યાલ આપે છે. આ કામ હવે ફળીબુદ થતું જાય છે તે બધું ફળીબુદ થાય, એમ ગેઉશ હા ૨૯-૧૦ માં ઇચ્છે છે. ત્યારે હા ૨૯-૧૦ માં આ નરકના બધા પાંચથી દસ ફકરામાંની વીગતનું ફળીબુદ થતું જરથુસ્ત્ર અને તેવણના ચેલાઓથી થઈ રહે છે તેનો ચિતાર છે. આમ ત્યારે આ નરકની સમજ ગાથાના આ ફકરાને કઈ રીતે લાગુ પડી શકે તેનો ઉડતો ખ્યાલખી જોયો. આ નરકના છેલ્લા બે ફકરામાં કહે છે કે જરથુસ્ત્રથીજ ગેતીનો ઉધાર થશે તેનું ખરાપણું આ હા ૨૯-૧૦ નો ફકરો સીધ્ધ કરી આપે છે.

હવે બગ નરકની સમજ હા ૨૯-૧૦ માટે જોઈશું :

(વાંચો બગ નરક પાને ૧૩ થી ૩૧ મે).

આ નરકમાં ગવની દરોસ્તી એટલે જીવજનનની દરોસ્તી, જોરાને-જન જેઓ છ છે-નામે મનસ્તી, ગવસ્તી, કુનસ્તી, વીર, હોશ, ખેરદ-તેઓની હિફાઝત થતી નથી તેઓની દરોસ્તી થવા માટેની બધી દુઆ છે, અને દુન્યવી ભોગવટાઓથી જીવજનન અને તેના જોરાનો ખોરવાવાજ જોઈએ તેઓની દરોસ્તી કરવાની બલામણુ છે-ગવની ગતી જે કમોતે જઈ રહી છે તેની હિફાઝત કરવાની દુઆ છે-આવું બધું તે નરકના એકથી છ ફકરાઓમાં છે. સાતમા ફકરામાં ‘હુઅધતાન’ એટલે સામ્યાઓની વર્તણુકનો ચિતાર છે. આઠમા ફકરામાં ગુનાહગાર પોતે ઉપર કહેલા ‘હુઅધતાન’ જેવો કઈ રીતે થઈ શકે તેનો ચિતાર છે. નવમો ફકરો તેવી ઉંચ ગતીએ પુગવા માટેની ખંતનો ભેદ બતાવેલો છે. દસમા ફકરામાં જીવજનન-ગવની દરોસ્તીમાં મોહું અને અવૂઝાર એટલે યસ્ન-તરીકતની જરૂર છે તે માટે છે. અગ્યારમા ફકરામાં દીનની યસ્ન-આલાતોને ચાલુ રાખવાની સલાહ છે, કેમકે જેથી જલદીથી ગુનાહગારો છુટી શકે છે. બારમા ફકરામાં તે ત્રિષેનું શીક્ષણ છે. તેરમા ફકરામાં દીનની સંસ્થા ઉપર એતેકાદ રાખવાનો શુભ નતીજો બતાવેલો છે. ચૌદમા ફકરામાં દીનની બધી પાવ મહેલની સંસ્થાઓને આરાસ્તે કરનારની નેકબખ્તીનો ખ્યાલ આપેલો છે. પંદરમા ફકરામાં એક અશો નર ગેતીના શાહ આગળ રજુ થઈ ગેતીના બધાં માટે પોતાનો હીસ્સો બળીદાન આપે છે તેનો ખ્યાલ આપેલો છે. છેલ્લા સોળમા ફકરામાં એક સાધારણ ઇનસાન ગેતીની ઉન્નતી માટે પોતાની સેવા અર્પણ કરે

છે-ગોયા પોતાનું બળીદાન આપે છે તેનો ખ્યાલ આપેલો છે, આ નરકના આ બધા ફકરાઓમાં કહેલી આ બધી તેહકીકાતો ગેતીમાં પુણ્ય નેશથી થાય માટે ગેહિશ હા ૨૯-૧૦ માં દાદાર પાસે દુઆ કરે છે કે અશો જરથુસ્ત્ર અને તેવણના હાવીસ્તો જેઓ ઉપર કહેલા આ બગ નરકના બધા ફકરાઓનું શીક્ષણ ગેતીમાં જારી કરી રહ્યા છે, જેઓને પહેલે ફતોહ મળેલી નહિ, પણ હવે મળતી જાય છે, તેઓને અષ અને શહેરેવરની શક્તિ વધુ અને વધુ મળ્યા કરે, કે જેથી તેઓ ગેતીમાં બહુમનની વૃત્તી પરદુખલંબનપણું જમાવે, અને મઝદાને જેવું અનંત સુખ મળેલું છે તેવું સુખ ગેતીમાં તેઓ સ્થાપે. આમ ત્યારે 'બગ નરક'માં જે કંઈ સમજાવ્યું છે તે બધુંજ હા ૨૯-૧૦ માં જરથુસ્ત્ર અને તેના ચેલાઓથી પાર પડતું જણાવેલું છે, જેને માટે ગેહિશ દુઆ ધર્યું છે. ત્યારે હા ૨૯-૧૦ માં જરથુસ્ત્ર અને તેના ચેલાઓને માટે અષ, ક્ષત્ર અને બહુમનની શક્તિઓને શા માટે માગેલી છે તેનો બેદ આ બગ નરક ખોલે છે. છેલ્લે કહે છે કે જેમ મઝદાને સપર પહેલી રામોપીતી-હુપીતી મળી તેમ જરથુસ્ત્ર અને તેના હાવીસ્તોનેજી ગેતીને અપાવે. આમ ત્યારે દીનકર્દના આ નરકોની વીગત કેવી ઉમદા છે અને આખા ૨૯ મા હાના બધાજ ફકરાઓ એક સંબંધમાંજ છે તેનો બેદ ખોલે છે.

કુદા^{૨૪} અષ્મ^{૨૫} વૅહુચા^{૨૬} મનો^{૨૭} ખષ્મચા^{૨૮} અત્ મા^{૨૯}
મષા;^{૩૦}

યૂજ્મ^{૩૧} મજદા^{૩૨} ક્રાખૂનેને^{૩૩} મજોધ^{૩૪} મગાધ^{૩૫} આ^{૩૬}
પધતી-જનતા^{૩૭}

અહુરા^{૩૮} નૂ^{૩૯}-નાઓ^{૪૦} અવરે;^{૪૧} એહા^{૪૨} રાતોધશ^{૪૩}
યૂમાવતાંમ.^{૪૪}

ક્યારે^{૨૪} ॥ મારી તરફ^{૨૬} ॥ અષ વહિસ્ત^{૨૫} ॥ વોહુમન^{૨૬-૨૭} ॥ અને શહેરેવર^{૨૮} ॥ (કાયદા માટે) આવનાર^{૩૦} ॥ (છે. તેઓ આવશેજ કેમકે પેગામ્બરનો તે માટેનો કાલ આપેલો છે તે જલદીથી ફળો) ॥ તમે^{૩૧} ॥ મઝદા!^{૩૨} ॥ મસમોટા^{૩૪} ॥ મગવનોથી થઈ શકે તેવા કામ માટે,^{૩૫}

(મગવપત મેળવવાના સહાસ માટે) ॥ પુણ્યતામાં મેળવી શકાય તેવી રીતે^{૩૩} (હમારે માટે) ॥ પુગી વળવાની મહેરજાની કરશેજ, કરવીજ પડશે.^{૩૪} ॥ ત્યારે હવે,^{૩૫} (એટલા માટે હવે એમ છે માટે હવે) ॥ અએ અહુરા!^{૩૬} ॥ હમુને^{૩૭} ॥ હમારે માટે^{૩૮} ॥ રાદી રીતની-અક્ષેશ તરીકે આપવા માટેની^{૩૯} ॥ તમારા જેવાની^{૪૦} (તમારી સાથે પેવંદ રાખે તેવાની એટલે યક્તી શક્તિઓની) ॥ મદદ^{૪૧} ॥ (આપશેજ તેની ખાત્રી છે, કેમકે જરથુશ્ત્રનો તે કાલ છે માટે તે મદદ મળશેજ). ॥

હવે મીલસના ગાથાના પૌથામાં આપેલી પહેલવી સમજ
જોઈએ :

ગાથા હા ૨૯-૧૧ ની પહેલી લીટી માટે લખે છે કે:

‘અધ્ધ દહિરનો ઈ અપવહિરત્ વ વોહૂમન્ વ ક્ષત્રવર મૂન્ અધતૂનો અવો લિ યામતૂનીનેદ્’ = અદી^૧અહેસ્ત, બહુમન અને શહેરેવરની બલી બક્ષેશો-સત્યસંગ ક્યાં છે, (જે કરમ બક્ષેશ) મારી તરફ મોકલવાની છે. (કાઉંસમાં કહે છે કે ‘ગાબિરનો ઈ જરતૂશ્તો’ = જરથુશ્ત્રનો કાલ છે કે ‘અધ્ધ જક્ ઇ મોજદ્’ = (તે કાલ પ્રમાણેનો) બહુલો ક્યારે (મળશે)? અધ્ધ = એટલે ‘જીનાક્ યેકાવીમૂનેદ્’ = કઇ જગાએ તે છે કે જ્યાંથી તે મળી શકશે.

હા ૨૯-૧૧ ની પછીની વચલી બીજી લીટી માટે સમજ
આપે છે કે:—

‘લકૂમ અમ અઉહુરમજદ્ કબ્દ પવન્ હના મસમગીહ્ પાદ્ દહિરનેદ્’: ‘પવન્ હના મસ મગીહ્’ = આ મોટી મગવપતીની (હાંસેલીઅત)માં ‘કબ્દ’ = પુરી રીતે મોટો બહુલો મને અએ દાદાર મળવોજ જોઈએ. (પછી કાઉંસમાં કહે છે કે ‘અધ્ધમ પવન્ હના અવે જક્ શપીરીહ્ પાદ્ દહિરનો વાહૂનયેન્’ = એટલે ખરેખરજ તે ઉત્તમમાં ઉત્તમ, પવીત્રમાં પવીત્ર સચ્ચાઇમાં જાહેર થતો બહુલો-સત્યસંગવાળો જવાબ આપવામાં આવશે).

ગાથા હા ૨૯-૧૧ ની ત્રીજી લીટીની સમજ આમ આપે છે કે:

‘અઉહુરમજદ્ કવન્ લનમન્ કામક્ જક્ ઇ અવો લનમન્ રાદીહ્ ઇ મિન્ લકૂમ’ = અહુરમજદ્ હવે મને તે મુરાદ (બક્ષ) કે

જે રાદી બક્ષેશ તરીકેની તારી તરફની છે. (પછી કાઢિંસમાં સમજાવે છે કે ('કવન અમત અફીણ ધ લકૂમ વેશ ખતીતૂનમ' = હમણાં-હવે કે જ્યારે તારા તે 'અફીણ' = અમમમ બેદો જેઓ માનવની આગળ મોજેજ રૂપ છે તેઓને સારી રીતે સમજી શકું છું, ત્યારે 'અમ નફીણ-ધ મિન લકૂમ કામકતર' = તારી તરફની તે બલાઇ-તે સત્યસંગનો જવાબ મને ધણેજ કામનો ઉપયોગી ઇચ્છવા લાયકનો થઇ પડે છે). (પછી કાઢિંસમાં કહે છે કે, 'યહુબુન્દ મૂન યમલ્લેલૂનેદ અધ' = કેટલાકો એમ સમજાવે છે કે તે બદલો આમ મલવોજ જોઇએ 'કવન અમત દીનો રૂબાક ખરા યહુબુન્દ' = દીન જ્યારે હવે આગળ વધતી રહે છે ત્યારે તે બદલો મળવાનો; 'લિ' = મને અને 'હાવીશતાનો લિ' = મારા ચેલાઓને 'મોજદ-ધ મીન લકૂ કામક' = તારી મરજીથી મારેલી મુરાદ પ્રમાણેનો તે બદલો મળવો જોઇતો (મળશેજ).

હા ૨૯-૧૨ ના શબ્દ અર્થો :

મપા = આવનાર; ધાતુ 'મપ' આવવું (સંસ્કૃત 'મષ્ક'ની માફક) ઉપરથી બીજી અથવા પહેલી બહુવચન. (કાંગાજી); પહેલવીમાં 'યામતુમીનેદ' એટલે મોકલી રહ્યા છે (તેનું મળવું); પહેલવીમાંની એજ અર્થ છે. ત્યાં કહે છે કે, જરથુસ્ત્રે કાલ આપેલો છે કે તે બધું તારી પાસે આવવુંજ જોઇએ તેવું તે આવનાર ક્યારે થશે?

ફાદનેને = (ધાતુ 'ફદ' વધવું ઉપરથી) પુષ્કળતામાં, પુર્ણતામાં; પહેલવીમાં 'કબદ' = આખુંતે આખું બધું એટલે પુર્ણ રીતનું; એમ એમાંની ઉપરનોજ અર્થ છે. કેટલાકો એને કીયાપદ તરીકે લે છે, પણ પહેલવી પ્રમાણેનો અર્થ કાંગાજીનો છે તે લેવાનું દરસ્ત ધારેલું છે.

'મજોઇ' = મોટામાં મોટા મગવ લોકોની ગતીને લગતો.

'મગાઇ' = મગવ લોકોજ કરી શકે-સાધારણ માનવથી થાય નહિ તેવાં મહાભારત કામને માટે એટલે 'મગવપત'ના દરજ્જાએ પુગવા માટે; પહેલવીમાં એને માટે 'મસ મગીણ' Chief Magianship મોટી મગવપતી, મોટામાં મોટા મગવ સાહેબનો દરજ્જો એમ અર્થ આપે છે. પછી તે દરજ્જો કેવો છે તે બતાવવા 'અવીજક શપીરીણ' શબ્દો વાપરે છે એટલે નીચાલેસ ઉત્તમતાવાળી તે મોટી મગવપતીનો દરજ્જો છે એમ સમજાવે છે.

'પધતી જાન્તા' : 'પધતી-ઝન' કણુલ રાખવું (એટલે પુગી

વળવાની મહેરબાની કરવી, મદદ જે આપવા કહી છે તે ફળીયુદ્ધ કરવી) એ ધાતુ ઉપરથી આગ્રાથ' પરસ્પૃષ્ઠ બીજી બહુવચન ; 'કબુલ રાખશેજ, કબુલ રાખવુંજ પડશે એમ મેળવવાનો મારો હક છે.' પહેલવીમાં એને માટે 'પાદ દહીરનીનેદ-પાદ દહીરનીનો વાદનયેન'= બદલો આપશેજ એમ અર્થ છે, જે ઉપરના જેવોજ છે.

'નૂ'=એમ છે માટે તો ત્યારે

'નાઓ'=હમુને (અર્જમ='હું' સર્વનામનું બીજી બહુવચન)

'અહુમાધ'=હમારે માટે (અર્જમ='હું' સર્વનામનું ચોથી વિભક્તી બહુવચન)

'રાતોઈશ'=રાદી ગતીની બક્ષેશવાળી.

'અવરે'=મદદ

'યુખમાવતાંમ'=તમારા જેવા માટેની એટલે અહુરાનો પેવંદ રાખે છે તેઓની એટલે યજ્ઞતોની

ગાથા હા ૨૮-૧૧ ની દ્વિતીક શરેહ :

ઉપર જોયું છે કે ગેતીમાં જ્યારે જરથુસ્ત્રે દીન શરૂ કીધી ત્યારે તે એકદમ ફેલાઈ શકી નહિ, માટે ગેઉશ ઉરવાએ એટલે કુદરતે દાદારની પાસે માંગી લીધું કે અશો જરથુસ્ત્રને તેવણનો જન્મસિદ્ધ હકક birth right જે 'ધષો-ક્ષથ્ર'નો છે તે આપે. હવે તો અશો જરથુસ્ત્રને તે 'ધષો-ક્ષથ્ર' મળી છે, તેવણે ગેતીમાં પાવ મહેલ 'ગાસ્'ને બાંધી છે અને દીન હવે ગેતીમાં ખુબ જોશથી ચાલી રહે છે. જરથુસ્ત્રે દાદારના અકવાલો ગેતીમાં જાહેર કીધા હતા તે કયા છે તેનો સંક્ષેપ ખ્યાલ આ છેલ્લા ફકરામાં છે. ત્યાં કહે છે તરીકત મુજબ ચાલવે અપા-વોહુમન અને ક્ષથ્ર વધર્થ ત્રણે અમર શક્તિઓ 'મા મપા'=હમારી તરફ એટલે તરીકતના પાળનાર તરફ આવનાર થશે. પછી કહે છે કે જે કોઈ નર પાસે તેઓ આવશે તેઓ યજ્ઞતથી થઈ શકે તેવું કામ જેને 'મજોઘ મગાધ' તરીકે કહ્યું છે તે થઈ શકશે. આવા 'મજોઘ મગાધ'નાં કામ કરનારને 'મસ્ મગીહુ'=મગવ સાહેબોના દરજ્જાવાળા કહ્યા છે.

'મગવ' શબ્દમાં ખજેત્વોદયીએ પુગવાની નીરતી માટેની છેલ્લી મુરાદનો સમાવેશ થયો છે. જેઓ ત્યારે તરીકત પાળે છે-પેગામ્મર

સાહેબની વસીઅત પ્રમાણે ચાલે છે, તેઓને ‘યુખમાવતાંમ’ દ્વારા
 જેવાઓ એટલે યજ્ઞતોની રાદી મદદ મળે છે. જેઓ તરીકત પાળે છે તે
 હમેશા પોતાને નાકસ ગણાવે છે જેથી તેઓમાં આરમઘતીનો સ્વભાવ આ
 ચહે છે. આરમઘતીનો પેવંદ જ્યારે તેઓને મળે છે કે પછીથી તેઓ
 રાદી ગતી-સત્યની ગતી મળે છે, જેથી ‘રશ્નુ’ની ગતી તેઓમાં જન્મે
 રશ્નુની ગતી જન્મવે તેઓમાં ‘યઓન’ની ગતી પ્રાપ્ત થાય છે, એટલે
 તેઓને યજ્ઞતો કે જેઓમાં તે બધી ત્રણ ગતીઓ છેજ તેઓનો સંજ
 થઈને દાદારનો સંજંઘ થાય છે. ત્યારે એવા યજ્ઞતની સાથે પેવંદ
 આવેલાઓમાં ‘સત્ય’-ઔરેઝવાનની ગતી જન્મી રહેવે તેઓનું ચીત દાદ
 તરફ રહે છે, જેથી તેઓને અતી આનંદ થઈ રહે છે એટલે અપ
 બહમન અને ક્ષત્ર વધ્ય’ મળી રહે છે. અપથી તેઓ પોતાની અપોઈ
 શક્તિ રાખીને પાપોનો નાશ કરે છે; બહમનથી તેઓ પરમાર્થી બ
 છે, અને ક્ષત્ર વધ્ય’થી તેઓ રાદી સત્તા પામીને કુદરતના અનુયાયી થઈ
 રોશનફેલ કરીને ગુનાહગારોને દોરવી શકે છે. તરીકતોથી આમ થશેજ એ
 પેગામ્બરનો કાલ છે, જેનો શુભ ફાયદો ત્યારે દીન પ્રમાણે ચાલના
 મળવોજ જોઈએ અને મળશેજ, માટે ત્યાં મળવાના કીયાપદને માટે આજ્ઞા
 રૂપ વાપરેલું છે. ત્યારે જરથુસ્ત્રે આરમઘતીનો સ્વભાવ રાખવા કહ્યું કે
 આરમઘતી (સ્પેન્દારમદ)ને દાદારની બધરી તેમ દીકરી બે
 ગણેલી છે. દીકરી જેમ ફરમાન-બરદાર છે તેમ આરમઘતી જમીન
 આવીને સુષ્ટીનો ભાર ખમી રહે છે, અને બધરી જેમ ઘણી સાથે
 ભોગવટો ભોગવે છે તેમ જમીનમાં રહીને દાદાર સાથેના ભોગવટો કરી
 ફળદુપપણું-ફુસ્કળપણું જગતને આપી રહે છે. પેગામ્બરે આરમઘતી
 જેવો ભાવ ભજવવા જે વસીઅત કીધી છે તેને ‘તરીકત’ કહે
 જેને ‘પથ’=રસ્તો કહે છે. આ ‘પથ’ ઉપર ગયા વગર કદીબી સા
 પુગાય નહિ. ‘પથ’ તે રેલરોડ છે કે જે દાદારની તરફ સીધો લ
 જાય. આપણુ ગુનાહગારોમાં લુલાવો હોવે તેઓનાં મનમાં લુલાવોજ
 માટે આપણા લુલાવાના મનની માની લીધેલી પ્રાર્થના કંઈ રેલરો
 નથી. તે તો સ્વાર્થના આવેશના ખાડામાં નાંખીને મારી નાંખે છે અ
 પછી જરથુસ્ત્રના પથ ઉપર ચાલતા નરો જેઓ અપને પુગ્યા છે તેમ
 બહમનની ગતીથી પરમાર્થી ત્યાં આવી તેઓને ખાડામાંથી બહાર કાઢ
 એમ ત્યારે તરીકતનેજ રસ્તે જવાથી બહો શુભ છેડો આવશે, એમ
 જરથુસ્ત્રની વસીઅત છે તે અહિંમાં જણાવેલી છે. આ આજ્ઞા રહે મા હા

ગેઉશ ઉરવા કે જે કુદરતનું રવાન છે અને ગેઉશ તપન જે તેણીનું જ્ઞાન છે કે જેઓ આખી કુદરતને પોતામાં રાખી તે કુદરતમાં પોતે લપેટાઈને રહ્યા છે, તેઓ ગેતીને માટે જે મનન કરી રહે છે તેનો ચિતાર છે. ગેતીને સુધારવા જરથુશ્ત્રજ જોઈએ માટે જરથુશ્ત્ર જલદીથી આવે તેનો ચિતાર આપેલો છે. પહેલવી સુદકર-વરશ માન્સર અને બગ નસ્કમાં તેનો ખુલ્લો ખ્યાલ આપેલો છે.

છેલ્લે આ ફકરામાં જરથુશ્ત્ર કઈ રીતે પાર પડી શકે તેનો ખ્યાલ આપેલો છે, જેમાં ‘મજોઈ મગાઈ’ એટલે મગવપતનો દરજ્જો ઉત્તમમાં ઉત્તમ છે એમ બતાવેલું છે. જરથુશ્ત્રી દ્યેનમાં ખચેત્વોદય છેલ્લી નેમ છે અને તે નેમે પુગેલાઓ ‘મજોઈ મગાઈ’=મોટા સાહસો કરી શકે તેઓને ‘મગવ’ કહે છે અને તેઓના દરજ્જાને ‘મગવપત’ કહે છે. આમ ‘મગવપત’ જરથોસ્તી દ્યેનની ઉંચામાં ઉંચી ટોચ છે એમ અહિંયાં કહે છે આજે જેઓ ‘મગવ’ને બહારના લેખે છે તેઓ કેવી મોટી ભુલ કરે છે તે આ ‘હા’ ઉપરથી સાફ માલમ પડી આવે છે. જેઓ ‘મગવ’ને ગાળ ભાંડે તેઓ ખુદ દ્યેનને અને અશો જરથુશ્ત્રને અને ગેઉશ ઉરવા એટલે કુદરતનાં મુળને અને દાદાર અહુરમજ્દને ગાળ ભાંડે છે એ સમજવું સહેલ છે.

છેલ્લે આ આખા ૨૯ મા ‘હા’ને ‘દ્વિમાબ્ય-ગેઉશ-ઉર્વામ’ને નામે ઓળખીને તેની સાથે એકતાન થાય છે માટે ‘યજ્ઞમધદે’ શબ્દ વાપરે છે. જ્યાંખી યજ્ઞમધદે શબ્દ અવસ્તામાં વપરાય છે ત્યાં વ્યક્તીનો ખ્યાલ આવે છે, જેકે યજ્ઞમધદે થનારાઓના કેહપો રહે છે એમ ખુલ્લો અર્થ થાય છે. આપણી વ્યક્તી કે કોઈનીખી બહુર વ્યક્તીના પાયામાં કેહપ છેજ. કેહપ શબ્દ જ્યાં આવે ત્યાં અણુદીઠ શરીર કે જે ઝરવાને અકરનેને પુગી શકે એમ અર્થ થાય. દરેકે દરેકની જડ વ્યક્તીમાં દાદારે કેહપ મુકેલુંજ છે અને તે કેહપ મારફતે દાદારે તે વ્યક્તીમાં ગેઉશની કુદરત મુકીજ છે અને એમ રજેરજની ઉપર દાદારની કુદરતનો કાબુ છે એમ સમજવું સહેલ છે. અહિંયાં ૨૯ મા હાના જે બધાં માંથો છે તેઓને ‘માંથ-સ્પેન્ત’ કહે છે. માંથ સ્પેન્ત તો અહૂના આશીશોને કહે છે કે જે આશીશોમાં અહૂના આતશ આતરે ક્ષએતાન અને અહૂની કુદરત ‘નીરૂ ખદાત’ વસેલાં છે માટે તે આશીશોમાં તે અહૂની મરજી ચાલી રહી છે. આવા માંથ સ્પેન્તના આશીશોને શબ્દમાં વણે છે ત્યારે તેવા શબ્દોને માંથ સ્પેન્ત

કહે છે. આવા મંથ સ્પેન્તને જ્યારે કાયદાસર બણે છે ત્યારે એલાતાં શબ્દોની ખનીયાં સ્તોતનું કેહપ' થઇ રહે છે. આ સીરફ બણવાની વાત નથી પણ એવા મંથોને જ્યારે કાગળ ઉપર લખીને બણવાની ચોપડી ઉભી કરે છે ત્યારે તે કાગળ ઉપર લખાયેલા શબ્દમાંથી કેહપ'ની ગતી થઇ રહે છે. એમ બણવાની ચોપડી કેહપ'વાળી માટે પાક વળેની થઇ રહે છે. અને એમ છેજ માટે આ આખા રહ માં હાને 'દ્વિમાવ્ય-ગેઉશ-ઉરવા'મ હાધતીમ' તરીકે ઓળખીને તેની સાથે 'યજ્ઞમધદે' હમો એકતાન થઇએ એટલે તેઓ માંહેલા આશીશોને મેળવીને બલી આકેળતે પુગીને તે આશીશોને રાખ્યે એમ કહયું છે જેમાં 'કેહપ'નો ખ્યાલ આવે છે. તે ખ્યાલ કઇ રીતે આવે છે તે વીષે ઉપર સમજ આપી છે. ત્યારે આ 'હા'નું જે કેહપ' છે કે જે 'મંથ-સ્પેન્ત' = અહૂના આશીશોનાં કેહપ'નો એક ભાગ છે, તેને 'દ્વિમાવ્ય-ગેઉશ-ઉવા' કહે છે, જેને છેલ્લે નમીને તેના આશીશો મેળવીને તે બણનાર જગતને અર્પણ કરે છે, કે જેથી તે આશીશોમાં વણુને ઉચકવાની જે ગતી છે તેમ ગુજરનાર રવાને પાર પાડવાની જે ગતી છે તે ફળીયુદ થાય.

'મંથ-સ્પેન્ત' શું છે? કુલ જગતનો સાહેબ દાદાર અહુરમજ્દ છે. દાદાર અહુરમજ્દનો ખ્યાલ અવસ્તામાં 'તૂ' તરીકે અને 'હુમો' તરીકે એમ બે રીતે આપેલો છે. દાદારને માટે જ્યાં 'તૂ' અથવા 'તે' તરીકે શબ્દ વપરાયા હોય ત્યાં 'અહૂ' જે એકનો એક સાહેબ છે તેનો ખ્યાલ આવે છે અને દાદારનો ખ્યાલ 'હુમો' તરીકે જ્યારે આવે ત્યારે ત્યાં એકલો અહૂ રહેતો નથી, પણ અહૂ અને તેની સાથનાઓ એમ અર્થ આવે છે. જ્યારે તે અહૂ પોતે પોતાના આશીશો જેને 'મંથ-સ્પેન્ત' કહે છે તે આશીશોથી અમુક રવાનોને મુક્તિ આપે છે તે રવાનો તે અહૂની આસપાસ તેનાં વસ્ત્ર તરીકે વીતલઇ રહે છે. રવાનો જ્યારે સચેત થઇ ખુદ બ ખુદ તે આશીશોને લેવા મારે છે અથવા ખુદ બ ખુદ તે આશીશોને લઇ શકે છે, ત્યારે તેઓને તે આશીશો આપી તે રવાનોને પોતાનાં વસ્ત્રરૂપ કરે છે. એમ પોતે અહૂ અને તેવણની સાથનાં તેવણને અંગે લાગેલા 'વસ્ત્રવત'રૂપ રવાનો મળીને 'હુમો' શબ્દ થઇ રહે છે. આમ ત્યારે અવસ્તામાં અહુરમજ્દનો ખ્યાલ ઘણી ઉંડી રીતે આપેલો છે જેને સમજવા માટે 'દ્વિનૂમ' જે તે બધું સમજવનાર જ્ઞાન છે તે જોઈએ. આજે દ્વિનૂમ જાહેરમાં રહ્યું નથી, માટેજ વીદવાનો અહુરાના આવા ખ્યાલો અવસ્તામાં જોઇને કહેવા લલચામ છે

કે અવસ્થામાંના લખાણો એક અર્થ spirit નાં નથી, જુદા જુદા સ્પીરીટનાં માટે જુદા જુદા નરોનાં છે. આમ માની લેવા માટે તેઓને કંઈ સંગીન કારણો મળતાં નથી અને તેવી રીતે માની લેવામાં દુરઅં-દેશી હોય એમ હમે સમજી શકતા નથી. જરતોસ્તી યોનીની બહારના વીદવાનોને અવસ્થા ગાથામાં જણાવેલી જરથુસ્ત્રની ગેતી ઉપરની આગે-વાની માન્ય રાખવાની બારી પડે તે સમજાઈ શકાય તેવું છે. તેઓ આવા આવા ખ્યાલોની ઉપર ચુથણા કરવા લલચાય છે. મીશનરી ઇંગ્લેજ વીદવાનો પછી પોતાની ધર્માંધ ગતીને જોરે પોતાનાં શાસ્ત્રોને હિંચ ગણી અવસ્થાને ઉતરતું ગણવા મંડી જાય છે, અને છુટા વીચારના ઇંગ્લેજ વીદવાનો અવસ્થાને આગળનું પાછળનું એમ કહેવા લલચાય છે. યહુદી ધર્મને લગતા વીદવાનો પોતાના ધર્મથી અવસ્થાને ઉતરતા ગણવા ક'મી મત આપે છે. બલે તે ગમે તે હોય, પણ ઇસ્મે-દ્દૂમ જે આજે જાહેર છે તે પોતાની ગતી મુજબ ખરો પરદો ખોલે છે એમ કોઈની જોધ શકશે.

અહીં તે એક સાહેબ છે. તેવણુ તો લા-કમાલના લા-કમાલ છે. તેઓનો શબ્દ કે વીચાર જે કંઈ બહાર પડે તે તેવણુના જેવોજ હોય. આ સીદ્ધાન્ત ખુબ જોખવાનો છે. માનવ કંઈ કમાલ નથી. તે તો મોતને પાત્ર છે. તે તો અપુણ્ય છે તેની પીઠ પાછળ શું થાય છે તે કંઈજ જાણતો નથી. પણ કહેતી છે કે પીઠ પાદશાહની; એટલે પાદશાહ હોય તે પીઠનું જોધ શકે. પાદશાહ શબ્દમાં 'ક્ષત્ર'નો ભેદ છે એટલે જે કોઈ શહેરેવરને મળેલું છે અને તેના નાચબ ચક્રને સત્તા રાખે છે તે પોતાની પીઠ જોધ શકે એટલે યજ્ઞતી ગતી જેવો નાદ રાખી શકે. ત્યારે માનવ પોતે અપુણ્ય છે એટલે તેનો વીચાર અપુણ્ય રહેવે તે વીચારને બાવવાચક abstract તરીકે લે એટલે દેખીતું ઘાટ-વાળું નહીં લેતાં ગુણુ રૂપ લે. બાવવાચકમાં ગુણુનો અર્થ છે, જે કંઈ દેખી શકાય નહીં. પણ જ્યારે માનવ પાદશાહ થાય ત્યારે તેમાંથી નીક-લતું બધું 'ક્ષત્ર'થી રંગાયલું હોવે તે બધું તેના જેવું હોય એટલે જેમ તેનામાં કેહપ' છે તેવું કેહપ'વાળું હોવે તે તેને જોધ શકે. એમ ત્યારે ગુણોનો ભેદ એટલે બાવવાચકનો ભેદ એટલે પોતાની ગતીને જીવતી જગતી કરવા તરીકે નહીં ઉભી કરી શકવાનો ભેદ માનવને માટે હોય-દાદારને માટે હોય નહીં-યજ્ઞતો માટે હોય નહીં અથવા કમાલની ગતીએ પુગેલા જેઓને 'ક્ષત્રયાંન દંધહુષત્' કહે છે તેઓને માટે હોય નહીં. કહેવાની મતલબ એ છે કે અહીં કે જે કમાલનોખી કમાલ છે એટલે સમજી નહીં શકાય

તેવી રીતનો અપુર્વ છે,—ના, સહીમનોખી સહીમ છે એટલે સમજી નહી શકાય તેવી રીતનો અપુર્વ છે તેના વીચારોખી ‘અહૂ’જ છે. ત્યારે અહૂના આશીશોને લાવવાયક ગુણરૂપ ગતીના નહી પણ અહૂ તરીકેના એટલે અગરૂપના લેવા, કે જે આશીશોમાં અહૂની શક્તિ નામે નીરૂ ખદાત, અને તે નીરૂ ખદાતની કાર્યવાહક ગતી આથ્ર બેઉજ એટલે આખો creative force હોય. ત્યારે ‘અહૂ’ જ્યારે જાહેર થાય છે ત્યારે આવા માંથ્ર-રૂપેન્તના આશીશો સાથે જાહેર થાય છે. અહૂ માંથ્ર-રૂપેન્તને જાહેર કરે તે કંઈ અમથા કરે નહી; કાંઈને માટે કાર્યસાધક થવા તે આશીશો કાઢે છે.

ત્યારે એમ થયું કે સૃષ્ટીની ઉચ્ચ થયલી હતી, કે જેમાંથી અપુર્ણ ગતી નીકલેલી કે જેને ‘ઉરવાન’ કહે છે. ત્યારે આ ઉરવાનમાં અપુર્ણ ગતી હતી, જેને ‘દ્રવાઓ’ કહે છે, તેમ તેમાં ખીજી પુર્ણ ગતી હતી, જેને ‘ખાથ્ર’ કહે છે. આ ‘ખાથ્ર’ એટલે તે અહૂ તરફ જતી ખેંચાતી ગતી, અને આ ‘દ્રવાઓ’ એટલે અહૂને નહી માનતી ગતી બેઉ ઉરવાનમાં હતી; કેમ આવી તે બેદ છોડી દઈશું. આવાં ઉરવાનોના બહોળાં પણાનો જે ભાગ કે જેમાં ‘ખાથ્ર’ વધુ હતી-દ્રવાઓ થોડો હતો, (કાંય હતો તે બેદ છોડી દઈશું) તેણે આ આશીશો લેવા પ્રયત્ન કર્યો, કે જેથી માંથ્ર-રૂપેન્ત તે રૂવાનને મળ્યો અને તે રૂવાન માંથ્ર-રૂપેન્તને નામે ઓળખાયું અને તેથી તે ‘અહૂ’ને અંગે લાગ્યું તેનું ‘વસ્ત્ર’ થયું. અ.મ ‘તે અને તુનો અહૂ’-‘હુમે અહુરા’વાળો થયો. પછી આવા અહુરા કે જેના અંગે પેલું માંથ્ર-રૂપેન્તનું રૂવાન છે તે અહુરા (‘હુમે’ના બેદના અહુરા) રૂવાનનો ખીજો ભાગ કે જેમાં દ્રવાઓ ઘણો છે તેને તારવા જગતને રચે છે. આવી જગત રચનાને ‘યુનહુરેન’ કહે છે. આ ‘યુન હુરેન’ એ મતલબે થાય છે કે માંથ્ર-રૂપેન્તના આશીશો તે ખામીવાળા બહાર રહેલા રૂવાનની અંદર મળી થાય. ત્યારે અહુરા કુદરતને રચે છે, કે જે કુદરતની રચનામાં અને કામ કરવાની સત્તાધારી શક્તિવાળી થવામાંથી તે ‘માંથ્ર-રૂપેન્ત’જ આવેલા છે. એવી રીતે કુદરતની બધી બાબુમાં જે આ વીસ્તીર્ણ પ્રભાવની ચીજો છે તે બધામાં ‘માંથ્ર-રૂપેન્ત’જ છે. શબ્દ રચનામાં આવી કુદરતની ગતીના માંથ્ર-રૂપેન્તને જરથુશ્ત્રે આણેલા છે માટે શબ્દ રચના માંથ્ર-રૂપેન્તઓ કુદરતની બહોળી ગતીના જેટલા વીસ્તારના ઉભા થાય છે, જેઓને ‘અવસ્તા’

કહે છે: ‘અ’ એટલે જે કંઈ હેડા વગરનું છે તેને ‘વસ્તુ’ (‘વીઠ’ જાણવા ઉપરથી) જાણવાનું જ્ઞાન એમ અર્થ અવસ્તા માટે નીકળે છે. ત્યારે કુદરતમાં જે જે બનાવો બને છે તે તે બનાવોનો બનાવનાર કુદરત છે. આવી કુદરતને શક્તિ છે. આવી કુદરત માંદ્ર-રપેન્તના અધીકારથીજ તે બધું બનાવીને કરી શકે છે. કુદરતના બધા બનાવો ત્યારે માંદ્ર-રપેન્તના અધીકારથીજ થતા રહે છે. આવા બધા માંદ્ર-રપેન્તના અધીકારથી થતા બનાવોની બરાબરના અવસ્તાના ભાગોળી છે. આમ ત્યારે ‘યજ્ઞરતે’ ‘વીરુપદ્’, ‘વંદીદાદ’ વીગેરે અવસ્તાનાં નામો કુદરતી બનાવોની બરાબરીની ખીસ્કારીનાં છે. માનવને તેના બાપના પુસ્ત અને માતાનાં આદાનથી તે તેના આબરના છુટકારા લગી કુદરત ચલાવે છે તેમાં અનેક બનાવો બને છે, જેમાંનો એક મરણનો છે. મરણ વખતે ત્યારે માનવ ઉપર કુદરત જે બનાવ બનાવે છે તેને મરણનો બનાવ કહે છે. જીવ જીવું એમ સાધારણ રીતે બોલતાં એકસરખી કુદરતની ગતી દેખાડે છે. પણ જીવ જીવાના બેદમાં ફરક હોય છે. માનવની જીદી જીદી વર્ણ પ્રમાણે મરણ વખતના બનાવોની details વીગતોમાં તે કુદરત જીદી જીદી રીતે કામ કરે છે એની નોંધ લેવી ઘટારત છે. મરણનો બનાવ અને ત્યાર પછી શું થાય છે તેને કુદરતે એક મોટા પરદામાં રાખેલું છે જેનો બેદ આત્મજ્ઞાન બતાવે છે. એક બસ્તે-કુસ્તીઆન રવાન જ્યારે ગુજરે છે, ત્યારે કુદરત જે તે માનવનાં કેહપમાં રહીને બહારની કુદરત સાથે મળીને તે માનવને જીવડાવતી હતી અને તેનો ભોગવટો કરાવતી હતી, તે કુદરત મરણ વખતનું ખાસ કામ કરી રહે છે, જેથી મરણ વખતના જીદા જીદા બનાવો બની રહે છે. માનવનાં જડ શરીરમાં કુદરત કહેતાં કેહપીંક શરીરો છે જેઓ માનવના જડ શરીરના અનુએ અનુની અંદર પોતાની ગતી મોકલીને તે જડ શરીરને જીવડાવે છે. જ્યારે તે કેહપીંક શરીરો માનવનાં જડ શરીરનાં અનુએ અનુમાંથી પોતાનો સંબંધ છુટો કરે છે ત્યારે મૃત્યુ નીપજે છે. આવાં કેહપીંક શરીરો અને તેઓની અંદરનાં રવાન અને બચોદ ચૈતન્ય-રૂપ અંશો અને તેઓ સાથનું ફરોહર આ બધું મરણ વખતે તે જડ શરીરના અનુએ અનુમાંથી સંબંધ છોડીને દુર જાય છે. આ બધાનાં થવા માટે મોટા બનાવો જોઈએ એટો સાધારણ અકકલની વાત છે. ખાવાની અને હજમ કરવાની ક્રીયામાં જેમ કુદરત જાતજાતના બનાવો બનાવે છે, જેમ જાતજાતના ભોગવટાઓની ક્રીયાઓમાં કુદરત જાત જાતના બનાવો રજુ કરે છે, તેમ મરણ વખતે કુદરત જાતજાતના બનાવો

ઉભા કરે છે. જેમ ખાવામાં-પીવામાં કે જનજનના મોસમઝોમાં કુદરતની બે બાજુ એક ભક્ષી અને બીજી ખુરી કામ કરે છે, તેમ મરણ વખતના કુદરતના બનાવમાંથી તે બેઉ બાજુઓ કામ કરે છે. બેઉ બાજુઓ સામસામેની રહે છે અને એક એક ઉપર ગાંઠેબ આવવા માંગે છે તેમ મરણ વખતે બનતા કુદરતી બનાવો જે સામસામેના હોય છે તેઓની એક એક ઉપર ગાંઠેબ આવવા માંગે છે. આવા કુદરતી બનાવો જે થઈ રહે છે તેઓની બરાબરીના સફેદ બાજુના કુદરતના બનાવો બની રહે છે કે જેમાં ‘માંથ્ર-સ્પેન્ટ’નો અધીકાર રહે છેજ. એવાજ બનાવોનો સ્તોતીક આકાર ઉભો થાય અને તે સફેદ કુદરતને જઈ મળે તેવી શબ્દ રચના ‘અવસ્તા’ના માંથ્રોમાં થયેલી હોય છે. કુદરતની સફેદ બાજુનાં શુભ કામને બળવી રહેવામાં મદદ કરતા ‘માંથ્ર-સ્પેન્ટ’ના બેઠે જરથુસ્ત્રે શબ્દમાં ઉતાર્યો છે. એમ જરથુસ્ત્રે તે બની રહેતા કુદરતી બનાવોની બરાબરીની નકલ કીધી છે. અમુક વીધીઓ એવી બતાવી છે કે જેથી મરણ વખતે કામ કરતી કુદરતની સફેદ બાજુને તે વખતે કામ કરતી કુદરતની કાળી બાજુ ઉપર ફોતેહ મેળવવામાં મદદ મળે. કુદરતની સફેદ બાજુને તે કુદરતની કાળી બાજુ ઉપર એકલે હાથે ફોતેહ મળવાના જે દશ વર્ષ થવાનાં હોય, તે આ માંથ્ર-સ્પેન્ટની શબ્દ રચનાથી થતા તેની બરાબરીના બનાવો પ્રમાણેની ઉભી કીધેલી વીધીઓ પ્રમાણેની મદદ આપવે તેજ કામ તે કુદરત ફક્ત દસ મહિનામાં કરી શકે. આમ ત્યારે મરણ વખતેના પહેલા ચાર દહાડાના બનાવોમાંના એક બનાવને મદદ કરવા ‘ગાહેસારણું’ થયું છે, જેમાં આ અહુનવદ ગાથાના સ્તોતોની તલેસમ કુદરતના તે વખતના બનાવને મદદગાર થઈ રહે છે.

ત્યારે મરણ વખતના થતા બનાવોમાંનો ચોક્કસ બનાવ કે જે જડ શરીર કે જેમાં કાળી કુદરતને જોરે ફુજો નસુ ઉભો થયો છે, એટલે સફેદ બાજુની કુદરતની ધારણાની સામે થતો force ઉભો થયો છે, તે ફુજો-નસુની ચુંગાલમાંથી એક વખતનાં જીવતાં શરીરને જીવડાવતી કુદરત જે તે કેહપીંક શરીરોમાં હતી તે જીવે તે મુવેલા શરીરની ગુચમાંથી છોડવીને (તે ફુજો-નસુની ચુંગાલમાંથી) દુર કરવાનો છે-તેને ટુંકમાં ‘શબ્દનું કોટણું’ તોડવું’ એમ કહે છે અને બાતેન અનાસરને છોડવવા-છુટા કરવા એમ કહે છે. કુદરતની સફેદ બાજુને આ મહાન કામમાં મદદ કરવાની મકદુર આ અહુનવદ ગાથામાં છે. અહુનવદ ગાથાની શકિતનું પ્રદર્શન આવા

‘હા’ઓથી થઈ રહે છે. આવી શક્તિ કેહપ’રૂપની હોય છે. દરેક ‘હા’નું કેહપ’ હોય છે, જેને જુદાં જુદાં નામે આપેલાં છે, અને જ્યારે તે ‘હા’ના ફકરાઓ બચાઈ રહે છે ત્યારે બચાતા સ્તોત્રોની હકીકતથી જે કેહપ’ થઈ રહે છે તેને ‘હા’ ફક્તના ફક્તના કહે છે, જેની સાથે તે બચનારા યજ્ઞમંદ્ર થાય છે, જે ‘હા’નું કેહપ’ કુદરતની સફેદ બાજુને મળીને કાળી કુદરતથી થમલા તે કાટલાં તોડવાનાં કામમાં તેમ કાળી કુદરતથી બાતેન અનાસરો એટલે જીવની ગતીનો ભાગ જે તે મુરદાર તનમાં કાળી કુદરતથી કેદ પકડાયો છે તેને છોડવાનાં કામમાં મદદ આપી શકે છે. મરણ વખતે કુદરતની સફેદ બાજુ અને કાળી બાજુ પહેલા ચાર દહાડાઓમાં શું શું બનાવે બનાવે છે તે અન્ય ઠેકાણે જણાવેલું છે. આ બધામાંનો એક બનાવ જે ‘શબના મિથ્ર’થી થતાં કાટલાંને તોડવાનો છે તેને માટે સફેદ કુદરતને મદદ કરવાને માટે ગાહેસારણું છે, જેમાં આ અહુનવદ ગાથા બજાય છે, જેનાં બજાવરમાં ‘હા’ની માંથીક ગતીનો જોશ કામે લાગે છે. ત્યારે ‘હા’ની સાથે ‘યજ્ઞમંદ્ર’ થઈએ છીએ એમ દરેક ‘હા’ને છોડ આવે છે તે કંઈ અમરથુ લખ્યું નથી, અથવા ‘હા’ પુરો થયો એમ જણાવવા લખ્યું નથી પણ તેમાં ‘હા’નાં કેહપ’ની ગતી જે કામ કરે છે તેને અરજ કરવાનો ભેદ રહ્યો છે.

હવે દીનકર્દના ‘સુદકર નરક’ આ હા ૨૮-૧૧ ને કંઈ રીતે સમજાવે છે તે જોઈએ.

વાંચો સુદકર નરક પાને પહેલે.

ત્યાં કહ્યું છે કે જગતનો તાળો તદનજ ખરાબ થયેલો છે. બાપ દીકરા વચ્ચે, મા દીકરા વચ્ચેની સારો સંબંધ રહેતો નથી-બલકિં પેટ ભૂરા ફરજંદ જન્મે છે, જેઓ દીનને થોકરે મારે છે. ગાથાના મીનોની ફરયાદ એવા મામલા સામે થઈ રહે છે, વીગેરે.

અહિંયાં ગાથા હા ૨૮-૧૧ માં કહે છે કે જરથુશ્ત્ર આવેલા છે જેવણે અને જેવણના ચેલાઓએ દીનને ચલાવેલી છે. હવે બહમન-અપ-શહેરેવર તેઓને મળીને ઉપર ‘સુદકર નરક’માં જે મામલો કહ્યો છે, - ગાથાના મીનોની ફરયાદ જે કહી છે તેને સુધારશેજ. તે ચેલાઓને હવે ‘મસ મગીહુ’-મોટી મગવશીપ મલશે અને તેઓ ફરીથી દુન્યાને આરાસ્તે કરશે. ‘સુદકર નરક’માં જે ફરયાદ ઉભી થઈ છે તેની દાદ ભેલાઈ છે એમ ગાથા હા ૨૮-૧૧ માં કહે છે.

વરશ માન્સર નસ્ક ગાથા હા ૨૯-૧૧ ની શું સમજ આપે
છે તે જોઈએ.

(વાંચો વરશ માન્સર નસ્ક પાને ૨ થી ૧૩ મે).

આ 'નસ્ક'માં ગેહિશ ઉરવા પોતાનું કામ જે સોંપાયું છે, તે આ-ખુખીથી બળવંવાની મુનાદી દાદારની દરગાહમાં કરે છે. પોતાને નીસ્તી-ગેતીને ઉભી કરીને ચલાવવાની છે તે કામ કેટલું ભારી છે તેના કંઈક ખ્યાલ આપે છે-જરથુસ્ત્રનાં ઉતરવાની ઇન્તેઝારી કરી રહે છે, અને માનવ જાત જરથુસ્ત્રનાં કહ્યાસર ચાલીને તેણીને જગતનાં તારણ માટે મદદ કરે તેની દુઆ કરે છે-જરથુસ્ત્ર અને તેના ચેલાઓનાં કામને ફતોહ ઇન્છે છે-ધનાની ફન કે જેથી ગેતીમાં દુખ છે તે રદ જાય એમ ઇન્છે છે-ગેહિશને જે ઉદ્યોગ કરવાનો છે ગેતીને સમારવાની છે તે કામમાં સર-ળતા માંગે છે. ગેહિશની મુરાદ જે કંઈ આ ઉપરનાં નસ્કમાં કહી છે તે હવે જરથુસ્ત્ર અને તેના ચેલાથી ફળતી આ હા ૨૯-૧૧ માં દેખાડી છે અને ધનાની ફન જે કંઈ હતી તે હવે દીનના ચાલવાથી રદ થતી હા ૨૯-૧૧ માં બતાવી છે. આ 'નસ્ક'માં કહે છે કે માનવે પસુના પાસમાન થવું જોઈએ; આ શુભ મુરાદ ફળતી આવે છે એમ આ હા ૨૯-૧૧ માં જાહેર છે-દુકમાં 'વરશ માન્સર નસ્ક'માં જેખી કંઈ ગેહિશે મુરાદ ચાહી છે તે હા ૨૯-૧૧ માં ફળીબુદ થતી જણાવેલી છે.

હા ૨૯-૧૧ માટે હવે બગ નસ્કની કેફીઅત જોઈએ.

(વાંચો બગ નસ્ક પાને ૧૩ થી ૩૨ મે.)

આ 'નસ્ક'માં ગવની દરોસ્તી એટલે જીવ-જનની દરોસ્તી થાય એમ ઇન્છેલું છે દુન્યવી ભોગવટાઓથી 'ગવ'ને ખમવું નહીં પડે તેની મુરાદ માંગે છે. જે બધું હા ૨૯-૧૧ ના ફકરામાં ફળીબુદ થતું દેખા-ડેલું છે, કેમકે જરથુસ્ત્ર અને તેના ચેલાઓને અપ-બહમન-શહેરેવરની મદદ મળશે, જેથી ગેતીમાં તેઓનાં શીક્ષણો ચાલશે, -દીન આગળ વધશે. એ 'નસ્ક'ના સાતમા ફકરામાં એક અશવનની શુભ ગતીનો ચીતાર છે. આઠમા ફકરામાં મુનાહગારખી અપવન જેવો થઈ શકે તેનો ચીતાર છે. નવમા ફકરામાં તેવી ઉંચ ગતીએ ચઢવા માટેની ખંત દેખાડી છે. હા ૨૯-૧૧ ના ફકરામાં તે બધો પ્રભાવ ગેતીમાં જામી રહ્યો છે અને વધુ જામશે એમ દેખાડેલું છે. દસમા ફકરામાં 'અવઝાર'-'ધરન'નો બાવ જાદુમાં શું છે તે દેખાડેલું છે, જે બાવ હા ૨૯-૧૧ માં મુખ્ય

રીતે જામતો દેખાડેલો છે. નસ્કના અગીઆર-બાર-તેરમાં ફકરાઓમાં
યસ્ન-આલાતો વીધે જે કાંઈ કહ્યું છે તે, તે તે રીતે બધું ફળીબુદ થતું
અને થતું આવતું હું ૨૯-૧૧ માં દેખાડે છે.

ચૌદમા ફકરામાં દીન પ્રમાણે પાવ મહેલને આરાસ્તે કરવાની
ખુશનસીબી દેખાડેલી છે. આવી ખુશનસીબી મગવાનો પડ્યો હું ૨૯-૧૧
માં જાહેર કાઢ્યો છે. આ પાવ મહેલને ગેતીમાં આરાસ્તે કરવાની દુઆ
ગેઉશ ઉરવાએ હું ૨૯-૬ માં કાઢેલી છે જેનો ભેદ તે ફકરાના ધણે-
ક્ષત્ર શબ્દમાં આવેલો ઉપર જોયો છે.

પંદરમા અને સોળમા ફકરામાં અશવન તેમ સાધારણ માનવો
શાહની આગળ જઈ તેના હોકમ જે ગેતીનાં ભલાં માટેનો છે તે બખ્શવા
પોતપોતાને અર્પણ કરે છે તેનો શુભ નતીજો બતાવેલો છે. આવો શુભ
નતીજો ગેતીમાં આવતો જતો માલમ પડે છે આમ હું ૨૯-૧૧ ના
ફકરામાં ગોયા એક જાતની મુનાદી અપાઈ રહે છે. ત્યાં અષ-બહમન-
શહેરેવરને તેમ મોટી મગવશીપને તેમ યજ્ઞતોની મદદને મેળવવાની વાત
છે, ના-મેળવી રહે છે, તેની સવળતા અને ભલી આકેળત બતાવેલી છે.

 અહ્યા યાસા નમંધહા ઉસ્તાનજસ્તો રફ્દ્રહ્યા

મન્યેઉશ મજદાઓ પચ્ચાઉરવીમ રપેન્તહ્યા અષા વીરપંગ
બ્યચ્ચાશના

વંધહેઉશ ખતૂમ મનંધહે, યા ખનેવીષા ગેઉશચા
ઉર્વાનંમ.

(ઉપલો ફકરો બે વાર બચવો).

યથા અહૂ વધચ્ચો ટ, અર્ષેમ વૉહુ ૩. ખમાવ્ય-ગેઉશ-
ઉર્વામ હાધતીમ યજ્ઞમધદ.

ચંગહે હાતાંમ આઅત્ર ચેસ્ને પધતી વંધહે,

મજદાઓ અહુરો વચેથા અષાત્ર હચા,

યાઓંધહાંમચા તાંસચા તાઓસચા યજ્ઞમધદ.

ગાથા હા ૨૯ ના ૧૧ ફકરાઓની અંદરનો તાત્પર્ય :

મરણ વખતે ગાહેસારણામાં આ હાનું લાણુતર કેવી રીતે કામે લાગે છે તેનો ખ્યાલ:—

મરણ વખતે ગુજરતા અસ્તે-કુશ્તીઆનની શી હાલત થાય છે તેનો ઉકનો ચીતાર ગાથા સીરીઝના પહેલા ભાગના ૧૬૮ થી ૧૭૨ પાનાઓની ઉપર આપેલો છે. ગાહેસારણું શબના મિથને તોડે છે, અધપિમાંની નાશ-કારક મગનાટીસને નશ્ત કરે છે, ઉભા થયલા દુજે-નસુને રોકે છે અને મુરદાર તનમાં ફસી પડેલી ગવની પાસખાની કરનાર કેહુર્પ-ઉશ્તાન-તેવીપી જેઓને ખાતેન અનાસર તરીકે ઓળખે છે તેઓને મદદ કરે છે-શ્વાનના હોશને સચેત કરે છે તે બધો ચિતાર ત્યાં આપેલો છે. ગાથા હા ૨૮ ના ફકરાઓમાંનો ગાહેસારણા વખતનો ચિતાર જોયો. હવે આ હા ૨૯ ના અગીઆર ફકરાઓ શું નવો ચિતાર ચીતારે છે તે જોઈએ.

અહુનવદ ગાથાના માંથ્રોથી થતા સ્તોતો વ્યવસ્થા પાંચરવા માટે ખાસ છે કેમકે તેઓ વ્યવસ્થા કરનાર આસ્માન સાથે સંબંધ રાખે છે. બીજા ગાથાઓમાં બીજી શક્તિઓ છે-વ્યવસ્થીક શક્તિ નથી માટે તે બીજા ગાથાઓ અહિંયાં લખાતા નથી. ત્યારે મરણ વખતે શરીરમાં ગેરબંદોઅસ્ત થઈ રહે છે તે બધા ગેરબંદોઅસ્તને બંદોઅસ્તીમાં લાવવાની ગતી આ અહુનવદ ગાથાના માંથ્રોના સ્તોતોમાં છે એમ ટુંકમાં કહી શકાય. સ્તોતો અણુદીઠ રીતે કામ કરે છે તેનું વર્ણન કંઈ આપી શકાય નહીં. પણ સ્તોતોના તે વ્યવસ્થીક કામનો કંઈક ચિતાર અહુનવદ ગાથાના હાઓના ફકરાઓના અંદરના તાત્પર્યમાંથી ભાખી શકાય-તેટલુંજ કહી શકાય તે જોઈએ.

ગાથા હા ૨૯-૧.

ગાથા હા ૨૯ ના પહેલા ફકરામાં ગેઉશ ઉરવા જે ગેતીની કુદરતને ચલાવનાર મુળ શક્તિ છે-તેણીની હકીકત આવેલી છે. જગત ઉપર ખુરાષઓ ધણી વધેલી છે. તે બધી ખુરાષઓને કાબુમાં લઈને જગતનું નવું બંધારણ કરવાના વિચારમાં તેણી છે તેનો ચિતાર ત્યાં છે.

ગાહેસારણામાં આ ભેદ કઇ રીતે લાગુ પડે છે તે જોઇએ.

ગુજરેલા રૂવાનખી પોતાના નાશ પામેલા જડતાવાલા શરીરની નવરચનાના વીચારમાંજ રહે છે. આવા નાશ પામેલા જડતાવાલા ગુજરેલા શરીરમાંથી દુજે-નસુ ઉભો થઇને અસલ એક વખતના જીવતા શરીરમાંના સુક્ષ્મ અમર ભાગો નામે ફેહર્પ-તેવીશી-ઉસ્તાન અને ગવ જેઓ તે જડ શરીરને ટેકવવાનું પરમાર્થ કરતા હતા જેઓ હવે છુટા થઈ ગયા છે-તેઓને હેરાન કરી રહે છે, માટે તે ઉભા થયેલા દુજી-નસુને અને તેને મદદ કરતી કાળી કુદરતને તોડીને નવરચના કરવાનાજ વીચારમાં તે ગુજરેલું રૂવાન રહે છે. પણ આ સમારકામ કઇ રીતે કરવું તેનો વીચાર તેને સ્પષ્ટ રીતે આવતો નથી જેને માટે આ ફકરાના માથો તેને પુરી સ્પષ્ટતા આપી રહે છે. આ ફકરાના માથો જે બણાઇ રહે છે તેની રતોતીક તલેસ્માતીક ગતીથી તે રૂવાનને ખાત્રી મળે છે કે આ દુજે-નસુનો નાશ થઇ શકશે અને ગુજરેલા જડ તનની તેમ તેમાં રહેલા પેલાં અમર રીતના તનની નવી વ્યવસ્થા થઇ શકશે.

ગાથા હા ૨૯-૨.

આ બીજા ફકરામાં ગેઉશ ઉરવાનો વીચાર જે જગતની નવરચના માટે ચાલે છે તેની શક્તિ અને તેને જે મહાન કામ કરવાનું છે તેની ખાહેશ દોરેલી છે. ગેઉશ ઉરવા જે કુદરતને ચલાવનાર જીવજન છે-કુદરતનો મુળ ચેરાધ છે તેને ઉરવાન તરીકે લીધેલું છે. આ ઉરવાનની બઓદીક શક્તિ એટલે વીચારને દાદારના હોકમ પ્રમાણે ફળીબુદ કરાવનાર શક્તિ તરીકે ગેઉશ તપનને લીધો છે. આ ગેઉશ તપન કુદરતના સામાનમાંથી દાદારના નાયબ તરીકે રહીને જગતને રચવાનો અધીકાર રાખે છે-દાદારનો નાયબ પેદા કરનાર તેજ છે તેમ ગેઉશ ઉરવાની બુદ્ધિરૂપ બગખી તેજ છે. ગેઉશ ઉરવાનનો વીચાર ચાલે એટલે ગેઉશ ઉરવાની બુદ્ધિ કામ કરે ત્યારે તે બુદ્ધિનો બગ ગેઉશ તપનજ કામ કરે એમ થયું. વળી વ્યવસ્થાને ચલાવવાનો અધીકાર આપનાર બગને અપવહિસ્ત કહે છે. એમ છે માટેજ અહિંયાં ગેઉશ તપન પોતે અપને પુછતા ચિતારાયા છે. વ્યવસ્થાની હીકમત દેખાડનાર તે બગ અપવહિસ્ત પોતા તરફની સુચવેલી વ્યવસ્થા માટે કાઇ એક કામેલ નરને મોકલશેજ એમ ગેઉશ તપન દુઆ કરે છે-મદદ માગે છે. ગેઉશ તપન કહે છે કે દ્રેગવોદખીશ=ખુરા-આશ્મોધોમાંથી અએષમ=ખુરો દેવ તુરેખાદ વક્ષ ઉભો થયેલો છે. આ દેવ જ્યારે જશે ત્યારેજ નવરચના થશે, માટે આ અએષમને તોડનાર નરને, અએ અપવહિસ્ત, તમે

મોકલો. એમ આ બીજા ફકરામાં ગેહિશ તપન જે ગેહિશ ઉરવાનો જોડીદાર અને દાદારનો નાયબ પેદા કરનાર બચ્ચોદાગરપનો છે, તે ગેહિશ તપન પોતાને લગતો બગ ગેહિશ ઉરવાના વીચાર ઉપર સીલ મારી એકમત થઇને અપને એટલે વ્યવસ્થાના રાખનાર બગને તે વીષે પુછે છે અને ગેતીની નવરચના કરવા માટેનો લાયક સરદાર માંગે છે કે જે ઉતરી ગેતીની નવરચના કરી શકે.

હવે ગાહસારણામાં એ ભેદ કઈ રીતે લાગુ પડે છે તે જોઈએ.

માનવનું તન તે તેના રૂવાનનું જગત છે. તે રૂવાન તેના તનનું ગેહિશ ઉરવા છે. તે તન ઉપર પાપોની બદીની અવધી થવે તે તન ગુજ્યું છે કે જેની નવરચના કરવા હવે તે રૂવાન પોતાની સાથના બચ્ચોદની સલાહ પુછે છે. તે બચ્ચોદ તે રૂવાનની તરફથી અપવહિસ્તને પુછે છે એટલે તે બચ્ચોદ પોતામાંની અપની ગતી ઉપર વીચાર ચલાવીને પછી એક સરદાર માંગે છે કે તે ગુજરેલા તનની વ્યવસ્થા કરે. બચ્ચાઈ રહેતા મથિા તેને ગેહસારણાની તેમ બીજી યસ્ત જે જરથુસ્ત્રની છે તેની યાદ આપીને ખાત્રી અપાવે છે કે આ બધી યસ્તથી તેઓની મુરાદ બર આવશેજ. એમ તે રૂવાન અને બચ્ચોદ બેઉ ક્રીયા જે જરથુસ્ત્રની છે તે પુર્ણ થાય તે વાસ્તે અપની તલ્લખ કરે છે એટલે મુખેદોની પરહેઝગારી અને દીલોખનની બખ-વણી માંગે છે.

ગાથા હા ૨૯-૩.

દાદારની વ્યવસ્થા અને તે વ્યવસ્થાને કયે પ્રસંગે ચલાવવી તેનો અધીકારી અપવહિસ્ત છે. કુદરતની રચના આ અપવહિસ્તની બહાલી વગર થાયજ નહિ. એમ છે માટેજ આગલા ફકરામાં ગેહિશ ઉરવાએ અપને જગતની નવરચના માટે પુછેલું હતું. ગેહિશોને જગતની નવરચના કરવા માટે અધીકાર આપવો જોઈએ એમ અપ કહે છે. પણ તે અધીકારને જગતમાં લઈ જનાર એક માનવ જોઈએ કે જે સર્જન હોય એટલે માનવ હોય છતાંબી જગતની આધી વ્યાધીથી નીરાળો હોય એટલે માનવ અવતારમાં અવતરેલો યજ્ઞત હોય. અપ કહે છે કે અત્યાર અગાઉ પચ્ચોધર્થો—તકએષ નરો જગતમાં ઉતરેલા છે પણ તેઓ સર્જનના ભેદના એટલે યજ્ઞતી પ્રગતીકરણના નથી માટેજ તેઓ ગેહિશોને જગતની નવરચનાના કામમાં મદદ આપી શકતા નથી. કમકે સર્જન નર એવો હોવો જોઈએ કે જેની દસ્તુરી દાદાર તરફની હોય અને તે દસ્તુરીથી તે ‘અઓબિરતા’=અઓજની કુદરત વાપરી શકીને જવેંગ=આલાતો ઝઓથને ઉર્દુપા=એવા કરે કે જે આલાતોમાં હું અપ મારા યજ્ઞતો

વસીને તેની મુરદ મુજબ કામ કરી શકીએ. આવો અઓઝિશ્ત અને સર્જના બેદનો નર હજુર ઉતરવાનો છે. માટે અપ ગેઝેશને કહે છે કે તમે થોભો. હું એવા નરને કે જે જરથુસ્ત્રનું કદીમયાતવાળું અમ-શાસ્ત્રદોની સાથે કામ કરી રહેલું કેહપ' ધારણ કરીને વીર જરથુસ્ત્ર તરીકે થવાનો છે તેને તેના બરવકતે મોકલીશજ.

ગાહેસારણામાં આ ભેદ કંઈ રીતે લાગુ પડી શકે તે જોઈએ.

ગુજરનાર રૂવાન અને તેની સાથની બઓદ કે જેઓ ગુજરેલાં જડ તનની વ્યવસ્થા કરવા મગે છે તેઓને અપની એટલે તેઓની અંદર રહેલી વ્યવસ્થીક ખેરદ યાદ આપે છે કે જડ તનને ટેકવનાર કેહપ'—ઉસ્તાન—તેવીષી—ગવ વીગેરે વીગેરે અમર છે છતાંજી તેઓ એકલા જરથુસ્ત્રની હીકમત વગર એટલે ચાર હહાડાની કીયા અને તેઓ-માના ગાહેસારણા વગર નવરચના કરી શકશે નહીં. તેઓ સાથે રહેલી કુદરત એકલી કામ કરી શકશે નહિ પણ જરથુસ્ત્રની આપેલી યસ્ન તેઓને મદદ આપીને કામ ફતેહ કરશેજ એમ આ ફકરાના ભણાતા માંથ્રા તેઓને તસદ્દિલ આપે છે.

ગાથા હા ૨૯-૪.

આ ફકરામાં કહે છે કે મઝદા સાતેસાત કાળની રજેરજનો જાનનાર છે. અહિંયાં ત્યારે ગેઝેશો તેમ પઓઘર્યો—તકઓષો કે જેઓ ગેઝેશોની જડ જગતની ઉપરની બદી રોકવા મદદ કરી રહે છે તેઓ ખેડ મનન કરે છે કે દાદાર કુલમુખ્તાર છે. તેના હોકમ વગર કંઈ થઈ શકેજ નહિ. આજે જમીન ઉપર જે કંઈ ચાલી રહેલું છે તેમાં તેની કંઈ હીકમતજ હશે, કેમકે દાદાર પોતે પેદા કરનાર તેમ ભોગવાવનારજ છે. તેની મરજી હોય તેમજ થશે અને થાઓ. ભલેને આજે જગતમાં દુષ્ણ છે અને તે દુષ્ણોનો ભાર હમુને ખમવાનો છે. પણ તે બધું તે ચાલવા દે છે—માટે તેમાં તેની કંઈ હીકમતજ હશે માટે હમો ખુશીથી તે બધાનો અંગીકાર કરીએ છીએ. તેમાંથીજ ભલુ નીવડશેજ.

ગાહેસારણામાં આ ભેદ કંઈ રીતે લાગુ પડે છે તે જોઈએ.

અહિંયાં તે ગુજરેલા રૂવાનને તેની સાથની બઓદ નીમ હોશમાં લાવીને તે ઉપર કહેલી અકકલ આપે છે અને રૂવાન જે ગુજરતાં તનમાં ચાલી રહેતી ગેરખંદોબસ્તી જોઈને રડન કરે છે તેને ખેરદ આપીને કહે છે કે બધુંજ તે દાદારના હોકમથીજ અને આપણાં ભલાં માટેજ છે માટે

આપણે હીમ્મત પકડવી. આપણને જરથુશ્ત્રની હીકમત તુરંતજ મદદ કરશે. આ ફકરાના બહુાઇ રહેતા માથોના સ્તોતોને પછી તે બગોદ તે રવાનને સંભળાવીને તે સ્તોતોની તલેસમાતીક હીમ્મત તે રવાનને આપી તે રવાનને તે મોટા સાહસ માટે ઉશ્તવાર કરે છે.

ગાથા હા ૨૯-૫.

આવા મનન પછી ગેઉશ ઉરવા તે દાદારની શુક ગુજરી કરે છે. જગતની ઉપર ગેતીની ઉપર જે કંઈ ખુશ વરસી રહે છે તે હસ્તીનાં સાત આસ્માનોની ધીમી રીતે દળતી મીલોમાંથીજ એટલે દાદારના હોક-મથીજ અને તે વળી હદ+ધનસાદથીજ નીકળે છે-તે બેઉ શક્તિઓ ગેઉશ ઉરવા જે બાર ખમે છે તે અને ગાવે-અઝ જે બાર પાડે છે તે એટલે ઉપર કહેલી સાત આસ્માનોની ધંટીમાંથી પાપ-પુન્યના નતીજાઓને દળી આપનાર ૩૩ રતુઓની શક્તિ-તે બેઉ તે દાદારના ખાદમ તરીકે ઉભા રહીને દાદારની શુક બળ લાવીને કહે છે કે હમો તો તારા બંદા ફરમાન બરદાર છીએ. તારો જેમ હોકમ ચાલે છે તેમ બંદાવાર બમ્યા જમ્યો છીએ, કામ કર્યાજ જમ્યો છીએ, કાંચ અને શું કામ કરવા બમવું કે કરવું એમ પુછવાનો હમારો ધર્મ હમો સમજતા નથી કેમકે હમો તારા ધનસાદ ઉપર બીગુમાન છીએ. હમો જાણીએ છીએ કે આ બધું દોરંગીપણું જે કંઈ ચાલી રહે છે તેની સમજ બનેને પડે નહિ. પણ તારો ધનસાદ છેજ-તું ખુરાઇની હદ લાવવા ધનસાદ વાપરે છેજ એટલું તો હમો જાણીએ છીએ અને હમો જાણીને જાહેર કરીએ છીએ કે જે કોઇ સત્યવાન હશે તેને આંચ પુગવાની નથી; સાચને આંચ નથી અને જે કોઇ તરીકત ઉપર પાખંદ હશે તેને કોઇ હઠાવનાર નથી-તે બેઉ તુંને પુગશેજ.

ગાહેસારણામાં આ ભેદ કઇ રીતે લાગુ પડે છે તે જોઇએ.

તે ગુજરેલું રવાન કે જે આગળના ચોથા ફકરાના માથીક સ્તોતોથી ઉશ્તવાર થઇને જે કંઈ વીતે તેની કસોટીમાંથી પસાર થવા ઉભું છે તે રવાન પોતાના બગોદ સહીત હવે તે દાદારની શુક ગુજરી કરીને કહે છે કે આ બધું જે થઇ રહે છે-ફુજે-નસુનું થવું-તેનો ચારેમેર થતો હલ્લો, અદ્ધિમાં અહિનું ધુસવું-આતેન અનાસરો ઉપરનો આજ્ઞા જેવું થઇ રહેતા હું રવાન જોઉં છું તેને માટે હું તારી શુક ગુજરી કરું છું, કેમકે તે બધી ખુરાઇઓ થઇ છે તેમાં હમારોજ હાથ છે. પણ તે બધી ખુરાઇને ધનસાદથી તું મારશેજ-કેકાણે લાવી બલાઇમાં વણશેજ એમ

હવે હું યાદ કરી શકું છું. તે બધું ગમે તે થતું હોય પણ હવે જરથોસ્તી દઝોનની યસ્ન અને ગાહેસારણું જે કંઈ થઈ રહે છે તે ફાવશેજ-તેઓની તે સત્યને કંઈ આંચ પુગવાની નથી એમ હમો નચીંત છીએ અને હું રવાન બઓદની સાથે રહીને તરીકતની ઉપર છું એટલે કાયદેસરના આવા મિથો કરી કાયદા પ્રમાણે વરતી ચાલીને દુજની સામે થવા ઉસ્તવાર છું માટે હમારી સામે દુજ ફાવશેજ નહી. આમ બીચુમાન હમો છીએ અને ઉસ્તવારીથી યસ્નની દુઆ ચાહતા જઈને દુજને રોકી શકીને હમારા યુજરેલા તનની નવ વ્યવસ્થા કરીને હમારે મરકજે પુગી શકશુંજ. આવી રીતે મનનમાં રહેનાર રવાનને આ ફકરાના બણાતા સ્તોતો. ઓર ઉસ્તવાર કરી રહે છે એમ રવાનની રવ પુણી નીમ-હોશપણું મેળવી રહે છે.

ગાથા હા ૨૯-૬.

જ્યારે ગેઉશોને ઉપર કહી છે તેવી શાંતી આવી-દાદાર જે કંઈ કહે છે તેમાં બેદબરમ છે એમ તેઓનું મનન ચાહ્યું-ચાલવા લાગ્યું અને જે ફરતી ગાવના અલંકારની હસ્તીની કુદરત નામે ‘ગાવે-અઝ’ કે જે હસ્તીના સાત આસ્માનની ધંટીમાંથી બલા ખુરાનો નતીજે હદ+ધન-સાક્ષી દળી આપે છે તે ગાવે-અઝને પુગી તેણીની ઉપર દુઆ કરીને તેણીને પોતાના હમકાર તરીકે લઈને તે ગેઉશો દાદારની શુક યુજરી કરવા લાગ્યા અને પુણી મનનમાં હતા ત્યારે તે દાદારે જાહેર કીધું કે તમારી જગતની દરોબસ્તી કરનાર અશો જરથુશ્ત્ર થશે, એવું આ ફકરો કહે છે. ત્યાં કહે છે કે તે દાદાર કે જે વ્યાનયા સાતેસાત કાળની રજેરજમાં પસરેલો કુલ આગાહ છે, જે વકુશ છે વણુકર છે એટલે દરેકને બલાધમાં વણીને દરેકને આખરે બલાધએ લઈ જશેજ, તે દાદાર કહે છે કે ‘જરથુશ્ત્ર’ને જગતની નવરચના કરવા માટે કદીમીઆતથી નેમેલો છે. જરથુશ્ત્રનું કેહપ જે સાત અમશારપંદો સાથેજ જાહેર થય્યું અને તેઓનું હમકાર છે તે કેહપને જે નર ધારણુ કરી શકશે તેથીજ ગેઉશોની જગતની નવરચના કરવાની દુઆ ફળશે. તેવા કેહપવાલા કે જેને જરથુશ્ત્ર કહે છે તે જરથુશ્ત્ર વગર ગેતીને વરધી કરનાર ખેડુત બીજો કોઈજ નથી. બગો-બખ્તે એટલે બાવીએ ગેતીની નવરચના દરેક દરેધો ખદાતમાં કરવા ધારી છે તેને માટે જરથુશ્ત્રનાજ કેહપને ધડી રાખ્યું છે એટલે અદ્ધએ પોતાના હોકમ નામે અહુનવધર્મમાં જગતની નવરચના કરવા માટે જરથુશ્ત્રનું કેહપ થવાનોજ હોકમ આપેલો છે અને તે પ્રમાણે તે અહુનવધર્મમાંથી બગ કહેતાં મીનોષ શક્તિવાળો ભાગ બઝ થયેલો છે એટલે જાહેર થયો છે એમ બગોબખ્ત = બાવી ઉભી થયેલી છે. આવું કેહપ કયા નરને

સિલ થશે તે હવે પછીથી હું તમને જણાવીશ; આવા જરથુશ્ત્રના કેહ-
વાળાને હું હવે પછીથી તમને બતાવીશ.

ગાહેસારણામાં આ ભેદ કદ રીતે લાગુ પડે છે તે જોઈએ.

તે ગુજરેલાનું રૂવાન કે જે હવે ઉપર કહ્યું છે તેમ નીમહોશમાં જાગેલું છે તે હવે બચ્ચોદ કે જે પુર હોશમાં છે તેની પુરી હીદાયત મેળવે છે. બચ્ચો-
દમાં પુર જ્ઞાન છે જેથી પેગામ્બર સાહેબે કીધેલી યસ્નની પુણી ખુખીઓ વીધે
। આગાહ હોઈને રૂવાનને તે બધું સમજાવે છે. ગુજરનારનું બચ્ચોદ ગેહિશ
તપનનો ભાવ બજાવે છે જેવણુ અહુરમજ્દનો નાયબ દાદાર છે—દાદારનો અવાજ
છે. રૂવાન પોતે ગેહિશ ઉરવાનો ભાવ બજાવે છે જે પોતાનાં શરીરનું ગેહિશ
ઉરવા છે. બચ્ચોદ જે તપન છે તે હોશ મેળવીને રૂવાન જે ગેહિશ ઉરવા
છે તેને હોશ કરાવે છે કે તેની નાની જગત જે ગુજરી છે તેની નવ-
રચના કરાવવા માટે જરથુશ્ત્ર છે એટલે જરથુશ્ત્રની યસ્ન છે. ત્યારે રૂવાન
કે જેની ઉપર જીવતા જીવત બંદ હતો તેની ‘રથ’ સંક્રાંતિ થયેલી
હતી તે રૂવાન તે બચ્ચોદને જોરે નીમ હોશમાં આવેલું હોવે તે રૂવાનને
બચ્ચોદના જેવું જ્ઞાન તુરતા તુરતજ આવી શકતું નથી, માટે બચ્ચોદ તે
રૂવાનને પેગામ્બર સાહેબથી તેની જાગેલી નાની દુન્યાની વ્યવસ્થા થશે એમ
યાદ આપે છે અને આ જણાતા ફકરાના માંથ્રો જણાવે છે. રૂવાન એમ
પેગામ્બર સાહેબની યસ્નનું સમજીને પોતે વધુ ઉશ્તવાર બની તે યસ્નની
ધન્ટેજરી કરી રહે છે. તે યસ્ન મેળવવા દુઆ કરી રહે છે. આ જણાતા
માંથ્રની તલેસમાતીક ગતીથી તે રૂવાનને નચીંતાઈ મળે છે કે આખરે
જરથુશ્ત્રજ મદદ કરશેજ એટલે જરથુશ્ત્રની હીકમત તેને તેનાં કામમાં
સવળતા આપશેજ.

ગાથા ૬૧ ૨૬-૭.

ગાથે—અઝ સાથે રહીને ગેહિશોએ કીધેલા દાદારના મનનથી તેઓને
દાદારનો જવાબ મળ્યો કે ગેહિશોની જગતની નવરચના કરવા માટેની
અરજ પ્રમાણે જરથુશ્ત્રનું કેહપં ઉતરશે. પણ જરથુશ્ત્ર કયા અવજારથી
કયા સાધનોથી—હથીઆરોથી—માલમસાલાથી જગતની નવરચના કરશે તે
વીધે હવે ગેહિશો જાણીતા થયેલા હોય એમ આ ફકરામાં જણાવે છે. કહે છે કે
‘માંથ્રો’ને અહુરાએ અપની સાથે રહીને ઉભા કીધા કે જેઓ (માંથ્રો)
વૃદ્ધિ કરાવનારા છે. એટલે કહે છે કે માંથ્રોમાં ‘અષ’=વ્યવસ્થા કરવાનો
ગુણ છે જે આશીશરૂપ છે માટે વૃદ્ધિ કરાવી શકે—નવરચના કરી શકે.
પછી કહે છે કે મઝદા અહુરાની આ ‘માંથ્રીક’ બક્ષેશ ઉરશાએઈબ્યો=

સત્યવાનોને માટે તેમ મેરેતેએઈએ=ગુનાહગારોને માટે બેઉને માટે છે. ઉરૂષ-એઈએ=સત્યવાનોને 'માંથ્ર' કઈ રીતે મદદ કરશે? કહે છે કે તેઓને આ માંથ્રો 'ગવોઈ દ્વીદ'=ગવની ગતી વધવા માટેની મીઠાશ ચરખી પુરી પાડશે એટલે ગવની ગતી મેળવવા માટેની energy ગતી-ઝરવાન પેદા કરાવી આપશે, જેના ભેદને સીનાક મસીહ-ખાઝાએ મસીહની ગુહ્યતામાં સમજાવેલો છે (જુઓ પાને ૧૯૧). ગુનાહગારોનેખી આ માંથ્રો તેવી ગતી આપશે જે બધું 'સાસન્યા'માંથી દીની ઇદમથી તેઓ જાણી શકશે. એટલે તરીકત પાળી બહમનને દીલમાં મહેર પતેતથી વસાવીને થઈ શકશે. એમ જરથુસ્ત્રજ એકલો એવો છે કે જે જગતનું તારણ કરી શકે.

ગાહેસારણામાં આ ભેદ કઈ રીતે લાગુ પડે છે તે જોઈએ.

ગુજરનાર રૂવાનખી આ માંથ્રો-યસ્નોનો લાહવો પોતાનાં જડ તનના તેમ સુક્ષ્મ ગતીના અનાસરો માટે માંગી રહે છે. આ માંથ્રો જે જરથુસ્ત્રે પોતાનાઓની ઉપર કહી છે તેવી વૃદ્ધિ માટે આપ્યા છે તેઓને મેળવવાનો જન્મસીદ્ધ હક તેનો છે માટે તે મેળવવાની દુઆ કરી રહે છે. તે રૂવાન હવે બઓદની મારફતે બંદ-દરોશ ઉકેલીને નીમ હોશમાં આવીને આટલો ભેદ તો જાણતું થયું છે કે ભલેને તેનું મન શરીર ગુનાહવાળું હોય કે સવાબવાળું હોય-તેઓના અનાસરોને તે કાઢેલાનો બદલો તો મળશેજ-પણ તે બદલો જલદીથી મળી સઝા જઝા જલદીથી ભોગવીને તે ફરો-ગર્દને રસ્તે તેઓ જલદીથી પડે માટે સેશબમાંથી-જગતના અંધકારની ભુલભુલામણીમાંથી-જગતના વનરૂપના ખેંચાણમાંથી તેઓએ બહાર નીકળવું જોઈએ. કેમકે તે પછીથીજ તેઓ પોતાને દામે જઈ શકે કે જ્યાં આગળ તેઓને તે બધાને બદલો મળી શકે કે જે બદલાના ભોગવટા વગર તે ફરો-ગર્દ તરફ તેઓ જઈ શકેજ નહીં. જગતની આવી જડતાની ગુચ્છમાંથી છોડવનાર અશે જરથુસ્ત્ર અને તેની કાઢેલી આ બધી યસ્નજ છે. માટે હવે તે રૂવાન દુઆ કરે છે કે તે યસ્નોનો લાહવો તેને જલદી મળે. ગાહેસારણામાંના આ ફકરાના બણાતા માંથ્રોથી તે રૂવાન હવે દુજને જીતીને પેલાં શબ્દનાં કાટલાંને તોડી શકવાની બર ઉમેદમાં આવે છે અને બણનાર માંથ્રોનો અંગીકાર કરી રહે છે.

ગાથા હા ૨૯-૮.

ઉપર ગેહિશો અને ગાવે-અઝનું મનન થયલું જોયું જે વખતે દાદારે તેઓને કહ્યું હતું કે રોજે અવ્વલથી સૃષ્ટીની શરૂઆતથી જગતની નવરચના દરેક દરેવો બદાતમાં થવા માટે જરથુસ્ત્રનું કેહપું અમશા-

સ્પંદોના કેહપો સાથે થયલું છે. જે નર આ કેહપને ધારણ કરશે તે નર જગતના હાતોબર તરીકે ઉતરશે. આ નર કાણુ થશે તે વિષે હું અહુરા તમુને તે નરના ઉતરવાના બરવકતે જણાવીશ.

હવે જગતની ઉપરનો ભાર ખુબ વધીને અએષમનું જોર તુરે આદ વક્ષનું જોમ અત્યંત વધેલું અને રથેસ્તારો પઓધરો-તકએષો પાછળ હઠતા ગએલા અને જગતનો અંત આવે એવું શીદા વાદળ જામેલું એટલે હવે બરવકત ઉગ્યો કે જેમાં જરથુશ્ત્રના કેહપને ધારણ કરનાર નર કે જેને આસ્તે વીરના અશો જરથુશ્ત્ર કહે છે તેવણુ ઉતરવા જોઇએ. માટે હવે હાદાર તે ગેહિશોને તે આસ્તેવીર જરથુશ્ત્રને તેઓનાં કામ માટે મોકલવામાં આવશે તેની વધાઇ આપે છે-કહે છે કે આ નરજ એકલો છે કે જે જરથુશ્ત્રનું અમર કેહપ જે અમશાસ્પંદનું જોડીદાર છે તે લઇને તેને જોરે મારી સાસ્નાઓ સમજી શકે. એટલે જગતની નવ-રચનાનો બેદ જાણીને અમલમાં લાવી શકે-તુરેઆદ વક્ષને હઠાવી શકે. આ નરને જરથુશ્ત્ર સ્પીતમ તરીકે ઓળખશે. આ નર હું મજાદા માટે એટલે મારી જગતની નવરચના માટે-જગતની પાંચ વર્ણોની ઉત્પત્તિ માટે અને અપાધ=કુલ નીસ્તીની બલી વ્યવસ્થા માટે હું મોકલું છું; તે વગર જીજ્ઞે કાઇ તે કામ કરી શકે નહી. આ નર 'ચરૅકૅરૅથ્રા' = દુજને હવસોને મારીને ગવમાં બદલવાની હીકમતો 'સ્રાવયે'ધહે' = મારી તરફથી સમજીને જગતને આપશે, દરેક વર્ણને તે વર્ણના મરતયા પ્રમાણે આપશે કે જેથી દરેકની નવરચના થશે-ગેતી જે દુજને-દેસાનની છે તે ગરોદેમાનની થશે.

ગાહેસારણામાં આ ભેદ કઇ રીતે લાગુ પડે છે તે જોઇએ.

શ્વાન હવે ત્રીમ હાશમાં છે એટલે હવે આ બણાતા માંથ્રોના આવા બેદોને બરાબર સમજીને તે માંથ્રોને પોતે જાણીને પોતાના જડ શરીરમાંના દુજે-નસુને તેની સાથની જંગોજડાલમાં મારી હઠાવવાની આશામાં રહે છે. જરથુશ્ત્રનું સ્મરણુ કરીને ગુજરેલાં તનનાં શયનાં ઢાટલાંને તોડવા મથી રહે છે. માંથ્રો વગર 'ચરૅકૅરૅથ્રા' = વગર 'વખેદ્રહુયા' = સચ્ચાઇ વાળાઓને મલે તેવો બદલો ગુનાહગારોને મલી શકેજ નહી એટલે માંથ્રોથી જડ જગતનો સંબંધ તોડીને ઉપર નેમેલી જગાએ જવાય કે જ્યાં કીધેલાની શીક્ષા પામીને બલી ખેરદ પ્રાપ્ત થશે. એમ મનન કરી બણાતા માંથ્રોના સ્તોતોને પકડીને પોતાના તનનો આજ્ઞ જો ક્ષકુંનનો છે-જમીનની જડતામાં બંધાઇ રહેવાનો છે તેને તેમ પોતાના જડતા તરફ બંધાયલા જાનને તે જડતાની ગુચ્છમાંથી કાઢતો રહે છે. આમ ગાહેસારણાનું આ બણુતર શ્વાનને કામગાર થઇ પડે છે તેની સમજ આવી શકશે.

ગાથા હા ૨૯-૯.

ઉપર જોયું કે દાદારે અશો જરથુશ્ત્રને ગેતીની નીસ્તીની ઉન્નતી માટે મોકલેલા છે અને તેવણુ ગેતીમાં જાહેર થયલા છે. પણ સપ્પર પહેલાં તેવણુ ગેતીની જાદીને તોડી શકતા નથી એટલુંજ નહીં પણ જાદીની સામે ટકી શકતાજી નથી, માટે આ ફકરામાં કહે છે કે ગેઉશ ઉરવા ‘રઓસ્તા’=ગેઉશ ઉરવાએ ફરયાદ ઉઠાવી કે ‘ચે’ એટલે તે કે જે મોકલાયલો જરથુશ્ત્ર છે તે ‘રાદમ’=અક્ષેશરૂપનો, તારી તરફની ભલી દુઆ સાથનો તે દાદારે મોકલેલો છે ખરો, પણ ‘અનએવેમ’ છે એટલે તેવો પસંદગીને પાત્રનો હાલ તુરત ઠડતો નથી, કેમકે તેની ‘વાએમ’=વાચા-માંથો ‘અસૂરહયા’=સુરા તન વગરના એટલે કારગર-અસરકારક ઠડતા નથી-દેવાને તોડી શકતા નથી માટે અએ દાદાર તે માંથો કારગર થાય તેવું જોમ સત્તા તે માંથોને મળે એમ કરો. આ વસેમી ઇષો-ક્ષત્ર =હું ગેઉશ ‘ઇષો-ક્ષત્ર’=ઇચ્છવા લાયક સત્તા જોમ તે માંથોને મળે એમ દુઆ કરું છું એટલે તેઓને દસ્તુરી મળે એમ દુઆ કરું છું, એટલે એ અર્થ થાય છે કે જગતમાં પાવ મહેલ કે જેમાંથી માંથોને જોર મળે તે થયો નથી. પાવ મહેલ હોય તો ત્યાં ૩૩ અહ અને તેઓમાંથી થયલી ત્રેવીશ વીરપેરદની શકિત હોય, ત્યાં દાદારની દસ્તુરી હોય જેથી માંથોને જોર મળે. માટે કહે છે કે તેવી ‘ઇષો-ક્ષત્ર’=ઇચ્છવા લાયક સત્તાનું ઠામ પાવ મહેલ અને તે માંહેલી દસ્તુરી-તારી તરફનો અધીકાર જલદીથી ગેતીમાં ઉજી કરવા જરથુશ્ત્રને મદદ કરો. જરથુશ્ત્રને તારી દસ્તુરી તારો હોકમ ચલાવવાના અધીકારનું જોમ આપો, કે જેથી યજ્ઞતોની મદદ મળે-તારો હોકમ તારી ઇચ્છા ચાલે અને તેવું કરવા મોટા ચેલાઓ થાય અને જરથુશ્ત્રને જગતની નવરચનામાં મદદ કરે માટે કહે છે કે કહા યવા=કયારે હવે=કાષ પોતે અંધહુત=થશે એટલે પાવ મહેલ-તે માંહેલાના યજ્ઞતોની મદદ-તારી દસ્તુરી અને તે દસ્તુરી મેળવેલા ચેલાઓ જરથુશ્ત્રોતેમો† કયારે થશે એટલે જલદીથી થાય કે જેથી દદત

† જરથુશ્ત્રોતેમો શબ્દમાં જરથુશ્ત્ર શબ્દની ઉપર ‘તેમ’ પ્રત્યય લગાડેલો છે. આ તેમ અને ઇશ્ત જે પ્રત્યયો અતીશયારથીક આકાર તરીકેના લેખાય છે. ‘તેમ’નો પ્રત્યય કહેવા ધારેલા શબ્દના base જેઝ ઉપર અને ઇશ્તનો પ્રત્યય કહેવા ધારેલા શબ્દના રૂટ ઉપર લગાડવાની રીતી જાયજ છે. જરથુશ્ત્ર અને જરથુશ્ત્રોતેમો, રપેનામીન અને રપેન્તોતેમોમીનો, અને વોહુ-મન અને વહીસ્તેમ મીનો વીગેરે વીગેરે એ પ્રત્યયોના દાખલાઓ છે. તેમ

(કુટનોટ માટે જુઓ પાને ૨૬૮ મે).

જરથુશ્ત્ર અવે=જરથુશ્ત્રને બરેલા હાથની મદદ મળે-જગતની નરરચના કરવા માટેનું કામ પાર પડે એટલે જદીઓ તુટે-બલાઈ ઉભી થાય-અએષમ તુરેબ્રાહ વક્ષ પાછો હો.

ગાહેસારણામાં આ ભેદ કંઈ રીતે લાગુ પડે છે તે જોઈએ.

ગાહેસારણા વખતે ગુઝસ્તે રૂવાન ઉપર જોયું તેમ જરથુશ્ત્રની યસ્ન મેળવવા ઇન્ટેન્સીટી કરે છે પણ તે યસ્ન જલદીથી મલતી નથી થા મગતી હોય તો તે જોર બતાવતી નથી થા તેવી કંઈ નડતર યસ્નમાં થઈ રહે છે, માટે તે ગુઝસ્તે રૂવાન પોતા સાથના બ્રહ્મોદથી નસીહત પામીને આ ફકરાના માંથ્રો સાથેસાથ બણીને તે યસ્ન મળે અને ફતેહમંદ ઉતરે એમ

(પાને ૨૬૭ મે ની કુટનોટ ચાલુ).

શબ્દ 'ત' સર્વનામનું બીજ એક વચન છે જે તે જે કોઈ હોય છે તેવા તેને એટલે તે જેવાને એમ મલતા વીષયપણું-જેવાપણું બતાવે છે. અને ઇશ્ત પ્રત્યય 'ઈશ' = ઇચ્છવું-શકવું-તપાસવું ઉપરથી ઇચ્છવા પામેલો એમ અર્થ દેખાડે છે. એમ આ બે પ્રત્યયો અસલ આકારના જેવું-અસલ આકાર જે કંઈ છે તેના જેવું અને તે અસલ આકારની ઇચ્છા પામેલું ઇચ્છા રાખતું એમ અર્થો બતાવે છે. એટલે આ તેમ અને ઇશ્ત અસલ આકાર જે કોઈ હોય તે અસલ આકારોને લગતું કામ તે અસલ આકાર જેવુંજ કરી શકે એમ બતાવવા વપરાય છે. અવસ્થામાં અતીશયારથીક પ્રત્યયો દરેક વખતે મોટા ભાગે અસલ આકાર કરતાં વધુ ચઢીઆતુપણું બતાવવા વપરાતા નથી, જેમ અગ્રેજીમાં good બલે અને best ઉત્તમ જેવા શબ્દો છે તેવી રીતે વપરાતા નથી. માટે તો અતીશયારથીકપણું બતાવવા તેમ એટલે તેને એટલે તેના જેવા અને ઇશ્ત એટલે ધારણા પ્રમાણે કામ કરતો એવા પ્રત્યયો વાપરેલા છે. જેમકે જરથુશ્ત્ર એક છે અને જરથુશ્ત્રતેમ બીજો કોઈ જે જરથુશ્ત્રના જેવો એટલે જરથુશ્ત્રનું કામ બજાવનારો એટલે જરથુશ્ત્રનો નાયબ છે એમ કહેવા માગે છે. જરથુશ્ત્રનું કામ અતીશયારથીક રીતે ઉત્તમ રીતે કરનાર તરીકે ઓળખાવવા તે અતીશયારથીક પ્રત્યય આવે છે. તેમ રૂપેનામીન એક મુળ શક્તિ છે, સાત અમશાસ્પંદોની મુળ છે (જે સાતનો બાપ અહુરા છે), અને રૂપેન્તોતેમે મીનો તે બીજી શક્તિ છે જે રૂપેનામીનનો નાયબ છે એટલે રૂપેનામીનનું કામ ઉત્તમ રીતે કરનાર છે એટલે રૂપેનામીન જેવીજ તે છે જે હવરે ક્ષએત છે. એમ વોહુમન અને વહિશ્તેમ મનો શબ્દ છે. વોહુમન તે અમશાસ્પંદ છે જેમાં પરગણુપણું-નીશ સ્વાર્થ છે જે દાદારનું હેમ = અંતકરણ છે. અને આ દાદારના હેમવાળા અંતકરણવાળા બહુમન અમશા-પંદની મરજી જે ધારેલી છે તે ઉત્તમ રીતે બજાવનાર-ઇશ્તપણું બજાવનાર-ધારેલું બજાવનાર તે વહિશ્તેમ મન છે એટલે વોહુમનનો નાયબ બહુમનના જેવું મન રાખીને બહુમનની ઇચ્છા પામીને બહુમનની ઇચ્છા બતાવતો નર થા શક્તિ છે.

દુઆ કરે છે. હજુર લગી જો કે ગાહેસારણું ચાલુ થયું છે છતાંબી શખના મીથનું કાટણું તુટ્યું નથી તે જલદીથી તુટે એમ ગુઝસ્તે રવાન દુઆ કરે છે. હજુર લગી દુજનો હલ્લો તુટ્યો નથી-હજુર લગી ખાતેન અનાસર શખના દુજના ઘેરામાં ઘેરાયા છે-હજુર લગી શખની અછપિમાં અહીની ગતી છે-હજુર લગી શખમાં થયલી કાદોની રીંગ દુજને તાળે કરી શકતા નથી. એમ જો કે કીયાઓ ચાલુ છે-ગાહેસારણું ચાલુ છે છતાં શાંતી થતી નથી એમ રવાનને લાગે છે. પણ આ ભણાતા માંથોને તે રવાન ખુદ બણીને તે ગુઝસ્તે રવાન દુઆ કરે છે કે પોતાના શખની વ્યવસ્થા જલદીથી થાઓ અને શખના મીથ તુટે અને તેનું કેહપ અને ખાતેન અનાસરો આઝાદ થાય-તેઓ થશેજ એમ તે રવાનને તેની સાથની બઓદ ખાત્રી આપે છે. વળી આ ભણાતા માંથોથી આવી દુઆ જ્યારે જ્યારે બહાર પડે છે ત્યારે ત્યારે કે જે કાંઈ જરથોસ્તીઓના રવાનો અઘોટ ગતીએ પુગીને પોતાના ખાતેન અનાસરો સહીત જુરી શકિતથી પકડાયા હોય અને તે અઘોટ રવાનનું કેહપ અને બઓદ અને ફરોહર તે પકડાયલા રવાનથી છુટા થઈને તે અઘોટ થયલા રવાનની ખાલેસી માટે મથન કરી રહેતા હોય તો તેવા તે કેહપ-બઓદ ફરોહરને આ દુઆ જલદીથી ફળીખુદ થતી આવી શકે છે. આવા ઉમદા મિથો અને તે મીથોને લગતા સ્તોતો આ ફકરાના ભણાતા માંથોમાંથી બહાર પડી રહે છે જેથી તે ગુઝસ્તે રવાનને તેમ બીજા અઘોટ ગતીએ પુગેના રવાનોને બલી દુઆ પુગી રહે છે.

ગાથા હા ૨૯-૧૦.

ઉપર આપણે વાંચ્યું કે દાદારે જગતની નવરચના કરવા જગત-માંના અએષેમ-તુરેઆદ વક્ષને પાછો હઠાવી જગતને સમારવા જરથુસ્ત્ર ॥ નેમેલા કેહપવાળો નર અશો જરથુસ્ત્રને અસ્તો તરીકે મોકલ્યો ખરો, પણ મીનો ગાસમાંની સીધી મદદ તુરતા તુરત સ્થાપીત નહી થવે-તે મદદ સીધી નહી ઉતારવે તેવાજુ જગતમાંના દેવોની સામે તુરેઆદ વક્ષની સામે ઉભા રહી શક્યા નહી-એમ મામલો થયો એટલે તે ગેહિશ ઉરવાએ જરથુસ્ત્ર ઇષો-ક્ષત્ર જલદી મળે એટલે યજ્ઞતો જેવો અધીકાર-દસ્તુરી જલદી મળે એમ દુઆ કીધી એટલે મીનો ગાસ જેવી ગાસ ગેતીમાં જલદીથી બંધાય એટલે પાવ મહેલ થાય અને તે માંહેલી યજ્ઞતી ગતીના જેવો અધીકાર-દસ્તુરી જરથુસ્ત્રના જેવાઓને એટલે જરથુસ્ત્રના ચેલાઓને મળે એમ દુઆ કીધી હતી. હવે અહિંયાં આ દસમા ફકરામાં કહે છે કે અએ દાદાર-અએ અષ, તેઓને અને જરથુસ્ત્રના જેવાઓને

એટલે જરથુશ્ત્રના હાવીશ્તો=એલાઓને અઓજની શક્તિ કુદરતનું જોમ આપે કે જેથી તે મહાન દસ્તુરી-એટલે તારા મીના હોકમ રાખતા યજ્ઞોના જેવું કામ યજ્ઞો સાથે રહીને તેઓ કરી શકે. કહે છે કે યુજેમ=તમો અહુરા અને અપવહિસ્ત (ખંદોખસ્તના સાહેબ) અઓધખ્યો =તેઓને-અશો જરથુશ્ત્રના નામોને અઓગો=અઓજની કુદરત અને જોમ શક્તિ જે જગતની નવરચના કરીને જગતમાં રામેશ્ની ઉભી કરાવી શકે છે તે કે જે શક્તિમાં ખષ્ટ્રેમ્યા મીનોષ અધીકાર છે યજ્ઞોના અધીકાર છે-તે કે જે રાદી હદ+ધનસારી છે તે ક્ષત્ર-અધીકાર-દસ્તુરી આપો, કેમકે અવત=તે રાદી સત્તા-દસ્તુરી બહમન જેવી છે, રાદી પરદુખબંજની છે માટે અવત વોહુ મનંધહા=તે દસ્તુરી બહમનની મારફતે આવીને બહમનનું કામ કરી અપાવનારી છે, આ કામ શું હોય માટે કહે છે કે યા=જેથી હુષેધતીમ=પેલી બહેશ્તની દુન્યા એટલે જગતની નવરચનાનું થવું-દુજે-દેમાનનું ગરોથમાની થવું-અને રામાંચા=અનંત રામેશ્નીનું સુખ મળશે એટલે દેવોનો ઝુલ્મ કે જેને માટે ગેઉશોએ દુઆ કીધેલી તે જધને બલાધ જમશે. જેમ મઝદાને પરમ સુખ સૃષ્ટીની શરૂઆતમાં મળેલું તેમ મને હું ગેઉશ ઉરવાને તે હાવીશ્તો=જરથુશ્ત્રના તે જન્યનશીનો તે દસ્તુરીથી ક્ષત્રથી અપાવશે. અહિંયાં ત્યારે પાવ મહેલ ખંધાધ રહ્યો છે-દીન ગેતીમાં ચાલી રહી છે-જરથુશ્ત્રના હાવીશ્તો ઉભા થઈને દેવોની બદીની સામે ફતેહમંદ રીતે ચોકકસ ફતેહ મેળવી રહ્યા છે તેઓને માટે ગેઉશ દુઆ કરી રહે છે. આવો ચીતાર અહીંયાં છે.

ગાહેસારણામાં આ ભેદ કઈ રીતે લાગુ પડે છે તે જોઈએ.

રૂવાને કઈ રીતે આનંદ થાય છે તે જોઈએ. ગેહસારણાના આ ફકરાના બહુતર વખતે ગુજરનારનું રૂવાન આગળા ફકરામાં જોયું તેમ દુજથી હેરાન હતું તેનાથી છુટકારો પામે છે. ગુજરતી વખતે શું થાય છે અને ખાસ કરીને ક્રાદોની રીંગ કશ થઈને દુજને તેમાં ઘેરે છે તે બધું બ્યાન ગાથા સીરીઝ ભાગ પહેલો ૧૬૮-૧૭૧ પાને મે આપેલું છે. ક્રાદોના કશમાં આ વખતે દુજે-નસુ ઘેરાઈને આજેજ થતો આવે છે માટે તે દુજની મદદે ગુજરનારની અધપિમાં સ્થાપીત થયેલી અહિની ખુરી તીરેહ-ગીની શક્તિ કે જેણે તે અધપિમાં રૂવાન-ખઓદને ઘેરેલા છે તે શક્તિ ઘેરા છોડીને ત્યાંથી તે કશ તરફ જઈને તે દુજને છોડવવા માગે છે. આ વખતે અધપિમાંની તે તીરેહગીની વચમાં સપડાયલું રૂવાન ખલાસી મેળવીને પોતાનાં કેહર્પમાં સવાર થઈ શકે છે. કેહર્પના હરખરેઝમાં તે રૂવાન જવે તે રૂવાનને હવે તે દુજ ઉપર મકકમ રીતે હલ્લો કરવાનો દાવ મળે છે

એટલે પેલા ઘેરાયલા દુજને મહાત કરવાનો મોકા મળે છે. આમ જે થઈ રહે છે તેની શરૂઆત આ ફકરાના બહુતરથી થવે તે ચુસ્તે રવાનને હીમ્મત આવે છે. આ ફકરાના આ બહુતરથી રવાનને પુશકળ જોમ આવે છે અને હવેથી શખના મીઠની રીંગને તે તોડી શકે છે. રવાન આ ફકરો બહુતા મનન કરે છે કે અંચે દાદાર અંચોજ શકિતવાળા પાવ મહેલની યસ્તવાળા યઓઝદાથેગરોથી બહુતા આ ગાહેસારણામાં તમારી મદદ મળે. અને મળશેજ અને મને તે આનંદ થશેજ. આનંદ મને થામ એટલે દુજે-નસુ જે મને હલાક કરે છે તે મહાત થવોજ જોઈએ અને તે થયા કરો એમ રવાનનાં સચેત મીઠ આ ફકરાના બહુતર વખતે ચાલી રહે છે.

ગાથા હા ૨૯-૧૧.

ઉપરના નવમા ફકરામાં જોયું કે જરથુસ્ત્રે દીનને શરૂ કીધી ત્યારે તે એકદમ ફેલાઈ શકી નહીં એટલે દેવોની ખુરાઈ તુડી શકી નહીં, પણ જરથુસ્ત્ર ખુદ દેવોથી ઘેરાવા લાગ્યા, પછી ગેહિશ ઉરવાને દાદાર ૧ પાસે દાદ આહી અને જરથુસ્ત્રનો તે જન્મસીધ હક જે હસ્તુરી મેળવવાનો-દાદારનો હોકમ બળવવાનો છે તે હકના પ્રકુલ્લીત થવા માટેના પાવ મહેલની રચના પુર્ણ થવાની દુઆ આહી. પછી દસમા ફકરામાં જોયું કે જરથુસ્ત્રને યજ્ઞતોની મદદ મલી-પાવ મહેલ બંધાઈ રહ્યો, કેમકે તે ફકરામાં કહે છે કે પેગામ્બરના મોટા ચેલાઓને તેઓનું કામ જે બદીને તોડવાનું માટે માનવને રાહે રાસ્ત બનાવવાનું છે તે કામમાં ફતેહ મળે એટલે પેગામ્બરના ચેલાઓ તરીકતનો રસ્તો ગેતીને બતાવી રહે છે એમ ત્યાં સીદ થાય છે. આ ફકરામાં શું કહે છે? જરથુસ્ત્રે દાદારના અકવાલોને ગેતીમાં બહેર કીધા છે, જરથુસ્ત્રના ચેલાઓ તે અકવાલોને ગેતીના ખુણે ખુણે પાંથરી રહ્યા છે તે અકવાલોનો શું ફાયદો છે તે બતાવેલો છે.

ત્યારે કહે છે કે કુદા=ક્યારે મા=મારી તરફ અવેમ વોહુચા મનો ક્ષધ્રેમચા એટલે અપ, બહમન અને શહેરેવર મપા આવશે એટલે જ્યાં જ્યાંખી જરથુસ્ત્રના શીક્ષણો ચાલશે-તરીકતનો રસ્તો લેવાશે ત્યાં ત્યાં અપની બંદોગસ્તી,-સચ્ચાઈ બહુમનની નીશકામ વૃત્તી અને શહેરેવરની રાદી સત્તા ઇનસાફ ચાલશેજ. દુએનનો આવો ફાયદો મળશેજ. ગેતીમાંની બદીઓ જઈને ગેતી અપ અને બહમન અને શહેરેવરના વસવાટની ગરોદેમાની થશેજ અને આ થઈ રહેલીજ છે. પછી કહે છે કે જ્યારે અપ-બહમન અને ક્ષધ્ર તરીકતના પાળનાર પાસે-દીનના શીક્ષણ પ્રમાણે

આલનાર પાસે આવશે ત્યારે યુજ્જેમ મઝદા=તમે અએ દાદાર ક્રાખ્ખનેને =પુણ્ રીતે વૃદ્ધિ થાય તે રીતે મદદે આવશેજ. મજ્જેઈ મગાઈ એટલે મસ મઝીહુ-મોટા મગવનો જે મોટા સાહસ કરી શકે તેવા મોટા સાહસો પધતી જનતા=મળવવાની તે સાહસોને પુગી વળવાની મહેર-ખાની કરશેજ. એટલે અહીંયા કહે છે કે હવે મગવન લોકોના થવાની શરૂઆત થઈ છે જેઓ જગતની બદીને તોડી રહ્યા છે. પણ એવા મોટા મગવનો મારફતે ખીજ ઉતરતા નરોનેખી મદદ મળશેજ માટે કહે છે કે 'નૂ' =હવે કે જ્યારે પેગામ્બરની આણુ બધેબધ પંથરાઈ છે, મગવનો સાહેબ-દીલાનો થઈ રહીને મોટા સાહસો કરી રહે છે, તરીકતનો પથ ખુલ્લો છે, ત્યારે નાઓ=હમને હમારા જેવાઓનેખી યૂખમાવતાંમ=તમારા જેવાની-તમારી સાથે પેવંદ રાખે તેવાની એટલે યજ્ઞતી શક્તિઓની અવરૂ= મદદ મળશેજ. એમ અહિંયાં છેલ્લે જરથુશ્ત્ર ગેતીમાં ફાવે છે અને ગેઉશોની ખુશાળી થઈ રહે છે તેનો ચીતાર આપેલો છે.

ગાહેસારણામાં આ બેઠ કંઈ રીતે લાગુ પડે છે તે જોઈએ.

ગેહસારણામાં જ્યારે આ ફકરો લખાય છે ત્યારે ગુજરેલાં રવાનને તેના જીવતા સગાઓની યસ્નરૂપ મદદ મલીને તે ગુજરેલાંનાં તનુમાંથી ઉભા થયલા દુજે-નસુને મજબુત રીતે પકડમાં જકડે તેવી હાલત ઉભી થયેલી રહે છે અને તે ગુજરેલાંની અધપિની આસપાસનું જડ કાટલું=શયના મીથ તુટતા રહે છે. કુદા મધા વોહુચા મનો કથેમચા અત્ મા મધા=મારી તરફ અપ-વોહુમન અને શહેરેવર ફાયદા માટે આવનાર છે તે ક્યારે આવશે ? એના જવાબમાં ગુજરેલાનું રવાન દાદારની આગળ દુઆ કરે છે-શુક ગુઝારી કરે છે કે અએ સાહેબ શુક તારા કે મને જોઈતી યસ્ન પુરી અપની અને વોહુમનની નીશકામ વૃત્તીની અને શહેરેવરની એટલે દુજને તોડવાની સત્તાવાલી મલી છે. પછી 'યુજ્જેમ મઝદા ક્રાખ્ખનેને મજ્જેઈ મગાઈ આ પધતી જનતા'=તમે મઝદા તે મસમોટાં કામો જે મગવનોજ કરી શકે તેવાં છે તે કામો માટે પુણ્ રીતે કામચાળ થવાની મહેરખાની કરી રહો છો અને વધુ કરશેજ. આ માંથો વખતે તે ગુઝસ્તે રવાન દાદારના શુક કરીને દુઆ કરે છે કે મારા તનના મરણના બેદથી દુજ નસુ કાતીલ રીતનો થયેલો જેને વળી કુદરતની કાળી બાજુનું જોર મલેલુ અને મારી અધપી કે જેમાં જીવતી જીંદગીમાં પવીત્રાઈ હતી-ફરોહરનું કામ હતું તેમ કેહપ'નો જલવો હતો-જીવનું આકર્ષણ હતું તેવી તે અધપીનો કબજો કુદરતની કાળી બાજુએ લઇને તે અધપીને અબડાવેલી છે-આવા આ દુજને મારીને તાણે કરવાનું અને આ અધપીનો કબજો તે

કાળી બાજુની કુદરત પાસેથી લેવાનું કામ બાજુનું મોટું-મગવનોથીજ થાય તેવું છે.-પણ તે કામ આ ધરન જે થઈ રહે છે તેથી હું મારા બચ્ચો અને ફરોહરની મદદથી કરી રહું છું. આ ધરનમાં તારા યજ્ઞતની મદદ મળી રહી છે માટે હું તારા હજારો હજાર શુકાના કરી રહું છું એમ મળેલ મગાધના આ મહાન કામની ફતેહ માટે પધતી જનતા=મહેર-બાની કરવાનું જે વચન આપેલું છે તે ખરેખર પ્રકુલ્લીત થતું આવે છે.

અહુરાનું નાઓ અવરે એહયા રાતોઘશ યુમાવતાંમઃ અએ અહુરા 'નુ' = હમણા એટલે રવાનના ગુજરવાના મોકાની ઉપર યુમાવ-તાંમ = તમારા જેવાની અવરે મદદ એટલે આ ગાહેસારણું અને બીજી બધી ધરન જે થઈ રહી છે કે જેથી તારો પેવંદ હું રવાનને મળશેજ-તે મદદ કે જે રાતોઘશ = રાદી રીતની તારી પુરી મહેરબાનીવાળી છે તે મળી રહી છે અને મદદ કરશેજ. એમ ગાહેસારણાના બણાતા આ ફકરા વખતે તે રવાન ગાહેસારણાના આ માંથોની ખરકકતથી પોતાનાં શબ્દના કાટલાંને વુટવું જોઈને અને ફુજે-નસુને ઘેરાતો જોઈને અને અધપિમાંની તીરેહગીને મંદ થતી જોઈને દાદારની શુક ગુઝારી કરી ગાથામાં આપેલા દદારના તે વચનોને યાદ કરી રહે છે. આમ ગાહેસારણું ગુજરતી વખતે અમુક્ય છે તે સમજી શકાશે.

પછી ચાર યથા પઢે છે. આ વખતે અનાસરોની વૃદ્ધિ થવાના મીથો થઈ રહે છે.

પછી ત્રણ અષ્ટમ પઢે છે. આ વખતે રવાન ત્રણ મોટા ફેરામાંથી પાર પડે એટલે હસ્તીમાંથી તે રવાન નીસ્તીમાં ઉતર્યું છે, નીસ્તીમાં ગેતીમાં આજે તે રવાન તનોમંદ હાલત ધારણ કરીને ચાલી રહે છે, અને તે તનોમંદ હાલતને પોતા જેવી કરીને પછી નીસ્તીમાંથી હસ્તીમાં જશે-ફરોહ-મદ્ કરશે એમ ત્રણ મુળ ચકરાવા થઈ રહે છે તેઓ થઈ રહીને તે રવાન જલદીથી પાર પડે એમ મિથ કરે છે.

પછી દ્વિમાવ્ય-ગેહિશ ઉર્વના કેહપને યાદ કરીને દુઆ કરે છે કે આ ગુજસ્તે રવાન માટે જે કંઈ ખીશ્કારી તેણે કરવી હોય તે ખીશ્કારીને તે કેહપ પુણી રીતે કરી રહે.

એક ખુશ ખબર !

તદન ખાત્રીનું સસ્તું ઉત્તમ મલખારા સુખડ
મળવાની ગોઠવણ.

ધી પારસી વેજીટેરીયન એન્ડ ટેમ્પરન્સ સોસાયટી તથા જરથોસ્તી રાહી સોસાયટીના મેમ્બરોની ખાસ સગવડ માટે સોજીનમાનાં ઉંચાં મલખારી સુખડના ચઢ ઉતર સાઈઝનાં પેરીયાં સોસાયટીની ઑફીસમાંથી વેચાતાં મલી શકે એવી ગોઠવણ હાલ કરવામાં આવી છે, અને જો મેમ્બરો તેમજ તેઓનાં ઓળખીતાંઓ તરફથી પુરતું ઉત્તેજન મળશે તો એ ગોઠવણ હંમેશ માટે ચાલુ રાખવામાં આવશે.

આ કાર્ય કંઈ સોસાયટીએ નફા કરવા માટે ઉપાડ્યું નથી, પણ મેમ્બરોને તેમજ હુમદીનોને ખરો ખાત્રીનો માલ ખજાર કરતાં ઘણાં ઓછા ભાવે મલી શકે અને તેઓ એ રીતે પવિત્ર આતશ ઉપર ખરાં ઉંચાં મલખારા સુખડનો વધુ હદીયો અર્પણ કરી શકે તે નેમથીજ આ સગવડ કીધી છે. હમો એકજ જાતનું ઉંચું સુખડ રાખ્યે છીએ. ખુદ ખંદર પરથી ખાત્રીનો માલ જથ્થાબદ લાવી જતી દેખરેખ હેઠળ ફેડાવવામાં આવે છે. માલ ફેડતાં નીકળેલો તાંબો, વેડુર, સલી, પણ ફાલતુ હશે ત્યાં સુધી વેચાતો આપવામાં આવશે.

સુખડનાં પેરીયાં એક માણના રૂ. ૧૫

ના ભાવે મળશે.

ઓછામાં ઓછું અઢી શેર સુખડ લેનારનેજ

આ ભાવે આપીશું.

સુખડ મળવાનું ઠેકાણું :—

ધી પારસી વેજીટેરીયન એન્ડ ટેમ્પરન્સ સોસાયટી,

હાદીશેઠ હાઉસ, હાંગકાંગ બેંકની સામે,

૧૨૪, કાવસજી પટેલ સીટ, કેાટ, સુખઈ.

ફરીથી છપાવવી મુશ્કેલ છે !

અવસ્તાવાળી ભણનારને માટે બેમુળ્ય કેતાબ !

કીમત રૂ. ૧૫૫ પરથી ઘટાડીને રૂ. ૧ કરવામાં આવી છે.

આવી કેતાબ પહેલવહેલીજ છે ! તાકીદે મંગાવી લેશો !

અસ્તે-કુસ્તીઆન હુમ-દીનોને ખુશ-ખખર !

“ હમો ભણ્યા પણ ખરેખરી શું કુવા ચાહીએ તે કાઈ કહેશે ? ”

એ સવાલના જવાબમાં

અવસ્તા કલામની ખંદગીને છેડે ભણવાની તથા મુરાદ ચાહવાની દાદાર અહુરમજદની ખુલંદ સેતાયશો તેમજ ત્રીસે રોજની સેતાયશોની કેતાબ હાજર ! દરરોજ શું શું કુદરતના ખરા “રાદી” મીથ ચાને વિચારો (Every Day's Right Thoughts about Nature's working) ખર-વક્તના ફેંકવા તે આ કેતાબ શીખવે છે.

પાજંદ સીરીઝ નં ૨ :

પાજંદ સેતાયશ બા માએની

(અસલ શુદ્ધ ઉચ્ચારે)

પ્રગટ કરનાર તથા તરજુમો કરનાર—એરવદ ફીરોઝ શાપુરજી મસાની,

એમ. એ., એલ. એલ. બી., સોલિસીટર,

(અવસ્તા પહેલવી સ્કોલર.)

આપણી રોજની અવસ્તા ખંદગીને છેડે અસલથી ભણાતી આવેલી જો કે ઝાઝી નહીં વંપરાતી સૌથી ખુલંદ ઉત્તમ સેતાયશોનો તદ્દન શુદ્ધ ઉચ્ચાર તથા તેના બોલેબોલ આંકડાવાર તરજુમા સાથેનો નાદર સંગ્રહ આ કેતાબમાં સમાવવામાં આવ્યો છે.

એ કેતાબ ત્રણ ભાગમાં વહેંચી નાખવામાં આવી છે :

પહેલા ભાગમાં :

પાંચ ખુલંદ સેતાયશો :

(૧) નમાજ-ઈ-દાદાર

અહુરમજદ

(૨) બનામ-ઈ-યજદ

(૩) સેપાસ-ઈ-અકેનારેહ

(૪) નામ-ઈ-ખાવર

(૫) ચિશ્તમ ખુયાત

બીજા ભાગમાં :

ત્રીસે રોજની છુટી છુટી સેતાયશો

ત્રીજા ભાગમાં :

(૧) દુઆ-ઈ-નામ સેતાયશને

(૨) આશીરવાદ-ઈ-પએમાન-

ઈ પહેલવી ચાને લગનના

આશીરવાદ. (સંસ્કૃત સાથે)

વળી, એ કેતાબમાં લગભગ ૬૦ પાનાં અંદર આવેલી બાબદોના જરથોસ્તી ઇદમે-ફનૂમને આધારે કીવેલા ખુલાસા ઉપર રોકવામાં આવ્યાં છે.

મજબુત શોભઈતી કપડાંની બાઇન્ડીંગમાં સરઅવસરે ભેટ આપવા

લાયક આશરે ૩૦૦ પાનાની દલદાર કેતાબ.

કીમત : રૂ. ૧—પોસ્ટેજ અને વી. પી. બુદું.

લખો : (૧) ધી પારસી વેજિટેરીયન એન્ડ ટેમ્પરન્સ સોસાયટી,

નં ૧૨૪, ઘડીશેઠ હાઉસ, કાવસજી પટેલ સ્ટ્રોટ, કોટ, મુંબઈ.

(૨) મેશર્સ સોરાબ ધનજીશાહની કું,

કામા બાગની મેનગેટની સુખડની દુકાન, ખેતવાડી, મુંબઈ.

દરેક કુટુંબે રાખવા લાયક ! નવી ધાર્મિક ઉપયોગી કેતાબ !
પ્રવીણ માંથિવાણીમાં ચક્રીન રાખનારનો દરેક આકૃત વખતનો હોય છે !

પાજંદ સીરીઝ નં ૩ : પાજંદ નીરંગ બા માએની

(અસલ શુદ્ધ ઉચ્ચાર)

આશરે ૩૭૫ પાનાનું સુંદર બાઇડીંગનું હેન્ડી પુસ્તક.

પ્રગટ કરનાર તથા તરજુમો કરનાર—એરવદ ફીરોઝ શાપુરજી મસાની,

એમ. એ., એલ. એલ. બી., સોલીસિટર,

(અવસ્તા પહેલવી સ્કોલર.)

(આગલાં બે પુસ્તકો—“ પાજંદ આફ્રીન ” અને

“ પાજંદ સેતાયશ ”—ની લાઇનપર.)

“ નીરંગ ” એટલે શું ? નીરંગ એટલે ભણતરોનો અર્ક, જેમાં મુશ્કેલી વીચારનો જોશ અને ઉચ્ચારનો જોશ એ બેની ખાસ મેળવણી કીધેલી હોય છે, જે તાવાજ, તલેસમ યા અફસુન મીસાલ તેને કાયદેસર ભણનારની ઉપર અજબબ મોજેજરૂપી અસર ઉપજાવે છે. ગમે તેવી જાદુઈ કે આકૃત નીરંગની સામે ટકી શકતી નથી.

“ માંથો-બએવજો ” યાને તમામ તન-દરૌસ્તી, મન-દરૌસ્તી કે રવાન-દરૌસ્તી મેળવવાનો એકલો રામબાણુ કારગત નુસ્ખો તે અમુક અમુક અવસ્તા કલામો ઉપરાંત પાજંદ નીરંગો રૂપી અસરકારક કલામો છે, જે હજીબી આપણી પાસે મોજુદ છે, જેનાથી આપણી હરેક આકૃત કે મુશ્કેલી દફે કરી, આપણી હરેક નેક મુશ્કેલી પણ પાર પાડી શક્યે છાએ, અને કોઇબી પારસી જરથોસ્તી તરીકે ઓળખાતા મરદ કે બાનુને બ્રાહ્મણજેશી, કે દેવદેહરાં, પીરમસ્જીદ કે પરધર્મના કહેવાતા બાવાઓ કે ગુરૂઓ આગળ બટકવા જવાની જરૂરજ નથી, એ બીના વહેવાર રીતે પુરવાર કરી આપનારી આ એકજ પહેલવહેલી કેતાબ છે !

એની અંદર જાંદગીમાં પળેપળ ઉપયોગી થઇ પડે અને આપણાં રવાનની વૃદ્ધિ કરાવે અને નમુનેદાર જરથોસ્તી ચારીત્ર ઘડવામાં મદદ કરે તેવી અનેક અવસ્તા-વાણી તેમજ પાજંદ-વાણીનો ભંડાર ભરેલો છે, જે દરેકે દરેક નાનાં બાળકથી તે મોટાંઆને રોજાંદી જાંદગીમાં અમુલ્ય થઇ પડશે. વળી એ ૭૯ પાજંદ તેમજ અવસ્તા નીરંગો કેન, ક્યારે, ક્યાં ભણવી તેની તુલોતવીલ સમજણ દીખાયામાં આપી છે, તથા દરેક નીરંગના શબ્દેશબ્દનો આંકડાવાર તરજુમો પણ આપેલો છે, જેથી અવસ્તા-પાજંદ અભ્યાસીને માટે ખરેખર અભ્યાસ કરવાજોગ પુસ્તક છે. એમાં અત્યાર સુધી નહી જણાયલા ઘણાંક નવાંજ અવસ્તા તેમજ પાજંદ ભણતરોનો સમાવેશ છે, કે જેનો ઉપયોગ આપણા કદીમ ન્યાગાનો જુદે જુદે હીંગામે કરી જાણતા હતા.

આશરે ૩૭૫ પાનાંની દળદાર શોભણી કેતાબ :

કેતાબની કીમત : ફક્ત રૂ ૩૦ ૧૫—વી ૦ પી ૦ પોસ્ટેજ જુદું :

લખો : (૧) પારસી બેજટેરીયન એન્ડ ટેમ્પરન્સ સોસાયટી,

દાદીશેઠ હાઉસ, ૧૨૪, કાવસજી પટેલ સ્ટ્રીટ કોટ, મુંબઈ.

(૨) મેશર્સ સોરાબ ધનજીરાહની કું, ૦,

કામા બાગની મેનગેટની સુખડની દુકાન, ખેતવાડી, મુંબઈ.

તમારે આ કડ સાલ ભેજ શુદ્ધી નાદર
પારસી વેજટેરીયન એન્ડ ટેમ્પલ-સ સોસાયટીમાં કાંચ ભેઠાવું ભેજવો :
(સ્થાપના : તા. ૨ જાન્યુઆરી ૧૯૦૭.)

(૧૮૧૦ ના ૨૧ મા એક્ટ મુજબ રજીસ્ટર્ડ યથા : માર્ચ ૧૯૧૧.)

(૧) એ સોસાયટીની સૌથી મોટામાં મોટી નેમ જરથોસ્તી ધર્મનો અધ્યક્ષનો કામદો બહુમાં લાવવાની તથા અમલમાં મુકાવવા ભેજવાઈઓ કરી આપવાની છે, જેથી અવસ્થામાં જણાવેલી સોનેરી જમાનાની હાલત—ક્રેશો-કેરેતી યાને ક્રેશો-ગર્દ (Renovation) પાર પાડવામાં દીનદાર જરથોસ્તીઓ હીન્સો આપી શકે. ક્રેશો-ગર્દ ના જમાનામાં તમામ નેહીનીતી, તનદુરસ્તી, મન-દુરસ્તી, રવાન-દુરસ્તી, દીન-આગાહી, આસ્તવાની, જુન્દીક મનસ્વી (આરમઘતી), તેમજ સલાહસંપન્ન મોહબત કુલ દુન્યામાં રાજ કરશે, અને આકૃત, દુખદરદ, લડાઈ-મારામારી, ગુનેહગારી, કવખતનું મોત હમેશાનું નાબુદ થશે.

(૨) ઉપલી નેમ તરફનાં પહેલાં પગથીયાં તરીકે જરથોસ્તી ધર્મ તથા હાલની સાયન્સ મુજબ દુધ-અન-ફળ-મેવા-તરકારીની ઉત્તમતા, તેમજ દારૂ-તમાકુ-બીડી જેવી કેફી, ભેરી, હોશ મારનારી ચીજોના રોજાંદા વપરાસથી હાથ ઉઠાવવાના અમુલ્ય ફાયદાઓ બાબે હીલચાલ કરવાની બીજી નેમ આ સોસાયટી ધરાવે છે.

(૩) જરથોસ્તી ધર્મની ખરી ખાતેન ફીલસુફી, જે આજે ઇલ્મ-ફનૂમને નામે ધરતુર છે, તેની લાઇનથી જરથોસ્તી તરીકેતો, કીયાકામો, દીન-આધનો, રાહ-રીવાજો, આચાર-બીચારોની સમજણ કામમાં ફેલાવવાની ત્રીજી નેમ આ સોસાયટી ધરાવે છે.

(૪) એ માટે દર મહીને એકવાર બહાર જશન, હમ-ખંદગી અને ધાર્મિક લાવણી કરવામાં આવે છે, જે જસનની કીયામાં દારૂ-ઇંડાં-ગોસ્ત-મજી જેવી કોહતી અપવીત ચીજો મુલ લાણાવવામાં આવતી નથી.

(૫) વળી, દર સોમવારે સાંજે ફા. થી ૭ા તથા દર બુધવારે સાંજે ફા. થી ૭ા તથા દર ગુરુવારે સાંજે ફા. થી ૭ા (સ. ટા.) સોસાયટીના હાલમાં નીચમીત જરથોસ્તી ધર્મનું શીક્ષણ—ઇલ્મ-ફનૂમનો મુક્ત કલાસ ચાલુ ચલાવવામાં આવે છે, જ્યાં મેમ્બરો ઉપરાંત બાહરનાં બાળુઓ-ગૃહસ્થો ચાલુ ખુશીથી આવે છે.

(૬) આ સોસાયટી પોતાના મેમ્બરો માટે સુંદર લાઇબ્રેરી ધરાવે છે અને બહારનાં જોને માટે ફ્રી રીડીંગ રૂમ ઉઘાડ્યો છે.

(૭) આ સોસાયટી તરફથી ક્રેશો-ગર્દ ચોપાન્યું ત્રીમાસીક નીકળે છે, જેમાં વેજટેરીયન ઉપરાંત જરથોસ્તી ઇલ્મ-ફનૂમની પુષ્કળ બાબદો છપાય છે. ઇલ્મ-ફનૂમ ફાએશ કરનાર ક્રેશો-ગર્દ એકલું જ ચોપાન્યું છે. મેમ્બરોને તદ્દન ફ્રી મોકલવામાં આવે છે અને બાહરનાંઓ પાસેથી રૂ. ૧૦) નામનું વારસીક લવાજમ લેવામાં આવે છે. આવા ગ્રાહકોની સંખ્યા સારી છે. એના ૨૮) વારસીક પુસ્તકો નીકળી ચુક્યાં છે. તેમાંનાં હજુ થોડાંક વેચાતાં મળી શકશે. એ ચોપાન્યું આતશ-બેહરામો, અગ્યારીઓ, લાઇબ્રેરીઓ, ધર્મખાતાંઓમાં મુક્ત નય છે, અને આવી રીતે ધર્મજ્ઞાન ચોમેર ફેલાયું છે.

(૮) વળી સોસાયટી ધાર્મિક તેમજ બીજી બાબદો ઉપર ચોપડી-ચોપાન્યાં કાઢી મેમ્બરોમાં તેમજ બાહરનાંઓમાં મુક્ત ફેલાવતી આવી છે.

(૯) વળી એ સોસાયટી પોતાની બેહેનપણી જરથોસ્તી રાહી સોસાયટીની સાથે મળીને ફસલની બર-વકતની હીલચાલ ચલાવે છે, તેમજ પારસી તરીકેત-સંસ્થા-નની બેગી યોજના માટે લખ્યો વાર જમીન મુબઇની નજદીક નેગેરવરીનાં એક ગામમાં ધરાવે છે.

(૧૦) સૌથી ઉત્તમમાં ઉત્તમ તો તેની જંગી અનુરોહ-રવાન મેમ્બરોની કીયા-કામ યોજના છે : તેમાં આજ સુધીમાં ૫૮૨ નરનારીઓ સામેલ થયાં છે, અને ૨૬૮ મુજરેલાં મેમ્બરોની કીયા હાલમાં ચાલુ છે. તેનું પ્રોપેક્ટસ મંગાવો.

આ સોસાયટીમાં કોઇથી ૧૮ વરસની ઉપરના જરથોસ્તી બાળુઓ અને ગૃહસ્થો મુક્ત આઠ જમાનાની માસીક ફીએ દાખલ થઇ ઉપલા બધા લાભો મેળવી શકે છે. આવા ખીવાની કરી બાધ નથી. દાખલ ફી રૂ. ૧ છે. વધુ વિગતો તેમજ કાયદા કનુનોની ગણી માટે લખો યા મળો :—

દીનશાહ શાપુરજી મસાની, બી. એ., આનરરી સેક્રેટરી,

પારસી વેજટેરીયન એન્ડ ટેમ્પલ-સ સોસાયટી,

દાદીરોડ હાઉસ, ૧૨૪, કાવસજી પટેલ સ્ટ્રીટ ડાઉ, મુંબઈ.

પારસી વેજેટરીયન એન્ડ ટમ્પરન્સ સોસાયટી બુક-ડીપો.

૧૨૪, કાવસજી. પટેલ બીટ, દાદીશેઠ હાઉસ, કોટ, મુંબઈ.

Rs. ss.

જરથોસ્તી ઇલ્મે-દંનૂમ સીરીઝ, નાં ૧, જરથોસ્તી ધર્મ સમજવા માટે ઇલ્મે-દંનૂમની ચાવી—કર્તા મીં બેહેરામશાહ નવરોજી શરાફ.	૦	૧૨
જરથોસ્તી ઇલ્મે-દંનૂમ સીરીઝ, નાં ૨, તાવીલ-ઇ-સુદરેહ—કર્તા મીં બેહેરામશાહ નવરોજી શરાફ	૧	૮
દંનૂમ નીકીઝે વેહદીન, (ભાગ બીજો)—કર્તા ડોં ફ. સો. ચીનીવાલા.	૧૦	૦
જરથોસ્તી ઇલ્મે-દંનૂમ મુજબ સૃષ્ટિ-રચનાના ચાર મોટા નકસાઓ ...	૧	૦
યજ્ઞરમેની બુલંદ કીયા—કર્તા ડોં ફરામરોઝ સોરાબજી ચીનીવાલા...	૧	૮
ગાથા સીરીઝ, ભાગ પહેલો : અહુનવદ ગાથા હા ૨૮—દંનૂમની નજરે હંડી તાવીલ—કર્તા ડોં ફરામરોઝ સોરાબજી ચીનીવાલા ...	૦	૧૨
ખોરદેહ અવસ્તા બા દંનૂમીક તાવીલ—કર્તા ડોં ફરામરોઝ સોરાબજી ચીનીવાલા	૪	૦
દંનૂમ હારમાળા, નં ૧ : કુસ્તીની સાઝરને (ચાને બનાવત) કર્તા ડોં જહાંગીર મે. પાવરી	૦	૨
દંનૂમ હાર-માળા નં ૨ : બુલંદ ગાહેસારણાની કીયા : તેની મહત્વતા અને ખુબીઓ—કર્તા ડોં ફરામરોઝ સોરાબજી ચીનીવાલા	૦	૬
દંનૂમ હારમાળા નં ૩ : દોખમાની બુલંદ જરથોસ્તી તલેસમ—કર્તા ડોં ફરામરોઝ સોરાબજી ચીનીવાલા... ..	૦	૧૨
પાજંદ સીરીઝ, નં ૨ : પાજંદ સેતાચશ બા માએની (હેન્ડ બુક)—કર્તા એરવદ ફીરોઝ શાપુરજી મસાની	૧	૦
પાજંદ ભણતર સીરીઝ નં ૩ : પાજંદ નીરંગ બા માએની (હેન્ડ બુક)—કર્તા એરવદ ફીરોઝ શાપુરજી મસાની	૧	૮
પાજંદ આશીરવાદ (ગુજરાતી, અંગ્રેજી, સંસ્કૃત સાથે)—કર્તા એરવદ ફીરોઝ શાપુરજી મસાની... ..	૦	૪
તે સાહેબના ૧૦૧ નામ શુદ્ધ ઉચ્ચારે તેના અર્થો સાથે—રચનાર એં શી. શા. મસાની	૦	૧
જરથોસ્તી-દએનની પવિત્ર બુલંદ કીયાઓમાં “નામ-ગૃવણ” માં મહાન પુરૂષોના નામો લેવાનો અસલ કાયદો—કર્તા એરવદ ફીરોઝ શાપુરજી મસાની	૦	૨
“ખ્યાલ-ઇ-તાવીલ-ઇ-સુદરેહ”—કર્તા મીં કેખશરૂ બ. જમીના ...	૦	૨
નીરંગ-ઇ-કુસ્તી બા દંનૂમન-ઇ-સ્રઓષ બા મીઝ—કર્તા બાઇ બાનુ કેખશરૂ મોદી	૦	૩
પાંચ ગાથાના હા (તદન શુદ્ધ ઉચ્ચારે)	૦	૪
જરથોસ્તી ફસલી મહીનાઓ અને ગાહાખ્યારો અને બારે બુરજોનો હીલચરપ નકસો	૦	૨
વેજેટરીયનનો લોખ્યો—કર્તા મીં જમશેદજી ધનજીભાઇ શરાફ. ...	૧	૦
ધરાની શહેનશાહતની પડતી અને જરથોસ્તીઓનાં હોંદમાં આગમનનાં ખરાં કારણો—કર્તા એરવદ જમશેદજી કાવસજી કાતરક, બી. એ.	૧	૦
Zoroastrianism Ancient and Modern—by Ervad Phiroze S. Masani	5	0

આ કૌટુંબિક નિયમોની મદદથી આ કેસમાં સફળતા મેળવી શકાય છે
એક વખત નક્કર નેચા પછી લેવાનું નક્કર મન થયે !

બાણીતા દ્વનૂમ-અભ્યાસી ડૉ. કરામરોજ સોરાબજી
ચીનીવાલા, ઓફિસીયલ સરબંધને રચેલી
ખોરદેહ અવસ્થા બા દ્વનૂમીક તાવાલ
યાને

આપણાં રોજાંદા ફરજિયાત બાણતરો શુદ્ધ ઉચ્ચારે અને તેઓનો
જરથોશ્તી ઇસ્મે-દ્વનૂમને આધારે થયેલો બોલેબોલનો નંબરવાર
તરબુમો તથા બારીક શીલસુશીભરી સમજણ અને શરેહ.

દીનદાર બંદગી કરનારાઓ તેમજ અભ્યાસીઓને
એક્ટી વખતે ઉપયોગી કેતાબ.

આપણી રોજાંદી ફરજિયાત ગાહો-પાંચ ન્યાયશો-ચાર ચરતોમો કેવાંકેવાં ઉમદા
જવાહીરો પડેલાં છે અને તે કલામો બાણવાથી તન-મન-રવાનને કેવો ફામદો
થાય છે અને આવી નજીવી દેખાતી બંદગીઓમાં કેવી ઉંડી શીલસુશી
અને જ્ઞાન સમાયું છે તે પહેલવહેલીવાર દ્વનૂમને આધારે
ખુલ્લું કરવામાં આવ્યું છે.

તે ઉપરાંત, વધુ પાંચ ચરતો શુદ્ધ ઉચ્ચારે બાણવા માટે ઉમેરેલી છે.
આ કેતાબ વાંચ્યા પછી નહીં બાણનારનેબી બાણવાનું મન થશેજ.
આ કેતાબમાં તમામ તરીકતોનો બાબ ઉંડી હકીકતી સમજણ સાથે
જોડવામાં આવ્યો છે.

સુંદર બાઇન્ડીંગ સાથનું દળદાર આશરે ૧૦૦૦) પાનાનું
ડમી-એક્ટેવો સાઇઝનું પુસ્તક :

નવજોત-શાદી જેવા શુભ પ્રસંગે એજ કેતાબ ભેટ કરજો !
ભવેદાન યાદ રહેશે.

કીમત રૂ. ૪ : વી. પી. પોસ્ટેજ બુદું.

હળો યા પધારો :

- (૧) પારસી વેજીટેરીયન એન્ડ ટેમ્પરન્સ સોસાયટી,
હોંગ-કોંગ બેન્કની સામે, દાદીરોઠ હાઉસ, કાવસજી પટેલ સીટ, કોટ, મુંબઈ.
- (૨) સોરાબ ધનજીસાહની કું., ખેતવાડી કામા બાગની મેન ગેટની સુખડની દુકાને.

